Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

MARTINI

AZPILCVETAE

DOCTORIS NAVARRI,

THEOLOGORVM NOSTRAE
ÆTATIS IVRISCONSVLTISSIMI,
& Iuriſconſultorum maximi
Theologi, operum

TOMVS SECVNDVS.

QVI NONNVLLAS EIVS IN DECRETALES
Pont. Max. Conſtitutiones, & Gregorij XIII. Extrauagantem,
quæ incipit Ab ipſo, *lucubrationes continet.*

CATALOGVM LIBRORVM HVIVS TOMI
PAGINA SEXTA CONTINEBIT.

IN VIRTVTE ET FORTVNA.

LVGDVNI,
APVD HÆREDES GVLIELMI ROVILLII.
CVM PRIVILEGIO ET FACVLTATE SVPERIORVM.

M. D. LXXXIX.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Insignis forma, doctrina insignior vnus:
At superat summi cultus vtrunque Dei.

ELOGIA DVO

CLARORVM MARTINI AZPILCVETAE DISCIPVLORVM QVIBVS PRÆCEPTOREM ILLI SVVM exornant, duo item clarorum Poëtarum de eo Epigrammata.

Didacus Couarruuias à Leiua Episcopus Segobiensis in epitome libri IIII. Decretalium cap. 1. num. 14.

Receptum est frequentiori calculo circunstantias quæ non mutant criminis speciem, non esse reuelandas sacerdoti in interiori animæ iudicio. Thomas in 4. dist. 17. quæst. 3. Florentinus 3. par. tit. 17. cap. 17. §. 5. Siluester verbo Confessio. 1. quæst. 9. & verbo circunstantia. ac MARTINVS NAVARRVS, quem præceptorem Salmanticæ habuimus, ac nunc Conimbricę non vulgari stipendio ius Canonicũ profitentem propter eius summam iuris vtriusque sapientiam ac mores integerrimos, veneramur. Is inquam in cap. cõsideret, de pœnitent. dist. 5. in principio: dum tractatum de circunstantiis exactissima diligentia expendit, hanc communem opinionem probat.

GREGORIVS CALANDRVS LVSITANVS I. C.

Candido Lectori S.

EXpectabam, Lector beneuole, aliam maiorem occasionem, qua possem Domino, ac præceptori meo officij mei debitum ex integro persoluere. Sed recens editio aurei Enchiridij, siue Manualis Confessariorum, & operum aliorum eiusdem frequentia nõ patiuntur longiores moras, & me quasi nolentem cogunt vtcunque prodire foras, ac illũ veluti magnæ summæ creditorem, leui quodam, sed grati animi indice, munusculo præuenire, donec pleno aliquando opere satisfaciam. Sic frondibus coronantur Diuorum Altaria, & mola litant, qui thura non habẽt. Quod autem præcipue me ad hoc adegit, est, quod arbitrer è republica Christiana esse, vt vel leuis notitia habeatur de magna æstimatione eruditionis eius, quam cum vitæ integritate coniunctam semper habuit, deque qualitate operum eius, quo libentius ea legantur. Ob oculos ergo propono tibi, Candide Lector, vnum nostri seculi doctrinæ, ac sãctitatis exemplar, D. MARTINVM AB AZPILCVETA. *Doctorẽ* NAVARRVM, *qui tam præfato Manuali, quàm omnibus aliis, vtrumque tibi sartum tectum ostendit. Alterum quidem dum primũ in se, deinde in aliis vitia omnia, atque peccata remediis opportunis extirpat, & actus hominũ ad bene beateque viuendum sedulo instruit. Alterum dũ in iis ritè peragendis omnia iuris diuini & humani, & vtriusque*

Universidad de Deusto
Biblioteca

philosophiæ penetralia reserat, & abstrusa quæque recludit, & in medium profert, ea copia, vt nihil addi possit, ea breuitate, vt nihil diminui. Tanto in hac vltima manu suis prioribus superior, tanto suæ priores aliena superarunt. Sic sunt omnia eiusdem auctoris opera nouissima, vel quæ addendo prioribus olim, editis locupletat, vel quæ de nouo nunc edit plurima. Vergente quippe deorsum conditione corporea, vigor spiritus in sublimiora conscendit, & quasi alter naturæ cignus, quò morti proximior, eo suauius modulatur. In eo sub tenui carne tenuissimus spiritus enitescit. Imo quasi sine carne totus spiritus. Nil turbidum manat, nil insipidum: sed omnia pura, ac defæcata, vtroque sale, tam cõscientiæ, quàm scientiæ bene condita. Fluunt ex ore doctrinæ, ac sanctitatis flores, Amalthæe cornu copiam dixeris, sic gratiæ, ac lepores, doctæ ac beatæ animæ circunstant vndique, siue antiquis operibus addit, siue de nouo cudit. Vtriusque temporis ego testis oculatus sum, qui à quadraginta annis Salmanticæ, & Coimbricæ (Castellæ ac Lusitaniæ litterarum Emporiis) cœpi sua eius disciplina operam iuri nauare, & vsque ad præsens, quo Romæ in almo gymnasio gratia S. D. N. Gregorij Papæ XIII. iam septennium iuris Pontificij ordinarius interpres, quantumuis minimus existo, eiusdem D. mei præceptoris eximiis scriptis addisco, & quotidie proficio, sicut omnibus multum, sic magis nouissime. Quanto igitur maiori laude putas, Candide Lector, quod celebrare potuissent hodierna eius opera, insignes illi duo viri (quorum epigrammata subiiciuntur edita Coimbricæ) ab hinc annis quadraginta quinque, quo tempore ille primos suos edebat fœtus, quorum alter heroico, alter elegiaco carmine cecinerunt, toto orbe iam tunc celeberrimum NAVARRVM, tum prælegendo, tũ de iure respondendo, in inclytis Hispaniarum Academiis ea quæ didicerat, simul & docuerat, antea iunior in Gallicanis, si vidissent eundem nunc longè seniorem & maiori otio, Romæ vetera sua augentem, & noua indies proferentem, & vtraque ingenio acutissimo exornantem, industria solertissima elaborantem, doctrina absolutissima perficientem, grauisque ad quæsita tanquam alterum iuris Apollinem ex tripode respondentem. Deduxi, Candide Lector, Magni mei præceptoris ac domini primas hic tantum lineas, depingent alij suos colores, hoc artem oratoriam, in qua non adeo versor, desiderat, illi simplex veritas, in qua soleo versari, sufficit. Bene vale, & fruere.

Romæ X X. Martij. M. D. LXXIX.

DVO

DVO EPIGRAMMATA

ILLORVM DVORVM INSIGNIVM VIRORVM.

Quos regia Maiestas ex Gallia Coimbricam magnis honorariis duxit, primis Auctoris operibus, ante quadraginta annos Coimbricæ adiecta.

Alterum illius eruditissimi, qui tunc insignis Collegij bonarum artium Coymbricensis professor erat Primarius.

AD AVCTOREM.

Macte animi, venerãde senex, qui pectore sancto
Abdita secreti reseras penetralia Iuris:
Et veras recludis opes, vitiique rebellis
Sæperenascentem resecas rationibus herbam.
Non tu Dicæo mendacia callidus antro,
Auctoremque Iouem singis Iucóue Capeno
Auia nocturnæ simulas commercia Nymphæ:
Nec tripodas Phœbi mentita oracula fundis:
Sed liquida veri puris de fontibus vnda
Pectora nostra rigas: moresque in praua fluentes
Corrigis & iustis legum compescis habenis,
Spes inimicas, animosque feros moderamine flectis,
Pontifices tu per sacros, dominosque potentis
Ausoniæ, regesque doces discrimine certo
Nosse modum iuris, flexique obliqua doloso
Exigis ad Canones interpres commodus æquos.
Ergo velut dubiis Phœbea oracula rebus.
Aut Libycas sortes, aut Dodonæa petebant
Templa inopes veri, trepidoque instante tumultu:
Sic cum perplexis mentes ambagibus error
Implicat, & iuris sinuoso tramite fallit
Semita, tu dubios regis, errantesque reducis,
Confirmas trepidos, reuocasque in cæca ruentes,
Et mala ne serpant rabiosæ semina litis,
Ante caues: & iustitia præceptor inermis
Aurea compositis instauras secula bellis.

ALTERVM IACOBI TEVII I. C. ELOQVENTISSIMI AD EVNDEM.

Meus, lingua, ingenium, Naturæ dona parentis
Sint licet, artificis munere cuncta nitent.
Pura quidem & minimis mens candida sordibus vt sit
Natura, arte eadem purior esse potest.
Linguæ itidem sonitum præbet natura suauem,
Suauior vt fiat, postulat artis opem.
Quis neget ingenium nostra magis arte iuuari,
Vt solet assiduo vomere cultus ager?
Hæc data diuino tria sunt tibi munere dona,
Mens pia, & ingeny lumen, & oris opes.
Purius illa tamen studijs exculta nitescunt,
Et rude si quid erat, sedulus arte dolas.
Sydera ceu claro debent sua lumina Phœbo,
Sic sua virtutum lumina terra tibi.
Sermo fluit facilis sapienti è pectore manans,
In sene doctiloquo Nestore qualis erat.
Testis erit linguæ, & mentis latissimus orbis,
At quale ingenium sit tibi scripta docent.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CATALOGVS

COMMENTARIORVM D. NAVARRI, QVOS HIC SECVNDVS EIVS OPERVM TOMVS CONTINET.

PRælectiones duæ in cap. Si quando. & in cap. Cum contingat. de reſcriptis: in quibus occaſione cuiuſdam controuerſiæ beneficiariæ, quæ illi cum quodam alio de Cantoria Cathedralis Eccleſiæ Coimbricenſis videtur interceſiſſe, de rebus ad Eccleſiaſticum beneficium requiſitis doctè & ſubtiliter diſputat, & de remedio quo quis contra cenſuras malè latas vti poteſt. ad Catherinam I. Reginam Luſitaniæ, primum miſſæ: Deinde Romæ ad Gregorium XIII. iterum deſtinatæ. & habentur. pag. 1.

Commentarius vtilis in rubricam de iudiciis, in quo præcipuè de officio iudicum & aliis ad iudicium pertinentibus eruditè ſubtilitérque diſputat. Gregorio XIII. dicatus, habetur. pag. 85.

Relectio in cap. Nouit. de Iudiciis, non minus ſublimis quàm celebris, de vtraque ſublimi poteſtate, Eccleſiaſtica & ſeculari, ad Inclytum & Sereniſsimum Portugalliæ regē Sebaſtianum primum: habetur. pag. 120.

Relectio non modo tenebroſi, ſed & tenebricoſi cap. accepta, de reſtit. Spoliatorum, in quo de amiſsione poſſeſsionis beneficij per renunciationem agitur, & in verſanda ſæpe ac multis modis ſummaria huius cap. concluſione communi diu immoratur: ad D. Ioannem Soares præſulem Coimbricenſem, & Comitem Arganilum, habetur. pag. 172.

Relectio cap. Ita quorundam, de Iudæis, in qua de rebus ad Sarracenos deferri prohibitis, & cenſuris ob id latis non ſegniter diſputatur, ad Simonem Rodericum Societatis Ieſu in regno Portugallię prępoſitum, & ad Coimbricenſe eiuſdem Societatis Collegiū, & demum ad S. D. N. Sixtum V. Pont. opt. max. habetur. pag. 211.

Commentarius de datis & promiſsis pro iuſtitia vel gratia obtinendis, in Extrauagātem Gregorij XIII. quæ incipit, Ab ipſo, qua innouatur Extrauagans Bonifacij VIII. ea de re olim edita, ad Sanctas virgines & martyres Luciam & Catherinam, habetur. pag. 250.

QVAE

QVÆSTIONES THEOLOGICÆ, ET MORALES SEV CANONICAE IN VTRAMQVE PARTEM IN hoc ſecundo Tomo diſputatæ.

IN PRAELECTIONIBVS CAP. SI quando, & cap. Cum contingat de Reſcriptis.

QVAESTIO PRIMA.

AN Infans doli & prudentiæ non capax, poſsit eſſe beneficij Eccleſiaſtici ita capax, vt ſaltem ius ad rē in illo habeat. 10.2.b.
2 An illiterati, ideſt, non penitus literarum cognitione carentes, ſed valde leuiter eis tincti, ſint ad ordines & beneficia inhabiles. 20.1.b.c.
3 An beneficij collatio ſcientiam idoneam non habenti facta nulla ſit. 22.23. & ſeq.
4 An regula Cancellariæ reuocans conceſsiones Pontificum præcedentes etiam eas, quæ per acceſſum & regreſſum cōceſsiones factæ ſunt, reuocare præſumatur. 30.2.a.b.
5 An bulla Clementis VII. quæ filios presbyterorum à ſucceſsione mediata, vel immediata beneficiorum parentum ſuorum arcet, comprehendat eos presbyterorum filios, qui ante eius promulgationem de his fuere prouiſi. 33.1.c.
6 An filij illegitimi presbyterorum, poſsint retinere beneficia in Eccleſiis, in quibus parentes eorum habuerunt, ſed iam non habent. 49.2.c.
7 An gratiæ conceſſæ per ſignaturas picolas ſeu paruas, ſint gratiæ perfectæ antequam extendatur ille conſenſus breuiter præſtitus. 51.1.c.
8 An excommunicatus nulliter, ſiue poſt legitimam appellationem vitandus ſit. 75.2.b.c.

IN RVBRICA DE IVDICIIS.

QVAEST. I.

AN Iudex qui cognoſcit de præparatoriis, de præparatis cognoſcere debeat. 86.1.a.b.
2 An ius patronatus ſit ſpirituale, vel mixtum. 88.1.c.2.a.
3 An credens certo Nouellatiorum nunciis malè de principum factis obloquentibus mortaliter peccet. 95.1.a.b.
4 An iudex occulta crimina à reo prodi faciens peccet. 99.1.a.b.
5 An æquitas ſiue æquum & bonum duplex ſit, altera limitans, altera extendens. 105.2.b.
6 An æquitas, ſiue æquum & bonum excludat à lege generaliter ſtatuente omnes caſus, in quibus deficit ratio legis. 106.2.a.b.

IN COMM. CAP. NOVIT.

DE IVDICIIS.

QVAEST. I.

AN Deus omnia nouerit. 122.1.b.c.
2 An ſolus Deus omnia nouerit, vel etiam creaturæ aliquæ. 125.1.b.c
3 An Papa iuriſdictionem merè in omnes orbis monarchas habeat. 128.1.c.2.a.
4 An omnes Chriſtiani in omnibus cauſis etiam ciuilibus ad forum Eccleſiaſticum pertineant. 155.1.b.c.
5 An peccatum ſit vendere cariùs vel emere rem viliùs iuſto pretio nulla neceſsitate, & omni fraude & dolo & mendacio ceſſante. 165.1.b.c.
6 An venditio citra dimidium iuſti pretij per denunciationem Euangelicam tolli poſsit, vel certè ad æqualitatem reſtitui. 169.1.a.b.

IN COMM. CAP. ACCEPTA.

DE RESTIT. SPOLIAT.

QVAESTIO I.

TOto in hoc opere hæc quæſtio ventilatur, An petens reſtitutionem beneficij audiri poſsit etiam ſi ſpoliationem probet, ſi probatur illud beneficium prius reſignaſſe. 173.174.& ſeq.
2 An beneficij renunciatio metu facta valeat. 184.1.b.c.
3 An petens reſtitutionem beneficij repelli poſsit per

renun

Universidad de Deusto
Biblioteca

renunciationem in manibus superioris. 192. 2. c.
4 An capitulum iure debeat, aut saltem possit episcopo contradicēte administrare episcopatum, tanquam sedes vacet, quod litteræ prouisoriæ non ostendantur intra sex menses à die datæ breuis Apostolici. 199.1.a.b.
5 An pulsus à suo beneficio in casu capit. Licet. de præbend.lib.6.antequam audiatur,ante omnia sit restituendus. 205.2.b.c.

IN COMMENT. CAPIT. ITA QVORVNDAM, DE IVDAEIS, QVAEST. 1.

AN Sarracenorum nomine omnes infideles & hæretici comprehendantur. 216.1.a.b.
2 An plus peccent Christiani qui arma Sarracenis subministrant, quàm ipsi Sarraceni, qui Christianos impugnant. 230.1.c.
3 An necessaria prohibita deferri ad Sarracenos; sint *omnia quæ mediatè vel immediatè sunt vtilia ad bellum, ea mente delata, vt sint eis vtilia contra Christianos.* 233.1.b.c.
4 An per prohibita sola intelligantur prohibita absolutè vel alia. 236.2.c.237.1.a.b.
5 An in canonem illi incidant, qui in galeis & pyraticis Sarracenorum nauibus regimen nauium exercent. 238. 2.b.c.
6 An Christiani remiges excusari possint à peccato vi verberum adacti ad remigandum contra Christianos. 239.1.c.
7 An seruitus iure naturali, gentium aut canonico inducta sit. 242.1.a.
8 Quæ sint excommunicationes, quas incurrunt, qui prohibita ad Sarracenos deferunt. 247.1. a. b.

IN LIB. DE DATIS ET ACCEPTIS PRO GRATIA ET iustitia obtinendis.

QVAESTIO 1.

AN sordes seu datio & acceptio munerum sint malæ naturæ sua. 252.2.c.
2 An in excommunicatione generaliter lata includantur etiam Cardinales. 257.1.a.
3 An Cardinales regulis Cancellariæ ligari possint. 257.1.a.
4 An illa extrauagans omnes liget, qui vel vnam in ea prohibitarum rationem tentati sint. 259.1. a. b.
5 An datio vel receptio minimæ rei vel paruæ pro gratia & iustitia recipienda sit peccatum mortale, & censuram inducat. 262.1.a.
6 An promittens facere aliquid & faciens pro gratia & iustitia obtinenda sic peccet, sicut is, qui promittit dare & dat. 266.2.a.b.
7 An dantes vel recipientes aliquid pro iustitia iam facta incurrant pœnas illius extrauag. 268. 2.a. 269.1.a.
8 An dare xenia circa festum Natalis Domini Rotæ auditoribus in vrbe liceat. 270.2.c.
9 An dantes consilium, auxilium vel fauorem iis qui pro obtinenda gratia dant aliquid, vel accipiunt sint excommunicati non secuto opere. 274.2.b.
10 An fauoris sui venditores, quorum opera alius simoniacè beneficium est consecutus, teneantur restituere fructus, quos virtute talis collationis percepit beneficiarius, eo nolente vel non potente restituere. 276.1.c.
11 An præter spiritualia sacra, alia etiam sint humano & diuino iure inuendibilia. 277.1.c.

RELECTIO

RELECTIO IN CAP. SI QVANDO DE RESCRIPTIS

PRAEFATIO.

QVONIAM multi huius Curiæ amplissimæ viri, eruditi, & studiosi cupiunt, vt typis excudantur duæ Prælectiones, quas nos ante circiter quadraginta annos habuimus in inclyta Lusitaniæ Conimbricensi Academia, super cap. si quando. & cap. cum contingat. de rescrip. occasione cuiusdam magnæ caussæ beneficiariæ, quæ tunc occurrerat, decreuimus eis morem gerere, implorata primum Sacrosanctæ Sedis Apostolicæ, cui omnia subiicio, immo & cuiusllibet alius melius me sentientis, exoptata censura. Quoniam item ob aliquas causlas nonnullis viris, pietate, prudentia, & eruditione clarissimis, in quibus est Reuerendissimus in Christo Pater F. Sixtus Fabri Lucensis, Illustrissimi Ordinis Prædicatorum, Magister Sacri Palatij, visum est gratius fore Deo Opt. Max. vt tacitis nominibus litigantium, & dignitatis, super qua litigabatur, id fieret, abstulimus illa, & quædam alia ad veritatem doctrinæ parum pertinentia, quibusdam aliis, quæ vtiliora sunt, eis substitutis.

THEMA SEV CASVS.

QVidam A. Canonicus Ecclesiæ cathedralis B. renunciauit suam Canoniam in fauorem patris C. qui tunc erat infans, reseruato sibi accessu, & regressu: & contra pater dicti C. renunciauit quandam Cantoriam, & canonicatum alterius Ecclesiæ cathedralis D. in fauorem præfati A. reseruato etiam accessu, & regressu præfato patri dicti C. Mortuo autem post multos annos prædicto A. quidam E. accepit prædictam Cantoriam, & cepit possessionem, vti vacantem per eius obitum, virtute cuiusdam indulti Reginalis à Papa concessi. Quare præfatus C. qui iam erat Archidiaconus alterius Ecclesiæ, petiit præfatam Cantoriam à prædicto E. virtute dicti regressus & accessus sibi à Papa concessi cum hac clausula, Quod in casum non solutionis pensionis esset priuatus prædictis Cantoria, & Canonicatu: & quòd tunc ac dicto A. cedente, vel decedente: seu Cantoria, ac Canonicatu, & prebenda D. huiusmodi quouis modo vacantibus, etiam apud Sedem, &c. Non obstantibus, &c. Et si horum expressio, &c. Quorum tenores haberentur pro expressis, &c. Quibus sic stantibus quæsita sunt duo à prædicto Doctore Martino ab Azpilcueta Nauarro, qui tunc regebat cathedram primariæ functionis in inclyta Lusitaniæ Academia Conimbricensi. Alterum est, An exceptiones, quæ opponebantur contra C. & suum regressum essent legitimæ. Alterum, An causæ nullitatis, quæ opponebantur contra executorem prædicti C. & eius censuras essent efficaces. Qui quidem Doctor, quia tunc interpretabatur titulum de rescriptis, ne fraudaret auditores interpretatione illius, primū quæsitum disputauit super cap. si quando. quasi quoddam auctarium eius: & secundum super cap. cum contingat. vt alterum etiam auctarium eius, allegando bona fide pro vtroque litigante, quæ videbantur alleganda: & suam pro parte, quæ sibi videbatur verior. sententiam pronunciando.

PRIMVM PRAELVDIVM.

SVMMARIVM.

1 *Rescriptum ad lites surreptitiū regulariter ipso iure validum: ad beneficia verò non, nec executorū ipsius deputatio.*
2 *Rescriptum ad beneficia sine speciali mandato valet.*

DISPVTATVRVS igitur prius quæsitum, nempe, An exceptiones oppositæ ab E. contra C. & accessum, vel regressum eius sint legitimæ, præmittendum erit primum sub quo genere rescriptorum eæ litteræ accessus, & regressus sint constituendæ. Et certum est primum, inter rescripta ad beneficia constituendas esse, quą parte facultatem ad præfatam Cantoriam accedendi, cum vacaret, continent: quoniam non fuerunt datæ principaliter ad lites definiendas ac dirimendas, sed ad assequendū beneficium vt palam est.

Ex quo infertur primum, eas ipso iure nullas esse, si sint surreptitiæ. Siquidem licèt rescriptum ad lites surreptitium, non sit regulariter ob id ipso iure nullum, secundum gloss. in cap. ad audientiam. 2. de rescript. quam communis ibi, & vbique sequitur: tamen rescriptum ad obtinenda beneficia, regulariter ipso iure nullum est, si surreptitium fuerit, secundum præfatam gloss. cap. ad audientiam. 2. de rescrip. ab omnibus receptam. Adeo quòd deputatio quoque exequutorū, & iudicum illi accessoria, licèt sit quoddam rescriptum ad lites, est ipso iure inutilis, cap. I

Universidad de Deusto
Biblioteca

constitutus. infra eod. vbi Panor. & Dec. in vltimo notabili hoc adnotarunt: & in cap. cæterum. col. 2. supra eod. & latius Felin. dicto cap. ad audientiam. 2. col. 12. vers. fallit secundo. nu. 19. & col. 15. & 16. nu. 20. & latius nos trademus in cap. cum contingat. infra eod.

2 Secundo infertur, non posse contra literas has opponi, esse impetratas sine speciali mandato præfati C. licèt vere ita videantur impetratæ. quoniam tempore impetrationis nondum erat C. septenis. quia licet rescriptum ad lites, sine mandato speciali impetratum regulariter non valeat iure communi, cap. nonnulli. §. sunt & alij. infra eod. vbi dicemus, an stylus Curiæ in hoc à iure scripto differat: non autem rescriptum ad beneficia, secundū gloss. quam Card. ibi putat singularem in cap. ad aures. infra eod. quæ tamen similem habet in præcitato cap. nonnulli. §. sunt & alij. quas Corsetus in verb. mandatum, & Felin. in præallegato §. sunt & alij. col. 8. & Panor. cum Rauennate, & Andræ. Siculo in dicto cap. ad aures. ad sidera extollit.

SECVNDVM PRÆLVDIVM.

SVMMARIVM.

3 Rescriptum an dici possit executorium, etiam si nemo alius à Papa sit collator, vel compulsor.
4 Mandatum de prouidendo triplex.

3 PRAEMITTENDVM secundo, quòd eæ litteræ non sunt constituendæ inter rescripta monitoria, neque præceptoria, neque executoria. Siquidem si hoc, de quo nos agimus, rescriptum sub harum aliqua specie contineri posset, maxime cōtineretur sub executorio. Quod tamen non videtur dici posse: quia in eo non dantur executores ad prouidendum, neque compellendum, à quorum deputatione rescriptum appellatur executorium, secundum omnium mentem. Nisi dicere, ipsummet Romanū Pont. qui confert hunc accessum, & vult has litteras haberi pro titulo & collatione, earum executorem esse: quod in simili casu de ipsomet Leone commendante quædā beneficia sub certa conditione dici posse, ait Guillermus Cassador, Episcopus Algarensis, vir non minus eruditione, quam dignitate illustris in decis. 3. de præben. nu. 24. Pro quo vltra rationem, quam ipse adfert, facit, quòd rescriptū ad beneficia per quod ius tantum ad rem quæritur, in prędicta tantum tria genera diuiditur, iuxta doctrinam egregiam Panor. in cap. mandatum. & cap. capitulum. infra eod. vbi & in cap. constitutus. late satis superque tradit Compostellanus. Pro qua diuisione mihi est textus iuris optimus in cap. ex insinuatione. infra eod. tametsi probe illam comprobet cap. dilectus. 3. de præben.

4 Sed responderi posse videtur, illam diuisionē trimembrem non cōprehendere omnia rescripta, quæ ad beneficia dantur: sed solum ea, quæ sunt mandata de prouidēdo: quorum de numero non sunt regressus, neque accessus, neque illæ, quæ cum futura successione conceduntur, coadiutoriæ. Hæc enim non sunt mādata de prouidendo: sed prouisiones conditionales, quas solus Papa facere potest, iuxta gloss. cap. si gratioſe. quædam hoc tit. lib. 6. quæ multis probata, & putata singularis, & in his à Felin. in cap. fi. col. 3. infra de iudic. habet, cum solū posse conferre beneficia sub conditione ad tēpus, & in diem: quamuis id rarò in Regno Frāciæ facit, iuxta glos. 2. Concord. tit. de reseruat. Parui tamen refert, an appellentur executoriæ, nec ne: quia de solo nomine videtur quæstio quę pertinacibus est relinquenda, iuxta glos. rub. Infortiati. * Postquam, & post hæc scripta nostra, constitutum fuit à sacrosancto Concil. Trident. sess. 25. cap. 9. vers. insuper. in Decreto de reform. necubi accessus, aut regressus ad beneficium ecclesiasticum concedantur, neque coadiutoriæ cum futura successione, etiam de consensu principalis, præterquam in quodam casu, ibi expresso *.

TERTIVM PRÆLVDIVM.

SVMMARIVM.

5 Papa solus sub conditione, ad tempus, & in diem confert.
6 Expectatiua omnis est gratia conditionalis.
7 Accessum & expectatiuam ad diem conditionalis tralis, & ante illam impletam solum ius ad rem dare.

PRAEMITTENDVM tertio, quòd eæ litteræ constituendæ sunt sub genere rescripti conditionalis. Tum quia non possunt dici mandatum de prouidendo, vt dictum est. ergo prouisionem continent, & non puram: quoniam beneficium viuentis nemini pure Papa confert, cap. 1. de concess. præben. & Reg. Cancell. 20. quā scite ac pulchre declarat Dec. cons. 398. incipiente, in causa. ergo cōditionalem prouisionem continent. Tum quia omnis gratia spectatiua beneficij dicitur cōditionalis, secundum Dominos Rotæ decis. 857. Vrbanus. col. 2. quæ in noue rubri. est 10. de concess. præb. in antiqq. per l. 3. ff. qui, & à quibus. & l. cum ita. de opt. leg. & l. vnum in familia. ff. de leg. 2. per quæ iura idem etiam tenet Oldradus consil. 58. num. 5. Cassador. in dec. 3. nu. 6. de præb. Quamuis ad præcitatam l. 3. & ei similia respōderi posset id, quod Bar. respondet in l. Meuius. §. duobus. ff. de legat. 2. in 4. oppos. 3. parte. nu. 10. Quòd autem sit cōditionale, etiam ex cōtextu ipsarum litterarum patet. sic enim habet, *Si A. illa, & illa non fecerit, ac etiam, eo decedente, vel cedente, vel quouis modo vacante.* quos ablatiuos absolutos constat inducere conditionem. l. à testatore. ff. de cond. & demon. & ibi Bar. & alij, & in l. ab emptione. vbi etiam Bar. ff. de pact. cum similib.

Ex quo infertur, diem datæ huius prouisionis ad diem conditionis adimpletæ trahi: non autem contra, diem conditionis adimpletę ad diē datæ. Id enim omnibus expectatiuis est cōmune. Quod annotauit glo. memoratu digna cap. si soli. in glo. magna, circa medium, de concess. præb. lib. 6. & cap. si pro te. hoc tit. lib. 6. & cle. 1. verb. exequutorem. de concess. præb. arg. cap. præterea. 2. de appell. & cap. licet. de voto. & cap. super eo. de condit. appos. & §. ex conditionali. institutionib. de verbor. obligationib. & l. prætor. ff. qui pot. in pign. habean. & late probat Cassad. in præcitata dec. 3. nu. 6. Siue quia substantiam suam plus capit ex conditionis existentia, quam ex alio, iuxta doctrinam Card. in clem. pastoralis. in princ. quæst. 1. de re iud. & Imolæ ibi, col. 4. vers. quærit Guillermus. Siue quia extremum, ad quod retrotrahenda erat cōditio, non erat habile, attento tempore datæ quoniam tunc beneficium sub conditione collatum alterius viuentis erat, arg. eorum, quæ in simili affirmat Decius in præfato cap. præterea.

QVAR

QVARTVM PRAELVDIVM.

SVMMARIVM.

8 Accessus, noua vox, etiam iurisperitis quid significet, & apud quos inueniatur.

8 PRAEMITTENDVM quarto, quòd hæ litteræ nouo nomine Curiæ Romanę appellantur litteræ accessus: & gratia in eis contenta simpliciter accessus. Inter enim nouem modos, quibus ius ad beneficia, non tamen in eis, siue ius ad rem, & non ius in re quæritur, quos non minore cum vtilitate, quàm diligentia scripsit Ludouicus Gomesius, Sarnensis episcopus, & Prætorij Rotæ Auditor, vir vtique doctissimus, vt eius opera testantur, in reg. de non tollen. iure quæsito. vnus est ille, quem vocant accessum, quando scilicet Papa concedit alicui litteras tales, per quas ex tempore datæ facit collationē alicui certi beneficij conditionalem, si talis, aut talis casus contigerit, permittendo, vt earum auctoritate liceat ei sine alia collatione noua possessionem capere, illius conditione adimpleta. Quod nomen accessus in hac significatione, tametsi non memini, me legisse in aliquo capite totius corporis iuris: inuenio tamen in quadam regula Cancellariæ S. D. N. diuin. prouidentia Pauli huius nominis Papæ Tertij, publicata 30. Octobris an. 1534. In alia item eiusdem publicata in Cancellaria 22. Augusti. 1536. Quamuis item ordinarie scribentium neminem memmerim ea voce in hac significatione vsum fuisse: sic tamen vtitur ea Gomesius, cum in aliis locis, tum in præcitata q. 1. num. 40. & in quæst. 4. reg. de non iudican. iuxta. Cassad. item in decis. 1. de pact. col. fin. Pro qua significatione omnium, quæ meminerim, maxime facit cap. non autem. 7. quæst. 1. in illis verbis. *Vt non succederet in cathedram Episcopo: sed accederet.* super quo mox aliquid dicā.

QVINTVM PRAELVDIVM.

SVMMARIVM.

9 Accessus renunciatione nihil iuris in re vacare.
10 Regressus & coadiutorias ius tantum ad rem tribuere.
10 Intellectus communis cap. non autem. 7. quæst. 1. reprobatur.

9 PRAEMITTENDVM quinto, quòd eæ litteræ adnumeratæ sunt rescriptis ad beneficia, per quæ ius ad rem quæritur, & non in re. Tum quod duo simul in vno beneficio ius in re habere nequeunt, cap. maioribus. cap. tuæ. de præbend. in cuius gloss. nos superiore anno rationem reddebamus memorabilem. Cum ergo A. ius in re haberet in præfata Cantoria, consequens est dicto C. non potuisse competere ius in re in ea, illo viuente: sed tantum ad rem. Tum quòd cui debetur aliquid sub conditione, non dicitur ei debitum ante conditionem purificatam: sed solum spes debitum iri. §. ex conditionali. instit. de verb. obligat. l. cedere diē. ff. de verb. signifi. cap. si pro te. de rescrip. lib. 6. & clem. 1. in princ. de concess. præben. at supra est conclusum, hunc accessum, siue litteras eam continentes gratiam, prouisionem continere conditionalem. Ergo propositum. Tum quòd si C. huic accessui ante mortem præfati A. renunciasset, vel ante illius mortem obiisset, nihil iuris ex persona ipsius, quo ad præfatam Cantoriam vacasset, vt palam est. ergo nihil iuris in ea per hunc accessum ante mortem A. fuit illi quæsitum. Tum denique quòd per regressum, & per coadiutorias cum futura successione, etiam de consensu concessas, solum ius ad rem quæritur, & non in re, secundum præallegatos Gomesium, & Guillermum in præcitatis locis, & clare satis sentit Cardin. in consil. 70. neque est vllus, qui contrarium affirmet: nam neque sustentari posset, nisi concederemus fieri hodie cum quolibet triuiali homine, quod cum solo Augustino memoratur esse factum in singulari cap. non autem. 7. quæst. 1. quòd videtur habere, Augustinum per indulgentiā Apostolicam fuisse factum Episcopum eiusdem Episcopatus, cuius erat Valerius, viuente illo, & consentiente, secundum communem intellectum Panor. in cap. quoniam. de offic. ord. putantis illud in hoc singulare, & secundum Card. in illo consil. 70. Qui tamen intelligendi modus non satis mihi arrisit ab eo tempore, quo legi apud Possidonium, in vita S. Augusti. col. 5. id sine Romani Pont. dispensatione factum fuisse: & postquam legi, illum verbo, & scripto docuisse magnum Augustinum, id fieri non debuisse.

Ex quo dicto breuiter infertur, quam sine mente sonum dent, qui adserunt, præfatum E. tollere beneficium prædicto C. quod diu fuit ipsius: cum tamen eius fuerit, neque prædicti E. ante mortem A. Hactenus de præludiis, nunc exceptiones discutiamus.

EXCEPTIO PRIMA.

SVMMARIVM.

1 Clausula, non obstantibus, &c. etiamsi esset talis, &c. quorum tenores, &c. tollit necessitatem inferendi tenorem contrariorum.
2 Etiamsi cauetur in illis contrarium.
2 Etiam secundum contrariam opinionem, quando id in lege poneretur, vel stylus curiæ haberet, quod constat habere.

PRIMA Exceptio, quæ materiæ cap. nonnulli. infra eod. conuenit, qua præfatum E. aliqui niti arbitrantur, est, quòd indultum præfatum Reginale, cui E. innititur, derogare videtur omnibus rescriptis sibi contrariis, propter multas & fortissimas clausulas, quibus munitur, arg. cap. fin. de sent. excom. lib. 6. & clem. dudum. §. nos etenim. de sepultu. & eorum quæ tradit Bart. in l. si quis. in princ. ff. de leg. 3. & Anton. in cap. 1. supra eod. & Panorm. in cap. cum instantia. de censib.

Neque obstat huic exceptioni, quod aliquos audio respondere, scilicet præfati C. accessui non posse derogari, nisi totius illius tenor de verbo ad verbum expresse rescripto derogatorio insereretur, quia id in eo expresse cauetur: qui tamen indulto reginali non inseritur. non inquam hoc obstat: quoniam inter alias clausulas, quibus prædictum indultum munitur, est etiam illa, *Non obstantibus contrariis quibuscunque: etiam si essent talia, de quibus facienda esset mentio de verbo ad verbum: quorum tenores, volumus haberi pro expressis.* Per quam clausulam tollitur necessitas illa tenorem contrariorum inferendi, per textum, quem in hoc singularem putarunt ibi Bald. & Angel. ponderando verbum, speciatim, ac nominatim, in l. omnes. C. de

Universidad de Deusto
Biblioteca

præscript. 30. vel 40. ann. quem etiam eisdem verbis commendat Iason in cons. 11. 3. vol. col. 3. & in cons. 121. volu. 4. col. 1. aptus in hoc tex. in cap. 1. de transactionib. & in cap. quia sæpe. de election. lib. 6. & in element. 1. & 2. de sepultur. Et mea sententia omnium aptissimus tex. in extrauagan. rem non nouam. de dol. & contu. quam opinionem tenet Federic. cons. 47. habita super casu. quem sequitur Ioan. ab Anan. cons. 56. incipien. iis, quæ in facto proponuntur, dicens, hanc esse communem opinionem. Sequuntur etiam hi, quos retulit Felyn. in cap. accedentes. col. 3. de præscript. & in cap. nonnulli. col. 9. infra cod. & latius Iason in præcitato cons. 121. Eandem etiam sequitur Probus in cap. collatio. col. 3. de offic. delegat. lib. 6. Quæ procedit etiam, quando dispositio prior, cui derogandum est, prohiberet, ne illi derogari posset, etiam per clausulam hanc, per quam non expressa pro expressis habentur. quod Collectarius solus expresit in cap. cum dilecta. num. 3. de rescript. quamuis Bald. Collectarium referens, & probans ibidem satis hoc etiam senserit: non tamen ita plane, vt ille aperit vterque tamen concludit, volente Papa, vt tenor obstantium habeatur pro scripto de verbo ad verbum, nulla obstantia rescripto nocere: quia contra libertatem plenitudinis potestatis Papæ nihil statui potest. Nec in eo habet locum dispositio l. sed & si quis. §. quæsitum. ff. si quis caut. & secundum hoc iudicatum vidisse ait Alber. à Rosate in l. 1. C. quan. imp. int. pupil. & vidu. vbi, licèt in hoc Cynum reprobet, non tamen ait, eum mentiri, saltim in meo lib. licèt Felyn. id imponat ei. & quamuis multi, & in his Cald. contrariam partem tueantur cons. 2. de priuileg. & Cardin. cons. 53. dominus Gregorius. & multi alij, quos refert Ias. in illo consil. 121. vol. 4. & Felyn. in cap. accedentes. de præscript. col. 3. & quamuis vterque illorum hanc partem teneat in locis supra citatis, & Curtius Iunior dubitet in cons. 110. nu. 32. par. 2. Fel. tamen vir cautus ait, eam non procedere, quando derogatio fieret per viam legis, & quando stylus Curiæ contrarium haberet. Quod verbum non satis expendit Iason in illo cons. 121. licèt Felyn. allegando, multa ex eo mutuatus fuerit. Sed neque Ioan. 2. Selua, licet fusissime hanc conclusionem cum omnium dictis tractauerit in lib. de benefic. par. 3. quæst. 14. At contrarium habere stylum Curiæ testantur Collectarius, & Probus in locis supra citatis, & Gomesius in procemio regularum Cancellariæ, q. 6. dixit in Prætorio Rotæ semper teneri consilium 2. Antonij à Butrio, qui iuxta conclusionem hanc consuluit. id, quod etiam nos consuluimus frequenter post horum editionem: eo maximo mori; quòd stylus Curiæ facit ius, cap. quam graui. de crim. fals. & quòd contraria opinio plenitudini libertatis Papæ derogaret, vt ait Collectarius. Alia tamen ratione exceptio hæc tollitur: quia Reginale indultum excepit regressus, accessus, & de consensu coadiutorias: & litteræ C. vt in præludiis est dictum, accessum quendam concedere videntur: qui si est validus per hunc indultum non tollitur, quia expresse in eo excipitur. Vnde, si satis omnes caluissent ius, quod per huiusmodi litteras prætendi potest, accessum nouo nomine Curiæ Romanæ vocari, non credidissent, præfatum E. hac, quæ friuola est, niti exceptione.

EXCEPTIO SECVNDA.

SVMMARIVM.

1 *Clausula vni accessoria non refertur ad alia.*
2 *Etiam, hæc vox implicat & ampliat.*
3 *Clausula, Quouis alio modo vacante, quos modos includit.*

SECVNDA Exceptio, quæ tangit materiam cap. 2. sup. cod. est, quòd accessus is concessus fuit C. in pœnam non solutæ pensionis, & non simpliciter: & quòd casus ille pensionis non solutæ contigit. Pro qua exceptione facit quòd omnia rescripta ad beneficia restringenda sunt, & non amplianda, cap. quamuis. de præben. lib. 6. cum similibus. & quòd clausula, quæ alioqui deberet ad multa referri, quando tamen inseritur alicui cap. tamquam illius accessorium, non debet ad alia referri, cap. cum dilecti. de donat. secundum vnum intellectum. & Panor. declarat in cap. secundo requiris. de appell. tradit Bar. in l. fi. ff. de reb. dub. quem sequitur Alexan. in l. si idem cum eodem. §. fin. ff. de iurisd. om. iud. & est recepta conclusio. 1

Sed neque hæc exceptio obest præfato C. Tum quia illa coniunctio, *Ac*, copulatiua diuersitatem denotat eorum casuum, quos coniungit, iuxta gloss. celebrem in rub. ff. de iuris & fact. ignor. nisi quando ratio aliqua earum, de quibus in cap. 2. supra eod. diximus, aliud suadet: qualis tamen hic nulla concurrit. Tum quia dictio, *Etiam*, implicatiua est, & ampliatiua. l. etiam. ff. de minorib. clemen. religiosus. & ibi Card. num. 1. de procur. & clem. 1. de testamen. vbi Card. nu. 1. & clem. 1. §. in quibus. de supplen. negligent. prælator. vbi etiam Card. tradit, & Marianus præter alios de visita. fol. 2. col. 3. quæ dictio, etiam, in his litteris ponitur post illam, *Ac*, vt vides. & ita denotat, alium esse casum, ac magis dubium eum, qui sequitur: & consequenter non esse illum, qui supra est relatus, scilicet vacationis ob pensionem non solutã. Tum quia in concessione prædicti accessus additur illa vniuersalis, *Quouis modo vacet*. per quam omnis modus vacationis intelligitur, secundum gloss. memorabilem in cap. susceptum. de rescript. lib. 6. in verbo expresse. modo vacatio ex persona contigerit expressa, secundum Lapum, Domic. & Perusin. ibid. & Rotam decis. 27. in nouis, quæ in noue rubricatis est 1. de sequest. fruct. Adeo vt defectus verisimilis notitiæ mortis renunciãtis non obsit impetrationi per renunciationem factæ, quando additur illa vniuersalis, *Vel alio quouis modo vacet*. secundum gloss. Pragsanction. tit. de collat. in verbo faciendas. in fin. & Selua de benefic. 3. par. quæst. 96. quamuis contra frequenter pronunciatum esse testetur Gomesius in quæs. 3. super illa reg. de verisimili not. de quo in præsentia, tamquam de re proposito extraria non pronuncio: quia tamen audio in hac re meam desiderari sententiam, dico, vtramque partem disputanti probabilem: iudicanti vero eligendam esse illam, quam maior pars Auditorum Rotæ delegit, auctore Gomesio vbi supra, nempe nocere defectum verisimilis notitiæ, per ea, quæ ille citat: & quia non debet plus prodesse expresio vacationis per obitum generaliter per clausulam generalem, *Quouis modo vacet*, facta, quam specialis, qua exprimitur vacatio per obitum: quæ tamen non prodest antequam tempus sufficiens 2

ad veri

ad verisimilem notitiam labatur, per regulam præfatam de verisimili notitia. Per quæ quidem omnia apparet modus dissoluendi ea, quibus hæc exceptio nititur.

EXCEPTIO TERTIA.

SVMMARIVM.

1 *Clausula, Sicut asseritur, & Sicut asseris, differũt. nu. 2.*
2 *Accessum & regressum ob solam renunciationem dari.*
3 *Causa gratiæ impulsiua quæ vitiat.*
4 *Titulus canonicus, & coloratus non æque probandi.*

TERTIA exceptio, quæ tangit materiam cap. postulasti. infra cod. est, quòd præfatus C. affirmauit Leoni Papæ, se habere Apostolicam prouisionem huius canonicatus, quando has litteras sibi cõcesit. sic enim habent ipsæ litteræ post principium, *Tu, cui alias, vt asseris, de canonicatu, & præbenda, ac cantoria ecclesiæ D. tunc certo modo vacante, Apostolica auctoritate prouideri concessum fuerat, concessioni gratiæ huiusmodi litteris apostolicis desuper non confectis, per certum procuratorem tuum ad id à te specialiter constitutum, in manibus nostris sponte & libere cesseris*, & reliq. Is autem C. non ostendit huiusmodi prouisionem vllam: quod tamen est necessarium. quia primo non attestatur Papa, eam prouisionem ei fuisse factam: sed eum asserere, sibi aliàs fuisse prouisum, siue prouideri cõcessum. Et ponderandum est, quòd non ait: *Sicut asseritur*, sed, *Sicut asseris*: & ita ei probandi onus incumbit, secundum Rotam in decis. 74. nota quod vbi in antiqq. & decis. 727. nota quod si. in eisdem, quam citauit Felyn. in cap. iurauit. de probationib. num. 1. quæ in nouissime rubricatis est 77. tit. de præben. in antiqq. & altera decisione prælegata 60. & 74. in nouissime rubricatis, eod. tit. de præbend. facit l. ei qui dicit. ff. de probationib. & cap. in præsentia. eod. tit. Secundo quòd stylus Curiæ habet, raro, vel numquam vllum alicui concedere regressum, vel accessum, nisi renuncianti alicui titulo canonico, vel colorato: vel ei, quem ad hoc renuncians nominat, vt Rege aliquo, aut patrono grauiter instãte. quod palam est omnibus, qui aliqua ex parte Romana negotia huius generis callent. Tertio facit quòd omne id, quod expressum mouere potuit Principem ad facilius concedendum gratiam, eam efficit subreptitiam, si nõ est verũ, quod exprimitur, etiamsi non contineat causam finalem: sed tantum impulsiuam, per tex. omnium iuris optimum in cap. postulasti. inf. eod. ibi, *Non tam de leui concessissemus*. vt ibidem annotauit Panor. communiter receptus, & Dec. in cap. cum cessante. de appell. nu. 2. 1 2 3

Neque obstat, quòd Decius, sibi cõtrarius contrarium affirmat in præcitato cap. postulasti. col. 2. in eo, quod de impulsiua causa diximus, motus ad id per cap. dudum. de præben. lib. 6. quoniã primo hæc, de qua loquimur prouisio, & eius renunciatio causa finalis huius accessus fuerunt, intelligendo saltim per causam finalem id, quod Dec. in dicto cap. postulasti. intelligit, illud scilicet quod est causa, vt Papa soleat concedere, vel negare quod aliàs non concessisset, vel negasset. Secundo quòd opinio communis præstantior videtur, & irrefragabiliter probatur per illud eap. in illis verbis, *Non tam de leui concessissemus*, quibus solutio Decij non satisfacit. Neque illius opinionem probat præcitatum cap. dudum. in illis verbis, *Nihilominus concessissemus*. per eum ponderatis, quæ satis expensa pro communi opinione faciunt. quoniam qui maiori cũ difficultate, ac morositate concedit non nihilominus, immo aliqua parte minus concedit, iuxta illud gloss. cap. 1. de donat, *Qui citò dat, bis dat*. & cap. 1. de plus petitionibus. & illud Senecæ, *Nihil carius emitur, quàm quod precibus impetratur*. Faeit cap. & si quæstiones. de simon. coniuncta gloss. verbo non petenti, cum citatis ab ea. Et in casu illius cap. dudum. tam facile concessisset Papa secundam gratiam, facta mentione de potestate Legato data, sicuti non facta. Vnde illud cap. solum probat ad summum, quòd taciturnitas causæ illius impulsiuæ, quæ expressa, neque Principem retraxisset à concedendo, neque difficiliorem notabiliter reddidisset, non officit gratiæ, quod communis fatetur cum Innoc. in cap. in nostra. sub fin. de rescript. & Rota decis. 350. in antiqq. quæ est 70. in tit. de præben. in nouissime rubricatis. Sicut expresio illius causæ impulsiuæ, quæ neque Principem mouet ad concedendum, neque ad notabiliter facilius id faciendum, officit gratiæ. Per quam considerationem vtraque opinio conciliatur, vt scilicet communis intelligatur de impulsiua notabiliter mouente, Decij verò consideratio de ea, quæ non mouet notabiliter, quod arbitrio iudicis relinquitur, iuxta l. 1. ff. de iur. deliberan. & cap. de causis. de offic. deleg. At expresio huius prouisionis & illius renunciationis, siue causam finalem huius accessus fui se dicas, siue impulsiuam, penitus mouit Principem ad concedendum, quod stylus Curiæ probat: vel certe ad facilius multo, & notabiliter concedendum, quod nemo negare potest. Cui plane consequens est, gratiam hanc subreptitiam fuisse, & per consequens ipso iure nullam, iuxta ea, quæ in principio Præludior. num. 1. diximus. 4

Non obstat etiam, si quis dicat, eam renunciationem factam fuisse, litteris non expeditis: quia id solum probat, non teneri præfatum C. ad probandum illum titulũ per litteras tunc expeditas: quod etiam nos fatemur.

Non item obstat, quòd Papa præfato C. concedit accessum ad cantoriam & canoniam prædictas. cum clausula, *Etiam si ad illas nullam vmquam ius competierit*. quoniam id solum probat præfatum C. non teneri ad probandum se habuisse ius verum & canonicum ante has litteras à Sede Apostolica impetratũ: quod & nos fatemur. At ex hoc non infertur, non teneri eum ad probandum, sibi fuisse titulum coloratum à Sede Apostolica impetratum. Sicut & petens restitutionem beneficij tenetur probare titulum aliquem coloratum, secundum gloss. singularem, frequentius in scholis, & ab omnibus vsu receptam in clemen. 1. de caus. possess. & propriet. non tamen tenetur probare verum & canonicum, immo sufficit ostendere aliquem coloratum, licet ipso iure sit nullus, secundum Petrum ab Ancha. in cap. 1. de reg. iug. lib. 6. & communem.

EXCEPTIO QVARTA.

SVMMARIVM.

1 *Simonia est renunciare beneficio, vt alius renunciet suo.*
2 *Simonia est omnis renunciatio beneficij cum conditione, modo, vel pacto: quamuis non ea, quæ fit eo animo, vt illi, vel illi detur.*
3 *Simonia sola realis excommunicat & annullat.*
4 *Simoniacorum Deum timentium consolatio non parua.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

4 *Simonia in ordine & beneficio monstrum horrendum.*
5 *Simoniacus realis circa beneficia & ordines excommunicatus: & si celebrat irregularis: nec quærit ius in beneficio, nec possessionem, nec fructus: nec spoliatus restituitur: nec regula de triennali possessione gaudet.*
6 *Simonia ab vtroque non completa hæc mala non facit.*

QVARTA Exceptio, quæ materiæ cap. sedes,& cap.ad audientiam.2.infra eod.mire congruit, est, quòd prouisio prædicti C. si quam habet ante hunc accessum E. impetratam, videri potest cum labe simoniæ impetrata. Verisimile namque videtur,patrem dicti C. & A. voluisse quidem, sed non potuisse impetrare accessum, aut regressum pro C. filio ad præfatas cantoriam & canoniam,quæ erant patris dicti C. sicut impetrauit regressum pro A. ad canoniam Ecclesiæ cathedralis B. in cuius tunc fauore renunciauit pater præfati C. vel quia C. nondum erat proximus septennio, vel quia Papa noluit alij, quàm renuncianti concedere illam. Quamobrem inter eos cõuentum fuisse, quod sæpe fieri, credere par est, vt pater quidem dicti C. consentiret,regressum fieri præfato A.& ipse A.idem faceret præfato C.cum id faciendi opportunitas occurreret. qua conuentione facta patrem dicti C. virum, vt fama fert, dexterum impetrasse illi prædictam cantoriam,& canonicatum, quasi certo modo vacantes,in hoc solum,vt dum illi, quali quali titulo C.in fauorem A.renunciaret, consentiente A. Papa, illi concederet regressum,vel saltim accessum.

1 Quæ si, vt præmittuntur, facta fuerunt, primo constat simoniæ labem in hoc negotio intercessisse. Simoniacũ etenim est renũciare te beneficio tuo in alicuius fauorẽ, vt is suo renunciet in alterius fauorem,argumento cap.quam pio. 1. quæst.2. & cap. fin. de pactis. & tex. in specie in cap. dilecto. de præben. iuncta gloss.1.& cap.dudum. eod.tit.lib.6. coniuncta gloss.verbo,liberaliter.Quod post alios in Enchirid. Confess.latius probamus,cap.23.nu.100.

Ex quibus quidem colligitur, omnem sacerdotij, siue beneficij ecclesiastici renunciationem cum conditione, modo, vel pacto factam illicitam, ac simoniacam esse. Tamen in renunciatione, sola intẽtione animi facta, vt illi, vel illi detur, locum non habere, latius & clarius, quam hactenus alius, explicauimus anno superiori in illo cap.dilecto.post gloss.singularem cap. ordinationes. 1. q. 1. & Felyn. in cap. ad audientiam.2.col.3.vers.est verum. inf. eod. de rescript. & S.Anton.qui clarius aliis loquitur 2.par.tit. 1. cap. 5. §. 11. quibus nouissime adiecimus quædam in præfato Enchirid. Confess. præcitato cap.23. nu. 107. at constat, collationem per simoniam factam esse inutilem ipso iure,iuxta extrauagan.Pauli,quæ secunda est de simon. Ergo legitima videtur exceptio.

3 Cæterum,vt fideliter pro vtraque parte, quemadmodum initio sumus polliciti, dicamus quod maxime commendamus, quodque singularissimum est, nullam scilicet simoniam, neque mentalem, neque conuentionalem,si modo alioqui non fuit realis, inducere tituli priuationem ipso facto,neq; sententiam excõmunicationis infligere, neque à prædicta extrauaganti Pauli comprehendi, secundũ interpretationem Curiæ Romanæ, quam Prætorium Rotæ iam pridem sequi testatur Guillermus Casador. in decis. 5. de constitutionib. ponderando illam extrauagantem in vers.statuẽtes.in verbo dando, vel recipiendo. vbi respondet multis,quæ citãtur pro aduersa parte, cui fere omnes scriptores adhærẽt: ipse tamen libenter ab eis discedo,& præcitato Guillermo accedo,dicenti hanc interpretationem à tempore conditoris videri natã propter periculũ animarum, quod contraria inducit, quæ dura nimis est, & ita animabus valde periculosa,per quam,proh dolor innumeri excõmunicati iudicandi erant, & titulis suorum beneficiorum vacui. Quam quidem decisionem, vt doleo,tardius,quam vellem, vulgatã fuisse à Casadore viro Romanorũ rerum peritissimo,ita gaudeo, eam affirmari etiam à Gomesio, viro varia eruditione illustri,in illa quæstione vtilissima, quam duodecimo loco disputauit super regula de triennali possessore. Nec parum lętor,quod ipse quoq; vt arbitror causa 4
eropiæ consolationis multorum Deum ex animo timentiũ,quos partim scio, partim audio grauissimis scrupulis angi, tum ob titulorũ suorum nullitatem, tum ob excommunicationem, tum ob irregularitatem,per celebrationem diuinorum contractam, tum ob fructuum perceptorũ restitutionem. Quæ tamen omnia cessant,secundum hanc auream decisionem,à piis omnibus,mea sententia,laudantem ob ea fundamenta & contrariorum solutiones, quæ prædictus Casador.in præfata decis. 5. diligenter ac docte scripsit. Quare omnes Christi fideles etiã atq; etiam dehortor primũ ab omni simonia circa ordines, & beneficia, præsertim committenda, tamquam ab horrendo quodam monstro, siue illa sit mẽtalis tantum, siue mẽtalis & cõuentionalis, siue etiã realis.propter ea,quæ leguntur, & notantur in cap. tanta. inf. de fimon.& cap.fi.1.q.7. Eos autem, quibus vel per ignorantiam non probabilem, siue vincibilem, vt Theologi loquuntur,cupiditatem,ambitionem, vel aliam humanam fragilitatem,vel etiam malitiam ea inquinari polluiue contigit circa ordines, vel beneficia, hortor vt circumspiciant, num ad dationem, vel receptionem rerum promissarũ fuerit processum. Quo casu sciant sententiam excõmunicationis in currisse, & si ante absolutionẽ celebrauerint, irregularitatẽ cõtraxisse à summo solũ pontifice delebilẽ? & nihil iuris in beneficiis,quæ per eam adepti sunt,quæsisse, & ad fructus restituẽdos obligatos esse, per præcitatam secundã Pauli extrauagantem,tit.de simon.quæ plane cõmunis est omnium interpretatio.Imo neque possessionem illorum vnquam habuisse: adeo vt etiam spoliati restitui non deberent,neque regula de triennali possessore,quæst.33.est in regulis Innocentij iij.gaudere. Quæ tria postrema nos pridẽ Salmaticæ consuluimus: & ideo postea exilarati confirmatique fuimus legentes apud eundẽ Casador. in decisione 2. de simo. ea probari Summo illi Rotæ Prætorio. quod etiam Gomesius vbi supra testatur.Si autem ad promissorum dationem,& receptionem non est processum,sed sola mente conceptum est propositum de committenda simonia: vel etiam ad verba, pacta, & cõuentionem deuentum, pœniteat quidẽ eos ex animo,quòd Deũ mortifere offenderint:at nõ angantur scrupulis excommunicationis, non item irregularitatis,non tituli nullitatis, non restituẽdorum perceptorum fructuum necessitatis. Quibus consequens vtiq; videtur, eos regula de triennali possessore gaudere debere,quod in calce præfatæ quæstionis 12. dubitãs sentire videtur Gomesius:quãuis late contrariũ

teneat in quæstionis corpore. Cuius tamen rationes per ea, quæ in fine sentit, facile,mea sentẽtia, dissolui possunt, diligenter expensa ratione illius regulæ,qua parte de simonia loquitur, quæ in huiusmodi simoniaco locum sibi vindicare non videtur.

Verumtamen per hanc conclusionem præfatus C. iuuari non potest, si vera sunt, quæ pro verisimilibus supra narrantur:quoniam inter patrem eius, & prædictum A. non solum mentalis & conuentionalis simonia intercessisse videtur: sed etiam realis. Etenim deuentum fuisse videtur ad dationem promissorum: cum vterque renunciauerit beneficiis, in quibus regressus constituendus erat: & vterque regressui, vel accessui consensit, & super iis omnibus litteræ fuerunt expeditæ.

Neque obstat id, quod ipse aliàs in hoc loco respondi, nempe prædictam conclusionem Cassador. intelligendam esse de datione, vel receptione pecuniæ, siue rei temporalis:ita vt donec ad illam perueniatur, non censeatur incursa excommunicatio, neque pœna priuationis tituli iure ipso: licèt peruentum fuerit ad rei spiritalis traditionem. Ad quod facit, quòd secundum prædictam illorum sententiam titulus beneficij obtenti per simoniam conuentionalem non est ipso iure nullus propter hanc conclusionem. Ergo illa non solum de simonia conuentionali tantum, sed etiam de illa, per quam ad rei spiritalis traditionem deuẽtum est, intelligitur. Non,inquam, hoc obstat:tum quia sine rei temporalis traditione,& promissione potest interuenire simonia, etiam realis, vt paulo ante significauimus, allegando latiùs tacta in Enchirid. Confess.cap.23.num.100.tum quia tunc demum simonia conuentionalis,etiam cum traditione rei spiritalis non facit simoniam realem, cum ab altera parte tantum est facta traditio rei spiritalis: nõ autem cum ab vtraque. Licèt enim conuentio simoniaca,qua promittit vnus renunciare beneficium suũ in fauorem alterius,vt ille renunciet suum in eius fauorem, non fiat realis ex eo tantum, quòd alter renunciat beneficium in fauorem alterius:quia non est completa ab vtraque parte:fit tamen realis, si etiam ab altera parte idem fiat: quia ab vtraque parte erit completa: & hoc iure factæ pœnitentiariæ prætotium vtitur.

EXCEPTIO QVINTA.

SVMMARIVM.

1 *Gratia, cuius caussa fuit impetratio nulla,dolo ad id facta, eo tacito est nulla.*
2 *Beneficij viuentis impetratio quàm peccatum.*
3 *Beneficij amici impetratio, quæ videtur dolosa.*
3 *Accessus,&c. ob solam renunciationem dantur.*
4 *Dispensatio transferens monachum, quæ nulla.*
5 *Dispensationes ad contrahendum multæ nullæ.*

1 QVINTA exceptio est, quòd C. videtur tacuisse in impetratione huius accessus veritatem quãdam, quam si expressisset, nequaquam illum ei Papa concessisset: scilicet quòd fraudulenter ipse,vel alius pro eo à Papa impetrauit præfatam Cantoriam, sciens se nihil iuris impetrare:sed solum parare sibi medium quoddam, per quod Papa deceptus pensionem & accessum prædictos concederet. Si enim hanc veritatem Papæ expressisset,non vtique obtinuisset ab illo prædicta,vel non tam facilè.

Primo quidem, quòd nemo debet ex sua iniquitate commodum reportare. l. itaque fullo.ff.de furtis. cap.1.de postul. prælat. at iniquum est beneficia, quæ 2
scis esse viuentium impetrare, cap.1. de concess. præb. cum regul.Cancel.20. & aliis multis, quæ citat Dec. consil.398. in caussa. sed C. aut eius pater prædictam Cantoriam, cum sciret ad alium spectare impetrauit. Ergo propter illum titulum non concessisset ei Papa, quod ipse absque illo non donasset. Verum absque illo non dedisset ei pensionem, & accessum, vel certè non tam facile, per ea, quæ dicta sunt in 3. exceptione.num.3. ergo propositum est verum.

Secundo, quòd pater C. & præfatus A.erant amici maximo necessitudinis vinculo coniunctissimi. 3
Quod constat ex renũciationibus mutuis, quas vterque in alterius fauorem fecit, etiã consentiendo concessioni regressum. Quod magnum argumentum & signum est amicitiæ, & fiduciæ: at non est amici impetrare sibi beneficium,quòd alius possidet,vt suum: argum. multorum paragraphorum, cap.1.15.q.2. Immo,vt audio,in hoc regno inimicus habetur,qui beneficium alterius viuentis impetrat, quasi certo modo vacans. Ergo non est vero simile, patrem prædicti C.impetrasse Cantoriam hanc & Canonicatum,quę A.possidebat,& quæ obtinuerat per renunciationem eiusdem patris, quod ex bullis A. apertè satis supérque constat,sine consensu ipsius A. Præfatum autem A. constat,impetrationi tali non fuisse consensurum, nisi ad eum finem fieret, vt C.impetrationi illi renuncianti consentiret accessum pro regressu, quem patri eius renuncianti consensurus fuerat.Et ita dolosè videtur facta huiusmodi impetratio. dolus autem & fraus nemini patrocinari debent, cap. Sedes Apostolica.infra eod.& cap.ex tenore.de for.compent. Ergo licèt prædictus C.ostendat. huiusmodi prouisionem: quia tamen nunquam ostendet, huiusmodi fraudem Papæ fuisse narratam, semper ipsius litteræ subreptitiæ erunt & nullæ.

Tertio, quòd Papa hunc accessum ei cum pensione non concessisset, aut certè non tam facile,si huius veritatis conscius fuisset. Ergo cõcessio inutilis fuit, cap.postulasti. infra eodem.

Quarto, quòd Papa simplicitatis est amicus, cap. veritatis. de iureiur.& cap.1.de post. præl. & nouit illud Euangelicum Matth. 10. *Estote simplices sicut columbæ.* relatum in cap.ex merito.6.quæst.1.Ergo apud eum non plus, sed minus poterit dolus,quam simplicitas. Quod satis ipsemet testatur in cap.1. de postulatio. prælatorum, at si pater prædicti C. & præfatus A. simplicissimis animis & candidis petiissent à Papa,vt dicto C.concederet pensionem cum accessu ad præfatam Cantoriam de consensu A. eius possessoris, nullatenus sine renunciatione annuisset,quòd ex Curiæ patet stylo,& supra est dictum. Ergo si sciuisset,eos per dolosam impetrationem beneficij viuentis,& eius allegationẽ quærere pensionem illam cum accessu, minime illa ei concessisset.

Quinto, quòd alias consuluimus,dispensationem 4
Papæ per quã sua Sanctitas religiosum ordinis Mendicantium,vel alterius transfert in canonicorum regularium:eo quod habitu sui ordinis omisso, apostata factus incedebat, subreptitiam, & penitus inutilem esse: si habitum ille suum in hunc finem tantum omisit, vt per hoc Papæ moueret clementiam:& hãc fraudem minimè detexit, argum. cap. postulasti. &

Universidad de Deusto
Biblioteca

corum, quæ ibi traduntur infra eod. & eorum, quæ supra in except.3.num.3. adduximus.Pro quo facit illud singulare dictum Augustini ad Aurelium, epist. 79. relatum in cap. legi. 16.q.1. *Non est danda via seruis domini, vt facilius putent eligi ad aliquid melius, si facti fuerint deteriores.* Per quod,& alia multa non possum sine stomacho scribere in quosdam,qui sibi Romanas res scire videntur,eo quod,quæ Romæ fiunt,sciant:cum tamen causas quare fiunt minime norint. Quorum aliqui consulti à religiosis de modo impetrandi facili,quo liceat eis mutare ordinem & habitū, respondent,oportere illos prius habitum temere relinquere, apostatas fieri,& excommunicationes incurrere grauissimas. Alij vero consulti, quomodo impetrabunt dispensationem eōtrahendi matrimonium in secundo gradu æqualis lineæ,vel tertio,respondent,si prius matrimonium facto contraxerint, & consummauerint. Contra quod nuper Sacrosanct. Conc. Trident. sess.24.cap.5. de reformat.matrimonij,statuit, vt non dispensetur in matrimonio scienter contracto in gradu prohibito,si contrahentes,illud consummare ausi fuerint:ea vt credimus,ratione, quod multi consummabant quo facilius cum eis dispensaretur. Alia item id genus similia multa respondent, parum considerantes, quod iis casibus, non solum oportebit mentionem facere omissionis habitus, & contracti malè matrimonij scienter: sed etiam fraudis, qua grauiter peccando sunt vsi,vt benignior in eos esset Romanus Pontifex. Alioqui enim huiusmodi indulgentiæ, & dispensationes ipso iure inutiles erunt: apud Deum quidem, qui omnia nouit,& in foro conscientiæ simpliciter:apud homines autem tantum, si & quatenus ea fraus probari potest. In iudicio siquidem humano de non existentibus,& non apparentibus idem iudicamus.l.duo sunt Titij.ff.de testamen.tutel.& cap.sacerdos. de offic.ordin.

Sexto,quod nisi teneamus,hanc,de qua loquimur, expressionem esse necessariam, paratur via, vt quicunque voluerit, facillimè cuicunque volet, regressum concedat & pensionem. Dicam enim ei, cui voluero constituere pensionem: Impetra meum beneficium à sede Apostolica tanquam certo aliquo modo vacans, & postea renuncia illud mihi, reseruata pensione aliqua tibi cum accessu: cui ego consentiam. Per quæ vtique omnia, probatur, quod accessus fuerit,& est subreptitius:ac consequenter ipso iure nullus. Quod si C. contendat ea,quæ supra pro veri similibus narrata fuerunt, non posse probari:meminerit ipse:aut certè illi, qui eius partes suscipiunt: omnia esse nuda & aperta Deo, qui digna factis rependet. Meminerimus item omnes illud Matth. 16. cap. relatum. in cap.Matthæus.de fim. *Quid prodest homini, si mundum vniuersum lucretur, anima vero suæ detrimentum patiatur?*

EXCEPTIO SEXTA.

SVMMARIVM.

1 *Expectatiua perditur quæsito alio incompatibili.*
2 *Ius ad rem facilius, quam in re perditur.*
3 *Renunciatio iuris ad rem, vt fit facilius, quam iuris in re.*
4 *Ius semel extinctum non renuit extincta extinguendi caussa.*
5 *Intellectus clement. gratiæ. de rescript.*

SEXTA exceptio, quæ seruit cap. in nostra.& cap.ad audientiam,infra eodem,est quod C. postquam habuit hunc accessum,& antequam locus esset illi,obtinuit, & nunc possider Archidiaconatum ecclesiæ B.quem constat esse dignitatem in ecclesia Metropolitana. Constat item Cantoriam, de qua contenditur:ecclesiæ D. esse dignitatem, quod in litteris prædictum accessum continentibus asseritur, in illis verbis. *Ad Cantoriam, quæ inibi dignitas, non tamen maior post Pontificalem existit.* Constat autem duas dignitates esse incompatibiles,adeo vt per adeptionem secundæ prior perdatur ipso iure cap.de multa. de præbend. & extrauag.execrab. Ioan.xxij. constat item eum, qui habet gratiam ad beneficium vacaturum, si acceptet aliud, quod cum eo iure retineri nequit, gratiæ illi renunciare videri. Casus est singularis in clemen.gratiæ. de rescript. Cuius verba sunt quæ sequuntur. *Gratiæ vt de dignitate vel beneficio curato tibi prouideatur, renunciare videris, si ante adeptionem eiusdem. aliud beneficium tacitice assequaris, quod simul de iure cum dignitate vel beneficio, virtute dictæ gratiæ tibi debito retinere non possit.* Cuius summa secundum Ioan.Andr. & communem est: *Expectans beneficium perdit gratiam, si consequatur aliud, quod cum illo, quod expectat de iure tenere non potest.* Quod procedit, etiam si secundum beneficium per ordinarij collationem fuerit assecutus: secundum gl. 1. illius clem. receptam procedit etiam si beneficium esset manuale ac ad nutū reuocabile, secūdum Card. ibi.quæst.4. Et etiam si esset vicaria perpetua, secundum eundem, & Romanum consil.250. col.3. per clement.1.de offic.vicar. Immo etiam si tale beneficium incompatibile per permutationem obtinuisset.secundum eundem Romanum ibidem, collat. 4. Similis ferè textus est in cap. si pauper. de præbend.lib.6. Facit etiam quod facilius perditur ius ad rem,quam ius in re, cap. quemadmodum de iureiur. | .seruus. cum ei annotatis.C.de pactis. faciunt quæ adducit Federicus consil.9. casus talis est. ad probandum rem immobilem ecclesiæ legatam,repudiari posse per solum prælatum.Et est glos.in specie nostra,in cap.1.de electo iung.lib.6. verb.clericalis.At qui acceptat secundam dignitatem: perdit priorem omnino sibi quæsitam ipso iure,cap.de multa.de præbend.à fortiori ergo perdit ius ad talem dignitatem ante quæsitū. Facit quod licet renunciatio beneficij, iam quæsiti fieri non possit, nisi in manibus superioris: cap. quod in dubiis. & cap. admoneat. de renunc. Iuris tamen ad beneficium quæsiti fieri potest:vt est glos. memorabilis,& recepta in cap.si electio.de elect.lib.6.& in cap. cum venissent.de in integr.restitu. verb.renunciauit. quam putauit sing. Collector decisionum nouarum Rotæ in pen. decisio. quæ in nouissime rubricaris est sexta, tit.de elect.in nouis. Quod etiam tradit Feder. in d.consil.9. Et est casus optimus in c. si tibi absenti. de præb.lib.6. quatenus habet, beneficiū collatū ante illius acceptationem, sine vlla superioris authoritate respui posse. Quia nondum est ius in illo quæsitū ei, cui collatū fuit. Facit quod licet secundū communē, & receptā sententiā, per adeptionē vnius impatibilis nō perdatur aliud ipso iure,nisi qñ vtrunq;,vel habet curam,vel est dignitas,personatus,aut officium,iuxta cap.referente.de præb.(Quod etiā hodie hoc casu viget) secūdum communē,vt ibi anno superiore latiùs tradidimus. Tamen si quis ius habeat ad rē ad quodcunque

cunque beneficium, & nanciscatur aliud ei repugnans, & impatibile, etiamsi neque curam habeat, neque dignitas sit, personatus, aut officium, priori tamen iuri ad rem renunciare videtur per prædictam clemen. Quod communis opinio habet cum gloss.4. eiusdem, probata per Andr. Sicul. col. 9. & communiter omnes ibidem, & Panor. in cap. fin. de cleric. non resid. cuius rei ignorantia ante paucos menses nonnulli malè consuluerunt cuidam, qui quandam coadiutoriam optimam perdidisset, si ad nos non recurrisset: at C. solum ius ad rem habebat per hunc accessum, etiamsi optimus fuisset à principio. Per accessum enim, & etiam regressum ius ad rem queri, & non in re supra in prælud iis. num. 10. diximus, & paullo post in vndecima exceptione repetemus. Ergo C. acceptando Archidiaconatū præfatum,visus est renunciare acceisui prædicto, quamlibet valido. Et ne dicas C. paratum esse ad renunciandum alteri harum dignitatum, considera, quod non profuisset ei, etiamsi ante decem annos renunciasset. Finis enim dictæ clemen. habet eius dispositionem procedere, etiam si secundum acceptans resignauerit primum,vel sit resignare paratus.Per quem finem adnotauit ibi Petrus ab Anchara. quem sequitur Andr. Sicul.nor.penult. ius competens alicui extincto non reuiuiscere, licet cesset illud quod fuit extinguendi caussa.

Non obstat, si quis dixerit, clement. illam agere de gratia per quam mandatur prouideri: per hunc autem accessum non mandari prouideri immo prouisionem fieri ipso iure per litteras ipsas pro tempore mortis præfati A. Non,inquam, hoc obstat.Quia primo constat, nullum illius clem. verbum agere de mandato: sed de gratia,vt de dignitate,vel de beneficio curato sibi prouideatur. Et talis est gratia accessus, & etiam regressus. Quoniam vt in præludiis. num.6. dictum est, collationes quædam conditionales sunt,quæ ad tempus conditionis impletæ trahuntur.Quamquam, fateor,appellatione gratiæ ibi contineri, etiam mandatum de prouidendo, etiam ante executionem. Quod ibi adnotauit Imol.& dilatauit Andr. Sicul. primo notab. Sed verba nostro casui aptiora sunt,vt palam est per illorum scripta. Secundo respondeo, quod si hunc accessum, ad gratiam iam factam reducas, oportebit, te fateri, non solum illi renūciasse præfatum C. sed etiam iam perdidisse Archidiaconatum præfatum & inhabilem factum ad illum, & ad præfatam Cantoriam,& omne aliud beneficium: per extrauag. execrabilis. Ioan. xxij. nisi defectus possessionis eum excusasset.quod præfatum C.magis faueret, sed falsum est.

Non obstat etiam si dicas illam clemen.procedere in gratia per quam in genere de aliquo beneficio pro vel illud in specie cōfertur, vel cōferri iubetur. Non, inquam, hoc obstat. Quoniam res omnino contrario modo se habet secundum illum peritissimum canonum Cosmam in Pragmat.titu.de collat.§.quòd si quis. in verb. tempore. sub finem. Quem etiam Matthæus Pacus Doctor Tholosanus, eruditissimus sequitur in libr.de mandatis Apostolicis,in octaua parte,verf. quinta conclusio. Qui ambo merito dicunt, clemen. illi maxime locum esse in gratia speciali ad certam dignitatem, vel beneficium curatum obtenta: non sic in mandato generali ad quæcunque beneficia. Quia quando mādatum est generale ad quæcunque beneficia,poterit vacare aliquod beneficium simplex, quod simul cum alio de iure poterit retineri:& ideo per assequutionem beneficij, etiam curati talis Mandatarius suæ gratiæ renunciare non videtur. Denique pro nostra conclusione facit, quod Calder. in repet.cap.mandatum.col.4.vers.circa materiam infra eod.& Card.ibi.quæst.1.communiter recepti tenent vnum modum, quo expirant litteræ beneficiales, esse adeptionem beneficij repugnantis & impatibilis cum beneficio expectato. Quod ipsum etiam tenet Petrus ab Ancha. cons.58. Circunspectis. col.2. Cosmas in Pragmat.tit. de collatione. §. quod si quis,verb.tempore.Petrus item Rebuff.in Concordat.titu.de mandat.Apost.in vers. persequentis. Qui etiam in tractatu nominationum, quæst.fin.vers. nono. ait, ita finiri litteras beneficiarias renunciatione tacita, sicut expressa:argum.l.cum quid.ff.si cert.pet. cum ibi late adnotatis per Iaf. Per quam tacitam etiā comprehendit adeptionem impatibilis. Idem tradit etiam Matthæus Pacus, de mandatis Apostolicis, in quinta conclusione præcitata.

EXCEPTIO SEPTIMA.

SVMMARIVM.

1 *Beneficij Ecclesiastici non est capax prudentiæ incapax.*
2 *Beneficiarij officium magnum, & quod.*
3 *Iure naturæ nemo, quam non nouit artem, exerceat.*
4 *Beneficia puero conferre, existente adulto idoneo, malum.*
5 *Beneficij à collatione facta prodigo supplicari posse.*
5 *Infans præsumitur imprudens doli minime capax.*
5 *Infans stipulari nequit: potius quia iudicio caret, quàm loquela.*
5 *Loquitur qui sine iudicio, non loquitur vt furiosus, & infans.*
5 *Infans legitimari potest, sed non consentire illi.*
6 *Legitimationi citò non contradicens consentit.*
6 *Fine prohibito, quæ media censeantur prohibita.*
7 *Infanti concedi spectatiuam est contra ius, sed non naturæ.*
8 *Expectanti capacitas quando tempore datæ habenda.*
9 *Infanti vt censetur defectus iudicij sublatus.*

SEPTIMA exceptio,quæ huius cap.si quādo. materiam tangit, est,quod beneficium conferri non potest ei, qui prudentiæ ac doli capax non est:talis enim iure naturali, & diuino à beneficio repellitur. Quoniam omnis, cui beneficium ecclesiasticum donatur, constituitur legatus,& deprecator, siue intercessor inter homines mortales, & Deum immortalem ad deprecandas ab eo culpas, quas palsim contra sacrosanctam eius maiestatem admittimus, & ad agendas gratias beneficiorum, quæ nunquam non accipimus, iuxta mentem Alexandri 1.in epist.2. episcopis per diuersas regiones constitutis, relatis in cap.ipsi sacerdotes. 1.q.1. in illis verbis memoratu dignissimis, *Sacerdotes pro populo interpellant, & peccata populi comedunt, quia ius precibus, & oblationibus ea delent atque consumunt.* Et iuxta mentem Gratiani in princip.49. distin. ibi, *Qui ordinantur,intercessores pro populo ad Deum parantur.* Et est tex. antiquior ad Hebr. cap. 2. ibi, *Vt repropitiaret delicta populi:* & cap.7. ibi, *Vt offerat dona, & sacrificia pro peccatis.* Et hoc est officium propter quod dicitur dari beneficium in cap. fin. hoc titu. lib. 6. Nam & post

hæc

Universidad de Deusto
Biblioteca

hæc scripta probauimus in Enchirid. de orat. cap. 21. nu. 2. decens & necessarium fuisse instituere clerum, qui inter Deum & populum esset mediator, quique quotidie populi nomine Deum laudando psalleret, & gratiam Dei & precādo, & sacrosancta Sacramenta ministrando in populum deriuare, & vicissim gratias eiusdem nomine suæ maiestati repēdere curaret. Id quod postea in cap. 22. eiusdem Enchiridij Miscel. 61. neruosius confirmauimus. At omnis, qui prudentiæ, ac doli non est capax, iure ipso naturæ ineptus omnino est officio eiusmodi, iuxta illud Persij ethnici: quòd vtinam alta mente versaremus omnes orthodoxi, saltim Deo dicati.

Publica lex hominum, naturáque continet hoc fas,
Vt teneat vetitos insciti a debilis actus.

Nam & contra iura naturæ erat, ignarum penitus herbarum fieri pharmacopolam, iusta illud eiusdem.

Diluis helleborum certo compescere puncto
Nescius examen.

Contra item eadem iura est, agricolam, qui neque polum Arcticum, hoc est, Septentrionalem, neque Antarcticum, hoc est, Meridionalem nouit: neque regiones terræ, aut tractus maris vidit, nauis gubernacula suscipere, iuxta illud eiusdem.

Nauem si piscat sibi peronatus arator
Luciferi rudis, exclamat Melicerta perisse
Frontem de rebus.

4 At maiore ratione contra ius naturale fuerit discretione, ac prudentia carenti tantam imponere prouinciam. Pro quo facit illud Thomæ à Vio in Summa, verbo beneficium. §. beneficium demum ecclesiasticum. vers. conferre autem, quod etiam anno superiore in cap. super inordinata. de præben. citabam: videlicet non solum inexcusabile, sed intollerabile videri, quòd existentibus adultis idoneis beneficia ecclesiastica pueris conferantur, propter hoc munus intercedendi ad Deum eis annexum. Quod vtinā tanto affectu à prælatis ætatis nostræ in vsu acciperetur, quanto cum animi iudicio vero ille hoc dixit. Hoc nostrum desideriū post viginti annos placuisse sacro sancto Conc. Trid. constat ex sess. 23. cap. 6. in Decreto de reformatio. cap. 6. quod ita inquit, *Nullus prima tonsura initiatus, aut etiam in minoribus ordinibus constitutus ante decimumquartum annum beneficium possit obtinere.* Denique facit, quod Bald. in cap. cum adeo. nu. 10. de rescript. & Felin. cum sequutus, nu. 4. & Steph. ad Capell. Tholos. quæst. 83. satis affirmarunt supplicari posse à collatione Papæ conferentis etiam scienter beneficium ecclesiasticum infanti, furioso, vel ei cui bonis interdictum est. Cuius decisionis ratio nulla reddi potest efficax: nisi illa quod scilicet hi iure diuino naturali, super quo Papa non facile dispensat, sunt ad illud habendum inepti propter discretionis & prudentiæ defectū. Ex quibus omnibus habemus, iure naturæ ineptum esse beneficio, qui prudentia caret. At C. non erat prudens & doli capax, quo tempore is accessus fuit ei concessus. Nam, vt in litteris illam continentibus asseritur, nondū erat septennis, sed solum in septimo anno, vel circa ætatis suæ constitutus. & constat, infantem iure præsumi non esse prudentem neque doli capacem. §. pupillus. instit. de inutili stipul. ibi, *Nam infans, & qui infantiæ proximus est, non multum à furioso distant, quia huiusmodi ætatis pupilli nullum habent intellectum.* Et quamuis per verba, quæ

5 postea subsequuntur, significetur pupillum proximū infantiæ posse sibi stipulari, tamen de infante contradicit. quod glos. ibi recepta tenet & declarat Angel. ibi. nu. 8. & affirmat communis opinio, attestantibus id Socino & Iaso. in princip. l. 1. ff. de verbor. obligat. & probatur per l. & l. mulier. ff. eod. Cuius potior ratio est, quod caret consensu & iudicio, quam loquela, cum passim videas infantes fantes & loquentes. Nisi dicas, eum non loqui, qui sine discretione ac iudicio loquitur, iuxta l. sancimus. C. ad Sen. consultum Trebellianum. Quæ habet, voce carere furiosum. Quod ibi Bald. num. 1. adnotauit. quódque videtur in causa esse, cur nō legis apud iurisconsultos, infans si fari potest, sicut pupillus si fari potest: l. pupillus. ff. de adquirend. vel omitten. hæreditate. Facit quòd licèt secundum receptam sententiam, infans legitimari possit: tamen legitimationi consentire nequit. secundum Azonem in summa de emancipationibus liberor. Quòd alij aiunt non requiri, vt Bart. in l. iubemus, eiusdem titu. Alij verò requiri, sed sufficere rationem, authent. quibus mod. natural. effi. sui. §. & generaliter. Et tradit Salycet. in præcitata. l. iubemus. & Decius, allegans alios consil. 55. col. 4. addidítque illam ratificationem colligi, cum primum infans grandior effectus eam rescierit, neque contradixerit per glos. singu. in l. in adoptionibus, verb. non contradicendo. ff. de adoptionibus. Quasi diceret intra infantiæ tempora id efficere non posse.

Ex quibus iterum habes præsumi iure, infantem prudentia carere. Quod si coniungas cum eo, quod superius est probatum, scilicet prudentia carentem, iure naturali diuino beneficij incapacem esse, facile colligas, præfatum C. tempore, quo is accessus fuit ei concessus, iure naturæ ad Cantoriam præfatam inhabilem fuisse: quandoquidem infans erat.

Huic tamen exceptioni duo videntur maximè responderi posse. Alterum est, dicere per prædicta probari quidem, non posse infanti: neque alij prudentia omnino carenti, conferri beneficium pure: ita vt ius in illo quæratur perfectum: sed non probari, quod non possit sub conditione conferri, ita vt ius tantum quoddam ad rem, & quædam spes illud tempore, quo fuerit habilis habendi ei adquiratur: & quod per hunc accessum non ius in re, sed ad rem huiusmodi fuit præfato C. quæsitum.

Alterum est, quod Papa sciebat C. fuisse infantem quo tempore is accessus ei concessus fuit, & ita visus est dispensare. l. quidam consulebant. in fi. ff. de re. iud. & l. idem Vlpianus. §. 1. de excusa. tutor. cum aliis, quæ congerunt Felin. & Decius in cap. adhæc. infra eod. & in cap. cum inter. de except. Et pro vtraque ratione facit, quod sufficit, impetrantem habilem esse tempore, quo implerur conditio & beneficium adquiritur: licet tempore impetratæ prouisionis conditionalis, vel mandati de prouidendo sit inhabilis, cap. ei cui. secundum communem intellectum de præbend. lib. 6. & decis. Rotæ. 857. in antiq. & Oldradum cons. 58. & Cassadorem in decisio. 3. de præben.

Contra tamen responsionem priorem facit trita illa regula, *Quod sine prohibito, omnia media, per quæ ad illum perueniur, censentur prohibita*, cap. tuæ de procurator, cap. nam de constitut. & l. orario. ff. de sponsal. Vbi aptus ad propositum casus, scilicet quod sponsalia non possunt inter illas personas contrahi, inter quas matrimonium est prohibitum. Ergo

neque

neque poterit expectatiua, quæ sponsalibus est similis ei, qui non est beneficij capax & cum quo cōiugium spirituale non contrahitur, concedi. Et licet responderi possit, illā regulam tūc demum procedere, cum in re prohibita & mediis ad eam perueniendi eadem ratio prohibendi militat: non autem quādo diuersa, secundum Cynum, quem sequitur Saly. in l. vnica. C. si rector prouinciæ. & Alexan. consil. 194. consideratis verbis. col. penult. & fin. lib. 2. Quod est in causa quòd multis iuribus sit locus in matrimoniis, quibus tamen non est in sponsalibus iuxta cap. 1. §. 1. de desponsi. impub. lib. 6. l. solet. ff. de his, qui not. infam. l. si quis officium. ff. de ritu nuptiar. & l. præsidis. de rebred. & glos. sing. clemen. 1. de consang. & affinit. at. in verb. contrahere. Et tradit Bald. in l. pen. §. docere. in fi. ff. ne quis cū qui in ius. & in præcitata. l. vnica, col. fin. vers. *Et per hoc determinatur*. C. si rector prouinciæ. Et quamuis, inquam, hoc responderi possit: replicari tamen etiā poterit, quod in proposito nostro eadem ratio videtur militare in expectatiua & in prouisione pura. Defectus etenim prudentiæ ac iudicij non solum impedire videtur ius in re: sed etiam ius ad rem in spiritualibus beneficiis. Cuius rei argumentum videtur esse, quod nunquam furioso concedit expectatiuam Romanus Pontifex, sed neque infanti anniculo, vt arbitror vnquam concessit. Pro qua replica facit, quod licet multa iura loquentia de matrimonio non comprehendant sponsalia: tamen cap. dilectus. de sponsal. quod iuncta glo. habet, amentem nō posse contrahere matrimonium, sponsalia continet secundum glos. verb. consensus. cap. 1. de sponsi. lib. 6. & satis tenuit glos. in d. c. dilectus. quibus nemo contradicit.

7 Quamuis autem sic replicari possit, nihilominus tamen, vt potius, quod sentio, quam id quod causam C. amici iuuat, dicam, verius videri infantem prudentia carentem, & nondum clericatu insignitum, non esse naturali iure incapacem expectatiuæ ad beneficium ecclesiasticum habendum tempore, quo ad id satis prudens erit. Et ideo posse illi cōcedi per indulgentiam & dispensationem à Pontifice de potestatis plenitudine, arg. cap. proposuit. de concess. præben. & l. princeps. ff. de legib. Videtur tamen secundo nunquam id Romanum Pontificem concessisse alicui, nisi forte aliqua de maxima causa, & alicuius maximi viri filio. Quoniam primò, licèt id non sit contra

8 rationem naturalem omnino necessario inferentem, illud esse malum ex solis legis naturæ principiis: est tamen contra rationem naturalem ferè id cōcludentem. Secundo, quia id contra legem humanam, eandémque sanctam, est. Quoniam secundum iura communia expectatiua ad beneficium ecclesiasticum non conceditur nisi clerico, cap. cum adeo. de rescript. quod de expectatiua loquitur. Facit cap. 2. de institu. & cap. ex litteris. de transactio. At infans iure communi ab omni ordine, etiam primæ tonsuræ arcetur, cap. fin. de tempori. ord. lib. 6. Facit regula cancel. 17. cum glos. sub finem, quæ habet, eandem ætatem esse necessariam ad impetrandam expectatiuam pro canonia Ecclesiæ cathedralis, quæ requiritur ad habendum illam. Facit etiam, quod secundum communem sententiam quando subreptio committitur in impetratione, non solum tempus collationis, sed etiam datæ expectatiuæ consideramus, quo ad capacitatem, cap. si eo tempore. de rescrip. lib. 6. secundum communem intelligendi modum, quem probat Panor. in cap. dilectus. 2. de præbend. & alij, quos refert, & sequitur Feli. in cap. eam te. infra eod. col. penult. & Leobinus copiosius in illa eleganti dissertatione de mandatis Apostolicis, fol. 22. & sequētibus, dum tertiam, quartam & quintam solutionem explicat. & Matthæus Pacus in 4. parte. de Manda. Apost. nu. 48. At infans ad quæcunq; beneficia est inhabilis, & ideo etiam si in genere impetret litteras ad beneficium vacaturum, subreptionem committit. Ergo in expectatiua ei concessa data est consideranda quoad capacitatem, quanto magis cum in specie aliquam dignitatem impetrat, sicut præfatus C. qui accessum expectatiuum impetrauit ad præfatam Cantoriam, cui magnum regendi spiritualia onus incumbit: quo casu secundum omnes attenditur etiam tempus datæ quo ad capacitatem. Ex quibus liquido colligitur contra ius humanum saltem esse expectatiuam concedere infanti. Tertio videtur Pontifex Max. cum præfato C. hunc accessum cōcesit, quia sciebat eum 9 esse infantem, & nondū clericatu insignitum, dispensasse cum eo super ætate ac clericatu. Quia secundū, ea, quæ dixi, defectus hic non est iuris naturalis ac diuini, sed humani. Et quando princeps supremus efficit aliquem actum scienter contra ius suum humanum, videtur in eo dispensare: per ea, quæ supra in secunda responsione data contra exceptionem hanc citabam. Videtur tamē præsidium hoc prodesse quidem posse præfato C. quo ad defectum ætatis & clericatus: non autem quo ad defectum iudicij naturalis, de quo non meminit Papa: immo, vt in sequenti exceptione dicam, contrarium præsupponit. & de multis impedimentis, alio sublato, alia manent. l. si domus. ff. de seruitutibus. vrbanorum. prædior. & cap. ex tuarum. de auct. & vsu. pal. Et ita inferri videtur, hanc exceptionem concludere aduersus præfatū C. nisi probet se, cū infans esset, præter communē infantum legē & cōsuetudinem, fantem fuisse, hoc est, discrete loquentem: aut certè nisi probetur, eum longe plus tunc, quam alios infantes sibi æquales sapuisse.

EXCEPTIO OCTAVA.

SVMMARIVM.

1 *Proœmia causam finalem, & mentem disponentis indicant.*
2 *Prudentiam anticipatam in infante virtutis indicia.*
3 *Prudentia omnino necessaria ad bene videndum.*
4 *Probandi narrata in rescripto onus impetranti incumbit.*
5 *Papæ narranti, vt creditur.*
6 *Intellectus clement. 1. de probationib.*
7 *Proœmia bullarum Papæ non probant quæ continent.*
8 *Clausulæ proœmiales:* Vitæ ac morum honestas, *intellectus.*
9 *Proœmio bullarum, & conditiones illæ:* Si est idoneus. *& similes, quæ conditionē, & quæ instructionem inducāt.*
10 *Executor non probat omnia, quæ debent esse vera.*
11 *Proœmia bullarum ad ornatum tantum poni, falsum.*
12 *Papa cur sine vlla causa transgrediendo suas leges peccat.*
13 *Proœmiorum veritas Papam à peccato excusat.*
14 *Beneficij collatio ordinarij & executoris in hoc distant. & 15.*

OCTAVA exceptio, quæ materiam huius cap. & cap. postulasti. infra eo. tangit, contra præfati C. litteras, illa est, quod in earū principio dicitur, eum quando is accessus fuit ei cōcessus, laudabilia pueritiæ ætatis indicia habuisse, in hæc verba. *Laudabilia tuæ pueritiæ ætatis indicia ex quibus prout fide dignorum testimoniis accepimus veri*si-

militer

Universidad de Deusto
Biblioteca

mulier colligitur, quod succedentibus annis in virum te debeas producere virtuosum. Et paulo inferius. *Prædictorum indiciorum tuorum intuitu.* attamen, vt quidã aiunt falsum est, præfatum C. eo tempore talia de se indicia demonstrasse. ergo quiddam falsum fuit in his litteris Papæ expressum, quod eum mouit ad cõcedendum. Ergo concessio ipso iure inutilis erit: argu. dict. cap. postulasti. & eorum, quæ supra in tertia exceptione nu.3. scripsimus. Præsertim quod hoc falsum nõ solũ caussa impulsiua notabiliter mouẽs fuit, sed etiam finalis. Nam proœmia causam finalem continent: per textum iuris optimum in l. fin. ff. de hæredib. instit. Quem ibi. num.3. ad hoc annotauit Bar. dicens illam legẽ melius hoc probare, quàm quamuis aliam. quod ipsum aiunt ibi Bald. Ang. & Imol. nu. 4. & Bald. in primo notab. l. vt liberis. per illum text. C. de collationib. Nam ex verbis proœmij colligitur mens disponentis secundũ Pan. in cap. aduersus. nu.2. de immunit. eccles. & Imol. in præcitata. l. fin. Sicut & ex præfationibus probatur intentio contrahentium. l. Titia. §. idem respond. ff. de verbor. obligationib. & l. item quia. §. fi. ff. de pactis. Et ex præfationibus statutorum, probatur mens statuentiũ secundum Bartolũ in l. ambitiosa in pen. col. de decretis ab ord. facien. ad proœmiũ enim semper recurrim⁹, quo disponẽtis voluntatẽ cõiiciamus. l. 1. in prin. & ibi Bart. ff. ad Senatusc. Macedonia. & in l. cum hi. in prin. ff. de transactio. Sed quid superflue in re clara proœmiũ põdero? Cũ ipsemet Papa affirmet in litteris, se præmissorum indiciorũ intuitu gratiã illam à iure tam exhorbitantẽ facere? Cum igitur prædicta verba proœmialia, & alia clare demonstrarent contenta in eis fuisse potissimam caussam concedendi ei hunc accessum, consequens vtique videtur, eis falsum continentibus, gratiam corruere.

2 Necessitas autem probandi ea impetrandi videtur incũbere. Tum quia indicia virtutis in infante prudentia est præueniens ætatem, & anticipata. illa est enim mater, & fons omnium virtutum, teste Vrbano, in cap. præsentium. 1. quæst. 5. & Clemente v. in clem. pastoralis. verſ. verum. de re iudic. & cap. 1. coniuncta glos. de offic. custod. Et S. Tho. receptus in 1. 2. quæst. 58. art. 5. ait, prudentiam omnino esse necessariam ad bene viuendum, at prudentia non inest nobis à natura secundum eundem S. Thom. receptum in 2. 2. q. 47. art. 15. Immo iure præsumi eam homini abesse in infantia, probatum est supra in exceptione septima nu. 5. Ergo illi, qui allegat illam, incumbit onus probandi. Præterea reg. est Ioan. And. in cap. 1. de litis contest. lib. 6. recepta per omnes ibi, & Panor. & melius Card. & Felin. in cap. fin. de præsumpt. quod onus probandi narrata in rescripto incumbit impetranti, exceptis his, quæ communi iure præsumuntur, quæ exceptio est Panor. & vt ipse ait sua, & noua in illo cap. fin. nu. 5.

Non obstat primo, si dicas verbis Papæ narratiuis, quando super illis fundatur gratia, credendum esse, per clem. 1. de probat. Quoniam primo respondeti potest, illam clem. 1. de probat. procedere, quãdo Papa factum à se, vel coram se narrat: secus quando alia, saltem si non scribit proprio motu: secundum Card. & communem contra glo. in præcitata clem. & Aret. in cap. cum à nobis. col. 3. de testibus. Immo & Bonifacius, qui maturius omnibus aliis, agit in dicta clem. col. 3. tamquam Prætorij Rotæ Auditor testatur in vsu ibi haberi, vt de factis à se, vel coram se, tantum credatur Papæ: non autem in aliis, etiam si motu proprio scribat. Quæ opinio verior videtur propter subtilem rationem Aretini in illo cap. cum à nobis. quã moderatio Felyni discipuli eius. Cum ergo in nostro proposito Papa de facto alieno, coram se non gesto testetur, neque scribat motu proprio, consequens videtur non efficere fidem. Secundo respondeti potest, tunc demum locum esse illi clementinæ, quando Papa ea, quæ narrat asserit: secus quando, ait, sibi esse assertum, vt pulchre declarat & probat Bonifacius in illa clementina col. 3. verſ. quarto requiritur, in his autem litteris, non affirmat Papa: sed ait, sibi affirmatum esse. Ait enim fide dignorum testimonio id accepisse. Et in specie, quod verba huiusmodi proœmialia Papæ impetrantem laudantis non probeat, tenuit ante nos Franciscus Nazarius à Ripa, vir vtique doctissimus, in libro 2. interpretationum, respon. 35. col. 2.

Non obstat secundo, si dicas, Probum in rubrica de vita & honestate cleric. nu. 22. tractasse illam clausulam, quæ quotidie in litteris ponitur Apostolicis, scilicet: *Vitæ ac morum honestas, aliaque laudabilia probitatis & virtutum merita: super quibus apud nos fide digna commendatis testimonio, nos inducunt, vt tibi reddamur ad gratiam liberales.* Et deinde num. 23. dixisse non teneri executorem ad verificanda illa in illo proœmio contenta: immo neque volentes probare contrarium audire debere, Quod ante ipsum Albericus affirmauit in dictione, Vita. & Compostellanus in cap. cum inter canonicos. sub fin. de elect. quod etiam Petrus Rebuffus, vir ad amussim doctus asseruit in Cõcordatis Gallicanis in forma mãdati Apostolici, in verbo, morum honestas. Non inquam, hoc obstat: quoniam fateor, per huiusmodi proœmia, neque per illam clausulam, *Si est idoneus*, vel: *Si est virtutis studiosus*, quod est fortius, non dari formam vllam procedendi exequutori, neque præstitui ei necessitatem vllam inquirendi, vel verificandi contenta in proœmiis, vel sub talibus conditionibus per verba de præsenti conceptis, per doctrinam illam Innoc. communiter receptam in cap. fin. de præsumptionib. in princip. & glos. magnam clement. 1. de offic. delegat. Quamuis secus res habeat, quando per verba temporis futuri huiusmodi, *Si repereris idoneum: Si virtutis studiosum inueneris*, & id genus alia: & per clement. 1. de concess. præbend. in princ. Quorum ratio illa est, quod priore casu instructionem continent, non conditionem: posteriore vero gratiam efficiunt conditionalem. Quod palam Alber. in illo verbo, vita, docet, & Panorm. communiter receptus in cap. fin. col. penult. de præsumpt. num. 16. & alij, quos retulit Felyn. ibi col. 8. num. 29. verſ. tertia conclusio. Sed aliud est dicere, non teneri exequutorem ad purificãda prius, quam conferat, contenta in proœmiis, & huiusmodi conditionibus de præsenti, neq; teneri ad admittendam probationem contrariam: aliud est dicere, illa non debere esse vera. Prius fatemur cum in his, qui allegantur in argumento. Posterius autem negamus, per superius adducta.

Neque placet, quod Petrus Rebuffus ait in præcitato loco, solum ad ornatum ea verba in proœmiis poni. Tum quia nullo auctore id protulit: nec videtur potuisse proferre decenter. Tum quia ipsimet Pont. Max. aiunt se moueri ad faciendas gratias per

contenta in illis proœmiis. quod tamen falsum esset, si ad solum ponerentur ornatum. Tum quod omnia præallegata de proœmiis destruunt ipsius dictum. Quibus addi possent ea, quæ Romanus scribit consil. 180. si admittimus. col. 5. & Alexand. consil. 42. col. 5. lib. 1. & cons. 55. in princ. eod. libro cum eo, quod etiam tradit Ias. in l. si pacto, quo pœnam. sub fin. C. de pactis. & Gomesius in quæst. 1. de annali possessore. quæ tamen veluti parum necessaria omitto. Tum quia contra illum facit, quod Papa transgrediendo suas leges sine vlla caussa, peccat: per cap. iustum est Principem suis obtemperare legibus. 9. dist. quod non solum ad honestatem, sed etiam ad iustitiam referẽdum esse. Dominicus ibi iuste dixit. Nam quod habetur in l. princeps. ff. de legibus Principem solutum esse suis legibus, verum est quo ad vim coactiuam: non autem quo ad vim directiuã: vt tradit S. Tho. 1. 2. quæst. 96. art. 5. ad 3. Verũ item est quo ad potestatẽ tollendi eam totam, vel partẽ: vel relaxandi eam quo ad aliquem cum oportuerit, non autem quoad alias. Nam licet relaxatio sine caussa facta, teneret: peccaret tamen eam faciendo, secundum eundem S. Thom. vbi sup. Non tam quia suam legem transgreditur, quantum quia contrauenit illi legi naturali: *Patere legem quam ipse tulerit.* quam rem subtiliter, & erudite de more iunior Thom. ibidem tractat: quam etiam nos late olim Salmanticæ ibidem, dum Decreti interpretandi munere fungeremur, confirmauimus. Quamquam Card. Alexand. sibi quodammodo contrarius aliud dicere videri potest ibidem. Cum ergo in dubio princeps non sit præsumendus peccare, sicut neque quiuis alius l. merito. ff. pro socio. regula estote. de regul. iur. & data veritate eorum, quæ in proœmiis litterarum Apostolicarum. Sedes Apostolica ponit, peccatum eorum excusetur: tam qua parte suas leges transgrediuntur, quam qua parte ipsi ab incogitantia excusantur: consequens est proœmia oportere vera esse vt gratia valeat.

Neque obstat tertio, quod Innoc. in cap. proposuit de concess. præben. nu. 3. & 4. dixit, peccatum impetrantis non efficere gratiam subreptitiam. Neque quod Panorm. dixit in cap. fin. de præsump. collationem beneficij ab executore Papæ indigno factam valere, quamuis collatio ab ordinario facta eo casu inutilis esset. Non, inquam, hæc obstant: nam fateor cum Innoc. non omne peccatum impetrantis gratiam reddere subreptitiam: sed ex eo non sequitur proœmia, quibus Papa nititur, non debere esse vera. Fieri enim potest, me vnum vel alterum, vel plura commisisse peccata: & nihilominus me morum honestate, & virtutum meritis ornatum esse. Siue quia virtutes non sunt connexæ: siue quia non ad illum sensum, vt quis non possit multarum virtutum opera efficere aliorum vitiorum opera exercendo, iuxta ea, quæ late declaramus, in cap. fratres. nu. 92. de pœn. dist. 5. Quod autem Panor. in illo cap. fin. dixit, correxi. se videtur, in cap. 1. sub fi. de re iudic. quod etiam Felyn. in illo cap. fi. adnotauit, duobus validis argumentis ipsius dictum merito destruendo, col. 9. & 10. Pro quorum omnium confirmatione facit consilium 20. Cald. tit. de præben. Quod fere ad verbum repetitur in consilio 4. de accusat. vbi determinat, impetrationem mandati de prouidendo ab eo, qui criminis infamia laborat, esse nullam: & per consequutionem prouisionem illius virtute obtentam.

Denique pro hoc facit, quod etiam ipse Petrus Rebuffus, qui, maximè, sed breuissime contra nostram exceptionem allegari à præfato C. potest, subdit proœmia vera esse debere, saltem quo ad hoc vt eorum falsitas non reddat impetrantem inhabilem ad gratiam, quæ fit ei. at proœmium harum litterarum, & illa verba: *Præmissorum inditiorum intuitu*, tale quid continent, vt eo existente falso, inhabilis fuisset præfatus C. ad hanc gratiam, per ea, quæ in dicta septima exceptione nu. 3. adduximus.

Cum ergo habeamus primùm caussam huius accessus concedendi finalem: vel certe talem, quæ magnopere Papam ad eum concedendum mouit, fuisse indicia virtutis, quæ in præfato C. adhuc infante resplenduerunt. Cumque habeamus, illa indicia nihil aliud esse potuisse, quam prudentiam quandam, quæ Dei benignitate, atque bonitate præuenit ætatem. Cumque habeamus, huiusmodi indicia, & prudentiam præsumi abesse homini in illa ætate, consequens planè videtur, eum teneri ad ea probanda. & quod nulla est prædicto C. ab hac exceptione euasio, nisi clara eorum probatio: quæ tamen adeo quibusdam videtur difficilis, vt contrariorum indiciorum ostensio perquam videatur facilis.

EXCEPTIO NONA.

SVMMARIVM.

1 *Expectatiua dicentis se scholasticum, cum non sit, nulla.*

NONA Exceptio, quæ materiam cap. postulasti. infra eod. tangit, est, quod præfatus C. in prædictis literis vocatur scholaris: & ita oportet, eum datæ litterarum tempore talem fuisse. Determinatio est Speculatoris in tit. de rescript. præsentatio. §. ratione autem impetrantis, verſ. sed vbi scribitur. quem probat ibi Ioan. Andr. in addition. & Panor. in cap. fin. col. 1. de præsumptionib. quod ratio manifesta probat. Quoniam vt in illo cap. fin. ait Panorm. facilius obtinetur gratia qualitate illa expressa, per ea, quæ notat Innoc. in cap. cum in cunctis. de elect. & omne expressum, quo tacito gratia non fuisset obtenta, saltem ita faciliter, reddit has litteras vitiosas dicto cap. postulasti. cum ibi adnotatis per Hostiensem, Panorm. & communem & per allegata in tertia exceptione num. 3. Facit quod Felynus ibi affirmat contra Dom. Antonium, in cap. litteræ. de dilationi. col. 2. scilicet gratiam ad aliquod beneficium habendum impetratam subreptitiam esse, si falso dixit impetrator, illud beneficium à se fuisse dotatum. Quod verum quidem est non tamen id ibi dixit Dom. Antonius, sed longe aliud scilicet: gratiam impetrantis secundum beneficium non esse subreptitiã ex eo, quod falso dixerit primum, quod habebat, à se fuisse fundatum, quoniam hoc superuacanee additum fuit, nec quidquam videtur mouisse principem ad facilius concedendum. Cuius etiam decisionis ratio pro præfato C. facit, si satis expendatur: quandoquidem expressio illa, quod scholas iam frequentabat, non fuit superuacanea, imo multum mouit principem ad hanc gratiam concedendam. Quapropter ab hac expectatione non potest dictus C. liberari: nisi se probet discere iam in scholis cœpisse, tempore datæ huius accessus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

EXCEPTIO DECIMA.

SVMMARIVM.

1 *Mente captum esse quem septem modis probatur.*
2 *Papa non intendit conferre beneficium bonis interdicto.*
3 *Papa solus dispensat hoc ipso quod sciens contra ius agit.*
3 *Clausula supplens defectus non extenditur ad naturales.*
4 *Ius naturæ nulla dispensatio, siue indulgentia humana tollit.*
4 *Furoris exceptio electo in Papam obiicitur.*
5 *Furiosus, & mente captus pares.*
5 *Mente captus genus, furiosus & demens quietus eius species.*
6 *Furor vel dementia, vt impedit effectum expectatiuæ.*
6 *Capacitas beneficij quo tempore adesse debet.*
7 *Conditionis impletæ tempore habilitas adquisituri requiritur.*
8 *Electus cum eligitur, & confirmatur debet esse habilis.*
9 *Excommunicatus acceptat beneficium quod ei conferri nequit.*
9 *Excommunicatus solum quærit titulum quo ad regulam de triennali.*
10 *Mandatum de prouidendo perditur ob irregularitatem.*
10 *Ius ad rem, sed non in re perditur per inhabilitatem sequentem.*
11 *Expectatiua ob quam inhabilitatem perditur.*
11 *Expectatiua per matrimonium sed non sponsalia perditur.*
12 *Irregularitas non omnis inducit renunciationem beneficij.*
12 *Expectatiua expirat per irregularitatem, nec post reuiuit.*
13 *Electus & confirmatus repellitur ab Episcopatu, si ante consecrationem fiat inhabilis.*
13 *Ius expectatiuæ eo exosius, quo specialius.*
14 *Expectans quis debet renouare expectatiuam.*

EXceptio decima, quæ huius cap. materiam tangit est, quod præfatus C. tempore, quo prædicta Cantoria vacauit, & ita tempore, quo eius accessus sortiturus erat effectum, mente captus, & demens erat. Primo enim publica id habet fama, quod sufficit ad probandum, quem esse furiosum, vel mente captum: secundum Alexand. cons. 3. lib. 7. & cons. 54. lib. 1. nu. 3. post Bald. quem refert, & sequitur in §. item furiosi. instit. quib. non est permiss. facere testamen. cuius lectio in illo §. deest meo libro. Alexandrum sequitur Decius etiam in consil. 86. num. 7. Secundo, quòd C. apud cognatos suos habetur mente captus: quod sufficit ad probandum ipsum esse talem, argum. l. octaui gradus. ff. vnde cognati, & tradunt Alexand. & Decius in prædictis consiliis. Tertio, quia dicitur nescire exprimere quid velit dicere: quod sufficit cap. 1. §. si vero. de cleric. ægrotan. lib. 6. Vbi hoc adnotant Dominicus, & Perusinus, & Alexand. in dicto consil. 3. & 7. Quarto, quia dicitur non habere memoriam ordinatam, sed confusam: quod sufficit. cap. filij. de hæret. lib. 6. ibi, *Qui non sit sanæ mentis, & memoriam habeat ordinatam.* quod ibi Dominic. & Perusinus adnotarunt, & tradit Decius cons. 448. vis tota. num. 2. quamquam arbitror, non quamcunque malam memoriæ ordinationem ad hoc sufficere, sed notabiliter confusam. Per quod tolli posse videtur scrupulus Alexandri, in dicto consil. 3. & 7. sicut neque omnis ingenij hebetudo & tarditas mente captum arguit. quod Decius affirmauit in illo cons. 122. col. 1. At præfatus C. memoria notabiliter multũ dicitur esse cõfusa, & inordinata: par quoq; mẽtis hebetudo fertur ei esse. Igitur propositũ. Qui nto. q. C. minus apte rationes & verba sui sermonis cõcinnare dicitur: q̃d arguit, quem esse fatuum, & mente captũ, cap. *Legimus in Esaia, fatuus fatua loquitur.* 93. dist. quod glos. 1. ibi adnotauit expressa & recepta. Sexto, quòd qui eius curam gerunt absconditum eum tenent, & nullum fere ad colloquium ipsius admittunt, quod est veluti continere illum carcere: quod Alexand. in l. si cum dotem. §. si maritus. ff. solut. matrimon. aiebat, sufficere ad probandam dementiam. immo, & quotquot admittuntur, vt audio, etiam amicissimi de illius mentis inopia testantur. Facit, quod tempore multo hac de caussa non permittebatur præfato C. interesse Ecclesiæ B. capitulo cuius erat Canonicus. Septimo, quòd datus est ei bonorum curator, quod sufficit ad probandum, ipsum esse mente captum: quod in specie tradit Philippus Corneus cons. 21. visa repudiatione, lib. 2. nu. 1. & consil. 216. in caussa vertente. nu. 1. & Dec. consil. 86. nu. 7. Facit, quod ait Salycetus in l. cum te. C. de probatio. col. fi. & Imolen. consil. 23. Verum tamen est Papam dispensare videri, quoties aliquem scienter contra humana iura promouet: secundum Innoc. in cap. diuersis fallaciis. de cleric. coniug. & Bart. in l. Barbarius Philippus. ff. de officio prætoris. nu. 12. per l. quidam consulebant. ff. de re iudicata. & alia multa, quæ congerunt Felinus & Decius in cap. cum inter. de exceptio. & in cap. ad hæc. infra eod. licet in inferiori contra sit dicendum, nisi cum caussæ cognitione procedat, vel verbis vtatur dispensatoriis: per id, quod adnotauit ipsemet Innoc. in cap. veniens. de filiis presbyterorum. Quod ita declarat Hostien. quem ibi sequitur Panor. in illo cap. diuersis. & Panorm. in cap. cum in cunctis. §. inferiora. col. penult. de electio. & idem Bart. vbi supra. quod communiter receptum est. Vt etiam receptum videtur, collationem beneficij factam à Papa mente capto, vel furioso non valere, saltem si Papa nesciebat illum defectum: secũdum Bald. in cap. tum adeo. num. 10. infra eod. & in l. bonorum. 2. nu. 4. C. qui admitti. cum illa firma ratione, quod non videtur tollere, quando saltem nescit eos: iuxta dictum Innoc. in cap. sciscitatus. infra eodem. quem sequitur Felyn. ibidem num. 4. Facit & dictum Hostien. in cap. 1. de transact. communiter recepti ibi. & in cap. Cenomanensem. 56. dist. & alibi sæpe, scilicet clausulam, *Supplentes omnem defectum*, non purgare tales defectus. Et glos. I. memorabilis in princ. dist. 5. dixit in ius naturæ nullam cadere dispensationem humanam. Quam ibi olim late probabamus, intelligendo de vera dispensatione iuxta S. Tho. 1. 2. quæst. 100. art. 8. & Io. Maior. in 3. lib. sen. dist. 37. quæst. 10. at contra ius naturæ est, quod beneficium conferatur furioso, extante saltem natura, quæ nunc est beneficiorum ecclesiasticorum: per ea, quæ supra in exceptione 7. à nu. 1. citauimus. vltra quæ facit cap. indecorum. de ætat. & qual. ibi, *Discretione præeminente*, Et quod quamuis electo in Papam à duabus Cardinalium partibus nulla exceptio possit opponi: per cap. licet. de electio. exceptio tamẽ furoris opponi potest, secundum Antonium ibidem. nu. 28. à Panor. & aliis posterioribus receptum. Nam quoad propositum, & alia ei similia, de illo qui fuæ mentis compos non est, perinde iudicamus, ac de quadrupede. l. sed & si quẽcunque. §. igitur. ff. ad legem Aquiliam. Ideo Bonifac. in clement. 1. de homicid. num. 5. docte dixit, collationem beneficij, furioso factam, pro infecta haberi.

1 Et ne dicas aliud esse in furioso, aliud in mente capto, considera, quæso, quod mente captus & furiosus exequantur. l. 2. & ibi Bald. C. de curatore furiosi vel prodigi. & est text. coniuncta gloss. in verbo extra mentem, cap. sicut. de regular. text. iuncta gloss. in §. præterea. instit. quibus non est permiss. facere testamen. & §. furiosi. instit. de curatorib. & §. atque hæc de omni curatore. Authen. vt qui se res minor. obligatas habere perhibent. colla. 6. quem in hoc dicit singul. Bald. in l. sed & milites. §. qui autem. ff. de excusationibus tutor. Tradit Alexand. cons. 3. Ad quæsitum. nu. 2. lib. 7. quod ad verbũ repetitur in cons. 54. lib. 1. & Dec. cons. 112. in præsenti. & in cons. 397. viso puncto. nu. 1. & Imol. in l. ex facto. ff. de vulgar. nu. 17. & 18. & Philippus Corneus in cõsil. 22. visis. nu. 7. par. 4. Nam mente captus est genus ad eum qui patitur fœuam, & veluti rabidam dementiam, & ad eum qui quietam patitur mentis alienationem, vt declarat Bald⁹ in l. humanitatis. nu. 15. C. de impuber. & sentit in l. si furioso. C. de nupt. & eleganter tradit Philippus Corneus cons. 116. nu. 1. volum. 3.

Cum ergo habeamus hactenus, primo præfatum C. videri mente captum fuisse tempore, quo dicta Cantoria vacauit. Secundo paria esse quẽ mente captum esse, vel furiosum. Tertio, furiosum incapacem omnino esse beneficiorum, restat ostendere quarto, sufficere ad excludendum accessum C. quod ille huiusmodi dementiam patiebatur tempore vacationis prædictæ Cantoriæ, etiam si antea non laborasset illa, quod facile fiet per sequentia. Primo, quia quo ad capacitatem impetrantis, & habilitatem, tempus adquisitionis beneficij attenditur, cap. ei cui, de præbend. lib. 6. facit clemen. si de beneficio. de præbend. & cap. cum de beneficio. & cap. is cui. eod. tit. lib. 6. Deinde, quod communis opinio (quæ habet, quod quando in impetratione cõmittitur subreptio, tempus datæ attendendum est quoad capacitatem, & habilitatem, per cap. si eo tempore. de rescript. lib. 6.) non intelligit tempus collationis non esse attendendum: sed quod tunc non sufficit habilitatem cum collatione concurrere, nisi etiam cum impetratione concurrisset, licet aliàs satis esset tempore collationis habilitatem adesse. quod clare sentit Panormit. in cap. dudum. 1. nu. 8. de electio. in illis verbis, *Satis est*, & in cap. dilectus. nu. 8. in iisdem verbis, *Satis est*. 7

Tertio, quòd in conditionali dispositione tempore conditionis adimpletæ habilitas requiritur, l. cum, qui post. ff. de conditionib. & demonst. l. interuenit. ff. de legat. præstan. l. si deportati. in princip. ff. de legat. tertio. l. non oportet, ff. de leg. secundo. selectus in hoc text. l. si alienum. §. 1. ff. de hæredibus instituend. & §. in extraneis. instit. de hæredum qualit. l. si cognatis. ff. de reb. dub. at gratia omnis expectatoria beneficij conditionalis est, vt supra in præluditis, nu. 6. dictum fuit cum Rota in decis. 857. Vrbanus. in antiq. & cum Cassad. decis. 3. de præbend. Quarto, quòd Oldr. consil. 58. quidam & Ioan. And. affirmant, valorem beneficij, qui tempore collationis erat, attendendum, & non qui tempore datæ, cum quæritur, an beneficium sub expectatiua comprehendatur. 8 Faciunt item multa, quæ attingit Cassad. in decis. 3. de præbend. Quinto, facit, quod vt electus confirmari possit, vel præsentatus institui, non solum oportet, ipsum tempore electionis, vel præsentationis habilem fuisse, cap. dudum. 1. de elect. Sed etiam tempore confirmationis, vel institutionis, argumento eorum, quæ habentur in cap. super his. de accusationib. & est textus in hoc memorabilis in cap. vt circa. de elect. lib. 6. §. alioqui. in illis verbis: *Nisi aliquid postea emerserit.* quibus gloss. addit, vt si de nouo homicidium commiserit. Aptus in idem textus in cap. fin. de iureiur. lib. 6. quod habet, repellendum esse electum, qui positiones contrarias super electionis negotio post iuramentum præstitum est confessus. ecce, quod repellitur à confirmatione electus propter periurium post electionem, & ante confirmationem admissum. Addo aptissimum in hoc textum in cap. nulli. de elect. lib. 6. quod in illis verbis, *Nisi ex superuenientibus*, probat facilius opponi posse contra electum crimina & defectus, quæ post electionem superuenerunt, quam quæ illa præuenerunt. Facit sexto, quod qui disputant, an quis tempore electionis, vel præsentationis debeat esse idoneus, nullatenus dubitant, neque disputant, an tempore confirmationis, vel institutionis habilis esse debeat, habentes illud pro indubitato: eo quod tunc ius in re quæritur, vt patet ex his, quæ scribuntur in cap. dudum. de elect. & in cap. super his. de accusat. & aliis cap. proxime allegatis. Facit septimo, quod communis habet opinio, excommunicatum posse acceptare beneficium sub suam expectatiuam cadens, vt habetur in decis. vltima Rotæ in antiquioribus, quæ in nouissime rubricat. est 4. de sentent. excommun. & in decis. 126. quæ in nouissime rubricatis est 8. de senten. excommu. nota quod excommunicatus. Attamen illud acceptatum non potest ei conferri ante absolutionem, cap. postulasti. de cleric. excommun. ministr. tradit Rota in decis. 33. nota, quod excommunicato. in eisdem antiq. quæ in nouissime rubricatis est 5. de sentent. excom. Adeo quidem, vt Petrus vir doctissimus determinauerit in tit. de pacif. possess. num. 205. eum non gaudere priuilegio de trien. possess. qui titulo excommunicationis tempore quæsito beneficium triennio possedit. quæ tamen determinatio nobis non videtur vera, per ea, quæ doctissime, ac peritissime tradit Gomesius super illa regul. quæst. 27. & 28. Quoniam licèt huiusmodi excommunicatus careat titulo colorato quo ad alios iuris communis effectus: non tamen caret quoad effectum illius regulæ. Et ita licèt quoad propositum eius determinatio Petri non sit vera: planè tamen seruit nostro. 10 Denique octauo est decisio expressa eiusdem Petr. Rebuff. in Concordãt. de mandat. Apostol. ver. prosequentes. quatenus ibi ait eisdem modis finiri mandata, quibus nominationes. Et postea in tract. de nominat. quæst. fin. in vers. 4. sic ait. *Quarto finitur nominatio, quando nominatus vel graduatus efficitur inhabilis vel irregularis: quia etiam sic perditur mandatum.* quod ipsum tradit antea Petr. ab Anchar. cons. 58. Circumscriptis. vbi ait, tertium modum finiendi mandatum esse, si persona inhabilis fiat, aut indigna. quod ante illum sentit Ioan. Andr. in cap. inter dilectos. col. 4. de excess. prælat. & ante illum Innoc. ibidem num. 5. quamuis ille de illo mandatario agat, qui tempore impetrationis irregularis erat. sed Ioan. Andr. id non aperit: & merito meo iudicio. Quia si impetrans irregularis erat tempore impetrationis mandati, gratia fuisset subreptitia, & nulla à prin-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cipio, argumento cap. si eo tempore. hoc tit. lib. 6. Non obstat cap. scripsit. & cap. cum percussio. cum duobus cap. seqq. 7. quæst. 1. & cap. si. de cleric. ægrot. quæ habent, propter ægritudinem, vel irregularitatem, sine culpa superuenientem beneficiario, non perdere illum suum beneficium, neque debere illo priuari. quin & de amentia superuenienti casus est in cap. 1. de clerico ægrot. lib. 6. Non, inquam, hæc obstant: quoniam solum procedunt in eo, cui ius in re quæsitum erat in beneficio: non autem in eo, cui tantum ius ad rem ac spes quædam, qualis per hunc accessum, si alioqui validus fuerat, fuisse præfato C. quæsita, vt supra in prælud. nu. 6. diximus. Sicut in simili ægritudo vel furor superueniens matrimonio contracto & perfecto, non dissoluit illud cap. quoniam. de coniugio leprosi. l. patre furioso. ff. de his qui su. sui, vel alie. iur. sponsalia vero quibus ius ad rem adsimilatur, per superuenientiam lepræ, furoris & id genus aliorum dissoluuntur, cap. quemadmodum. de iureiur. Itaque videtur haberi pro comperto per inhabilitatem superuenientem, si perpetua est & indelebilis, expirare expectatiuam gratiam: per eam vero, quæ temporalis est, saltem sopiri & ineffi- 11
cacem reddi pro eo tempore, quo inhabilitas illa durat, quæ nostro proposito sufficiunt. Quoniam inhabilitas, quæ præfato C. obijcitur, perpetua est, vel si non est perpetua, inerat tamen ei, quo tempore is accessus suum erat sortiturus effectum.

Vtile tamen admodum, ac quotidianum dubium esse arbitror; An illa inhabilitate tẽporali de medio sublata, reuiuiscat expectatiua. Et puto primo nõ reuiuiscere, quando per illam inhabilitatem renunciatio tacita expectatiuæ resultat, per illã clement. gratiæ. de rescript. vbi habes pulchrum exemplum, quale potest dari etiam in matrimonio per verba de præsenti contracto, secundum gloss. mihi singul. in cap. 1. verb. clericalis. de cleric. coniugat. lib. 6. quam ibi. Ioan. Andr. Dominic. & Perusinus cum communi sequuntur: quamuis non sit idem de sponsalibus, secundum Rot. decis. 26. quæ in nouissime rubricatis est 1. de cler. coniug. si impetretur in nouis. Potest etiã poni exemplum in quolibet alio actu clericatui omnino contrario: quod Calder. col. 4. & Card. quæst. 1. cum Andr. Sicul. in cap. mandatum. infra eod. affirmare videntur. Secundo vero puto, per inhabilitatem temporalem superueniẽtem, si est delebilis facile; qualis est excommunicatio, vel suspensio, non penitus perimi expectatiuam gratiam: sed tantum sopiri & dormire, illa durante, quo ad collationem: quamuis non quo ad acceptationem, argumento eorum, quæ clare colliguntur ex illis decisionibus præallegatis; scilicet vltima, in antiquioribus, & 126. quæ est in nouis. rubric. 8. de sent. excommu. in antiqq. & 12
363. quæ est in nouis. rubric. 5. in antiq. Tertio, puto maius dubium esse de irregularitate alia, per quam non inducitur regulariter tacita beneficij renunciatio, neque eius perditio ipso iure, secundum Innoc. ab omnibus receptũ in cap. cum nostris. de concess. præb. pro quo est casus in cap. clericis. ne cle. vel monac. & cap. vltimo, de cleric. ægrotan. cum ei adnotatis. & in præsentia puto perdi. Primo, propter prædictorum auctoritatem. Secundo, propter decisionem gloss. memorabilis clement. gratiæ. de rescrip. supra in exceptione 6. num. 1. relatam; scilicet, ius ad beneficium per beneficij cuiusque illi repugnantis adeptionem perdi: cum tamen ius in beneficio non perdatur per quameũque talem, vt ibi latius diximus, & latius tradidimus in cap. referente. de præben. anno superiore. Tertio propter illa consilia Calder. supra in octaua exceptione. n. 15. relata. Quarto, quod Andr. Ant. 15
Card. & Imol. in cap. ex parte. de cleric. ægrotan. definierunt, cum, qui adhuc sperat, & petit aliquid iuris spiritualis, si antequam illud perfecte assequatur inhabilis fiat, etiam ob morbum corporalem, repellendum esse. Qua ratione affirmant illud mirabile scilicet, electum & confirmatum in Episcopum, & nondum consecratum repelli posse ab Episcopatu, si ante consecrationem fiat inhabilis. Et quamuis Panor. solus non audeat penitus hoc affirmare de illo confirmato, qui sine culpa incurrit inhabilitatem: affirmat tamen de illo, qui sua culpa in eam incidit. Si ergo tanta grauitate ac eruditione patres ausi sunt dicere hoc de confirmato, cui iam est ius in re quæsitum, cap. transmissam. cum ibi adnotatis de elec. & cap. super his. de accus. ea ratione quod adhuc restat ei aliquid quærendum, quis audebit dicere non esse repellendum eum, qui solum ius ad rem habet per expectatiuã quæsitum? Cum primo ius ad rem leuius quam ius in re tollatur, vt sup. exce. 6. nu. 2. est dictum & tradit Ioan. Monac. & post eum Probus qui alios citat in cap. si pauper de præb. li. 6. Et secundo, ius per expectatiuam quęsitum non sit tam fauorabile, ac ius per electionem habitum. immo tanto magis odiosum & extraordinarium, quanto specialior est illa & magis ad ius in re accedens. cap. 2. iuncto cap. 14
constitutus. de concess. præb. Quare omnibus habentibus expectatiuas, qui in aliquam irregularitatem, vel inhabilitatem, obtinendi beneficia inciderunt, etiam atque etiam consulo, vt quando impetrauerint dispensationem super irregularitatem meminerint quoque suarum expectatiuarum, & quatenus opus est, earum petant reualidationem. quod videor mihi vidisse pridem factum in quadam dispensatione super irregularitate homicidij è Curia delata. Quod si non fecerint, quamuis alia via beneficia illis sperare, ac habere liceat eis: difficile tamen fuerit eos per illas expectatiuas aliqua consequi. per prædicta quæ nullibi sic videas discussa. Ex quibus omnibus facile quis inferat quam neruosa sit hæc exceptio decima, & quam ineuitabilis contra præfatum C.

EXCEPTIO VNDECIMA.

SVMMARIVM.

1 *Rescripto ad beneficia inest clausula*: Si est dignus instruens.
2 *Beneficio inhabile est quintuplex hominum genus.*
3 *Beneficium plus prudentiæ, quam meritum, vel peccatum requirit.*
4 *Cantoriæ Conimbricensi qua, quanta, & qualia incumbunt.*
5 *Beneficiarij prudentia arbitrio iudicis metienda.*
6 *Scientia sine prudentia non sufficit beneficiarijs.*
7 *Ius ad rem electi, vt maius iure expectantis.*
7 *Ius accessus & regressus maius iure expectatiuæ.*
8 *Prudentiæ infantilis suppletio non supplet virilem.*
9 *Aetate maior non nunquam est iudicio minor dignus restitutione, sed non beneficio.*
10 *Causarum quarum, vna cessante, non cessat effectus.*
10 *Virtus pueritis indigna est dignitate virili.*

VNDECIMAM Exceptionem opponituri præsamur veniam Summatum, tum sacrorum, tum profanorũ si qua in illa & in aliquot aliis sequẽtibus protulerimus, quæ illorum minus circumspectã in ordinandis clericis, & distribuendis sacerdotijs curam, ne dicam, socordiam, arguerint. Præfamur item veniam mediocrium & infirmatum, si qua retexerimus, ob quæ merito verecundia suffundantur multi, qui litteras parui æstimantes, alij nobilitate, alij diuitijs, alij potentia & fauore: nonnulli etiam arte Pelasga & fraude nituntur ad cumulanda sibi, cùm parua, tum vero magna & summa sacerdotia. Deum enim Opt. Max. Iesum, cuius illa sunt patrimoniũ testamur, nulla nos inuidia maiorũ, nullo æqualiũ odio, nullo minorum contemptu ad id moueri: sed volentes nolentes veritatis defendendæ necessitate ad id trahi, operæpretium arbitrantes, si obiter occasionem dederimus: quo Summates bonorum cõmunis omnium domini Christi distributores mali, fiant boni, segnes gnaui, & boni se meliores. Mediocres vero & infimates superbi fiamus modesti, & impudentia & improbitas nostra, generosæ verecundiæ cedat. Vndecima igitur exceptio, quæ tangit materiam cap. cum adeo infra eodem illa est, quod in omnibus litteris ad beneficia datis vel expresse ponitur, vel subintelligitur conditio illa: *Si dignus est is, cui dantur.* dicto cap. cum adeo. coniuncta gloss. fin. quæ ait, clausulam hanc, etiam si non exprimatur subintelligi, sicut illa: *Si preces veritate nitantur*, cap. 2. supra eod. Et ideo clausula hæc expressa non efficit gratiam conditionalem neque suspendit. Quia potius est quædam instructio, quam conditio. secundum Innoc. receptum in cap. fin. de præsumpt. & gloss. omnibus receptam in clemen. 1. de offic. deleg. ergo in his litteris præfati C. quibus illi fit facultas, vt cedente, vel decedente, A. libere præfatam Cantoriam accipiat, subintelligenda est clausula illa, Si dignus illa fuerit: At is inuenitur ea indignus propter quinque, videlicet, amentiam imprudentiam omnimodam, prudentiæ iustæ defectum, omnimodam litterarum ignorantiam, & scientiam illarum minus sufficientem: quorum primum in exceptione precedenti est tractatum, & duo postrema in sequentibus tractabuntur. Est ergo indignus secundo propter omnimodum prudentiæ defectum. Quoniam ille fugat omnimodam grauitatem morum, quæ necessaria est per cap. cum in cunctis. de electio. Nam grauitas morum ex animi virtute nascitur, cap. fin. 41. dist. & nulla virtus animi sine prudentia esse potest, vt probat S. Thomas receptus in 1. 2. quæst. 58. art. 4. & prudentia non potest esse in amente, l. sed & si. §. igitur. ff. ad legem Aquil. & l. humanitatis. C. de impuberum, & aliis substitutionib. Ergo si C. amens est, nulla ei morum grauitas esse potest. Et si contenderis non posse dari omnimodam imprudentiam sine amentia, & ideo has duas causas in vnam coalescere, tecum ego non contendam. Satis enim mihi est diuersos esse respectus, ob quos amens quis dicitur & omnino imprudens, ad hoc vt duæ dicantur causæ, licèt forte subiecta diuersa non sint, cap. à collatione, de appell. lib. 6. cap. cum in ecclesiis. de præben. eod. lib. l. patris & filij. ff. de vulgar. Tertio indignus est dicta Cãtoria C. propter prudentiæ sufficientis defectum: quoniam non omnis prudentia, quæ sufficit ad peccandum, vel bene de Deo in aliquo casu demerendum est idonea beneficio ecclesiastico, habenti præsertim annexum regimen aliquod spirituale ac temporale, quale Cantoria prædicta habet: casus est in cap. ex ratione. de ærat. & qualit. quod habet pueros, etiam illos quibus per indulgentiam licet habere ecclesias, nõ posse tamen habere illarum administrationẽ. Casus est item aptior, in cap. indecorum. eod. tit. Primo in quantum habet indecorum esse, vt hi regant ecclesias, qui se regere non nouerunt. Et quamuis aliquis habeat prudentiam peccandi, vel bene coram Deo agendi, non continuo sequitur habere illum prudẽtiam, se ac ecclesiam regendi. Secundo probat illud cap. hoc, quatenus ait, eos esse ad regimen ecclesiarum eligendos, qui discretione præeminent. Non ergo qualis discretio, de qua in cap. omnis vtriusque sexus. de pœnit. & remiss. sufficit ad hoc: sed quædã maior. Tertio, probat hoc illud cap. quatenus ait, propter discretionis defectum non esse pueris committendos personatus. at pueri discretionem habẽt, vt plurimum sufficientem ad offendendum, etiam capitaliter Deum, vt habetur in cap. 1. & 2. de delict. pueror. & in prædicto cap. omnis. ibi: *Ad annos discretionis peruenerit*, adiũcta omnium Doctorum interpretatione. Sed quid omitto verba illa Gratiani aurea? quę sunt initium dist. 36. videlicet: *Oportet ordinandum esse prudentem. Quod contra eos notandum est, qui sub nomine simplicitatis excusant stultitiam sacerdotum.* Ergo licet præfatus C. non esset omnino amens: sed haberet qualemqualem prudentiam, et ita quamuis non esset omnino virtutis & bonorum morum expers, sed haberet aliquantulas virtutes pueriles valde, & infirmas indignus haberi deberet prædicta Cantoria, quam qui recte recturus est virtutem nõ qualemqualem, sed virilem profecto & constantem habere oportet: & non qualemqualem prudentiam, sed egregiam, quoniam regimen omnium officiorum diuinorum, tam intra quam extra chorum incumbit ei, quo ad quę omnia etiã Decano ipsi ecclesiæ præest. Ille namque regit chorum, ille silentium indicit, ille cantum componit, ille risus cohibet & colloquia. Ille curat ne quis in psallendo nimium festinet, vel tardet, ne versus alter ante alterius finem incipiatur. Ipse cappas & sceptra partitur, & alia id genus multa facit. Immo, & Decano absente, ille præest capitulo, & negotiis in eo tractandis, quæ sunt adeo multa & magna, vt eis proponẽdis & aliorum sententiis, vt par est, colligendis & resoluendis vix ambidexter sufficiat. Quin & quando Decanus adest ille post eum primus in omnibus negotiis fert sententiam. quæ omnia, nisi vir prudens & grauis facere profecto nequeat sine aliorum scandalo, vel diuina offensa. Quanta vero prudentia in hoc sit opus, 5
iudicis arbitrio est relinquendum: vt elegãter determinabat And. Sicul. in consil. 34. præclare. nu. 39. vol. 2. quemadmodum & quanta scientia sit in quouis beneficio necessaria, secundum eundem ibidem, & Bonifac. in clement. 1. de ætat. & qualit. vt infra dicemus. At nemo, etiam amicissimus dicti C. est, qui quamuis neget eum esse penitus amentem, arbitretur idoneam eum habere prudentiam ad ea, quæ prædicta sunt subeundum, disponendum & ordinandum. Ergo ex capite defectus sufficientis prudentiæ, est etiam præfata Cantoria indignus: præsertim quod nulla spes est iam maioris prudentiæ quærendæ propter ætatem senectuti propriorem, quam adolescentiæ, vt

Universidad de Deusto
Biblioteca

palam est intuenti rem satis & contemplanti.'

Postremo non omittamus hic duo, huic rei accommodatissima. Alterum est illud singulare exordium Gratiani. 39. distin. quod habet primo, sacerdotibus regimen temporalium habentibus, non solum litterarum scientiam: sed etiam negotiorum secularium peritiam esse necessariam. Secúdo habet, quendam in Episcopum electum à B. Gregorio propter ipsius simplicitatem fuisse repulsum. quod mox probat subiectis verbis B. Gregorij in cap. de Petro. Ponderemus, viri ornatissimi, ibi esse casum nostro proposito accommodatissimum, si quod aliqui amici præfati C. aiunt, non est ille omnino amens: sed simplissimus. Audis enim, illum Episcopum à B. Gregorio non pro amentia, non pro ignorantia, non pro malitia: sed pro simplicitate nimia fuisse repulsum. & ponderemus fuisse repulsum ab electione iam de illo facta, & ita post ius ad rem in dignitate quæsitum. Quid potuit accommodatius nostro proposito scribi? Cum præsertim ius ad rem per electionem quæsitum firmius sit longius, ac nobilius iure ad rem per expectatiuam grafiam quæsito, vt colligere est ex cap. si electio. de elect. lib. 6. & adnotatis ei per Ioan. And. & alios de renunc. elect. & Rotam dec. 492. quæ in nouis. rubric. est 6. de elect. quæ incipit, licet. coniunctis, quæ dixit Dominic. in cap. quam sit. de elect. lib. 6. & Ioan. And. in cap. si postquam. de præbend. & Felyn. in cap. in nostra. col. 28. de rescrip. Quamuis fatear ius ad rem per accessum, regressum, & coadiutoriam de consensu, cum futura successione quæsitum fortius esse multo, quam ius ad rem per alios modos expectandi habitum, per ea quæ tradit Gomesius in quæstio. 1. super regula de non tollend. iure quæsi. Et ne dicas illum textum de episcopo agere, allego cap. episcoporum. 74. distin. quod in illis verbis: *Propter simplicitatem naturam*, secundum glos. & communem probat, etiam ab archidiacono repellendum quem propter simplicitatem. Et ne rursus dicas illos textus agere de illo, qui eam simplicitatem habebat, quando fuit electus, & ita quando ius ei ad rem quærendum erat, cõsidera primo, quod C. maiorem simplicitatem habebat, quando is accessus fuit ei concessus. Secundo considera, quod ille textus non aperit, an simplicitas præuenisset, an consequuta esset electionem. Tertio considera, quod licet ei qui prudentissimus tempore electionis erat, superuenisset eiusmodi simplicitas ob aliquam forte ægritudinem, vel percussionem, quod frequens est, fuisset à cõfirmatione repulsus ac si electionem præuenisset, secundum ea, quæ supra in decima exceptione nu. 6. citauimus.

Et ne forte instes, Papam super illa simplicitate dispensasse, considera primo, forte illum hoc facere non potuisse. Quia contra ius esset naturæ, per ea quæ in 10. excep. nu. 5. & excep. 7. nu. 5. insinuauimus. Secundo considera, eum quo ad summum dispensasse quidem quo ad expectatiuam quærẽdam in infantili ætate. Dispensasse item quo ad tenẽdam hanc dignitatem in puerili ætate, vt si eo existente, in ea dies accessus cessisset, & conditio adimpleta fuisset, suffecisset illi adesse prudentiam puerilem aliis communem. Quoniam expresse disponit, vt eo casu prædictam cantoriam C. in ea ætate adquireret. quæ dispensatio licere potuit propter spem futuræ prudentiæ, quam se habere Papa cum hanc gratiam faceret, fatebatur, iuxta dictum singulare Innocent. in cap. cum in cunctis. de elect. verbo, scientia. quo ad virilem autem ætatem nullatenus dispensauit: immo contrarium clare in suis litteris significat, cum dicit, se gratiam illam ideo facere præfato C. etiam tunc infanti; quia relatione fide dignorum accepit, talia indicia futuræ virtutis in eius infantili ætate apparere, vt merito speraret eum in virum egregium euasurum. Cum igitur ipso tempore adquirendæ huius dignitatis, & quando dies accessus cessit, & conditio impleta fuit, aut amens fuerit inuentus, aut certe simplicissimus, & sine prudentia dignitati necessaria, & sine spe, eam iam posthac consequendi, consequens est cum eo adeo non esse super hac inhabilitate dispensatum, vt clare constet habilitatem contrariam in hoc tempus requisitam fuisse, ac speratam à Pont. Max. accessus huius auctore. Et facit, quod permissum ad tempus post illud videtur prohibitum, l. mancipiorum. ff. de opt. leg. cap. 2. de concess. præb.

Alterum vero, quæ supra dicebam nostro negotio maxime posse accommodari, est, quod quamuis iuris præsumptione nulla sit infanti prudẽtia: puero verò tantũ puerilis. §. pupillus. instit. de inutilib. stipulationib. & l. 1. C. de falsa monet. & cap. indecorum. de ætat. & qualit. cap. si annum. de iudic. lib. 6. minori. 25. annis maior, sed fragilis, l. 1. ff. de minorib. in princ. & cap. ex ratione. de ætat. & qualit. maiori vero perfecta, cap. cum in cunctis. §. inferiora. de elect. & l. 1. §. 1. ff. de minorib. ibi, *Post hoc tempus, compleri virile vigorem constat.* quandoque tamen res contrario se modo habet. Sunt enim aliqui maiores quidem 25. annis, si numeres annos: iudicio tamen pueri ac infantiæ proximi, etiam si non sint omnino amentes, vt experientia nos passim docet: & Ludouicus Rom. cum Alexand. monet in l. 1. in prin. ff. de verbor. obligationib. dum aiunt, eum mutum, qui nil intelligit infanti æquiparari: eum vero, qui aliquid, pupillo: eum autem, qui perfecte, maiori. Quibus ibi Bartholom. Soccin. vir ingenio acri. num. 5. addit eum, qui per apoplexiam intellectu adeo læso esset, vt merito iudicium eius tam fragile ac minoris iudicari deberet, perinde restituendum si decipiatur, ac si minor esset.

Ex quibus facile colligas, eum maiorem, qui non magis valet intellectu, quam pueri valere solent impuberes, non esse idoneum ad dignitates, quibus pueri ob iudicij paruitatem sunt indigni. Duo enim sunt in pueris defectus, ob quos dignitatibus sunt indigni, ætatis scilicet ac iudicij, cap. cum in cunctis. §. inferiora. coniuncto cap. indecorum. de ætat. & qualit. Et ideo si crescat quidem puer annis, nõ autem prudentia, & ita corpore fiat magno, manẽte animo paruo, exuit quidem alterũ defectum, scilicet ætatis: alterum tamen, scilicet iudicij secũ defert: & ideo semper manet indignus. Quoniã quãdo alicuius effectus duplex est caussa principalis, vna cessante, non cessat alia. §. affinitatis. instit. de nuptiis. cap. ex tuarum. de auctor. & vsu pall. super quo latius olim scripsimus, quod defectus iudicij maior est, quã ætatis, iuxta illud Sapientiæ 4. *Cani autẽ sunt sensus hominis*, cap. porro. 84. dist. facit, quod sicut sine vllo iudicio & prudẽtia, nulla omnino virtus haberi potest, iuxta S. Tho. superius relatum: ita sine iudicio & prudentia mediocri, saltem nulla virtus vitilis adquiri, argument. l. quæ de rota. ff. de rei vendic. & cap. pastoralis. §. 1. de offic.

offic. deleg. & ita neque attingi morum illa grauitas, quam requirit prędictum cap. cum in cunctis. Virtus enim, si qua quæratur cum tali iudicij paruitate, puerilis erit, quæ non est idonea dignitatibus Ecclesiasticis, vt pulchrè ait Thomas à Vio, in verb. beneficiũ, pagina fin. Cum ergo præfatus C. & si corpore ac ætate creuerit, non tamen iudicio creuit & sapientia: immo, vel semper remansit infans, vel certè puer. Ergo indignus est Cantoria tantæ Ecclesiæ, tot & tantorum munerum ob defectum prudentiæ mediocris.

EXCEPTIO DVODECIMA.

SVMMARIVM.

1 *Illiteratus vt homicida indignior beneficio.*

DVODECIMA Exceptio, quod etiam videtur prędictus C. indignus præfata Cantoria propter omnimodæ scientiæ defectum. Nam primo, vt quidam aiunt, nescit legere: siue quod discere non potuerit, siue quod oblitus postea fuerit ob ægritudines animi & corporis: quibus humana fragilitas nonnunquam, etiam sine peccato, frangitur. quod si verum est in illiteratorum numero computari debet: quibus non posse beneficia, neque ordines conferri, satis probat cap. illiteratos. 36. distinct. & cap. fin. de temporib. ordinandor. lib. 6. Est enim irregularis secundum Alua. lib. 1. de Planctu Eccles. artic. 48. & affirmat Innocen. receptus ab omnibus in cap. cum nostri. de concess. præbend. vbi col. 1. laudatus ab omnibus, ait, illiteratum minus habilem esse beneficio & dignitati, quam homicidam. Quoniam in homicidam cadit ius beneficij, saltem ante homicidium quæsiti, in illiteratum autem nullum. Quod noue: sed verè, intelligo de illo, qui nunquam didicit litteras: de illo etenim, qui eas didicisset: & post quæsitum beneficium omnino oblitus esset, aliud dicendum arbitror. Quoniam is non est deterior furioso, quem supra in decima exceptione, num. 6. probauimus non perdere beneficium, ante furorem quæsitum, per cap. scripsit. 7. quæst. 1. & cap. indicas. 3. q. 9. & cap. 1. de cler. ægrot. lib. 6.

EXCEPTIO DECIMATERTIA.

SVMMARIVM.

1 *Illiteratus insçius litterarum, & imperitus quis.*
2 *Beneficio indignus qui nescit legere, & construere, num. 3.*
4 *Illiteratos, & litteratos, quos appellat Gallia & Hispania.*
5 *Felyni lector monetur.*
6 *Litteratus aliud, in alia materia dicitur: & quid olim, & quid nunc in materia ordinandorum.*
7 *Beneficij collatio facta ignaro Latinæ linguæ, an nulla.*

DECIMATERTIA Exceptio est, quod prædictus C. quamuis sciat vt cunque legere: nescit tamen Latinè, & sic includi videtur illo cap. illiteratos. Nam Hugutio, quem manuscriptum habeo, illo verbo, *Illiteratos*, addit penitus, vel parum scientes: & vt consequentia eius verba significant, per parum scientes intelligit eos, qui licet aliquantulum Latine sciant, non tamen competenter. Post illa enim verba, penitus vel parum scientes, subijcit immediatè hæc alia, *Sed alia litteratura exigitur ad promotionem Episcopi, alia ad promotionem presbyteri, alia ad promotionem aliorum.* Per quæ verba non obscure significat per verbum, parum scientes, non intellexisse illos solos, qui legere vulgatiter norunt, sed etiam qui Latinè callent: sed non competenter. Archidiac. etiam tametsi non ita expresè ac Hugutio loquatur, tamen idem quod ille sentire videtur, Dominicus etiã ait per verbum illud, illiteratos, intelligi eos, qui penitus sunt illiterati, vel mediocribus carent litteris. at constat eum, qui Latinè aliquantulum non callet mediocribus carere litteris. Immo & glos. illius cap. hoc ipsum sentit, dum illi verbo, illiteratos, addit penitus: & mox subijcit: Sufficit tamen mediocris scientia: Idem sentit etiam Card. Alexandrinus ibi, dum glos. approbat quatenus ex ea colligitur solutio ad contrarium, quod ex cap. cum nobis. de elect. formari posset. Concordat etiam Cardin. S. Xysti, cum sentit illiteratum omnino dici, qui non nouit aliquid litterarum sacrarum. Facit, quod Card. Alexand. in cap. sedulo. 38. distinct. col. 2. ait, eum non esse penitus illiteratum, qui Grammaticam quidem non didicit: sed ex vsu loquitur perfectè litteraliter. Per quæ vtique verba videtur sentire vir doctus, eum illiteratum dici, qui neque vsu, neque arte callet Grammaticam. Facit illud cap. celeberrimum, cum in cunctis. de elect. ibi: *Cum in cunctis Eccl siarum ministeriis litterarum scientia sit necessaria.* & non videtur credendum Concilium vniuersale ibi de scientia litterarum vulgarium agere: sed de peritia, vel intelligentia litterarum sacrarum, quibus in ministeriis Ecclesiasticis vtimur. Facit, quod Bart. in authent. sed nouo iure. C. si cert. perat. dixit, eum, qui legere vulgariter nouit: sed non callet Latinè, litterarum dici imperitum. quamquam Felin. in cap. scisciatus. infra eod. num. 10. aliud ei imponit. quod etiam ibi Decius ante nos animaduerterat. Facit, quod verba secundum communem consuetudinem sunt intelligenda, cap. ex litteris. de sponsalib. & l. Labeo ait. ff. de supellectile legar. at communis vsus habet, eum clericum apellari idiotam & illiteratum, qui numquam Latinè didicit. Facit illud cap. illiteratos. dum ait, illiteratos corpore vitiatis ea ratione æquari, quia litteris carens, sacris non potest esse aptus officiis. Ergo illiteratus est, qui caret litteris sacris. at qui nulla ex parte litteras sacras intelligit in eo idiomate scriptas, in quo Ecclesia vtitur, quamuis ea legere litteraliter nouerit, litteris sacris carere dicitur. Facit cap. pœnitentes. 50. distin. quod pro illiterato, ponit insciũ litterarum, qui videtur idem esse, qui imperitus litterarum: qualis dicitur esse, qui Latine non nouit, secundum Bart. in præcitata authẽtica, sed nouo iure. C. si certum petat. Facit, quod nemo qui nescit legere, construere, ac cantare, habet sufficientem scientiam ad beneficium obtinendum, per text. coniunct. glos. l. 1. element. 1. de concess. præbend. quam Cardin. in princip. Panorm. & Imola sequuntur. & licet mitius loquatur Dominic. in cap. si pauper. de præbend. lib. 6. duo tamen dixit in illis esse necessaria. & addit in partibus quidem Gallicanis pluris fieri cantum: in aliis autem constructionem Latinam. Sed Dominicus non probat vllo textu, vel naturali ratione cantum cum lectione sufficere: quamuis lectionem & constructionem arbitrer sufficere, ne quis illiteratus dicatur per prædicta, & post dicẽda. Denique allego cap. fin. de æta. & qualit. quod habet, quendam ab Episcopatu iam quæsito tanquam illiteratum repulsum fuisse, eo quod non didicit Grammati-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cam & par est credere qui electus fuit in Episcopum sciuisse saltem legere ac scribere vulgariter. Confirmatur per id, quod ibi ait Ioan. And. quem eleganter exponit Card. in cap. fin. de ætat. & qualit. qui ambo cum Antonio à Butrio sequuntur Ioannem de Deo determinantem, Episcopũ, qui Grammaticam ignorat: vsu tamen perfectè loquitur non esse ab Episcopatu semouendum: quia non est omnino illiteratus. Per quod clarè sentiunt, illum illiteratum omnino esse, qui neque vsu, neque arte Grammaticam nouit. & ne dicas, eos per vsum perfectè loquentem intelligere illum, qui legit & profert verba Latina, licet ea non intelligat: audi, quæso, Cardin. in illo cap. fin. in hæc verba loquentem: *Dico, quod præmissa procedunt, intelligendo, quod litteraliter loquitur cum intellectu: ita quod potest intelligere scripturas: secus si ex consuetudine loqueretur: non tamen sciret intelligere, vt de quibusdam dicitur compertum: talis enim non potest dici litteratus.* Petrus etiam Rebuffus in lib. de pacific. possessorib. num. 213. ait, Episcopum, de quo agit cap. fin. de ætat. & qualitat. penitus illiteratum fuisse, eo quod nesciebat Latinè. Et num. 214. definit, illiteratum esse, quando nullas scit litteras: aut modicas: vtpote qui scit legere, & scribere sermone vulgari: allegat Bart. in authentica, sed nouo iure. C. si certum peta. Postremo facit, quod vulgus Gallicanum litteratos omnes appellat clericos, & illiteratos laicos, & neminem appellat clericum, nisi eum, qui Latinè callet, vel discit. & hunc loquendi vulgarem modum, etiam Petrus de Sansone, quem habeo calamo exaratum, in Summa, cap. de prudentia. sequi videtur & etiam gloss. cap. illiteratos. si debito suo pondere perpendatur in ea parte, qua quærit: Quid si penitus laicus ordinetur. Nam primo in idiomate Theutonico Glossatoris ea phrasis satis in vsu est, vt audio, multis. Secundo, quæstio illa non esset ad propositum, nisi per laicum intelligeret illiteratum. Cuius consuetudinis introducendę ratio illa videtur fuisse, quod ferè omnes latinè callentes olim ante Concil. Trident. fiebant clerici saltem primæ tonsuræ propter priuilegium fori, quo eximebantur à pœnis criminum fori secularis, iuxta cap. cum non ab homine. de iudic. quod per præfatum Concil. Trident. sublatum est quo ad eos, qui carent ordine sacro, & beneficio, & quibusdam aliis qualitatibus, in sess. 23. cap. 6. de reformat. & omnes clerici debent Latinè callere. Adde demum, quod Hispanum vulgare non appellat litteratum eum, qui litteras Latinas vel Græcas non didicit.

5 Contra tamen hoc facit primo quod Fely. in præcitato cap. sciscitatus. nu. 10. illiteratum, ait, dici qui legere nescit: peritum autem litteratum, qui solum scit legere & scribere. Secundo, quòd quotidie videas ab Episcopis ordinari pueros, qui legere vtcunque sciant: licet nullatenus Latina calleant. Tertio, quod etiam quotidie videmus huiusmodi pueris beneficia conferri: & durum videtur collationes huiusmodi omnes ipso iure nullas & inualidas esse, quasi factas illiteratis.

Ad horum primum respondeo primo, Felinum dum omnia colligit, nonnunquam aliud pro alio dicere: quod in allegato, num. 10. facit, & cum ille solius Bartoli dicto nitatur, & Bartolus pro hac parte sit, vt supra num. 4. est dictum, nihil Felini auctoritas in hoc obstat. Secundo respondeo, quo ad eam materiam, quam ibi Felinus tractat, appellari posse litteratum eũ, qui legere scit & scribere vulgariter: loquitur enim in materia proferendi sententiam in scriptis, quæ si sermone vulgari scripta est, poterit planè in scriptis per eum, qui vulgariter scit legere & scribere profferri. Et ita intelligi poterit §. similiter. institut. de excusat. tutor. vel curat. vbi Ioan. Faber videtur sentire illam differentiam, quam Felinus tribuit Bartolo: & loquitur in eadem materia proferendæ sententiæ in scriptis. Pro quo facit, quod verba secundum subiectam materiam sunt intelligenda. l. si vno. ff. locati. cap. rogo. 11. quæst. 3. adiuncta glossa. Et ita in materia scientiæ litterarum vulgarium, qui nouit illas litteras litteratus appellari potest. In materia scientiæ litterarum sacrarum respectu diuinorum officiorum, litteratus dicetur, qui nouit idioma, in quo sacris litteris vtitur in diuinis officiis Ecclesia. Et ita qui nouit Latinè apud Latinos, qui Græcè apud Græcos. In materia vero, vbi de iurisperitia agitur, litteratus dicetur qui iura nouit: qui autem ea ignorat illiteratus. In quo sensu videtur cœpisse Felin. in illo cap. sciscitatus. num. 11. dum ait, illiteratum aduocatum esse non posse, licet Panormitan. in rubric. de postuland. cuius dicto Felinus nititur paulo aliter loquatur.

Facit l. fin. C. de testam. quam totam singularem appellauit Paulus ibidem: quæ tamen aliud singulare, quod ibi neque ipse, neque alij aduerterunt, probat: scilicet appellatione litteratorum quo ad confutandum ea, quæ ad testamenta pertinent, intelligi legum peritos, vt patet in verf. fancimus. & verfic. in illis, quo ad subscribendum autem in testamentis per litteratum & litterarum peritum intelligi scribendi peritum: etiam si neque leges calleat neque Grammaticam, vt colligitur ex verfic. ita tamen. cum seq. Facit etiam §. similiter. institut. de excusat. tutor. Quamuis ergo in aliis materiis aliis modis verbum illiteratus capiatur: in materia tamen clericorum ordinandorum & promouendorum, & vbi agitur de litterarum sacrarum scientia quo ad diuina officia pro eo accipi videtur, qui neque vsu, neque arte nouit idioma illud in quo sunt scriptæ sacræ litteræ in officiis diuinis pronunciandæ.

7 Ad secundum respondeo, concedendo aliquos Episcopos plusquam par est faciles ad ordine instituendum Latinè non callentes esse, ac malè facere. Vnde sunt alij laude præclara digni, qui neminem clericatu insigniunt etiam Latinè callentem, antequam ipse vel parentes eius iurent credere illum ad sacros ordines adscensurum. Nam quæ, te rogo impudentia est ordinis, tanto sacramento adeo abuti, vt sine vllo delectu, prece, vel pretio nitentes omnes insignantur? quorum plurimi in nullum diuinum cultum eo sunt vsuri, præterquam in peccãdi priuilegiũ & pœnæ vitandæ asylum. Quare nuper post 20. & plures annos ab horũ editione sanctum Conc. Trid. sancte statuit, sessio. 23. cap. 4. de reformatione in hæc verba: *Prima tonsura non initientur, qui sacramentum confirmationis non susceperint: & fidei rudimenta edocti non fuerint: quique legere & scribere nesciant, & de quibus probabilis coniectura non sit, eos non secularis iudicij fugiendi fraudes sed vt Deo fidelem cultum præstent, hoc vitæ genus elegisse.* Per quod sufficit nunc, & requiritur vt prima tonsura initiandus sciat legere, scribere, & fidei rudimenta. Minoribus autem initiando plus est necessum per cap. 5. eiusdẽ sensionis quod sic incipit: *Ad minores*

ordines

ordines promouendi bonum à parocho & à magistro scholæ: in qua educantur testimonium habeant. Et per cap. 11. cuius initium est: *Minores ordines ii qui saltem Latinam linguam intelligant, per temporum interstitia nisi aliud Episcopo expedire magis videretur, conferantur.* Per quæ meo iudicio non datur Episcopis arbitrium quo ad linguæ Latinæ intellectum: sed tantum quo ad interstitia temporum seruanda, vel non seruanda.

8 Ad tertium respondeo, concedendo collationes beneficiorum factas eis, qui nil penitus Latinè callent, esse ipso iure inutiles & nullas: secundum hanc conclusionem, quæ præfato iure antiquo scripto valde consentanea est, per fundamenta eius suprascripta: iuri tamen non scripto siue consuetudini, & praxi tam antiquæ, quam nouæ, tam vrbis, quam orbis videtur obuiare. Et pro ea facit primo, quod vt argumentum habet vbique gentium Christianorum Pontifices insigniunt prima tonsura scientes aliquantum legere, & scribere: & eisdem ptima tonsura insignitis conferunt sacerdotia, siue beneficia saltim simplicia: neque audiui vnquam, aliquam talem collationem fuisse iudicatam inualidam, eo solo, quod is, cui fuit collatum nesciret Latinè vel Græce, modo sciret legere. Secundo neruose facit, quod negari nõ potest, eum, qui scit legere, scire litteras, & appellari posse litteratum aliquarum litteratum scientia: & consequenter non esse illiteratum, siue non litteratum: cum negatiua illa, Non, totam affirmatiuam sequentem destruat, & contrarium eius ponat, iuxta gloss. singularem cap. cum dilectus. de consuetud. Et consequenter si aliquo modo est litteratus, non potest dici nullatenus litteratus: nec consequenter non litteratus, siue illiteratus, cum ei æquipolleat.

Tertio facit, quod præfatum capit. 4. præcitati Conc. Trident. de reformat. sess. 23. ad primam tonsuram non requirit, nisi vt sciat legere, & scribere, & fidei rudimenta.

Quarto denique, quod cum quamplurimi susceperint beneficia nescientes Græce, neque Latinè: nullis tamen audimus iniunctum esse à confessariis suis, vt ob hanc solam causam ea dimitterent: quod tamen iniungendum erat, si collationes eis factæ non valuissent, per cap. 1. de regul. iur. lib. 6. Ob quæ arbitror dicendum, quod etiam in materia beneficiorum dicendus est litteratus, qui scit legere, præsertim si scit scribere, de consuetudine, & praxi antiqua & iure nouo scripto Sacrosancti Concil. Trident. licet antiquo scripto contrarium videatur verius, per prędicta: cui consequens est, dictum C. si sciret legere, & scribere, esse reponendum in numero litteratorum.

EXCEPTIO DECIMAQVARTA.

SVMMARIVM.

1 *Scientia sufficiens beneficio, quo respectu censenda.*
2 *Beneficium non potest quærere, qui quæsitũ nequit retinere.*
3 *Beneficium impedit furor præcedens, non sequens.*

DECIMAQVARTA exceptio, quod præfatus C. quamuis sciret legere, & scribere, & aliquantulum sciret Latinè: non tamen habet sufficientem scientiam, neque spem vllam illius consequendæ. Is enim dicitur idoneã beneficio scientiam habere, quæ sufficiens est, attenta illius dignitate, loco & ordine, secundum Innoc. in cap. cum in cunctis. de elect. quem ibi omnes ad Decium vsque inclusiue in hoc sequuntur, & Fely. in cap. per tuas. 1. de simon. & Andr. Sicul. in consil. 34. præclarè. nu. 39. & Cardin. Imol. & Bonifac. in clement. 1. de ætat. & qualit. Hugutio, Archidiac. cum Dominic. & vtroque Card. in cap. 1. 36. distin. quod etiam omnes Rhapsodi & Summistæ probant. Sed & S. Tho. 1. 2. quæst. 76. art. 2. ab omnibus receptus sit ait. *Omnes tenentur scire communiter ea quæ sunt fidei, & vniuersalia iuris præcepta: singuli autem ea quæ ad eorum statum vel officium spectant.* Cum quo satis concordat post Innoc. Panor. in rubr. de Summa Trin. nu. 6. Quæ autem sit scientia sufficiens arbitrio iudicis relinquitur. arg. l. 1. ff. de iur. delib. & cap. de causis. de offic. deleg. & in specie tradunt Andr. Sicul. & Bonif. vbi supra. At nemo qui præfatum C. satis nouit arbitratur eum scientiam habere sufficientem prædictæ Cantoriæ regendæ attentis præsertim, quæ Inno. ait esse attendenda: nempe quod primo illa est dignitas secunda post pontificalem. Secundo, quòd ad eam pertinet chori & omnium diuinorum officiorum regimen, vt in duodecima except. nu. 4. diximus. Tertio, quòd si ita est non in quali quali oppido: sed in vrbe D. quæ adeo in Lusitania præeminet, vt illa eius Reges corona insignat, & Academiam cõtineat florentissimam doctissimis omnigena scientia viris resplendentem. Et adeo quidem aiunt, etiam amici eius, & fautores non esse illi scientiam idoneam præfatæ Cantoriæ gubernandæ, vt palam fateantur eum hac de causa simul ac eam obtinuerit, in alterius fauorem illi esse cessurũ. Quo in loco, Deum immortalem, quis animo temperet ab illo? *O curuæ in terras animæ & cælestium inanes.* Contra ciusmodi fautores & cõsultores adeo affectui humano, adeo carni seruientes, vt eum æstiment idoneum ad quærendum sacerdotium, quem omnino censent inhabilem ad id post adquisitionem retinendum? Nónne turpius eijcitur, quam non admittitur hospes? cap. quemadmodum. de iureiurand. Nónne facilius res producta conseruatur, quam fiat? l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pactis. cum multis allatis ibi per recentiores. Nónne plurima fieri prohibentur, quæ facta tenent? cap. ad Apostolicam. de regul. l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui, vel alien. iur. Vbi viginti similia copiosius aggregabat Iason. Nónne cui damus actionẽ à fortiori datur exceptio? lanuitus. §. cui damus. ff. de reg. iu. cum latè adnotatis ibi per Dec. & l. 1. ff. de superficieb. Sed quid extraria citamus? Nónne excommunicatio impedit adquisitionem beneficij? cap. postulatis. de cleri. excommuni. ministran. quæ tamen non tollit adquisitum: licet fructuum perceptionem impediat, c. pastoralis. §. verum. de appel. Homicidium ante beneficium adquisitum eius adquisitionem ipso iure vitiat: non tamen ipso iure ab adquisito deijcit. secundum Panor. & communem, in cap. cum nostris. de concess. præb. & Felyn. qui alios citat in cap. inquisitionis. de accusat. Furor item & amentia impedit adquisitionem sacerdotij vt in decima except. nu. 4. & 5. probabamus, non tamen deijcit à quæsito, c. 1. de cler. ægrotan. lib. 6. c. indicas. 3. q. 9. vnde merito glos. 7. q. 1. in Summa reprobatur per Dominic. & Alexand. ibi, eo quod dixisset eum qui iam promotus est repelli propter lepram superuenientem, & abbatem etiam si fiat inutilis: quam etiam communis reprehendit, cap. tua. & cap. fin. de cleric. ægrotan. Si ergo, viri alioqui perspicacissimi, eum indignum censetis, qui hanc Cantoriam

postea

Universidad de Deusto
Biblioteca

postea quam quælierit retineat: qui tam præpostere iudicatis eum dignum quo ei quæratur.

EXCEPTIO DECIMAQVINTA.

SVMMARIVM.

1 *Beneficij collatio idoneam scientiam non habenti, an nulla: & an conferens, & collatarius peccent: & an ad alium deuoluatur facienda.*

1 DECIMAQVINTA exceptio, quod non prosunt præfato C. nouem quæ contra tres proximas exceptiones possunt adduci ad probandum quod licèt defectus prudentiæ ac scientiæ efficiat, vt beneficium non debeat conferri ei, qui patitur illum: non tamen collationem factam reddit ipso iure nullã. Primum est, quod, vt ipse paulo ante allegabam, multa fieri non debent, quæ tamen facta tenent, præcitato cap. ad Apostolicam. de regular. Et quod præfati C. accessus collationem continet à Papa sub illa conditione factam: Si præfatus A. non soluerit, &c. vel si cesserit, vel decesserit, &c. Et ideo impleta conditione per ipsius mortem, collatio fuit purificata, & ita cõsummata & perfecta, & consequenter licet fieri non debuisset, facta tamen valet. Secundum est, quod Innoc. in illo cap. cum in cunctis. de electio. dixit, beneficium conferri posse illi, cui non est scientia sufficiens: si tamen est docilis & speratur illam cõsecuturus. Tertium, quod speciale videtur in illiterato, quod collatio illi facta non valeat, secundum Innoc. in cap. cum nostris. de conces. præbend. Quartum, quod collatio beneficij ab executore gratiæ facta indigno tenet, etiam quando ab ordinario facta non teneret, secundum Panor. in cap. fin. de præsumpt. Quintum, quod passim videas collationes beneficiorum viris & pueris nõ tantum scientia sufficiente carentibus: sed etiam omnino ignaris litterarum saltem Latinarum & Græcarum fieri, & pro validis haberi. Sextum, quod cap. nisi. de renunciat. §. pro defectu. habet Episcopum posse cedere Episcopatui ob scientiæ defectum. Ergo Episcopatus potest pertinere ad aliquem non satis scientem: cui consequens est prouisionem Episcopatus tali fieri non debere quidem: sed factam tenere. Septimum, quod cap. fin. de ætat. & qualit. habet, repellendum esse ab Episcopatu eum, qui non didicit Grammaticam: & ita præsupponit fuisse adeptum: quoniam priuatio præsupponit habitum. l. decem. ff. de verbor. obligationib. cap. ad dissoluendum. de desponsat. impub. Octauum est, quod sicut scientia litterarum, ita etiã morum honestas requiritur in promouendo ad beneficium, prædicto cap. cum in cunctis. de electi. immo tanto magis, quãto vita bona doctrinæ bonæ præstat: quod ipsummet c. cum in cunctis. in princ. significat, dum prius de morum honestate quàm de litterarum scientia meminit. At defectus morum honestatis non vitiat ipso iure collationem, licèt talis sit qui efficiat quem beneficio indignum. Omnis enim constitutus in crimine mortali, vt inimicus est Christi, c. tolle. & cap. si enim. de pœnit. distin. 2. ita indignus est stipendiis de illius patrimonio sumendis, vt erudite de more S. Thomas, cui nemo contradixit, sentiebat in 2. 2. quæst. 63. artic. 2. quod diligenter adnotauit ibi Cardinal. S. Sixti. & ita indignus est beneficio, quod est pars patrimonij Christi, cap. cum ex eod. de electi. lib. 6. & cap. cum secundum Apostolum. eod. titu. non tamen regulariter est nulla collatio existenti in peccato mortali facta. quod satis probat cap. sicut. 2. de iureiuran. quod ibi gloss. memorabilis adnotauit, & latè tradidit Fely. in cap. 2. supra eod. col. 2. & latius in cap. dilectæ. col. 3. & 4. de exceptionib. Nono est, quod Felyn. in d. c. 2. de rescript. sequutus Ioann. Andr. in cap. auditis. de electi. & Dominic. in cap. in scripturis. 8. quæst. 1. dixit, cap. cum in cunctis. prædicto, non probari electionem de criminoso factam non valere, sed eligentes priuari potestate eligendi. Quæ originaria consideratio fuit Compostellani in cap. cõsiderauimus. de electi. col. 4. versic. item quod sit nulla, licet Felyn. id non dicat. hæc tamen, vt dixi, non prosunt ei, per ea quæ in seq. exceptione soluemus.

EXCEPTIO DECIMASEXTA.

SVMMARIVM.

1 *Scientia non eminens, sed sufficiens sufficit in promouendo.*
2 *Conferens indigno plus peccat, quam eum eligens.*
3 *Beneficij collator tenetur de damno, quod indignus præstat.*
4 *Officium nullum sine iustâ scientia iustè capitur.*
5 *Ecclesiam viris litteratis, non asinis ferratis indigere.*
6 *Scientiam & prudentiam simul requirit beneficium.*
7 *Scientiæ defectus impedit colorem tituli, nisi quo ad hoc.*
8 *Scientia parua cum spe iustæ vt sufficit.*
9 *Concilium contra generale, nec Episcopus, nec Legatus dispensat.*
10 *Beneficij collatio digniori facienda.*
11 *Illiterati & minus scientis tituli vt differunt.*
12 *Collatio ab ordinario & executore, vt æquantur, nu. 13.*

DECIMASEXTA exceptio est, quod ad quatuor argumenta de nouem factis in proxima exceptione pro præfato C. contra tres exceptiones: scilicet duodecimã, decimamtertiam, & decimamquartam optime responderi potest.

Ad primum quidem, quod scientiæ necessariæ defectus, saltim sine spe maioris defectus non solum efficit, vt conferens & recipiens beneficium peccent: sed eriam collationem reddit ipso iure nullam. Primo per textum irrefragabilem in c. cum in cunctis. §. fin. de electi. qui habet eum, qui confert beneficium, vel ad illud eligit scienter indignum, ob ætatis, morum, scientiæ, vel natalium defectum priuari pro ea vice conferendi vel eligendi potestate: & collationem, vel electionem ad alium deuolui. In quibus verbis pondera disiunctiuam, Vel, quæ clarè demonstrat vnum illorum quatuor defectuum sufficere, quo illi dispositioni sit locus: argument. cap. inter cæteras. & eorum quæ latè ibi diximus supra eod. Pondera secundo, collationem & electionem patienti aliquem ex illis quatuor defectibus factam ad alium deuolui. At quomodo collatio, vel electio ad alium deuoluretur faciẽda, si facta teneret, licet fieri non debuisset? Quare non immerito ibi hoc tenet Panor. col. peu. & sentiunt Ioan. And. & Card. ibid. dum aiunt illi §. fin. non esse locum in aliis defectibus: sed solum in illis quatuor prædictis. Facit secũdo, c. cum nobis. de electi. quod habet, eũ, qui fuit ibi electus, nõ esse repellendũ ob defectum scientiæ: quia licet non haberet eminentem, habebat tamen competentem. per quæ verba nõ obscure significat electionem non fuisse valituram, si nõ habuisset scientiã competentem. Tertio, facit cap. dudum. de electi. quod habet, electionem eius, qui tempore quo eligebatur, defectum ætatis vel scientiæ patiebatur, inutilem esse ipso iure. Per quem ibi Panormit. num. 11. argumento à fortiori, concludit collationem nescienti necessaria factam, esse ipso iure nullam: quoniam plus peccat collator: quippe qui ius in re, & ita plus iuris transfert, quam electus qui ius ad rem, & ideo minus dat, secundum Rotæ decisio. penult. in nouis, & ea quæ latius citat Felin. cap. cum Bertoldus. de re iudic. collat. 1, & 2. Quarto, est text. in cap. si forte. de electi. lib. 6. adiuncta glo. quod habet, non solum euidentem, sed etiam non euidentem scientiæ defectum, reddere inutilem electionem. Quinto, est casus in element. 1. de ætat. & qualit. quæ renouans iura antea super hoc constituta grauiter iubet, ne cui minus idoneo scientia, moribus, vel ætate conferantur sacerdotia. vbi gloss. 1. quærit: Quid de parum sciente? Et se remittit ad ea quæ post Innocent. Hostien. & Compost. scripsit in dicto cap. cum in cunctis. Glossæ tamen addidit Petr. ab Anchar. parum scienti, qui speratur profecturus, conferri posse, alioqui nullo modo. immo & in vltimo notabili subdidit verbum, prælatis omnibus memorandum & terribile, nempe non solum peccare prælatos qui beneficia indignis conferunt: sed etiam teneri de damno, perinde ac magistratus, qui tutores minus idoneos dant pupillis. Quod etiam Cosmas, non relato eo, affirmat in procem. Pragmat. verb. indignorum. quia mali ministri electio culpa est. l. si seruus. §. Proculus. ff. ad l. Aquil. cum aliis allegatis ibi per gloss. in verb. habuisset. vbi etiam post gloss. 1. tenet peccare illum qui suscipit officium aliquod, ad quod sua scientia non sufficit: quod ante illum Innocent. cum vniuersa turba commentantium affirmat in cap. cum in cunctis. de electi. & gloss. putata singul. quæ est 3. clemen. 2. de magist. verb. honorem. pro quibus text. est omnium fortè iuris optimus in cap. non est putanda. 1. quæst. 1. vbi gloss. citat illa Horatij carmina pulchra, omnique promouendo semper memoranda.

Sumite materiam, vestris qui scribitis, æquam
Viribus, & versate diu, quid ferre recusent,
Quid valeant humeri.

Æquè huc facit, sed generalius. §. 1. l. idem iuris. ff. ad l. Aquil. Quin. & Felin. in præsenti cap. num. 7. ausus est sequi glossam l. qui cum vno. ff. de re militar. quæ sibi visa est dicere capite puniendum esse, qui indignum in Episcopum promouetur: quod tamen mihi non satis apertè illa gloss. dicit. Facit cap. cum ex eo. de electi. lib. 6. quod coniuncta gloss. Ioan. Monachi, habet Ecclesiam indigere viris litteratis, non autem asinis ferratis. Et Pius secundus, referente Platina in vita ipsius, pag. penult. dicebat, Episcopum indoctum asino esse comparandum. Quæ omnia in hoc allego, vt persuadeam verum esse illud Leonis Papæ, scientiæ defectum in clericis neque dignum excusatione neque venia. cap. si in laicis. 38. distinct. quæ tora probat hanc conclusionem, sicut & distinctio sequens 39. probat non sufficere clerico regimen alicui quod saltem habenti, scientiam, nisi etiam habeat rerum agendarum prudentiam, officio suo necessariam. de quo in exceptione 13. num. 2. & 3. supra egimus. Facit & illud Oseæ 4. Quia tu scientiam repulisti, repellam te ne sacerdotio fungaris mihi: quod non solum de litterarum omnimoda ignorantia: sed etiam de minus sufficienti scientia, intelligendum esse, omnes sentire videntur.

Et adeo quidem collatio facta non habenti sufficientem scientiam est nulla, vt neque coloratum titulum possidendi præstet: quod clare sentit Petrus Rebuff. in illo libello de pacifi. possess. num. 213. coniungendo ea, quæ antea dixit num. 172. versic. 4. non procedit. Immo quod amplius est, sentit huiusmodi clericum, qui triennio possedit beneficium, non gaudere regula de triennali possessore. Quorum duorum, prius verum arbitror esse in penitus illiterato, qui legere & scribere nescit: per ea quæ ait Innocen. receptus in cap. cum nostris. de conces. præbend. & multa quæ supra in exceptione 13. dicto num. 2. & 3. adduximus. Non autem arbitror procedere in eo, qui qualem qualem scientiam habet licèt non sufficientem. Collatio enim huic facta licet non teneret, coloratum tamen titulum præstaret, per ea quæ de colorato titulo tradunt Panorm. & alij in cap. cum nostris. & Cosmas in Pragmat. titu. de pacific. possess. verb. coloratum: quoniam is aliquo modo capax est, adiuncta scilicet spe litterarij profectus vt mox dicam: illiteratus autem minime, per ea quæ supra in except. 13. nu. 3. diximus. Posterius vero, scilicet ciusmodi possessorem si possederit triennio non gaudere regula de triennali possessore, arbitror esse falsum in non penitus illiterato, clericatu tamen insignito, ea consideratione singulari, quam supra fecimus de excõmunicato, post Gomesium in regula illa de triennali possess. quæst. 27. & 28. nempe multos gaudere regula de triennali possessore, qui tamen possederunt sine titulo colorato: adeo vt si intra triennium spoliati fuissent non debuissent restitui.

Ad secundum autem argumẽtum de nouem prædictis, respondetur primo, illud Innoc. dictum in secundo argumento citatum, scilicet parum scienti, sed spem maioris profectus litterarij præ se ferenti ac monstranti posse conferri beneficium, intelligẽdum esse per indulgentiam & dispensationem, non autem per ius commune, secundum Hostien. in præcitato cap. cum in cunctis. de electi. quem Ioan. Andr. & Pan. cum communi sequuntur ibi. quem etiam Imol. cum Bonifac. probat in element. 1. de conces. præbend. & Dominic. cum Alexand. in d. cap. 1. 36. distin. quod vt frequentius receptum est, ita videtur mihi non probari fundamento aliquo solido: immo videtur quod aut Episcopus sine dispensatione id facere potest, aut non etiam cum illa: quoniam Episcopus dispensare contra illud Concilium nequit, iuxta glos. memorabilem quæ singularis est Rauennati ibidem, quæque tertia est in cap. cum dilectus. de electi. immo neque legatus contra concilium dispensat, secundum illam glos. multis putatam singularem, quæ penultima est cap. dilectus. 1. de præb. facit glos. cap. pen. de fil. presbyteror. quæ conclusio communiter recepta est, per ea quæ Felyn. tradit in cap. nonnulli. infra eod. col. 3. & 4. & Franciscus à Ripa in inscriptione cap. 1. de iudic. cum aliis, quæ latius adduximus anno superiore in dicto cap. dilectus. vbi est aptissimus in hoc textus: quare verum arbitror parum scienti & spem discendi præseferenti, posse conferri beneficium sine dispensatione, quo ad hoc saltem vt collatio facta ei teneat. Moueor primo, quod Innocent. nihil de dispensatione meminit in illo capit. cum in cunctis. neque Hugutio, & Archidiac. in allegato cap. 1. 36. distinct.

Universidad de Deusto
Biblioteca

distinct. neque Petrus Anchar. in citata clement. 1. de præbend. & quamuis idem Innoc. meminerit dispensationem in cap. 1. de Summa Trinit. tamen ibi non agit de illo minus docto, qui spem præ se fert maioris doctrinæ assequendæ, de quo nos agimus; sed solum de minus docto simpliciter, de quo non agimus. Secundo moueor, quod, vt arbitror, visum Innocentio dici posse, scientiam qualem qualem cum spe verisimili perueniendi ad iustam posse dici sufficientem, argumen. eorum quæ probant frequenter id, quod propè est, adesse videri. l. lecta. ff. si certum petat. l. præsens. ff. de procuratorib. l. penult. ff. de militar. testam. l. si quis cum sciret. ff. pro emptore. l. item legato. ff. de legatis tertio. Faciunt & illa multa, quæ congerit Felyn. in cap. cum adeo. infra eodem. dum conatur probare ea quæ ad aliquod officium sunt destinata in eo esse videri. Tertio moueor, quod licèt hoc fundamentum non omnino cõcludat: tamen attento, quod interpretatio illa Innocentiana vsu vbique terrarum recepta est, sine vlla dispensatione, iam à tempore in memoriali, vt video, & audio, accipienda vtique videtur & sequenda, argumento cap. cum dilectus. de consuet. l. minime. ff. de legib. quo ad effectum saltem iudicandi collationem validam, quamquam peccat qui postposito eo, qui actu haberet scientiã idoneam conferret ei, qui habet illam, partim actu, partim spe, cæteris paribus: eo quod digniori sit conferendum beneficium, secũdum illa, quæ late scripsimus in cap. graue. de præbend. anno superiore post Tho. à Vio, qui omnium diligentissime scripsit in Ientaculo 12. art. 4. & nuper in Miscell. de Orat. Miscell. 44. nu. 86. & seqq. Miscell. satis supérque abundè tradidimus. Et facit quod Collectarius in præcitato cap. graue. verb. suspendatur. de præbend. ait Episcopum posse promouere ad ordines minores huiusmodi parum scientes, & spem prædictam monstrantes, nulla de dispensatione facta mentione.

11 Quod autem promouendos ad ordines minores Latine scire oporteat, statuit idem Concil. Trident. sess. 25. cap. 11. Decreto de reformatione, vbi etiã præfati Collectarij sententia videtur approbasse in hæc verba. *Minores ordines ijs, qui saltem Latinam linguam intelligant, per temporum interstitia, nisi aliud Episcopo expedire magis videatur, conferantur.* Et paulo post: *Cumque hinc, scilicet à maioribus ordinibus, ad altiores gradus, & sacratißima mysteria sit ingressus: nemo iis initietur, quem non scientiæ spes maioribus ordinibus dignum ostendat.* Et ita licet regulariter collatio beneficij, minus idoneã scientiam habenti facta sit iniusta, & ipso iure nulla: fallit tamen, quando illa sit scientiam aliquantulam habenti, & spem maioris, & sufficientis profectus præ se ferenti, per fundamenta proxima, quibus defendimus prædictum dictum Innoc. posse procedere iure communi sine dispensatione: & per fundamenta, quibus supra exceptione decimatertia, nu. 2. & 3. defendimus eum, qui scit legere, & scribere, non esse de numero omnino illiteratorum. Quare respondetur secundo, quod præfatus C. neque habet idoneam scientiam, neque principia illius, neque spem vllam maioris profectus litterarij præbet: & ideo illo Innocentij dicto iuuari nequit.

Ad tertium argumentum, de quatuor prædictis respondetur, quod omnino illiteratus, tam est incapax tituli beneficij, quam infans, vt Innoc. supra relatus dixit in cap. cum nostris. de concess. præbend. in princip. Et adeo quod, vt dixit Petrus Rebuff. in illo tractatu de pacific. possessor. num. 213. & seqq. nullum ei penitus colorem canonici tituli quærat, quo saltem restitutionem petere possit: cum tamen collatio, licèt alias nulla sit, regulariter colorem possidendi præstare possit, iuxta doctrinam Petri Anchar. in reg. 1. de regul. iur. lib. 6. per ea, quæ supra diximus, temperando bonam partem rigidæ opinionis prædicti Rebuffi.

Ad quartum vero argumentum respondetur, Innocen. non dixisse in dicto cap. fin. de præsumpt. valere collationem beneficij ab executore indigno factam, casu, quo ab ordinario facta nõ valeret: quamuis Panor. Quia (vt videre est in principio illius cap. vbi solum hoc tangit) tantum dixit prouisionem ab executore minus digno factam, valere antequam verificet illam conditionem: *Si est dignus*, rescripto insertam. quia, inquit, iurisdictionem habet ante illam conditionem purificatam, in nulla tamen re confert, neque comparat delegatum cum ordinario: immo, si rectè ratio eius perpendatur, idem videtur sentire de ordinario, qui etiam habet iurisdictionem. Valebit 12
ergo collatio beneficij ab executore facta minus idoneo, quando etiam facta eidem ab ordinario valeret: vt quia erat constitutus in aliquo peccato mortali: quod tamen non impediebat beneficij receptionem, de quo infra fusius dicemus. Vnde ipsemet Panorm. qui putauit (sed certè incautè) dixisse hoc Innoc. in illo cap. fin. postea contrarium tenuit in cap. 1. de re iudic. sub finem, corrigendo ea, quæ ibi dixerat. Felynus item contra illum tenet in illo cap. fin. duobus validis argumentis cum confutans, vt etiam supra in exceptione decima, num. 2. & seqq. retulimus ad aliud propositum. Immo singulariter piè ac erudite Panor. ipse dixit in illo cap. 1. collationem beneficij per literas Apostolicas factam ipso iure nullam, quoties Papa non scripsisset, si sciuisset veritatem: At si Papa sciuisset præfatum C. prudentia & litteratura omnino carere, vel certè puerilem valde habere, & nullatenus idoneam præfatæ Cantoriæ Ecclesiæ D. regendæ: nullam item spem maioris prudentiæ, vel litteraturæ præferre, non contulisset illam ei.

EXCEPTIO DECIMASEPTIMA.

SVMMARIVM.

1 *Beneficiorum collatoribus horrenda sententia.*
2 *Intellectus §. pro defectu. cap. nisi de renunciat.*
3 *Intellectus cap. fin. de ætat. & qualitat.*
4 *Excommunicatus minori & manens in mortali differunt.*
5 *Scientiæ & morum defectus quo ad beneficia vt æquantur.*
5 *Scientia eminens non requiritur, nec ætas, & honestas maxima. num. 6.*
5 *Beneficio quærendo non sufficit omnis honestas Deo gratamque contra quæ sufficit illi quærendo est Deo grata.*
6 *Beneficij collationem qualis morum defectus inualidat.*
6 *Beneficiarius qui morum honestate debita caret.*
7 *Peccatum omne mortale non tollit morum honestatem.*
8 *Crimina quæ irregularitatem gignunt, remissiue.*
8 *Irregularis ob infamiam missans non fit noue irregularis.*
9 *Beneficio quis infamis inhabilis.*
10 *Intellectus §. fin. cap. cum in cunctis. de elect.*

10 *Collatio facta indigno nulla est, & deuolutur ad alium.*

Decimaseptima Exceptio colligi potest, ex resolutione aliorum quinque argumẽtorum formatorum pro præfato C. in exceptione decimaquinta.

1 Ad quintum quidem, concedendo, aliquos prælatos conferre quidem beneficia pueris, & illiteratis, & parum scientibus, nunc pretio, nunc carne, nũc ignorantia, nunc diabolo suadente: sed male facere. Alios item eruditos Deũ timentes, & magis, quæ Christi sunt, quàm sua quærentes ab huiusmodi collationibus perinde abhorrere, ac à facie colubri, quippe qui nouerunt illud Leonis Papæ 3. epist. 85. ad Episcopos Africanos, relatum in cap. miramur. 61. dist. *Miramur vt indignis quibuslibet, & longe extra sacerdotale meritum constitutus, gubernatio Ecclesiæ credatur, &c.* Cui consonat illud Ecclesiæ Gallicanæ in tit. de elect. §. & quoniam. *Qui doloſe, vel negligenter, ac timore Domini postposito in re tam graui se gesserint, sicut auctores sunt in causſa malorum pastorum, ita principes fient pœnarum, quas ipſi mali pastores in districto Dei iudicio patientur.* Quibus Glossemmatarius eruditissimus ibidẽ addebat: *Horrenda, & timenda sententia hæc est, ad quam, amabò, vigilanter attendant electores, & collatores beneficiorum.*

2 Ad sextum autem respondeo, præallegatum §. pro defectu. cap. nisi. de renunciat. intelligi posse de cessione facti non iuris. Pro quo intellectu facit, quod Card. ibi ait, in casu illius §. ob scientiæ defectum, de quo ille loquitur, potuisse deiici Episcopum, etiam inuitum, sicut in cap. fin. de ætat. & qualitat. Et ita, nihil necesse esse dicere, illum §. agere de illo, cui valida fuit de Episcopatu facta prouisio. Secundo item intelligi posse præcitatum §. de illo, qui parum sciebat: sed spem sufficienter sciendi præbebat tempore, quo prouisio Episcopatus, vel electio, & confirmatio de illo sibi fuit facta. Tertio, potest intelligi de illo, qui satis quidem sciebat, cum fieret Episcopus: sed postea vel morbo, vel alio casu ignorantiam incurrit corũ, quæ suo erant officio necessaria: & ita parum nostro proposito congruit.

3 Ad septimum vero respondetur, cap. fin. de ætat. & qualit. intelligendum esse eisdem duobus modis prioribus, quibus paullo superius dicebamus intelligendum esse §. pro defectu. cap. nisi. de renunciat. non autem tertio modo: quia eo casu inuitus deici nequit, cap. fin. de cleric. ægrotan. & cap. indicas. 3. quæst. 9.

4 Ad octauum respondetur, concedendo, quod morum honestas necessaria quidem est in promouendo, sicut & litterarum scientia, adeo quod collatio facta lætali peccato infecto non est valida, secundum Panorm. in cap. sicut nostris. de iureiur. nu. 3. & in cap. si celebrat. de cleric. excommuni. minist. nu. 6. per illum text. qui probat, adiuncta gloss. Ioan. in cap. 4. 98. dist. collationem factam excommunicato minori excommunicatione non valere: quam tamen opinionẽ nos aliàs ibi late probauimus per capit. sicut. de iureiur. & alia multa, quæ docte ac diligenter in hoc struxit Felin. in cap. dilectæ. col. 3. & 4. de except. Cõtra quam etiam tenuit Ioannes Maior in 2. lib. sent. dist. 44. quæst. fin. col. 4. nimium tamen carpendo Panor. & dicendo eius dictum esse quoddam somnium, quod certo non dixisset, si satis perpendisset ea, quæ nos hic olim, & nuper in Miscellaneis de Orat. Miscell. 59. & seqq. perpendimus. Licet enim non omnis collatio, & electio reddantur ipso iure nulla propter quæcũque peccata mortalia collatarij, etiam grauia, quod Compostellanus omnium clarissime in præcitato cap. consideremus. col. 4. de elect. dixit, redditur tamen aliquando ipso iure, propter aliqua infra scripta: non enim redditur nulla regulariter. Primo, quãdo peccata sunt occulta, licet sint grauia. Secundo, 5
quando peccata lætalia sunt leuiora, licet sint publica, argumento à contrario sensu cap. fin. de tempor. ordinand. Tertio, quando peccata illa transierunt, & facta iam pœnitentia peccator in eis non perseuerat, habita indulgentia & dispensatione, (qua parte opus esset.) Quorum ratio illa est, quod, quemadmodum supra diximus: Concilium noluit per cap. cum in cunctis. de elect. inducere necessitatem scientiæ eminentis in promouendo ad hoc vt promotio ipso iure teneat: sed satis esse non omnino carere litteratura, & spem maioris profectus præferre: ita noluit inducere necessitatem honestatis morum heroicorum, & eminentium, vt promotio teneat, sed sufficientẽ, hoc est ne omnino morum honestas desit, & spes mediocrium attingendorum præferatur. Sicut etiam ætatis maturitatem Concilium illud exigit: non tamẽ eminentem & perfectissimam, sed quæ mediocris sit, vel ad mediocrem tendat, attenta beneficiorum qualitate, puta triginta annorum completorum in Episcopatu, vigintiquinque inceptorum in dignitatibus, & curam animarum annexam habentibus: in aliis autem minorem. Sicut item licet amicitia diuina, & morum honestas Deo grata, quæ sola charitate infusa constat, quocunque peccato capitali quamlibet momentaneo, & paruo pereat omnino (quæ nostra miseria est) vt tradidit S. Thom. fides tamen, spes & aliæ virtutes adquisitæ non pereunt, etiã propter multa grauia mortifera peccata, vt eleganter affirmat, & probat idem S. Thom. communiter receptus 1. 2. q. 71. ar. 4. & 2. 2. q. 24. art. 10. & 3. par. quæst. 87. arti. 1. & in 3. sent. dist. 27. quæst. 2. art. 4. quæstiunc. 4. & nuper definiuit Sacrosanctum Concil. Trident. sess. 6. cap. 14. & canon. 28. Et econtrario non omnis, qui habet gratam Deo morum honestatem, habet beneficiario necessariam. Multi enim sunt irregulares ob peccata, & excommunicati qui tamen per cõtritionem sunt grati Deo, cap. dixi. de pœnitent. dist. 1. carent tamen, vt mox dicam, morum honestate ad hoc necessaria.

Peccatum autem mortiferum, ob quod collatio, vel electio redditur ipso iure nulla est primo, peccatum ob quod Ecclesia censuit, quem ipso iure irregularem ex natura criminis, secundum Compostellanum in præcitato cap. considerauimus, ab omnibus receptum, quale est homicidium, cap. 1. de homic. cap. minor. 50. dist. & §. 1. de consec. dist. 1. vbi late de hoc scripsimus. Et alia multa sunt talia crimina, quæ videas in cap. nisi cum pridem. §. 1. de renunciat. per gloss. in verb. duntaxat. & omnes scribentes ibi: & per eruditum Aluarum in lib. de Planctu Ecclesiæ lib. 1. art. 48. & per Rhapsodos, & Summistas in suis locis: & per Nicolaum Plouium (sed frigide) in lib. de irregularit. reg. 50. quod prius, & grauius tractauit Gundisaluus à Villadiego, vir vtique doctus, & grauis in lib. de irregularitat. quibus omnibus diligentius, vtilius, copiosius simul & compendiosius longo tempore post horum editionem, tradidimus nos in Enchirid. Confessarior. cap. 27. à nu. 191. & seqq. 7

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secundum peccatum, quod reddit collationem nullam, est id, quod est notorium iuris, vel facti depositione dignum, cap. fin. de temporibus ordinan. quod qui admisit, etiam peracta pœnitentia non potest celebrare ante dispensationem, neque promoueri. Quia licet tales notorie criminosi nõ sint irregulares regularitate, quã solũ crimẽ inducit: sunt tamẽ ea quã infamia criminis gignit, vt communis doctorum opinio affirmat in præcitato cap. fi. & prædictus Gundisaluus in præcitato lib. de Irregularit. col. 9. & 10. & præstãtius doctissimus itidemque diligentissimus Cosmas tit. de concubinariis, verb. inhabiles. Et vt omnes ij sunt irregulares, ita nec celebrare possunt, neque promoueri ante dispensationẽ Papæ, vt ait Gundisaluus, vel ante dispensationem Episcopi in adulterio, & minoribus criminibus, vt ait Cosmas. Immo si celebrant nouam contrahunt
irregularitatem, secundum eosdem, & Panor. & Cõ
munem in præcitato cap. fi celebrat. de cleric. mini-
8 stran. Sed Innoc. & quidam alij clamãt ibidem quo ad hoc posterius. & in iis Imola in cap. 1. col. 4. de iudic. quibus libenter subscribo. Tum quia communis cogitur ponere differentiam inter irregularẽ posteriorem & priorem, quam omnes fatentur, vt Cosmas vbi supra tradit. Tum quia ratio Immolensis, qui sequitur Innoc. firmissima est. Et Petrus Rauennas in quodãm dicto extrauagan. quod ponitur in Alphabeto aureo fol. 186. Tu scis, ait, communem tenere, eum qui propter defectum esset irregularis non incurrere nouam irregularitatem, celebrando ante dispensationem. quod ex stylo Curiæ deprehendi, ait, quæ cum dispensat super defectu, non solet dispensare super tali noua irregularitate. quod ante illum fuit testatus Innoc. in dicto cap. si celebrat. tum ob firmissimam rationem, quam nos ad limus in dicto Enchirid. Confessar. cap. 27. num. 194.

Tertium, est peccatum coniunctum cum infa-
9 mia, hoc est, cum quis de prædictis criminibus, siue suapte natura, siue ob infamiam, irregularitatem producentibus est apud probos & graues viros infamatus, per cap. omnipotens. de accusat. cap. inter dilectos. de excess. prælator. & l. 2. C. de dignitatib. lib. 12. cap. *Infamibus portæ dignitatum non patebunt.* de reg. iur. lib. 6. Et quamquam facile disputando teneri hoc possit, & libenter id affirmarem, si ætatis nostræ mores corruptissimi tantum mundiciei paterẽtur: tamen libentissime contrariæ opinioni accedo limitando illam Calderini in consil. 20. de præben. & aliis modis, vt scilicet collatio facta infami infamia facti tantum, & non iuris valeat quidem regulariter ipso iure, nisi in quatuor casibus. Primus, quãdo illa infamia ex notorio peccato graui nascereretur: iuxta proxime dicta. Secundus, quando de perseuerantia quoque in tali crimine est infamatus: & probatur vere crimine admissum fuisse. Hanc enim triplicem infamiam cum criminis veritate concurrentem, arbitror, inducere sufficientem morum defectum, quo nulla reddatur collatio beneficij facta huiusmodi infamato, argumento eorum, quæ ait Innoc. in cap. inter. de excess. prælato. num. 4. & Panor. in cap. fin. de re iud. quo casu procedunt, quæ rigidiora dixit Ioan. à Selua 3. par. quæst. 3. nu. 10. & 11. Tertius quando talis infamatus esset iam accusatus & lis super crimine penderet, præcitato cap. omnipotens. de accusationibus. Quarto quando collatio fieret virtute mandati Apostolici, secundum Card. in d. cons. 20. de præb. & cons. 4. de accusat. qui casus extendi potest ad collationem factam per Romanũ Pontificem & Legatum eius, nulla de hac infamia mentione facta. Quia primo, illi semper super morum, ac vitæ honestate se fundant ad conferenda sacerdotia, vt eorum proœmia demonstrant. Secundo, quia hoc est quid tale, quod expressum merito retraheret concedentem à concedenda gratia beneficiaria. ergo si tacetur, gratia redditur surreptitia quin & arbritor Legati mentionem non sufficere: quippe qui ius commune tollere nequit, secundum gloss. cap. fin. de hæret. lib. 6. communiter receptam. Quamuis autem præfatus C. nõ patiatur defectum honestatis morum ob aliquod crimẽ à se admissum, patitur tamen defectum iudicij, & prudentiæ sine qua nulla virtus mortalis consistere potest, vt dictum est supra in 11. exceptione nu. 2. post S. Tho. 1. 2. quæst 58. art. 4.

Ad nonum respondeo, Compostellanum, Ioannem Andr. Dominicum, & Felinum in argumento
10 citatos (quod maxime demiror) non satis diligenter perpendisse illud cap. cum in cunctis. in §. fi. dum aiunt, ibi non dici electionem, vel collationem indigno factã esse ipso iure nullam, sed solum potestate eligendi priuari eos qui scienter id fecerint. Nam ibi aperte dicitur, potestatem illam eligendi, vel cõferendi, ad alium pro illa vice deuolui, si ponderas dictionem. Tunc, ibi positam, quam gloss. ponderauit, & pro sua expositione citauit, cap. cum Vintonien-
sis. de election. optime probãs illam. Quomodo ergo deuoluetur, si collatio, vel electio, vt supra indu-
cebam, valuisset? Et ne dicas, eos intelligere potestatem illam deuolui ad alium posteaquam illa collatio per sententiam fuerit cassata: considera primo quod raro, aut numquam vlla prouisio haberet effectum, si hoc modo intelligeretur. Quoniam antequam prouisus tribus sententiis condemnaretur, renunciaret iuri suo in manibus Romani Pontificis in fauorem alicuius quod facile ipse admitteret cũ id in nullius, quam collatoris cederet præiudicium: quod ipse parui facere solet, vt palam est. Secundo considera, quod textus air, pro illa vice, iuxta ponderationem, paullo ante factam, & communem intelligendi modum: cum tamen si collatio tenuisset, & oporteret priuationem fieri, iam nõ esset illa vacatio: sed alia noua, immo & alterius generis, scilicet per priuationem, si alia per obitum contigisset. Innocentius item receptus ab omnibus in hoc ibi, collationem in casu illius §. esse nullã tenet expresse in cap. inter dilectos. de excess. prælat. nu. 4. consid. 3. eo quòd pœna perdendi potestatem eligendi & conferendi pro illa vice non nascitur ex eo, quod collatio sit indigno, sed quia scienter fit illi: quod clare probatur in cap. innotuit. & in cap. cum Vintoniensis. de elect. & in cap. perpetuo. eod. tit. lib. 6. ita vt nullitas collationis ex indignitate collatarij, & pœna ex delicto collatoris nascitur.

EXCEPTIO DECIMAOCTAVA.

SVMMARIVM.

1 *Doctoris dictum secundum ea, quæ allegat intelligendum.*
2 *Canonicum litteratum esse oportere.*
3 *Peccata multa in conferendis, & retinendis beneficijs.*

4 *Beneficiũ sumens & tenens sine iusta scientia, vt peccat.*
5 *Collatio illiterato facta, an quæsitis litteris reuiuat.*
6 *Beneficium nondum capiens scienter vt inhabilis.*
7 *Intrusionis à vitio quæ iuris ignorantia excusat.*
8 *Scientiæ discendæ nulla ætas sera.*

DECIMAOCTAVA exceptio colligi potest ex solutione aliorum trium argumẽtorum, quæ pro præfato cap. contra prædictum E. & aliqua superius dicta, adducta fuerunt. Primũ quod Rot. in decis. 312. nota quod clericus, quæ in noue rubricatis est 15. de præb. in antiquis, videtur dicere ad beneficium, cui nõ imminet cura, promoueri posse omnino illitteratũ. quod forte verum esse dixit Gomesius in lib. Expectatiuarũ, nu. 89. Secundum quod si hæc conclusio vera esset, multa beneficia bona fide possessa vacarent, multi ad restitutionem fructuum tenerentur, multæ lites iuste moueri possent, peccarent itẽ Episcopi permittentes beneficia possideri per illitteratos: quæ nimium videntur aspera, & scandalum præseferre contra cap. nihil cum scandalo. de præscriptionib. & cap. 2. de nou. oper. nunt. & cap. 18. Matth. Tertium est, quod præfatam conclusionem consequeretur in peccato mortali manere Canonicos, & alios beneficiatos, qui nihil saltem latine sciunt. Alios item quorum munus litteraturam exigit altiorem illa, quam habent: neque saluari posse, nisi suis Canoniis & beneficiis renuncient: qui sermo durus videtur.

Ad quorum primum respondeo primo, decisionẽ illam Rotæ plus facere pro præfatis conclusionibus, quàm contra illas. Tum quia expresse habet, illitterato nõ posse beneficium conferri: & quod cum illitterato non potest Episcopus dispensare: & quod hoc est certum in beneficio curato, & etiam non curato: quod requirit industriam, & consilium, vt Canonicatus Ecclesiæ Cathedralis: quæ omnia faciunt cum præfatis conclusionibus, quæ agunt de præfata Cantoria, quę multo ampliorem industriã requirit, quàm Canonicus. Quod autem videtur dicere Rota pro præfato C. continetur in illis verbis: *Secus autem potest esse in alio quo simplici beneficio.* Sed illud nihil obstat: tum quia nos loquimur in præsentia de Cantoria Ecclesiæ D. & nõ de beneficio simplici: tum quia Rota se remittit ad notata per Hostien. in allegato cap. 2. de institut. & ita idem, quod Hostien. ibi sentire videtur. Quoniam doctoris dictum, secundum ea, quæ allegat, est intelligẽdum, iuxta illud celebre Bartoli dictum in l. non solum. §. si verba liberationis. ff. de liber. legata. quod prius dixit omniscius ille noster Ioan. Andr. in cap. cum nuntius. de testib. at grauiss-
imus ille vir Hostiens. nulla ibi dixit, quæ cum præfatis conclusionibus pugnent, multa vero quæ eas magnopere probant atque confirmant. Ait enim primo
2 hæc: *Quamuis laicus posßit recipi in spiritualem fratrem tamquam conuersus: non tamen in Canonicum, nisi esset litteratus, & vere clericus efficeretur. Et est ratio, quia hoc ius,* scilicet Canonicæ, *requirit personam litteratam propter maturitatem consilij sibi annexam, vt notatur de præbend. cap. super inordinata. Vnde debet vocari in Capitulo, & Episcopo consulere, de ijs quæ fiunt à prælat. sine consen. cap. capite, nouit. & cap. quanto.* Et paullo post. *Canonici debent scire litteras, & seruire Deo in Ordinibus suis, & in officijs. 81. dist. cap. eos. & cap. si quis sacerdotum. ibi præcellente, & 96. dist. & 92. dist. per totam.* Gomesius autẽ affirmauit, sed cum nota dubitationis, scilicet, Forte, loquutus est, & minus quam Rota dicere voluit. Cũ igitur Hostiensem approbet Rota, & Rotam Gomesius: & Hostiẽsis pro nostra sit conclusione totus: cõsequens est nec Rotam, nec Gomesium cõtra nos esse. & quando contra nos sentiret Gomesius, id obiter, & velut aliud agens sentit. & alij multi supra relati nobiscum ex professo sentiunt, in quibus est grauis scriptor Aluarus de Planctu Ecclesiæ, lib. 1. art. 48. dicens illitteratum esse penitus irregularem: & cum eo dispensare nõ posse episcopum, in quod citat Innoc. in cap. dilectus. de temporibus ordinandor.

Ad secundum respondeo, concedendo illa omnia esse vera, quæ argumentum infert: quæ quamuis dura videantur indoctis blanda tamen & pia eruditis sunt visa. Propter quæ ac similia verissimum fit illud Innocen. iij. in cap. cum iam dudum. de præbẽd. Multa per patientiam tolerari, quę si in iudicium deducerentur, iustitia id exigente, cassarentur. posteaquam improbe petentium importunitas, & nimia illa conferentium liberalitas, ne dicam prodigalitas, ętatis ad ordines, & ad beneficia terminos confudit: & pro scientia preces & pretiũ, & pro morum honestate nobilitatem, fauorem, potentiam, & diuitias substituit. 3

Ad tertium ægre respondeo. Dum enim omnibus per omnia placere cum Apostolo vellem, vereor ne multis in hoc displiceam: sed quia ipsemet Apostolus ait ad Galat. cap. 1. *Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem.* Et Actorum 5. docemur oportere magis obedire Deo, quàm hominibus. concedo primo peccare, omnes beneficiarios qui perierunt beneficia: immo, & qui collata sibi absque petitione sua acceptarunt non habẽtes vllam litteraturam, vel habentes quidem aliquam, sed non sufficientẽ, nec præseferentes spem maioris profectus per cap. nõ est putanda. sub finem 1. quæst. 1. cuius verba sunt. *Quisquis ergo sacerdotium non ad elationis pompam, sed ad vtilitatem adipisci desiderat, prius vires suas cum eo, quod est subiturus onere metiatur, vt si est impar, abstineat: & ad id cum metu, etiam cui se sufficere existimat, accedat.* Facit l. idem iuris. §. 1. ff. ad leg. Aquiliam. quæ omnium vna est conclusio, quæ latius comprobari posset ex iis, quæ in principio exceptionis 7. supra eod. nu. 3. & in cap. 1. §. caueat. de pœnitent. dist. 6. scripsimus. 4

Secundo, dico eum beneficiarium, qui litteraturã suo beneficio sufficientem non habet, teneri ad eam sibi quærẽdam quamprimum sibi commode potest, quod si non fecerit, peccare: determinatio est singularis Panorm. in cap. venerabilis. sub finem de præbend. communiter recepta, quam nos cum aliis tractauimus in præcitato §. caueat. cum de scientia confessario necessaria agimus: & nuper in Miscellaneis de Oratione, Miscell. 41. & seqq.

Tertio, dico teneri posse collationem illitterato factam, quæ nulla est à principio, si litteras ille addiscat, & qui contulit ei beneficiũ in sua voluntate perseueret reuiuiscere, tacita quadam collatione veluti repetita, argumẽto eorum, quæ Panor. scribit in cap. cum ex officij. de præscript. de collatione facta ab Episcopo ante deuolutionem potestatis, ea post ad ipsum deuoluta: & eorum quæ latius ibi scribit Felin. num. 36. quod tamen limito quando ab initio bona fide beneficiarius illud acceptasset, & possessionem eius adeptus fuisset. Nam si sciens & prudens collationem sibi factam non valere, consensisset ei, 6

Universidad de Deusto
Biblioteca

virtuteque illius posidere cœpisset, vitium intrusionis contraxisse videri potest, secundum ea, quæ Panorm. dixit in cap. qualiter. & in cap. quisquis. de election. cap. 1. de concess. præbend. cap. præterea. de iur. patron. & ea quę Felin. tradit in cap. in nostra. coroll. 2. infra eod. de intrusion. quæ nos profundius & resolutius tradidisse arbitramur in capit. cum iamdudum. de præben. Et quamquam ignorantia iuris, vt plurimum non excusat, reg. ignorantia. lib. 6. §. notandum. 1. quæst. 4. cum multis vtrobique citatis. Quando tamen paruulus esset huiusmodi illitteratus, vel maior: sed rusticus, aut cum virorum grauiũ, & doctorum auctoritate id accepisset, satis eum arbitror excusari posse à pœnis intrusionis, licet collatio nulla maneat, argumento eorum, quæ in dictis iuribus adnotantur: & in l. athletæ. §. de rusticis. de excusationibus tutor. & curator.

7

8 Quarto, dico ex iis inferri remedium, salutis animarum huiusmodi Canonicorum & beneficiariorũ, vt scilicet addiscant ea, quæ suis beneficiis bene regendis sunt necessaria. Neque verecundentur id facere, considerantes illud magni & grauissimi nostri patris Augustini, in cap. si habes. 24. quæst. 3. *Senex enim à iuuene, & Episcopus tot annorum à collega, nec dum anniculo paratus sum doceri.* Et illud Senecæ: *Nulla ætas sera est ad discendum*, etiam vsque ad 88. annos, vt ait gloss. in illo capit. si habes. per text. illum singular. in l. apud Iulianum. ff. de fideicom. libert. Quæ habet Pomponium Iurisconsultum peritissimum, octuagesimum octauum annum agentem, memorem fuisse illius sententiæ: *Et si alterum pedem in sepulchro haberem, adhuc discere vellem.* Quod summa cum laude multos feciſſe legimus, & facere vidimus, suasoresque vt facerent nonnullis fuimus. Quin & scimus clarissimum virum eundemque prouidentissimum Episcopum Zamorensem Dom. Ioannem Emmanuelem Zamoræ & Tauri, & aliis sui Episcopatus oppidis ad id oportunis ante paucos annos coegisse parochos capite iam canos, & qui sexagesimum agebant annum, ad discendas litteras latinas, quas vel numquam didicerant, vel parum in eis procederant.

EPILOGVS HVIVS, ET SEX PRAECEDENTIVM Exceptionum.

CVm ergo gratia Papæ beneficiaria (saltem tacite) contineat illam clausulam: Si est dignus ea is, cui fit, cumque dignitas illa maxime debeat adesse tempore quo gratia fortitura est effectum: Cumque prætatus C. tempore illo, Cantoria in sua gratia contenta non esset dignus, tum propter amentiam, tum propter omnimodum prudentiæ, vel certe necessariæ speique illam quærendi defectum, consequens profecto est nihil ei per has litteras quæsitum esse. Consequens item, eum, vel (quia res, quam non satis capit, parum eum mouet) procuratores & fautores ipsius qui rem probe percipiunt, dum per eas aliquid ipsi quæsitum esse contendunt Deum Optim. Maxim. grauiter offendere, menteque alta reuoluere debere illud Pœtæ.

Si genus humanum & mortalia temnitis arma,
At sperate Deum, memorem fandi atque nefandi.

Exceptio Decimanona.

SVMMARIVM.

1 *Beneficij incapax maior xxv. annis curatorem habens.*
2 *Papa raro dispensat directe super scientia, & honestate.*
3 *Furiosus & maior curatorem habens exæquantur.*
4 *Beneficia cur non quærit maior curatorem habens, alia vero sic.*
5 *Beneficium requirit potentiam propriam ei seruiendi.*

DEcimanona exceptio, quæ tam cap. nostrum. quam cap. cũ adeo. infra eodem tãgit, est, quod C. maior est 30. annis, & tẽpore quo suus accessus sortiturus erat effectum, curatorem habebat bonorum suorum, pridẽ à iudice illi datum: at maior 25. annis bonorũ suorum curatorem habens indignus est omni beneficio Ecclesiastico, præsertim eo, cui regimen aliquod inest, etiam si longe minus quàm prætatæ Cantoriæ insurrit. Primo, per l. in quæstione. §. minores. C. de sententiam passis, quæ habet patri dementi, furenti, vel prodigo non esse committendam filij gubernationẽ. Per quam Bal. in citato cap. cum adeo. ait prodigo & bonis interdicto, non esse committenda Ecclesię gubernacula. Secundo, per cap. indecorum. de ætat. & qualit. ibi: *Indecorum est, quod hi debeant Ecclesias regere, qui non nouerunt gubernare seipsos.* 1

Et ne dicas contrarium probare capit. præcedens quod incipit, ex ratione, habetque pueros, qui se regere nesciunt, posse saltem per dispensationem Ecclesias tenere. Considera primo, quod Papa in casu illius cap. dispensauit saltem tacite, vt pueri tenerent dignitates, quas iam saltem male possidebant, sed nũ vt administrarent eas per se, sed per alios. Considera secundo, nullam esse prefato C. dispensationem eiusmodi, quo ad ætatem virilem, licèt quo ad puerilem fuisset qua parte Papa voluit locum fore accessui, etiam in puerili ętate, si conditio, sub qua dabatur, impleta fuisset. Considera tertio raro, aut numquã Roman. Pontificem super defectu morum & scientiæ ac prudentiæ principaliter & directe dispensare: quãuis indirecte id sæpe faciat dispensando super gradu, & ætate, ac per quandam consequentiam indirecte propter spem futuræ: & quidquid cum aliis faciat, cum præfato C. saltem id non fecit. Tertio, pro hac exceptione facit l. Fulcinius. §. plane. ff. ex quibus caus. in poss. eat. quæ post quædã de furioso statuta hæc verba subiicit. *idemque in prodigo dicendum, cæterisque qui curatorũ ope iuuãtur.* Quarto, quod huiusmodi maior curatorem habens cui bonis interdictum est, æquiparatur furioso. l. furiosi. ff. de reg. iur. cuius verba sunt: *Furiosi, vel eius cui bonis interdictum est, nulla voluntas est.* Similis text. in prædicto §. plane. & l. is cui. ff. de verb. oblig. & l. si prædia. ff. de reb. eor. & l. 1. de curator. fur. & in §. & hęc diximus. Authẽt. vt hi qui se res minor. obligat. haber. perhib. Quinto, quod Baldus in ca. cũ adeo n. 10. ab aliis receptus sensit non posse Papã saltẽ, potestate ordinaria indulgere ac dispensare vt beneficium Ecclesiasticũ cõferatur ei, cui bonis interdictũ est: quia id contra ius naturale videtur esse, per ea, quę in principio exceptionis 7. adduximus. Idẽ quod Baldus tenet etiã expresse Felin. in hoc nostro cap. n. 7. & Petrus Rebuffus, in lib. de pacific. possess. qui inter triginta genera personarũ ad beneficia Ecclesiastica inhabiliũ secũdum locũ dedit ei, cum maior sit, curato

curatoris ope iuuatur. idem etiã tenet Steph. Aufrer. in add. ad Capel. Thol. dec. 488. An sit petendum. 4

Contra exceptionem tamẽ hanc facit, quod licet maior curatorem habens, & is cui bonis interdictum est, regulariter exæquentur furioso per prędicta, non tamen quo ad adquisitionem: quia non prohibetur sibi adquirere. Lis cui. in princ. de verb. obligat. l. certi condictio. §. quoniam. vers. item quæri potest. supra si cert. petat. & notat Bart. in dicta l. furiosi. Nã quia respectu adquisitionis prodigus pupillo æquiparatur, non potest quidem obligari sine tutoris auctoritate: & tamen sibi adquirit. et. §. 1. Instit. auct. tutor. l. pupillus. de acquirend. rer. dom. ff. & notat Alexand. in dicta l. is cui. in princ. de verbor. obligat.

5 Ad hoc respondeo primo, quo ad propositum nostrum sufficere, quod maior curatorem habens equiparetur pupillo, quandoquidem hæc, de qua loquimur Cantoria, pupillo conferri nequit sine dispensatione: Ergo neque tali maiori, nec per consequutionem prætato C. qui nullam talem dispensationem, vt supra in septima & decima exceptione tactum est, habet. Secundo respondeo, prædicta procedere quidem in contractibus: non autem in beneficiis Ecclesiasticis. Ratio diuersitatis illa sit, quod quæsita per contractus curator administrat: quæsita vero beneficia regere, ac illis inseruire non est curatoris: sed personæ ipsius adquirentis onus & munus. Vt enim quis idoneus dicatur beneficio in seruiendo, non sufficit potentia id faciendi per alium: sed necessaria est potentia propria, cap. super inordinata. & cap. extirpandæ. §. qui vero. & quod ibi adnotauit Panor. de præb. Vbi nos id anno superiore dilatabamus. 2

EXCEPTIO VIGESIMA.

SVMMARIVM.

1 *Regulæ Cancellariæ reuocatiuæ gratiarum tenor.*
2 *Accessus expectatiua quædam, & cuius iniuentum.*
3 *Accessus quædam collatio, conditionalis.*
4 *Expectatiuarum reuocatoriam omne ius ad rem tollere.*
5 *Alternatiuam ordinariorum coadiutoriam tollere.*
6 *Accessus & regressus non esse in fauore pares.*
7 *Accessus coadiutoria inferior est fauore.*
8 *Statutum in vno exequutorum quando includit alterum.*
9 *Papæ falso imponitur venditio beneficij, quamuis id possit.*
10 *Priuilegium pretio concessum, vt sine causa irreuocabile.*
11 *Consueta tacite intelligi etiam in hoc.*
12 *Causa quæ requiritur, non præsumitur in Principe.*
13 *Priuilegium concessum pretio, quod reuocari potest.*
14 *Beneficijs in Ecclesiasticis, vt quodlibet liceat Papæ.*
15 *Accessum habenti consilium vtile.*

VIgesima Exceptio, quæ materiam cap. 1. & cap. mandatum. huius tituli tangit, illa est, quod is præfati C. accessus expresse videtur esse reuocatus per regulã Cancellariæ vndecimam (quæ forte per errorem pro decima fuit excussa) Sanctissimi Domini nostri D. Pauli iij. Ecclesiæ Christianæ nunc fœliciter presidentis. Cuius similem omnium Romanorum Pontificum primus olim fecit Bonifacius Octauus, licet nõ adeo fortem vt Paulus: de qua tractat cap. fin. de concess. præben. lib. 6. Cui etiam similis, sed non æque fortis est illa Innoc. viij. in regula Cancell. 10. Regulæ Pauli verba hæc sunt: [Item reuocauit quascũque expectatiuas & collationes, mutationes, ac reualidationes & extensiones, eas quomolibet concernentes, etiam si qui per eas in Canonicos sub expectatione præbẽdæ, vel portionum creati, aut recepti fuissent. Necnõ alias quam super quibus per Cancellariam Apostolicam litteræ in forma solita expedire consueuerunt. Reseruationes etiam mentales, ac si non emanassent, de quibusuis etiam Patriarchalibus, Metropolitanis, & aliis Cathedralibus Ecclesiis, ac Monasteriis, & beneficiis vacaturis, cum prouisionibus, & commendis, aliisque dispositionibus, seu de promouendo & commendando, aliàsque disponendo mandatis & extensionibus inde secutis. Necnõ absque cõsensu coadiutorias, seu coadiutorum deputatiões, etiam cum successione per dictum Clementem & alios Roman. Põtif. suos prædecessores in fauorem quoruncunque, & quibuscunque, etiam S. R. E. Cardinalibus, & sub quibusuis verborum formis, etiam motu proprio, & de Apostol. potestatis plenitudine, seu Consistorialiter concessas, factas, ac facultates nominandi, reseruãdi, conferendi, cõmendandi, & aliàs disponendi, quæ ab eisdem prædecessoribus emanarũt, illarumque vigore factas nominationes, & reseruationes. Quo ad ea, in quibus nondum vere, non autem per decretum in illis appositum sunt fortitæ effectum. Nec alicui quascunque declarationes, aut præseruatiuas, vel ex tunc prout ex die reuocationis huiusmodi restitutiuas, & reualidatiuas clausulas, vel adiectiones, etiam si in illis decretum esset, illas ex tunc effectum sortitas esse, & ius in re quæritum fore aduersus reuocationem huiusmodi in aliquo suffragari: ac tenores & formas omnium prædecessorum pro expressis habere voluit.] Hactenus regula. In qua põdero primum verbum expectatiuas, quarum de numero hanc gratiam esse cõstat ex præludiis, n. 8. & vltra ibi allegata probatur in regula ciusdẽ Pauli iij. reuocatoria, quæ publicata fuit 11. Decẽbris 1535. quæ dũ gratias expectatiuas reuocat, excipit accessũ. at exceptio de regula esse debet per ea multa, quę citat Deci⁹ in regula 1. ff. de regul. iur. & Felin. in c. quoniã. de lit. nõ contest. 1

Et si dicas ibi non solum poni verbũ, expectatiuas sed etiam addi alias gratias, considera quod in nostra quoque reuocatoria additur, *Cũ aliis dispositionibus*: quod generalius est, quàm verbum, gratia. Præterea, cõstat accessum esse gratiã, & non talem, per quã statim datur ius & accipitur: sed in futurũ speratur accipi: ergo merito dicetur expectatiua, argument. cap. fin. de concess. prębend. lib. 6. Nisi dicas ex vsu cõmuni Curiæ verbũ restringi ad eas gratias quę nõ habent speciale ac elegans nomẽ, quale habent accessus, regressus, & coadiutoriæ. Sed obstat huic considerationi, quod hoc nomen accessus nouũ est, vt sup. in prælud. n. 5. dictũ fuit, & ideo difficile fuerit hoc colligere ex tali vsu cõmuni. Præterea, vt mox dicam, in aliis regulis videtur illa excipi ab appellatiõe generali: saltem gratiarũ, in aliis, inquã, regulis Pauli, qui primus omniũ videtur hoc nomine vsus in eis, sicut & suo tẽpore primũ ea voce vti cœperũt, ni fallor, iurisperiti scriptores. Ideo cõis vsus non videtur hic allegari posse. 2

Secundo, põdera dictionẽ illam, quascunque, quæ ampliat verbum, cui adiicitur ad illa, quæ simpliciter prolatum non cõprehenderet, secundũ gloss. in verb. quauis. clement. 1. de re iudic. Facit gloss. clement. 2. verb. quouis de electio. & gloss. clement. fin. verb. quouis. de sent. excõmunic. Tertio, pondera verbum, collationes, quarũ de numero est accessus, quippe qui est quædã cõditiõalis collatio, vt in præludiis est ꝓbatũ. 3

4

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pondera quarto,exceptionem illam. *Necnõ aliàs,quam uper quibus, &c.* quod excipiendo illas videtur includere omnes alias. Quia exceptio firmat regulam in caſibus non exceptis.l. quæſitum. §. denique. ff.de fund. inſtruct. cap. quoniam. de coniug. leproſ. cap. dominus.32.quæſt.7.Quarto,pondera verbum. *Aliis diſpoſitionibus,* quod adiectum verbo,expectatiuas,cõprehendere acceſſum in indiuiduo ſentit Caſſador. in deciſ.vnica. de pactis. Quamuis dici poſſet verbũ, *Cum prouiſionibus*, in illa regula poſitum adiectionem eſſe illius verbi, Reſeruationes, ſuperius poſiti tantum,& non aliorum.Sexto, pondera verbum: *Necnon abſque conſenſu coadiutorias, &c.* Per quod reuocat etiã coadiutorias, quæ ſine conſenſu, etiam cum futura ſucceſsione conceſſæ fuerunt.Septimo põdera,quod excipit coadiutorias de conſenſu conceſſas, non tamen excipit acceſſus.Octauo,pondero illaverba:*Sub quibuſuis verborum formis, &c.* vſque in finem.Per quæ, omnes clauſulas gratiarum expectatiuarum, & conſeruatiuas,& præſeruatiuas tollit copioſe:quia tenores omnium & formas pro expreſsis habere voluit. quod ſufficit per ea,quę late in prima exceptione nu. 4 2. diximus.

Secundo, principaliter pro hac exceptione facit cap.final.de conceſſ.præbend.Quod de ſimilis reuocatoriæ regulæ, immo multo minus efficacis effectu agit, & declarat reuocari per eam omne ius ad rem in beneficio per litteras Apoſtolicas quæſitum, quãtumcunque iuri in re fuerit propinquum, modo ad illud nõ ſit penitus peruentum. at per acceſſum prædictũ ante illam reuocatoriã non fuit ius in re quęſitum,vt palam eſt & in præludiis nu. 7. fuit probatũ.

Tertio,facit, quod per hanc reuocatoriam cenſetur reuocata omnis diſpoſitio collationem beneficij vacantis non attingens, etiam ſi ſit collatio beneficij vacaturi propter verbum *Collationes*,ibi poſitum. per quod id tenent omnes in illo cap. final. Et etiam ſi beneficium vacaſſet iam & acceptatum fuiſſet, ſecundum omnes ibidem. immo & ſi iam iudicatum fuiſſet illud beneficium acceptanti deberi,ſecundum Petrum, & Peruſinum ibi: immo & ſi collatio beneficij iam vacantis fuiſſet facta: ſed nondum per collatarium acceptata,ſecundum Ioann.Andr.Lap. Domine. & Peruſin. ibidem ſub finem illius cap. at per hunc acceſſum ante Pauli reuocatoriam, quæ multis annis præceſsit præfati A.mortem,non fuit peruẽtum, niſi ad collationem beneficij vacaturi. ergo reuocatus videtur per illam.

Quarto, principaliter pro hac exceptione facit quod quando Roman. Pont.non vult in huiuſmodi reuocatoriis acceſſum comprehendi,ſolet illum nominatim excipere: quod patet in regulis eiuſdem Dom.Pauli.Nam in ea,quæ publicata fuit 11.die Decembris 1535. per quam gratias omnes expectatiuas à ſe conceſſas reuocauit, excipit acceſſum, & regreſſum,& de conſenſu coadiutorias. In ea item reuocatoria,quæ publicata fuit 22. Auguſti 1536. idem facit. Cum igitur in hac reuocatoria ſolum exceperit vnũ ex illis tribus,nempe coadiutorias de conſenſu beneficiarij conceſſas, conſequens videtur eum noluiſſe acceſſus excipere: quia vnius incluſio alterius videtur excluſio.l. cum prætor.ff.de iudic.cap. nonne. de præſumptionibus.

5 Quinto, principaliter pro concluſione hac facit deciſio illa ſingularis doctiſsimi Caſſadori in tit. de pactis, ſcilicet per alternatiuam conceſſa ordinario quo ad ſex menſes tolli coadiutorias,quæ cum futura ſucceſsiõe dãtur: quãuis nulla de illis mentio fiat.

Contra tamen hanc exceptionem facit primo, quod eam cõſequeretur,idem eſſe dicendum de omni regreſſu ante illam reuocatoriam à prædeceſſoribus Dom. Pauli conceſſo: quia par videtur ratio in illo acceſſu.ergo eodem iure ſunt ceſſanda,l. illud.ff. ad leg.Aquil.& cap.inter ęteras.de reſcript.quod tamen ſubdurum videtur.

Secundo facit, quod caſus exceptus à regula per rationis paritatem ad alium extenditur.l.his ſolis.C. de reuocand.donat.cap.cum dilecta.cum multis quę ibi citat Dec.de confirmat.vtil.at in reuocatoria pędicta Dom. Pauli excipitur coadiutoria de conſenſu conceſſa. Ergo pari vel maiori ratione acceſſus & regreſſus videbuntur excepti.

Tertio facit,quod ſtatutum in vno coæquatorum extenditur ad aliud. cap. tranſlato. de conſtitut. l. ſi quis ſeruo. C.de furtis. adiuncta gloſſ.cap. miramur. de ſeruis non ordinand. gloſ. memorabilis in cap. ſi poſtquam. de electio.lib.6. at regreſſus,acceſſus & de conſenſu coadiutoriæ in hac materia videntur exæquata: quod ſatis videtur colligi ex duabus regulis D.Pauli, quas in quinto argumento pro exceptione formato ſupra citauimus.

Quarto facit,quod in his acceſsibus,vt fertur, cõpoſitio interuenit & ſi gratis quandoque concedantur,id fit reſpectu laborum & meritorum antecedentium. Ergo quandam contractus vim habere videntur vt Bald. ait in l.qui ſe patris. col. penultim. verſ. hoc ſcias. C. vnde liber. id quod princeps concedit perceptor pretio dicitur contractus venditionis, & non priuilegium, etiam ſi vtatur verbo indulgemus. Et idem dicit Bald.de illo, pro quo princeps habuiſſet aliquam dationem,vel factum,quod habeat commenſurationem cum re conceſſa:contractum autem princeps non poteſt reuocare. cap. 1. de probat. cum aliis multis,quę ibi ab hinc biennium ſcripſimus poſt Aret.Felyn.& Dec.

Quinto facit,quo priuilegium etiam ſubdito conceſſum pretio vel re quæ pretio æquipolleat recepta: immo & id quod ob remunerationem conceditur reuocari non poteſt,ſecundum ea,quæ poſt Aret.Felyn.allegat, In cap. nouit. de iudic. num. 8.

Ad horum primum reſpondeo, negando ex noſtra concluſione inferri,quod per regulam prædictã, regreſſus ante illam conceſsi, cenſeantur reuocati.alia eſt enim & longe maior ratio, qua regreſſus non reuocetur. Quia primo, regreſſus eſt reditus quidam in ius priſtinum, cui maxime fauemus. cap. ab exordio.35. diſtinct.l. ſi vnus. §.pactus ne peteret. ff.de pactis. cum multis aliis, quæ in hoc congerit Felyn. in cap.cum omnes. nu.8.de cõſtitutionib.& in cap.cum acceſsiſſent. num. 5.eod. tit.& Caſſador. in ſpecie loquens de regreſſu tradit in deciſ.1.de pactis.Secundo, quod regreſſus cauſſam habet de præterito: acceſſus autem minime. Tertio, quod per regreſſum non ſic præiudicat prædeceſſor Papa ſucceſſori ſuo: quoniã ſolum concedit ius quod olim habebat is, qui ei renunciauit,quod etiam tempore ſucceſſoris habuiſſet etiam ſi nil prædeceſſor diſpoſuiſſet.

Ad ſecundum reſpondeo, primo concedendo vnum caſum exceptum à lege ad alium ſimilem extẽdi, negando tamen illam reuocatoriã eſſe legem.ſed

quia

quia cap. fin. de conc. præb. reuocatoriam appellat conſtitutionem,& omnis cõſtitutio lex quædam eſt, cap. lex. 1. diſt. ideo & regulæ Cancellariæ dicuntur leges ſaltem temporariæ,vt gloſſ.& Gomeſ. tradunt in earum prooem. Securius eſt reſpondere ſecundo, negando rationem eandem militare in acceſſu ad illum cõſeruandum,quæ militat in coadiutoria. Quoniam per coadiutoriam cultus augetur diuinus & illius ſuppletur defectus,cap. quoniam in pleriſque. de offic. ordinar.cap. fin.de cleric.ægrot. cap. indicas.3. quæſtio. 9. cap. ſcripſit. cum tribus ſequentibus. 7. quæſt.1.cap.1.de cler. ægrotan.lib.6.& graue præiudicium fieret eccleſiæ illarum ſublatio: quoniam licèt aliquod nomine tantum ſint coadiutoriæ: multæ tamen ſunt re ac nomine vtiles & neceſſariæ: cum tamen acceſſus è contrario ſint fere omnes alterius generis,vt palam eſt.

8 Ad tertium reſpondeo, negando illa tria in iure æquiparari: quoniam in nullo cap. totius corporis iuris ea tria inuenias. & quamuis in aliquot regulis nouis ex æquo de illis diſponatur: non tamen ex hoc ſequitur, illa eſſe vt plurimum coæquata. & ad hoc vt ſtatutum in vno æquiparatorum habeat locum in altero, non ſufficit ea in aliquo adæquari: ſed oportet regulariter exæquata eſſe, ſecundum Angel. in §. ius ciuile.num.20.verſ.tertio fallit.de iure natur. gẽt. & ciuili.& Dec.in cap.tranſlato.de conſtit.quamquã non oportet ea ita exequari, vt nulla inter illa differentia inueniatur, ſecũdum Franciſc. Aret.in l.ex facto. notab.6.ff.de vulg. Addo quod Caſſador. hoc in his terminis videtur ſentire in dec. 1. de pactis.

9 Ad quartum & quintum ſimul reſpondeo, primo concedendo regulariter non poſſe principẽ ſine cauſa reuocare ſuum contractum,neque priuilegium ob pretium, vel remunerationem cõceſſum.at nego primo tale pretiũ interuenire in his vel ſic bene merita conſiderari, vt gratiam faciant tranſire in vim contractus, quoniam hoc conſequeretur Papam vendere beneficia,quæ dato quod ſine vitio poſſet,quod tamẽ multi,& in his Caietanus negant, de quo nũc nil pronuncio: tamen Sedem Apoſtolicam parum decet id audire. Quare malim dicere pecunias illas non in pretium gratiæ: ſed in quandam Sedis Apoſtolicę 10 dignitatis honeſtam ſuſtentationem de more pio acceipi.Secundo dico,regulam illam limitandam eſſe in priuilegio,per quod ius perfectum & irreuocabile ad quiſitum eſt: ſecus ſi ius reuocabile, ſecundum Aretin. in cap. nouit.de iudic. quem ſequitur Felyn. ibi. num. 8. & vterque ponit exẽplum in materia noſtra, ſcilicet in cap. 1. cum ibi adnotatis de conceſſ. prębend. lib. 6. Facit id quod ait Bart.in l.qui Romæ.§. Flauius. ff. de verbor. obligat. communiter receptus ſcilicet,eum qui donauit alicui cum pacto,quod poſt certum tempus res ſit eccleſiæ, poſſe remittere illud pactum in præiudicium eccleſiæ, ſaltem ſi nil in hoc illa egit: quoniã, vt ibi ait Immolẽſ.l.illa id quod noſtrũ.de regul.iur.ff.de illo, quod noſtrum eſt irreuocabiliter intelligitur,nõ autem de illo q̃ reuocabiliter.

11 Tertio reſpondeo,cum qui acceſſum, & alias gratias expectatiuas à Romano Pontifice ſiue gratis,ſiue pretio impetrat,ea conditione ſaltem tacite impetrare, vt ſi in vita concedentis non habuerint effectum, poſtea per ſucceſſorem poſsint reuocari. Quoniam omnes Pontifices poſt Bonifacium Octauum eiuſmodi ręuocationes facere conſueuerunt ſtatim poſt ſuam promotionem: & quæ conſueuerunt fieri,tacite intelliguntur,cap.cum M.de conſtitut.l.fi.C.de fideiuſſor.l. quod ſi nolit. §.qui aſsidua. ff.de ædil. edicto. & ideo ſi quidquam damni huic proueniat, imputet ſibi qui debuit id præuidiſſe.

Quarto reſpondeo Principẽ Roman.ex iuſta cauſſa poſſe reuocare contractum & priuilegium pretio 12 conceſſum, argum.l. Lucius.ff.de euictio. & l. item ſi verberatum.ff.de rei vend. & eorum quæ late tradunt in cap.quæ in eccleſiarum.de conſtitut. & in cap. 1.de probatiõib. per Felyn. & Dec.& alios per eos citatos alibi.Et ſecũdum communem opinionem præſumitur princeps in dubio facere cum cauſſa, quãdo facit aliquid,quod ſine illa non poteſt,vt tradit Cyn. in l.fin.C.ſi contra ius,vel vtilit.& Panorm.communiter receptus, in dicto cap.quæ in eccleſiarum. & in cap. ad hæc. infra eod. Hæc tamen ſolutio non videtur firma.Nam,vt in illo cap.ad hęc.dicemus illa opinio communis non videtur vera,per ea quę Felyn. & Decius tradunt contra Panorm. in illo cap. quæ in eccleſiarum, & Dec. contra eundem in dicto cap. ad hæc. & in cap. cum inter. de exceptio.

Quinto reſpondeo,pecuniam quam Rom.Pontifex propter huiusmodi acceſſus accipit,ad ſuam per- 13 ſonam ſuſtentandam accipere, veluti reditus quoſdã ſuo tempore prouenientes.Et quamuis per eam obligetur ipſe ad ſeruandum illos, dum viuit: non tamen ideo ſucceſſor ad id tenetur,argum.eorũ,quæ in cap. 1. de ſolutio. notantur, & in cap. fin. ne prælat. vices ſuas, & in l. defuncta. ff.de vſufr. & quemadmodum. Et hæc videtur ratio germana, quare in hac reuocatoria Paulus non excipit acceſſus, & in reuocatoriis aliis poſterioribus excipit. Quoniam in hac reuocat prędeceſſorum gratias,in aliis vero ſuas,& magis tenetur ad cõſeruandas ſuas quàm alienas propter cõpoſitionẽ ſecũ factã. Et quia per huiuſmodi acceſſus & cõpoſitiones prædeceſſorũ quoddã præiudiciũ fit ſucceſſoribꝰ dũ collationes eorũ tẽpore vacaturas,& pecunias eorum tempore recipiendas illi præripuerunt, & præoccuparunt. Quare merito eos ſucceſſores reuocare poſſunt.

Sexto ac poſtremo, quod attente perpendendum 14 exiſtimo,quòd argumentũ hoc nil aduerſum prefatum E. concludit, vel euincit nõ potuiſſe Papam per illam reuocatoriam acceſsibus derogare: quod tamẽ nullus iuriſperitus meą ſentẽtia dicere audeat. Nam ſi expreſſe acceſſus ſuſtuliſſet, ſicut & coadiutorias ſine conſenſu conceſſas, nemo diceret, eos non fuiſſe ſublatos propter rationes prætactas. & quia materia eſt beneficiaria, in qua Papæ ſecundum communem quod libet licet,& quem voluerit ſine vlla cauſſa ſuo beneficio priuare,per multa,quę tradebat Felyn.in c. quæ in eccleſiarum.de conſtit.nu.39. quamuis nos in contraria ſoleamus eiſe opinione,ſecuti Card.in cõſil.141.Sanctiſsimus dominus noſter,in qua etiã nunc perſtamus,quo ad beneficia iam quæſita: quãuis quo ad expectatiuas & alias gratias beneficiorum quærẽdorum,omnino noue(quod addo propter regreſſus, per quos ſolum reſtituitur ius antiquum)quæ,vt ſem per fuerunt iuri exoſę,ita nonnunquã Deo diſplicẽt, numquam à cõmuni diſceſsimus, neque nunc diſcedimus, immo arbitramur erudito cuilibet viſum iri iuſtius,poſſe Rom.Pontificem tollere acceſſus à ſuis prædeceſſoribus conceſſos, quam alias generaliores expectatiuas: quoniam primo ratio pecuniæ à prędę-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cessore acceptæ sibi non obstat, per quantam solutionem: & secundo illi maius mortis alienæ captandæ votum inducunt, argumento cap. 2. iuncto cap. accedens. & cap. constitutus. de concess. præbend. vnde Ecclesia Gallicana etiam regressus nullatenus admittit, quasi peccatorum quædam fomenta & animarū scandala. quod & nos seruari olim vidimus dum in Academia Tholosana, multis nominibus nobis suspiciēda prælegebamus, & Petrus Rebuff. in glos. 2. tit. de reseruat. in Concordat. testatur. Vt ergo, semel finiā, & quod sentio libere dicam, iuri consonantius videtur, per eam reuocatoriam, regressus quidem non reuocari: quia iuri antiquo & in eo rediru fauorabili nituntur. Non item coadiutoriæ de consensu cōcessæ, quia illæ præseruantur expresse: accessus autem reuocari, nisi stylus Curiæ aliud habeat, quod certe mihi necunde constat, neque arbitror constitisse rerū
15 Romanarum peritissimo Cassadoro. Quare etiam atque etiam habentibus accessus consulo, vt si quando antequam illi fortiantur effectum Roman. Pontifex, qui eos concessit moriatur, conseruationem illorum à successore requirant: nisi eorum, quos intra annum morti suæ proximum concessisset. Quoniam illi per regulam, quæ decima est Pauli, & duodecima Innoc. conseruantur. Nuper autem longo tempore post hæc edita vetuit Concilium Trident. sess. 25. cap. 7. de reformat. omnes accessus, regressus, & coadiutorias cum futura successione in hæc verba, *Cum in beneficijs ecclesiasticis ea, quæ hæreditariæ successionis imaginem referunt sacris constitutionibus sint odiosa, & Patrum decretis contraria, nemini in posterum accessus, aut regressus, etiam de consensu, ad beneficium ecclesiasticum cuiuscumque qualitatis concedatur, & hactenus concessi suspendantur, extendantur, aut transferantur.* Et paullo infra: *In Coadiutorijs quoque cum futura successione idem post hac obseruetur, vt nemini in quibuscunque beneficijs ecclesiasticis permittantur, nisi certo casu cum certa forma ibi expressa.* per quod decretum tollitur necessitas vtendi consilio nostro prædicto, donec contra illud incipiat dispensari, quod vtinam nunquam fiat. Addam tamen aliqua huc pertinentia in auctario quod in sequentis exceptionis fine adiicio.

EXCEPTIO VIGESIMAPRIMA.

SVMMARIVM.

1 *Clementinæ vetantis successionem tenor.*
2 *Intellectus cap. ad extirpandas. de filijs presbyteror.*
3 *Lex vt futura tantum & non præterita respicit.*
4 *Ratio quæ de præterito legem efficit declaratoriam.*
5 *Lex etiam antiqui iuris declaratoria, quæ sola futura cōprehendit.*
6 *Accessus per compositionem solere dari. nu. 7.*
8 *Lex non respicit futura, cum involueret præterita. nu. 9.*
10 *Legitimatio primogeniti non tollit ius secundo genito quæsitum. nu. 11.*
12 *Religionis ingressus mariti vt non præiudicat vxori.*
13 *Testamentum ante nouam legem perfectum valet, etiam &c.*
14 *Appellatio vt non suspendit effectum futurum excommunicationis.*
15 *Beneficium ob causam dimissum, ea non sequuta, reddendū.*
16 *Princeps non præiudicat tertio, etiam per legem communē.*
17 *Lege habita pro infecta non tolli ius ante quæsitum.*
18 *Actio de dolo datur in permittentem incipere, & non perficere.*
19 *Intellectus communis cap. 2. de concess. præbend. lib. 6. nu. 20. & 21.*
22 *Conditionale debitum perit per incapacitatem.*
23 *Intellectus regulæ factum legitime. de reg. iur. lib. 6.*
24 *Ius ad beneficium per inhabilitatem perditur. nu. 25.*
26 *Expectatiua generalis ante clem. de filijs presbyteror. ad quæ non prodest.*
27 *Accessus plus iuris confert, quam expectatiua.*
28 *Expectatiua omnis conditionalis semel, multæ vero bis.*
29 *Accessus & regressus non tollitur vt aliæ expectatiuæ. nu. 30.*
31 *Clementina præfata filijs ante illam natis nocet.*
32 *Adeundi potestatum alia ius per se subsistens, alia non.*
33 *Accessurus non habet plus iuris quam hæres. nu. 34.*
35 *Præiudicium primarium, non secundarium attendendum.*
36 *Causam immediatam non mediatam considerandam.*
37 *Alciatus laudatus, paullo post omittitur.*
38 *Præiudicium tertij præcogitatum à Principe non impedit.*
39 *Præiudicium secundarium quod.*
40 *Intellectus clementinæ vt hi, qui. de æta. & qualit. nu. 40. & illius glos. 5. num. 41.*
42 *Lex noua simpliciter loquens, vt non extenditur ad præterita.*
43 *Regulam sine probatione, necessario non esse limitandam.*
44 *Lex noua non includit præterita, etiam quo ad futuros effectus, si de ipsa & non de vsu aut exequtione loquatur. num. 45.*
46 *Lex puniens extendentem repetalias, punit præterita.*
47 *Lex vt Bannitum centum soluat, quo à banno eximatur, includit antea bannitum, licet antea potuisset eximi non soluendo.*
48 *Lex formam procedendi, & ferendi sententiam inducens includit lites præteritas qua parte non sunt finitæ.*
49 *Lex vt maritus lucretur medietatem dotis, comprehendit dotes præteritas vxorum post illam mortuarum. nu. 50.*
51 *Lex noua de vsu rei, quæ non includit vsum præteritum.*
52 *Lex, ne qua fœmina vestes sericas vestiat, vel ne succedat dotata, præteritas includit etiam eas, quibus delata fuit hæreditas, sed non adita.*
53 *Lex, Detur tantum capienti, & præsentanti bannitum, includit eum, qui ante legem captum, post eam præsentat. nu. 54.*
55 *Lex ne querelæ bannitorum audiantur comprehendit eum, qui accusationem persequens bannitur.*
56 *Lex, ne quis triticum exportet quem includit.*
57 *Lex, ne quis agat œconomum includit prius factum.*
58 *Lex, ne fœmina succedat includit iam natas.*
59 *Legitima patris viuentis filio quasi debita.*
60 *Ius succedendi patri aliud à iure filiationis. nu. 61.*
62 *Verba, Nullo modo. & Nullo tempore, vt prægnantis.*
63 *Lex de re præterita, & de vsu eius diuersæ.*
64 *Lex dans modum & ordinem quos includat. nu. 65. & 66.*
67 *Accessus præambulum iuris in re quærendo.*
68 *Ius in re quærendum non est accessorium iuri ad rem.*
69 *Lex non includit exequtionem rei præteritæ, cum illa est accessoria, & cum finis, & ratio legis ei non congruunt. nu. 70.*
71 *Lex noua includit futurum, perficiens præteritum.*

VIGESIMAPRIMA Exceptio, quæ matetiam cap. 1. supra eod. & huius cap. tangit, est, quod præfatus C. est filius illegitimus cuiusdam viri magno in pretio cùm apud suos, tum apud Romanos habiti, qui ante præfatum A. præcessorem præfati E. hanc de qua contē-

dimus

dimus Cantoriam obtinuit, & in fauorem eius resignauit. Et constitutio Clementis vij. extat, quę filios illegitimos excludit à successione in beneficiis parētum, tam mediata, quàm immediata, in hæc verba.

2 *Lemens vij. &c. Sane postquam fœli. recor. Alexan. Papa ij. prædecessor noster filios præsertim sacerdotū in ecclesijs paternis succedere prohibuerat, easque nihilominus media interueniente persona filios ipsos habere dispositum, cum passim sacerdotes vt ecclesijs suis filij eorum potirentur sat agentes, in Alexandri prædecessoris huiusmodi dispositione confisi: ecclesias suas, quas ad eorum peruenire filios constituebant, in fauorem personarum, quæ ecclesias ipsas, etiam illarum possessione non habita, in ipsorum resignatium filios ex fornicatione genitos, illico mox resignare, ipsique filij ecclesias ipsas dispensatione super natalium defectu, quem ex dictis Sacerdotibus resignantibus geniti patiebantur (etiam patris nomine expresso) obtentas, consequi hactenus consueuerint, profecto pernitiosum semper & abominabile ac in grauem diuinæ maiestatis offensam tendere, videlicet quod ipsi presbyteri eorum crimen, quod erat occultum, non sine turpitudine, ob inordinatum spuriorum filiorum amorem, detegere nō erubescerent, iudicauimus. Propterea quæ vbi tempus (quod omnia palam facit) & præsentium ratio, quid in futurum sit cauendum admonet, merito admonemur, vt ad tollendum huiusmodi abusum, necessariū arbitrati sumus eiusdem Alexandri prædecessoris canonē corrigere, potius quā talia cum tanto hominum scandalo tollerare. Habita igitur super his cum venerabilibus fratribus nostris sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus matura deliberatione, de eorum consilio & vnanimi consensu, auctoritate Apostolica tenore præsentium statuimus & ordinamus, quod de cætero filij presbyterorum ex fornicatione nati, ecclesias cathedrales, etiam Metropolitanas ac monasteria, quibus eorum patres præfuerunt, ac seu illa & illas dignitates, etiam maiores & principales, personatus, administrationes & officia, etiam curata & electiua, & alia quæcunque beneficia ecclesiastica cum cura & sine cura secularia & quorumuis ordinum regularia, quæ presbyteri & clerici & religiosi eorum patres in titulum, vel commendam, aut administrationem, seu vt alijs perpetuo vnita aliquando obtinuerunt, nullo vmquam tempore quoquomodo obtinere possint, nec cum eis super hoc dispensare intendimus. Et si quas dispensationes per nos concedi contigerit, tanquam per præoccupationem, & contra mentem nostram concessas eis nullatenus suffragari, taleſque dispensationes nostris volumus exulare temporibus. Et quod nobis licere non patimur, nostris successoribus indicamus non obstante præfati Alexandri prædecessoris & alijs constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrarijs quibuscumque.* Hæc Clemens. De qua constitutione aliqua non omnino contemnenda superiore anno in capit. 1. de præbend. quo ad alia proposita disseruimus: quo ad præsens vero præsuppono, clemēt. hanc post huius, qualis qualis accessus concessionem, fuisse editam. Quoniam accessus à Leone x. fuit concessus, clementina vero hæc à Clemēte vij. Est ergo nunc dubium plusquā mediocre, in quo libentius audirē alios differentes & pronūciantes: quā differere, ac sententiā ferre, nisi me necessitas cogeret, scilicet, an clemētina hæc obstet præfato C. quo minus per hunc accessū succedere in hac Cātoria posset: si is alioqui valuisset, neque reuocan[da] foret. Et pro parte quidē negatiua multa faciūt. Quorū primū est, quod lex non extenditur ad præterita, cap. fin. de constitut. l. leges. 2. C. de legib. & l. de vsuris. C. de vsur. ea. ante triēniū. 31. dist. c. proposuisti. 82. dist. & procedit etiā, quādo ratio legis antecessisset legē: quia per hoc prohibitio legis nō trahitur retro ad tēpus antecedēs: sed solū ad futurū, secundū Bald. not. 6. & Salycet. col. 1. in l. testiū. C. de testib. per illū textū, quos sequitur Fel. in ca. fin. de constitutionib. Quæ ampliatio maxime inseruit nostro proposito: quoniā ratio prędictę clemētinę illius prohibitionē præcesit, vt ex ipsius, pœmio satis colligitur. Neque illi obstat glos. memorabilis cle. 1. de concess. præbend. verb. censemus. cōmuniter recepta, quæ habet illi clemētinæ locū esse in præteritis, quoniā ratio illius æque præterita respicit ac futura, quā etiam Felin. ipse col. 7. illi⁹ c. vltimi cōmendat. Pro qua etiā facit, ꝙ Bart. in l. omnes populi. n. 44. ff. de iust. & iur. ait, legē, quæ annullat actū, extēdi ad præterita, quando causa annullās suberat de præterito: nō, inquam, hoc obstat. Quoniā primo, vt Felin⁹ ait in principio 4
illius c. aliud est declarare & interpretari ius antiquū iā cōditū: & aliud moueri ex ratione, per quā lex nō declaratur: sed assumitur pro fundamēto legis nouæ condēdæ. Hæc tamen solutio nō videtur satisfacere: quoniā solū procedit quādo certū est, legē, quæ conditur, esse nouā: at glos. prædicta cū cōmuni probat, legē presumendā esse declaratoriā, quādo ratiōe antiqua, quæ ita cōcernit præterita, sicut futura, nititur. Quare secūdo respondeo, ampliationē hāc procedere in ea ratione, quæ sola sine nouo statuto nō cōcludit necessārio seruandū esse, ꝙ lege noua statuitur: illa vero glos. in ea ratiōe, quæ necessario cōcludit, & sola sine lege noua cōuincet, id ꝙ per eā statuitur esse seruandū, etiā si noue nō statueretur. De qua duplici ratione profūdius, vt arbitramur, aliis, anno superiore, in ca. ratio nulla, de prębēd. egimus. Sed hæc huius ampliationis resolutio applicata huic clemēt. videtur cōcludere, illā ad præterita extēdendam esse: quoniā ratio, qua ea nititur, cōcludit, quod in illa statutū est seruandū fuisse, etiā si ea nūquam prodiisset. Quoniā testatur procœmiū eius, perniciosū semper & abominabile ac in graue diuinę maiestatis offensā tetēdisse contrariū eius, ꝙ hic statuitur: & ita fuisse peccatū, & 5
per cōsequutionē nō faciendū. Quare tertio, sed clarius & tutius respōdeo, glos. illā illius clem. 1. de concess. prębēd. procedere in dubio, quādo scilicet nō apparet aliūde, legē illā tantū futura respicere, vt in casu illius clem. 1. At per hāc, de qua loquimur, ipsā clemē. clare aperitur nō esse illi locū nisi in futuris, verba. n. eius sunt: *Statuimus & ordinamus, quod de cætero*, &c. quæ dictio efficit, vt constitutio etiā antiqui iuris declaratoria, in qua ponitur, sola futura respiciat, per text. omniū optimū c. 1. cōiuncta glos. verb. de cætero. de postulat. prælator. lib. 6. Textus etiā est aptus, in c. fin. de spōsal. duor. tradūt Imolēs. col. 6. post Anton. & Fel. colum. 7. in illo ca. fin. & Bart. prælegata Omnes populi. n. 43. ff. de iust. & iur. Ratio est in prōptu, quoniam in certis nō est locus coniecturis. l. continuus. §. cū ita. ff. de ver. obligationib. Nam & dictum Bartoli. supra pro illa glos. citatum in lege, quæ non se contrahit, ad futurum procedit: loquitur enim in illo art. Bart. de lege, quæ nec se ad præterita extēdit, neque ad futura contrahit. Cum ergo is accessus prēcesserit hanc clemēt. non videtur tolli ab illa, quæ se expresse ad futura cōtrahat, licet ratio eius eā præcessisset: & talis fuisset, quæ sola sine hac lege cōcluderet esse malū & prohibitum ꝙ ipse prohibet. & denique

licet

Universidad de Deusto
Biblioteca

licet iuris declaratoria esset & non inductoria noui.

6 Secundo principaliter, pro hac parte negatiua, scilicet hunc accessum non fuisse per illam clementinã superuenientem sublatum, facit, quod quando accessus conceduntur, compositio quędam pecuniaria interuenit, per quam Romano Pontifici aliqua pecunia soluitur: vel si gratis conceditur, id fit ob remunerationem laborum, & aliorum, quibus de Sede Apostolica bene meriti sunt hi, quibus conceduntur. quod testatur Cassador. in decis. 1. de pactis, & experientia docet. Et ita concesio accessuum, quandam vim contractus habet, per ea, quæ citata fuerunt in quinto argumento contra exceptionem præcedentem supra nu. 5. formato: at contractũ suum non potest princeps sine iusta causa tollere, capit. 1. de probationib. ergo neq; Clemẽs accessus antea cõcessos.

Tertio facit, quod inter præfatum C. & præfatum A. transactio quædam facta fuit, qua C. renunciauit iuri, quod se habere prætendebat in præfata Cantoria, vt A. consentiret accessui per Papam concedẽdo. Et ne dicas, hanc transactionem illicitam fuisse, considera, auctore Papa, eam factam esse, nec id simoniacum iure naturali, vel diuino esse: sed tantum positiuo & humano, per ea multa, quæ anno superiore in cap. dilecto. de præbend. scripsimus: at Papa contractus inter partes factos non solet tollere, argument. per locum ab speciali clemen. dudum. §. fin. de sepult.

7 Quarto, principaliter facit cap. de testanda. de cõcess. prębend. lib. 6. vbi videtur esse casus pro hac parte adiuncta quadam determinatione Imolẽsis, quam refert & sequitur Dominic. ibidem colum. 3. sub finẽ. Capitulum enim illud reprobat promissiones omnes conferendi beneficia, & Imol. tenet intelligendũ esse tantum de promissionibus faciendis, & non factis, dato quod factæ nondum suum sortitæ fuissent effectum. ergo pari modo clementina hæc, quæ tollit omnem succedendi modum filiis illegitimis in beneficia paterna, intelligi debet de modis succedendi concedendis, & non concesis.

8 Quinto facit, quod lex noua non comprehendit futura, quando ea cõprehendendo inuolueret præterita, ad quæ non extenditur. argum. cap. super eo. 1. de appellationib. & est gloss. memorab. quæ secunda est clement. 1. de testam. quam Card. Pan. Imol. & Rauẽnas ibi & Corset. in singul. verb. lex. & Felin. in præcitato cap. final. colum. 12. pro singulari cõmendarunt & approbarunt. quam pulchre declarauit Dominic. in cap. ex antiquis. colum. 4. versic. tertio. 54. distin. at in casu proposito aliquid inuenitur pręteritum, nẽpe concesio accessus: aliquid futurum, nẽpe illius exequutio: & elem. hæc non potest exequutionẽ illã futuram tangere: nisi etiã ipsius accessus concesionẽ pręteritã inuoluat. ergo eius exequutionem non tanget.

9 Sexto facit, quod lex noua non respicit effectus etiam futuros actus præteriti & perfecti cap. fi. de constitut. coniuncto cap. statuimus. de maioritat. & obedient. In cap. prędallegato enim cap. statuimus. constitutum fuit, vt inter canonicos maior ordine in considendo minori præferretur, etiam si posterius esset receptus: & in citato cap. fin. declaratum est illud ca. non habere locum in iam receptis, sed in recipiendis tantum, & non alia ratione, quam quia concesio, licet effectus quidam futurus sit: est tamen actus præteriti & perfecti, scilicet receptionis anteactæ. Facit l. iubemus. C. de testamentis & quemad. testi. ord. & l. testium. C. de testib. & cap. ante triennium. 31. dist. 20

Septimo, faciunt decisiones aliquot doctorũ particulares casui proposito similes. Quarum prima sit Ioan. And. in Mercuriali. regulæ, sine culpa. lib. 6. col. 13. vers. ad solutionem, scilicet per legitimationem primogeniti non tolli ius primogenituræ, quæritum secundo legitime nato. 21

Secunda sit Freder. in consil. 294. factum tale. scilicet Clementinam, exiui. de verbor. signific. quæ fratres minores declarauit esse inhabiles, qui deputarentur testamentorum executores, non extendi ad exequutores ante illam constitutionem deputatos.

Tertia est determinatio, quæ Bartolo tribuitur, quamque ipse tangit in l. omnes populi. ff. de iustit. & iur. in quæst. 5. princ. num. 42. scilicet quod statutum, ne fœminæ succedant, non extenditur ad fœminas, quibus iam est delata hęreditas, licet nondum diuisa.

Quarta est Imolen. in cap. fin. de constitutionib. col. 7. quam sequitur Felin. ibi. col. 2. scilicet, quod lex noua de lucrifaciẽda medietate dotis vxoris præmortuæ, non extenditur ad dotem vxoris ante illam legem ductæ, & post eam mortuæ.

Quinta est Panorm. in cap. veniens. de conuersion. coniugatorum. num. 7. scilicet nouum religionis ingressum mariti nõ præiudicare vxori, quo minus replicare possit de mariti adulterio, antea perpetrato aduersus ipsum de adulterio vxoris excipientem. 22

Sexta est Bald. communiter recepti in præcitata l. iubemus. C. de testamentis. & quemad. test. ord. scilicet quod testamentum factum ante legem, quæ nouã testandi formam inducit, valet, licet in eo condendo nõ fuerit illa forma seruata. Quam decisionẽ ideo tribuo doctoribus, quia licet Iason ibi n. 10. & alij multa tibi dicant in illa lege: de hoc esse casum, tamen nõ videtur esse: quoniam citata l. iubemus. non probat hanc conclusionem, nisi de forma inducta per legem quæ se contrahit & arctat ad futura tantum negotia: conclusio vero doctorum comprehendit etiam legẽ, simpliciter inducentem formam sine vlla mentione præteritorum & futurorũ. Per quam considerationẽ certũ mihi est, testamentum ante illam legem conditum, valiturum fuisse: etiam si post illam potuisset illud testator mutare & non mutasset. Quinimmo arbitror, verius esse quod Paulus Castr. ait in præallegata l. iubemus. quam quod Angel. per posteriores magis receptus, in authentico, vt nouæ constitutiones post alios duos mens. quam insinuatæ fuerint, obtineant. §. prouinciarum. tenet scilicet, testantem ante legem nouam, testandi formam inducentem, quæ non se contraheret expresse ad futura, factum valiturum esse, si testator post illam moriatur: & cum posset renouare illud testamentum, non renouet. quamuis Iason ibi & Felin. in capit. final. col. 3. de constitutionibus sequantur Angel. Cuius opinionem adeo non probat citatum Authenticum, in dicto §. prouinciarum. supra citato, vt videatur probare contrarium clare, quidquid Angelus nimium subtilem se præstans rem obnubilet. quod quia nunc demonstrare extrarium est, omitto. quæ opinio Pauli satis videtur fuisse Petri in capit. 2. de constitutionibus col. 1. sub fin.

Septima est Panorm. in cap. pastoralis. §. verum. de appellationibus num. 2. videlicet, quod quemadmodum appellatio non suspendit excommunicationem latam, & sic actum præteritum, & ideo non suspẽdit 14

eius

eius denunciationem, & sic actum futurum omnino illi annexum: sic & Lex noua non suspendit actum futurum omnino præterito annexum, & ab eo dependentem.

Octaua sit Felin. qui in cap. fin. de constit. col. 3. contra Petr. de Anch. consil. 26. col. fin. determinat, statutum, ne fœminæ, masculis extãtibus, succedãt, non extendi ad bona, quæ ante illud pater pro se ac filiis suis quæsierat: quam Felini decisionem sequitur Ioann. Crotus in repetitio. l. omnes populi. ff. de iust. & iur. nu. 37. in vers. limitatur.

Nona sit Ioann. Andr. verb. incurrere. & Petri ab Anch. col. 2. in cap. 2. de constitutionib. scilicet legem nouam, quæ vetat frumentum à territorio extrahi, non comprehendere illum, qui cœpit extrahere, & ob aliquod impedimentum non extraxit.

Decima sit Iacobi Butrigarij, quem refert & sequitur Petr. ab Anch. in repetit. cap. 1. de constitutionib. charta. patua 50. col. 3. vers. Subiicio. scilicet de legato fatribus ante clementinam, dudum facto, non deberi quartam parocho, etiam si quid legauit post illam cle. mortuus fuisset.

Octauo principaliter pro C. facit, quod res, quæ culpa caret, in damnum vocari non conuenit. cap. 2. de constitutionibus, regula sine culpa. lib. 6. at in nulla ipse fuit culpa, quare is accessus sibi pereat. 15

Nono principaliter facit, quod qui licite renunciat alicui beneficio ob aliquam caussam, ea non sequuta, debet habere regressum ad illud. ff. & C. de cond. causs. da. & causs. non se per totum. cap. si beneficia. de præbend. lib. 6. cap. cum vniuersorum. de rer. permutat. cum adnotatis in cap. 1. eod. tit. lib. 6. at præfatus C. præfatæ Cantoriæ olim renunciauit in fauorem A. licite, quia Papa consentiente illa de causa, vt ei concederetur accessus. Ergo si accessus is non sortiatur effectum, habebit saltem regressum ad ius illud pristinum, cui renunciauit.

Decimo facit, quod princeps per suam legem nemini præsumitur præiudicare, neque alicui ius suũ tollere. l. 2. §. merito. & §. si quis à principe. ff. ne quid in loco public. vel itinere fiat. cap. quamuis. de rescript. lib. 6. cap. super eo. de offic. delega. quæ quãuis generalia loquantur: tamen etiam in legibus communibus habere locum testatur Card. in cap. ad petitionem. de accusa. oppos. 5. quem etiam Ananias sequitur nu. 4. Card. enim ibi declarans eruditissime de more gloss. singularem in verbo. *Promisselis*, clement. 1. de immunit. ecclesiar. ait, Rom. Pont. in his, quę sunt iuris positiui, posse quidem facta ita pro infectis habere, vt non solum habeantur infecta ex tẽpore, quo illa quassat: sed etiam ex tempore quo facta fuerunt. Id tamen intelligendum esse quatenus id in tertij præiudicium non redundaret. Decius etiam in cap. fin. de constit. col. 3. & clarius nu. 13. in eadẽ est opinione. Pro qua cõclusione facit cap. 2. & cap. fin. de constitutionib. quæ ideo nolunt constitutiones ad probabiliter ignorantes, & actus præteritos extendi, ne cui sine culpa fiat præiudicium: ergo lex principis in dubio nemini præiudicat. At si dicamus per hanc clement. accessum præfati C. & alias expectatiuas, quæ filii spurij eo tempore ad ecclesias paternas habebant, fuisse sublatas, multis præiudicasset. igitur id non est dicendum. 18

Vndecimo facit quod præfatus C. impensas fecit hunc accessum obtinendo in re pertinente ad Papam, de consensu ipsius. Ergo vel accessus debet illi esse firmus, vel Papa tenebitur actione doli. l. si cum mihi. ff. de dolo. quæ habet secũdum Bartol. & communem, eum teneri de dolo, qui opus cœptum in re sua, in alterius vtilitatem non permittit ei finire.

Pro contraria tamen parte, scilicet quod per hũc accessum præfatus C. præfatam Cantoriam obtinere nequeat, obstante illa clementina, faciunt sequẽtia. Primum quod hæc clementina statuit, vt presbyterorum filij nullo vnquam tempore, quoquomodo beneficia, quibus sui patres præfuerunt obtinere possint: at præfatus C. filius illegitimus est eius, qui præfatæ Cantoriæ olim præfuit. Ergo illam nullo vmquam tẽpore, neque vllo modo obtinere potuit, vel potest post clemẽtinam illam promulgatam. at virtute illius accessus antea concessi, eam adquirere est aliquo modo obtinere. Igitur neque illius virtute obtinere potest.

Secundo, pro hac parte videtur casus in cap. detestanda. de concess. prębend. lib. 6. adiuncta illi opinione Archid. cõmuniter recepta. Quassat enim ille textus promissiones omnes beneficiorum vacaturorum, etiam illas, quæ ante illud cap. licebat. & Archid. ait quassatas cẽseri etiam illas, quæ ante illud cap. fuerunt factę. Cuius opinionem sequitur ibi latissime Io. Monachus, quamuis incaute Perusinus siue Frãcus contrariũ imponat ei. Eandem sequitur late Io. Andr. ibidem, quod ipsum etiã breuiter Guil lermus à mõte Lauduno tenet. Satis etiam late idẽ probat Petrus ab Anchar. qui cum Perus. rẽ breuissime tangente opinionem Ioan. Andr. amplexus videtur. Probus etiam in additio. Ioan. Monachi, dum eum nullatenus in hoc impugnat, probare videtur. Solus Imolẽsis relatus & probatus à Dominico ibi contrarium dixit, secundũ iuris rigorem esse verius quamuis crederet in praxi seruandam esse opinionẽ Archid. & cõmunem. & perpendamus hanc decisionem esse omnium, quæ allegari possunt nostro casui simillimã. Sicut enim in nostro casu agitur de beneficio vacaturo, ita in illo. & sicut ibi promissio erat cum die incerto, scilicet cũ facultas se obtulerit cõferẽdi, ita & in casu nostro: cum scilicet cederet, vel decederet præfatus A. Et sicut ibi dies omnino incertus gratiam efficiebat conditionalem, secundũ omnes ibidem: ita & in casu nostro, vt in præludiis est dictũ. Et sicut ibi antequam dies incertus certificaretur, & sic ante impletam conditionem primã, antequam beneficium promissum vacaret, superuenit cap. illud reprobans promissiones, per quas ius ad vacaturã tribuebatur: ita & in casu nostro antequã dies incertus huius gratiæ eueniret, & ita ante cõditionem adimpletã superuenit clementina prædicta, quę prohibuit filios illegitimos in patrum beneficia vllo modo succedere. Neque vlla occurrit euasio, nisi à cõmuni cum Imol. discedas: quod tamen non esse faciendũ in solutione quarta argumẽti pro prędicto C. facti clare ostendam: vel nil pro illo facere illud argumentum demonstrabo. Vel nisi forte quis dicat illam constitutionem satis se ad præterita expresse extendere, quod Archid. & Guillel. inuenerũt: & ipse in medio iudicibus relinquo rẽ, à me nullatenus monendam, si tam litigatorem quàm æquũ consultorẽ agerem. Cum Felinus & alij omnes recentiores, vt indiligenter decisionem Imolensis cõ- 19 20

muni

Universidad de Deusto
Biblioteca

muni contrarium tractant, ita parum hoc olfecerint.

21 Tertio principaliter faciunt illa multa quæ Ioan. Monachus vir ingenij acumine variaque doctrina præcellens, & Ioan. Andr. cum Petro ab Anch. in prę citato cap. 2. ad confirmandum cõclusionem tactam

22 in secundo argu. adduxerunt. Quorum de numero est primo, quod debitum conditionale vel incertum omnino diem continens perit, si superueniat impedimentum, conditione pendente, vel ante quam dies cũeniat. quod tamen intelligo in vltimis voluntatibus l. intercidit. ff. de condi. & demonstra. & etiam in contractibus quo ad obligationes perficiendas. l. quoties. §. 1. ff. de nouatio. cum adnotatis ei per Bar. Secundo quod dies conditionis adimpletæ tunc demũ retrotrahitur, quando pendente conditione non superuenit aliquid, quod illius dispositionis conditionalis effectum impediat, arg. l. bonorum. ff. rem rat. haberi. & cap. si pro te. hoc tit. lib. 6. Tertio quod si legatarius ante conditionem impletam moriatur, vel alioqui fiat incapax, nil quæritur ei, neque quidquam transmittit ad successores. l. 1. §. fin autem aliquid. C. de caduc. tollend. l. si ita legatum. §. illi si volet. ff. de leg. 1. & idem si pendente conditione seruus fiat l. intercidit. ff. de condit. & demonstr. cum resolutione Alberici, ac Bartoli ei adiecta. Cum ergo accessus is conditionalis sit, cum omnino in incertum diem concessus fuerit, cum impedimentum pendente conditione ac ante diem certificatum euenerit, & ideo retrotrahi nequeat, cum denique habens illum legatario in hoc exæquetur, vt Oldr. receptus affirmat in consil. 58. quidam, & 168. ad primam, cum antequam dies cederet factus sit præfatus C. incapax, sequitur per illã, præfatã Cantoriã obtinere non posse.

23 Quarto principaliter facit, quod licet regulariter factum legitime non pereat, quamuis ad eum casum veniat, vnde incipere non posset, regula factum. lib. 6. l. in ambiguis. §. 1. ff. eodem. cap. neque furiosus. 32. quæst. 7. cap. pen. de eo qui cogn. consang. vxor. su. l. adoptiuus. ff. de rit. nup. in princip. l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui, vel alieni iur. l. 1. §. casum. ff. de postulan. l. is cui. ff. de testa. tamen illud procedit, quãdo actus fuit perfectus, & consummatus, secus est si actus non esset consummatus. Quia tunc destruitur, quando deuenit ad casum, à quo inchoari nõ potest. l. pluribus. & l. existimo. ff. de verbor. obligationib. & in l. si metallum. §. si seruo alieno. ff. de his quæ pro non scrip. in l. pro parte. ff. de seruitut. in l. post. finitam. ff. de suspect. tutor. in l. si sub vna. §. si quis viam. de verb. obligat. Verba enim illius legis, pro parte, quam Ioan. Monach. vbi supra, cum Ioan. And. & Petro citat, ea sunt: *Pro parte domus seruitutem adquiri non posse vulgo traditur. Et ideo si quis fundum habens, viam stipuletur, & partem fundi sui postea alienet corrumpit stipulationem in eum casum deducendo, à quo stipulatio incipere non posset.* Hæc illa. Si tamen iam semel quæsita & constituta fuerat seruitus, quamuis stipulator mortuus duos hæredes reliquisset, seruitus tamen iam perfecte adquisita nõ periisset, vt habetur. l. lex illa plurib⁹ §. & si placeat. ff. de verborum obligat. Si igitur in casu nostro prouisio conditionalis & sub omnino in certum diem facta, & nondum perfecta: sed pendens quam is continet accessus periit, cum antequam perficeretur ad tempus hujus clementinæ peruenit, à quo iam incipere non poterat.

24 Quinto facit, quod ius omne ad rem ad aliquod beneficium adquisitum perditur, si inhabilitas, vel irregularitas superueniat illud habenti, ante quam ius in re perfectum consequatur. per illa multa, quæ supra in exceptione decima. num. 10. late adduximus. At præfatus C. longe antequam ius in præfata Cantoria perfectum quæsiisset, factus est per hanc clem. inhabilis. Ergo si quod ad rem ius habuit, perdidit.

Sexto facit, quod inhabilitas superuemens potentior est ad tollẽdum ius ad rem & eius perfectionem impediendam, quam econtrario ius illud ad rem ad inhabilitatem, ne superueniat, arcendam. Exemplum primo in hærede, qui licet tempore testamenti facti, & mortis testatoris reperiatur ad hæreditatem adeundam habilis, & multo maius ius ad rẽ habeat, & multo ad ius in re propinquius, quam qui habet accessum ad beneficium nondum mortui: si tamen ante aditam hæreditatem deportetur, perdit ius ad rem illud antea sibi quæsitum; non contra per illud ius à deportationis inhabilitate quo ad illam hæreditatem præseruatur. l. si alienum. §. in extraneis. ff. de hæredib. instit. §. in extraneis de hæred. qualit. & differen. Exemplum secundo in legatario conditionali, nam is perdit suam spem, si pendente conditione moriatur, aut deportetur, & durante deportatione dies cesserit, vel conditio impleta fuerit. l. intercidit. cum resolutione Alber. Barto. & communis. ff. de condit. & demonstr. & l. interuenit. ff. de legat. præstand. l. si cognatis. ff. de reb. dub. cum eis adnotatis. & constat tantum, immo plus iuris esse legatario conditionali in legato post testatoris mortem, quam habenti expectatiuam, vel accessum ante mortẽ eius, in cuius beneficium est successurus vel accessurus. Ergo & si habens expectatiuam, vel accessum fiat incapax ante quam dies cedat, eadem immo maiore ratione perdit ius ad rem quod habebat: vel saltem durante illo impedimento non poterit illud ad ius in re transferre. Exemplum tertium in contractibus sit de illo, qui obligationem conditionalem in puram nouauit, & pendente cõditione deportatus fuerit. Nam si, durante deportatione, conditio adimpleatur, non cẽsebitur obligatio nouata. l. quoties. §. 1. ff. de nouat. Per quæ omnia vides ius illud ad rem & spem debitum iri, per illam incapacitatem superuenientem toti, non contra per illud ius ab incapacitate præseruari habentem illud.

Septimo, pro exceptione nostra facit, quod nemo diceret eum, qui expectatiuam generalem ad primi beneficiũ vacaturum, quod duxerit acceptãdum, ante illam clementinam habuisset, posse acceptare beneficium quod patris eius mediate fuerat, si post illã clementinam vacasset. Et non alia ratione, quam quia per illam clemẽtinam factus fuerit inhabilis ad illud, non obstante, quã prius habuit expectatiua. ergo inhabilitas per illam clementinam inducta efficit, ne ius ad rem ante habitum, in ius in re transire possit.

Et ne dicas primo, per accessum ius ad rem fuisse quæsitum, per expectatiuam generalem autem minime, secundum Gomesium in quæst. 1. de non tollen. iure quæsito. pag. 9. vers. quarto modo num. 33.

Cõsidera primo, per eius fundamenta id non probari. Nam primum, scilicet decisio Aegidij 667. auditor deputatus, non agit de expectatiua pura, sed conditionali, vel quia omnis expectatiua est conditionalis gratia, vt ait ipse in decis. 358. acceptatio. & clare sentit Oldrad. consil. 58. quidam. & consil. 68.

ad primam. & in præludiis nu. 6. est dictum. Vigilantius dico Aegidium non agere de expectatiua, quæ vna tantum conditione omnibus expectatiuis communi suspenditur: sed de expectatiua quæ præter illã habet aliam, scilicet si per solertẽ indaginem inuẽtus fuerit idoneus, vel diuini, vel humani iuris perit⁹, vel aliam similem. Is enim ante hanc conditionalem extrinsecam purificatam, non habet ius in re neque ad rem, vt ait Aegidius; argumentum autem nostrum in illa expectatiua, quæ vno generali modo est conditionalis fundatur. Non probat etiam secundum, ratio videlicet illa, quod non solum mãdatum de prouidendo, sed neque alius titulus de futuro est habilis ad producẽdum siue causandum ius in re. Nam hæc ratio æque in accessu concludit ac in alio mandato, nisi qua parte accessus continet collationem saltem conditionalem. Non probat etiam tertium, scilicet decisio Aegidij 564. conclusio quod gratia: quoniam illa solum probat per mandatum de prouidendo ius in re non quæri.

Considera secundo, quod aptius in hoc allegari potuit glos. ordinaria in cap. veniens. de renunciat. cui similis est in cap. litteris. de rescript. quæ aiunt, per mandatum de prouidendo nil iuris quæri expectanti, sed solum officium iudicis ab eo implorari posse. Quas etiam in iure ad rem procedere dicebat Panor. in citato cap. litteris. & aliis locis, quæ ibi in huius anni initio citauimus. Vbi tamen secuti Hostien. Imol. & And. Sicul. cõtrarium multis comprobauimus, & concludimus omnibus expectantibus aliquid iuris ad rem quæri ad beneficia suis expectatiuis comprehensa: quamuis aliis fortius & affectiuum aliis debilius & non affectiuum.

Considera tertio, quod neque Panor. neque communis negat per gratiam, quæ beneficium in ea contentum afficit, quæri ius ad rem, & ita in ea saltem procedet argumentum. Nam nemo, vt credo, dicere audeat per eiusmodi gratiam generalem, etiam affectiuam ante illam clementinam obtẽtam, quem successurum posse in beneficio à patre mediate obtento. Ergo per illam clementinam etiam Iuri ad rem fuit derogatum.

29 Et ne secundo soluas argu. respondendo, aliud esse in accessu, qui penitus perit, si non sit ei locus in beneficio illo particulari, ad quod datur, aliud in expectatiua, quæ in aliis quoque beneficiis suum potest sortiri effectum, argumento, eius quod elegãter Gomesius determinat in q. 1. Regulæ de non tollend. iur. quæ. nu. 40. scilicet per prouisionem Papæ cum clausula: Modo non sit alteri ius quæsitum, tolli quidem ius per expectatiuam generalem habitum: nõ autem quod adquisitum est per accessum, vel regressum. Cuius rationẽ sensit paulo prius nu. 30. scilicet quod in altero casu irreparabile damnum fit, cum in alio beneficio verificari non possit, in alio vero non. Ne igitur, inquam, hoc respondeas, considera quarto, quod nolo ipse dicere, ius per hunc accessum adquisitum, & aliud per aliam expectatiuam generalem, æqualia esse in omnibus: sed solum in hoc, quod vtrumque est ius ad futurum, & per neutrum est ius in re quæsitum. Et ideo cum incapacitas inducta per illam clementinam iuri expectatiuæ generalis præiudicet, sequitur non posse dici per eam ideo non præiudicari accessui, quia ex eo iam ius quoddã ad rem conditionale quæsitum erat illum habenti, quod nostro proposito sufficit. Nulla enim alia ratio reddi potest, quare clementina illa non præiudicet præfato C. quo ad hunc accessum, nisi quia per illam iuri alterius ad rem quæsito non fuit derogatum.

Septimo facit, quod tenentem partem aduersam 30
oporter confiteri, eum, cui ante illam clementinam tamquam proximo cognato, debebatur aliquod beneficium, iuxta notata per Domi. receptum in cap. cum in ecclesia. de præb. lib. 6. quod pater eius mediate, ac ante illam clementinam obtinuerat, posse post illam obtinere, quod tamen nullus eruditus, vt arbitror, consulere audeat.

Octauo facit, quod facilius tollitur id, quod pri- 31
uilegio competit, quam quod iure communi. l. eius militis. §. si militia missus. ff. de milit. testa. sed filius presbyteri ante illam clementinam natus, perdit per eam facultatem à iure cõmuni sibi collatam, vt patri posset mediate succedere, iuxta. cap. ad extirpandas. de filiis presbyt. nemo enim, vt arbitror, contrarium dicat, immo id ad vnguem post illam clement. seruatur. Et ne dicas aliud esse in accedendi facultate, speciatim ad certum beneficium concessa, aliud in facultate iure communi generatim cõcessa, considera, quod licet quo ad alia proposita diuersa in eis sit ratio, tamen quo ad nostrum propositum, facultatem scilicet succedẽdi vna videtur esse. Nam primo vtique ante illam clement. quæsita erat facultas succedendi in his beneficiis. Secundo neuter admisit culpam quare sua facultate priuetur. Tertio vterq; præcessit illam clement. Quarto neuter habebat vllum ius in re ante illam. Quinto, vtriúsq; beneficium vacauit post illam. Sexto verba clementinæ vtrumque comprehẽdunt. Quare igitur alter efficitur incapax, & perdit facultatem adquirendi iure communi sibi obuenientem: alter vero perseuerat capax, & non perdit facultatem adquirendi iure minus fauorabili, & tanto exosiore, quanto specialiore sibi competentem? Et ne dicas facultatem illam succedendi ad beneficium patris mediate generalem, non esse vllum 32
ius per se subsistens, sicut neque potestas adeundi hæreditatem, quam quilibet capax habet generaliter absque respectu alicuius hæreditatis, præsentis, vel speratæ, secundum Bartol. communiter receptum in l. is potest. nu. 3. ff. de adquiren. hæreditat. Ne, inquam, hoc dicas, considera, quod etiam potestas adeundi hæreditatem, quam habet hæres institutus viuo testatore, non est ius aliquod, neque spes approbata lege, secundum eundem Bartol. in citata l. is potest. nu. 9. & constat, eum qui habet accessum ante mor- 33
tem eius, cui est accessurus, non habere plus iuris quam hæres institutus, per ea, quæ in præludiis nu. 7. dicta fuerunt. Quoniam quemadmodum testator testamentum suum reuocare potest, ita & Papa quem concessit accessum: Et quemadmodum hæres ante testatorem moriens nil transmittit, ita neque is accessor, si præmoriatur ei cui est accessurus, vt palam est. Ergo lex, cuius verba comprehendunt filium presbyteri tam habentẽ accessum, quam non habentem, cum nulli vllũ ius, viuentibus beneficiariis competat, verumq; etiam quo ad sententiam cõspiciatur, licet alteri maior spes sit quam alteri. quia plus vel minus non mutant speciem, vt Philosophus ait, & Iurisconsultus probat in l. final. ff. de fundo instruct. Et non solum vniuersalis, qualis est hæc element. sed etiam indefinita omnia, quæ sunt eiusdem rationis

Universidad de Deusto
Biblioteca

comprehẽdit,licet alia sit alia melior & maior.gloss. celebris.cap,vt circa.de electio.lib.6.

34 Nono pro hac parte facit argumentum à sufficienti partium enumeratione, quod est fortissimum. cap. si enim. de pœniten.dist.2.vers.eligat.& institut. de obligat.quæ ex quasi contract.nascun. in princip. Aut enim præfatus C. vult succedere in hac Cantoria patri mediate per legem communem, vel per dispensationem,eligat vtrum maluerit.Per legem communem non potest. Quoniam lex posterior derogat priori cap. 1. de constit. lib.6. l. non est nouum. ff. de legib. & ita hæc clement. derogat Alexandrinæ de qua in cap.ad extirpãdas.de fil.presbyt.qua parte illa continet filios presbyterorum succedere posse mediate in beneficiis paternis. vnde post illam clementinam nulla est lex communis, per quam liceat filio presbyteri succedere mediate in beneficio paterno. Ergo præfato C. non licet iam per illam legem Alexandrinã succedere in hac Cantoria. Non item per dispensationem, quia nullã talem habet expressam: sed neque tacitum. quoniam ex nulla parte litterarum accessus colligi potest Papam sciuisse præfatum C.fuisse filium eius, qui hanc Cantoriam vnquam tenuisset. Ergo nulla via in eam succedere post illam clemen.potuit.at ante illam non successit, vt ex præludiis constat.ergo propositum.

35 Decimo facit, quod præiudicium per solam consequutionem & non principaliter contingens non habetur in consideratione,textus iuncta gloss.fin. in cap.quamuis.de pactis.lib.6.quam ad tria ibi putauit singularem Francus,& Georg.in col.22.& 23. repetitionis illius, probat,quæque ad textum relata habet, iuramentum filiæ renunciantis bonis paternis non censeri aliis præiudicium inferre, quamuis filiis eius præiudicet,eo quia illud præiudicium per quandam consequutionem & non principaliter fit in quo illa cõmuniter recepta est ibi, & à Felyn. in cap. cum M. nu.29.de constit.& in cap.humilis.nu.4.de maiori. & obe.& in cap.exhibita.nu.1.de iudic.& in cap.cum sit generale. nu. 9. & in cap. si diligenti. num.32.de foro compet.& in cap. quamuis. num.16. de re iudic.& in cap.1.nu.1.& cap.illa.nu.2.sub finem,de accusat.Facit glo.in l.de vno quoque.ff.de re iudic. cum multis ibi per Hippolytum adducta.Facit l.verum.2.ff. de furt. l.fluminum.§.fin.ff.de damno infect.& l.1.§. denique. ff.de aqua pluui.arcenda.& l.si quis nec causam.ff. si certum petat, & illa multa quæ allegat more suo ibi Iason.Tradit etiam Pan.in consil.85. illud. num. 5. & Felyn.in rub.de treug.& pace.& in cap.quæ in ecclesiarum.de constitut.num. 46. quem citat & sequitur Curtius iunior in consil.1. nu. 21. Quin & Gomesius in q.3. regulæ de non tollend. iure quæsit. affirmat, regulam illam non habere locum in iure alterius, quod in consequutionem tollitur, sed solum in eo, 36 quod principaliter tangitur.Immo ibi nu.9. ait anno 1538. in prætorio Rotæ pronunciatum fuisse Pœnitentiariam Sacram posse tollere ius quæsitum alicui propter incursum periurij, vigore l.si quis maior.C. de transactio.quia illud ius nõ est principale negotij, sed secundario obueniens. at in omnibus hominum actis causa immediata,non autem mediata & secundaria & per occasionem inducta attenditur. secundum Compostellã.in cap.cum in cũctis. de elect.col. 4.& Felyn.in cap. solitæ. de maior.& obedient. & est glos.celebris in cap.de cætero.de homicid. cum aliis, quæ Dec.in cap.fin.in princip.de confirmat. vtil. vel inutil.& in rubri. C. qui admit. col.3. tradit. Nam & causam naturalem, non accidentalem considerandam esse probatur.in l. qui habet. ff.de tutelis. at per hanc,de qua disseruimus clementinam Clemens vj. principaliter voluit munditiei sacerdotali & honori cælibatus,ne ille male audiret, & male audiendo populi scandalo esset,consulere, ac cõstitutionem Alexandrinam, quæ rei contrariæ occasio erat, tollere. Per cuius sublationem & contrariæ constitutionis (quæ sanctissima est)inductionem,neque præfato C. neque vlli alij fit principaliter & immediate præiudicium: sed solum per quandam consequutionem, de quo nulla est habenda cura per prædicta.

Vt tamen nil taceam quod præfatum C. iuuat,ad hoc pro illo respondere posset, primo negando cum Ludouic.Roman.cons.176. istæ sunt. col. penult. & Decio.in l.pecuniã,quam.ff.de reb.credit.nu.6. quod quando agitur de præiudicio tertij, non solum consideratur quod principaliter fit, sed etiam quod in consequentiam & secundario, quod ea ratione Roman.probat, quoniam alioqui nulla gratia Papæ daretur alteri præiudicatiua, cum omnes principaliter fauorem eorum,quibus conceduntur,respiciant. 37

Contra tamen hanc solutionem replicari potest primo, quod horum opinio contra communem est. Secundo quod licet vera esset.tamen solum procederet, quando illud ius cui per quandam sequelam derogatur, iam inerat tempore gratiæ alteri factæ. secundũ Gomesium in illa q.3. pag. 3. at præfatus C. non habebat ius in præfata Cantoria ante illam clementi.& ius conditionale ac ad rem non videtur sufficere,secundum Gomesij mentem : quoniam loquitur in materia illius l.pecuniam.& illius decisio, quæ cõmuniter recepta est Bartol.in l. post dotem. oppo. 2.ff.solut. matri. scilicet posse me renunciare obligationi conditionali, qua tenetur mihi Titius, vt conueniatur à Caio ratione pure,qua tenebatur antea quam illo consentiente, mihi sub conditione obligaretur. Sed pro præfato C. facit quod Alciatus varia, & absoluta doctrina, parique prudentia & circumspectione vir adprobans decisionem Bartol. prædictam in ea l.pecuniam. ait præiudicium, quod per quandam sequelam contingit attendendum esse, quando id à lege habitum est, vel ab homine, ipsius habentis contemplatione. Cuius si dictum referas ad materiam, in qua loquitur, videtur comprehendere etiam ius conditionale.at præfato C.ius hoc competebat tempore quo illa clementina facta fuit & fuit contemplatione concessum erat.Ergo attendendum est,ne etiam per sequelam tollatur.

Contra tamen hanc solutionem, quæ satis exquisita est, replicari etiam potest primo, Alciatũ id non exprimere. Secũdo nullam eum legem vel rationem, quæ id concludat citare.Nam Bald. quem citat in q. 7.l.postquã. C. de pactis. de iure in re quæsito loquitur, Aegid.itẽ qui ad hoc citari posset in decisio.74. termini.de iure in re quæsito agit. 38

Tertio, quod licet id esset verum, cum agitur de derogando alterius iure per pacta, vel gratias principum particulares: non autem quãdo ageretur de derogatione iuris per legem generalẽ & publicam coercentem aliam,quæ suapte natura est talis, vt per sequelam ingrata debeat esse aliquibus & spei & facultatis iam quæsitæ derogatiua. Quoniam sicut legem

quam

quam corrigit,tollit: ita etiam spes commodi ex illa lege sperata tollitur, si nondũ ad rem ipsam peruentum fuerit. Quod probat cap. non debet.de consanguinit. cap. de multa. de præben. cũ multis aliis,quæ in proximo argumento adducam. Pro quo facit primo,quod illud dictum, non videtur princeps præiudicare alteri,accipiendũ est de alio præiudicio,quam de cogitato per ipsum, vt erudite de more determinat per multa Dec.in consi.113.col.2.& 3.post glos. & Panor.in cap.olim.de priuileg. & alios multos, quos ibi refert.Secundo facit quod clementina hæc habet in fine clausulam derogatoriam,quorumcumq; contrariorum, quæ in lege saltem generali posita omnia tollit.secũdum Ioan. Andr. in cap.1.de excess.prælat. col.3.lib.6.& sentit Bart.in extraua.ad reprimendam. verb. non obstantibus. & Card.consil.25. in Dei.col. fin.& Felyn.in cap.nonnulli.infra eodem,de rescript. nu.25.vers.decima conclusio.

Quarto, contra illam doctrinam Alciati est decisio Bartoli cõmuniter recepta in l.qui Romæ. §. Flauius.ff.de verb.obligat.scilicet eũ, qui donauit alicui rem ea lege, vt post certũ diem quæreretur ecclesiæ, posse remittere modũ donatario sine respectu præiudicij ecclesiæ, cuius tamen cõtemplatione ille fuit adiectus,si saltem illa in hoc nihil egit.

Quinto,contra solutiones prædictas replicari potest,quod vera resolutio in hac materia sit,quod præiudicium tertij secundariũ attenditur, quando actus suapte natura in illud immediate tẽdit : licet propositum & intentio concedentis in aliud tendat. Verbi gratia,in casu Ludo.Roman.cõsil.176.col.pen. Papa cum derogat conclusioni factæ in causa,principaliter quidẽ id facit,vt faueat alteri parti.at quia illa derogatio suapte natura in præiudicium alterius partis tendit,attẽditur illud, & habet locum regula de non tollendi.iur.quæsit.alt.Item si Papa conferat mihi beneficium tuum, licet id faciat principaliter vt faueat mihi,tuum tamen præiudicium attẽditur : quia licet attenta animi eius intentione mediatum & secundatium sit illud præiudicium: attẽta tamen ipsius actus natura,immediatum & principale est.Quæ resolutio nouã probatur esse vera per illam aliam resolutionẽ, quam olim in cap.quia diuersitatem.de concess.præbend.post Panor.tradidimus,scilicet, quod errans & culposus non tenetur de his, quæ prouenium ex sua culpa,nisi quãdo immediate prouenium ex ea,vel ad illa specialiter ordinatur. Pro quo facit illud cap. quod putauit singul.Iason in §.rursus. col.5. institut. de actio.vbi nu.15.Gomesius plurimos citat, sed non Petrum & Perusinum, qui docte de hoc dixerunt in cap.fin.de homic.lib. 6. quod facit etiã Gundissaluus à Villadie.de irregularit.col.20.Cum igitur hæc clementina immediate ac principaliter ad tollendã constitutionem Alexãdrinam tendat,cum suapte natura specialiter non ordinetur ad tollendum hunc, vel illum accessum,neque alias expectatiuas, cum etiam si nulla talia fuissent illo tempore concessa, nihilominus profuissent, cum item omnia contraria tollat, cum per accidens & occasionem cum eo concurrat, cumque sit ius quoddam cõditionale, ac multis modis amissibile, consequens videtur per hanc clementinam sublatum fuisse. 40

Vndecimo, faciunt decisiones particulares variæ variorum auctorum. Quarum prima sit glossmultis putatæ singu. quæ quinta est clementinæ, vt hi qui. de ætat.& qualit.scilicet constitutionem illam, quæ prohibet dicere sententiam, vel dare vocem canonicis,qui saltem subdiaconus non fuerit, comprehendere etiam canonicos ante illam clementinam, creatos. & ita noua constitutio comprehendit futuros effectus actus præteriti.Hęc tamen decisio,quæ multi, & etiam mihi primo aspectu visa est pro nobis facere, quamque magni faciunt omnes ibidem, & Felyn. in cap. fin. col.11. de constit.parum meo iudicio pro nobis facit : quia illa clementina expresse ad canonicos antea creatos se extendit, loquitur enim de his qui sunt mancipati, vel mancipabuntur officiis diuinis.Qua ratione etiam parum facit pro Felyn.ac aliis multis eam commendantibus ad hoc, quod noua constitutio comprehendit effectus futuros actus præteriti.Quoniam illi loquuntur de constitutione, quæ simpliciter statuit, non se ad præterita extendendo: cum tamen illa clementina se ad præterita respectu effectuum futurorum expresse protendat.

Secunda decisio sit eiusdem gloss. quæ secundum 41
Felyn. in dict. cap. fin. num. 11. & alios alibi probat vnam limitationem illius regulæ, quæ habet, nouam legem non extendi ad præterita, vt fallat quando actus præteritus suam perfectionem à facto futuro expectat.Circa quam decisionem, quæ multis videri potuit pro nobis facere, dico primum eam non elici efficaciter ex illa glos.quia primo,vt paulo ante dicebam,loquitur in lege quæ expresse ad præterita, scilicet ad canonicos ante creatos se extendit : cum tamen decisio prædicta,& Felyn. cum aliis ea vtentibus de lege ad præterita expresse non se extendente loquantur. Secundo quia illa glos. non loquitur de re imperfecta,neque suam perfectionem à facto futuro expectante,sed potius omnino perfecta, quæ parit effectus futuros. Loquitur enim de canonico iam plene creato, & canonia plene collata, quæ facultatem ferendi sententiam,vel vocem in capitulo dandi parit. Dico secundo decisionem & limitationem il- 42
lam meo iudicio etiam in se falsam esse, si intelligas eam de actu consummato, nondum tamen suum effectum sortito,de quo videntur communiter doctores eam intelligere. Primo quia nulla lege probatur: 43
& à regula non est recedendum sine probatione necessaria, glos. memorab.in rubric. de regul.iur.lib.6. & in regula,omnis definitio.ff.eo dem.Bart.in l. quoties.ff.si quis cautio.cum multis aliis,quæ in illa rubr. olim scripsimus. Secundo quia Barto. receptus ab aliis in illa. l. omnes. num.44. ff. de iust. & iur. ait ad rem perfectam ratione formæ non extendi legem nouam simpliciter latam. quod etiam Pan. in dict. cap.fin. col. penult. cum quo transeunt omnes affirmat. Tertio dico decisionis huius falsitatem nil nostro proposito obesse. Quoniam ex falsitate illius solum sequitur huic accessui non fuisse derogaturam hanc clementinam, si solum vetuisset accessus & expectatiuas super beneficiis paternis concedi, quia quoad formam perfectus fuit, licet non quoad suum effectum.quia nondum sortitus erat illum:quod nos non negamus, sicut & supra confessi sumus legem nouam, quæ irritat testamenta sine certa forma confecta, non extendi ad ea, quæ ante illam fuere perfecta,licet testantes illi legi superuixerint, & reficiendi opportunitatem habuerint per Liubemus.C. de test. & ea quę ibi Paulus adnotauit,quidquid Angel.probatus recentioribus parum expendentibus decisio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nem Bartol. prædictam communiter esse receptam dixerit in authent. vt factæ nouæ constitutiones. §.1. colla.5.

44 Tertia decisio sit eiusdem gloss. quæ secundum Cardin. ibi. & Felyn. in illo nu. 11. singulariter probat. cõstitutionem nouam comprehendere id, quod iam præteritum est respectu futurorum effectuum: licet nõ respectu præteritorũ quando est vtrorumq; productiuum. Super qua decisione dico primo eam ibi non probari: quia vt prædixi gloss. loquitur de illa clementina, quæ se ad præterita extendit: decisio vero doctorum de alia, vt patet ex eorum commentariis, in quibus pro alia limitatione videas hanc positam, & pro alia, quando lex se ad præterita extendit. Dico secundo illam sic absolute intellectam etiã videri falsam: quia primo nullo iure probatur. nam quæ iura in id citantur non disponunt dẽ re præterita, sed de vsu, exercitio, exequutione, vel ordinatione futura rei præteritæ, quæ longe esse diuersa satis clare colligitur ex doctrina Bart. in dict. l. omnes. nu. 44. & clarius ex resolutione Ant. in cap. fi. nu. 15. vers. tertio casu. & Imo. nu. 13. vers. tertio casu. & Pan. nu. 11. & Dominico cum Alexan. in cap. ex antiquis. 54. dist. Et non est limitanda regula sine probatione necessaria per supradicta in 2. decis. Dico tertio, contrarium probatur in cap. per tuas. de maiorit. & obed. iuncto cap. fin. de constitut. iuxta inductionẽ factam in argumento pro præfato C. supra formato. Dico quarto, ex eius falsitate nil contra nos inferri: quia nos non contendimus constitutionem, de aliqua re, vel actu simpliciter loquentem extendendam esse ad rem, vel actum præteritum ratione futuri effectus, sed legem agentem de vsu & exequutione alicuius rei vel actus futura comprehendere vsum & executionem futuram rei præteritæ. Defendimus enim legem prohibentem quamcumque & qualemcumque futuram successionem, cõprehendere successionem futuram: etiã si quis eam prætendat ratione rei præteritæ, scilicet accessus vel alius expectatiuæ antea concessæ, quod longe diuersum est. hoc enim non est extendere legem ad præterita, illud autem sic, vt mox magis apparebit.

45 Quarta decisio sit glo. memorabilis iuncto tex. in verb. vtetur. clementinæ 2. de vita & honest. cleri. quæ singular. probat constitutionem prohibentem vsum & exercitium futurum alicuius rei vel actus, comprehendere etiam vsum & exercitium rei præteritæ. Nam clementina illa 2. prohibet vsum vestium virgatarum, vel partitarum clericis, & ait gloss. illam cõprehendere vsum vestium antea factarum. de qua decisione dico primum illam esse veram. Quoniam vt gloss. ipsa subtilissime subiicit per hoc dictum non extendimus illam constitutionem ad præterita: sed intelligimus eam in vsu rei futuro, de quo loquitur. aliud enim est res ipsa præterita, aliud vsus eius futurus. Rem ipsam vt præterita est, & illius vsum præteritum illa clementina non tangit, sed tantum vsum futurum. Dico secundo illam communiter recipi. nam eam probant ibidem Cardinal. & Panor. & impense commendat Imol. & Ant. cum And. Sic. Felyn. & Dec. in dict. cap. fin. & Domin. cum. Alex. in dict. cap. ex antiquis. approbant. Tertio dico illam glo. & decisionem, quæ ex ea elicitur male applicari à Felyn. in cap. fin. de constit. col. 11. limitatione ipsius quintæ, quã cõstituit ex decisione prima supra relata. Quarto dico hãc decisionem nostrũ propositum maxime iuuare. Quoniã vt illa glo. loquitur de lege, quæ nullam de præteritis mentionem facit, ita & nostra clementina. & vt illa loquitur de vsu futuro, ita & hæc de successione futura. Cum ergo illa dicat, clementinam illam cõprehendere vsum futurum rei præteritæ, ita & clementina nostra comprehendet futuram successionem ratione rei præteritæ: & ita futuram successionem, ad quam præfatus C. ratione accessus præteriti adspirat.

Quinta decisio, quæ corroborat quartam, sit glo. receptæ per omnes quæ postrema est cap. 1. de iniur. lib. 6. quæ ait text. illum, qui excõmunicat concedentes vel extendentes pignorationes, vel represalias ad clericos, comprehendere eos, qui antea concessas extẽdunt. & ita cõprehẽdit vsum futurũ rei præteritæ. 46

Sexta, quæ confirmat etiam quartã, sit glo. singul. clementinæ 1. de testa. scilicet, quod clemen. illa præcipiens exequutoribus testamẽtariis, etiam religiosis exemptis, vt rationem de sui officij gestione & exequutione ordinariis reddãt, includit exequutionem & gestionem futuram, licet non præteritam, vt in solutione argumenti quinti præfati C. dicam. Et ita vides constitutionem de gestione simpliciter loquentem, includere gestionem, & ita vsum & exercitium rei præteritæ, officij scilicet exequẽdi antea susceptæ. Ad idem allegant Do. & Cardin. Alex. in cap. ex antiquis. 54. dist. post Anto. in cap. fin. de constit. glos. in verb. transiuerint. clemẽtina 1. de regular. quæ tamen nil facit. quoniam agit de lege, quæ expresse ad religiosos, qui antea transierunt, se ipsam extendit.

Septima sit decisio Ioan. And. in cap. fin. de elect. lib. 6. col. 1. scilicet cap. illud fin. statuẽs formam confirmandi electiones, comprehendere confirmationes electionum præteritarum: quia licet electiones sint præteritæ, non tamen vsus earum & confirmatio de qua illud cap. agit. sic in proposito, licet accessus sit præteritus, successio tamen per eum facienda, futura est. 47

Octaua decis. sit Guiller. de Suza, & Iacobi de Aren. quem Cyn. in l. 2. de legib. in hæc verba refert. *Statutũ vetus cõtinebat, quod bannitus eximerẽtur de banno, solutis 50. libris, postea superuenit nouum statutum, quo cautum est vt eximãtur de banno, solutis centum libris. Accidit quod quidam bannitus ante statutum nouum volebat exire de banno, dicebatur sibi, quod solueret centum libras. Dicebat ipse: Ego non debeo soluere, nisi quinquaginta. De hac quæstione fuit controuersia Paduæ apud Doctores illius temporis. Et terminatum fuit per Guiller. de Suza & Iac. de Are. Parm. quod soluere debebat centum libras. Quia statutũ non dat formam futuris bannitis, sed futuris exemptionibus bannitorum: & sic futuris liberationibus, vbi debet seruari lex noua:* Hæc ille. Quid te rogo, nostro proposito aptius, si rẽ vigilãter cõferas? 48

Nona sit decisio Archid. qui in cap. deliberatione. de off. leg. lib. 6. sub finem, secutus Guiller. de Suza præceptorẽ suum, dixit legem nouam, quæ formam procedendi & pronunciandi induxit, cõprehendere lites præteritas, qua parte processus adhuc est futurus, licet nõ qua parte præteritus. Idem glo. cap. licet canon. de electio. lib. 6. verb. de cætero. recepta per omnes ibi, & vbique, & Petrum ab Anch. in repetit. cap. 1. de constit. q. 13. fol. paruo 51. col. 1. quod ipsum Bart. in dict. l. omnes populi. ff. de iust. & iur. 5. q. principali, receptus ab omnibus ibi, & à Domi. & Alexan. in cap. ex antiquis. 54. dist. & ab Anto. & Panor.

in cap.

in cap. fi. de constitut. & aliis quos referunt ibi Felyn. col. 10. & Dec. penult. 49

Decima sit decisio Bart. in l. omnes populi. ff. de iustit. & iur. nu. 47. scilicet statutum noue factum, vt medietatem dotis vxoris præmortuæ maritus lucretur, comprehendere etiam dotem vxoris ante illud statutum acceptæ, si ea post illud moriatur. Quod ipsum tenet ibi Rayner. de Forliui. nu. 63. suæ repet. Ioan. item Baptista de sancto Seuer. nu. 83. suæ repet. & Petrus ab Anchar. consil. 125. visis. col. fin. Immo & Communis Legistarum transit cum Bartolo, teste Imol. in illo cap. fin. nu. 13.

Contra tamen illam decisionem Bart. tenet ipse in dict. cap. fin. de constit. col. pen. vers. sed aduerte. quem sequutus est Fely. ibi col. 3. & Dec. col. fin. & Io. Crotus in repet. l. omnes populi. num. 73. ff. de iust. & iure. quatuor rationibus. quas licet veluti nouas refrat, sunt tamen partim Imolen. partim Fely. in dict. cap. fin. col. 2. & 3. Non tamen arbitror discedendum à Bart. cum quo omnes ante Imol. ipso teste, transierunt. Quia primo si à Barto. in hac cõclusione discedas, oportebit te pari ratione discedere in præcedẽti cõclusione, quod quãuis Decius faciat col. pen. Imolen. tamen non audet id penitus facere, licet tentarit col. 7. Felyn. itẽ & Crotus Bart. sequuntur. Secundo, quod quinque decisiones præcedẽtes eis repugnant, quarũ nulli satisfaciunt. Tertio, quod ratio illa viua glo. ii 4. decis. supra citatæ, qua Bartolus & prædictæ decisiones nituntur, destruit eorum sententiam. quoniam dicere quod Bart. ait, nõ est legem ad præterita extendere, sed futura comprehendere. Quarto facit, quod si sequamur Imolen. qui primus à Bartolo defecit: & qui fuit in causa vt Felyn. Dec. & Crotus deficerent, oportebit nos dicere nulla præterita intra legem notam includi: nisi aliquod verbum præteritum tempus sapiens in ea ponatur, id enim ipse ait nu. 14. quod tamen visum est absurdum, etiam Felyn. in illo cap. fn. col. 13. vers. demum. Quinto, quod innouarẽtur nulta olim recepta per prædictos, vt ipsemet Felyn. fatetur ibidem. Sexto est, casus cõtra eum in cap. cum tu. de vsuris. adiuncto ei cap. quoniã. eod. tit. Nam in illo cap. quoniam. statutum simpliciter fuit, vt vsurarij manifesti, tali & tali modo cogerẽtur restituere vsuras, nulla de præteritis mentione facta, & nullo verbo, quod tempus præteritum saperet, inferto. & in illo cap. cum tu. declaratur locum fuisse statutis in cap. quoniam. etiam in vsuris ante illud, extortis. Vides ergo legem restitutionem vsurarum futuram tangentem, extendi ad restitutionem vsurarum præteritarum, & ita ad vsum & exercitium rei præteritæ. Septimo, & quidem neruose, quod si omnia quæ Imolens. ait vera essent, sequeretur canonem, si quis suadente. 17. q. 4. non comprehendisse homines ante illum natos: sequeretur legem huius ac Castellæ Regnorum, ne quis insideat mulæ, non includere illos, qui ante illam insidere solebant, immo neque mulas & homines ante illam natos. & lex de non exportando frumento vel vendendo extra ciuitatem & territorium, non comprehenderet frumentum ante illam legem coactum, & alia id genus sexcenta, quæ ridicula sunt & Ioan. Imol. viro alioqui grauissimo indigna. 50

Non obstat fundamentum eius scilicet quod ex contractu dotis quæsitum fuit ius hæredibus vxoris, & ita statutum illud nouum non debet eis præiudicare. Nam primo ius, quod futurus hæres sperat in bonis viuentis, non est considerabile, vt diximus in octauo argumento post Bar. in l. is potest. nu. 3. & 9. ff. de adquirend. hæredi. Secundo illud ius videtur secundarium, & ita locũ habent quæ diximus in nono argumento. Tertio præiudicium illud est præcogitatum ab statuti illius cõditore, & ita locum habent quæ tradit Dec. in consil. 113. & tacta fuerunt in illo argumento nono, si conditor statuti & legis nouæ habuit potestatem præiudicandi cum causa. Quarto respondeo, quod si talis contractus super dote fuisset initus, vt ex illo irreuocabiliter dos deberetur alicui post mortem vxoris, etiam sine alia vlla voluntate vltima & alia lege, tunc non esset locus decisioni Bartol. Quia tunc alia ratio quam quia dos erat præterita, impedit nouæ legis vigorem ad illam extendi, obligatio nempe quæsita irreuocabiliter per illum cõtractum. Non otiosè autem dixi, irreuocabiliter, & ita vt etiam sine alia vltima voluntate ac lege deberetur, propter ea, quæ in solutione argumenti dicam: Ad alia vero tria fundamẽta, quæ Ioan. Crotus adducebat ex Felyn. fontibus hausta, gratia breuitatis, quia leuiora sunt, speciatim non respondeo. 51

Vndecima sit Baldi in l. omnes populi. ff. de iust. & iur. n. 14. ver. sed an. scilicet statutũ vetãs mulieribus, ne deferant sericas vestes, includere vestes iam factas. 52

Duodecima eiusdem ibidem, scilicet statutum, ne filia dotata succedat, concludere filias ante illud dotatas. quod ipsum dixit in l. illam. C. de donationib.

Decimatertia sit Bart. in dicta l. omnes. nu. 42. scilicet statutum ne fœminę succedant, extẽdit ad præteritas, quæ nondum cum fratribus diuiserunt hæreditatem. Quæ decisio satis continet id quod decisiones dictæ præcedentes, immo & quiddam maius scilicet cõprehendere filias fœminas, etiam si pater ante statutum obiisset mortem: nondum tamen illæ recipissent portionem suam: quamuis contrarium ei imponat Imol. in illo cap. fin. nu. 14. & teneat Bald. in l. illam. C. de collat.

Decimaquarta sit Felyn. in dict. cap. fin. col. 11. scilicet, statutum vt tantum detur capienti & præsentanti bannitum, dandum esse illi, qui bannitum ante statutum capiat, & post illud præsentauit. 53

Decimaquinta sit Croti in repet. dict. l. omnes populi. nu. 78. scilicet statutum, quod tantũ detur præsentanti bannitum: dandum esse illi qui cepit ante illud: sed post id præsentauit. quas duas decisiones ideo tribuo diuersis, quoniã, vt vides, diuersæ sunt: tribuo autem illis, & non Baldo, cui eas ipsi tribuũt in l. si ita scriptum. §. fin. ff. leg. 2. quia illud non dicit ipse sed diuersum, quod est decisio sequens. 54

Decimasexta, scilicet statutum de eo, qui ceperit bannitum, extendi ad eum, qui antea captum præsentauit. Neque ad id dicendum quòd ea ratione mouetur Bald. qua illi Patres significant, sed alia quæ parum eorum proposito & nostro seruit. Omnes tamen tres decisiones probant, statutum de vsu aliquo & exercitio loquens extendi ad vsum rei etiam præteritæ. quod est nostrum propositum.

Decimaseptima sit Angeli in l. Vranius. ff. de fideiuss. col. 2. & in l. 1. col. 2. C. de his qui accusari nõ pos. scilicet stante statuto, ne querelæ bannitorũ audiantur, accusatorẽ, qui pendente accusatione bannitur, non debere amplius audiri. Quoniam, vt ille docte de more ait, inhabilitas illa superueniens ante rem per- 55

Universidad de Deusto
Biblioteca

fectam repellit eum, postquam ad illum casum vnde incipere non poterat peruenit. Sed hæc decisio licet magnopere iuuet propositum nostrũ, quatenus probat ius inchoatum perdi propter inhabilitatem superuenientem: nil tamen de legis extensione cõtinet.

56 Decimaoctaua sit Ant.in cap.fi.nu.19.de cõstituti. scilicet legẽ: Nequis triticũ ex territorio exportet, illum qui ante legẽ cœpit extrahere, nondũ tamen extraxisset, cõprehendere. quod ante illũ Host.neq; per eũ, neq; per aliũ ibi relatus sensit in cap.2.de cõst.vt in solutione.7.argumẽti. decis.9.dicti C.infra dicemus.

57 Decimanona decisio sit Ioan.And.in cap.auaritiæ verb.genere, de electio.lib.6. cõmuniter recepta ibi, quæ habet constitutionẽ illam prohibentem electo, ne ante confirmationem administrationem ecclesiæ gerat, etiam tamquã procurator, cõprehendere illum electum, qui antequã eligeretur, tamquã procurator, vel œconomus administrabat: quæ decisio nostrum propositum magnopere confirmat. Nam sicut illud cap.auaritiæ, de gestione futura loquitur, ita & clementina nostra de futura successione. & sicut hæc non extenditur ad præterita expresse, ita nec illud. & sicut hæc aliquantum est præiudicialis, ita & illud. & sicut illud est prohibitiuũ, ita & hæc, immo illud de vsu actus iã effectũ sortiti agit, nos autẽ de vsu actus nondũ effectũ allequuti. Cum ergo illud cõprehẽdat futurum vsum rei penitus perfectæ, œconomiæ videlicet, & procurationis consummatarũ & suum effectum sortitarum ante illud cap. ita, immo à fortiori nostra clem. cõprehendit vsum futurũ rei præteritæ nondũ perfectæ, vel saltẽ effectũ nondũ sortitæ, scilicet accessus ad beneficium prædicti A.tunc viuentis.

58 Vigesima sit Lauri in tract. de success. mascul. exclus. fœmi. 2. parte. nu. 12. scilicet, statutum ne fœmina succedat extantibus masculis, ad filias iam natas extendi. cui satis consonat decisiones 12. & 13. supra relatæ: quæ decisio tanto magis nostrã propositionem adiuuat, quãto verius & receptius est per illud statutum filias excludi, etiam quoad legitimam, secundũ Alexandrũ in consilio 68. circa præmissam. nu. 6. qui multos alios in hoc citat. quem sequitur Iason in l. si quãdo. §. & generaliter. C. de inofficios. testam. quamuis subdubitasset prius in authent. nouissima. nu. 71. cod. tit. Ratio vero quare nos hæc decisio multum iuuat, illa est, quod filiæ simul ac nata fuit, quasi debita saltem cœpit esse in bonis paternis legitima, l. sed quia. ff. pro socio. ibi: Quasi debita & l. fi. §. sin autem. ibi: Quasi debita C. de curat. furi. & glo. putata. sing. in l. 3. C. de iur. & facti ignor. quæ similẽ tamen habet in l. si duo. ff. de adquir. hæred. quæ recepta est opinio apud scribentes in prædictis locis & Iason in l. is potest. nu. 23. ff. de adqui. hæred. & Roderi. in l. quoniam in prioribus. C. de inoffi. test. col. 9. immo Bar. cõmuniter receptus in dict. l. is potest. tener ius, quod filius suus habet in bonis patris esse distinctũ à filiatione. Immo & Bart. & Areti. & alij, excepto Iasone, in ea sunt opinione in illa lege, vt ius succedendi, quod filius habet in bonis patris, sit ius considerabile ac spes à iure probata. Et quamuis Iason ibi contrarium teneat, multa loca citando in quibus Bartolus aliud sentit. quam dissensionem magis esse verbalem, quàm realem facile, si vacaret ostẽderem. At vtcumque, res habeat, negari non potest tantum iuris fauore dignius habere filium suum ad legitima in bonis patris habendam, viuente patre, quam præfatus C. viuente præfato A. ad hanc Cantoriã habebat, tempore huius clementinæ. Cum ergo lex simplex ne fœmina succedat excludat filias iam natas, quare te rogo præfatum C. accessum habentem ad Cantoriam paternam non excludet hæc clementina, non simplex sed multissima illis verbis: *Nullo vnquam tempore, &, Nullo modo succedat*? Magis autem multo faciet hęc decisio pro nobis, si teneamus cum Bart. supra in decis. 13. relato, filias hoc casu excludi etiam à delata, sed nondum adita eis hæreditate.

Duodecimo principaliter, pro nostra parte facit radix illa omnium prædictarũ vinginti decisionum, nẽpe resolutio Anto. circumspectissimi viri in cap. fin. nu. 15. de cõstitutionib. laudati à Dominic. & Alexan. cap. ex antiquis. 54. distin. consona satis Bartolo communiter recepto in l. omnes populi. ff. de iust. & iur. in q. 5. princip. nu. 44. quem Petrus ab Anch. aliorum dictis illustrat in cap. 1. q. 14. principali de cõst. Facit, inquam, resolutio illa, legem nouam inducentem aliquid, etiam se ad præterita non extendentem, quæ de actis & factis ipsis loquitur, non comprehendere acta & facta præterita perfecta quoad suam formam. Eam autem, quæ de vsu, exercitio & executione actus iam facti loquitur, non comprehendere quidem vsum, exercitium & exequutionẽ actus & facti præteriti, si ea quoq; iam sunt præterita: futur: vero sic, siue sint actorum & factorum futurorum ꝺ præsentium, siue præteritorum. at clem. hæc, lex est indulcens aliquid noui de successionibus in patena beneficia. Ergo non comprehendet præteritas: comprehendet autẽ futuras, etiam si illa exequutionis actorum & factorum præteritorum fuerint: cum non de illis factis & actis, sed de illorum exequutione loquatur. Cum ergo successio, quã præfatus C in præfatã Cantoriam futura esset tempore Clementis, cõprehendetur ab hac eius lege: licet illa successio sit vsus, exercitium vel exequutio actus præteriti. quamuis si de acceſsibus vel expectatiuis concederdis, vel non, locuta fuisset, non comprehendisset hunc accessum. Quia id de quo locuta fuisset iam præteritum esset: præsertim quod verba huius clemẽtinæ prægnantia valde sunt & vniuersaliter distribuentia, scilicet: *Filij presbyterorum nullo vnquam tempore, & nullo modo in patrum beneficia succedant*. quæ verba omnem succedendi modum continent, etiã extraordinariũ. arg. glo. sing. in clemẽtina, vt hi qui. verb. nullo modo. de ætate & qualit. quæ habet per illa verba excludi etiam modũ dispensatorium, arg. item glo. memorab. in clemẽtina 1. verb. quauis. de re iudic. & eorũ quæ tradit Panor. consil. vltimo. vol. 1. & illorũ multorum quæ allegant Felyn. & Deci. in cap. sedes. de rescript. Quibus addo illud Decij consi. 56. col. 4. Comitem Palatinũ, cui est potestas legitimandi quoscumq; spurios, etiã infantes legitimare posse. Quod ante illum dicitur dixisse Alexand. in quodã consil. non excusso. & ante illum Bald. in consil. 204. super primo. 2. lib. Cũ igitur modus succedẽdi per accessum aliquis modus sit saltem extraordinarius, consequitur illum esse sublatum.

Et ne primo respondeas huic argumento 12. à resolutione Antonij discessisse Felyn. ibid. in col. 2. ampliatione 4. considera primo, Felyn. nõ esse contrarium Antonio, immo illi subscribere. Felyn. enim ait constitutionẽ de aliquo actu, vel facto præterito loquentem non extendi ad futuros effectus. quod nos etiam sequuti sumus in 11. arg. decis. 1. Ant. autem ait,

legem

legem quæ de aliquo loquitur, comprehendere futura, etiam si ea sint executio, vel vsus rerum præteritarum. quod non est Felyni dicto aduersum, sed longè diuersum. Considera secundo eundem Fely. in cod. cap. fallen. 4. nu. 10. cum communi tenere, legem nouam, quæ ordinem & modum caussarum agendarum respicit includere lites & caussas super rebus præteritis mouendas, immo & iam pendentes pro ea parte qua futuræ sunt. Quod nulla ratione defendi potest, nisi quia modus ille, de quo loquitur futurus est, & est quædam executio: licet actus præteriti & cœpti. Fateor, quod Imolensis per principium auth. vt cum de appel. cog. colla. 8. tentauit in d. c. fin. recedere à communi, quo ad lites pendentes. & id affirmarunt postea And. Sicul. & Dec. propter verbum, Examinari, positum in illo princip. quod tamen de pendentibus per appellationem loquitur. & verbum, Examinari, quo ad merita caussæ referri potest. Per quod facilè communem & Felyn. contra prædictos sustentes: quamuis proposito nostro sufficiat id quod omnes tenent, scilicet legem modum inducentem extendi ad lites superrebus præteritis futuras. Considera tertio eundem Felynum ibidẽ fallent. 5. tenere quiddam maius, scilicet legem nouam etiam de facto aliquo vel actu loquentem cõprehendere actum & factũ antiquum, quando suam perfectionem & complementum ab actu futuro expectat. quod ante illum Pano. & Card. & Imol. adnotarunt in clementina vt hi qui. de ætat. & qualit. quod ipsum pro 4. conclusione posuit Crotus in repet. l. omnes. num. 78. ff. de iustit. & iure. quæ Felyni fallentia clarè coneludit clementinam nostrã inclusuram fuisse hunc accessum etiamsi de accessu egisset: quoniam perfectionem suam à facto futuro expectabat. Quod tamen ego, etiamsi magnopere pro meo proposito facit, non concederem per ea, quæ in 2. decis. inserta 11. argumento dixi.

Considera quarto eundem Felyn. col. 13. versicu. Puto. carpere Imol. qua parte ab Antonio discedit. Contra quem nos quoque supra pro Bartol. in argumento 11. decisione 14. pugnauimus: & ni fallor, vicimus.

Decimotertio principaliter facit, quod illa resolutio Antonij in argum. 13. pro fundamento assumpta, legem de vsu & executione loquentem comprehendere vsum & executionem rei præteritæ, duobus solis casibus fallit secundum eundem communiter receptum: quorũ neutri est locus in casu nostro. Prior enim illorum, est quando executio est omnino accessoria rei præteritæ, vt augmẽtum portionis præbendæ ad eam iam quæsitam. cap. fin. §. 1. de concess. præb. lib. 6. huic autem casui non est locus in proposito: quoniam successio non est sic accessui connexa & illi accessoria. Nam primo illa successio, non accedit accessui, immo econtrario accessus quoddam præambulum ad illam. Et ita quoddam accessorium antecedens: vt ius patronatus ad beneficium secundũ S. Thom. 2. 2. q. 100. art. 4. quod pridem explicauimus in cap. quanto. de iudic. Secundo illa successio non est omnino coniuncta accessui. Quoniam per illam nouum ius, scilicet in re quæritur accessuro ius ad rem habenti: & sexcentis modis accessus euanescere potest antequam ad successionem perueniatur: quod sufficit, vt non dicatur ei omnino annecti & accedere. d. cap. fin. §. pen. de concess. præben. qui probat ea de caussa præbendę adquisitionem non esse omnino annexam & accessoriam Canoniæ collationi & iuri ad eam quæsito. immo adeo esse diuisam & per se subsistentem vt sub nouam legem reuocantem expectatiuas ineludatur. quod in illo cap. fin. probatur, & adnotatur ab omnibus. Et ita vides vni è duobus casibus non esse hic locum. Quod autem alteri non sit probatur, alter enim casus, in quo secundum Anton. & communem lex noua de vsu agens & executione, non comprehendit vsum rei præteritæ, est quando finis & ratio legis nouæ non habet locum in eo. Exemplum est in gloss. singul. clement. 1. de testamen. determinante illam clementinam, quæ iubet executoribus testamentorũ rationem de sua executione reddere locorum ordinariis, non incluisse rationes antea non redditas de præteritis executionibus: cum tamen id quidam vsus & executio sit rei præteritæ: officij videlicet iam commissi. Et ratio est secundum gloss. ibi, quia Papa id iusserit, vt colligitur ex textu, ne malè administrarent executores: quæ ratio & finis cessabat respectu præteritarum executionum, cum illæ iam essent bene vel male factæ. Huic tamen casui non esse locum in nostro proposito, luce clarius constabit ei, qui perpenderit rationem principalem huius clementinæ condendæ illam fuisse, ne per huiusmodi successiones memoria præteriti delicti renouaretur & scandalum populo fieret, dum in mente ei veniunt peccata eorum, quos in hoc magnis reditibus & magno sudore sustentat, vt sint mediatores & intercessores ad Deum pro suis delictis. 49. distinct. in princip. cap. ipsi sacerdotes. 1. quæst. 1. quæ ratio, vt vides, locum vendicat in proposita successione. Ergo & lex noua illam includet.

Decimoquinto facit, quod lex noua includit illa futura ius nouum in sacerdotiis conferentia, quibus verba ipsius conueniunt: quamuis ea sint talia, quorum initia & iura præambula præcesserint. Et adeo illa includit, vt etiam illorum præambula & iura ad rem tollat. Casus est clarus in illo cap. fin. de conces. præbend. lib. 6. ibi enim lex noua expectatiuas, reuocans extenditur etiam ad expectatiuas præbẽdarum, quarum iam Canoniæ collatæ fuerũt, & quarum ratione iam distributiones quotidianas recipere cœperunt. Immo vt in except. 13. ostendimus, extenditur etiam ad præbendam iam vacantem, & quæ iam iudicata fuit esse debita expectanti. Immo & ad illam, quæ iam collata fuit, sed nondum per expectantem acceptata. Quare igitur hæc noua clementina non extenditur ad successionem futurã in præfata Cantoria: licet præambulum quoddam & præparatorium ius ad rem perosum valde ac magis remotum præcesserit? Confirmatur hoc per illam theoriam receptam, quæ habet præterita, quorum perfectio à re futura pendet: comprehendi sub ea lege, quæ de illa futura loquitur: quod mea sententia singulariter probatur in illo cap. fin. de concess. præbend. lib. 6. inducendo illud eo modo, quo supra in hoc & præcedenti argum. inducebamus. Probatur & in cap. cum tu. adiuncto ei, cap. quoniam in plerisque. de vsur. inducendo illa eo modo, quo in argum. 11. decis. 10. adduximus. Affirmat illam etiam Felyn. in illo cap. fin. col. 11. versic. fallit. & Crotus in illa l. omnes. num. 71. in vers. limitatur. qui per errorem typographorum est positus pro, Ampliatur, vt subsequentia demonstrãt. idem satis affirmauit Imol. in clemen. vt qui col. 4. de ætat. & qualit. & in element. 1. col. 1. de test. qui & in d.

Universidad de Deusto
Biblioteca

clem.vt hi.& Card.col.2.dixit legem nouam extendi ad effectus futuros rerum præteritarum. quod & si forte omnino verum non sit,vt supra tangebam, in effectibus rerum præteritarum & suum effectum iam sortitarum:tamen verisimum est de effectibus rerum præteritarum è futuris adhuc pendentium.Cum igitur is accessus initium quoddam, & ante ambulum sit ad succedēdum in præfatam Cantoriam:cúmque solum sit ius quoddam ad rem præparatorium ad illam,cum perfectio à futuro euentu pendeat:cúmque successio hæc futurus quidam effectus rei nondum perfectæ ac consummatæ sutúmque effectum sortiæ sit, quare lex de successione quamuis in vniuersum loquens hanc non comprehendet?

CONFVTATIO CONTRARIORVM.

SVMMARIVM.

1 *Contractus vim, quæ compositio, & quæ gratia pretio concessa non habet.*
1 *Gratiam expectatiuam, libere à successore concedentis reuocari.*
1 *Contractus ex iusta caussa tolli à Principe.*
2 *Compositio accessuum non transit ad successorem.*
3 *Intellectus cap.2.de conces.præbend.expenditur.*
4 *Lex noua quæ includit futurum inuoluens præteritum. & num.6.*
5 *Actus consummatio, quæ executio eius.*
5 *Successio in præbendam vt accedit canoniæ.*
7 *Legitimatio primogeniti præiudicat secundo genito, tribus concurrentibus. & 8.*
9 *Lex correctoria quæ fauorabilis.*
9 *Legem correctoriam extendit ratio expressa.*
10 *Legitimatio,extante legitimo,quam exosa. & 11.*
12 *Religiosus ingressus cui iuri quæsito non nocet. & 13.*
14 *Lex noua ne fœmina in emphyteusim succedat,vt includit filias iam natas,cum concordantia opinionum.*
15 *Emphyteusim pro se ac liberis quæ noua lex includit.*
16 *Intellectus regulæ, sine culpa. lib.6.*
17 *Legis per dispositionem, damnum datum non resarcitur.*
18 *Ius quærendi modum ciuilem facilè à principe tolli.*
18 *Accessus, modus quærendi ciuilis, non ius quæsitum est. & num.19.*
19 *Ius priuilegij facilè à principe tolli.*
20 *Regressus ad ius pristinum dari,cum id æquitas suadet.*
21 *Principem præiudicare nolle quando verum & quādo non.*
22 *Præiudicium præcogitatū quando videtur facere princeps.*

1 NON obstant præfati C. fundamenta. Non primum: nam vt ego concedo, constitutionem simpliciter loquentem non extendi ad præterita, ita cum oportet concedere successionem, quam nos sub hanc clementinam includi contendimus,non esse præteritam, sed futuram,quamuis quædam executio & quidam vsus rei præteritæ sit: quod nil obstare, quominus sub legem nouam cadat,in argument.13. probauimus,& in multis decisionib.11.argumenti, præsertim in 4. conclusimus.

Ad secundum respondetur primo, quod compositiones,quæ apud sedem Apost.fiunt applicando aliqua temporaria per viam eleemosynæ,ad aliqua opera pia, non fiunt per viam contractus, & pretij rerum spiritualium: sed per viam cuiusdam pœnitentiæ, & gratiarum actionum:quę impleta nullam aliam obligationem inducunt inter componentem, & compositum, quam alia obsequia, & elecmosyna: per quæ non intenditur obligatio, sed potius deobligatio siue exoneratio, & meritum. Secundo, quod ex iuxta caussa potest Papa suo cōtractui contrauenire:quanto magis tollere prædecessoris cōpositionem, ob eas iustas & magnas causas,quibus Clemens ad hanc sanctissimam elemētinam condendam motus fuit. Tertio,quod illa compositio personam Papæ respicit,nō successoris.Quarto,quod hoc argumentum aut probat Papam non potuisse hunc accessum reuocare,aut non probat non reuocasse:quorum prius nemo concedat,cum materia sit beneficialis, & agatur de iure ad rem ad vacātura reuocando:quæ omnia latius in solutione prædicti quarti argumenti probantur, & explicantur.

2 Ad tertium respondeo credere me quidem eiusmodi transactionem siue compositionem, de qua fit argumentum, inter præfatum A.& patrem C. intercessisse: nego tamen eam Papæ auctoritate firmatam fuisse. Quoniam nulla ex parte litterarum colligi potest eam sciuisse,vel olfecisse Papam. Quare hoc argumentum violentius retortum fuit in præfatum C. in exceptione 4.

3 Ad quartum respondeo, primo communemopinionem esse contra Imol.& Dom.quorum & Felyn. auctoritate sola nititur argumentum, vt latè ostensum fuit in argum.2. pro nostra parte facto.Secundo, quod si opinio Imol. teneatur, nil primo seruit eius determinatio proposito Fely.in cap.fin. de constitut. neque proposito præfati C. Quoniam vt videre est apud Dominic.cuius relatione hoc Fely.& aliis constitit, ea ratione principaliter ait Imol. per illud cap. nō fuisse quassatas promissiones beneficiorum antea licite factas:quia illud c. non simpliciter quassat promissiones:sed cum adiectione,faciendas.Et ita solum probat constitutionem ad rem futurā se contrahentem & restringentem non extendi ad præterita,quod Felyn.ibi non tractat. non autem probat legem simpliciter de aliqua re factam ad eius futuros effectus non extendi. quod Fely.ibi tam serio contendit.Minus item proposito nostro nocet illa determinatio: nos enim non contendimus legem de re futura loquentem extendi ad ea, si iam est præterita:quod habet Imolæ determinatio:sed legē de re futura loquentem,includere rem illam futuram: licet ea sit vsus & executio quædam actus,vel facti præteriti.Non enim proposuimus defendere hanc clementinam quæ de futura successione loquitur,extendi ad successiones iam factas:sed tantum ad faciendas,quamuis illæ sint executiones quædam rerum præteritarū. quod nihil commune habet cum Imol. decisio. Facit (quæ consideratio serio perpendenda videtur) quod Imol.Do. & Fely.qui contra cōmunem tenent,ore pleno concederent illi cap.secundo,locum esse in promissionibus futuris beneficiorū præteritorum. in promissionibus item faciēdis post illud cap.ab eis, quibus Papa potestatem promittendi antea dedisset:quod nostro proposito est accommodatissimum. Nam vtrobique agitur de re futura, scilicet in nostro de successione futura: in illo de facienda promissione:& vtrobique futura res, de qua agitur, est quædā executio rei præteritæ. in nostro quidem accessus dati,in illo vero facultatis promittendi antea factæ. Quare igitur lex de promissione futura loquens comprehendit illam: & lex de futura successione agens hāc non includet?

Ad

4 Ad quintum respondeo,primo negando per illam glos.clem.1.de testam. probari simpliciter, legem nouam non comprehendere futura, quando illa cōprehendendo præterita inuolueret. neque Fely.in illo c. fin.neque Card.& Imo. in loco proprio id tam generaliter colligūt.Sed neque Crotus in præcitata l.omnes.nu.79.ff.de iustit.& iur.licet generalius quam illi colligat.Card.enim in illa clemen.1.col.2. solum colligit,quod ait glos. scilicet rationem illam reddendā, non ineludi sub legem nouam de reddenda ratione factam: quæ reddi nequit,nisi ratio quoque præteritorum reddatur: Imol. vero colligit actum futurum inseparabilem à præterito nō includi sub lege noua. Panor.vero in cap.pastoralis.§.verum.& Fely.in prælegato cap.fin.col.12. de constitution. colligunt futura, quæ omnino præteritis sunt connexa & accessoria,& nullo modo separata,iō includi sub lege noua:Crotus autem gesta futura connexa gestis præteritis sub lege noua non comprehendi:quarum nulla conclusio proposito nostro nocet. Quia per adducta in tribus argumentis vltimis pro nostra parte supra formatis illæ omnes intelligēdæ sunt. Primo,de præteritis consummatis: qualis non erat is accessus. Secundo,intelligendæ sunt de futuris, quæ nō sunt veluti executiones, & vsus quidam præteritorū: qualis tamen est hæc successio respectu accessus. Quoniam confirmationem actus & illius in suum effectum reductionem,executionem esse illius: probat clemen.1. de testamentis in illis verbis: *Ad executionem cuiuslibet vltimæ voluntatis.* Vbi hoc Card. not.4: colligit & affirmat.Tertio,intelligendæ sunt de futuris inseparabiliter accessoriis:quod non esse in proposito nostro, latè monstratum est in argumentis illis tribus,& præsertim in 14.per cap.fin.de concess. præb. lib.6. Nam tam vel magis annexa est successio in præbendā Canoniæ collatæ, quam successio in hanc Cantoriam accessui ad illam dato:at successio illa in prębendam nō est omnino & inseparabiliter accessoria & annexa Canoniæ:quoniam nō est adeo accessoria & annexa, ac portionis augmentum Canoniæ debitum. Siquidem illa cadit sub regulam reuocatoriam expectatiuarum,vt in 14.except. diximus, & probat illud cap. in illo §.pen. hoc autem scilicet augmentum portionis prębendalis minime, vt probat illud idem c.vers. si autem. Ex quo & sequentibus facile ac singulariter posses elicere, futura subesse legibus nouis, loquentibus de illis, etiam quando ex præteritis imperfectis oriuntur, & sunt quædam perfectio illorum & consummatio:vt in illis argumētis est monstratum. quæ omnia vt belle propositionem nostram confirmant, ita conatum prædicti C. reprimunt.

6 Ad sextum respondeo, conclusionem illam in argumento assumptam, scilicet legem nouam non includere actus futuros rei præteritæ perfectæ,procedere primo,quando lex de re ipsa loquitur,& nō de futuro effectu.Secundo,etiam procedere,quādo loquitur de futuro effectu rei perfectæ ac consummatæ; vt tangitur in argumento, & habetur in citato cap.fi.de constitutionib.in eo alleg.non autem,quando loquitur de effectu rei consummandæ ac perficiendæ:vt in responsione ad quintum supra dixi,& in tribus argumentis postremis probaui,& est communis cōclusio. at elementina nostra de successione futura loquitur: & successio virtute huius accessus facienda est executio quædam & effectus perfectiuus illius.Ergo eam comprehenderetur. Vnde colligis argumentum hoc satis expensum in præfatum C.validius reijci, quam in nos iaciatur.

7 Ad septimum,quod varias decisiones veluti similes nobis objcit,respōdeo ad eas singulatim.Ad primam, scilicet quod legitimatio primogeniti nō præiudicat secundo genito legitimo, respondeo primo negando illud absolute & in vniuersum acceptum. Quoniam ex his quæ latè tradit.Ioan.Cirier, de primogenitura.1.par.q.14. & Præpōs.in c.per venerabilem.§.quod autem.col.32.& Anton.Rosell. de legiti. 1.part.§.vltimo est videndum.& recentiores in l.Gallus.§.& quid si tātum.ff.de liber.& postum. vt verior, ita communior est conclusio contra illam decisionē Ioan.And.tribus concurrētibus.Primum,quod consuetudo pro illius conclusione non est. Secundum, quod legitimatio fiat per subsequens matrimonium. Tertium, quod statutum vel dispositio primogeniū constituens non loquatur de primogenito legitimo, sed simpliciter de primogenito. Ex qua resolutione communi contra præfatū C. regeri potest argumentum æquè ac ille contra nos ingerere.At quia præfatus C.fundare se potest in prædicta decisione:quatenus saltem illis tribus non concurrentibus vera est. Secundo, respondeo quod illa decisio, sic præsertim limata, non est similis nostro casui. Nam primo illa agit de virtute legitimationis, quæ quoddam priuilegium priuatam vtilitatem concernens est:nos vero agimus de virtute iuris communis in illa clementina contenti.

9 Et ne dicas illam clementinam licet ius commune contineat,esse tamen correctiuam:& ideo restringendam per vulgaria. Considera primo illam in fauorem animarum & munditiem cultus diuini, & decorem Ecclesiæ ministrorū, ac vtilitatem spiritalem totius Christianismi esse factam,vt proœmium ipsius indicat:& ideo quamuis alioqui correctoria sit:tamen ob hos respectus ampliandam esse,argumen.text. iuncta gloss.fing.cap.sciant cuncti.de elect.lib.6. verb. alios: quam Petrus post alios ibi sequitur,& in hoc citat & commendat Panor.in cap.nihil. num.9.col.2. in fine, de elect.& consil.114.attingendo.num.5.lib.2.& idem tenet in disput.1. num.36. & Felyn. cap.1. de sponsal. num.14.

10 Considera secundo,rationem huius element.condendæ in eius proœmio fuisse expressam,& ideo non obstante quod sit correctoria,extendendam esse,quatenus ratio suadet,secundum Bal.in auth. quas actiones.C.de sacrosanct.eccle.quem in hoc sequitur Pan. in illo cap. nihil.nu.9. & latius tradit copiosus Iason in citata authentica. nu.18. Contra vero legitimatio extantibus legitimis perosa est:& qui eam facit princeps,sine iusta saltem causa, pecus appellatur à Baldo in cap.filij nati.si de feud.fuer.controuers.in vsi.feud. quem quam plurimi laudant, & in his Ioann. Cirier, qui alios refert, de primogenit. 1.par.quæst.13.colum. penult. Et iure communi statutum est, ne plus habeat legitimatus, quam legitimus, per text. iuris totius optimum in §.& quoniam.authentic.quib.mod. natural. effic. sui. collat. 7. Secundo, non est similis illa decisio nostræ: quoniam non est ibi eadem ratio ad legitimandum: in nostro autem casu eadem est ratio, quare element. hæc comprehendat successionem futuram virtute accessus: sicut successionem virtute alius tituli & modi. Considera tertio, quod

etiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

etiam in propriis terminis iuris communis,disposition potentior est, quam legitimatio hominis.Nam legitimatio facta per ius commune:scilicet contractum matrimonij, præiudicat secũdo genito,nisi verba repugnent, vt prædictũ est:cum tamen legitimatio per rescriptum id nunquam efficiat secundum prædicta.

Tertio respondeo, illam decisionem de legitimatione ad successionem in bona temporalia tractare: nos vero de successione in sacerdotia agere:quę longè differunt quoad potentiã sicut & voluntatem iuri præsertim ad rẽ præiudicandi,per ea multa quæ in 14.excep.diximus:& ideo parũ accõmodari ꝓposito.

11 Quarto respondeo, quod licet legitimatio non præiudicet legitimo quoad primogenium vel protogenium, in quod lege aliqua particulari succeditur: quoad bona tamen, in quæ iure communi suo patri succedit, præiudicat. Nam secundum communem licet legitimari quis nõ debeat à principe extantibus naturalibus & legitimis: tamen si legitimetur sufficienti de hoc mentione facta: vel si antequam legitimi nascerentur, fuerit legitimatus, succedit cum eis, authentic.quib.mod.nat.effic.legit.in princ.collat.6. cum glos.verb.adscribi.& ibi Bart.& in authen.quib. mod.naturales effic.sui.§.tribus, & ibi Bart. collat.7. Tradit Spec.receptus de success.ab intestat.§.1.versic. quid de legitimatis. & latè colligitur ex his,quæ tradit Deci.consil.52.& 85.& 258. vbi etiam ait,communem opinionem tenere, quod excludat subst itutum. & ex his quæ tradit Ripa.q.30. l. si vnquam.C.de reuocand. donationib. ex quibus facile iterum retorqueas argumentum in præfatum C.in hunc modum: Si legitimatio, quæ priuilegiũ quoddam est,tam frequenter & tãtum præiudicat spei legitimorum, & eã vel tollit, vel minuit : quanto magis hæc clementina magno fauore digna spẽ huiꝰ accessus tollere valuit?

12 Ad secundam decisionẽ,quæ Frederici est in cons. 294.factum tale,scilicet clementina exiui.de verbor. signifi. quæ fratres Minores declarauit esse inhabiles, qui deputentur testamentorum executores, non extendi ad executores ante illam constitutionem deputatos,respondeo contra illam tenere Anto.in cap.fin. col.pen.de constit. & etiam Domin. quem retulit ibi Fely.Imolensis etiam col.pen.in opinionem Antonij inclinat. Felynus etiam ipse discedit à Freder. eo saltem casu,quo testatori fuisset opportunitas mutandi executoris,argum.eius quod ait Angel.in authent.vt nouæ constitutiones post alios duos menses, quam insinuatæ fuerunt obtineant.§.1.nos autem primo arbitramur sequendam esse communem contra Frede. quoniam clementina illa,exiui. non loquitur de deputationibus executorũ:sed de executionum susceptionibus,quas cum adhuc futuræ essent, merito cõprehendit illa clement. non comprehensura deputationes executorum,quæ iam præteritæ erant,si deputationes solas prohibuisset, per scripta in tribus postremis argumentis pro nostra parte factis. Secundo, arbitramur eam sequẽdam sine illa Felyni limitatione.Quoniam primo in decis.6. pro præfato C. sexto argumento inserta,diximus contra illam Angeli considerationem esse Paulum Castr.neque illã iure probari. Secundo,quia Felyn. parum diligenter eam expendit,quatenus terminos, in quibus Ang. loquitur, exæquat terminis:in quibus Frede.Nam Angel. agit: An lex, quæ de testamento loquitur, comprehendat testamentum præteritũ:Freder.vero,An clementina, exiui.quæ vetat fratribus Minoribus acceptare testamentorum executiones, comprehendat acceptationes futuras deputationis executorum præteritæ. Et ita Angel.inquirit : An lex loquens de aliquo extendatur ad illud præteritum iam perfectum,quo ad sui formam,licet non quoad effectũ:Freder.vero,An lex loquens de executione & vsu rei,comprehendat executionem & vsum futurum rei præteritæ:quæ quantum à se mutuo distent,tria postrema,quæ pro nobis facta sunt,argumẽta clarè ostendunt.Quo fit vt Fely. licet semper fuerit mihi maximus, doctissimus simul & optimus:maior tamen fuisset, si minus rerum coaceruasset,& paulo magis ea, quæ coaceruabat iudicio, quo erat excelso,expendisset.quod satis agnoscit ipsemet vir doctissimus, nec minus modestus in fine totius tituli de constit. quamquam multo magis expendit, quam alij quamplurimi recentiores viri quidem eruditi : at cum copiæ gloriam affectantes cum imitari volunt, Andreæ Siculo quam illi similiores euadunt:& tribuentes parum iudicio & resolutioni, quæ studiosorum mentes illustrant, & plurimo promiscuorum coniectioni, quæ easdem offuscat nonnunquam etiam ingenia confundunt clarissima.

Ad tertiam decisionem respondeo negando Bart. id dicere. Nam contrarium dicit,vt in vndecimo argumento in decisio.14.diximus.

Ad quartam respondeo,contrarium verius esse,vt in dicto 11.argumento decis.10.probauimus.

Ad quintam respõsuro rediit in mentem quod paulo ante de cumulatoribus, parũ cumulata expendentibus dixi:cum video decisionem illam quintam pro leuiori fundamẽto à Felyno adductam pro magno resumi à Croto,eo non citato,& nihil proposito eorum & nostro conferre. Quoniam primo illa de actu priuati hominis:ingressu scilicet religionis agit: cum tamen Fely. Crotus, & nos de lege publica agamus. Secundo, illa solum habet per actum vnius hominis non derogari iuri præterito in re iam quæsito alteri:nos vero disputamus de lege,an comprehẽdat futura,quæ sunt perfectiones & executiones præteritorum & in consecutionem tollat ius ad rem multis modis reuocabile. Tertio,quod si pertinaciter teneas illam conuenire proposito regeram in te argumentũ de ingressu illius, qui contractis sponsalibus de futuro:immo & matrimonio,ante consummationẽ professetur religionem:quem constat ad prærerita, etiam per quæ ius in re quæsitum erat trahi, cap. commissum.de sponsalib.cap.ex publico. & cap. ex parte 2. de conuersio. coniugator.

Ad sextam respondeo non esse illam contrariam proposito nostro:illa enim habet legem de testamento loquentem ad præterita iam perfecta non trahi, nos autem dicimus legem de successione loquentem ad futura trahi:etiã si illa successio sit executio quædam præteritorum imperfectorum.

Ad septimam responsio clara colligitur ex argu. 14.pro nostra parte facto.

Ad octauam respondeo primum, negando illam decisionem Felyn. quoniam determinatio Perri ab Anchar.consil.125.vera videtur, in quo casu ille consuluit. Nam vt in 1.& 2.col. clarè ostendit, loquitur de illo, qui & si non specificè, æquipollenter tamen accipiens emphyteusim, pro se ac liberis suis visus fuit accipere pro eis, tanquam pro hæredibus ita vt nõ plus iuris filiis ad emphyteusim quereretur,quam

esset ad cætera bona. Cum igitur lex noua excludens filias ab hæreditate comprehendat iam natas comprehender quoque lex noua excludens eas à tali emphyteusi,argument.eorum quæ notat Bar.in l.vt iusiurandi. §. si liberi.ff. de oper. libertor. Bald. in auth. si quas ruinas.C.de sacrosanct.eccles.Ludo.consil.35. visa.Bar.in l.si non sortem. §.libertus.ff.de cond.inde Ripa lib.3.16.respon.Secundo respondeo,concedendo illam decisionem Felyni veram esse, quando per illam stipulationem & contractum partis illa emphyteusis irreuocabiliter debita esset liberis, sine vlla lege alia, & vltima voluntate tacita vel expressa ad id necessaria. Sed tunc illa non obstat nostro proposito. Quoniam primo nos loquimur de re alteri debita per litteras beneficiarias, quæ non contractibus, sed vltimis voluntatibus æquantur, cap.1.§. econtra. & cap.authoritate.de concess.præbend.lib.6. & tradit Oldr.consil.58. & Cassador.in decisio.3.de præbend. quamuis alicubi Gomesius dubitarit:Felyni vero decisio de re debita per contractum. Secundo nos agimus de re debita reuocabiliter:ille vero de debita irreuocabiliter. Tertio,nos agimus de re,quæ deberur mediante aliqua lege, scilicet illa quæ filios presbyterorum facit habiles ad beneficia paterna mediate obtenta:illa vero de re debita per solum contractum sine alia lege, quæ speciatim faciat habiles,& ideo nõ est mirum, quod in nostro casu sublata lege, cuius virtute debebatur Cantoria, desinat esse debita : ibi vero non desinat. quia nulla lex mediatè qua saltem speciatim debebatur est sublata. Ex quo infertur, quod si talis esset emphyteusis à patre pro se ac liberis recepta, in qua pater posset filiis præiudicare,qualis quando fuerit colligitur ex Ang. in l. apud Iulianum §.si cui.ff.de leg.1.& Bald.in l.1.C. per quas pers. no. sub finem.& Ioan.Fab. in §.cæterum.Initit.de legi.agnat.suc.col.7.versic.eodem modo.& Alex.consi. 89.verum.col.3.& lex noua inhabiles faceret filias ad succedendum in ea illis profecto præiudicaret, & ita opiniones concordari possent contrariæ.

Ad nonam respondeo negando illam decisionem esse veram, & quod Ioann. Andr. sic illam scripserit. Quoniam per l.Cæsar.ff.de public.& vectigal.quam allegat, apparet eum idem voluisse dicere,quod Hostien.ibi ante dixerat. Host.autem non illud sed contrarium dixit. quod supra in 11.argum.& decis.18.retulimus & idem quod ille tenet ibi Card. quæst.1. & Anto.in cap.final. col.fin.de constitutionib. cui consentit Felynus.

Ad decimam respondeo, negando illam decisionem Iacobi:tum quia nullo textu,nec ratione probatur necessaria:tum quia Petrus ipse non satisfacit decisioni Ricar. Malumb. quam in oppositum allegat in hæc verba : *De illo cuius obligatio habet causſam ante nouam legem incipit tamen executiu & effectue in tempus nouæ legis, secundum istud tempus de illa iudicamus.* Tum quia resolutiones cõmuniter receptæ in hac materia sunt contra illam opinionem,& fundamenta Iacobi,vt ex tribus argumẽtis postremis,& ex vndecimo apparet.

16 Ad octauum fundamentum principale respondeo primo, conclusioni illi: *Nemo sine sua culpa damnum patitur*, addendum esse : Vel sine causſa, iuxta illam regulam lib.6. *Sine culpa, nisi subsit causſa non est aliquis puniendus.* & est communis resolutio gloss. ac omnium aliorum in cap. 2. de constitutionib. in cap. antiqua. de priuileg.cap.renouantes.22.distin.hæc autem clementina maxima de causſa condita est, vt ex eius procemio monstratur.

Et ne dicas resarciendum esse damnum ei, qui etiã 17
ex causſa illud passus, est, secundum Archid.receptũ in cap.per principalem.9.quæst.3.pro quo tex. & ibi Bald.in l.serui.C.quibus ex causis.ser.pro prer.lib.accip. Considera illud Archid.non procedere, quando illud damnum fieret per viam legis generalis. quod Alexand. testatur, & probat in consi.190.mature.lib. 2. in respons.ad 3.argumentum,quod repetitur lib.3. consil.18. vbi allegat illud pulcherrimum , Bart.in l. totius.ff.de pollicitation.scilicet ciuitatem non posse quidem auferre alicui ius suum, singulariter præciptendo vni homini , vel quibusdam hominibus : sed generaliter faciendo statuta posse, vt l.venditor. §. si constat.ff.communia prædior.& l.Antiochensium.ff. de priuileg.creditor. facit l. Lucius.§.fin.ff.ad municipal.& de incolis:intelligendo ibi per verbum , Lex, statutum,vt ibidem ipsemet Bart.intelligit,& in casu proposito,de damno per viam legis incusso agimus.

Secundo respondeo , conclusionem illam intelli- 18
gendam esse de damno rerum quæsitarum , non de modo quærendi , præsertim ciuili. Quoniam is sine vlla culpa tolli potest à principe & sine causſa , antea saltem,quam dominium quæratur:vt venientibus ab intestato ius adeundi,secundum Felyn.in cap.quæ in Ecclesiarum.de constitutionib.num.48. vbi subijcit hæc verba: *Vnde legitimãdo simpliciter spurium,etiam sine causſa potest tale ius tollere princeps,quia non est quæsitũ dominium.* At is accessus est modus quidã ciuilis quærendi hanc Cantoriam non ius in ea quæsitum,vt patet.

Tertio respondeo intelligendam esse illam con- 19
clusionem de alio damno ab illo,quod ex sublatione priuilegij obuenit:quoniam illud sine vlla causſa potest à principe tolli secundum glos.fin.cap. decet. de regul. iur. lib.6. quam singulariter mente tenendam dixit ibi Francus & commendat Dec. in d. cap. quæ in Ecclesiarum.num.26. sub finem:& is accessus priuilegium quoddam expectatiuũ est,vt cõstat.Quarto (quod longè altius est) forte dici potest tã patri presbytero,quam filio culpã esse regulariter, filium patri succedere:quod tamẽ nunc neque affirmo,neque nego:satis tamen innuit nuper Conc. Trid. sess.25. c.15. quod in calce huius prælectionis latè tractabimus.

Ad nonum principale respondeo , concedendo 20
conclusionem in argumento assumptam veram esse, quoties æquitas illa de qua in c.si beneficia. de præbend.lib.6. & cap.cum vniuersorum. de rer. permut. locum sibi satis vendicat. quam tamen in proposito non vendicare, possem multis modis ostendere : sed non est necessarium. Quoniam non contendimus in præsentia præfatum C. ad ius, si quod ante habebat, regredi non posse : sed solum virtute huius accessus accedere non valere,quæ longè sunt diuersa.

Ad decimum responsio multiplex colligitur ex 21
decimo argumento pro nostra parte facto,& replicis illius solutionibus adiectis. Prima quod hic de præiudicio secundario iuris ad rem agimus:in opposito autem de primario & iuris in re. Secunda , quod oppositio in præiudicio non præcogitato à principe procedit : nostra vero cõclusio in præiudicio à principe præcogitato. quod colligere licet ex eius verbis tam vniuersaliter distributis:Nullo vnquam tempore:ac nullo modo possint obtinere.& ex clausula derogatoria:Quorumcunque contrariorum, quam fi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nis clementinæ continet: cum is accessus contrarius sit præ-dictis verbis nullo modo, &c. quandoquidem eum, vnum è modis succedendi multis, esse constat.

22 Tertia, quod oppositio in alio præiudicandi modo procedit: nostra vero conclusio in præiudicio per viam legis. Ad quod vltro in illo argum.10. adducta faciunt, quæ diximus in solutione argum.8. Et ad replicationem, qua probare contendis neque per viam legis principem videri velle alij præiudicare, respondeo id esse verum in iure quæsito: non autem in quærendo. quod speciatim adnotabat Felyn. in cap. fin. de constit. col. 4. allegando ad id Panorm. consil. 84. col. penult. lib. 1. Quarta quod expresè constat ex voluntate principis, cum derogat contrariis quibuscunque, vt præfatum est in secunda sol. quæ omnia roborantur ex eo, quod sumus in materia beneficiaria & agimus de derogando non iuri quæsito: sed quærendo, exoso valde ac exorbitanti. & ita videtur concurrere potentia cum voluntate, tum tacita, tum expressa, etiamsi nulla causa subesset, quanto magis subsistente maxima?

Ad vndecimum satis supérque fuerit admonuisse illa, quæ in solutione ad primum argumentum, & in præced. exceptio. in responsion. ad quintum supra diximus, vnde multiplex responsio colligi potest.

EPILOGVS.

ECce candide lector, articulum bona fide disputatum, quem quando viua voce coram auditorio vndecunque doctissimo disputaui, anceps quidem remansi, præmissis fundamentis, animum volentem nolentem in diuersa trahentibus: at nunc omnibus ad viuum discussis in fauorem clementinæ contra præfati C. accessum pronunciadum esse tenuitati nostræ videtur, salua quæ iustior fuerit sententia, Summi præsertim illius Rotæ Prætorij, cuius ego semper auctoritatem primam secundum ipsam sedis Apostolicæ & duxi, & suspexi.

Cæterum interpretatio huius cap. Si quando. hic nos admonebat primo, vt paucis breuiter monstraremus, quot & quæ causæ de his exceptionibus colligi possunt, ob quas iuste ac sancte liceat exequendis sedis Apostolicæ mandatis abstinere, donec illa denuo causa cognita rescribat. Admonebat nos, & secundo postrema hæc exceptio discutere: An liceat presbytero, etiam Papa consentiente, filium suum in beneficio suo sibi substituere. Admonebat & tertio eadem exceptio tractare: An episcopus vigilem super suum gregem curam gerens, teneatur supersedere prouisioni Apostolicæ, per quam filius in beneficio patris, etiam expressis verbis substituitur. Et quando non teneretur: An saltē id ei res veluti dignissima liceret. Admonebat & quarto disputare: An episcopis hæc dissimulantibus reges, penes quos Ecclesiarum protectio est, ob tales causas opponere se aliquo modo possent: & an id esset regia dignitate se maiores Deóque gratiores facere. multa item alia monebat: quæ tamen omnia in præsentia omitto. Quia licet interpretationi cap. accommodatissima sint: extraria tamen sunt causæ, ob quam prælectio hæc suscepta fuit. Primum autem horum ordinario commento huius cap. Deo dante, inferam. Alia alibi, & forte in cap. cum adeo. infra eod. tractabo. Quædam autem alia multo germanius ad hanc prælectionem, quam ad illam habitā super cap. cum contingat. pertinentia, quæ addideramus fini illius transferimus huc.

AVCTARIVM HVIVS PRAELECTIONIS.

SVMMARIVM.

1 *Filius clerici nothus incapax beneficij patris & omnium, quæ sita sunt vbi patres fuerunt beneficiarij.*
2 *Clement. Clementis vij. extensa per Concil. Trident.*
3 *Filij illegitimi an perdiderint accessus, regressus, & coadiutorias ante Concil. Trid. habitas.*
4 *Accessus & regressus non præbent ius in re, sed ad rem tantum. & num. 5.*
5 *Regressus, accessus & coadiutoriæ omnes ante Concil. Trid. habitæ, an per illud perierint.*
6 *Concordanda iura, & concordantur duo cap. Concil. Trident. & num. 7.*
7 *Lex posterior limitatur nonnunquam per priorem.*
8 *Negatiuæ regulæ, quando affirmatiua cedit.*
9 *Quæsita faciliùs conseruari quam quærenda.*
10 *Regressus & accessus habentibus consulitur.*
11 *Filij nothi an teneantur relinquere beneficia paterna habita ante concilium, patribus iam mortuis.*
12 *Causam finalem proœmia docent.*
13 *Expectatiuæ quæ exploſæ per Concil. Trident.*
14 *Reseruationes quæ sublatæ.*
15 *Parochialium Ecclesiarum reseruatio sublata.*
16 *Reseruatio, par mandatis de prouidendo, sublata.*
17 *Gratias ad vacatura concessas expirasse.*
18 *Regressus non reuocari, gratis generatim reuocatis.*
19 *Regressus transferri, concedi, & extendi, diuersa.*
20 *Data picola quid Romanus.*
21 *Gratiæ concessæ per datas picolas an sint perfectæ.*
22 *Beneficium datum per datam picolam, an vacet per mortem.*
23 *Fructus beneficij per datam picolam dati cuius.*
24 *Gratiam an semper per solam signaturam perficiatur.*
25 *Renuncianti an semper sit necessarius nouus titulus.*
26 *Renunciationis publicandæ, menses vnde incipiunt.*
27 *Stylo curiæ, quæ supplicatio signata habetur pro non signata.*

PRimvm est id quod habetur in Concil. Trident. cui interfuêre aliquot doctores doctissimi, qui has prælectiones Conimbricæ à nobis audierunt, in sess. 25. cap. 15. de reformat. in hæc verba. *Vt paternæ incontinentiæ memoria à locis Deo consecratis, quos maxime puritas, sanctitasque decet longissimè arceatur: non liceat filiis clericorum, qui non ex legitimo nati sunt matrimonio in Ecclesiis, vbi eorum patres beneficium aliquod Ecclesiasticum habent, aut habuerunt, quodcunque, etiam dissimile beneficium obtinere: nec in dicta Ecclesiis quoquo modo ministrare, nec pensiones super fructibus beneficiorum, quæ parentes eorum obtinent, vel aliàs obtinuerunt habere. Quod si in præsenti pater, & filius in eadem Ecclesia beneficia obtinere reperiantur: cogatur filius suum beneficium resignare, aut cum alio permutare extra Ecclesiam intra trium mensium spatium: aliàs ipso iure eo priuatus existat, & super iis quæcunque dispensatio subreptitia censeatur.* Hæc ibi.

Super quo decreto mirabili, aduertendum primo de filiis clericorum legitimis nil penitus ibi edici: & ita illi quemadmodum ante hac poterant esse beneficiarij in Ecclesiis, in quibus eorum patres fuerunt: immo & succedere illis mediatè in suis beneficiis. iuxta cap. ad extirpandas. & cap. litteras. de fil. presb. ita & nunc. arg. l. præcipimus. C. de app.

Aduer

4 Aduertendum secundo, quod quemadmodum clem. illa Clem. vij. cuius tenorem inseruimus initio exceptionis 21. extendit inhabilitatem filiorum clericorum illegitimorum iure communi antiquo inductam: ita hoc decretū ampliat inhabilitatē per illam clem. extensam. Iure namque antiquo vetitum fuit, ne filius beneficiarij etiam legitimus succederet immediate patri suo in aliquo beneficio, per cap. ad extirpandas. cap. ex tua. de filiis presby. poterat autem succedere mediate: clementina vero prædicta statuit, ne filius illegitimus clerici succederet in beneficio patris immediate, neque mediate. poterat tamen habere beneficium aliud, saltem dissimile, in ecclesia in qua pater habebat aliud, licet non posset esse cōpræbendarius, vt ita dixerim, neque concanonicus patri, cap. cum decorem. & cap. ad abolendam. de fil. presb. hoc autem decretū facit eum prorsus inhabilem ad obtinendum aliquod beneficium, in ecclesia vbi pater habet vel habuit illud, vel aliud simile aut dissimile. Inhabilē, inquam, non solum ad obtinendū: sed etiam ad retinendū antea obtentum: adeoq; cogitur illud aut relinquere aut permutare, saltē si pater viuit beneficiarius in eadem. Quæ res satis certe dura fuit, sed digna tāto cōcilio decoris ecclesiæ cupiētissimo.

5 Secundum, est quæstio, quam post concilij publicationem fui sæpe rogatus: Num filij clericorum illegitimi, qui accessus, regressus, & de consensu coadiutorias habent, possint per eas assequi ea beneficia, quæ mediate vel immediate fuerunt patrum eorum: aut sita sunt in illis ecclesiis, in quibus patres eorum habent, vel habuerunt beneficia aliqua. Cui duo respondeo. Alterum duram quidem videri partem negatiuam, per quam tot expectātes sua spe magno labore ac sumptu quæsita frustrantur: iustā tamen esse illam solo decreti tenore attento. Primo quidē, quia per illud vetātur obtinere aliqua beneficia in illis ecclesiis, in quibus patres eorum illa vel alia obtinent, aut obtinuerūt. At per supradicta in præludiis nu. 7. constat eos qui accessus, regressus vel coadiutorias habent, non habere beneficia, nec ius vllum in eis: sed solū ad ea. & ita si qua beneficia per eos modos consequantur, dicētur illa quærere, quod palam veratur per hoc decretum. Deinde faciunt ea omnia, quæ in exceptione 10. pro parte præfati C. adduximus à nu. 10. vsque in finem.

6 Non obstat, quod ipsummet Concilium in ead. sess. cap. 7. statuit, vt accessus, regressus, & coadiutoriæ de cōsensu ante illud expedita vel saltem extensa durent. Quoniam limitandum est illud procedere in omnibus legitime natis: & etiam illegitime ex aliis, quam clericis, & etiam in natis ex clericis, qui per eos non prætendūt adipisci beneficia in ecclesiis, in quibus patres eorum habent vel habuerunt beneficia similia, vel dissimilia eis, quæ illi sperant, alioqui duo illa decreta, videlicet cap. 7. & 15. sibi mutuo contradicerent, quod nullatenus est dicendum. immo sunt concordanda, iuxta. cap. cum expediat. de elect. lib. 6. & l. 1. C. de inoffi. dotib.

7 Nec obstat dicere, quod cōcordari possunt, intelligendo illa ita, vt cap. 7. limitet. 15. & non cōtra quod 15. limitet septimū. Sic, vt dicamus, illegitimos filios non posse succedere in beneficiis ecclesiarū, in quibus patres fuere beneficiarij, vt habet cap. 15. nisi per accessus, regressus, & coadiutorias, vt habet cap. 7. Non obstat, inquam, hoc. Tum quia satius est legem priorem per posteriorem limitare, quam contra, posteriorem per priorem, quamuis nonnumquam contra fiat. iuxta l. sed & posteriores. ff. de legib. cuius exemplum celeberrimum habemus in authent. offeratur. C. de litis contesta. quæ est posterior quam l. sciendum. ff. qui satis cogan. attamen iuxta glossas earum ab omnib. receptas præd. l. sciendum. limitat præfat. authen. offeratur. Tum quia eadem ratio, quæ persuasit vt illegitimis prohiberentur prædicta beneficia per alios modos quærere, persuadet etiam vt prohibeantur idem facere per prædictos tres modos & tanto magis, quo ij tres modi solent esse plus procurati, quam alij, & plus carnis & sanguinis olere.

8 Tertio, quod regula affirmatiua cedit negatiuæ, quando cum illa concurrit. l. 3. §. liberti. ff. de suspect. tut. per quem hoc ibi adnotauit Bar. At dict. cap. 7. continet regulam affirmatiuam, saltem effectu, videlicet accessus, regressus, & coadiutorias iam datas & extensas valere: prædictum vero cap. 15. negatiuam, videlicet quod filij clericorum illegitimi non obtineant beneficia in ecclesiis, in quibus patres eorum sunt vel fuerunt beneficiarij. Nec obstat, quod Iason in l. 1. §. veteres. ff. de adquirend. poss. cōtradicit Bart. in illa theoria, quia Decius in cap. pastoralis. num. 5. eam probat: & est vera saltem quando negatiua est specialior, argumen. cap. generi per speciē de regul. iur. lib. 6. & in casu nostro negatiua est specialior. Quoniam lex, quæ respicit personas specialior est, quam quæ respicit casus secundum Bal. in l. 1. q. 3. ff. de offic. consul. quem sequitur Decius in regula, in regula, in toto. ff. de regul. iuris. nu. 5. & in cap. at si clerici. de iudi. nu. 15. col. 3. illa etiā est specialior, quæ vtilitatem euidentiorem continet. secundum Barto. in extrauag. ad reprimendam. vers. non obstantibus. col. 2. illa item in qua est maior ratio specialitatis. Bal. in l. hac consultissima. col. 1. C. qui testa. fac. poss. quos sequitur Decius in dict. l. in toto. at regula dict. cap. 15. est negatiua, & euidentiorem vtilitatem & decorem, & maiorem specialitatis rationem continere videtur.

9 Postremo facit, quod turpius eiicitur, quam non admittatur hospes, cap. quemadmodum. de iureiur. at illegitimos prædictos oporteret renunciare illa beneficia, etiam si ea iam quæsiuissent per dict. cap. 15. ergo à fortiori debent repelli ab eisdem nō quæsitis. Alterum, quod respondeo est æquum nobis videri, vt sanctissima D. N. Papæ benignitas dispenset cum eis, qui tales accessus, regressus, & coadiutorias habent, vt possint per ea consequi beneficia illa, ad quæ ius habent, cum eo saltem moderamine, vt intra certum tēpus teneātur permutare vel dimittere.

10 Quare consulendū serio arbitror omnibus, qui habent eiusmodi iura, vt satagant impetrare dispensationē Papę fundatam in illa æquitate, quam magnæ, quas super eis fecerūt impensæ deposcunt. Immo & si opus esset nitantur obtinere regium in id consensum prædicta æquitate nixum, ne procurator fisci obuiet supplicando, tamquam rei Conci. Triden. contrariæ.

11 Tertio est altera quæstio, super qua etiā frequenter fuimus rogati: An illegitimi, qui ante Concilij publicationem habuerunt beneficia in ecclesiis, in quibus patres eorum fuere beneficiarij. sed nunc non sunt, quia mortui sunt, vel renunciarunt, possint ea retinere. Nam pro parte affirmatiua facit, quod rem, quæ culpa caret in damnum vocari non conuenit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

cap.2.de consti.cap.proposuisti.82.dis. Deinde,quod prædicti cap.15. contextus solum præcipit filium dimittere suum beneficium, si tempore concilij pater & filius haberent beneficia in eadem ecclesia,& nihil ait de filio,cuius pater iam erat mortuus, vel reliquit beneficium, & casus omissus habetur pro omisso, l. commodissime.ff.de liber.& postu.Tertio,quod durissima res videtur,vt tot viri præstantes,qui magnis impensis per regressus, & coadiutorias magna beneficia sunt assecuti mortuis iam patribus vel absentibus ab ecclesiis, teneantur dimittere illa, è quibus eorum honor & victus pender.

12 Negatiua vero pars validissime fundatur, primo in proœmio ex quo colligitur caussa finalis, l. fin. ff. de hæred.instit.cap.quia propter.de elect. in illis verbis: Vt paternæ incontinentiæ memoria à locis consecraris longissime arceatur. At constat memoriam illam refricari quoties cernitur filius esse beneficiarius in illa ecclesia,vbi pater habuit beneficium, etiã si iam ille mortem obiisset. Secundo fundatur in illis verbis, nec in illis ecclesiis, scilicet, in quibus patres eorum fuerunt beneficiarij quoquomodo ministrare, & ita vetat eos etiam in habitis iam beneficiis ministrare:nam quod obtinere nequirent,prius dixit,& ita illa verba essent superflua, nisi hoc significarent. quod non est dicendũ,cap.si Papa. de priuileg. lib. 6. & l. si quando. C.de inoffic.testa.& pondera quod in illis verbis non disponit de re præterita:sed de vsu rei præteritæ,qui est futurus, & ita possunt hanc partem fundare omnia argumenta, quæ supra in exceptione postrema pro parte E.fuere adducta.

Tertio, quod illegitimus nõ potest obtinere posthac beneficium in ecclesia,in qua pater habuit,etiam post 20. & 30. annos à morte illius elapsos: at ratio proœmij, per quam ibi hoc disponitur, magis concludit in casu nostro,quã in illo. Quarto quod illius capituli contextus significare videtur, non satisfieri ei si pater relinqueret, vel permutatet beneficium suum,vt filius retineret suum. quoniam incontinentiæ paternę memoria remanet.Ergo non sufficit etiã patrem esse mortuum. Et quamquam hæc pars grauioribus fulcris nitatur, & de rigore iuris sit verior: æquũ tamen videtur vt S. D. N. dispensaret expresse, vel dissimulando cum eis ob multitudinem, quæ solet esse caussa relaxandi rigorem. cap. vt constitueretur.50.dist. & cap. commessationes. 44. dist. id quod audio cœptum fuisse à Pio IIII. erga nonnullos.

13 Quartum est exposa esse hodie per Concil. Trident. omnia mandata de prouidendo expectatiuas, reseruationes mentales, & omnes alias gratias ad vacatura, & indulta ad alienas ecclesias,sess.24. cap.19. de reformat.in hæc verba: *Decernit sancta Synodus,mandata de prouidendo, & gratias,quæ expectatiuæ dicuntur,nemini amplius, etiam Collegiis, Vniuersitatibus, Senatibus,& aliis singularibus personis,etiam sub nomine indulti, aut ad certam summam, vel alio quouis colore concedi, nec hactenus concessis cuiquam vti licere. Sed nec reseruationes mentales, nec aliæ quæcumque gratiæ ad vacatura,nec indulta ad alienas ecclesias vel monasteria alicui, etiam ex Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, concedantur, & hactenus concessa abrogata esse censeantur.* Hæc ibi.

14 Ex quibus verbis in primis colligo, non esse sublatas omnes reseruationes:sed solas mentales. & ita etiam nunc durare reseruationem cap.2. de præb.lib. 6.& alias in corpore iuris clausas.Immo & alias,quas per regulas cancellariæ, vel alias dispositiones ipse Summus Pontifex pro summa sua potestate fecerit: quia,qui vnum negat,aliud concedere videtur.l.cum prætor.ff.de iudic.cap.qualis.15.dist.at concilium solum vetuit reseruationes mentales. Ergo alias permissæ videntur.

Addo tamen videri, quod omnes Ecclesiæ parochiales sint ab omni reseruatione exemptæ per alterum decretum eiusdem Concil.Trident.sess.24. cap. 18. de reformat. per quod statutum est, vt omnis ecclesia parochialis per viam oppositionis, conferatur quomodocumque vacet, siue vt habet littera dicti cap.18. [per obitum ver signationem,etiam in curia, seu aliter quomodocumque contigerit, etiam si ipsa parochialis ecclesia reseruata,vel affecta fuerit, generaliter,vel specialiter,etiam vigore indulti,seu priuilegij in fauorem Sanctæ Romanæ Ecclesię Cardinalium seu abbatum vel capitulorum.] Hæc ibi.

Arbitror etiam esse sublatas omnes reseruationes illas quæ fieri solent de beneficij vacaturis in fauorem aliquorum particularium: præsertim cum clausula: Vt ex nunc pro tunc conferatur. Quoniam & si verbum reseruationes mentales positum in illo cap. non comprehendat eas, comprehendit tamen verbum gratiæ ad vacatura. Et constat eiusmodi reseruationem esse tantam vel maiorem gratiam ad vacatura, quam mandata de prouidendo vel expectatiuas. per ea quæ vtiliter scribit Ludouicus Gomez. q. 4.super regula de impet.bene.viuen.

Quintum est ex eisdem verbis eiusdem cap.19.colligi. quod per decretum illud cap. 19. non solum impediuntur futuræ gratiæ,sed etiam iam factæ ac præsentes tolluntur, cuius iustitia fundari potest valide per ea,quæ in 13.excep.tractata sunt,& contra, plurimum illa per hoc roborari.

Sextum principale est ex prædicto Concilio sess. 25.cap. 7. de reformat. colligi argumentum validum ad probandum,quod per sublationem quorumcumque mandatorum de prouidendo, expectatiuarũ, & omnium aliarum gratiarum ad vacatura beneficia, non videntur reuocari regressus,accessus, & de consensu coadiutoriæ,saltem de stilo curiæ,nisi id expressimatur expresse in eiusmodi reuocatione. Quoniam post prædictum decretum, quod plenissime prohibuit mandata de prouidendo, & omnes alias gratias ad vacatura in prædicta sess. 24. cap.19.postea in sess. 24.cap.19.postea in sess.25.cap.7.speciatim prohibuit concessionem accessuum,regressuum & de consensu coadiutoriarum,per illa verba, quæ fini exceptionis 8.attexuimus, quod non fecisset si prior illa prohibitio ad id sufficisset.Deinde,quod prædictum Concilium non solum vetuit dari mãdata de prouidendo, & alias gratias ad futura: sed etiam antea data reuocauit,vt patet per fragmẽtum supra proxime in hoc auctario scriptum,accessus autem,regressus, & coadiutorias de consensu ante datas non reuocauit, sed tantum vetuit ea in futurum concedi, quod palam est ex illis verbis: Nec hactenus concessi suspendantur,quæ videas in fragmẽto, quod supra inseruimus.

Neque obstat,quod ibi dicitur,quod non transferantur.Quoniam aliud est translatio,per quam alteri ius nouũ quæritur, aliud conseruatio iuris iam quæsiti,quod per hoc decretũ non tollitur. Non obstant etiam illa verba:Nec extendantur,quoniam illa non reuocant iam concessa, & expedita, nec etiam con-

cessa, & acceptata per consensum apud notarium Cancellariæ,vel Camerę præstitum,& extensum,sed solum concessa, quibus consensum quidem fuit in dorso supplicationis signatæ:sed breuiter,sic: N. tali die consensit, quam supplicationem cum consensu breuiter in tergo posito, appellant Romani datam picolam seu paruam.Ex quo sequitur periisse omnes accessus,regressus & coadiutorias:quæ concessa quidem erant per huiusmodi concessiones, siue datas picolas seu paruas, in quarum dorso,vt prædixi,scribitur breuiter consensus eius ad quem res pertinet: nondum tamen est datus, & extensus coram notario Cancellariæ vel Cameræ.quæ res multas,quas multi ordiebantur telas, reordita est. Verbum enim illud: Non extendantur, in dict.cap. 7. positum significat, quod consensus illi breuiter in dorsis supplicationum signatarum præstiti & scripti,nequeant extendi coram prædictis notariis, nec per consequens,expediri,quia sine illa extensione id nequit fieri. & ita illæ gratiæ perierunt.

Admoneo tamen lectorem, quod licet hæc prædicta vera essent tempore quo scribebantur, quia nondum erat edita extrauag. Pij V. quæ incipit,Romani Pontificis prouidentia. post eam tamen non sunt vera. Quoniam illa reuocauit omnes regressus, accessus, & coadiutorias etiam de consensu, quæ non essent integraliter expedita, etiam si consensus eorum esset extensus:immo etiamsi litterę iam essent deductæ in Plumbariam,vel ad Summatorem.quod didiscimus posteaquam ad curiam venimus & vidimus deductũ in praxim in coadiutoria data de consensu ad prioratum Pampilonensem, cui non fuit datus locus, quamuis reperta fuerit plumbata in Plumbaria: & quia Papa prouidit rem, & Ordinarius alteri magna lis agitur super valore prouisionis illius.

Septimum est, ex his inferri ad illas graues quæstiones, quæ me frequenter ac grauiter torserunt. quarum prima & radicalis est: An gratiæ illæ concessæ per prædictas signaturas picolas,seu paruas,sint gratiæ perfectæ antequam extendatur ille consensus breuiter præstitus.Secunda,An si Ioan. misit mandatum Romã ad renunciandũ beneficium suum apud Sed. Apost.in fauorem Petri, & procurator super ea re impetrauit signaturam,& datam picolam,& antequam extendatur consensus coram aliquo ex notariis præfatis moriatur Petrus, beneficium vacet per mortem Petri.Tertia: An hoc proximo casu fructus beneficij pertineãt ad hæredes Petri,an cedant Ioanni. Quarta: An prædictus Ioannes possit hoc casu iuste tenere ac administrare beneficiũ post mortem Petri,sine alio nouo titulo.

Et pro altera quidem parte, nempe gratiam esse perfectam, & vacare beneficium per mortem Petri, & fructus ad eius hęredes pertinere,& eum,qui dedit mandatum, non posse illud beneficium tamquam suum possidere,facit,quod gratia per solam signaturam perficitur, iuxta dictum originale Archid. in proœm.lib.6.super verb.per apostolica scripta, adeo quod mortuo impetrante post gratiam signatam dicitur beneficium vacare per eius mortem. argumen. cap.si super gratia.de offic.deleg.lib.6.& cap.si cui.de præben.eod. lib. & tradit Bisnetus sequutus Archid. in decis.9. de præben.& Rot.in 87. decis.in antiq. in tit.de præben.in nouissime rubricatis,quæ in aliis est 882.per prædictũ originale dictũ Archid. in proœm. lib.6.quod Felyn.& Deci.allegantes alios sequuntur in rubri. de consti. at in prædictis quæstionibus præsupponitur gratiam fuisse signatam, & consensum saltem breuiter præstitũ. Ergo.Secundo facit, quod licet hominibus constare non possit consensum à procuratore fuisse præstitum, vere tamen præstitus fuit,& scriptus, licet breuiter in tergo supplicationis signatæ:ergo pro vacãti habendum erit: saltẽ quoad forum cõscientiæ,& quoad Deum, qui omnia nouit, ad Hebræos 4.& cap. Deus omnipotens.2. q. 1. & ita necessarius est nouus titulus, quo redire valeat ad illud, quia per renunciationem perditur titulus, cap. quam periculosum.7.q.1.l.quæritur. §. si venditor. ff. de ædi.edict. & sine titulo beneficium ecclesiasticum teneri non potest,cap.1.de regul.iur.lib.6. cap.1. de eo qui mit.in posse.

Pro altera vero parte facit primo præfatum cap.7. quod adeo grandem differentiam ponit inter gratiã, quibus nondum est præstitus consensus extensus, licet sit præstitus breuis,& inter eam quibus est præstitus extensus vt has nõ reuocauerit,& illas sic.Secundo, facit quod stilus curiæ vt audio seruat, ne post tot menses lapsos ab habita signatura illa picola, seu parua, possit extendi consensus ille breuiter præstitus: & ita post eos non prodest quidquam, nec consensus ille in dorso supplicationis breuiter præstitus extẽdi potest, adeo quod oportet procuratorem iterum cõsentire quo res expediatur, quod signum est, eam esse mentem Papæ, ac officiariis eius, vt in eum statum res redeat, in quo ante illam signaturam paruam erat. Tertio facit, quod sex illi menses Regulæ de public. resignat. non currunt à tempore signaturæ supplicationis sed solum à tempore cõsensus extensi:vt per multa concludit Gomes.in dicta.regula.q.7. Quarto, quod prædictus Gomes. vir cum ptimis in hac re doctus & practicus id in dicta quæst.7.ait hæc verba: *Resignatio ante consensum præstitum per resignantem, & resignatarium est informis, & sine effectu, & ab ea quilibet ante consensum præstitum, recedere potest.* Et quod vir ille loquatur de supplicatione signata, habente consensum breuiter in dorso præstitum, patet per illa verba,paullo inferius posita: *Et licet supplicatio resignationis consensum à tergo contineret:nihilominus per illum publicatio firmiter fieri non posset,* &c.Quinto, quod vsus eorum,qui negotia Romana tractant,habent id, quod supra dixi, dicere Gome. nempe quod putant pœnitere posse illos, qui habent signaturas, siue supplicationis signatas post consensum breuiter præstitum & scriptum in dorsis earum, donec consensus coram notario Cancellariæ vel Cameræ extendatur. Qui vsus scitus & diu à S. S. Apost. toleratus pro lege debet seruari,iuxta.cap.quã graui. de crimi. & cap. ex litteris de constit. cum eis adnotatis. Contra quod scio fuisse pronunciatum in Hispania,postea quam ego veni Romam, anno 1567. quia pauci prædicta ibi antea sciebant.

Universidad de Deusto
Biblioteca

RELECTIO IN CAP. CVM CONTINGAT. DE RESCRIPTIS.

RAELECTVRI, & tractaturi in hoc cap. Cum contingat. secundum quæsitum elicitum ex argumento in casu proposito in principio prælectionis cap. si quando. supra eodem, vt ibidem promisimus scilicet: An causſæ nullitatis, quæ opponebantur ab E. contra exequutoris censuras, essent efficaces: & alia quædam valde quotidiana in censurarum, & exequutorum materia: & circa remedia, quæ aduersus exequutiones inordinatas adhiberi possunt, dicimus, nomine Iesu inuocato.

PRIMA CAVSSA NVLLITATIS.

SVMMARIVM.

1 *Executorum deputatio gratiæ nullæ, vt nulla, late.*
2 *Exceptio peremptoria, quæ non solum gratiam, sed etiam litteras perimit ante litem contestatam opponi potest.*
3 *Rescriptum surrepitium ad litteras regulariter valet.*
4 *Sigillorum gratiæ, & iustitiæ chordæ sic differunt.*
5 *Felinum in intelligendo Ludou. Rom. lapsum.*
6 *Exceptio in vim dilatoriæ opposita quæ post in vim peremptoriæ opponi potest, non admittitur, nisi, &c.*
7 *Rescriptum ipso iure à principio nullum, vel post tale factum, parvia esse quoad facienda.*

1 QVOD autem hæc causſa nullitatis, prima scilicet, quod gratia accessus C. inutilis, & nulla fuit à principio ipso iure, vel saltim postea ipso iure euanuit: licet a principio valuisset, sit efficax, probatur ea firma ratione, quod latissime probauimus in nullis exceptionibus præfatæ relectionis cap. si quando. gratiâ præfati accessus fuisse ipso iure nullam: & in exceptione 17. & 18. quod effecta fuisset nulla ante præfati executoris processum, etiamsi à principio fuisset valida. At quando gratia est nulla ipso iure, ipso quoque iure datio executoris, & eorum iurisdictio nulla & inutilis est. primo quidem per selectissimum in hoc text. in cap. constitutus. sup. eo, quod habet, irritum decernendum esse quidquid factum est per litteras executorias gratiæ subreptitiæ. Similis fere text. in cap. ad audientiam. 2. eod. tit. Secundo per cap. si super gratia. de offic. deleg. lib. 6. quod habet, deputationem executorum & iudicum gratiæ Apostolicæ esse illi accessoriam: & ideo illorum iurisdictionem morte concedentis, etiam re integra, non reuocari: sicut nec ipsam gratiam. cui consequens videtur, quod ea existente nulla vel reuocata, ipsa quoque iurisdictio reuocata videatur, vel nulla. Tertio facit, quod accessorium sequitur naturam sui principalis. l. cum principalis. ff. de reg. iur. & cap. accessorium. eod. tit. lib. 6. cũ similibus. Specialius facit aptus in hoc text. quod & ait ibi Domi. per illum, col. 1. verſ. sed pone super eo. de præb. lib. 6. & clementina, per litteras. de præb. coniuncta ei glos. in verbo, ecclesias. Et hanc conclusionem tenet in specie Pan. in cap. cæterũ. col. 2. quem sequitur Dec. ibi col. 3. 4 le rescript. Et idem tenet vterque in dict. cap. constitutus. in vltimo notabili. idem & Roman. in consil. 330. circa primam, col. 3. allegans inter alia, cap. cũ dilecta. de rescript. & Innoc. in cap. ex litteris. de offic. deleg. quę non tam apta sunt, sicut superiora. Quoniam illa non agunt de executoribus gratiarum: sed de aliis iudicibus delegatis. Idem tenet Oldradus consil. 81. quod processus. num. 2. Idem late Panor. in cap. ad audientiam. infra eod. num. 14. quem sequitur Felyn. ibi col. 12. & 16. Facit & memorabilis glo. in cap. 1. verbo, obtentum. de litis contest. lib. 6. quæ recepta dixit exceptionem peremptoriam, quæ perimit gratiam & litteras, ante litem contestatam opponi posse. quam glos. Perus. & communis intelligit de exceptione subreptionis gratiæ, per quam illa corruit, & cum ea litteræ delegatoriæ ad eam exequendam datæ.

Non obstat primo, quod regulariter rescriptum ad lites subreptitium ipso iure valet per cap. si autem. & cap. plerumque. supra eo. & communis affirmat in dict. cap. cæterum. & in dict. cap. ad audientiã. Quoniam illa regula fallit in multis casibus, relatis per Felyn. in dict. cap. ad audientiam. col. 11. & duabus sequent. quibus nos addidimus vnum in cap. cum ordine. supra eodem. quod cum probat secũdum Bald. quod satis sentit Panor. nu. 2. & 3. ibidem. Et horum de numero est is de quo loquimur casus, secundum prædictos omnes.

Non obstat secundo, dicere, quod in casu nostro in aliis litteris continetur gratia, in illis nempe, quarum plumbeum sigillum de chordulis sericis pẽdet, in aliis autem executores, in illis videlicet, quarum plumbeum sigillum de chordulis canabæis pender. & ob id in hoc casu iudicum datio non videtur accessoria gratiæ, sicut quãdo in eisdem litteris fit gratia, & deputatio iudicum, quod etiam est frequens. Non, inquam, hoc obstat: Quoniam idem est dicendum, quãdo gratia & iudicum deputatio separatim fiunt in duabus chartis: quod dicimus quando fiunt coniunctim in vna. Quia primo eadem est ratio: non enim definit esse accessoria exequutorum deputatio ipsi gratiæ, eo quod fiat in alia papyro, vel mẽbrana.

quod euidenter apparet ex illo cap. si super gratia. de offi. deleg. quod certũ est habere locum etiã, quando iudices separatim in aliis dãtur litteris, tam propter verba ipsius generalia, quàm propter rationem in eo expressam, quæ vtriq; casui æque apta est. Cui tamen cap. nõ esset locus in eiusmodi litteris exequutoriis, nisi essent gratiæ accessoriæ. Secũdo, quia etiã in hoc casu, quãdo exequutores separatim dantur, eorũ deputationẽ esse nullã, si gratia est nulla: tenet Card. in dict. cap. ad audiẽtiam. col. 6. verſi. septima est opinio. Nam, vt ille inquit, etiã si dentur separatim à gratia: sunt tamẽ quasi præparatoriæ gratiæ, & sic de eis idẽ iuris quod de gratia est. argum. cap. quanto. de iudic.

Non obstat tertio, determinatio Cõpostell. in cap. super litteris. col. 3. verſ. quæritur primo. dicentis processum factũ per litteras super beneficio subreptitiæ impetratas validũ esse, nisi opponatur exceptio. Quoniam non loquitur de litteris gratiæ exequutoriis, de quib⁹ agimus: sed de litteris ad lites impetratas super beneficio. Hæc enim sunt verba Compostellani: *Vt si ego dicam Papa me canonice electum in præpositum: Impetraui iudices contra M. tacita priori cõmissione M. valebit processus per meas litteras habitus, si cõtra eas non excipiar, quia meæ litteræ non erant beneficiales.* Hactenus Compostel. quẽ sic etiam intelligit Car. in loco præcitato. Et hoc ipsum ait Ludo. Roman. in consil. 330. circa primum. col. 3.

5 Et demiror, Felyn. virum alioqui diligentẽ in illo cap. ad audientiam. col. fin. dixisse non satis aperire Roma. an loquatur de subreptione cõmissa in litteris exequutoriis, an gratiosis. Quoniã Romanus in hæc verba loquitur: *Cum iudex seu exequutor deputatur vna cum concessione gratiæ subreptitiæ, quemadmodũ subreptio ipso facto vitiat gratiam. dict. cap. ad audientiã. 2. & cap. 2. de fil. presby. lib. 6. cum simil. ita etiam vitiat iudicis seu executoris dationem sibi annexam.* Hæc ille. Fateor autẽ, verum esse quod Fely. ait: scilicet litteras executorias gratiæ accessorias, etiam si sint subreptitiæ valere: modo gratia ipsa non fuerit subreptitia. Sed hæc decisio non conuenit nostro proposito, in quo dicimus gratiam ipsam, qua cõcedebatur accessus, fuisse subreptitiam & ipso iure nullam, & per consecutionem litteras executorias etiam separatim datas.

6 Non obstat quarto, quod litteræ delegatoriæ ex interuallo post gratiã ad eius executionem datæ ob gratiæ subreptionem ipso facto non vitiãtur, secundum Ludo. Roma. in illo consil. 330. quia, vt ille ait, possent dici litteræ ad lites. quo casu procedit secundum eum determinatio Inno. in cap. 1. de lit. contest. li. 6. scilicet quod cum quis impetrat gratiam subreptitiam, & postea executorem vt in possessionem inducat, tunc non impeditur litis ingressus per oppositionem subreptionis. Non, inquam, hoc obstat: quia primo eodem die in nostro casu executores fuerunt deputati, quo gratia facta fuit, vt litteræ ipsæ clamãt, & Ludo. Rom. de executoribus alio die datis agit. similiter & Inno. Audisti enim in verbis eius proxime citatis, verbum, Postea, quod interuallũ denotat secundum glos. memorabilem in l. pacta conuenta. ff. de contrah. empt. verbo, postea. & alia multa quæ citat Corſ. in singul. in eodẽ verb. postea. Secundo non obstat, eo quod etiã quando postea ex interuallo deputantur idem esse dicendum dixit Host. in illo cap. 1. de litis contest. lib. 6. quoniam, vt ille inquit, ex quo gratia prima principalis fuit subreptitia, litteræ executoriæ, quæ sunt illi accessoriæ, cap. si super. de offi. deleg. lib. 6. debent subreptitiæ iudicari: vt accessorium sequatur naturam principalis, de fid. instru. cap. inter dilectos. §. cæterum. & Hostiensem sequitur Archid. quorum opinionem approbant Ioan. Monach. Ioan. Andr. Petrus ab Ancha. Domini. Perus. & Probus ibidem. & aiunt esse tenendam, quãdo statim potest de exceptione liquere, quorũ si cõsideratio satis expendatur, facile videbũtur cuiuis erudito approbare dictum Hostien. simpliciter. quoniã neq; hæc exceptio neq; alia quælibet quæ in vim dilatoriæ proponitur, & est eius naturæ, vt postea iterũ in vim peremptorię ad merita causæ opponi possit est admittẽda in vim dilatoriæ: nisi opponens se offerat eam in continenti probaturum, videlicet intra modicum tempus arbitrarium: & intra illud eam probet clare & liquide secundum Petrũ ab Anch. consil. 372. pro declaratione. col. 1. At cõtra litteras præfati C. allegatur subreptio quæ per litteras ipsas fundatur. allegatur item litterarum renũciatio ex acceptatione Archidiaconatus alterius Ecclesiæ notoria resultans. Et ideo non solũ hæc exceptio concludit nullitatem litterarum: sed etiã ante litis ingressum admittẽda est: & in casu proposito nullatenus potest hęc causſa nullitatis euitari.

Non obstat quinto dicere, quod hæc causſa non haberet locum, si accessus is à principio valuisset, quãuis postea modo aliquo periisset. Quoniã primo negamus, eum à principio valuisse. Deinde paria esse rescriptũ, per quod proceditur, à principio fuisse ipso iure nullũ, vel postea ipso iure expirasse, vel reuocatũ fuisse quo ad ea, quæ post illã reuocationem & exceptionem fiunt. Quia primo eadem est omnino ratio. Secundo, casus videtur esse in cap. ex litteris. cum eo, quod ibi ait Innoc. de offi. deleg. quod satis colligitur ex his, quæ ait Panor. in cap. audita. col. pen. de resti. spoli. & clarius ex his, quæ Felyn. scripsit in dict. cap. cæterũ. col. 18. verſ. septima restri. vbi agit de reuocatione rescripti per mortem concedentis, re integra, facta, quæ ipso iure fit. & ver. octaua restrictio. vbi agit de reuocatione iurisdictionis per sententiã, quæ etiam ipso iure fit. Et quod, gratia perempta, executorum quoq; illius datio perempta sit, in specie tenet Petrus Rebuffus in Cõcordatis in forma litterarum executor. verb. in omnibus & per omnia. Facit quod glos. regulæ. Cancell. Iulij ij. in vltima parte facie 7. dixit, finita prærogatiua descriptorum, censeri quoq; finitam prærogatiuam eorum, qui eam instar descriptorum habebant. Est denique glos. expressa & memorabilis, quam ipsi non meminerunt: & quæ ibi recepta est in cap. si clericus. verb. extincta. de præb. li. 6.

Hanc autem primã nullitatis causſam contra censuras pro E. latas allegari non posse, palam est, cum in confesso sit indultum Reginale validum esse, magnosque iam partus aliis peperisse.

SECVNDA CAVSSA NVLLITATIS.

SVMMARIVM.

1 *Exequutor mixtus sedis Apostolicæ debet esse canonicus.*
2 *Accessori vt non licet quod principali veratur.*
3 *Exequutor merus etiam Papæ potest esse non canonicus.*
4 *Exequutorum sedis Apostolicæ insolentia vt dedecus eius.*
5 *Exequutor omnis iudex sit qualificatus: & nu. 6.*
7 *Intellectus clausulæ Cæterum litterarũ Apostolicarum.*
7 *Clausula Cætertum ad varia relata varia operatur.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

9 *Verba eadem ad diuerſa relata diuerſe intelligenda.*
10 *Priuilegium Epiſcopo, & presbytero datum, vt intelligendum.*
11 *Clauſula Cæterum etiam laicos aliquot facit ſubdelegatos.*
12 *Conſuetudo nequit induci contra decretum irritans.*
13 *Notorie idoneus non eſt examinandus.*
14 *Clauſula* Vocatis vocandis *ſubintelligitur in omnibus commiſſionibus quas cum cognitione cauſſæ oportet expedire.*
15 *Renunciari non poteſt cap. ſtatutum de reſcript. lib. 6. quoad qualitates perſonarum delegandarum.*
16 *Exequutorem, qui non habet qualitates cap. ſtatutum. non poſſe iuriſdictione vti, etiam quando illi in actu non eſt neceſſaria.*
17 *Actui non neceſſaria male adhibita non obſunt.*
18 *Exequutoris meri indicialis actus vt fortior.*
19 *Exequutor omni gratiæ cur ſemper qualificatus.*
20 *Exequutori mero non conuenit clauſula :* Contradictores.
21 *Exequutor merus nullus poteſt excommunicare.*
22 *Exequutor nullus apud Francos excommunicat.*
23 *Exequutorem in erranda qualitate quæ cauſſa vitiat.*
24 *Articulus cauſſæ non iuriſdictionis cuius delegabilis.*
25 *Excommunicatio vt eſt meri, vel mixti imperij.*
26 *Excommunicare parochus curiuve communi non poteſt.*
27 *Pœnæ pecuniariæ impoſitionem iuriſdictionis eſſe.*
28 *Iuriſdictione qui carent non poſſunt pœnam adiicere.*
28 *Pœnam pecuniariam imponere qualis iuriſdictionis eſt.*

1 QVon prædictus iudex præfati C. aſſertus ſuſcepit partes mixti executoris, cum nõ haberet dignitatem, nec eſſet canonicus eccleſiæ cathedralis, quod facere non potuit. Primo per cap. ſtatutum. in princ. de reſcr. lib. 6. Nam executor mixtus verus iudex eſt, ſecundum gloſſ. 1. cap. paſtoralis. §. quia vero. circa medium. de offic. delegat. quam omnes ibi ſequuntur, & ſing. putauit Card. ibi col. 2. & ordinariam. Panorm. in cap. de cætero. de re iudic. col. 2. Et idem tenet Bart. in l. à diuo Pio. nu. 4. ff. de re iudic. quæ communis omnium eſt opinio. Secundo, quod in ſpecie huiuſmodi executorem mixtum ad beneficia debere habere qualitates aliorum delegatorum Sedis Apoſtolicæ, tenet Card. conſil. 103. ſub finem, & eſt deciſ. Rotæ 370. ex hoc. in nouis, quæ in noue rubricatis eſt 30. de reſcript. in nouis & decis. 393. nota ex hoc in antiquis, quæ in noue rubricatis eſt 32. de reſcript. in antiquis. quæ habent facta per eum executorem gratiæ, qui non haberet illas qualitates, ipſo iure nulla eſſe, per clauſulam decreti irritantis poſitam in fine illius cap. ſtatutum.

2 Tertio, ratio illa neceſſaria, quam tangit Aegid. in deciſ. 126. quod cap. illud, ſtatutum. ſimpliciter loquitur de omnibus cauſsis. & nullus eſt in corpore iuris tex. nec ratio neceſſaria, quæ contrarium probet. Neque iuuat dicere quod Oldr. Rota, Guiller. & aliquot alij reſponderunt, ſcilicet, quod aliud ſit dicendum de cauſsis quando principaliter committuntur, aliud quando acceſſorie ad gratiam: eo quod multa per acceſsionem conceduntur, quæ principaliter non concederentur, cap. ſuper eo. de præben. lib. 6. cap. dudum. col. 4. de elect. & quia acceſſorium ſequitur naturam principalis. Non, inquam, hoc obſtat. quoniam primo illud non ſatis aſſeuerant prædicti auctores. Secundo quia tunc licet aliquid per acceſsionem, quod principaliter vetatur, quando alia ratio militat cum acceſſorie conceditur, & alia quando principaliter. at in noſtro caſu eadem eſt vtrobique ratio. Quoniam ſiue per acceſsionem ad gratiam, ſiue principaliter de cauſſa auctoritate Apoſtolica cognoſcis, vtrobique es iudex, vtrobique Sedem Apoſtolicam repræſentas, vtrobiq; quid feceris iniuſte, vel indecenter in opprobrium eius cedit & iniuriam. Tertio, quod & acceſſorium demum ſequitur naturam ſui principalis, quando eadem ratio militat in eo, quæ in principali: & alioqui non, cap. debitores. & cap. cum contingat. de iureiur. cap. quamuis pactum. de pact. lib. 6. & cap. licet. de iureiur. eod. lib. quod belliſsime Imol. adnotauit in illo cap. debitores. nu. 4.

Quarto principaliter facit deciſio Rotæ 369. in nouis, quæ in noue rubricatis eſt 29. de reſcript. in nouis. ſi in communi. & in antiquis, eſt 31. eodem tit. de reſcrip. quæ primo habet ſtilum Curiæ habere, vt nemo deputetur executor gratiæ, niſi dignitatem habeat, vel canoniam eccleſiæ cathedralis. quæ item habent ſecundo, cap. illud ſtatutum. non habere locum in ſubdelegatis, quibus non committitur, niſi nudum miniſterium, ſcilicet collatio, & inductio in poſſeſsionem: quoniam illa, vt ibi dicitur, ſine vlla cauſſæ cognitione fieri poſſunt: per quæ verba clare innuitur, illi cap. ſtatutum. locum eſſe, etiam in ſubexecutoribus, qui cum cauſſæ cognitione procedunt: cetiã ſi ſint ſubexecutores gratiæ: qui eſt noſter caſus.

Quinto facit, quod ait Aegidius concluſione 126. in executore: qui determinat eſſe locum principalem, pro cap. ſtatutum. in executore deputato ad confirmationem electionis.

Sexto facit extrauagans Sedes Apoſtolica. Ioan. xxij. de conſeſ. præb. quæ iuncta gloſ. Zenzelini, verb. id pertinebit. clare ſentit in executoribus & ſubexecutoribus gratiarum, eſſe locum dicto cap. ſtatutum, alioqui enim ſuperflua erat declaratio illius extrauag. quoad executores & ſubexecutores huiuſmodi, vt palam eſt.

Septimo facit, quod eadẽ ratio militat in his executoribus cauſſæ cognitionem aſſumentibus, quæ in aliis iudicibus: quoniam non minus dedecoris, immo magis eſt Sedi Apoſtolicæ per hominem vili habitum, vel futilem eam repræſentari, dum de eius gratia & beneficio forte maximorum reditum cognoſcitur, quam cum de alia cauſſa, quæ forte ſuper re minoris momenti committitur.

Octauo facit, quod datur occaſio maleuolis detrahendi Papæ per nimium multa, quæ aliquot gratiarum beneficialium executores honoris ſui & mali exempli prodigi cæcis oculis efficiunt, quæ dignitate, vel canonia eccleſię cathedralis ornati nullatenus facerent. Et ratio principij dicti cap. ſtatutum. eſt ſecundum Hoſtienſem, quem ſequitur ibi Archid. col. 2. & poſt eum alij, ne Sedes Apoſto. notetur, dum delegatus eius aliquod iniuſtum agit.

Nono facit illa Rotæ deciſio raro citata, quæ in nouis eſt 403. dubitatum. quæ in noue rubricatis eſt 31. in nouis. de reſcript. quæque habet eum executorem merum qui nõ habet canoniam, vel dignitatem & ſententiam eſt executus, non poſſe liquidationem fructuum facere: quoniam illa ſine iuriſdictione fieri non poteſt.

1 Decimo facit, quod Curia Romana quoad perſonas ſeruat cap. ſtatutum. in executoribus gratiarum, ſecundum Ioan. Andr. in d. cap. ſtatutum. §. in nullo. ſuper verb. ciret. in fin. & collector deciſionum Rotæ antiquarum, in deciſ. 565. teſtatur pœnitentiarium, & omnes de Cancellaria reſpondiſſe ſibi, quod non deputarent executores ſuper gratiis, niſi perſonas tales, quales requirit cap. ſtatutum. At ſtylus Cancellariæ tus facit, c. ex litteris. de conſt. & cap. in cauſsis. de re iudi. & cap. quam grauí. de crimine fal. & nulla huius ſtyli ratio idonea reddi poteſt, niſi quod executores gratiarum poſſunt ſibi aſſumere partes iudicis, & habent iuriſdictionem, & poſſunt fulminare ſententias, &c. iuxta gloſſ. clementinæ, iudices. de offic. delegat. cum notatis per Innoc. in cap. dudum. de præſumpt. Eadem ergo ratione oportebit ſubexecutorem mixtum, qui iuriſdictione vtitur eccleſiaſtica, habere qualitates, quas cap. ſtatutum. requirit.

6 Vndecimo facit ſpeciatim quod noſtrum caſum, quod licet res controuertatur quando executor voluntariè partes iudicis aſſumit: tamen omnium ferè vna ſententia, quam tenent Dominic. Anchar. & Peruſin. in d. cap. ſtatutum. §. in nullo. habet eſſe neceſſarium, quod in executore gratiarum, prædictæ qualitates concurrant, quoties ille in ſuo proceſſu tenetur aſſumere partes iudicis. at in caſu noſtro is executor tenebatur illas aſſumere, vt in cauſſa ſequenti apparebit. Ergo ſaltem in caſu propoſito, nõ poterit is ſubexecutor ſine qualitatibus prædictis procedere.

Neque obſtat, ſi dicas illam communem opinionem procedere, quando ex forma mandati tenetur partes iudicis aſſumere: vt quia ponitur clauſula: Vocatis vocandis. Quia primo eadem eſt ratio, quando alio ex capite ad id arctatur. Secundo, quia illa clauſula tacitè intelligitur quoad illos caſus, in quibus oportet cum cauſſæ cognitione procedere. Tertio, quod hoc expreſsè ſentit Rota in illa deciſio. 403. in nouis. quam Steph. ſequitur in q. 12. Capellæ Tholoſ. an vnum. quæ vt ſupra dictum eſt, haber, eum, qui ſententiam eſt ſubexecutus non poſſe liquidare fructus, niſi habeat qualitates dicti cap. ſtatutum. & non alia ratione, niſi quia licet non ſit ibi poſita clauſula: Vocatis vocandis: tamen tacitè intelligitur quoad hunc articulum. ergo propoſitum.

Duodecimo facit, quod Collectarius vir vtique doctiſsimus & expertiſsimus, qui materiam hanc attentius perpendit, quam alij, pro noſtra concluſione ſimpliciter eſt in cap. propoſuit. de conceſſ. præbend. & latius in cap. quod de his. de ſentent. excommun. deciſio item Capellæ Tholoſ. 203. an cap. vbi ſatis etiam additio eius id ſentit.

Decimotertio facit, quòd Rota in deciſio. 99. nota quod executor in antiquis, quæ in noue rubricatis eſt 1. de offic. deleg. in antiquis. hæc ferè verba habet: Executor gratiæ non poteſt mandare ſubexecutoribus, niſi ſit perſona habilis. iuxta cap. ſtatutum. de reſcript. lib. 6. poteſtatem cognoſcendi, ſeu aſſumendi iudicis officium: quamuis nudum miniſterium ſimplici preſbytero, ſeu curato demandare valeat.

Decimoquarto ad redundantiam adde, quod Gomeſius vir eruditiſsimus, quod ipſius opera teſtantur, in lib. de mand. de prouid. num. 136. ait, quod quando beneficium eſt plenum, & ab alio occupatur, non poteſt ſine cauſſæ cognitione procedi: & in executoribus, qui eo caſu procedunt, habet locum cap. ſtatutum. tam quo ad perſonas, quam quo ad loca. & mox hæc verba ſubijcit: *Et idem eſt in ſubexecutore, cui non poteſt committi aliquid, quod requirat cauſſæ cognitionem cum poteſtate aſſumendi officium iudicis, niſi ſit qualificatus, & ita concluſit Rota de menſe Nouemb. 1537. in vna Abulenſi coram R. P. D. Ioanne Mohedano.* Hactenus Gomeſius.

Non obſtat ſtylus Curiæ, ſecundum quem in proceſsibus, quos fulminatos appellant, tam ſententiarum, quam gratiarum per clauſulam: Cæterum, in eis contentam deputantur ſubexecutores, non ſolum conſtituti in dignitate & canonici: ſed etiam omnes alij clerici, etiam primæ tonſuræ: immo & notarij & tabelliones quicunque. Non, inquam, is ſtylus obſtat, immo potius pro nobis facit. Primo in quantum ex eo colligitur nullam eſſe in hoc differentiam inter ſubexecutores gratiarum & ſententiarum: quandoquidem in omnibus eiſdem habet tenorem illa clauſula. At omnium conſenſu conſtat, per illam quoad ea, quæ iuriſdictionis ſunt, non poſſe deputari ſubexecutores ſententiarum, niſi qualificatos: quo ad alia tamen ſic: cui conſequens eſt idem etiam dicendum eſſe in ſubexecutoribus gratiarum. Secundo reſpondeo, quod in illa deputatione deputantur habentes dignitates & canonias cum non habentibus: & ideo ita debet intelligi, vt ea, quibus expediendis nudum miniſterium ſufficit, poſsint expediri, tam à qualificatis: quàm ab aliis: qualis eſt collatio & inductio in poſſeſsionem nullo contradicente. Ea vero, quibus expediendis neceſſaria eſt cauſſę cognitio, vel iuriſdictionis exercitium, per qualificatos tantum: qualia ſunt exceptionum admiſsio cum ſuper illis pronunciatione: qualis item monitio & excommunicationis prolatio. Pro qua declaratione facit primo text. ille celebris in l. plenum. §. equitij. ff. de vſu & habit. qui probat, eadem verba ad diuerſos relata diuerſo modo ſecũdum diuerſam eorum conditionem intelligenda. Probat enim quod legato equitij vſu duobus, quorum alter auriga eſt, & alter ſolitus certare in ludis Circenſibus, hic poterit equis vti in ludis, ille vero non, niſi in rebus aurigæ aptis. Facit ſecundo, quod ibi dicit Bald. legato lecto vxori intelligi de viduali ſecundum qualitatem ſuę perſonæ. Ex quo ſequitur, quod legatis duobus lectis vxori & alteri alterius cõditionis diuerſos eis lectos eſſe tradendos. Facit tertio l. ex militari. ff. de milit. teſta. Per quã & quod ibi Bald. ait, probatur, quod ſi Papa concedat priuilegium Epiſcopo & alteri preſbytero, vt tempore interdicti miſſare valeant, poterit Epiſcopus cum inſignibus pontificalibus: non autem alius preſbyter. Faciunt quę ſcribit Felyn. in cap. cum omnes. de conſtit. col. 17. & And. Sicul. in conſil. 5. clementiſsimi. nu. 3. & conſil. 17. prælarè. num. 5. & conſil. 30. ſcribitur num. 3. in conſil. 39. clementiſsime. nu. 9. pri. lib. Facit 4. clementin. exiui. col. 3. de verbor. ſignific. quæ habet fratres Minores iurantes ſeruare regulam beati Franciſci, teneri ſeruare conſilia pro conſiliis, & præcepta pro præceptis. Facit quinto, quod niſi ſic illam clauſulam interpretemur, oportebit concedere tabellionem laicum poſſe aſſumere iuriſdictionis articulum: quoniam quibuſcunque notariis & tabellionibus fit ſubcommiſsio. per quæ verba etiam tabelliones laicos intelligi tenet Felyn. in cap. fin. de præſumpt. col. penult. & Guiller. in gloſſ. extrauag. ſedes Apoſtolica. verbo, executores inter communes. de offic. delegat. & ſatis ſentit Rota in deciſione 369. in nouis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quæ in noue rubricatis eſt 29.de reſcript.in nouis. Et ne reſpondeas debiliter me inferre : quomã laicus incapax eſt iuriſdictionis eccleſiaſticæ, conſidera etiam clericum ſimplicem inhabilem eſſe delegationis Apoſtolicæ:quamuis nõ tantum ac laicus.Facit ſexto pro hac neceſſaria & iuri cõſonantiſſima interpretatione deciſ.Rotæ 403. in nouis, quæ in noue rubricatis eſt 31. de reſcript.in nouis.quæ habet executionem quidem executorialium Romæ latarum quoad ea, quæ ſunt nudi miniſterij, poſſe fieri per quemcunque in illa clauſula: *Cæterum*, contentum:liquidationem tamen fructuum,& ea,quæ ſine cauſſæ cognitione fieri nequeunt non poſſe:quæ clarior interpretatio poteſt eſſe? Et hoc ipſum ſenſit Rota,ſi ſatis perpendatur in deciſ.369. in nouis quæ in noue rubr.eſt 29.de reſcri. & 392.in antiq.quæ eſt 31.de reſcr.Rota item in deciſ. 99.quæ nunc eſt 1.de offi.dele. nota quod exec.in antiq. cuius verba ſupra retulim⁹, hoc expreſsius tenet.

12 Non obſtat ſecundo principaliter cõcluſioni noſtræ,conſuetudo, quam aliqui dicunt alicubi vigere: quoniam cap. ſtatutum. continet decretum irritans, vt patet in §. fin. contra quod nulla conſuetudo induci poteſt, per illud dictum Archidiac.à Ioan.And. Dominic.Peruſin.& omnibus recepti in cap.cum de beneficio. de præbend. lib.6. Facit quod Rochus in cap.fin.de conſuetud.fol.24. tradit col.2.

13 Non obſtat tertio deciſio Rotæ 7.de reſcnp.vtrũ. in antriquior. quæ habet omnes,vel maiorem partem dominorũ Rotæ iudicaſſe proceſſum cuiuſdam executoris carentis qualitatibus cap. ſtatutum, valuiſſe. Nam,vt collector ibi ait in fine,Domini Rotæ moti fuerunt quadam æquitate. quia primo notoria erat idoneitas, ſuper qua fuit proceſſus factus:neque pars eam negabat,vt collector ibi teſtatur.col.2.& qui notorie dignus eſt non debet examinari, cap.nullus. 24. diſt. Secundo , Cancellaria dedit executorem, quem impetrãs putabat eſſe idoneum. Tertiò erat clericus pauper neque vllus fuit contradictor:quæ in aliis caſibus,vt plurimum,non concurrunt:in noſtro autem nullatenus. Secundo reſpõdeo contra illam deciſionem Rotæ , ſex alias eſſe quas ſupra citaui : tres quidem in nouis, & tres in antiquis. Tertio , reſpondeo eandem deciſionem ſentire contrarium eſſe ſeruandum,quando æquitas prædicta ceſſaret : quoniam in poſtremis verbis,ad deciſiones alias duas ſe remittit, quæ contrarium tenent. Eodem modo reſponderi poteſt ad deciſio.7. tit. de reſcript. in antiquioribus. quæ de.eod.negotio per eadem ferè verba loquitur.

14 Non obſtat quarto,quod recentior quidã vir alioqui doctiſsimus in illo cap.ſtatutum.de reſcrip.lib.6. num.77. ait, illam deciſionem Rotæ 565. procedere, quando à principio executores gratiæ non deputantur.cum clauſula:*Vocatis vocandis*.quia primo ibi cogitandum ait ſuper ſuis dictis.Secundo,quod in omnibus executorum deputationibus ſubintelligitur clauſula:Vocatis vocandis,quoad ea, in quibus cũ cauſſæ cognitione procedere, vel debent , vel volent, iuxta ea,quæ in ſequenti nullitatis cauſſa dicemus:& iuxta ea, quæ ipſemet dixit in tractat.de mandat. de proui. nu.136.& ita omnes tacitè vel expreſsè cum illa clauſula dari videntur. iuxta l.3.ff.de leg.1.cap. ſignificaſti. de elect.Tertio reſpondeo,quod trepidatio illius viri docti & aliorum,qui clauſulam illam : *Cæterum*, inſpiciunt , manat ex eo forte,quod non ſatis aduertunt, quod nos aduertimus:ſcilicet verba eadem ad diuerſos diuerſæ cõditionis homines relata diuerſo modo intelligenda eſſe. Quarto reſpõdeo ipſummet in tractat.de mandat.de prouid. num.136. pro nobis determinaſſe, quod cogitandum in illo cap.ſtatutum.reliquerat,vt ſuperius eſt dictum.

Non obſtat quinto auctoritas aliquot ſcriptorum. Nam Oldrad.in conſil.295. Orta. licet attenta priori ſolutione,quam dat obiectioni ſecundæ , id videatur ſentire:attenta tamen poſteriori ſolutione eadémque vltima,contrarium videtur tenere.Sed neque contra nos eſt Petrus Rebuff.in Concord.ſuper forma litterarum,executor.in princip.qui ait ſtylum Curiæ pro nobis eſſe. Sed etiam dictum Felyn.in cap.poſtulaſti. col.3. de reſcriptis , ad meros executores referri poteſt:ne contradicat his , quæ dixit in cap. de cætero, col.3. de re iudic. Sed & illa gloſ. Guillier.de Monte Lauduno in extrauag. ſedes Apoſtolica. de offic. delega.inter communes, verbo,executores:poſt mediũ, quæ dedit occaſionem tenendi contrariã partem aliquibus , non obſtat. Quoniam primo ait , ſe quidem credere id fieri, ac quo iure fiat,non videre.Secundo, quod ratio principalis,qua nititur vir alioqui doctiſsimus,falſa eſt. ait enim ideo executorum non habentium qualitates d.c. ſtatutum. proceſſum valere:quia pars contra quam proceditur,conſentit:& pars,contra quam impetratur reſcriptum, renunciare poteſt, cap.ſtatutum. Hoc enim falſum eſt,quoad qualitates perſonarum delegandarũ:licet verum ſit,quoad loca in quibus eſt cognoſcendum.quod expreſsè affirmat gloſ. recepta omnibus in princip. illius cap. verbo, committantur. quia illud principium non tam in partium fauorem , quam ſedis Apoſtolicæ honorem conſtitutum fuit.

16 Non obſtat ſexto illa Petri,Domin.& Peruſi.opinio. quam ſequuuntur Steph. ad Capel.Thol.deciſi. 103. & aliquot alij,ſcilicet quod quamuis executores gratiarum debeant habere qualitates cap. ſtatutum. aut ſuperſedere negotio,quando partes iudicis aſſumere tenentur:non tamen quando ſponte ac voluntarie aſſumunt. Pro quibus facit illa theoria,quæ habet: Quę non ſunt actui neceſſaria,ſi adhibeantur inutiliter,regulariter eum non vitiare.Inter cuius theoriæ multa exempla, hoc quoque poſuit Felyn.in cap. 17
cum ordinem.num.3.ſupra eod. pro qua eſt text. in l. 1.in princip.C.de rei vxor.acti.& l.3.ff.de milit.teſt. & cap.bonæ. 2.de electio. & clementina. Sæpe.de verb. ſignific.ſub finem. Facit gloſſ. magna ſub finem in l. vinum.ff.ſi cert.pet. vnde Innocent.in cap.inter dilectos.de fid.inſtrum.in verb.publica. dixit inſtrumentum habens alioqui neceſſaria , quo ſit authenticum, non vitiari ex eo, quod ſigillum, habeat corruptum, vel illud amiſerit. Facit item, quod eorum propoſitum non eſt negare, quod male facit executor qualitatibus illis carens , vtendo iuriſdictione etiam eo caſu,quo illa non eſt neceſſaria:ſed quo actus ſic perfectus valeat per theoriam ſupradictam. Non , inquam, opinio prædicta obſtat nobis. Quia primo in noſtro caſu neceſſarium erat partes iudicis aſſumere, vt in ſequenti nullitatis cauſſa oſtendam. Secundo, quod nos non diſputamus hic,an actus, qui ſine vllo iuriſdictionis vſu factus valeret,pereat & inutilis omnino fiat, ſi per iuriſdictionis vſurpationem illicitam conficiatur : ſed ſolum contendimus, actum illum, qui ſine iuriſdictione confici non poteſt , fieri non poſſe à commiſſario Papæ non habente qualitates,

cap.

cap.ſtatutum. Tertio ideo non obſtat:quia illa theoria Felyn.qua videtur opinio prædicta probari , malè huic propoſito applicatur:quoniam proceſſus iudicialis licet frequenter non ſit neceſſarius in executore:non tamen eſt ſuperfluus & inutilis. Quoniam, vt eleganter ait Innoc.in cap.fin.de præſumpt. nu.2. actus,quem executor iudicialiter facit , niſi appelletur intra 10.dies, præiudicat:non autem actus extraiudicialis, quem ſequitur etiam Card. conſil.140. redemptoris.col.2. Quarto ideo non obſtat illa opinio: quia neceſſariò reſtringenda eſt, procedere tantum in eo actu,qui valuiſſet etiam ſine vllo iuriſdictionis vſu,qualis eſt collatio vel in poſſeſsionem rei vacuæ miſsio , citata parte aduerſa ex ſuperabundanti:non autem procedit in actu,qui ex iuriſdictionis vſu pendet:qualis eſt excommunicatio vel pœnæ impoſitio, quæ ſine iuriſdictione fieri non poſſe efficaciter probabitur infra coroll.5.& in quarta nullitatis cauſſa.

19 Ex his infertur primo ratio ſtyli Curiæ,quæ habet quidem vt executores gratiarum nõ deputentur, niſi qui habent qualitates per cap. ſtatutum. requiſitas: ſubexecutores vero ſic. Quoniam idem ſtylus habet, vt executores ſtatim faciant proceſſum, quem vocãt fulminatum,in quo quia excõmunicationes, ſuſpenſiones,& interdicta proferuntur,& hæc fieri non poſſunt ſine iuriſdictione,& ea vti nequeunt,niſi qui habet illas qualitates:ideo tales deputantur executores. At quia proceſſus fulminatio multa , & ferè omnia ſunt, alia, quæ iuriſdictionem non exigunt : & quandoque mora multum poſſet obeſſe ad adquirendam poſſeſsionem , ſi oporteret adire habentes Canonias vel dignitates,ideo tam eis,quam aliis quibuſcunque etiam laicis tabellionibus executio committitur : ſic tamen intelligenda,vt vnicuique videantur commiſſa,quorum ille fuerit capax:non autem alia.

20 Secundo infertur eum,qui non habet dignitatem vel canoniam non poſſe vti clauſula illa : Contradictores eccleſiaſtica cenſura compellendo : quamuis notam facere,& intimare poſsit excommunicationẽ in proceſſu fulminato contentam ſub eadem dilatione,quæ in eo continetur : quia hoc eſt merè ſubexequi vices executoris principalis : illud autẽ agere iu- 21
dicem,& vti iuriſdictione. Et quod excommunicare non poſsit executor Apoſtolicus,ſaltem in ſpecie ac 22
nominatim,ſi nõ habet illas qualitates,affirmat Collect.in cap.quod de his.de ſenten.excom.qui rem hac altius omnibus perpendiſſe videtur,& inueſtigaſſe,vt ex ipſius ſcriptis ibi apparet. Facit , quod ideo in regno Franciæ non excommunicant meri executores: quia non permittuntur aſſumere partes iudicis:etiam ſi ſint in dignitate cõſtituti:vt teſtatur Per.Rebuff. in Concord.tit.de form.litter.execu.verb. contradictores.quod tamen an iure fiat,non dicitur in præſenti.

23 Tertio infertur ratio, quare Archid. dixit in cap. ſtatutum.col.10. non eſſe locum illi cap. in executoribus gratiarum : quoniam in ſolum de meris intelligebat,& illis qui non aſſumũt partes iudicis.ait enim ad eos non pertinere citare , ſed ſolum inſinuare , & notificare : ex qua facilè colligas,eum ſi fuiſſet interrogatus,quid de executoribus,qui vel debent vel volunt iuriſdictionem aſſumere , reſponſurum fuiſſe in eis locum ſibi vendicare. Hanc Archidia.ſententiam malè intellectam & clauſulam,*Cæterum* petius perpenſam in cauſſa fuiſſe arbitror, quare aliquot Doctores in hac materia,vel errarunt,vel ſe confuderunt.

Quarto infertur manifeſta ratio , quare articulus 24
cauſſæ, qui ſine iuriſdictione poteſt expediri, delegatur non habenti qualitates d.cap.ſtatutum.iuxta glo. in princip. illius verb. cauſſæ , & in §. in nullo. verb. vices omnibus receptas.

Quinto infertur, hunc, de quo loquimur, ſubexecutorem non potuiſſe partes iudicis in caſu propoſito, in quo maxime id erat neceſſum , aſſumere , quas tamen aſſumpſit. Quia primo is iudici præfati E. iuſſit, vt à cauſſæ huius cognitione ſe abſtineret intra tres dies ſub excommunicationis & quingentorum ducatorum pœna , ferendo illam in ſcriptis , ſi non pateret. ſub qua etiam pœna tam capitulo , quã præfato E. quædam alia iuſsit. At conſtat ea non poſſe fieri, niſi per iudicem , vt mox in ſeq. corrollario, ac poſtea in quarta nullitatis cauſſa dicã. Ergo qui hæc fecit executor, partes iudicis aſſumere tentauit.

Sexto infertur , hunc ſubexecutorem nõ potuiſſe 25
ferre excommunicationem,& alias cenſuras,quas parum modeſtè tulit , quia ipſe non erat capax iuriſdictionis cõtentioſæ:per prædicta.& excommunicare, ad iuriſdictionem pertinet contentioſam.quia primo nõ debet ſine cauſſæ cognitione ferri:& fertur in inuitum.2.q.1.cap. nemo epiſcopus. immo eſt meri imperij. ſecundum Innoc.cap.tranſmiſſam.de electio. & Specul.tit.de iuriſd.omnium iud.verſi. ſecundum canones.num.24.& Panor.in cap.quod ſedem.de offic. ord.col.fin.& in cap.ſi facerdos.num.10.eod.tit.

Neque obſtat.quod Iaſ.in l.imperium.ff.de iuriſd. 26
omnium iudicũ. col.14.dixerit, eam eſſe ſimplicis iuriſdictionis,quando fertur ad partis inſtantiam : tum quia id primo nil nobis obſtat,quia ſatis eſt propoſito noſtro excommunicationem ad iuriſdictionem ſaltem ſimplicem pertinere:tum quia magnis viribus confutat Iaſonem ibi doctiſsimus Gaſpar.col.50.concludens tũc eſſe ſaltem mixti imperij. Secundo quod excommunicatio ad iuriſdictionẽ pertineat contentioſam, facit quod iura dicũt tantum à iudicibus excommunicationem eſſe ferendam,vt in cap.1. de ſentent.excom.lib.6.vbi textus reperit verbum iudex.ad idem cap.quærenti.de verb.ſignific.& in c.Archid.de offic.Archid. Tertio facit, quod Pan.in d. c. ſi ſacerdos.& in cap.cum contingat.de for.comp.concludit non poſſe parochum ſimplicem excommunicare niſi 27
conſuetudine quæſiſſet iuriſdictionem ad id faciendum : quod etiam tenuit gloſ.memorabilis in d.c.nemo.2.q.1.vbi eam vterque Card.probat.& idem tenet S.Thomas cum communi , & præſertim Palud. q. 2. in 4.diſtinct.18. & hoc non alia ratione:niſi quia iure communi nullam habet iuriſdictionem parochus.

Septimo infertur hũc ſubexecutorẽ non potuiſſe 28
iubere alicui quidquam ſub quingẽtorum ducatorũ fiſco Apoſtolico applicandorum pœna : quia is non poterat aſſumere iudicis partes : at pœnæ pecuniariæ impoſitio ad iuriſdictionẽ pertinet.Quoniam primo licet controuertatur,an illa ſit meri,an mixti imperij, vel ſimplicis iuriſdictionis:omnũ tamen vna eſt concluſio , eam ad iuriſdictionem pertinere, & non poſſe imponi, niſi ab illam habente, iuxta illud Innocentij in cap.cum acceſsiſſent,nu.2.de conſtit.In hæc verba loquentis : *Aliæ vniuerſitates non poſſunt pœnam adycere ſuo ſtatuto, cum nullam iuriſdictionem habeant ipſæ vniuerſitates, & pœnas imponere pertineat ad iuriſdictionem.* Innocentium autem ſequuntur omnes in cap.cum omnes. de conſtitut. reſte Felyn. ibi num.14. & Iaſone in l.

omnes

Universidad de Deusto
Biblioteca

omnes populi. ff. de inſtitut. & in iur. numer. 35. 2. Quia pœnæ pecuniariæ impoſitio propter delictum ad eum tantum pertinet, qui habet iuriſdictionem, quoniam pertinet ad merum imperium ſexti gradus, vt luculenter reſoluit prædictus domi. Gaſpar.in loco præcitato col.51.quamuis,vt his ſubdit,cum pœna eſt applicanda parti,officio nobili, ad mixtum imperium pertineat, & quãdo eſt applicanda parti officio mercenario, ad ſimplicem iuriſdictionẽ. Cum igitur merus executor nullum habeat imperium, nullã habeat iuriſdictionem,ſed nudam facti executionẽ:conſequens eſt, eum poſſe quidem pœnas illius iudicis, qui eum deputauit notas facere,ac impoſitas eſſe intimare:nouas autem nõ adijcere. Vnde ſi eam adijcit, aut nil agit,aut partes iudicis aſſumere conuincitur. Cum igitur is partes iudicis aſſumere nequeat ,ppter defectum qualitatum cap.ſtatutum.conſequens eſt in omnem euentum eius cenſuras & pœnas & totum proceſſum,quatenus illas tulit,eſſe ipſo iure nulla.

Hanc autem ſecundam nullitatis cauſſam nõ obeſſe cenſuris pro præfato C.laris, palam eſt,quoniam qui eas tulit,& ſi non habet quantã ſui generis ſplendor & animi candor meretur dignitatem: habet tamen decanatum, quæ prima eſt poſt pontificalem dignitas in Eccleſia Siluenſi, & alium Archidiaconatum: quæ ſatis ſupérque ſunt per d. cap. ſtatutum.

Hanc nullitatis cauſſam ideo tam latè, & minutatim in honorem & decus ſanctę ſedis Apoſtolicę diſcuſſi,quod toto tempore, quo Salmanticæ prælegi, & quo etiam Conimbricæ,donec præfata cauſſa occurriſſet grauiſſime, & in magnum dedecus eiuſdem ſanctæ Sedis in tota ferè Hiſpania,& maxime in Luſitania,circa hoc errabatur, & magna ſcandala oriebantur. quæ, gratia Dei, poſt hanc prælectionem à multis auide lectam ceſſare cœperunt, intellecta germane ac plene clauſula præfata,clauſulæ. Cæterum, quæ litteris executorialibus, & proceſſibus gratiarum fulminatis paſsim apponitur:& à nullis vel paucis, neque à meipſo ante hanc prælectionem ſatis intelligebatur.

TERTIA CAVSSA NVLLITATIS.

SVMMARIVM.

1 *Executor gratiæ quando tenetur agere iudicem.*
2 *Beneficium poſſeſſum confertur, ſed non traditur ſine cognitione.*
3 *Poſſeſſor bis vocandus antequam expellatur.*
4 *Executor vt non poteſt tradere beneficium poſſeſſum.*
5 *Excõmunicatio lata in poſſeſſorem ab executore quæ nulla.*
6 *Executionem per abruptam ſine cognitione contra poſſeſſorem factam, perdi ius eius pro quo facta fuit.*

1 TERTIA nullitatis cauſſa eſt, quod is aſſertus iudex proceſsit,vt merus executor,contra eum qui poſsidebat, ſine vlla cauſſæ cognitione,quod nõ potuit facere. Quoniam licet executores & ſubexecutores gratiarum Apoſtolicarum, poſsint plurimum, ſi velint, ſine cauſſæ cognitione proce.lere, ſecundum gloſſ. magnam circa medium clemen.1.de offi.deleg.& gloſſ.Zenzelini in extrauag. ſedes Apoſtolica.Ioan.xxij.de conceſ.prœben.in verb. executores.& gloſſ.quæ latius loquitur Guiller.in eadem extrauag.& cod.verb.de offic.deleg.inter communes. quod eſt originale dictum Innocent. in cap. fin.de præſumpt.in cap.propoſuit,de conceſ.præben. quando tamen exequi volunt contra eum qui eſt in poſſeſsione, tenentur aſſumere partes iudicis, & procedere cum cauſſæ cognitione. Pro qua exceptione primo videtur text. ille celebris in cap.licet epiſcopus.de præbend.lib.6.quod habet beneficium vacans ab aliquo poſſeſſum, poſſe quidem conferri ab ordinario,non vocato poſſeſſore:poſſeſsionem tamen nõ poſſe tolli ab eo,antequam audiatur. Si ergo ordinarius,cuius poteſtas fauorabilis eſt & amplianda,iuxta gloſſ. ſolemnem & recept.clement.2. de offic. ordin. hoc non poteſt facere,multo minus delegatus, cuius poteſtas odioſa eſt & reſtringenda. cap. ad hæc. cap. nonnulli. in princip.§.1.de reſcript. & cap. P.& G. de offic.delegat. Quæ ratio eſt Cardin.conſil.103.cauſa ſuper quo.num.21. Secundo facit,quod non eſt principis propoſitum, vt quis à ſua poſſeſsione amoueatur ſine cauſſæ cognitione. l.fin.C.ſi per vim,vel alio modo.cap.1.de cauſſa poſſ.& propriet. Tertio facit, quod hæc concluſio in ſpecie eſt Innoc. in cap. propoſuit.col.2.de conceſſ.præb. qui hæc, quæ ſequuntur,ait: *Executorem quidem non ſolum de beneficio iure ac facto vacante prouidere poſſe, vel prouidere mandare: ſed etiam de vacante iure tantum, ſed antequam poſſeſsionem tradat,debere ſummatim poſſeſſorem audire. Et ſi inuenerit eum male tenere,iubebit & coget eum facto dimittere, ſicut de facto tenet:& poſtea exequetur mandatum.* & paulo poſt: *Si hunc ordinem dimitteret executor,quaſſaretur quod fieret, per cap. cum noſtris. & cap.litteras.de conceſſ.præb.& ff.de re iudic. là Diuo Pio.§.ſi ſuper.* Idem tenet Innocent.in cap.1. de conceſſ.præbend.lib.6.collat.2. cuius verba ſunt: *Cum mandatur quod etiam inducat in poſſeſsionem & contradictores compeſcat, dicimus quod malè fecit iſte executor:quia licet poſsit præbendam conferre non vocatis his, quorum intereſt:tamen nullo modo debet auferre poſſeſsionem alicui, niſi vocato & conuicto poſſeſſore:nec etiam aliàs ſtatum poſſeſsionis mutare.C.ſi per vim vel alio modo l.fin.niſi primo collationem feciſſet partibus vocatis,& cum cauſſæ cognitione:quia tunc nõ eſſet opus magna cauſſæ cognitione in danda poſſeſsione.* Hactenus Innoc. quem audis dicere executorem nõ ſolum nõ poſſe tollere poſſeſsionem:ſed neque illius ſtatum mutare. Audis item eum dicere,etiam poſt latam ſententiam citandum eſſe poſſeſſorem, anteaquam illa executioni mandetur. Audi nunc eundem Innoc. in cap.cum olim.2.de priuileg.num.2. in hæc verba loquentem: *Executor Papæ merus ſine vlla cognitione non poſſet alicui,etiam partibus,vim inferre,nec de poſſeſsione aliquã partium extrahere.* Et paulo inferius ſubdit: *Immo plus videtur, quod ſi viator, ſiue merus executor inueniat rem.vel Eccleſiam,cuius poſſeſsionem dare debet, ſine vllo præſente poſſeſſore,ita quod ſine vlla violentia dare poteſt poſſeſsionem:tamen eam dare non debet,niſi ille, qui eam tenet de facto primo eam reſignet,vel verbo,vel auctoritate iudicis inde pellatur: & ſic intelliguntur decreta prælegata,cap.quia diuerſitatem. cap.cum noſtris.& cap.litteras.* Quam concluſionem Innoc. ſequitur Oldr.conſil.81. quod proceſſus.num.7. qui prædictis ea verba addit: *Et ideo ſententia excommunicationis etiam nominatim in eum, qui eſt in poſſeſsione lata non tenuit:cum executores non habuerint in eum poteſtatẽ,niſi indebite contradiceret. Ipſe autem nolens poſſeſsionem ſine cognitione dimittere, non indebite contradixit,vt notant Innoc. Hoſtien.Ioan. Andr.Cald.& Archid.de conceſſ. præbend.cap. quia in cunctis. lib.6.* Hæc Oldr.quem audis dicere cenſuras etiam nominatim in poſsidentem latas non tenere. Idem tenet ipſemet Oldr. conſil. 227. de toto. num.3 cuius verba ſunt: *Quamuis merus executor poſsit ad collationem procedere parte non vocata, tamen ad miſſionem*

in poſſeſsionem non procederet, niſi parte vocata, vt extra de præben.cap.licet.lib.6. Et paulo inferius. *Nunquam autem ſine poſſeſſor colorem habeat poſsidendi, ſiue non,amouebitur à ſua poſſeſsione, ſine cauſſæ cognitione, vt 16. q. 4. volumus.* Idem conſuluit Card.conſil.63.nu.2. & expreſsius in conſi.75. Reuerende pater.& in conſi.54.lite. num.4. & in conſi.10.idem tenet etiam in conſi.103. caſus ſuper quo.nu.21.& in clem.1.q.9.de offic.deleg.Cui conſentit etiam Imol.ibi.nu.38.& fuſius.nu.47.dicens gl. clementinæ illius,quæ habet executorem non teneri ad partes iudicis aſſumendas, procedere quãdo poſſeſsio eſt vacua, vel tantum ad collationem vult procedere:ſecus autem ſi etiam poſſeſsionem ab alio occuparam velit tradere. Idem Petrus ab Ancha. conſi. 240. per prædicta.num.3.qui prædictis addit, eum in cuius fauorem talis executio ſine cauſſæ cognitione fieret, priuari omni iure ſuo,per l.meminerint.C.vnde vi. idem ſentit conſil.274. ad declarationem. Hoc tenet & Felyn.in cap.fin.col.7.de præſumpt.affirmãs executorem gratiæ debere aſſumere partes iudicis,& prætermittere meram execution em,quoties alius eſt in poſſeſsione:etiamſi ſit iniuſtus detentor,vel intruſus, vel etiam priuatus ipſo iure. vbi allegat etiam Cald. quod in conſil.4.de dilat. affirmat hoc de illicito poſſeſſore & intruſo: nec concluſio hæc habet, vllum contradictorem. Nam & Vitalis in lib.clauſularum,clauſula 31. ſi tibi conſtiterit.col.2.pulcherrime ſic loquitur:Executor in conferendo non tenetur citare partem,vt dicit Archidia. in cap.ordinariis.de offic. ordin. ſed in amouendo à poſſeſsione ſic, vt in cap. licet. de præbend. lib. 6. ſicut prætor non citato poſſeſſore confert bonorum poſſeſsionem decretalem,vt notatur in l.4.§.penult.ff.de bonor.poſſeſ. tamen bonorum poſſeſsionem corporalem non dat, niſi citato bonorum poſſeſſore, vt plenè notatur in l. 1.C.quorum bonorum.Facit l.edicto.§.1.C.de edicto Diui Adr.tollend.Denique hanc concluſionẽ in ſpecie tenuerunt Hoſt.Arch.Ioan.And.Domi.& Peruſi. Innocentium ibi ſecuti in cap.1.de conceſ.præb.lib.6.

QVARTA CAVSSA NVLLITATIS.

SVMMARIVM.

1 *Executor merus terminum figere non poteſt ad excommunicandum nouæ excommunicatione eum, qui non paruerit.*
2 *Dilatio citatoria & deliberatoria non requirunt cognitionẽ.*
3 *Ordinarius in caſu huius cap.cum contingat. terminũ præfigit ad ſibi parendũ:non autem ad puniendũ non parentem.*

1 QVARTA nullitatis cauſſa eſt,quod prędictus ſubexecutor aſſertus exceſsit fines executionis ſuæ, dum terminum, ſiue dilationem 15. horarum præfixit, excommunicando ex tunc non parentẽ. Quia is merus executor erat,& vt talis procedebat ipſe id proteſtãs ac dicens,ſe viam meræ executionis eligere,vt ex eius iniuſtis præceptis apparet: ad mixtam executionem,quæ cum iuriſdictione fieri debet,pertinet. quia conceſsio vel denegatio dilationis cum cauſſæ cognitione debet fieri.l.1.C.de dilat. 2 Aptior text.in l.à procedente.C.eod.3.q.3. cap. inducias. §. ſpatium. Scio præfatum C. reſpondere poſſe iura hæc intelligenda eſſe de dilatione, quæ datur ad teſtes producendos & alia, quæ ad cauſſam pertinent inſtruendam:non autẽ de citatoria ſecundum Innoc. hic nu.4.quem Ioan.Andr.Imol.& cõmunis ſequuntur. Et gloſ.in verb.præcipimus.cõmendata per Fely. in fine ſentit nonnunquam terminum præfigi, etiam ab eo,qui nulla iuriſdictione vtitur,& Innoc.in cap. præterea.de dilat.in princ.ait dilationes citatorias,& deliberatorias ſine cauſſæ cognitione dari poſſe: & hæc dilatio 15. horarum deliberatoria poſſe dici videtur. Sed ne videatur præfatus C.per hanc reſponſionem ſatisfacere:cõſidera aduerſarium eius E. non agere de ſimplici huius termini præfixione, ſed de illa,quæ præfigitur ad effectum excommunicandi, & alia pœna graui pecuniaria multandi non parentem, ex tempore dilationis conceſſæ excommunicando, & condemnando illum; ſi non pareret intra illam dilationem: quod ſi conſideres, facilè dices eum iuriſdictione vti voluiſſe. Quandoquidem ſententia excõmunicationis ſine iuriſdictione ferri non poteſt, vt tenet Panorm. in cap. ſi ſacerdos.num.10. de offic. ordin. & ſupra in ſecunda cauſſa nullitatis. coroll.6. latè comprobatum eſt.

Ex quo infertur, quod licet quoad alios effectus 3
alij, qui non ſunt iudices, terminũ præfigere poſsint: ad effectum tamen infligendi nouam excommunicationem,nemo poteſt terminum præfigere, niſi iudex. Pro quo facit quod Hoſtien.in præſenti, quem Ioan. And.Imol.& communis ſequuntur,ait,quod licet in caſu noſtri cap.ordinarius iubere poſsit iudicibus delegatis & partibus,vt ei exhibeant litteras,ſuper quibus concertatur:& licet illi, ſi non paruerint, inobedientiæ crimen incurrant:non tamen eos ob hoc poterit excommunicare, vel aliter caſtigare:quia extrajudicialiter procedit, & ſine iuriſdictione. Facit ad hoc, quod merus executor in quantum huiuſmodi, etiam de facto contradicentem non excommunicat. ſecundum Petrum Rebuff. in Concordat,tit. de forma litterar.execut.in gloſſ.contradictores.

QVINTA CAVSSA NVLLITATIS.

SVMMARIVM.

1 *Dilatio nimium breuis grauat,quæ autem ſit eiuſmodi arbitrio iudicis relinquitur.*
2 *Executor nimium feſtinans grauat,etiamſi ſit merus.*
3 *Excommunicationem præcedat canonica monitio, & ea qualis eſt.*
4 *Excommunicatio, pro futura culpa non requirit monitionẽ, quæ vero pro præterita ſic, etiam ſi ea fuerit notoria.*
5 *Excommunicatio quæ pro culpa futura fieri dicitur.*
6 *Excommunicatio ſine monitione lata iniuſta quidem eſt.ſed valida, etiam ſi à delegato feratur.*
7 *Sententia delegati non ideo nulla, quia iniuſta.*
8 *Excommunicatio delegati ſine monitione lata,nulla,cum poteſtas excommunicandi,cum ea reſtrictione delegata fuit.*
9 *Executorium mandatum in vim citationis reſolui tunc, quando in eo permittitur parti delegatio & defenſio.*

VINTA nullitatis cauſſa eſt, quod is 1
ſubexecutor quando notificauit E. litteras ſuas aſſertas nimis breuem terminum præfixit. Quoniam ſolas 15. horas pro termino peremptorio præſtituit, & non cuiuſcunque diei, ſed dominici. Nam licet monitio antea fuiſſet facta:litterarum tamen copia & exemplar,quę cum monitione ſubexecutor tradi iubebat die dominico fuerunt tradita: neque quacunque hora illius: ſed ante meridiem,inſtante decima,poſteaquam præfatus E, non ſolum miſſauit,ſed etiam ſacroſanctiſsimum altaris ſacramentum licèt indignis manibus de

Universidad de Deusto
Biblioteca

more ſocieratis,ſiue confratriæ ipſius in publica ſupplicatione,ſiue proceſsione portauit, neque quocunque loco:ſed prope chorum Eccleſiæ,cum deſcenderet ad concionem publicam & miſſam maiorem audiendam. Quis te rogo adeo ferus, vel ferreus eſt, & ab humanitate alienus, qui non arbitretur,hunc terminum homini ſeni & laſſo nimis breuem eſſe, ad legendas litteras Apoſtolicas,tam gratioſas,quam executorias,& proceſſum ſuper his fulminatum,& eorũ omnium exemplar ſiue copiam cum exemplari conferendum:& deinde deliberandum,an relinquere debeat nec ne poſſeſsionem talis Cantoriæ, viginti & eo amplius diebus pacifice continuatã?Cum interim oporteret eum prandere, & parum quieſcere, & doctum aliquem in propria cauſſa conſulere, quamuis ipſe pro mediocriter docto haberetur,ne quid temere,vel contra ſe, vel contra præfatum C. ageret. At quæ dilatio ſit nimis breuis arbitrio boni viri relinquitur. ſecundum Innoc.receptum per omnes in c.1. de dilati. Facit quod executor principalis præſtituit ſpatium ſex dierum in clauſula. Cæterum,proceſſus fulminati ad ea,quæ ſunt multo minora,vt palam eſt eam legenti. Tertio facit quod executor etiam merus nimium feſtinans grauat,ſecundum Innoc.in cap. propoſuit.de conſeſ.præb.num.5.Quarto facit,quod excommunicationem debet canonica monitio præcedere, cap.ſacro.de ſenten.excom.Canonicam vero monitionem, quæ excommunicationem præcedere debet, interuallum aliquot dierũ continere oportet. cap.conſtitutionem.de ſentent.excommun.lib.6. vbi Ioan.And. Domin. Peruſin. addunt, illud debere eſſe ſaltem duorum. argument. regulæ, pluralis, lib.6. & l.vbi numerus.ff.de teſtib.

Non obſtat primo dicere, quod illud fallit,quãdo facti neceſsitas aliter illud ſuadet moderandum, vt finis illius cap.continet. Nam tunc etiã ſine vlla monitione præcedente excommunicatio ferri poſſet.ſecundum Hoſt.in cap.1.de offic. deleg. lib.6. quem ſequitur Domin ibi numer.4. & eſt gloſſ.memorabilis, quam ſequitur Ioan.And.Domi.& Peruſi.in cap.primo,verbo, temerarius.de ſent.excom.lib.6. Non, inquam,iuuat hoc dicere,quoniam hic nullum periculum erat in mora. iam enim præfatus E. prædictam Cantoriam multo tempore continuo poſſedit, ſiue bene ſiue male. vnde duorum dierum poſſeſsio vlterior nihil iuris demebat præfato C. neque addebat præfato E. quocunque interdicto agendum eſſet, vt palam eſt cuique vel mediocriter docto.

Non obſtat ſecundo,reſpondere quod capitula illa, ſacro. & conſtitutionem.de ſent.excom.qua parte monitionem exigunt, non habẽt locum quando excommunicatio pro futuris culpis proferitur, ſecundum Innoc.in princ.d.cap.ſacro. quem neſcio, quare non citauit ibi Felyn.qui hoc tenet num.5.cum tamẽ ad hoc non ſine laude citet Ioan.And.in cap.P. & G. de offic.deleg.& idem faciat in cap.cum ſit Romana. de appel. Non,inquam,hoc obſtat.Quoniam in caſu propoſito pro præterita culpa excommunicatio ferebatur,ea ſcilicet de cauſſa,quod præfatus E. poſsidendo Cantoriam moleſtabat præfatum C.& ita monebat,vt deſiſteret à culpa præterita. Et ſi vrgeas non deſiſtere à moleſtatione præterita quiddam futurum eſſe, reſpondeo, quod ſi hoc modo culpam futuram conſideres, oportebit, te dicere omnem excommunicationem pro futura culpa ferri. Nemo enim pro delicto præterito debet excommunicari, niſi moneatur prius deſiſtere & non deſiſtat,ſecundum gloſ. memorabilem & receptam in c.epiſcopi.11.q.3. etiam ſi delictum notorium eſſet. quod eleganter concludit Pan. in d. cap. cum ſit Romana. ſub finem, quem Peruſin. & Præpoſ. cum Decio pulcherrime reſpondente illi textui ſequuntur. Tunc ergo dicitur ferri excommunicatio pro culpa futura, quando nondum illa præceſsit,& quando nõ monetur quis deſiſtere ab ea culpa, quam iam admiſit,vel admittit:ſed fertur ob eam, quæ omnino futura eſt, culpam. Vt quando qui aliquod debitum contrahit,conſentit,vt eum iudex ab eo tempore excommunicet,niſi intra illum vel illum terminum ſoluerit. iuxta mentem Innoc.& Hoſtien, quam pulchrè ibi declarat Imol.col.3.in d.c.P. & G. Aliud exemplum quotidianum ponit Lapus alleg. 73. prælatus.

Ex quibus omnibus colligitur nimis breuem terminum præfixum fuiſſe præfato E. à ſubexecutore præfati C. fateor tamen ex hoc ſolo capite cenſuras ab eo latas non poſſe iudicari nullas. Quoniam licet excommunicatio ferri non debeat, niſi canonica & competente monitione præmiſſa:ſi tamen feratur tenet,licet iniuſta ſit, d.cap.ſacro.verſi.ſi vero.ibi,reuocare,& gloſ.2.illius cap.& gloſſ.2.q.1.in ſumma. & in cap.1.de exceſſ.prælatorum,& in c. Romana. in verſi. iniuſtas,de ſenten.excommun.lib.6. & Panor. in cap. ab excommunicato,infra eod. & latè in cap. illud. in 3.col.de clerico excommunicat.miniſtrant.

Neque obſtat primo dicere,quod licet regulariter ſententia excommunicationis ſine competenti monitione lata teneat:tamen fallit, quando illa fertur à delegato, ſecundum dęciſio.Rotæ 139.notã quod excommunicatio. quæ in noue rubricatis eſt 10.de ſentent.excommun.in antiq.quam ſequitur Fely. in illo cap.ſacro.col.1. verſicu. fallit vno caſu. & ante illum Nicol.Mil.in repert.verb.citatio.col.penul. Non,inquam hoc obſtat,quoniam illa opinio Domin.Felyn. non videtur tenenda : quia primo nullum habet firmum fundamentum. Nam ſi quod haberet, maxime eſſet illud Card. Ottonis, quod Hoſti.& aliquot alij approbant in cap.fin.de præbend.ſcilicet ſententiam omnis iudicis delegati,aut iuſtam eſſe,aut nullam,eo quod intentio delegantis ſit,vt rectè ac ritè procedatur : illud autem Ottonis dictũ ab omnibus ferè iam exploditur, vt poſt Card.Panor.& Imol.nos quoque anno ſuperiore tradidimus in illo cap.fin.de præben. vt ibi poteſt videre,qui voler.Et ita contrariam ſententiam deciſioni Rotæ prædictæ affirmat collector deciſionum antiq.in deciſio.559. quæ in noue rubricẽ eſt 24.de ſenten.excommuni. vtrum excommunicatio.& in deciſio.3.in antiquioribus,tit.de ſent.excom. Et tenet Panor.poſt Innoc.in cap.illud. de cleric.excomunic.mini.col.3.& Ludo. Rom. conſil.354. circa propoſitam.col.2. quod ipſum etiam ſibi contrarius tenet Felyn.in cap.cum ſit Romana.col.5.de appella. & Dec.in cap.reprehenſibilis.col.2.eod.tit.

Non obſtat ſecũdo dicere, quod opinio illa Rotæ in deciſio.139. vera videtur, quando delegata fuiſſet poteſtas excommunicandi ſic reſtricta,vt monitione prævia id faceret.Quia tunc nulla eſſet,tãquam contra formam delegationis lata, argu. cap. cum dilecta. de reſcript.& cap.Piſanis.de reſtit.ſpol.iuxta declarationem Domin.in cap.Romana. §. ſed nec.num.3. de ſent.excommun.lib.6.non,inquam,hoc obſtat.Quoniam neque executoribus gratiæ huius Papa, neque executor ſubexecutoribus eam clauſulam & reſtrictionem adiecit, vt litteris deſuper confectis patet. quibus cõſequens eſt hanc ſolam nullitatis cauſſam non ſufficere, quo excommunicatio & cenſuræ ab hoc ſubexecutore latæ ſint nullæ. Quamquam ſi ei adiunxeris illam fuiſſe latam in monitorio executorio ſine cauſſæ cognitione, & ſine clauſula iuſtificatiua,Si te ſenſeris grauatum, &c.ſatis ſuperque ſufficit, vt infra in octaua nullitatis cauſſa probabitur. Quamuis item hæc ſola quinta nullitatis cauſſa non ſufficiat ad concludendum cenſuras has eſſe nullas: ſufficit tamen ad probandũ,quod per eiuſmodi monitionis canonicæ commiſsionem,& termini breuiſſimi oppoſitionem, præfatus E. fuit grauatus, & per conſecutionem iuſte ab eo potuit appellare.Cum ergo vt ſequenti cauſſa dicemus, appellauerit ante excommunicationem & alias cenſuras,conſequitur irrefragabiliter eas eſſe inutiles & nullas.

Hæc autẽ nullitas non poteſt allegari contra cenſuras pro præfato E.latas, quoniam & ſi iudex ipſius eundem terminum 15.horarum præfixit : tamen primo iuſtã cauſſam id faciendi habuit, cũ prius ſubexecutor præfati C.id ad eius inſtãtiam feciſſet,& quod quiſque iuris in alium ſtatuit,ipſe eodem iure vti debet.ff.quod quiſque iuris in rub.& nigro, & iuxta illud ſapientis : *Patere legem, quam tuleris*, cap.cum omnes.de conſtit.Secundo,quod ſuum monitorium pœnale iudex præfati E.temperauit dicens in fine ſe partes mixti executoris ſuſcepturum,ſi quam iuſtam defenſionem intra illum terminum allegare vellet. Per quod in vim ſimplicis citationis reſoluebatur iuxta gloſſas illas duas receptas quarum vtraque multis putatur ſingularis.& altera eſt gloſſ. fin. cap.ex parte.1. de verb.ſignificat. altera eſt tertia.§.de pupillo.l.meminiſſe.ff.de operis noui nunt.Facit tertia quæ eſt poſtrema l.ea quidem. C.ſi mancip.ita fue. aliena.vt nõ man.quam dixit ſing.Ang.in illo §.meminiſſe.& eam appellauit optimam Panor.in cap.exhibita.de iudic. quæ concluſio communis eſt. Nam, & vltra alios,illam tenent Bart.in l.1. C.de execu.rei iudi. Bald. in l. 2.C.de epi.aud.in verſic.venio ad verbalem.& in l.actione.C.de tranſac.in ver.quærit.dominus Iacobus, Ange.& Ioan.Imol.in dict. §. meminiſſe. Innocen.in cap. fin. de coha. cler. & mul. ſentit Bald. in rubrica C. comminationes & epiſtolæ. Salycetus, in l. 1. eod.tit.quod tamen temperamentum is ſubexecutor ſuo monitorio pœnali minime adiecit.

Tertiò ideo non poteſt allegari hęc nullitas contra cenſuras pro præfato E. latas, quia à monitorio iudic.præfati C.prædictus E.non appellauit,vt in ſequenti cauſa dicemus.

SEXTA CAVSSA NVLLITATIS.

SVMMARIVM.

1 *Excõmunicatio poſt appellationẽ iuſtã lata ipſo iure nulla.*
2 *Executor gratiarum Apoſto. quãuis in contradictores appellatione remota procedat : non tamen eius ſubexecutor.*
3 *Delegatus cum clauſula:* Appellatione remota, *non poteſt ſubdelegare cum illa: & quædam ratio germana.*
4 *Abbreuiatio termini citatorij, non eſt iuſta cauſſa appellãdi ei qui intra terminum coram iudice comparere poteſt.*
5 *Monitorium pœnale non grauat ſi cum audientia detur, donec exceptiones oppoſitæ reijciantur, cum exemplo.*
6 *Citatus exceptionem declinatoriam alleget, niſi ſit notoria.*
7 *Appellatio ſcripta debet offerri, vt ſcriptis dicatur facta.*
8 *Sententia quæ in ſcriptis dicitur ferri.*
9 *Appellatio coram iudice facienda, aut ei legitime intimanda.*
10 *Appellationis intimatio per quem fieri poſsit.*
11 *Appellatio intimata per partem, in quo fortior alia.*
12 *Appellationis intimatio facienda intra tempus appellandi. & nu. 13.*
14 *Appellatio ab excommunicatione vt deuoluit, ſed non ſuſpendit.*

SEXTA nullitatis cauſſa eſt,quod intra illas 15.horas præfatus E. appellauit ab illo pœnali monitorio in ſcriptis, expreſsis cauſsis aliquot iuſtis, & in his, quod nimium breuem terminum præfixerat. Cum igitur ex his,quæ ſuperiùs in proxima cauſſa ſcripſimus, conſtet per illam nimium breuis dilationis præfixionem fuiſſe præfatum E.grauatum,conſtabit etiam illũ iuſte appellaſſe. Ergo cẽſuræ poſtea latæ ipſo iure ſunt nullæ, cap.per tuas. de ſententia excommunica.cap. cum contingat.de offic.delegat.cap. ſolet.de ſententia excommunicat. lib. 6.

Non obſtat id,quod audio dixiſſe aliquos ſciolos hũc ſubexecutorem cum clauſula: Appellatione remota procedere.Quia in litteris executoriis dicitur: Contradictores appellatione poſtpoſita compellendo:& ideo non potuiſſe ab illo appellari,nec eum de appellatione curare debuiſſe. Non,inquam,hoc obſtat, quia primo caſus error eſt putare hũc ſubexecutorem appellatione remota procedere, quoniã licet clauſula prędicta: Contradictores appell.poſtpo.&c. in litteris executoriis Papæ ponatur,& ideo executores ipſi principales in litteris nominati, q bus cauſſa immediate à Papa delegatur poſsint appellatione remota procedere : non tamen ponitur illa clauſula in litteris ſubdelegatoriis ipſius executoris principalis,vt palam eſt proceſſum fulminatum introſpicienti : & merito : quia neque iuſte poni potuit. Quoniã is cui à principe cauſſa delegatur, appellatione remota, licet illam poſsit alteri ſubdelegare, non tamen poteſt cum clauſula appellatione remota.Caſus eſt putatus ſing.in cap. ſuper quæſtionum. §.nos autem.de offic. deleg. qui tamen ſimilem habet in eodem cap. in §.ſi vero. vbi poſt alios Panor.in 2. notabili ab omnibus receptus id adnotauit. Et hæc eſt ratio memorabilis, quare in dict.clauſula,Cæterum,ſolum dicitur ſubexecutoribus,ne permittant prefatum C.per aliquem indebite moleſtari, nulla facta mentione de appellatione poſtpoſita, vel remota.

Hæc autem cauſſa non poteſt allegari contra cenſuras pro præfato E. latas. Quia in primis præfatus C. non habuit hanc iuſtam appellandi cauſſam, tum quia,vt in quinta cauſſa dicebam,iudex præfati E.iuſte abbreuiauit terminum ſuæ monitionis pœnalis, tum quia dato quod non abbreuiaſſet iuſte : tamen per clauſulam, qua pollicebatur ſe auditurum iuſtas exceptiones reſoluebatur in vim ſimplicis citationis, vt ibi eſt dictum.E abbreuiatio quamlibet breuis termini,& perẽptorij,ſi eſt citatorius,non eſt iuſta cauſſa appellandi : quando ſaltem intra illum citatus eõmode comparere poteſt coram citante.ſecundũ Anto. Pan.& Imo.in cap.1.de dilati. Et præfatus C. potuit commodiſsime in caſu noſtro comparere coram iudice præfati E. citante intra 15.horas. Quoniam vterque in eodem loco morabatur, & iudex copiã ſui

Universidad de Deusto
Biblioteca

faciebat cõtinuam, Tum quod per monitorium pœnale: cum audientia & facultate allegandi quæ volet non dicitur quis grauari ſecundum Pan. in cap. ex parte.1. de verbor. ſigni.col. fin.& in cap.1. num.6.de cauſſa poſſeſſ.& ideo non poteſt immediate appellari: ſed prius debent exceptiones opponi, & illæ reiici.ſecundum Probum in cap. 2.de conſtit. lib. 6. col. 2.quæ omnia ſentir latius Ioan.Lupus in tract.de benef. vacan. §. fin.

Ex quo infertur verum eſſe id,quod aliàs ſæpe Salmanticæ reſpondi, nempe miſere peccare ac in excõmunicationem incidere, qui à monitoriis illius Academiæ Conſeruatoris per eiuſmodi clauſulas iuſtificatis appellant ſimul ac eis notificantur: & deinde mittunt appellationem ad eum dicẽtes ſe non ſubeſſe illius iuriſdictioni.Errant enim, quia per ſolam citationem nemo grauatur. Immo licet habeat exceptiones fori declinatorias, comparere tamen debet ad allegandum eas per ſe, vel procuratorem. l.ſi quis ex aliena.ff.de iudi.l.2.ff.ſi quis in ius voca.non ierit. niſi notorium ſit citatum ſubeſſe citanti,vel aliàs citationem eſſe nullam. iuxta glo.receptam & memorabilẽ in cap.ſi epiſcopus.3.q.2.& alias quinque,quas in cap. cum ordinem. ſupra eod.allegaui. Hæc autem nullitatis cauſſa non poteſt contra cenſuras pro præfato E.latas allegari,quia præfatus C.non appellauit cum debita forma, ſolum enim verbo dixit ſe ante omnia ſedem Apoſtolicam appellare. Quod cum legiſſem, fateor me non potuiſſe riſum continere,conſiderans primo,quod à citatione iudicis ſic appellabat contra prædicta. Deinde quod ſine vllius cauſſæ inſertione id faciebat, cum appellaret ab interlocutoria contra cap.vt debitus. de appella.& clementinam,appellãti. eod. tit. Tertio, quod verbo ſine ſcriptis appellabat contra cap.1.de appella. lib.6. Putauit enim, vt arbitror, eius patronus, in quo etiam alios etiam doctos vidi errantes,appellationem in ſcriptis cẽſeri factam, ſi quis coram notario dicat ſe appellare & roget eum vt id ſcribat:cum tamen id longe alieniſsimum à vero ſit. iuxta ſententiam Ange.communiter receptam in l.à ſententia.§.1. ff.de appella. vbi concludit, quod vt quis dicatur appellare in ſcriptis, debet offerre libellum continẽtem appellationem ſcriptam,nec ſufficit quod quis viua voce appellet: licet in continenti faciat eam ſcribi per notarium, etiam cum expreſſione cauſſarum grauaminum.Immo ſecundum eum oportet addere verba: In his ſcriptis.quod tamẽ non eſſe neceſſarium affirmat Imol. ibi communiter in hoc contra Angel. receptus. Facit, quod ſententiam definitiuam non dicitur in ſcriptis ferre qui eam verbo fert,& latam ſtatim ſcribit, vel, dum eam fert, facit in ſcriptis per notarium redigi,ſecundum omnes, in cap. fin. de re iudi.lib. 6. Aliud enim eſt aliquid in ſcriptis fieri, aliud factum in ſcriptis redigi. ſecundum gloſſ. receptam, quæ ſecunda eſt in illo cap.fin.

Quinto ideo hæc nullitatis cauſſa cõtra cenſuras pro præfato E. latas non poteſt allegari : quia ſi qua præfati C.in ſcriptis reperiatur appellatio, non reperietur tamen facta coram iudice. quod tamen eſt neceſſarium, quando copia iudicis haberi poteſt, clem. 1.de appella.ibi, Coram ipſis, vbi glo.hoc adnotauit, & affirmant Domini Rotæ deciſ. 366.ſi appelletur, in nouis.quę in noue rubricatis eſt 2.de appella.in nouis quæ communis opinio eſt,quam tenet Innoc.relatus ibi à Bald.in cap.cum olim.col.1.de dol.& contu. Inno.Imo. Peruſi.& Dec.in cap.ſi. col.3.de appella. pro qua eſt text.ibi. & in cap. appellatio. eod.tit. lib. 6.& in l.1.§.ſi quis ipſius.ff.quando appell.ſit. Arbitror tamen cum Dec. in cap. ſuggeſtum. de appella. valere appellationẽ ſine præſentia iudicis, ſi poſtmodum ipſi iudici notificetur : modo illa notificatio fiat intra tempus debitum,per ea quæ Specula. ſcribit in tit.de appella.§. qualiter.col.1. verſi.hoc etiam.at C. neque appellauit in præſentia iudicis præfati E. neque appellationem in abſentia eius interpoſitam intimauit ei intra terminum præfixum per monitorium pœnale ad incurrendas cenſuras. Ergo ineuitabiliter incidit in eas.

Non obſtat his,quod appellatio præfati C.ad notitiam iudicis aliquo modo veniſſet intra decẽdium à die notificationis monitorij,poſt lapſum termini in eo præfixi. Quoniam primo illa non inuenietur iudici notificata. Secundo, quod quando inueniretur ab aliquo intimata,non tamen à parte, neque ab vllo ipſius procuratore.quod tamen videtur neceſſarium. Quia proteſtatio etiam denunciatiua regulariter per partem vel procuratorem facienda eſt.ſecundũ Bart. in leg. non ſolum. §. morte, num. 33.ff. de oper. noui nunt.& Felin. in cap. cum M.de conſtit. 43.& in ſpecie Rot.deciſ.12.nota quod vbi.in antiqq.quæ in noue rubricatis eſt 29. de appell. in antiquis. habet non valere intimationem appellationis ab alio, quam à procuratore factam : licet contrarium ei tribuat Ripa in cap. cum M. de conſtit. num. 133. & idem tenet Archid.in cap.ſi quis præpoſtera.50.diſtinct.Quę reſponſio licet ſubſtentabilis ſit: tamẽ contraria opinio conſonantior eſt illi, quam paullo ante cum Speculatore,& Dec.tenebam, quæque ſingulariter per hoc ampliatur,vt ſcilicet non ſolum ſufficiat appellare in iudicis abſentia modo notificatio fiat ei tempore debito : ſed quod etiam ſufficiat eam notificationẽ fieri iudici per quemcumque, ſiue per partem, ſiue per procuratorem, ſiue per negotiorum geſtorem, ſiue per quẽuis alium. Pro qua videtur glo. ſing.in clem. cauſſam. de electio. recepta ibi per omnes in verbo, plena,ſub finem,quæ habet ſufficere notitiam appellationis fieri parti appellatæ per amicũ ipſius. Quod ipſum tenet per illam cõmendatam And. Sic. in hoc cap.num.26.& in cap.mandatum.nu.19.infra eod.Eſt & pro eadẽ opinione deciſ. Rotæ 127. valer.in nouis quæ in nouẽ rubricatis eſt 18. de appell. in nouis, & eandem tenet Ripa in dict.cap. cum M.nu.133. & Alciatus in l.deteſtatio.ſub finem,pag.15.ff.de verb.ſignifi. & ante illos Cardi. Alexandrinus profundius certe,quam illi,in dict. cap.ſi quis præpoſtera: quamquã omnia,quæ glo.Rot.& Card.citant in extraiudicialiappellatione loquuntur, quod nemo recentiorum animaduertit. Teneri tamen poſſe videtur idem eſſe in iudiciali,tum ob eandem rationem, tum ob cap.ſi duobus. de appell. quod nemo in hoc allegat, quodque probare videtur etiam tum ſufficere illius ſcientiam ad iudicem peruenisſe quomodolibet, quamuis aliter non intimetur ei.

Quare hac reſponſione omiſſa ſecundo reſpõdeo quod licet ad valorẽ appellationis ſufficiat ei° interpoſitæ ſcientiam intra decendium ad iudicem peruenisſe:iudex tamen non tenetur à procedendo deſiſtere donec pars id petierit. quod eleganter determinare videtur Dec.in illo cap. ſi duobus. num. 14. quod tamen videtur ſaltem tacite petere is, qui per ſe vel

procurato

procuratorem intimat appellationem: non autem is qui hoc negligit facere. Cum ergo iudici præfati E. neque ante decendium,neque poſt illud appellatio illa fuerit vllatenus à præfato C. per ſe vel ſuum procuratorem intimata,poruit iudex non obſtante ſciẽtia illius aliunde habita procedere. Tertio reſpõdeo, quod ſicut ſecũdum opinionem minus communem præfato C.fauorabiliorem,quam ſupra in gratiã veritatis cõtra præfatum E.tenuimus,licet ſufficiat appellare in abſentia iudicis:tamen notificatio fieri debet intra tempus debitum, ſcilicet intra decendium vt valeat : ita etiam oportet fateri huius ſuæ appellationis notitiam venire debuiſſe ad iudicis E.notitiã intra tempus illud,in quo appellare oportebat ad eui tandas cenſuras.Cum ergo ad euitãdas illas oportuit ante lapſum termini monitorij appellare,ita etiã pro bare oportet appellationis in abſentia eius interpoſitæ notitiam ad eum intra idem tẽpus peruenisſe, nec ſufficiet probare illius notitiam intra decendium ad eum peruenisſe.Quare licet reperiatur appellatio intimata intra decendium, & ita valida eſſet cenſenda, quo ad iuriſdictionis deuolutionẽ, ſi legitima foret, non tamen ſuſpendet cenſuras. Quia non reperitur intimata,& per conſecutionem nec facta ante eas incurſas : ſed poſtea: ſicut appellatio interpoſita à ſententia excommunicationis deuoluit quidem iuriſdictionem ſi eſt legitima: non tamen ſuſpendit excommunicationem,quæ poſt lapſum terminum,cõditione iam adimpleta reperitur lata ante appellationem, per ea quæ leguntur & colliguntur in cap. præterea: 2.de appellat.& in cap.ad reprimendam.de offic.ord. & in cap.cum contingat.de offic. deleg.& cap.15 cui. §. fin.de ſent. excommu. lib.6.ex quibus perſpicuum eſt multis nominibus hanc nullitati cauſſam cenſuris à iudice E. latis nil nocere.

SEPTIMA CAVSSA NVLLITATIS.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus in quos ſolos expreſſos iudicat.*
2 *Clauſula,* Contradictores, *&c. quos comprehendat.*
3 *Contradictor an dicatur poſſeſſor iure ſe defendens.*
4 *Executor per clauſulam* Contradictores, *quos iudicare poteſt.*
5 *Excommunicatio executoris in contradictorem iuris lata, nulla.*
6 *Poſſeſſor non tenetur relinquere poſſeſſum indiſcuſſe.*
7 *Ius ſuum indiſcuſſum nullus poſſeſſor relinquere tenetur.*
8 *Iure ſuo vtens nemini eſt iniurius.*
9 *Iudex, qui extraiudicialiter procedit, quo caſu iudicialiter procedere debet, facto videtur partem expoliare.*
10 *Iuduci non procedenti rite reſiſti poteſt perinde ac parti.*
11 *Iudex incompetens etiam rite procedens vt ſpoliat.*
12 *Iudicis ob proceſſum indebitum, vt pars tenetur.*
13 *Iudex cum moleſtat, pars inſtanter moleſtare videtur.*

SEPTIMA nullitatis cauſſa eſt, quod is ſubexecutor nullã iuriſdictionem habebat ſuper præfatum E. neque habere potuit: etiã ſi partes iudicis aſſumere voluiſſent,& qualitatis neceſſarias ad eas aſſumẽdas habuiſſet. Quoniam delegatus in nullos alios habet iuriſdictionem quã in delegatorio reſcripto expreſſos nominatim,vel per clauſulam generalem cap.P.& G.de offic.deleg.& cap. Sedes Apoſtolica.& cap. paſtoralis.§.quoniã.ſupra.eod. At præfatus E. nõ exprimitur nominatim in litteris exequutoriis,neq; in ſubexecutoriis,vt palã eſt eas inſpicienti.neque generati per aliquã clauſulã in eis contentã.Si enim per aliquã expri meretur,maxime eſſet.in clauſula:*Contradictores auctoritate Apoſtolica cõpeſcẽdo* poſita in litteris exequutoriis. vel illa : *Non permittentes eum ab aliquo indebite moleſtari,* poſita in litteris ſubexequutoriis. at facile mõſtrabimus per illas prædictum E.non comprehendi. Quoniam is nil aliud fecit, neque facit quam poſſeſſionẽ huius Cãtoriæ per titulum vere canonicum,vel certe ab eo pro tali non immerito habitum, &,vt aiunt, coloratum apprehendere,& illam 20.& amplius diebus,ſine vlla interruptione continuare,cãtando,miſſando,procedendo,capitulis intereſſendo, & nonnũquã vt Cantor illius præſidendo: ſine vlla vllius contradictione verbali,vel reali,epiſcopo,clero,& populo omnibus conſentientibus: & illi(quæ illorum humanitas fuit) congratulantibus ſemper priuatim, ac publice,pollicitus,quod & nunc facit,cedere penitus & omnino gratuito huic Cantoriæ, quum primum præfatus C.oſtenderet pro ſe.talia,quibus vir bonus, eruditus, & æquus moueri debeat ad credendum ius ei eſſe in illa.Immo & ſemper eſt pollicitus conſentire,vt aliquam annuam penſionem conſtituat ei Papa caſu quo nil iuris habuerit ad chriſtianam inter ipſos ambos,& amborum amicos charitatem nutriendam & conſeruandam : interim tamen dicit, ſe nolle iuri ſuo,neque poſſeſsioni, quam ſic continuauit cedere ſine cauſſæ cognitione. Petit item, vt diſcernatur vtrum iudex præfati C. an ſuus debeat cognoſcere de cauſſa,cum vterque ſe gerat pro ſubdelegato in illa.Allegat item poſſeſsionem ſuam multis de cauſſis poſſeſsioni præfati C.præferendam.Videamus ergo nunc,an is, qui hæc facit,& dicit,& petit, dicatur contradictor, prout illud verbum accipitur in illa clauſula: *Contradictores*,&c.in reſcriptis apponi ſolita, vel dicatur indebite moleſtare, in hoc enim puncto eſt tota vis huius cauſſæ nullitatis ſita. Et quod is nõ debeat dici talis contradictor, probatur primo per gloſſ.ab omnibus laudatam,& multis putatam ſingularem in cap. pro illorum verbo, contradictores, de præben. quæ habet per verbum, contradictor,in hac clauſula poni conſuetum,illum tantum intelligi,qui de facto ſolum contradicit : non autem de iure. quæ ſimilem videtur habere in l.ſi ſeruum.§. hæc verba.ff. de adquir.hæred.in verbo, abſtineat. Cuius gloſſ.cõcluſionem poſſem confirmare multis aliis deciſionibus ſimilibus,quas anno proxime lapſo in commentario illius cap. ſcripſimus : & quas ſcribunt Pan. in cap. audita. de reſti. ſpol. & Ant. Corſe. in ſing. verbo. moleſtia. Felin. & Deci. in cap. in præſentia. de proba. col. 1.Felin. in cap. cauſſam quæ, col. 11.& ſequenti. verſ.non obſtante.de reſcrip. And.Sic in cap. Raynaldus. col. 123.de teſt.& conſ. 12. ſcribitur. col. 7.& conſil.59. clementiſsimi.col. 5.& ſeq.1. volum.& conſil.58. præclare. col.5.in 2. vol.ac conſil. 44. illud afferam. col.2. & conſil. 56.à Ioue.col.5. lib.3.& conſil.4. illud. col.10.& conſil.40. clementiſsimum.col. 17. 4. volum. Quæ tamen ne rem claram allegationum turba turbemus, omitto : ſed adduco in ſpecie aliqua, quæ tam concluſioni illius gloſſæ, quam toti huic nullitatis cauſſæ opitulentur. Et primũ verba ipſius Innoc.in illo cap.pro illorum.num.4.*Credimus, inquit, quod executores per hanc clauſulam*, Contradicto-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ves, &c. *omnes contradictores poſſunt compeſcere, etiam quoſcunque extraneos, dummodo de facto contradicant, non de iure: quia ſententia lata in illos, qui de iure contradicunt non tenet cum nullam habeant in eos iuriſdictionem.* Hactenus Innoc. quem ſequitur Pet.num.9. ſed latius Imolenſis num. 14. qui ſecutus Antonium declarat Card. quatenus ibi ſenſit, non debere quidem executorem virtute illius clauſulæ aliquem contradicentem iure excommunicare, excommunicationem ipſo iure valituram eſſe. Air enim Imolen.poſt Anto. *Hoc dictum intelligendum eſſe de executore, qui excõmunicauit nominatim aliquam partium in reſcripto expreſſarum ſpeciatim: vel per clauſulã generalem, de qua in cap.paſtoralis.§.1. ſupra eod. Nam ſi non comprehenditur per aliam, quam iſtam, Contradictores, &c. nullam eſſe ipſo iure ſententiam, ſi talis iure contradicat: quia in talem non habet iuriſdictionem. Et per conſecutionem ſentẽtiæ tunc latæ ex defectu iuriſdictionis non valet, argumento eorum, quæ habentur ſupra de offic.delega.cap. ſignificantibus. & de officio vica.cap.ſua. & in l.fin.C.ſi à non competenti iudice.* Hæc Imolen. Audi nunc Innocentium in cap.1. de conceſſ. præben. lib. 6. docte ac vtiliter de more. nu. 5. in hæc verba loquentem: *Per hunc autem modum prouidetur contra executores plurimum, quorum quilibet fulminat ſententiam excommunicationis. Quia iuſte ab eis appellari poteſt, niſi primo quiſque probet de iure ſuo, vel cõtra ordinario, vel coram delegato executore: vel forte non tenet ſententia excommunicationis. Quia cum executor, de quo actum eſt, non habeat iuriſdictionem ſuper hunc poſſeſſorem, niſi indebite contradicat, quia in ipſum non habet expreſſam iuriſdictionem & ipſe non indebite contradicit, nolendo dare poſſeſſionem ſine cognitione. Ergo nec excommunicare poteſt eum.* Hactenus Innoc. quem ibi ſequuntur Hoſti. Archid. Ioan. And. Petrus. Domi. & Perufin. Verba Dominici, cum quo alij conueniunt, hæc ſunt: *Vnde poſſeſſor, nolendo ſine cauſſæ cognitione poſſeſſionem dimittere, non indebite contradicit.* Et paulo poſt allegat Archidiaconum dicẽtem, *quod exequutor primo debet intentionem ſuam fundare, nec in contradictorem etiam facti pœnam inferre, antequam appareat ipſum contradictorem eſſe in culpa turbando ſuam poteſtatem de offic. delega. cap.1. contradictorem autem iuris punire non poteſt.* Hactenus Domi. Neque grauabor ite rum hic ſcribere verba Oldradi conſil. 81. proceſſus. num.7. quę in 3.cauſſa nullitatis ad aliud propoſitum retuli, ea ſunt: *Et ideo ſententia excommunicationis etiam nominatim in poſſeſſorem lata, non tenuit, cum executores non habuerint in eum poteſtatem, niſi indebite contradiceret. Ipſe autem nolens poſſeſſionem ſine cognitione dimittere, non indebite contradixit, vt Innoc. Hoſti. Ioan. Cal. & Arch. extra de conceſſ. præb. cap. quia in cunctis. lib. 6.* Hæc Oldr.

Pro his omnibus facit, quod nullus poſſeſſor tenetur ius ſuum indefenſum temere relinquere. Verba ſunt l.illud. vbi hoc gloſſ. & Bart. adnotarunt. ff. de peti. hæredit. quam ad hoc commendat ibidem bis Bald. & menti figendam ait Ang. inferens ex ea, non dici poſſeſſorem temerarium, eo quod poſſeſsionem ante liquidationem nolit relinquere quod ipſum etiam dixit antea Albericus ibi, ex ea inferens, eum, qui iuſtam cauſſam litigandi habet, non eſſe in impenſis condemnandum. Et nullus videtur dolo facere, qui iure ſuo vtitur. l. nullus. ff. de regul. iur. Nemini enim facit iniuriam, qui ſuo iure vtitur. cap. cum eccleſia. de electione. l.iniuriarum. §.1. ff. de iniuriis. Cum igitur præfatus E. multis diebus hãc Cantoriam poſſederit, cum iuſtam habeat cauſſam credendi, eam nullatenus ad præfatum E. pertinere, cum multas exceptiones habeat tam aduerſus poſſeſsionem pro illo apprehenſam, quam aduerſus ius eius, cum ſe paratum præbeat ad diſcutiendum illa ſiue in iudicio, ſiue extra illud virorum doctorum arbitrio: quare, te rogo, contradictor facto tantum, non iure, & indebite moleſtans dicetur.

Hæc autem cauſſa nullitatis non obeſt cenſuris 9
pro præfato E. latis. Quoniam licet in literis ſubexecutoriis iudicis non comprehendantur præfatus C. & eius ſubexecutor nominatim: neque per clauſulam illam generalem: Quoſdã alios de qua in cap. paſtoralis.in §.quoniam.& in ca.ſedes, ſupra eod.cõprehenduntur tamen, quia factis contradicunt, & indebite præfatũ E. moleſtant. quibus enim caſibus extraiudicialiter iudex procedit, debens procedere iudicialiter, & cũ cauſſæ cognitione de facto & indebite procedit, & de facto & indebite partẽ moleſtat. Caſus eſt memorabilis in cap.cõquerente. de reſtitu. ſpoli. q. habet cũ, qui per iudicem ſine iuris ordine ſpoliatus, perinde poſſe de ſpolio agere, ac ſi per partem fuiſſet ſpoliatus. Quod ibi adnotauit Panor. col.2. & per illud cap. affirmauit Bart. in l.ſequitur. §.ſi fundum. ff. de vſu. Vnde Panor. receptus ab aliis in ca. cum cauſſa. de offic. deleg. in hæc verba colligit in 4. notabil. *Tene menti, quod factum iudicis non vite procedentis æquiparatur facto priuati. Vnde ſicut poteſt peti reſtitutio, & agi poſſeſſio contra ſpoliationem factam per priuatum: ita etiam contra ſpoliationem factam auctoritate iudicum vite non procedẽtium. Vnde poſſet iudici hoc caſu de facto reſiſti, ſicut & priuato.* Hæc Pan. Facit, quod glo. illa cap. præſentiũ. 7. quæſt.1. multis putata ſing. quæ habet ſpoliatum à iudice non poſſe agere de ſpolio, limitatur procedere, quando Iudex ordine iuris ſeruato id facit, ſecundum Panor. Felin. & Decium in dict. cap. cum cauſſa. & Felin. in cap. dilectus. col.1. qui alios citat, de reſcrip. Facit, quod iudex incompetens, qui etiam ordine iuris ſeruato aufert poſſeſsionem alicui, videtur ipſum ſpoliare, & perinde atque pars ipſa ſpolians tenetur, vt clare ſentit in illo 4. notabili Pan. & clarius poſt gloſſ. poſtremam in cap. cauſam matrimonij. de offic. deleg. & clarius Petrus ab Anchar. conſil. 148. ad prædicta. Cum igitur is ſubexecutor ſine vllo iuris ordine extraiudicialiter tamquam merus executor conat⁹ fuerit, & conetur auferre poſſeſsionẽ præfato E. antequam audiret eum. Cum item, vt per ſuperiora paret, neque ſit, neque poſsit eſſe iudex competens, conſequitur ipſum de facto contradicere, ac indebite moleſtare præfatum E.

Et ne dicas, hanc rationem concludere quidem 12
contra ſubexecutorem, non autem contra præfatum C. conſidera primo facientes & conſentientes eadem pœna dignos eſſe. cap.1. de offic. delega. 2. quæſt.1. cap. notum. conſidera ſecundo, quod ſubexecutor hoc facere conabatur, & conatur ad inſtantiam præfati C. & ideo factum iudicis pro facto partis habetur. Vnde in ſpecie & doctiſsime Petrus ab Anchar. in conſil. 246. ad prædicta, determinauit ſpoliatum per iudicem incompetentem ad inſtantiã partis poſſe agere de ſpolio contra ipſam partem. Sed & Bart. ab aliis receptus dicebat in l. iuſte poſſideт. ff. de adqui. poſſeſ. neque iudicem, neque illius præceptum iniuſtum excuſare partem à violentia. quod multis ibi confirmat Iaſon num. 28. & ſequentibus. Facit, quod in illo conſil. 248. dixit Petrus ab Anch. paria eſſe petere à iudice incompetẽti, vt man- 15

der alicui poſſeſſori, quod ſoluat: ac ſi vnus priuatus præcepiſſet procuratori meo, in quem non habet ius imperandi, quod non traderet mihi rem, quam poſſideт nomine meo. Cum igitur præfatus C. peteret à iudice incompetenti, vt ſub grauibus pœnis iuberet dicto Capitulo, ne præfatum E. in poſſeſsione admitteret, & ſub eiſdem ipſi E. vt ab ea exiret, ſequitur cum facto contradixiſſe, & indebite moleſtaſſe, ac per conſecutionem comprehendi ſub clauſula exequutoris indulti, *Contradictores*, &c. & ſub clauſula ſubexecutoris, non permittentes cũ indebite moleſtari.

OCTAVA CAVSSA NVLLITATIS.

SVMMARIVM.

1 *Iudicis præceptum ſine clauſula iuſtificante vt nullum.*
2 *Excõmunicatio monitorij ſine clauſula iuſtificãte vt nulla.*
3 *Citatio iure naturali facienda, & eam nec princeps tollit.*
4 *Executio cum clauſula iuſtificante incipitur.*

1 OCTAVA cauſſa eſt, quod is ſubexecutor incepit ab executione. Dedit enim monitorium pœnalæ grauiſsimum contra capitulum, vt intra 15. horas traderet præfato C. poſſeſsionem, quam prædictus E. tenebat: & vt ab illa deſiſteret ſine vlla clauſula iuſtificatiua & audientiæ permiſsiua: & proceſſus iudicis incipientis ab executione ipſo iure nullus eſt. l.1. C. de executi. rei iudic. Vbi expreſſe Bart. adnotat, præceptum de faciendo aliquid à iudice factum ante latam ſentẽtiam ſine clauſula iuſtificatiua: Si te ſenſeris grauatũ; &c. eſſe ipſo iure nullum. Facit totus titulus C. commnat. epiſt. & maxime l. iudex. per quam Bart. ibi ait, mãdatum iudicis de mittendo aliquem in poſſeſsionem non præcedente cauſſæ cognitione, non valere. Et 2
Bald. in l.1. C. quomodo, & quando iudex, dixit, excommunicationem latam contra non parentem eiuſmodi mandato eſſe nullam. Ante quos Innoc. in cap. propoſuit. de conceſsio. præb. col.2. & in cap.1. eod. tit. lib.6. col.1. & Oldr. conſil. 81. num.7. quorum & Dom. verba in proxima nullitatis cauſſa retulimus, id expreſſe dicunt. Dect. item conſil. 124. num. 3. ſecutus in hoc Bald. in l.1. ſub finem prælleg. nam Innocen. in cap. tua. de cohabi. cleri. in fine. num. 7. & 8. clare ait eiuſmodi monitiones per clauſulam audiẽtię promiſsiuam non iuſtificatas contra eum, qui excuſationem habet, iniuſtas & nullas eſſe: neque vim citationis habere, & in cap. cũ veniſſent. de in integr. reſti. num. 8. verba hæc ſcripſit: *Vel dic melius talia mandata, quæ non fiunt cum cauſſæ cognitione ſed ex abrupto, non tenere vim ſententiæ definitiuæ, vel interlocutoriæ: & ideo nõ tranſire in rem iudicatam, etiam ſi non appelletur, argum. C. commina. epiſto. l. 3. & penult.* quam concluſionem tenuit Ioannes Lupus vir doctiſsimus, & Hiſpaniæ ratum decus in lib. de benefic. vacan. in Curia. §. fin. Probus item in cap.2. de conſtitutionib. lib.6. col.4. & pro hac concluſione textus eſt in l. nec quidquam. §. vbi decretum. ff. de offic. proconſul. ſecundum intellectum Iacobi communiter ibi receptum. Per quẽ, & aliquot alia dixit ibi Iaſon col. 2. vt plurimum teneri præceptum exequutiuum factum ſine cauſſę cognitione, ac ſine clauſula iuſtificatiua eſſe ipſo iure nullum, & poſſe ſperni: nec eum, qui non paret illi in 3
pœnam vllam incidere præcepti. Denique facit ratio illa, quam neſcio quare nemo prædictorum tetigit, ſcilicet q. fundamẽtũ totius iudicij eſt citatio. §. fin. inſtitutionib. de pœna temere litig. cap.1. de cauſſ. poſſeſſ. & proprieta. Adeo, vt iure naturæ facienda ſit, & ideo, neque à principe tolli poſſe. clement. paſtoralis. §. cæterum. de re iudic. Quod omnium præſtantiſsime probat Ioan. Monac. in extrauag. rem nõ nouam. de dol. & cont. & ſine fundamento mihil cõſiſtere poteſt. cap. veniens. de preſb. nõ baptizat. cap. cum Paulus. 1. quęſt. 1. at qui ab executorio mandato ſine clauſula illa iuſtificatiua. Si te ſenſeris grauatum, &c. incipit, ſine citatione procedit. Ergo ipſius proceſſus eſt nullus, & omnino inutilis.

Ex quibus infertur, quod ſupra in 5. nullitatis cauſ 4
ſa inſinuauimus, ſcilicet, quòd licet excommunicatio ſine monitione lata regulariter valeat: fallit tamen id, quando illa fertur in monitorio aliquo executorio ſine cauſſæ cognitione, ac ſine clauſula iuſtificatiua, *Si te ſenſeris*, &c. lato. Quoniam tunc ſicut ipſum monitorium eſt ipſo iure nullum: ita eius acceſſoria excommunicatio erit nulla, argum. l. non dubium. C. de leg. & regulæ, acceſſorium lib. 6. cum aliis quæ ſupra in prima nullitatis cauſſa citauimus.

Cum igitur is ſubexequutor ab executione incepерit, cum monitorium pœnale grauiſsimum fecerit cum nullam audientiæ permiſsiuam promiſsiuamue clauſulam illi adiecerit, cum denique nulla citatio, quæ iure naturæ fieri præcipitur præceſſerit, conſequitur tam illud, quam cenſuras omnes, in eo contentas, eſſe ipſo iure nulla.

Hæc tamẽ nullitatis cauſſa non poteſt contra cẽſuras pro præfato E. latas allegari. Quoniam licet iudex eius, qui eas tulit à præcepto executorio incepiſſet, addidit clauſulam iuſtificatiuam, per quam, vt ſupra in proxima cauſſa nullitatis dicebam, reſoluitur in vim ſimplicis citationis. Et quia recepta concluſio habet poſſe iudicem incipere à præcepto exequutorio, per illam clauſulam temperato, ſecundum illas tres gloſſas receptas, & alia, quæ ſuper eis omnes Doctores allegant, & per ea, quæ Barto. in dicta l.1. C. de exequutio. rei iudic. & Iaſon, Ioannes Lupus, & Probus vbi ſupra tradunt.

NONA CAVSSA NVLLITATIS.

SVMMARIVM.

1 *Scandalum nemini dandum.*
2 *Exequutor merus multa debet audire: & hæc facere.*

NONA cauſſa nullitatis eſt, quod is exequutor clanculũ proceſsit, neque nocte neque interdiu ſui vllam copiam faciẽs: fugiens à ciuitate ſimulatę mãdata dabat: abſcondenſque ſe in villa, ne quidquam coram ſe diceretur. quod nullatenus ei facere licuit. Tum quia id, in quoddã Sedis Apoſtolicæ, ac Regiæ protectionis dedecus redundabat: immo & in iniuriam ordinis ſacri preſbyteratus, quo ſe inſignitum aiebat. Tũ quia exequutor, etiam merus, licet non debeat vti iuriſdictione: debet tamẽ extraiudicialiter informationem exequutioni ſuæ conuenientem à partibus & ab aliis aſſumere, vt dominus Antonius dicit in hæc verba: *Licet à mero exequutore excludatur iuriſdictio quando nõ aſſumit partes iudicis: non tamen excluditur ab eo extraiudicialis informatio. Debet ergo à partibus ſe ſuper illo dubio informare, & exceptiones ſubreptionem continentes admittere: & tunc aut ex informatione redditur certus per litteras & debet exequi: aut redditur dubius, & tunc habet duplicem viam:*

Universidad de Deusto
Biblioteca

vel quod ſuperſedeat, & intimet ſuperiori, vt cognoſcat, vel quod iudicis partes in hoc aſſumat: Sed hodie habet practica peſſima, quod ſi nullæ eſſent clauſulæ: Si eſt ira: Si eſt dignus, procedunt velo leuato: & non audiunt aliquid à partibus: nec ſe informant cum partibus. Hæc Antonius. Tum quia, vt habetur Ioan. 3. *Qui male agit odit lucem, & non venit ad lucem, vt manifeſtentur opera eius: quia in Deo non ſunt facta.* Quod etiam inſinuatur in ſententia in cap. conſuluit. de offic. deleg. & in cap. quia propter. §. fin. de elect. & in cap. 1. vt eccleſ. benef. & l. fi. de titu nuptiar. quæ habet male agentem odiſſe lucem: clandeſtinas electiones reprobari: & noctu & clandeſtine facta de malo ſuſpecta eſſe. Tum quia prædicto modo procedere non ſolum erat peccare ſimpliciter: ſed quia id fiebat in inſigni ciuitate, inſigni Academia ornata, omnibus ſcholaſticis, præſertim iuri operam dantibus, partim ridentibus, partim execrantibus, erat ſcãdalizare populum contra illud cap. nil cum ſcandalo. de præſcriptionib. & cõtra illud: *Væ illi, per quem ſcãdalum venit.* Matth. 18. Tum quia multa poſſunt allegari, quæ ipſe tenetur audire, iuxta ea, quæ colligit Felin. in cap. de cætero. col. 2. de re iudic. & in cap. paſtoralis. §. quia vero. de offi. deleg. & in cap. fin. de præſumptionib. à num. 22. in num. 29. Et præfatus ſubexequutor fugiens, & ſe abſcondens, neque vſquã ſui copiam faciens facultatẽ allegandi ea parti contra iuſtitiã abſtulit: At omnis iniuſtitiæ actus peccatũ mortale eſt, ſecũdum S. Thom. receptũ 2. 2. quæſt. 59. arti. 4.

Hanc tamen ſola nullitatis cauſſam, ſi nil aliud interueniſſet non arbitror reddidiſſe acta, & cenſuras huius ſubexequutoris ipſo iure nullas, quamuis plane concludat, eum grauaſſe præfatum E. offendiſſe Deum illum, quem manibus tractat, dignum eſſe qui caſtigaretur. Concludit item, appellationem, quæ propter hoc ab eo interponeretur, iuſtam eſſe. Cum ergo illa interpoſita fuerit ante lapſum termini monitorio inſerti, vt poſtea dicam, conſequens eſt ipſius cenſuras eſſe nullas.

DECIMA CAVSSA NVLLITATIS.

SVMMARIVM.

1 *Recuſatio in ſcriptis, & cauſſa expreſſa non qualiquali, ſed iuſta, eſt facienda iure Pontificio.*
2 *Recuſandi cauſſa immediata vna, nempe ſuſpicio.*
3 *Amicitia recuſandi cauſſa arbitraria.*
4 *Recuſandi iuſta cauſſa quando patria communis.*
5 *Recuſandi cauſſa iuſta eſt alienigenæ quando delegatus, & altera pars ſunt indigenæ.*
6 *Exequutorem, qui modum excedit recuſari poſſe.*
7 *Recuſari poſſe in vna cauſſa, qui grauauit in alia.*
8 *Iudex accipiens plus ab vna parte, quam altera reuocabilis.*
9 *Exequutor merus, qui recuſari poteſt, & qui non.*
10 *Recuſatio propoſita vt annullat proceſſum.*

DECIMA cauſſa illa eſt, quod is ſubexecutor poſt iuſtam, & iuſte interpoſitam recuſationem proceſſit: cum tamẽ omnia, quæ oportuit, in recuſãdo eo fuerint obſeruata. Nam primo, cum recuſauit præfatus E. non verbo tantum, ſed ſcriptis, eo nempe libello, in quo etiã appellauit. quod requiritur l. apertiſſimi. coniuncta glo. in verb. libellum. C. de iudic. & gloſſ. in verb. recuſationes, & Hoſt. Pan. & omnes in cap. quoniam. de probat. Secundo, recuſauit eum cauſſa recuſandi expreſſa. Quoniam licet iure Cæſareo id non ſit neceſſarium, ſed ſufficiat dicere iudicem eſſe recuſanti ſuſpectum ſecundum gloſſ. in præalleg. l. apertiſſimi. & in l. quia poterat. ff. ad Trebell. & in l. item ſi ſuſpectus. ff. de procur. in gloſſ. 1. & gloſſ. verbo, coram. in cap. ſecundo requiris. de appellat. dummodo iuret ſe calumniæ cauſſa non recuſare ſecundum glo. receptam in illa l. apertiſſimi. vbi poſt alios hoc tradit Iaſon num. 26. iure tamen Pontificio recuſans tenetur cauſſam recuſandi exprimere, cap. inter monaſterium. de re iudi. cap. cum ſpeciali. & cap. ſecundo requiris. de appell. & vtrobique Docto. & Speculator, de recuſat. §. qualiter. verſi. propoſita. in fin. cap. legitima. de appell. lib. 6. & ibi Ioan. And. & Domi. cap. ab arbitris. de offic. deleg. lib. 6. & ibi Ioan. And. & Domi. Tertio, quod eum non ex quali, ſed iuſta cauſſa recuſauit. Quia primo recuſauit eum ex eo, quod comitatus fuit præfatum C. venientem à patria ſua huc quindecim fere diebus in itinere vti eius capellanus, illius impenſis victitans, & tum quod hic intra ipſius hoſpitium diuerſatus fuit. Immo & intra illud partẽ ſuorum monitoriorum decreuit: quin & cum actis hic factis in villam quandam hoſpitis ſui ſe, vt in ea lateret, reciperet, victus ei à domo præfati C. quotidie mittebatur: quæ omnia iuſtam recuſãdi cauſſam præbere conſtat ex eo, quod recuſandi cauſſa immediata eſt ſuſpicio, quod non recte iudicabit iudex, ſecundum Specul. receptum in tit. de recuſat. §. cauſſa. at conſtat merito, præfatũ E. ſuſpicari potuiſſe huiuſmodi iudicem non eſſe recte iudicaturum. Secundo ideo recuſauit cum iuſta de cauſſa ex eo, quod is nimium familiaris, & amicus erat præfati C. quæ iuſta eſt cauſſa recuſandi, per cap. ad hæc. de reſcript. ibi: *Delegatos ſibi propitios, &c.* cap. cum R. de offic. deleg. cap accuſatores. 3. quæſt. 5. ibi. *Amor carnalis, &c.* Tradunt Ioan. Andr. Dominic. & Peruſ. in d. cap. legitima. Amicitiam enim quantam eſſe in hoc oporteat, arbitrio iudicis relinquendum videtur. argument. l. 1. ff. de iure delib. & cap. de cauſis. de offic. delegat. & eorum, quæ poſt gloſſ. Panorm. & communis tradũt in cap. inſinuante. de offic. deleg. & Alexan. in conſil. 154. viſo themate. col. 2. lib. 5. Nam & arbitrio iudicis relinquitur, quæ amicitia repellat teſtem, ſecundum Petr. in l. eos. C. de teſt. quem Bart. ibi refert, ſequitur, & pulcherrime defendit Salyce. ab argumentis Bald. & à l. ſciendum. ff. de vſur. Tertio, recuſauit eum iuſte eo quod C. eiuſdem patriæ atque ciuitatis ſunt, & in eadem patria ambo longe ab hac ciuitate tempore huius proceſſus morabantur, quod ſufficit ad recuſationem: quia extra patriam conterranei plus debito ſe diligere ſolent, ſecundum Ioan. And. & Dominic. in allegat. cap. legitime. & Spec. in tit. de deleg. §. ſupereſt. verſ. item ſi de terra. & Panorm. cum Felin. & communi cap. accedens. 2. vt lit. non conteſtat. Præſertim in hoc caſu, in quo ambo vt comites: immo quod peius eſt vt herus & familiaris ſimul, vt dictum eſt, à patria ſua huc quindecim fere diebus iter producentes ad hoc ipſum negotium venerunt. Quarto ideo recuſauit eum iuſte, quod proceſſus contra externum fiebat, & origine quidem alienigenam, quod etiam amici præfati C. inconſiderate ei exprobrarũt quod ad recuſationem ſufficere ait Ant. in dict. cap. accedens. 2. num. 23. Quod verum eſſe in iudice delegato, affirmat ibi Panorm. num. 4. dicens id probari per cap. ſtatutum. §. cum autem. de reſcrip. lib. 6. qui habet actorem, quando ipſe & reus ſint diuerſarum diœceſeon, non poſſe impetrare iudicem in ſua diœceſi,

ceſi, vel ciuitate. Quinto facit, quod iudex nimium alteri parti fauens recuſari poteſt. cap. accedens. 2. vt lit. non conteſtat. vbi Anton. & Panorm. quod quando ſit, iudex arbitretur, ſecundum Anton. & Imol. ibi dem. At quis, te rogo, iudex eum, qui latet, & ſui copiam nuſquam præſtat alteri parti, quo magis alteri faueat, non arbitretur, eum nimium alteri faueri, & perſonã accipere contra iura diuina, & humana contenta in cap. in iudiciis. de regul. iur. lib. 6. cap. nouit. de iudic. Sexto, recuſauit eum iuſte: eo quod excedebat iuſtum modum exequendi, & ait Steph. in lib. de recuſ. caſ. 73. exequutorem, qui modum excedit in exequendo, etiam ſi eſſet datus de conſenſu partium poſſe recuſari. cap. ſuper quæſtionũ. §. 1. de off. deleg. qui tamen text. mihi concluſionem illam nõ probat. Aliud enim eſt poſſe appellare ab exequutore, etiam cõſenſu ambarum partium dato, ſi modum excedat, quod ille §. probat: aliud eum poſſe recuſare, quod Stephanus dicebat. Cuius tamen concluſio ratione alia fundatur, nempe quòd qui me grauauit in vno, merito dici poteſt ſuſpectus in alio. Caſus eſt in cap. ad hæc. 1. & cap. propoſuit. de appell. quæ habẽt, eum, qui appellauit à iudice in vna cauſſa, poſſe illum in alia recuſare. Fundatur & per cap. conquerẽte. de reſtit. ſpoliat. quod habet poſſe quem recuſare iudicẽ, qui extraiudicialiter grauauit, ſi poſtea iudicialiter procedere voluerit. Cum igitur is ſubexequutor extraiudicialiter procedendo, vt merus exequutor eo caſu, quo vt iudex procedere debebat, in primo ipſo monitorio iudici præfati E. miſſo grauauerit eũ, conſequens eſt potuiſſe ab eo recuſari poſtea, quãdo Capitulo ac ipſi E. præcepta fecit, iuri non parum contraria. Septimo, potuit iuſte recuſari ex eo, quod is ſubexequutor non ſolum conuixit ſubexequutori: ſed & eius impenſis venit ex patria ſua, & manſit hic, & rediit iterum in patriam ſuam nil ab E. recepto, neque vero ſui etiam videndi copia & vel vlli eius procuratori facta. & ita plus ab vna parte, quàm ab alia ſuſcepit, contra cap. ſtatutum. §. inſuper. verſ. prouiſurus. de reſcript. lib. 6.

Non obſtat huic cauſſæ nullitatis dicere, quod merus exequutor recuſari non poſſet, cap. nouit. de appell. & facit cap. ſuper eo. 2. & cap. 3. eod. tit. quoniã illud verum eſt de exequutore illo, qui grauare non poteſt, niſi manifeſte de grauamine appareat, eo quod ei mærum factum committitur: nõ autem de illo qui grauare poteſt, & cui aliquid arbitrij vltra nudum factum mandatur, ſecundum Peruſ. Præpoſ. & Dec. & communem in illo cap. nouit. & Panor. in cap. ſuper quæſtionum. col. 1. & ſuper gloſſ. verb. exequutorẽ. de off. deleg. Vnde & exequutor teſtamentarius recuſatur, ſecundum Specul. tit. de inſtru. edit. §. nunc vero aliqua. verſ. quid ſi exequutor eſt ſuſpectus? num. 53. Pro qua reſponſione caſus eſt, quem ibi magnopere commendat Anto. in illo cap. ſuper quæſtionũ. §. nos autem num. 14. Vbi colligit exequutorẽ purum ſine vlla iuriſdictione datum recuſari poſſe: niſi de partiũ detur conſenſu. Et ſubiicit quemdam canoniſtam in allegationibus contra illum caſum ſcripſiſſe, qui tamẽ quieuit cum Anto. ei illum §. obiecciſſet. Cum ergo is ſubexequutor non eſſet de cõſenſu E. acceptus, cum pergeret faceret alia, in quibus magnopere eum grauare poſſet, cum excommunicandi poteſtatem ſibi exequutionis meræ fines excedentem vſurparet, cum tot iuſtæ recuſandi cauſſæ adeſſent, nonne iure merito potuit recuſari. Immo ni me veritatis amor fallit, caſtigari, qui vtinã cordis contritione ac famæ aliorum, quã læſit reſtitutione ita ſeſe caſtiget, ne tãto grauius diuino iudicio puniatur, quanto minus illi, quos læſit, apud homines eum accuſabunt.

Conſtat ergo ex prædictis proceſſum huius ſubexequutoris poſt iuſtam recuſationem, iuſte interpoſitam eſſe factam: cui conſequens eſt omnino, illum eſſe nullum: etiam ſi ab eo nõ fuiſſet appellatũ, quoniam frequentior videtur ſententia Doctorum dicẽtium, proceſſum poſt recuſationem factum, etiam iure Canonico eſſe ipſo iure nullum. quod tenet gloſſ. 1. cap. quoties. 2. queſtio. 6. & ca. quod ſuſpecti. 3. queſt. 5. & Hoſt. in cap. cum ſpeciali. de appell. cum quo videtur tranſire Ioan. And. & Bart. in l. quia poterat. ff. ad Trebell. & Bald. in cap. ſuſpitionis. de off. deleg. nu. 5. & Petr. cum Do. col. 3. in cap. iudex. de off. deleg. lib. 6. & Domi. in illo cap. quoties. 2. quæſt. 6. & ibi Card. Alexandrin. num. 7. in princip. & Salyc. in l. apertiſſimi. 7. notab. C. de iudic. ponderans in hoc ibi gloſſ. in verb. exequutore, & Lapus alleg. 1. col. 2. & Alexand. in d. l. quia poterat. num. 8. Panormita. item & Præpoſ. in hanc opinionem inclinant: dummodo recuſatio non ſit manifeſte friuola, & recuſans non cõpareat amplius coram recuſato. Hanc opinionẽ Pan. nos quoque cum tertio & poſtremo illum titulũ de appell. Salmãticæ interpretaremur, tenuimus cum alia limitatione, ſcilicet quod non procedat quando probabilis eſſet coniectura malitiæ recuſantis, argu. gloſſ. cap. poſt electionem. de conceſſ. præbend. Quã pridem ibi ponderabamus ſatis ſentire illud ſingulare, quod ab omnibus ibi tribuitur Innocẽtio, ſcilicet non eſſe admittendam exceptionẽ, quando eſt coniectura quod malitioſe proponitur, cũ multis aliis, quibus id ibi confirmamus. Pro qua opinione (vt mihi videtur communi) maxime facit cap. iudex. de off. de leg. lib. 6. verb. non poteſt, ſecundum Alex. & Cardin. Alexãd. vbi ſupra facit: & quod iure Cæſareo id eſſe clarũ fere omnes fatentur. Facit & quod cõſuetũdo huius regni illi videatur conſentire iuxta cõſtitutionem Regiã in §. & quãdo. tit. 22. lib. 13. ordinationum quamuis olim Tholoſæ cum primo illũ interpretati fuimus. Anto. Card. Imol. & Dec. ibi ſubſcripſim⁹. qui cum aliquot aliis contrarium tenent in d. cap. cũ ſpeciali. quorum opinionẽ ſequitur, & ait cõmunem ibi Peruſ. col. fin. Et verum quidem ait, ſi ſolos eos, qui in illud cap. ſcribũt numeres: non tamen ſi alios omnes recenſeas. Cũ igitur præfatus E. poſt illã recuſationẽ nũquam corã illo ſubexequutore ad litigandũ cõparuerit, cũ recuſatio neque manifeſte friuola, neq; malitioſe ꝓpoſita ſit, cõſtat poſt eã acta corruere, præſertim ꝙ appellatio quoque adiecta fuit, quo facto vna eſt omnũ ſententia, proceſſum poſtea factũ nullũ eſſe.

Hæc autem nullitatis cauſſa proceſsui iudicis E. nil nocet, quia ſiue præfato C. fuiſſet, ſiue non fuiſſet cauſa recuſandi iuſta: eum tamen non recuſauit aliquatenus. & iudex etiam recuſabilis antequam recuſetur, valide procedit, cap. ad hæc. 1. de appel.

VNDECIMA CAVSSA NVLLITATIS.

SVMMARIVM.

1 *Proceſſus etiam contumaciæ punitiuus iudicis ſcientis, vel dubitantis ſe non habere iuriſdictionem nullus: quamuis non ſcientis eam elidibilem eſſe.*
2 *Scire & ſcire debere paria: ſcire item, & ſcire poſſe.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

3 *Habere & habere debere paria, itẽ habere, & habere poſſe.*
4 *Dubitare, vel dubitare debere paria.*

VNDECIMA cauſſa nullitatis illa eſt, q̃ is exequitor ſciens ſe non habere iuriſdictionem, proceſſu:, etiam ad contumaciam puniendam, & cenſurarum ad puniẽdum latio ſunt ipſo iure nulla etiam ſi alicuius iuriſdictionis color adſit, quamuis alias regulariter ſit validus. Caſus eſt multis putatus ſingular. in cap. ſi duobus. de appell. vbi hoc Panor. recept⁹ à poſterioribus omnibus, tam in notabilibus, quam poſtea nu. 14. cõmendat. Et facit l. 2. ff. ſi quis in ius voc. non ier. in fine, vt ponderat Panorm. ſed in princip. ibi: *Vt hoc ipſum ſciatur.* Quo fit, vt licet verum ſit id, quod ait Stephanus Tholoſanus Doctor vtique doctiſsimus, in lib. de recuſat. cauſ. num. 83. ſcilicet eum, de quo notum eſt, iuriſdictionem non habere, vel ipſe ſcit illud non poſſe iudicare: tamen inepte id pro cauſſa recuſationis ponit. Secundo facit, quod Panorm. ibidem vtrobique tenet idem in iudice, qui habet quidem iuriſdictionem, ſed ſcit illam facile eſſe elidibilem. Cui tamen fundamẽto minime nitor, quoniam illam ampliationem, ne quid præfatum C. iuuans taceam, ter ibi reiecimus, ſecuti Peruſinum, Præpoſ. & Dec. per eorum fundamẽta: & quod alioqui proceſſus cuiuſlibet iudicis, qui ſcit ſe recuſari poſſe, null⁹ eſſet, etiã ante recuſationẽ propoſitam, quod cõtra omnes eſt.

Nec ei prodeſſet dicere, aliud eſſe iudicem recuſari poſſe, aliud iuriſdictionem elidibilem habere: quoniam primo quo ad propoſitum parum differunt. Imo potentior videtur recuſatio quàm exceptio, quia vt in præcedẽti cauſſa dicebam, proceſſus factus poſt recuſationem probabiliter factam nullus eſt, etiam ſi non appelletur, ſecundum communem: cum tamen ſecũdum eandem proceſſus factus poſt exceptionem declinatoriam valeat, niſi appelletur, vt habetur in cap. ſuper litteris. ſuper. eod. & per Innocen. in cap. 1. de dilat. & Bart. in l. 2. ff. ſi quis in ius voc. Secundo, quod cõſequeretur, proceſſum cuiuſlibet iudicis delegati, qui ſciret antea datum alium, de quo in ſuo reſcripto nulla fit mentio: vel datum aliud poſt eum in reſcripto, quod de ſuo mentionem facit ſufficientem, futurum nullum ante vllam exceptionem oppoſitam. quod etiam eſt contra ſententias receptas in cap. cæterum. & alibi, vt ibi tradit poſt alios Felin. num. 17.

Quare tertio, pro præfata cauſſa nullitatis facit, quod proceſſus iudicis non ſolum ſcientis ſe non habere iuriſdictionem: ſed etiam dubitantis, an habeat, nec ne, eſt null⁹, & inutilis, iuxta doctrinã Bart. receptã in l. nullũ. ff. de conditionib. & demõſtrationib. pro qua facit ea. ſciſcitat⁹. ſup. eod. & ea. prudẽtiã. in princip. de offi. deleg. & l. quæro. in fin. ff. de eo, qui pro tuto. l. hoc autem. ff. ex quib. cauſ. in poſſ. eat. Tradit Præpo. poſt Bal. in cap. cum ſpeciali. de appel. col. 13. Petr. ab Anchar. in cap. ſane. 1. de offic. delegat. Alex. in l. ſi finita, §. Iulianus. ff. de damno infect. at is ſubexequitor ſciebat ſe nõ habere iuriſdictionem vllam in vllum, præſertim in E. qui nec in reſcripto erat nominatus, neque facto contradicebat, vt in 2. cauſſa monſtratum fuit. Præterea poſt libellum appellationis ab E. illi oblatum non potuit ſaltem non dubitare de illa. Ergo proceſſus eius etiam ſi fuiſſet contumaciæ punitiuus non valuiſſet. Quarto facit, quod paria ſunt, quem ſcire, vel ſcire debere, quo ad ea ſaltem, quæ ſibi nocẽt, per text. memorabilem vbi Bart. & omnes poſteriores hoc adnotarunt in l. quod te. ff. ſi cert. pet. ſicut & etiam paria ſunt ſcire, & ſcire poſſe de facili, ſecundum Bald. per illum text. in l. ſi duo. de adquirend. hæredi. Facit text. in l. qui contra. vbi Bald. C. de inceſt. nupt. & in cap. 2. cum gloſſ. de temp. ordi. lib. 6. Sicut & paria ſunt habere, & habere debere, vt in notabili quæſt. Bart. dicit in l. penult. §. cum ita. de aur. & argent. lege, ſicut, & paria ſunt habere, & habere poſſe, vt in notabili quæſtione tradit Angel. in l. item veniunt. §. peritam. de petit. hæredit. Vbi ait Bart. ipſo audiente hoc dixiſſe & ita iudicatum fuiſſe. Quibus conſequens eſt paria eſſe dubitare vel dubitare debere, argumento eorum, quę not. & leg. in l. ventre. ff. de adqui. hæred. & cap. illud. de cleri. excommunic. min. Cum igitur ſubexequitor vel ſciret vel deberet ſcire: aut certe dubitaret, vel dubitare deberet, an vllam ſuper E. iuriſdictionem haberet: & non modo ad puniendam contumaciam non comparentis: ſed in cauſſa principali iubendo E. vt poſſeſsionem relinqueret, clauſis, quod, aiunt, oculis proceſſerit: conſequens eſt eius proceſſum & cenſuras eſſe inutiles.

Quinto facit, quod proceſſus ignorantis omnino ſe non habere iuriſdictionem, licet qua parte punitiuus eſt contumaciæ, valeat, per illud cap. ſi duobus. & alia multa ibi citata, per recentiores præſertim: qua tamen parte ſit ſuper principali, non valet, ceſſante prorogatione, ſaltem ſecundum Panormitan. ibidem num. 14. communiter receptum, poſt Innoc. in cap. 2. de dilat. & in reg. ſcienti, lib. 6. quem ab aliquot oppoſitionibus defendit Dec. num. 12.

Hanc autem nullitatis cauſſam contra cenſuras pro E. latas non habere locum, ex eo primo conſtat, quod nulla prædictarum rationum tangit eius iudicem. Secundo, quod cenſuræ ipſius contumaciæ præfati C. punitionem principaliter reſpiciunt, nõ cauſſam principalẽ. Quoniam, vt ſupra in ſexta cauſſa eſt dictũ, in monitorio cum clauſula iuſtificatiua decreto fuerunt latæ. Tertio, quod licet, vel ſcire deberet, ſuam iuriſdictionem elidi poſſe: quod tamẽ profecto negamus, vel recuſari poſſe quod non determinamus: tamen donec exceptio opponeretur, vel appellaretur, vel recuſatio probabilis proponeretur, procedere potuit. vt patet per ea, quæ in 2. fundamento pro præfato C. contra Pan. & præfatum E. allegabamus.

DVODECIMA CAVSSA NVLLITATIS.

SVMMARIVM.

1 *Feriato die in honorem Dei factus proceſſus, etiam parte conſentiente, etiam ſuper beneficijs regulariter nullus. num. 2.*
3 *Intellectus gloſſ. Summæ. 15. quæſt. 4.*

DVODECIMA cauſſa eſt quod is ſubexequitor ſententiam, qua E. ſuumque iudicem declarauit excõmunicatos, in diem ad honorem Dei feriato tulit. at omnis proceſſus die in honorem Dei feriato factus, etiam ex vtriuſque partis conſenſu, præterquã quod capitalem

talem offenſam inuoluit, ipſo iure nullus eſt, cap. fin. de feriis: niſi neceſsitas, vel pietas aliud ſuadeat. In caſu autem noſtro impietas ei hoc, non pietas ſuaſit, & neceſsitas non procedendi: ſed abſtinendi, & ſuperſedendi ei omnino inerat, vt per ſuperiores omnes cauſſas palam eſt.

Neque obſtat, quod ſcioli quidam, vt audio, reſponderunt illi cap. ſi de feriis. non eſſe locum in cauſſis beneficiariis ſpiritualibus, moti fortaſsis per gloſſ. in Summa 15. quæſt. 4. quæ habet, in cauſsis matrimonialibus, & electionib⁹ poſſe illis diebus procedi. Sed contrarium eſt verum, primo per clement. ſæpe. de verb. ſignif. adiuncta clement. diſpendioſam. de iudic. in clem. enim diſpendioſam, habetur in cauſsis matrimonialibus & beneficiariis poſſe procedi ſummarie. Et in clem. illa, ſæpe. ſtatuitur poſſe procedi in diebus ob neceſsitates hominum feriatis, clare inuẽs feriatis ad honorem Dei non poſſe. Quæ inductio efficax eſt, præſupponendo ſaltem id, quod omnes fatẽtur, clementinæ, ſæpe. locum eſſe in cauſsis contentis in cle. diſpendioſam. Secundo per gloſſ. memorabilẽ illius clem. ſæpe. in princip. verb. neceſsitates hominum. quæ per illam clem. clare ita decidit, & illam gloſſ. ſequuntur ibi Paulus, Card. Imol. & Georg. col. 70. Tertio facit, quod totius orbis Chriſtiani cõſuetudo, quæ optima legum interpres eſt, id habet.

Neque obſtat prædicta gloſſ. Summæ. 15. quæſt. 4. Quoniam primo reſponderi poteſt, illam procedere in electionis cauſſa, quando nondum eſt beneficio prouiſum: in caſu autem noſtro iam erat prouiſio facta. Et quamuis E. minus quã par dicto beneficio administrando idoneus eſſet: non ſperabatur tamẽ longe melius per præfatum C. regendum, vt in prælectione cap. ſi quando. exceptione 10. & 11. deduximus copioſe. Secundo reſpondeo, quod illa glo. limitanda eſt procedere in feriis, ob hominum neceſsitatem inductis, vt eam intelligit Spec. tit. de fer. §. 2. nu. 9. Cum igitur is ſubexecutor illam declaratoriam die feriato, & neruis animi omnibus colendo, tulerit, conſequitur eam nullam eſſe.

DECIMATERTIA CAVSSA NVLLITATIS.

SVMMARIVM.

1 *Reſcriptum ſecundum præſtat priori tribus concurrẽtibus.*
2 *Reſcriptum ipſo iure reuocatum interdum reuiuere.*
3 *Penitus & nullatenus priuant ipſo iure.*
4 *Nullatenus & penitus ipſo iure diſponent.*
5 *Nullum à principio vt interdum viuificatur.*
6 *Penitus & nullatenus quando non diſponunt ipſo iure.*
7 *Nihil & inutile æquari eadem ratio id ſuadet.*

DECIMATERTIA cauſa eſt, quod C. citatus à iudice E. prius excepit contra illum, allegando ſe habere aliud reſcriptũ, quam illud ſuo iudici præſentarer. Nam monitorium iudicis E. clauſula iuſtificatiua, & audiẽtiæ permiſsiua temperatum fuit, & ideo vim citationis habebat, ſecundum ea, quæ late in cauſſa 5. prædiximus. Et præfatus C. per illud monitus reſpondit, non eſſe iudicem eum, qui citabat: immo ſe habere alium delegatum, quo tempore, nondum ſuo iudici ſuum præſentauit reſcriptum, at communis concluſio eſt, quod ſecundũ reſcriptum etiam de priori non faciens mentionem prævalet illi, quando tria cõcurrunt, ſcilicet prior præſentatio, prior citatio, & prior citati exceptio, quam fiat præſentatio prioris reſcripti, per cap. vt debitus honor. de appellat. ſecundum cõmunem intelligendi modum, quem ſequuntur ibi Pano. Imol. Peruſ. Præpoſ. & Dec. quem etiã probant Panor. Imol. Felin. Dec. & Ripa in cap. 1. ſupra eod.

Et ne dicas, illam concluſionem procedere, quando vtrunque reſcriptum eſt ſpeciale, conſidera, quod concluſio procedit, etiam quando reſcriptum primo præſentatum erat generale, licet ſecundo præſentatũ eſſet ſpeciale, per gloſſ. receptam cõmuniter, vt Imol. ibi teſtatur multiſque putatam ſingul. in cap. paſtoralis. §. quoniam. verb. eneruatur. ſupra eod. Ex qua inferebam primo, aliud ſublimius hodie, cum illam prę lectione primaria interpretarer, nempe pèr huiuſmodi præſentationem priorem ſubexequutis aliis duobus ſupraſcriptis, etiam reſcriptum ipſo iure reuocatum, & extinctum reuiuere. Siquidem reſcriptum generale reuocatur ipſo iure per ſpeciale poſteri⁹: quod probat ille §. in verb. penitus eneruatur. adiuncta glo. in l. ſi qui aduocatorum. verb. penitus areceantur. C. de poſtulan. quæ putatur ſingul. ab Anton. Corſet. in ſingula. verb. penitus. quæque ſimilem habet in cap. Romana. in gloſſ. antepen. de ſenten. excommunic. lib. 6. & eſt alia tertia in cap. 1. in gloſſ. final. de poſtul. prælat. lib. 6. quam in hoc ponderauit Domi. in illo cap. Romana. ſub finem. & facit gloſſ. putata ſingul. in authen. ſi qua mulier. C. ad Velleian. quæ de verbo nullatenus agit, & alia etiam putata ſingul. in clement. 1. verb. nullatenus. de ſequeſtr. poſſ. & fruct. Facit & alia putata ſingul. in clemen. vt hi qui. ver. nullo modo. de ætat. & qualitat. attamen, vt dixi, cõmunis habet etiam illud reuiuiſcere per præſentationem priorem conſequutis aliis, de quibus in illo cap. vt debitus.

Ex quo rurſus inferebã, ęque fere difficile eſſe hoc defendere, ac illud And. Sicul. & Compoſtell. in cap. cæterum. de reſcrip. ſcilicet reſcriptum ſubreptitium ipſo quidem iure nullum eſſe, attamen per negligentiam, aut dolum alterius. iuxta cap. ſi autẽ. & cap. plerumque. ſupra eod. reuiuiſcere. Ex quo tertio inferebam, dignũ eſſe, quod memoria teneatur illud Imo. in cap. 3. de his, quæ fiunt à prælat. ſine conſ. capituli. col. penul. nempe quod ab initio eſt nullum aliquando reuiuiſcere, non quidem tractu temporis, nõ item ſolo priuati hominis facto: ſed principe id per ſuam legem in euentum aliquem viuificante, vel ſuſcitante, iuxta cap. ſi qua de rebus. 12. quæſt. 2. Quandoquidem Princeps, & præſertim Eccleſię vniuerſæ, in his, quæ iuris ſunt de nihilo aliquid efficere poteſt, & quod extinctum eſt ſuſcitare. l. 1. C. de rei vxor. acti. cap. tanta. qui fil. ſunt legitim. cap. quamuis. hoc tit. lib. 6. cap. ſi beneficia. de præbend. eodem lib. gloſſ. in cap. cum ad monaſterium, de ſtat. monachor. cum ſexcentis aliis, quæ de ipſius poteſtate Felin. & Dec. in cap. 1. de conſtitutionib. citarunt. Per quæ vides erudite confutari reſponſiones aliquot, quæ pro præfato C. penitus poterant ad argumentum dari: quamuis etiam reſponderi poſſet per illa verba, *penitus eneruari*, non induci reuocationem generalem ipſo iure propter alia iura, quæ aliud declarant, quod ſentire voluit Felin. ibidem col. 1.

Ex quibus quarto infero, quod quamuis reſcriptũ præfati C. prius impetratum, & ſpecialius eſſet quam reſcriptum E. & quamuis in reſcripto E. nulla de

Universidad de Deusto
Biblioteca

reſcripto præfati C. mentio haberetur: eum tamen illud prius iudici fuerit præſentatum, & prius ille citatit: & C. prius contra illud exceperit, quam ſuum iudici, ſuo præſentaret, conſequens eſt ſuum iudicem virtute illius procedere non poſſe.

7 Sed neque negare poteſt reſcriptum E. prius fuiſſe præſentatum: tum quia ex actis vtriuſque id apparebit: tum quia is cui præſentatum fuit, non habebat qualitates cap. ſtatutum. hoc tit. lib. 6. & ita nō poterat eſſe iudex delegatus Sedis Apoſtolicæ, per latiſſime adducta in ſecunda cauſſa: & ideo par fuit illi, & nulli præſentaſſe. Paria enim ſunt nihil, & inutile, quādo ſaltem eadem eſt ratio, vt in propoſito cap. 2. de tranſlat. prælat. col. 3. & l. 1. §. penult. ff. quod cuiuſque vniuerſ. no. & gloſſ. memorab. vbi plurima ſuo more congerit Felin. in cap. ex tenore. ſup. eodem, & Iaſ. in l. quoties. ff. qui ſatisd. cogan. & l. ſi dari. ff. de verbor. obligationibus.

Hanc autem cauſſam nihil officere cenſuris pro E. ſatis ipſamet palam facit.

DECIMA QVARTA CAVSSA NVLLITATIS.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio ab interlocutoria in ſcriptis, & cauſſa ſpecialiter incerta facienda eſt. nec ſufficit per relationem ad acta, quamuis ſic per relationem ad certam actorum partem, præſertim ad aliam appellationem.*
2 *Terminus notificationis alicuius ſcripturæ non currit donec copia illius authentica tradatur, ſi fuerit petita.*
3 *Notificaturus alicui ſcripturam aliquam referat ſecum illius copiam, quam illico tradat ei: ſi quod prudentis eſt facere, illam petat.*
4 *Appellari poteſt ab actu nullo, quem tamen appellatio non confirmat. num. 6. & 7.*
5 *Excommunicationis à ſententia pure lata, quæ appellatio interponitur, non ſuſpendit illam, quam autem in diem, vel ſub conditione fertur ſic.*

1 DECIMA QVARTA cauſſa eſt, quæ ſola ſatis ſuperque ſufficit, quo cenſuræ prædictæ inutiles ſint omnino & inanes, ſcilicet quòd excommunicatio, & aliæ cēſuræ poſt appellationem latæ, ſunt ipſo iure nullæ, cap. cum contingat. de offic. deleg. cap. ad præſentiam. de appel. cap. per tuas. de ſen. exc. cap. ſolet. eo. tit. lib. 6. Et has cēſuras is ſubexequutor tulit poſt duas appellationes legitimas, legitime interpoſitas. Nam primo illæ fuerunt in ſcriptis factæ iuxta id, quod requiritur in appellatione à grauamine, vel ab interlocutoria cap. 1. de appell. lib. 6. Secundo, cauſſa probabilis fuit in eis expreſſa, iuxta id, quod in appellatione ab interlocutoria requirit, cap. vt debitus. de appell. Et non tantum vna fuit expreſſa: ſed multæ. Nam prior bonam partem omnium cauſſarum prædictarū continet. Poſterior quintā, quæ illi deerat, & omnes prioris, ſaltem per relationem ad illam. quod ſufficit: quoniam licet expreſsio cauſſæ per relationē ad acta generatim non ſufficiat in appellatione ab interlocutoria, ſecundum Card. in cle. appellanti. quæſt. 4. de appell. & Rot. deciſ. 7. ſi appellatur, in nouis, quæ in noue rubricatis eſt 2. de appell. in deciſ. 470. quę in noue rubricatis eſt 44. de appellatio. in antiq. Per relationem tamen ad certam partem actorum facta ſufficit. quod Bal. communiter receptus ſingulariter ait in l. minoribus. C. de his, quibus vt indig. col. 2. quem ſequitur Peruſi. in cap. conſuluit. 2. de appell. num. 1.

Neque obſtat, quod Dec. ibi. col. 1. contrarium tenuerit. Nam primo ad eius argumēta reſponderi facile poteſt, argumento l. certum. ff. ſi cer. pet. & l. nominatim. ff. de lib. & poſtum. & cap. conſtitutionem. adiuncta gloſſ. verb. nominatim de ſententia excommuni. lib. 6. ſed nō eſt neceſſe, quo ad caſum noſtrum: quoniam primo prætatus E. in appellatione poſteriore non ſe retulit ad acta, neque ad certam actorū partem, vnde grauamen erat colligendum: ſed ad ſuum appellationis prioris libellum, vbi nominatim grauamina exprimebantur. quod neque Dec. negaſſet ſufficere: quia id fuit appellationem, appellationi cumulare. nec refert in qua illarum cauſſæ exprimātur, neque oportet omnes eſſe veras, & legitimas: ſed ſufficit vna ſecundum illam deciſ. 7. Tertio, appellatio fuit intra terminum appoſita, quoniam terminus notificationis alicuius monitorij non currit, donec copia illius detur authētica, ſi petatur, vt per prætatum E. fuit petita. clemēt. cauſſam. de elect. adiuncta gloſſ. verb. conſimili. & verb. petita. quod quilibet prudens facere debet, dum ei quidquam tale intimatur, ſecūdum gloſſam in illo verbo, petita: ſicut & prudentis eſt, cum aliquam ſcripturam alicui eſt notificaturus, portare ſecū copiam, quā illico petenti tradat. Quod quia prætatus C. vel procurator ipſius nō prēiuderat. parū hac parte ſuā cauſſam prouexit: & vt ex actis patet prior appellatio ante copiæ traditionē facta fuit: & poſterior ante tres horas poſt illius traditionem.

Non obſtat dicere quod non fuit coram iudice appellatum. Nam primo licet coram iudice appellandū ſit, vt ſupra dicebam in 6. cauſſa: id tamen fallit quādo copia illius haberi nequit. l. 1 §. dies. ff. quando appell. ſit. & cap. biduum. §. 1. 2. q. 6. & tradit Aegid. in deciſ. 381. in hæc verba: *Si poſt ſententiam iudex ſe abſentet à loco iudicij, ſufficit appellare coram perſona authentica: nec tenetur alibi iudicem quærere ad appellationem intimandam, & ad apoſtolos petendos. ff. quand. appell. ſit. l. §. dies. Sed ſufficit adire iudicem ad quem.* Idē ait Ror. in nouis, deciſ. 266. ſi appelletur. quæ in noue rubricatis eſt 2. de appell. in nouis, quæ addit ſufficere coram Notario cauſſæ appellare, quando iudex abeſt, adeo vt non oporteat eū adire abſentē: etiam ſi poſsit & ſciat vbi ſit intra decendium ad appellandum, neque ad petendum apoſtolos intra 30. iuxta cap. ab eo. de appell. lib. 6. Caſſador. item in deciſ. 8. tit. de appell. teſtatur anno 1519. fuiſſe in prætorio Rotæ iudicatum, nil nocuiſſe cuidam, qui appellauerat biduo ante curſum decendij coram honeſta perſona, quæſito iudice à quo, & non inuento, nec curauerat poſtea redire ad ipſum pro apoſtolis, nec probare quod fuiſſet in momento impeditus: quod eſt ſingulariſſimum & quotidianū. quod & vir doctus à num. 6. in finem vſque diligenter & erudite confirmat, contraria confutando. quo dipſum etiam repetit in deciſ. 3. eiuſdem titul. Cum igitur is ſubexequutor diligentiſſime quæſitus fuiſſet, cum latteret ipſe, cum nuſquam ſui copiam faceret, cum nō ſolum coram Notario cauſſæ, & in domo, in qua ille diuerſatus fuit: ſed etiam corā vicario Epiſcopi prætatus E. appellauerit, proteſtatus ſe illum inuenire nō poſſe, vt acta teſtantur, conſequens eſt coram quibus oportebat appellatum fuiſſe.

Non obſtat primo, quod à mero exequitore non appellatur, cap. quod ad conſultationem. de re iudic. cap.

cap. nouit. de appel. l. ab exequutore. C. quor. appel. non recipi. l. ab exequutore. ff. de appell. §. ſunt quorū. 2. quæſtio. 7. Non, inquam, hoc obſtat, quoniam licet id verū ſit regulariter: fallit tamen ſi exequutor modum excedat canonicum, vt illud cap. quod ad conſultationem, ſub fin. & cap. ſuper quæſtionum. §. nos autem. de offic. deleg. aperiunt. ſicut etiam à correctione quidem non appellatur, cap. ad noſtram. de appel. cap. licet. de offic. ordin. à correctione tamen exceſsiua ſic, vt alias late in dict. cap. ad noſtram. & cap. reprehenſibilis. & cap. de priore. de appell. poſt Panorm. & Dec. diximus. Immo nulla cauſſa eſt in mūdo, in qua non poſsit appellari ab exceſſu modi, ſecūdum Baldum cap. licet. de offi. ord. addentem, ideo vbicumque proceditur inepte appellari poſſe. Cum ergo is exequutor non tantum vno modo exceſsiſſet: ſed mille à modo diſceſsiſſet canonico, vt per ſuperiora patet, appellari potuit ab eo.

6 Non obſtat ſecundo, quod acta per ipſum abſque appellatione vlla plurimis de cauſsis ſupra relatis inutilia erant, & vana: quoniam conſtat ab actu nullo appellari poſſe, cap. dilecto. vbi Innoc. Panorm. & alij, de appell. cap. exhibita. vbi Panorm. in 4. notab. de iudic. & l. ſi expreſsim. ff. de appell. quod proſequitur. Peruſ. in illo cap. dilecto. 7. quæſt. Et non ſolum expreſſe à ſententia, quæ nulla eſt, appellatur: ſed etiam, ſi appellatio ſimpliciter interpoſita ſit, nullitas includitur. l. quædam mulier. vbi Bal. & Floria. ff. famil. herciſc. l. Carmelia pia. vbi Bart. ff. de iure patro. Per appellationem tamen quæ interponitur à ſententia nulla, actus non confirmatur. l. ſi expreſsim. verſ. vnde ſi quis. ff. de appel. & gloſſ. Bar to. & Bald. ibi. nu. 12. in l. 1. C. quādo prouoc. nō eſt neceſſ. & proſequitur Peruſin. in illo cap. dilecto. q. 8.

Non obſtat tertio dicere, quod is ſubexequutor appellatione remota procederet: quoniam id falſum eſſe, ac craſſam iuris ignorantiam id allegantium arguere, ſupra in ſexta cauſſa late monſtratum eſt.

7 Non obſtat quarto, quod ab excommunicationis ſententia non poteſt appellari, ſaltem quo ad effectū ſuſpendendi. cap. paſtoralis. §. verum. de appell. cap. is cui. §. fin. de ſentent. excommunic. lib. 6. quoniam id verum eſt, quando illa fertur pure: ſecus autem quādo in diem, vel ſub conditione: niſi hoc, vel illud fecerit. ſecundum Paludanum in 4. diſtinct. 18. quæſt. 1. col. 3. verſ. 6. concluſio. & ante illum Ioan. And. quem ſequuntur omnes in illo cap. is cui. §. final. vbi Peruſi. addit, ab excommunicatione huiuſmodi conditionali poſſe appellari ſemper ante diei, vel conditionis euentum: etiam poſt decendiū à lata ſententia quod ipſum communis opinio, quam Dec. ibi contra Panorm. defendit, affirmat in cap. præterea. 2. de appell. & præfatus E. intra quindecim horas, in monitorio contentas, & ante adimpletam conditionem bis appellauit in forma debita.

Hanc autem cauſſam nil nocere cenſuris pro E. latis, in prædicta ſexta cauſſa late monſtratum eſt.

DECIMA QVINTA CAVSSA NVLLITATIS.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio non ſuſpendit excommunicationem: ſed ſic declarationem.*
2 *Appellari à pœna legis non poteſt, à declaratione vero ſic.*
3 *Appellatio non ſuſpendit denunciationem futuram.*
4 *Appellatio à declaratoria excommunicationis incurſæ, non efficit illam nullam, at denunciationem, aggrauationem ſimul & interdictum, ſequentia ſic.*

DECIMA QVINTA cauſſa eſt, quod à ſententia declaratoria illa, qua is ſubexequutor declarauit E. cum iudice ſuo incurriſſe excōmunicationem illico fuit appellatum: ea de cauſſa, quod non ſolum die in honorem Dei feriato, in irreuerentiam Virginis Matris, cui ſacer erat, fuiſſet lata: ſed etiam poſt duas appellationes legitimas, legitime interpoſitas, vt ex actis palam eſt: at conſtat, quod licet appellatio ab excōmunicatione interpoſita non ſuſpendat eam, cap. cum contingat. de offic. deleg. cap. is cui. §. final. de ſentent. excōmunic. lib. 6. Immo ea non obſtante poteſt denunciari populo excommunicatus, cap. paſtoralis. §. verum. de appell. appellatio tamen interpoſita declaratione, qua quis declaratur excommunicatus, illius declaratoriæ ſententiæ effectum ſuſpendit. Quoniam primo 2 licet à pœna legis non poſsit appellari. l. ſi qua pœna. ff. de verbor. obligationib. & ea. quia nos. & ibi gloſſ. recepta, de appell. gloſſ. item cap. ſuper is. de accuſat. verbo, arbitrarium: à declaratione tamen, quod quis in eam inciderit, appellari poteſt per gloſſ. putatā ſingul. in cap. cupiētes. §. inſuper. verb. priuatos. de elect. lib. 6. quam omnes ſequuntur ibidē, & cōmendat Ludouic. Roman. ſingul. 213. à pœna. & Felin. ca. Rodulphus. colum. penult. de reſcript. & Cardinal. in clement. 1. §. ſi quis. quæſt. 11. de ſequeſtr. poſſ. & Panor. cum Peruſ. & Dec. in cap. peruenit. 1. de appel. & Panorm. in cap. ſuper iis. de accuſ. col. final.

Secundo, quod expreſſe Card. poſt Lap. in dict. q. 11. noſtram concluſionem ex proximo argumento in 3 ſpecie infert dicens, ſententiam declaratoriam, qua quis declaratur excommunicationem incurriſſe, ſuſpendi per appellationem interpoſitam à tali declaratione: adeo vt nō debeat vitari. quod dictum tribuit Lap. & putat ſingul. ac vtile praxi: quod etiam plurimum commendat Felin. in illa col. penult. & Dec. in illo cap. peruenit. col. 2. & ante omnes ſenſit Ioan. And. in illo §. verum. verbo, denunciare.

Tertio facit ſpecialius, quòd quo ad propoſitum noſtrū, in quo de declaratione incurſionis pœnæ excommunicationis agitur, Cardin. in illa quæſt. 11. expreſſe tam de declaratione pœnæ ab homine, quàm à lege inflictæ agit. Et Peruſ. in cap. is cui. §. final. de ſentēt. excommunic. lib. 6. in hæc verba loquitur: *Si appelletur à declaratoria: vel pronunciatione iudicis, qua pronūciat: vel declarat, aliquem incurriſſe excommunicationem latam ab homine vel à iure: talis ſententia declaratoria bene ſuſpenditur per appellationem.* Felin. item id expreſſe habet in illa colum. penult. Et facit, quod eadem, immo maior ratio militat in declaratione incurſionis pœnæ ab homine inflictæ, à qua ipſa poſſet appellari, quā in declaratione incurſionis pœnæ legis, à qua ipſa non poſſet appellari per dictam l. ſi qua pœna. ff. de verbor. obligationib.

Quarto facit, quod licet appellatio interpoſita ab excommunicatione non impediat denunciationem, cap. paſtoralis. §. verum. de appell. appellatio tamen à declaratoria excōmunicationis incurſæ impedit denunciationem faciendam, ſecundum Lap. Card. Felin. Dec. & Peruſ. in locis præcitatis. 4

Quinto facit cōcluſio illa longe pulcherrima, quā nemo recentiorū animaduertit, quā tamen Cardin. in illa queſt. 11. per verbum, forte & Bonifac. in eadem

clement.

Universidad de Deusto
Biblioteca

clement.& eo.§.si quis de sequestrat. possess.post Lap. asseuerat, nempe maioris virtutis esse appellationem à declaratoria quo ad vitãdam euitationem eius, qui declaratus est excommunicatus, quam appellationẽ præcedentem excommunicationem, quoniam hæc solum efficit, vt non debeat vitari in extraiudicialibus: appellatio vero à declaratione interposita efficit,vt nõ viteturappellans,etiam in iudicialibus.Rationem diuersitatis ponit ibi Bonifacius concludentem.quam hic breuitatis caussa non explico.

Fateor autem,quod hæc caussa non cõcludit quidem excommunicationem in E.ab hoc subexecutore latam esse nullam,concludit tamen illam non fuisse populo denunciandam, neque per consequutionẽ E.vitandum. Concludit item reagrauationem simul & interdictum ecclesiasticum post illam latum esse inutilia.quod proposito E.in præsentia sufficit, quoniam solum contenditur,an vitari debeat E.& an interdictum hoc,cui certe aqua,& igni interdicendum erat,seruandum sit.Hæc autem caussa non potest cõtra censuras pro E.latas allegari. Quandoquidẽ nulla huiusmodi appellatio à declaratione facta per iudicem E. interposita fuit à præfato C.

REMEDIVM PRIMVM.

SVMMARIVM.

1 *Brachium sæculare inuocant delegatus & subdelegatus Papæ,etiam non requisito Ordinario.& num.4.*
2 *Clausula*: Inuocato si opus fuerit brachio sæculari,*tacite inest litteris Papæ.*
3 *Brachium sæculare inuocat Inquisitor iure communi.*
5 *Brachium sæculare contra quem appellantem dandum.*
6 *Iudex ecclesiasticus aliter iuuat sæcularem, quam contra sæcularis ecclesiasticum.*
7 *Intellectus cap. pastoralis. §. quia vero.de offic. delegati.*
8 *Brachium sæculare imperiturus de nullitate sententiæ cognoscit: sicut exequutor mixtus.*
9 *Brachium sæculare, cum ab vtraque parte petitur, quid fieret.*
10 *Intellectus cap.cum contingat, singulariter ampliatur.*

PRIMVM remedium,quod ex præcedentibus infertur est, quod iudex præfatus brachij auxilium, tam contra præfatum C. quam iudicem eius imploret: quoniã communis est sententia,delegatum à Papa id implorare posse: quam tenet Inno.in cap.significasti. num. 3.de off.dele. receptus ibi à cõmuni, in qua sunt Pan. Imol.Feli.& Dec.per cap. administratores.23. quæst. 5.vbi eam tenet etiam Archid.& Fred.in conf.163.super inuocatione. in primo ,dub. & Do. post Lap. in cap.vt officium.§. denique, vers.an delegatus.de hæret.lib. 6.& Old. consil.89. Episcopus inuocat. circa finem, & Pan.in cap. si quis contra clericum. in pen. col. vers. numquid autem possit delegatus, de foro competenti, Paul.Castrens.post Alber.in l.episcopale.col.final.C.de episc.& cler.quod etiam in exequutore procedere expresit Oldrad. consil. 319. super exequutione. sub finem. Nam vt Imolens. ait in illo cap. significasti. colum.2. *Si hoc ordinarius potest, vt patet in cap.1.de offic.ordinar.multo fortius delegatus, qui est illo maior in caussa sibi delegata.cap. sane. 2. infra de offic. delega. Et licet quãdoque in rescripto adiciatur clausula, inuocato ad hoc auxilio brachij sæcularis, si opus fuerit, illud est ad superabundantem cautelam.Sicut in materia cap.mandatum infra eod.de stilo curiæ interdum exprimuntur clausulæ, quæ suapte natura insunt.* Hæc Imol.

Non obstat primo, illud cap. vt officium §. denique.de hæret. lib. 6.cui non respõdit Pan.in illo cap. significasti.qua parte ibi specialiter conceditur inquisitoribus hæreseos, vt brachium sæculare implorare possint. Et ita videtur ius regulare esse in contrarium. Non,inquam,hoc obstat, quoniam subtiliter de more Dec.respondet,tex.ibi non fundari in ratione speciali,sed in regula communi: scilicet vt habebat potestatem exequẽdi ea,quæ sibi commissa sunt. Et ista ratio generaliter habet locum in quolibet delegato, cap.præterea.de off.deleg. Et hoc etiã patet ibi: quia conceditur facultas compescendi cõtradictores censura ecclesiastica , quod etiam conceditur aliis delegatis, vt not. cap. 1.de off. deleg.

Non obstat secundo , delegatum debere prius ad ordinarium ecclesiasticum , quàm ad brachium sæculare recurrere , secundum Card. in clem. 1. quæst. 10. de off. deleg. quem sequitur Dec. vbi supra nu.4. & fidelius Feli. ab eo non relatus ibidem col.2. Cardi. enim non ait simpliciter quod ei tribuit Dec. sed quod aut exequutio est facienda in possess.laicorum, & tunc debet requirere auxilium sæcularis per viam simplicis requisitionis,hoc est,quod exequutio committatur simpliciter eis: si vero in rebus ecclesiasticis est facienda exequutio , tunc si per se non potest, inuocet ecclesiasticum Ordinarium,& si nec ille potens,inuocet brachiũ sæculare , & sic tres sunt gradꝰ. Primus per seipsum. Secundus per ordinarium Ecclesiasticum. Tertius per brachium sæculare. Nõ, inquam,hoc obstat:quoniã primo,quod illi non aduertunt,Freder.in prædict.consil.163.col.2.per pulchras rationes contrarium tenet,dicens posse quidẽ,si vult delegatum Papæ prius ad ecclesiasticum Ordinarium, quam ad sæcularem recurrere : non tamen teneri si voluerit. Secundo , non obstat hæc oppositio , quoniam iudex E. Ordinarium requisiuit ad abundantem cautelam.

Non obstat tertio, quod iudex,à quo appellatum est,non potest brachium sæculare,inuocare, appellatione pendente, secũdum Alber.in l.episcopale. vers. sed circa hoc quæro. & Paul. Castrens. ibi in fin. C. de episcopali audient.& Oldrad.in consil.89.supra alleg. propter illam regulam , quæ habet pendente appellatione nihil innouandum.l.1.in princ.ff.nil innoua. appell.pend. & idem Dec. in illo cap. significasti colum.2.Non,inquam,hoc obstat: quoniam id limitandum est procedere , quando appellatur à definitiua , vel ab interlocutoria cum caussa probabili , de qua non constaret esse falsam,& appellatur in forma & tempore debitis : at C. neque appellauit à definitiua, neque cum caussa probabili, neque vera, neque intra debitum tempus, quod ex actis apparet.

Non obstat quarto, quod ipse quoque C. contra E.idem auxilium implorare poterit,quoniam ostenderetur, eius inuocationem cum censuris antea latis, & toto processu nulla esse ac inutilia: inuocationem vero iudicis E. cum toto processu validam fuisse.

Neque obstat huic responsioni replicatio , quod non est regis cognoscere, an inuocatio huius auxilii sit iusta,nec ne,arg.cap.pastoralis.§.quia vero.de off. deleg.qui singulariter habet, exequitorem teneri ad exequendam sententiam , quam scit esse iniustam. Argumento item eius quod singul.ait Inno.in cap.1.

de off.

de off.ord.receptus ibi communiter, scilicet inter iudicem ecclesiasticum , & sæcularem illam esse differentiã, quod sæcularis tenetur iuuare ecclesiasticum, non ostensa illi sententiæ iustitia: ecclesiasticus autem non tenetur suis censuris iuuare sæcularem,nisi præmissa prius canonica monitione, secundum Innoc. receptum in illo cap. & monita & audita parte , si quid allegare voluerit,secundum Imol.ibidem col.5. quamuis aliud,tutius tribuat ei Panor.

7 Non obstat , inquam , horum prius. Ad quod respondeo primo,quod licet exequutor non possit cognoscere de iustitia,vel iniustitia sententiæ:potest tamen de nullitate,vt glos.ipsius §.quia vero.post principium ait,quam ad id notat Imol. qui nu.4. & Pan. col. 2. cum communi hoc tenet , & ab omnibus esse receptum testatur.Felyn.in cap.de cætero.col.1.de rescript. at E. non solum allegat , inuocationem brachij sæcularis, si eam fecerit is exequutor , fore iniustam: sed etiam omnino nullam.

Secundo respõdeo,quod ille §.quia vero.loquitur de exequutore : iudex à quo petitur auxiliũ à iudice ecclesiastico non est ipsius exequutor : sed par eius, secundum Innoc. ab omnibus receptum in cap. 1. de off.ordi. par inquam, quo ad hoc: quamuis simpliciter iudex ecclesiasticus sit maior, secundum Imolen. ibidem nu.16.quamuis verius videatur,neque quo ad hoc esse omnino par:sed quodammodo.

Tertio respondeo , quod ille §. loquitur. de mandato facto cum caussæ cognitione & sententia præcedente , vt clare colligitur ex illis verbis: *Exequutio sententiæ ordinario demandatur.* Et ita intelligit glosſ. 1. in vers. item not. quæ rationem decidendi attingit, cum qua omnes transeunt. at is subexequutor extraiudicialiter tanquã merus exequutor processit,nulla prius per eum,vel alium super hoc sententia lata , vel caussæ cognitione habita. Et in specie quod iudex sæcularis non teneatur obedire ecclesiastico,quando mãdat ei extraiudicialiter aliquid, quod ipse scit esse iniustum, affirmat Innoc. in illo cap.1. de offic. ordi. receptus ab omnibus præsertim ab Anto.Cardi.Pan. & Imol.at is subexequutor , vt iam dicebam extraiudicialiter processit. Ergo princeps , qui videret eius mandatum esse iniustum,non tenetur ei parere.

Quarto respondeo, quod iudex sæcularis non tenetur impartiri suum auxilium ad exequendam sententiam, etiam interlocutoriã , à qua est appellatum in forma, & tẽpore debitis , nisi forte per processum, vel saltẽ aliunde ostẽderetur appellandi caussam esse falsam , per ea , quæ alibi diximus. Vltra quæ facit, quod in specie ac fortiore casu Io. And. Ant. Card. Panor.& Imol.determinãt in illo cap.1.de off. ordin, scilicet non teneri iudicem sæcularem ad impartiendum brachium suum ecclesiastico contra illum , qui prætendens se exemptum appellauit ab episcopi visitatione ex caussa probabili : qui casus ideo fortior est, quoniam in eo ius commune contra caussam appellantis erat:adeo vt huiusmodi exemptus non deberet absolui ad cautelam , nisi aliqualiter probata prius exemptione , secundum Innoc. in cap.solet. de sentent.excommuni.lib.6.quem sequitur Ror. decis. 234.si rector. & 308. si quis,quæ in noue rubricatis est 6.de sentent.excommun.in nouis.& Domi. quem sequitur Perus.nu.10.in dict.cap.solet.

8 Ad posteriꝰ respondeo,verum esse regulariter illud Innocentij in argumento assumptum,scilicet iudicem sæcularem teneri ecclesiasticum iuuare,quando cum caussæ cognitione procedit , nulla illi facta fide de iustitia sententiæ , vel processus ecclesiastici: sed fallere id in aliquot casibus: quorum vnus est, quando nullitas opponitur,vt pulchre Imolen. dixit in illo cap.1.colum.6.dimidiata:quoniam,vt ipsemet paulo ante affirmauit , iudex sæcularis cognoscere potest de sentẽtia iudicis , brachium sæculare petentis , tantum saltem quantum alius exequutor , quoniam eius auxilium non vt inferioris,qualis exequutor:sed quodammodo,paris petitur, vt in argumenti prioris solutione dicebam.Verum in eadẽ solutione dictum est exequutorem posse de sententiæ nullitate cognoscere,exequutorem inquam , mixtum , de quo loquimur in solutione horum duorum argumentorum:& de quo loquitur §.quia vero.cum glosſis cap. pastoralis.de offic. deleg. supra citatus & declaratus.

Ex prædictis infertur primo , quod cum iudex E. 9
petierit auxilium à Rege regale,& præfatus C. idem fecerit , allegabit E. coram Rege inuocationem pro C. factam,non solum iniustã : sed nullam multis nominibus esse , cumque præfatus C. idem contra processum iudicis E. fecerit , Regia maiestas , quo suum animum ea de re informet, faciet præsentari vtriusq; iudicis processum.Et quia factũ pro C.reperiet clare iniustum,& nullum esse:factum vero pro E.validum, adiuuabit partes E.fauore regio , iubendo talia legitime,quæ sufficiant vt C.cum suo iudice ab hac molestatione cesset,argumento huius capituli cum contingat:& eorum,quæ Imolensis ait in cap. 1. de offic. 10
ordin.nu.16. scilicet iudicem sæcularem , à quo petitur auxilium ab ecclesiastico , non posse quidem cognoscere de sententia illius ad effectum eam infringendi : posse tamen ad finem se informandi , an impartiri debeat,nec ne suum auxilium, quæ singularis ampliatio est huius cap.

REMEDIVM SECVNDVM.

SVMMARIVM.

1 *Actum nullum non esse actum.*
2 *Sententiam nullam,non esse sententiam.*
3 *Excommunicatio nulla , non est excommunicatio , nec timenda.*
4 *Excommunicatio nulla,non ligat publicata nullitate.*
5 *Excommunicatus celebrans irregularis , priuandus etiam episcopatu.*
6 *Excommunicatus post appellationem , quam putat iustam celebrans non est irregularis , etiam si postea declaretur iniusta.*
7 *Irregularis sine dolo, & contemptu nemo fit.*
8 *Excommunicatus nulliter, etiã denunciatus non vitandus.*
9 *Excommunicati inualide electio valida,non fit infirma , licet deferatur appellatio.*
10 *Excommunicatio nulla ob appellationem, ea deferta non reuiuit.*
11 *Excommunicato nulliter collatio facta valida.*
12 *Intellectus cap.solet.§.fin. de sententia excommunicat.*
13 *Excommunicatus nulliter non vitandus,etiam præcipiente prælato.*
14 *Intellectus cap.1.11.quæst.3.*
15 *Excommunicatio iniusta timenda:sed non nulla.*
16 *Scandalum pusillorum vitandum:sed non Phariseorum.*
17 *Bonæ mentis est agnoscere culpam, vbi non est.*
18 *Conscientiam offendo de caussis fieri erroneam.*
19 *Tutum, & non tutius tenemur eligere.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

20 *Excommunicatus post appellationem vitare debet, & vitari, si iniuste esse iniusta.*
21 *Excommunicatus post appellationem à iudice præcedente appellatione remota, quando vitandus.*
22 *Scandalum ob pusillorum non esse prætermittẽda præcepta: ob scandalum de malitia nascens non etiam opera consilij.*
23 *Censuras falsas pro veris colere non esse viri pij, nec docti.*
24 *Conscientiæ puritati discretionis iudicium deesse non debere.*
25 *Excommunicatus nulliter, qui peccat vitando.*
25 *Excommunicatus vitari non debet, licet excommunicatio non sit notorie nulla, si putatur talis.*
26 *Notorium & manifestum diuersa iurisperitis.*
27 *Excommunicatus magis debet vitare, quam vitari.*
28 *Excommunicatus nulliter non vitandus ante iudicium.*
29 *Excommunicatum nulliter qui vitantes peccant.*
30 *Doctoris insignis scientia, & conscientia dictum.*
31 *Excommunicato & denunciato, etiam* Episcopo quis iuste communicat.
32 *Excommunicato nulliter nullos fructus subtrahi: iniuste autem excommunicato subtractos, non restitui aperta iniustitia.*
33 *Excommunicare qui non potest principalem, minus participantem cum eo poterit.*
34 *Excommunicatio in participantes, quæ nulla.*
35 *Excommunicatio quæ fundatur in alia cadit, ea cadente.*
36 *Excommunicatio executoris in participes raro valet.*
37 *Interdictum quoddam pro cessatione vt obseruatum.*
38 *Interdictum quod speciale, vel generale.*
39 *Excommunicatio, & interdictum, vt noue differunt.*
40 *Interdictum quod matrix Ecclesia seruat, seruandum esse ab omnibus religiosis, etiam si nullum sit, non tamen à secularibus.*
41 *Executoris censuras nullas posse à valuis refigi.*
42 *Iudicis mandatum nullum neque accusat, neque excusat.*
43 *Iniuriarum & aliis modis teneri excommunicantẽ iniuste.*
44 *Excommunicatus non est persona honesta.*

1 SECVNDVM remedium, quod auctoritate nititur ordinaria, quodque de prædictis causis colligitur, est, ne prædictus E. & suus iudex timeant censuras in se latas: quas licite nihili facere possunt. Primo quidem, quia regula iuris est generalis, non præstare impedimentum quod iure non sortitur effectum, reg. non præstat. lib. 6. cum aliis ibi per gloss. citatis, & late per Felyn. congestis in cap. ex tenore. supra eodem.

Secundo specialius facit, quod actus extraiudicialis nullus non dicitur actus. l. sicut. ff. de oper. liber. & l. non dubium. C. de legib. & testamentum nullum abusiue testamentum dicitur. l. 2. §. 1. ff. quemad. test. aper. & exhæredatio non rite facta, non est exhæredatio. l. non putauit. §. non quæuis. ff. de bon. poss. contra tabul.

2 Tertio specialius facit, quod sententia nulla, non est appellanda sententia, neque parit effectus sententiæ. l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudic. & sicut iuris caret effectu, sic & auctoritate, & nomine rei iudicatę carere debet: nec nomen sententiæ habere meretur. clem. pastoralis. §. vt igitur. cod. tit. Et qui tulit sententiam nullam, nõ facit litem suam, secundum gloss. memorabilem quæ 1. est l. fin. ff. de var. & extraord. cognit.

3 Quarto, in indiuiduo facit, quod sententiam excommunicationis, quæ aliqua de causa est nulla, timendam nõ esse Gelasius Papa definiebat. in cap. cui enim. 11. q. 3. & ante illum Greg. in cap. non debet. eod. caus. & q. *Non debet* (inquit) *is pœnam sustinere canonicam, in cuius damnatione non est canonica prolata sententia.* Id ipsum etiã in specie tenent ante omnes gloss. & Hugut. & post eum Do. & vterque Card. in cap. 1. eod. caus. & quæst. & Archid. in cap. nemo. 1. ibidem. Host. item in Summa. de sent. excommunic. §. quis sit effectus. vers. hæc vera. & de cleric. excommunic. §. qualiter excusetur. S. Thomas item ille omniscius in 4. dist. 18. q. 2. art. 1. q. 4. quem omnes ad vnum secuti sunt ibi, præsertim Palud. Theologorum omnium in hac re doctissimus, q. 1. col. 3. & B. Antoninus, quem omnes Rapsodi, & Summistæ sequuntur in 3. par. tit. 24. cap. 73. sub fi. Panor. in cap. per tuas. de sent. excom. & in cap. cũ cõtingat. de offi. deleg. quæ omniũ vna est opinio.

4 Quinto facit, quod excommunicatus nulliter & denunciatus publice non tenetur abstinere à diuinis, neque ab alia hominum legitima cõmunione, modo nullitatis causa publicata fuerit, secundum Palud. in d. dist. 18. quæst. 1. col. 3. in hæc verba loquentem: *Qui nulliter excommunicatus publice excommunicatus denunciatur, ita ex aduerso ipse publicet causam, quando sententia non valet, puta appellationem, vel aliam iustam causam: quo facto amplius non est scandalum pusillorum: sed Pharisæorum, vnde est contemnendum.* Quæ ipsamet verba retulit & probat Beatus Anto. in illo cap. 73. sic & Maior in ead. dist. quæst. 2. col. 2. dicebat. *Quod sicut superiorum oppressiones non sunt leges obligatoriæ: sic nec eorum excommunicationes nullæ.* In specie item, quod excommunicatio lata in eum, qui iure contradicit virtute clausulæ: *Contradictores*, &c. non sit timenda, neque curanda, tradunt Innoc. Oldr. Archid. Ioan. And. Domi. & Perus. & alij, quos citauimus in 3. causa nullit. quibus addo Card. Alex. in cap. 1. 11. quæst. 3. col. 3. coniunctis, quæ in 3. not. prius dixit.

5 Sexto, faciunt aliquot aliæ particulares definitiones. Quarum prima sit tex. in cap. ad præsentiã. de appell. qui memorab. est secundũ Imol. Perus. Præpol. & Dec. ad hoc, quod licet excommunicatus ingeres se diuinis incurrat ipso facto irregularitatem, à qua solus Papa absoluit. cap. clerici. cum gloss. in fi. de cler. excomm. mi. & cap. 1. de sent. excomm. lib. 6. & licet irregularis posit priuari omnibus beneficiis. cap. fraternitati. de cler. exc. mi. adeo, vt etiam episcopus ratione irregularitatis veniat deponendus ab episcopatu, cap. veritatis. de dol. & contu. tamen quando excommunicatur post appellationẽ legitimam non tenetur desistere à diuinis: nec si celebrat diuina, vllã irregularitatem incurrit, nec vllatenus inquietandus est. Habet enim ille tex. hæc verba: *Prædictum presbyterum pro eo, quod post excommunicationem contra appellationẽ factam diuina cantauit, nullatenus inquietes: sed ad eundem statum reducas omnia, in quo erant tempore appellationis emissæ.* quod locum habere in omnibus casibus, in quibus excommunicatio nulla est, quos scribit gloss. singul. in cap. præsenti. de sent. excom. lib. 6. affirmant omnes prædicti. 6

7 Secunda decisio sit gloss. sing. & penu. cap. solet. de sent. exco. lib. 6. quæ habet, eum, qui appellauit ante excommunicationem, ex quo de sua confidit appellatione, secure celebrare. quam gloss. omnes ibi probant. quæ in eis verbis: *Ex quo de sua appellatione confidit*, singulariter sentit, quod clarius Perus. & Prob. explicant, nempe eum, qui bona fide credit, suam appellationem valere, & ea fiducia ductus missauit, non esse

iudicandum irregularem, licet postea apparuerit, & iudicatum fuerit, eam non fuisse legitimam neq; tenuisse. Pro qua singularissima & quotidiana conclusione facit illud memorabile Pan. in cap. pastoralis. §. verum, col. 4. de appellat. s. irregularitatem pœnam esse contemptus. & ideo eum, qui nesciens se esse excommunicatum, celebrauit non esse irregularem, quod proculdubio verum est de ignorante probabiliter, & de non cõtemnente vere, nec interpretatiue, arg. l. si ignorans. ff. loc. cap. si vero. de sent. exc. cap. apostolicæ. de cler. excom. minist. facit & illud sing. Do. in cap. is cui. §. 1. not. 1. de sent. exco. lib. 6. scilicet irregularitatem absque dolo minime contrahi: quod etiam de dolo vero, vel interpretatiuo intelligerem. arg. l. latæ culpæ. ff. de verb. sig. & eorum, quæ habentur in l. quod Neruа. ff. depositi. & iuribus præcitatis per quæ omnia non semel multos in terris multis consolatus sum sacerdotes, in foro præsertim conscientiæ. Non otiose autem gloss. illa dixit: *Ex quo de sua confidit appellatione*: neque ipse otiose huic decisioni addidi ea verba *bona fide*. Nam si quis nosset, vel nosse deberet appellationem suam vel causam minus iustam, vel minime veram, ac repugnante conscientia, verbo pronunciaret se illi fidere, is profecto irregularitatem coram Deo contraheret: etiam si forte per falsas probationes, aut malitiam, vel imperitiam iudicis declararetur appellatio legitima, per eandẽ glo. & alia supra citata inductaque à contrario sensu. qua in re bone Deus, quot miserè ac quoties errant? quis efferat, quisve satis defleat?

8 Tertia decisio cap. dilectis. sub finem, de appel. quæ habet, sanius fecisse canonicos Senonenses. qui Decano suo communicarunt in diuinis faciendis, non obstãte, quod is denunciatus esset excommunicatus ab Archiepiscopo, quia post appellationem excommunicatus fuerat. Verba tex. subiiciam, quia sunt accommodatissima nostro casui: *Senon. tamen canonicos, qui saniori ducti consilio communicauerunt eidem, vt appellationi ad nos interpositæ magis, quem denunciationi ab archiepiscopo factæ deferent, inculpabiles iudicamus.* Quod in illatione 9. & 10. magis confirmabitur: sed interim perpende, lector, verbum inculpabiles, verbum item, saniori consilio, perpende, quod excõmunicans iudex ordinarius erat, perpẽde quod ob vnam tantum causam excommunicatio allegabatur nulla: attamen, ait tex. *Sanius fecisse non vitando Decanum, quàm vitando.* quantominus in casu nostro vitandus erat E. ob censuras in eum latas à subdelegato, multis de causis supradictis ipso iure nullas?

9 Quarta decisio est glossæ sing. in cap. sæpe. de appel. verb. sententia, quam ibi communis probat, nempe electionem illius qui post appellationem legitimam fuit excommunicatus, validam esse ac canonicam: neque illam vitiari, etiam si appellatio per negligentiam deseratur.

10 Quinta sit tex. sing. in cap. licet. de sent. excom. lib. 6. quod habet excommunicatũ post appellationem tunc denunciari posse, ac in extraiudicialibus vitari quando appellationem per negligentiam intra tempus debitum prosequi neglexit: sed neque tunc in perpetuum vsque ad absolutionem esse vitãdum, sed tantum donec docuerit, quod post appellationem legitimam excommunicatus fuit.

11 Sexta sit Domi. à S. Geminiano in consil. illo pulcherrimo 99. super primo. col. 2. scilicet collationem beneficij factam ei, qui post appellationem excommunicatus fuerat, validã esse ac canonicam, nisi aliud canonicum obsistat. Pro quo est glos. illa sing. præcitata in illo cap. sæpe. tex. item sing. in illo cap. solet. sub finem. quod habet, excommunicatũ post appellationẽ, neque in electionibus, neq; postulationibus esse vitandum. vbi verbũ electio, generaliter sumptũ tã actiue, quã passiue accipiendũ dixi vbi supra Dom. affirmans etiã quæ supra de irregularitate diximus. 12

Septima sit Pan. in d. cap. dilectis. dum col. 4. sic loquitur, *Vltimo nota ex fine litteræ, quod denunciationi superioris denunciantis aliquem excommunicatum & vitandum, non est obtemperandum, si probabiliter constat veritatem esse in contrarium: vt puta quia excommunicatus est, post appellationem legitimam. Ex quo not. quod non tenentur subditi obtemperare prælato denuncianti excommunicatum post appellationem vitandum.* Hactenus ille. 13

Octaua sit Archid. in cap. curæ 11. quæst. 3. cuius verba referam infra sub finem illatione 9.

OPPOSITIONES CONTRA HOC REMEDIVM.

14 SVNT tamen, vt audio, quidam tametsi pauci, quorum alij trepidant timore, vbi (quod Psaltes ait Psal. 13.) non est timor. Alij vero, quod ait Dominus, Luc. 11. decimant ruttam & mentam, & deglutiunt camelum, quos leuis scrupulus angit, vel potius se angi simulant. Pro his primo facit, quod sententia pastoris iusta, vel iniusta timẽda est, vel tenenda, secundum aliã litteram, vt Hugu. ibi ait cap. 1. 11. q. 3. Secundo, quod nihil cum scandalo est faciendum cap. nihil. de præscrip. cap. 2. de oper. noui nunc. Tertio, quod in specie Palud. in 4. dist. 18. q. 1. col. 3. dixit, excommunicationẽ nullam propter pœnam quidem non esse timendam: sed propter culpam sic. & ita in occulto non esse seruandam: in publico autẽ ratione scandali esse custodiendam. Quarto, quod bonarum mentium est ibi etiam agnoscere culpam, vbi culpa non est. secundũ Augusti. in cap. ad eius. 5. dist. Quinto, quod Innoc. in cap. solet. de sent. excommunic. lib. 6. ait, tutius esse vitare excõmunicatum, etiã nulliter in familiari conuersatione. Sexto facit, quod quando notum est, appellationem, quæ excommunicationem præcesit illegitimam esse, vitandus est excommunicatus: licet ille excommunicationem prætendat esse nullam. Septimo, quod Pan. in cap. pastoralis, in princ. nu. 9. secutus Abbatem determinat, eum, qui post appellationem excommunicatur à iudice, procedente appellatione remota, vitandum esse.

15 Ad horum primum respondeo primo, quod Gregorius in illo cap. 1. 11. quæst. 3. cum ministerio. loquitur de sentẽtia pastoris, vt ibi adnotauit Alexandrin. quia si pastor non esset, qui excommunicat, hoc est, potestatem & iurisdictionem excommunicandi non haberet, eius sententia nullatenus esse tenenda, siue timenda, vt idem Alexandrin. ibidem affirmat: at is subexequutor non erat pastor, nec iudex, quippe cuius rescriptum erat ipso iure nullum, vel ipso iure reuocatum, vt in prima causa nullitatis fuit monstratum, & incapax alioqui iurisdictionis Sedis Apostol. delegatæ, vt in 2. causa demonstratur, & procedebat contra contradicentem iure per clausulam: Indebite molestantes, &c. Secundo respondeo, illud Gregor. agere de sententia pastoris iniusta, ex animo, iusta

Universidad de Deusto
Biblioteca

vero ex ordine ac cauſſa, ſentit Gratia.in cap. epiſcopus §. ſi ergo 11. q. 3. quamuis idem dicendum ſit de omni ſententia iniuſta ex cauſſa & ordine, quando ita eſt iniuſta, vt tamen nõ ſi nulla, ſecundum omnes ibi & vbique, in quibus eſt Hugut. in illo cap. 1. ſic inquiens: *Hoc capit. intelligitur de ſententia iniuſta ex animo, vel ex cauſſa: non autem ex ordine. Tunc enim non eſſet timenda, vel tenenda: quia ipſo iure nulla eſſet.* Palud. autem duas ſuper hoc concluſiones ponit in hæc verba quoad propoſitum: *Excommunicatio licet ſit iniuſta, eſt tamen timenda, ſi ſic eſſet iniuſta, quod non eſt nulla: ſed ſolum annullanda: ſiue ſit iniuſta ex parte excommunicati, qui eſt innocens in illo facto, ſiue ex parte excommunicantis, qui ex odio, aut per gratiam, vel ſordes tulit excommunicationẽ: ſiue ex ordine, quia per falſos teſtes, aut ſine monitione, vel ſcriptis. Si vero ſic eſt iniuſta, quia eſt ipſo iure nulla: quãuis aliquando, quod nihil eſt in ſe habeat ligamen iuris, vt matrimonium de facto contractum, vel ſponſalia cauſant publicæ honeſtatis iuſtitiam, quando fuerunt nulla aliter, quam per defectum conſenſus: non tamen in propoſito: vnde propter pœnam iuris timenda non eſt. quia ſecundum veritatem nullam pœnam iuris incurrit qui ſententiam, quæ nulla eſt, non cuſtodit.* Hactenus Palud. Aduertendum tamen hoc dictum Palud. quatenus habet impedimentum publicæ honeſtatis induci ex ſponſalibus nullis alia de cauſa, quã defectus conſenſus eſſe quidem verum iure antiquo, ſed eſſe ſublatum per Concilium Tridenti. ſeſſ. 24. cap. 3. de reform. matrimonij.

16 Ad ſecundum & tertium reſpondeo, concedendo nihil eſſe agendum cum ſcandalo puſillorum: & per conſecutionem ſeruandam eſſe in publico excommunicationem nullam, ſi nullitatis illius cauſſa eſt occulta, donec publicetur: non autem ſi eſt publice nota, vel poſteaquam publicata fuerit. Tunc enim, vt Palud. & Antonin. in argu. vltimo pro corollario facto relati prædixerunt, non eſt ſcandalum puſillorum: ſed phariſæorum.

Cum igitur E. in cathedra lectione primaria multas prædictarum nullitatis cauſſas diſputauerit publice, cum eaſdem ſcriptas epiſcopo Conimbricenſi, ac aliis multis tradiderit, cum appellationem ſuam coram vicario epiſcopi intimauerit multo antequã hæ cenſuræ ferrentur, cum ea nota fecerit capitulo eccleſiæ B. cum ſuus iudex epiſcopo & capitulo eccleſiæ B. auctoritate Sedis Apoſtoli. iuſſerit, ne cenſuras has ſeruent, neque præfatum E. in diuinis vel aliis vitent: conſequens eſt, eum non ſeruando illas non præbere ſcandalum, niſi phariſæorum. quod Paludanus (cuius auctoritate nititur argumentum) definit non timendum eſſe, immo fortiter contemnendum, iuxta illud optimi Ieſu elogium: *Sinite illos, quia cæci ſunt.* Paludanum autem Diuus Anton. & alij omnes probant.

17 Ad quartum ex his, quæ Salmanticæ olim in illo cap. ad cius. 5. diſt. diximus, reſpondeo primo, non ſentire Aug. bonæ mentis eſſe credere aliquid eſſe peccatum, quod non eſt: quia immo id ſtultæ mentis eſſet auctore Diuo Anto. in 1. par. tit. 3. cap. 10. §. 10. col. 5. quod ante illum ſenſit Ioan. Gerſon. ſecund. part. de nat. & qual. conſcien. alphab. 29. littera 9. quã ſtultitiam arbitror eſſe in cauſſa, quare multi grauiter peccent. quoniam qui contra cõſcientiam, etiam erroneam facit, peccat. cap. per tuas. 2. de ſimo. quod in cap. ſi quis autem. de pœnit. diſt. 7. late tractaui. Secundo dico, non ſentire illũ bonæ mentis eſſe dicere

18 aliquid peccatũ, quod tamen non ſit. Quia mẽtiretur & peccaret iuxta cap. *Cum humilitatis cauſſa mentiris; ſi non erras peccator antequam mentiaris: mentiendo efficeris.* 22. q. 2. Tertio dico, illum ſanctiſsimũ virum ſentire potuiſſe bonæ mentis eſſe cognoſcere ſe in genere peccatorem, etiam ſi neſciat quo genere peccati. ſecundum glo. in illo cap. ad eius. & latius in cap. cum humilitatis. Quarto dico, eum etiam ſentire potuiſſe, quod bonæ mentis ſit cognoſcere culpam, id eſt, trepidare ob timorẽ culpæ incurſæ, vbi ratio trepidandi iuſta eſt: non quidẽ, vt iudicet peccatum eſſe, quod tale non eſt: ſed virtutis amore, quæ res eſt ſollicita, iuxta illud: *Res eſt ſolliciti plena timoris amor*, ſecundum Maior. in 4. diſt. 17. quæſt. 2. col. 4. quæ tamen expoſitiones, ſalua tantorum auctorũ pace, licet ſint veræ, non ſatis videntur germanæ. Quare ſexto dico, Auguſtinũ in illis verbis ſentire, quod quotidie experimur confeſſarij, & alij de dubiis conſcientiæ cõſuli: nempe agnoſcere culpam, vbi culpa non eſt, eſſe quidem mentis bonæ, hoc eſt mentis ad bonitatem propenſæ: non tamen in quantũ huiuſmodi eſſe bonam, immo malã ob defectum rationis iudicantis bonum eſſe malum, & album nigrum. Sic mihi videtur intelexiſſe Ioan. Gerſ. in loco præcitato, dum inter octo cauſſas, ob quas conſcientia fit erronea, poſtremam facit puritatem cordis, & humilitatem, confirmandum id per hoc Auguſtini dictum.

19 Ad quintum reſpondeo primo, illud dictum Innocentij, intelligendum eſſe de illa conuerſatione familiari, quæ non eſt excommunicato præiudicialis, vt ipſemet ibidẽ cum omnibus affirmat: at præfatus E. non petit, neque contendit, vt prædicti canonici admittant eum ad colloquia familiaria, quæ tametſi ſuauia ſint & vtilia: ſuauiora tamen multo, veriora & vtiliora intra ſuum habet muſæum, ſed ſolũ petit, & contendit ſe admitti ad diuina obſequia, in eccleſia omnium domino facienda, & iuxta ſuæ Cantoriæ munus regenda E. quibus illum vitari, non ſolum eſt honori ſuo, & eccleſiæ auctoritati detrahere: ſed etiã animę ipſius detrimentũ facere. Secundo reſpondeo, Innoc. non dicere malum eſſe familiariter cõuerſari cum excõmunicato nulliter: ſed tutius eſſe non conuerſari. Per quod comparatiuum præſupponitur tutum eſſe conuerſari. l. vbi autem. ff. de verbor. oblig. Non enim tenemur eligere tutius: ſed ſatis eſt eligere tutũ. quod altius, ni fallor, omnibus, quo ad vtrumque forum tractauimus in cap. ſi quis autẽ. de pœnit. diſt. 7. à num. 24 vſque ad 47. Ego autem addo Innocentio, ętate noſtra, vt colloquia hominum fere ſunt omnia corruptiſsima, tutius eſſe conuerſationes viuorum, etiam non excommunicatorum familiares vitare, & mortuorum quærere, & cum Pſalte ponere ori cuſtodiam, & oſtium circumſt antiæ labiis.

20 Ad ſextum reſpondeo, cõcedendo vitandum eſſe excommunicatum, quãdo notum eſt, appellationem eſſe illegitimam: non autem quando cõſtat, eam eſſe legitimã, vel dubiam. quod ipſemet Innoc. cum omnibus ibi dixit: At appellationẽ præfati E. non ſolum non cõſtat eſſe illegitimam, immo conſtat eam multis nominibus eſſe, vt ita dicam, legitimiſsimã: licet quo ad propoſitum præſens ſufficeret eſſe dubiam. & ita fateor, argumentum hoc neruoſe vrgere, quod præfatus C. vitari debeat, non obſtante appellatione, quam ſe iactat interpoſuiſſe. quoniam, vix vllum eruditum inuenias, qui iudicet, illam interpoſitam eſſe

congruo

congruo loco, & tempore, ac in debita forma, vt in 6. cauſ. nullit. oſtendimus.

21 Ad ſeptimum reſpondeo, primo Abbatem in illo cap. paſtoralis. de appel. in prin. non dicere id, quod ei Pan. imponit, nihil enim ea de re Abb. loquitur vſque ad §. verũ. ibi autem nõ agit de illo, qui ante excommunicationem appellauit, ſed de illo, qui poſt eam, vel ab ipſa iam lata. qui caſus longe à noſtro, vt vides differt. Secundo dico, illam concluſionem Pan. procedere tunc demũ, quando qui appellauit, nõ expreſſit cauſam appellandi à iure probatã: licet forte aliàs legitima eſſet. Alioqui enim appellatio recipiẽda eſſet ita iure approbata, vt deberet admitti, etiam non obſtante appellationis remotione, ſecundũ eundem, & com. quidquid ibi Dec. cui reſpondemus ibidẽ ſuper gloſſ. 1. moueat. & ita excõmunicatio lata, neque ligat, neq; timenda eſſet magis, quaſi non procederet appellatione remota. Vnde illam maximã Cancellariam Pincienſem ſiue Valliſoleri videas, aliquando iubere ſcholaſtico Salmanticẽſi, qui appellatione remota procedit abſoluere aliquos à ſe poſt appellationem excõicatos, aliquando vero minime: quoniã nonnulli appellant cum cauſſa iure probata, nõnulli vero ſine tali: at in caſu noſtro multis de cauſſis expreſſe à iure probatis appellatum fuit, vt ex 4. 5. 6. 7. & aliis cauſſis nullitatis ſupra ſcriptis palam eſt. Tertio dico, illam concluſionem Pan. nil noſtrũ caſum tangere, quoniã, ille de iudice cũ clauſula, appellatione remota procedente loquitur: is autem executor non procedebat, cum illa clauſula: licet executor principalis potuiſſet. quod clare in 14. cauſſa nullit. oſtenſum eſt.

22 Ex prædictis infertur primo, recte feciſſe præfatũ E. non abſtinendo à diuinis audiendis, & faciendis. Quoniã primo nulli, vel certe pauciſsimi, & hi quidẽ partis aduerſæ vltra aras, quod aiunt, amici crediderunt cenſuras has valuiſſe, poſteaquã præfatus E. publice eas vanas eſſe, ac nullas diſputãdo affirmauit. & ita ratio ſcãdali, ob quã aliquando cenſura, quæ nulla eſt, ſeruari debet, ceſſabat, & per conſecutionẽ obſeruantia quoque illarum ceſſare debebat, arg. cap. cum ceſſante. de appellat. & l. adigere. §. quamuis. ff. de iur. patro. Secundo, quod nemo debet ea, quæ ſunt de neceſsitate ſalutis, opera præcepta omittere propter alterius ſcandalum paſsiuum. cap. qui ſcandalizauerit. de reg. iur. cap. 2. de noui op. nun. tradit S. Tho. 2. 2. q. 43. art. 7. receptus ab omnibus, & in his ab Adriano quod lib. 1. art. 2. littera j. Nam indecens eſt, ſuum crimen alienis commodis impendere. 46. diſt. ſicut non ſuo, nec vult Deus tali lucro, tale damnum cõpenſari. 33. q. 5. ſi dicat. & ordinata charitate quiſq; tenetur propriam ſalutem præferre ſaluti proximi. l. præſes. C. de ſeruit. & aqua. cap. ſi non licet. 23. q. 5. At præfatus E. ad diuina audienda, & aliquãdo facienda præcepto adſtringitur. cap. miſſas. de conſec. diſt. 1. cap. dolentes. de celeb. miſſ. Tertio facit, quod neq; opera conſilij ſunt prætermittenda propter ſcandalũ, quod ex malitia oritur: id enim phariſæorum appellant, quod contemnendum eſſe habetur Matth. 15. Neque etiam propter ſcandalum ex ignorantia, vel infirmitate procedens, quod puſillorum vocatur, ſi poſt redditam rationem, quare id iuſte fiat perduret: quoniã iam videtur malitioſum, ſecundum S. Thom. in dict. art. 7. ab omnibus receptum.

23 Secundo infertur, præfatum E. non erudite factum, ſi ob has cenſuras à diuinis, etiam his, ad quæ conſilio tãtum tenebatur, abſtineret, ſi per abſtinentiam illam crederetur ipſe putare ſe eſſe excõicatum. Quia Chriſtiani omnes, præſertim doctores, bono exemplo debent eſſe aliis, cap. qualis. 8. q. 1. cap. nolo. 12. q. 1. & cap. præcipue. 11. q. 3. iuxta illud Redẽptoris, Ioan. 13. *Exemplum dedi vobis*, &c. At præfatus E. decretorũ doctor & cathedrarius perpetuus, & in facult. canon. primarius Academiæ tam florentis, malũ de ſe populo exemplũ exhibuiſſet, ſi magnifeciſſet excommunicationem, quo à diuinis ceſſaret: nõ autem quo à poſſeſsione, ob quam illa fuit lata, diſcedere. id enim fuiſſet reuerendo cenſuras eaſdẽ maxime contemnere: quod vero fecit, fuit honorem cenſuris veris debitum, falſis non deferre, & honorem lucis, angelo debitum, ſathanæ in eum ſe transformanti negare, & Deum falſum pro vero non colere. quæ pia ſunt & neceſſaria cap. presbyteros. 50. diſt. facit cap. ſæpe vitia. 41. diſtin. vbi gloſſ. ponit verſic. doctis præſertim memorandum: *Dum vitant ſtulti vitia, in contraria currunt.*

Tertio infertur quiddã longe alienum ab opinione quorundã, qui puras quidem cõſcientias habent, ſine tamen iuſto rationis iudicio contra cap. non ſolum. de regular. lib. 6. ſcilicet duplici nomine prædictum E. male facturum eſſe nunc, ſi ob has cẽſuratarum vmbras à ſua poſſeſsione, quod aliquãdo in mentem ei venit, diſcederet. Primo, quod contra conſcientiã cum malo exẽplo, & ſua iniuſta infamia fateri videretur hactenus ſe fuiſſe excõmunicatum: & ita peccaret, cap. final. de præſcr. cap. omnes. 28. q. 1. Secundo, quod cõſentire videretur, adeptioni poſſeſsionis præfati C. quam ſine peccato adipiſci eum nõ poſſe, certum eſt, multis de cauſsis in prælectione cap. ſi quando. de reſcr. ſupra fuſe ſatiſq; diſputatis: ac cõſentientes peccato peccare Paulus ait ad Rom. 1. & Pontifex Rom. eum ſecutus in cap. notum. 2. quæſt. 1. & cap. 1. de offic. deleg. 24

Quarto infertur intellectus verus illius Angeli à Clauaſio in verb. excommunicatio. 4. §. 19. qui quindecim caſibus paullo ante relatis, quibus excommunicatio eſt ipſo iure nulla, quorũ. 11. ponit. gloſſ. ſing. poſt Io. Mo. in cap. præſenti. de ſent. exc. lib. 6. ſubiicit hæc verba. *In omnibus prædictis caſibus ſententia excommunicationis nullo modo eſt timenda, nec quo ad Deum, nec quo ad eccleſiam, quando notorie conſtat de aliquo ipſorum: ſed quando non conſtaret, tunc quo ad eccleſiam eſſet timenda, & ipſam contemnens peccaret mortaliter, & poſſet excõmunicari.* Hoc enim dictum eius, quatenus de notorio loquitur, nõ debet intelligi eo modo, quo notorium capitur in cap. veſtra. de cohabit. cler. & mul. & vt ibi definit Anto. nu. 31. nec item, vt accipitur in cap. fin. de temp. ord. ſed in genere pro eo, quod eſt manifeſtum, hoc eſt ſecundum Panor. in illo cap. veſtra. nu. 13. per clamoſam inſinuationem, certo auctore præcedente patefactum: alioqui Angelus contrarius eſſet Palud. & Beato Anto. immo & Roma. Pontificibus, & aliis ſupracitatis in quarto argumento pro remedio facto, & in ſolutione. 2. & 3. argumentorum, quæ contra illud formaui. quod non eſt credendum. 25

Quinto infertur pluſculum vigilantiæ deſiderari poſſe in Prierate, viro alioqui mea ſententia vigilantiſsimo, in verb. excomm. 2. not. 2. verſ. 15. qui relatis & probatis verbis Paludani ſupra in hoc remedio relatis ſubiicit hoc Angel. dictum ad verbum eo non

Universidad de Deusto
Biblioteca

citato, neque aliter verbis eius temperatis: quæ tamen erudito & in materia notorij exercitato, contracta merito videri possunt. Diligentior mihi videtur Gabriel vir omnium consensu doctissimus, qui in 4.dist.18.quæst.2.col.11.altius omnibus in hæc verba loquitur: *Si vero excommunicatio fuerit nulla ob defectum iurisdictionis super excommunicatum simpliciter, vel in illo casu, quo fertur excommunicatio, vel quia fertur post appellationem legitime interpositam, vel ob alium defectum, propter quem ipso iure est irrita, tunc non oportet eam timere, nec pro excommunicato gerere, vitando communionem sacramentorum & hominum: quoniã quod non est non oportet timere: sed dum sententia est nulla, tam non est excommunicatio, neque quo ad Deum, neque quo ad ecclesiam: & ergo non est timenda quo ad Deum, quia nulla culpa: nec quo ad ecclesiam, quia secundum veritatem nullam sententiam iuris incurrit: qui sententiam quæ nulla est, non custodit: timenda tamen est non sententia: sed scandalum populi vulgaris nescientis sententiam esse nullam. Vnde si aliquis publice excommunicatur & denunciatur nullirer ex aduerso publicet sufficienter ipse causam, propter quam sententia est irrita, quo facto non pareat sententiæ: & si aliquis tunc scandalizatur, non est scandalum pusillorum, secundum reg. Christi Matth.15. contemnendum. attamen non tenetur eam seruare in occulto ante scandali sedationem: sed neque in occulto neque in publico coram sapientibus, quibus nota est nullitas sententiæ, tenetur eam obseruare.* Hactenus ille, cuius & aliorum sententias eo curiosius retuli, quo res est magis quotidiana, & nonnulla conciliatione auctorum indigebat.

28 Sexto infertur, non teneri alios ad vitandum E. immo posse cum eo iuste ac sancte communicare, tam in diuinis, quàm aliis extraiudicialibus: quoniam excommunicatus, quod pauci, proh dolor, satis aduertunt, magis peccant non vitãdo alios, quàm alij, qui saltem nondum sunt participare illi prohibiti, de quibus mox dicam, non vitando ipsum. per text.in c.illud.de cleri.excom. ministrant. at ipse E. communicãdo aliis non peccat. Ergo neque alij cõmunionem ipsius non vitantes. Casus est præterea in c.dilectis.sub fin.de appel.supra ad verbum relatus.

Septimo infertur, eos qui præfatum E. & iudicem ipsius non vitant in extraiudicialibus, neque in iudicialibus, quo ad hunc nullitatis articulum in nullam pœnam incidere. Quoniam primo supra probatum est, ipsum nullam pœnam incurrere non vitando alios, & maius peccatum esse non vitare, quàm non vitari. Secũdo, quod res, quę culpa caret, carere debet & pœna, cap.2. de constitutionib. at nullã contrahit culpam qui non vitat excommunicatum prætẽdentem excommunicationem in se latam nullam esse: ideo quod vel errorem continebat intollerabilem, vel sit post appellationem legitimam lata, in extraiudicialibus per casum nouum, & luculentissimũ, cap. solet. de sentent.excommunicat.lib.6. quod procedit etiam antequã causa incipiatur in iudicio tractari, si constat, appellatum esse legitima de causa: quamuis ab alia parte allegetur esse falsa, secundum Innocentium auctorem illius, cap. solet. verb. articulo. colu.2. quod etiam in eadem colum. & eodem verb. eo non relato affirmat Hostien. quod ipsum facit Ioan. And. quem referunt & probant Dominicus, & Perusinus ibidem: at præfatus E. & iudex eius, post appellationem legitimam prætendunt se non esse excõicatos, quod etiam palam constat ex actis. Tertio facit, quod excõmunicatus, qui etiam alia de causa, quam appellationis, vel intolerabilis erroris in sententia expressi prętendit excommunicationem in se latam esse nullam, nõ debet vitari, si causa nullitatis notoria est, vel sua intentio iure communi fundatur, secundum Inno. in prædict. verb. & Hostiensem super cod. quibus non relatis idem ait Ioan. Andr. col. 2. quem Domin. & Perus. sequũtur in eodem cap. §. in secunda. nu. 4. at excommunicationem hanc prædicti iudex, & E. prætendunt esse nullam, etiam ea de causa, quod ipse neque est, neque potest esse iudex delegatus, vel subdelegatus Apostolicus, eo quod sit presbyter simplex. & ita prætendunt, eam esse nullam ex causa notoria, vel certe iure communi fundata: ergo propositum. Quarto facit, quod cõmunis habet, esse locum illi cap. solet. non solum in illis duobus casibus expressis in eo: sed etiam in aliis omnibus, quibus excõmunicationem esse nullam cõtenditur, eo quod illi duo casus causa exempli, & tãquam frequentiores & clariores ibi exprimuntur. Et ideo non debet adeo restringi, quin extendatur ad alia, in quibus eadem militat ratio, arg. cap.1. coniuncta gloss. ne cleri. vel monach. & gloss. sing. in clem.2. de rescript. verb. præsidentes: quod expresse adnotauit Panor. in cap. per tuas. de sent. excom. col.2. & Felyn.col.1. Palud. post & ante alios Theologos in illa dist.18.quæst.1. & clarius Angel.verb. excommunicatio. 4. §.19. & Silu. verb.excommunicatio.2.nu.vers.15.

29 Octauo infertur, peccare illos, qui E. & eius iudicẽ in eis actibus extraiudicialibus euitant, in quibus vitando eos, si non essent hac excommunicatione, quæ nulla est excommunicati, peccarent: quoniã primo, si quid eos à peccato excusaret: maxime esset hæc excõmunicatio, quæ illis iustam tribueret causam non communicandi ei: at hoc per prædicta falsum est. Secundo, quod iniuriam facit, qui excommunicatum prætendentem suam excommunicationem nullam esse, vitat in his, in quibus vitatio illi est præiudicialis, secundum Innoc. & omnes alios in illo cap. solet. adeo, vt singulariter affirment, teneri canonicos, occurrente vacatione, & electione, vocare absentem, quem episcopus excõicasset in canonicorũ præsentia: quia forte aliqua de causa prætendere potest illã excõicationem esse nullã: quo casu si de illius causæ falsitate non constet, debet ad eligendum admitti.

30 Nono infertur, canonicos ecclesiæ B. securissime potuisse ac debuisse communicare præfato E. in diuinis ea ratione, quo qui vnius doctoris eruditione, ac animi pietate celebris, auctoritate ductus fecerit aliquid, excusatur, etiam si forte id non esset iustum, & alij contrarium tenerent, per text.in cap. cappellanus. de fer. Cuius gloss. putatur in hoc sing. ab Alex. in consil.1.col.4.2.vol. & commendatur ibi à Panor. & Imol. & Felyn. in cap. nam. de constit. col.4. quod copiosissime confirmat Beatus Anto. in 1. part. tit.3. cap.10. quod etiam ad excusationem à violatione censurarum procedere, speciatim satis fatentur Ioan. Andr. Domi. & Perus. in cap. alma mater. §. pen. de sent. excom. lib. 6. & constanter affirmassent, si legissent quę citat Beatus Anto. vbi supra, & meminissent gloss. prædictã cum adnotatione Imol. & Panor. illo cap. capellanus. & satis ponderassent glos. penul. cap. solet. de sententia excommun. lib.6. cum his, quæ in illius confirmatione adduximus supra in 6. argum. decis.2. pro remedio formato. At non vnum tantum doctorem: sed multos, & illustres, tam sacrarũ, quam

31 pontificiarum litterarum peritos supra citauimus. Archid. etiam in cap. curæ. 11. quæst. 3. sic ait: *Quamuis sit credendum alicui ordinario denuncianti aliquem excommunicatum, vt in hoc cap. curæ. & infra, & cap. debent. & extra de treug. & pac. cap 1. Si autem scias pro certo denunciatum ante excommunicationem appellasse, securè & pro certo potes illi communicare, extra de appell. cap. dilectis. in fine. nam ipse denunciatus potest se ingerere communioni & diuinis.* Hactenus Archid. ante quem Innoc. in cap. pastoralis. §. verum. de appellatio. ait, excommunicatum post appellationem non esse à diuinis eijciendum: immo posse alios canonicos securè cum illo celebrare, per cap. dilectis. sub finem, de appellat. etiam antequam d. cap. solet. ederetur. cuius sententiam in hæc verba retulit ibi Hostien. colum. 6. sub finem: *Si quis primo appellaret, & postea excommunicaretur, talis nec denunciandus esset. argument. infra de sentent. excommunicat cap. per tuas. nec essent sibi sua beneficia subtrahenda: cum & ipse non debeat s. pro excommunicato gerere, & ministri præbendarum tanquã mercenarij possint ei communicare. 11. quæst. 3. quoniam multos. infra de sentent. excommunic. cap. inter alia. secundum D. N. quinimo talis hodie. & si in iudicijs euitetur: in diuinis tamen officijs, & fortius in omnibus alijs, quæ aguntur extra iudicium, non vitatur, vt extra de sent. excommunic. cap. solet. §. in secunda, lib. 6.* Hactenus Hostien. quem Ioan. Andr. & Domin. Anto. ad verbum sequuntur. Petrus item, Card. Imol. Perus. & Præpos. probant. Canonici ergo prædicti, qui voluerũt communicare præfato E. post tantopere publicatas causas nullitatis præfatarum censurarum, vel aliam sacram scripturã, vel alios sacros canones proferant: aut tot & tantarum scripturarum, & interpretum auctoritatis moli succumbant. Quibus addo, quod E. nec in iudicialibus non debuit vitari propter ea, quæ de declaratione excommunicati, secundum 15. causam nullitatis scripsimus: quod tanquam rem per obliuionem hic in priore editione omissum, sub finem prælectionis monuimus.

32 Decimo infertur, nullos beneficiorum fructus subtrahi præfato E. ob hãc excommunicationem posse. quod Innoc. in d. §. verum. sub finem ab aliis receptus affirmauit: quinimmo subiecit, etiam eum, qui excõmunicatus fuit validè: sed iniuste, constito de iniustitia recuperaturum esse fructus omnes, qui excommunicationis tempore obuenerunt. Ex quibus duobus dictis infertur, verum esse id, quod E. senatui ecclesiæ B. dicebat: nempe id statutum, quod aliqui eorum allegabant se habere, vt qui ecclesiæ beneficiarius excommunicaretur, siue bene, siue male, vitaretur à diuinis: at constito postea, quod malè fuisset excommunicatus, integrè illa sua præberetur præbenda cum omnibus distributionibus quotidianis, intelligẽdum esse necessario de illo, qui licet iniuste: tamen valide fuisset excommunicatus: non autem de illo, qui nulliter, præsertim post appellationem. Primo, quia hoc iuri communi consonat. Secundo, quod non solum canonici ecclesiæ B. sed neque tota ecclesia Lusitania, id statuere potuisset: quoniã id esset statuere contra dict. cap. solet. quod nemo facere potest præter Rom. Pontif. cap. quod super his. de maior. cum ei latè per omnes, præsertim Imol. & Felyn. adnotatis. Sed neque illi patres tam crassum statutum mõstrare præfato E. potuerunt: immo per ea, quæ tunc exhibita fuerunt, coniectum fuit, canonicos olim ecclesiæ B. non fuisse prudentia & eruditione inferiore, quàm præsentes: tametsi tempora illa litteris discendis multo, quam præsentia, infeliciora fuissent.

Vndecimo infertur, non esse timendam vllatenus excommunicationem, quam is subexecutor in participantes tulit. Primo, propter omnes fere nullitatis causas supra deductas, & quod is subexecutor nullã vnquam iurisdictionem habuit super E. vt supra in 1.2. & 3. causis nullitatis demonstrauimus. Ergo minus in participantes cum illo arg. auth. multo magis. C. de sacrosan. eccles. & clement. si dominum. de reliq. & vener. Et vltra omnia præcitata dicebat peritissimus Bonifac. in elem. Archiepiscopo. de priuil. num. 57. executorem merum non habere iurisdictionem neque in principales, neque in rebelles. Secundo, quia dato, (quod constanter negamus) quod habuisset ille iurisdictionem vllam super E. tamen per recusationem & appellationes legitimas deuoluta fuit illa ad superiorem, argu. cap. vt debitus. de appel. & cap. non solum. eod. tit. lib. 6. Tertio, quod etiam si iurisdictio non fuisset ab eo in superiorem deuoluta: tamẽ excommunicatio ab eo lata contra participantes excommunicatis à se nulla erat ipso iure: nisi nominatim prius illi monerentur, text. sing. in cap. statuimus. de sent. excom. lib. 6. & ita his, qui generaliter tantum fuerunt moniti, nil timendum est. Quarto, quod delegatus iudex, quod parum, etiam aliquot docti, aduertunt, non habet potestatem excommunicãdi participantes cum excommunicatis à se. secundum Archidiac. in cap. rogo. 11. quæst. 3. quia, vt vir doctus ait, delegatus non recipit à delegante iurisdictionem, nisi super expressis in rescripto, cap. P. & G. de offi. deleg. at participantes in eo non exprimuntur. & quamuis idem Archid. contrarium teneat in d. cap. statuimus sub finem: tamen Domin. & Perus. ibidem priorem opinionem probant, propter eius neruosum fundamentum, nisi quãdo ex participatione ita indurescerent excõmunicatus, vt ob id iurisdictio delegati turbaretur, & locus esset, cap. 1. de offic. deleg. quo casu tenenda est opinio quam tenet idem Archid. in illo cap. statuimus. at in casu proposito, is subexecutor, prius monuit quosdã paucos nominatim, & prius in eos tulit excõmunicationem, quã cum E. participarent: immo & prius quã copia esset eis cum eo participandi. Ergo & prohibitio illa & pœna ei apposita à non suo iudice facta fuit, & per cõsecutionem nulla. 33

Quinto, quod excommunicatio lata in participantes cum E. super excommunicatione ipsius E. & super necessitate illum vitandi fundatur, vt ex litteris patet. At E. nullatenus fuit excommunicatus, neque pro tali habendus, vt per superiora palam est: ergo illa excommunicatio fundamento caruit. ergo & ipsa cadere debet. cap. cum Paulus. 1. q. 1. c. veniens. de presby. non baptiz. l. in testamento. ff. de condit. & demonst. 34

Sexto facit, q̃ delegatus tunc demũ habet iurisdictionem in personas nõ expressas in rescripto, qñ illæ iurisdictionẽ suã indebitè impediunt, iuxta ea, quæ in c. 1. & c. ex litteris. de offi. deleg. tradũtur: at qui communicat in extraiudicialibus ei, qui post appellationẽ probabiliter interpositã, vel alias nulliter est excõicatus, sanctè, ac lege sacra id permittẽte, cõicat, etiam si centies sit denũciatus. c. dilectis. sub fin. de app. c. solet. eo. ti. lib. 6. quod supra latè monstratũ est. Qua via ergo delegatus in participãtes cõtra E. qui post appellationem fuit excõicatus, & multis aliis de causis prætendit id nulliter fuisse factũ, vllã iurisdictionẽ habet? 35

Septimo facit, quod licet regulariter excommu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nicatio sine monitione canonica facta,etiam à delegato,valida sit, licet iniusta,vt latè supra in 5. nullit. causs.scripsimus:fallit tamen id, quando quis excommunicat participantes excõmunicatis à se:quia tunc oportet, eam esse canonicam, vt in d. cap. statuimus: hoc est,vt aliquot dierum continuatorum interualla contineat. quod cap. constitutionem. eiusdem titu. aperit,& adnotauit glos. illius verb.seruatis, & clarè colliges id ex forma , quam Perus. ibi ponit,ad chartas contra participantes dandas. adnotauit & glos.c. sacro.de sent.excom.& ibi Felyn.col.1. & in cap.cum sit Romana. col. penult.de appel. Est enim hoc casu speciale, non solum in hoc , quod excommunicatio sine monitione lata nulla sit : sed etiam in eo , quod lata sine canonica non teneat.

36 Ex quibus infertur primo raras esse executorum excommunicationes contra participantes latas, quæ verè valeant : quoniam rari sunt qui hæc seruent. Infertur secundo , quod pauci aduertunt , iniustè, vel certe frustra chartas contra participantes excommunicatis illico post excommunicationem à iudicibus dari, quando re id exigente per horas proceditur ad interdictum ponendum, satiúsque ac iustius esse tunc post interdictum latum,crescente contumacia, & ex excommunicato indurescente , contra participantes canonicè procedere:quæ meo iudicio nouissima sunt,& iuri diuino, & humano consonantissima, grandésque conscientiarum scrupulos adimentia.

Hæc sunt in caussa, quare iure demiror quendam huius academiæ doctorem omnium consensu doctũ, & amicum E. in communicando ei scrupulum habere,non quidem quod E.esset excommunicatus:sed quod ipse nominatim ne illi participaret , monitus fuit & iussus:excusat tamen eum,quod in legum Lusitanarũ & Cæsarearum arena exercitatior est, quàm in sacrorum , præsertim omnino spiritualium canonum , & quòd vir Dei timens nimiũ tribuat illi August. *Bonarum mentium, &c.*supra in cõfutatione contrariorum huius remedij variè declarato.

37 Duodecimo infertur, interdictum hoc à prædicto subexecutore in Conimbricam latum nullum omnino fuisse, ac nullatenus timendum propter omnes illas ferè quindecim nullitatis caussas,ob quas diximus excommunicationem in E. latam neque valuisse, neque timeri debere. at nusquam non habent similes, quod aiunt, sua labra lactucas. Nam tanta religione hoc interdictum inualidum receptũ fuit , donec aliquot pij,& eruditi huius academiæ viri,diuino cultui condolentes, nõ tam rogati,quàm rogantes consilio suo de cessatione interdictum effecerunt generale : &
38 id quidem iure optimo. nam quamuis Calder. receptus ab omnibus in lib. de ecclesia. interd. colum.7. dixisset , pro speciali interdicto habendum id , per quod ecclesiæ omnes alicuius ciuitatis vel prouinciæ interdicuntur:& is subexecutor in omnibus ecclesiis Conimbricensibus interdictum posuisset:tamen Calder.dictum intelligendum est in dubio , quando simpliciter interdicuntur ecclesiæ,non exprimẽdo,quod sit interdictum generale : at is subexecutor clare dixit, sæpius id repetendo, se generale interdictum in illis ecclesiis ponere : at in certis non est locus coniecturis.l.continuus. §. eum ita.ff.de verbor. obligatio. quamuis fatendum sit, hunc subexecutorem ita hoc, sicut & alia omnia confudisse, vt res primo adspectu dubitationem præsetulerit.

OPPOSITIO.

39 EVERVNT autem,qui demirarentur,quare præfatus E. excommunicationem in se latam nihili pendebat:quippe quod nihili erat : interdictum autem religiosè à monachis obseruandum esse docebat. quibus tamen facilè satisfactum fuit:nempe in hac re excommunicationem & interdictum longè differre:quoniam interdictum siue valeat, siue omnino sit nullum,seruandũ est ab omnibus religiosis, tam exemptis , quàm non exemptis , quando seruatur ab ecclesia matrice , per text.singul.in clement.1.de sentent.excommuni. non autem excommunicatio,quæ differentia non videtur in mentem venisse Ioan.And.& Petr.qui nouem alias differentias in cap.1.de senten.excom.lib.6.diligenter collegerunt, neque Domin. & Perusin. qui decimam addiderunt.

40 Non tamen otiosè dixi religiosis : alij enim clerici seculares non tenentur interdictum,quod nullum est dem clement.1.coniuncta glos.religiosi, quæ hoc expresse adnotauit:& vt ab omnibus recepta est ibi, ita singulariter memoriæ mandanda. secundum Rauen. quod docet etiam B. Antoninus in 3.parte.tit.56. & Prieras verbo,excommunicatio.9.casu 47.& vna est omnium opinio. Quo fit,vt laude dignus sit quidam huius ciuitatis parochus,vir vita integra, prima iuris pontificij laurea à nobis insignitus:cui diuina faciẽti parum curæ,vt audio, fuit hoc trimestri à diuinis vlos dimittere, quoniam optime nouerat hoc interdictum nullum esse, ac ideo neque ab eo seruandum: quamuis à matrice seruaretur ecclesia : quod tamen multi,& etiam perdocti, vel vt sui applicarent, non animaduerterunt.

41 Duodecimo infertur, litteras huius subexecutoris valuis affixas impunè refigi,ac lacerari à quoliber potuisse,neque ob id in vllam censuram, vel pœnam casurum fuisse:si saltem id sine vi,ac scandalo clam fecisset. Quoniam primo illæ litteræ non erant iudicis alicuius:sed solum hominis priuati, vt per superiora patet. Secundo , quod extra suam potestatem ius dicenti impunè non paretur.l.fin.ff.de iurisd.omn.iud. cap.2.de constit.lib.6. Tertio,quod mandatum iudicis nullum non excusat,secundum Bart.vt plurimum receptum in l.justè.in fin.de adquir.possess.ergo à fortiori neminem accus.arg.l.fauorabiliores.ff.de reg.iu. & reg.cum iura.lib.6.Postremo,quod is nullã habuit iurisdictionẽ in eos,quos excõmunicauit.ergo minus in eos,qui illas excõmunicationes nullas lacerassent. arg.auth.multo magis.C.de sacrosan.eccles.clemen. si dominus.de reliq.& vener.sanctorum.

43 Decimotertio infertur , subexecutorem hunc excommunicando iniustè , etiam si non excommunicasset nulliter in multos laqueos incidisse. Nam primo se potius,quàm in quos eas tulit, ligauit & dehonestauit , iuxta ea , quæ Gratianus ait in cap.si habes. sub finem. 24.q.3. & probatur in quatuor capp. seqq. Nam,vt eleganter Hieronymus dicebat in cap.si quis non recto.ead.cauf.& quæst. interdum contingit , vt ille,qui foras mittitur,intus sit:& ille foris, qui intus videtur retineri. Secundo,in sacrilegium incidit.cap. non in perpetuum.ead.cauf.& quæst. Tertio,actione iniuriarum tenetur,secundum glos.2. illius cap. non in perpetuum,quæ citat text.in cap.temerarium.11.q. 3. est tamẽ aptius in hoc cap.illud.ead.cauf.& quæst.

vbi

vbi magnus ille Augustinus ait:*Si quisque fidelium fuerit anathematizatus iniustè , potius ei oberit, qui facit , quàm qui hanc patitur iniuriam , quod verbum , iniuriam , ponderat ibi glos. & addit ei: Potest ergo agere contra excommunicatorem actione iniuriarum.* quæ glossæ definitio maxime procedit contra hunc, quem dolo id fecisse conuincunt eius latitatio,& eius copiæ denegatio.de quibus in 9.causs.a nullitat. adiuncta l.1. & quod ibi adnotat Bald.C.de interd.mat.& l.fin.ff.de ritu nuptiar.cum iurisdictionis vsurpatione, de qua in 1.2.7.& 10.causs.
44 nullitatis confirmatur hac ratione. Quoniam qui denunciat,aliquem excommunicatum esse,implicitè vocat eum inhonestum : quia excommunicatus non est persona honesta,secundum Socin.consil.45.col.2. & sentit Anton. in cap.constitutus.col.2. & cap.cum dilectus.de purg.cano. Quinto incidit in obligationem soluẽdi omne damnum,& interesse eis, quos excommunicauit,cap.sacro.de sentent.excommunicat. in illis verbis:*Cúmque aduersus excommunicatorem de iniusta excommunicatione constiterit, excommunicator condemnetur ad interesse excommunicato:aliàs nihilominus, si culpæ qualitas postulauerit, superioris arbitrio puniendus:cum non sit leuis culpa tantam pœnam infligere insonti.* Hæc ibi.Neque illum error probabilis,qui tam multis modis sine colore errauit, excusare potest.argum.l.latæ culpæ.ff.de verb.signific.& notatorum in regul.ignorantia,lib.6. In eosdem laqueos incidisse prædictũ C. ac illius procuratores, & consultores facilè probet , qui huic negotio applicauerit. gloss. & quæ ibi Panorm. & doctores præsertim ipse Imol.Felyn.& Dec.scribunt in cap.1. de offic. deleg.

REMEDIVM TERTIVM.

SVMMARIVM.

1 *Interdicti huius tolendi remedium pœnitudo.*
2 *Peccatum mortale esse omnem iniustitiæ actum.*
3 *Excommunicato communicans in crimine , ob quod est excommunicatus in eandem incidit excommunicationem maiorem.*
4 *Pœnitudo remedium suaptè natura efficax ad tollendas lites, hominum vitio inefficax.*
5 *Christianos aliquot pœnum Christianos.*
6 *Confessarios parum doctos & liberos, litium occasiones esse.*

2 TERTIVM remedium fuerit pœnitudo, quam huic executori, præfato C.simul & procuratoribus ac fautoribus eius quadragesima hęc suadebit sanctissima.Oportebit enim , eos pertesum ire omnium suorum peccatorum capitalium, quo integrè confiteantur.& prouidi ad cœnam agni,& stolis albis candidi accedant, cap.omnis.de pœnit. & remiss. & cap. sunt plures. de pœn.dist.3.facit l.quãdiu.C.de distr. pign. at per prædicta constat , harum lationem iniustam, & nullam
2 fuisse.Omnis autem actus iniustitiæ peccatum est capitale regulariter, secundum S.Thom.receptum 2.2. quæst.59.artic.4. Cum ergo has censuras omnes prædicti,vel tulerint,vel vt ferrẽtur, petierint, consuluerint, fauerint,vel ministri fuerint:consequens est, eos capitaliter peccasse:immo & censuras à iudice præfa-
3 ti E. in præfatũ C. latas incurrisse. Quoniam (quod, proh dolor, pauci aduertunt) omnes,qui excommunicato communicant in crimine , propter quod est excommunicatus,consulendo,fauendo,vel aliter adiuuando,in eandem incidunt excommunicationem. cap.nuper.de senten.excommun.quod in hoc allegauit glos.cap. si concubinæ. cod.tit. vbi similis textus. & pulchrè declarat B.Anto.3.parte.tit.24.cap.35. Fateor tamen, hoc remedium , quod omnium debebat esse Christiano efficacissimum , fragillimum haberi: dum multi vix videmur credere animę immortalitatem: dum honorem pro Deo colimus : dum diuitiis velut idolis seruimus:dum tẽporaria pluris facimus, quàm æterna:dum solo ferè nomine Christiani sumus,& Christi humilitatem,& modestiam ore pleno laudantes,factis pœnæ omnino negamus : dum denique corporis morbos, & eius mortem exhorrescentes animæ Christi sanguine hoc passionis tempore redemptæ neque ægritudines sentimus, neque mortem eius omnium pessimam,maximéque tremendam timemus. Cuius rei bonæ partis caussa sunt confessarij parum liberi, minúsque docti, quibus persuasa est nimia facilitas absoluendi,& condonandi peccata.

REMEDIVM QVARTVM.

SVMMARIVM.

1 *Ordinarius non teneur seruare censuras nullas.*
2 *Ordinarius resistit delegato contra dispositionem cap. statutum. procedentissimo & quomodolibet per actum nullum grauati,data ei de facti notorietate informatione.*
3 *Ordinarius multa potest circa appellationem ad sedem Apostolic. interpositam.*
4 *Appellatione de facta ad sedem Apost. vt cognoscit ordinarius. & num. 5.*

1 QVARTVM remedium efficax quidem ac facilè contra harum censurarum , præsertim interdicti, effectum est, vt reuerendissimus D.Episcopus ecclesiæ B.& ecclesiæ suæ senatus siue capitulum per quam colendum eas inspicerent,& inspiciendas eruditioribus huius academiæ, ac aliis viris commendarent:& cum viderent nullam eis inesse virtutem nullatenus seruarẽt : quod facere possunt.

Quoniam primo executor nõ tenetur exequi sententiam, quam ei constat esse nullam,secundum glo. 1.versic. item nota.cap.pastoralis.§.quia vero.de offi. delegat.& alia, quæ supra in secundo remedio sub finem adduximus.

Secundo , per text. nostrum in hoc clarissimum, qui habet non teneri ordinarium ad parendum censuris, quas viderit latas à delegato, cuius delegationi alia præiudicat.

Tertio, quod qui scit,excommunicatum,antequã excommunicaretur , appellasse , non tenetur vitare, cap.dilectis. sub finem de appel.cap.solet.de sent.exc. lib.6.& alia multa,quæ supra in 2.remedio attulimus.

Quarto facit,quod præfatus E.in quem hæ sententiæ principaliter latæ sunt,non tenetur eas (vt supra latè monstrauimus) seruare.ergo minus tenebitur ordinarius,arg.auth.multo magis.C.de sacrosan.Eccl.

Quinto quod Ioan.And. Domi. & Perus.aiunt in 2
cap.statutum.§.si.hoc tit.lib.6. posse ordinarium resistere delegato cõtra dispositionẽ illius cap.grauanti. quod commendat ibi Perus.ad materiam c. ituduisti. de offi.leg.at is subexecutor contra decisionem illius c.electus iudex sine qualitatibus requisitis ab illo grauat E. sexcentis modis:ergo non solum non tenetur ei obedire:sed etiam poterit obuiare ordinarius.

Sexto , quod determinatio hæc præcedens Ioann. And.extendenda videtur etiã ad quemcunque alium casum, in quo delegatus per actum nullum aliquem

grauat,

Universidad de Deusto
Biblioteca

grauat, si de facti notorietate informatio ei detur: ratio enim, qua ille fundatur, nullitas actus ex notorietate facti resultans, est, vt ibidem exprimit, & clarè significat, dum allegat cap. sollicitudinem. versic. si vero. de appel.

Septimo facit ille versic. si vero. qui habet, Archiepiscopum declarare posse, non esse excommunicatum eum suffraganei subditum, de quo notoriè constat, antequam excõmunicaretur appellasse ad Papã.

Octauo facit cap. significauit. cum ei adnotatis. de offi. ordi. & glos. singul. in cap. fin. de rescript. & quod ibi Ioan. Andr. cum aliis omnibus determinat.

3 Nono facit, quod ordinarius potest cognoscere de appellatione ad Papam interposita, non solum incidenter, quo ad reuocationem eorum, quæ post appellationem attentata fuerunt. cap. cum teneamur, de appel. & quo ad faciliorem exitum, cap. 2. de matr. contr. contra interd. eccles. glos. in cap. si à iudice. de appel. lib. 6. sed etiam principaliter, quãdo scandalum aliquod imminer, & non facilis est ad Papam recursus ad effectum ei obuiandi. cap. constitutus. de appel. secundum intellectum Hostien. quem sequitur Aret. in cap. at si. §. de adulteriis. col. 3. de iudic. quem licet communis ibi dicat, non esse nimium litteræ germanum: tamen non negat in se verum: immo Panorm. (quidquid ei Præpos. imponat) eum ad vsum commendat. Pro quo facit lex illa singul. si hominem. ff. mandati. & glo. sing. in cap. tempora pœnitudinis. 26. quæst. 7. Immo etiam non existente scandalo ad effectum instruẽdi causam, & eam instructam remittendi, posset ordinarius saltem alius à iudice à quo, cognoscere de appellatione ad Papam interposita. per illud cap. constitutus. secundum intellectum Anton. qui licet Pan. dissentiat, defenditur tamen à Decio.

4 Cum ergo in casu proposito notoriè constet ex processu, & euidentia etiam facti, præfatum C. Archidiaconatum quẽdam incompatibilem post assertum accessum adeptum esse, ac per consecutionem accessui renunciasse: cum constet, hunc subexecutorem presbyterum simplicem esse, qualitatibúsque ad delegationem Apostolicam necessariis carere, ac sine causæ cognitione contra possidentem processisse, ac post & contra recusationem, & appellationes legitimas excommunicasse, denunciasse, contra participantes processisse, ac interdixisse: cum hæc non paruo omni scandalo sint populo, & damno, cum ob bella hoc tempore difficillimus sit ad sedis Apostolic. recursus, cúmque assumptio cognitionis, & absolutionis ad cautelam ad faciliorem expeditionem causæ tenderent: consequitur, ordinariũ multo plura posse, quàm ea, quæ præfatus E. petit, cuius modestæ petitioni suffecisset, ne tam vanis censuris, tam solidè obediretur, & ne non vitandus euitaretur: quo fit, vt merito præfatus E. conqueri possit non de ipso præsule integerrimo, qui rem ad suos relegauit officiarios; sed de aliis, qui in causa fuerunt, ne id fieret: non quod ipsi E. de illis benemerito malè velit: sed vel quod alij magis prosint, vel nimium sint scrupulosi, vel quod in rem non satis penetrare voluerint: quoniam etiam iuris informationem & verbo & scripto ab E. oblatam parui fecerint, magni facere alias soliti, etiam in grauissimis rebus, eius sententiam & iuris allegationes.

5 Quæstionis tamen quotidianæ fuerit: An ordinarius, cui diuersi delegati contraria exequenda præcipiunt, nec de præceptorũ nullitate ex rescriptorum tenore satis clarè colligitur: quia forte de subreptione quæ aduersus rescripta obijcitur, vel de alia nullitate non potest non visis processibus satis constare, an quemadmodum ordinarius præcipere potest delegatis, vt sibi exhibeant rescripta per hoc cap. sic etiã possit præcipere illis, vt exhibeant processus.

Et verius videtur posse. Primo, quia eadem in hoc casu ratio militat. Secundo, quod id cõsuetudo, quæ legum est optima interpres, habet.

Non obstat, quod huius cap. decisio à iure communi exorbitat, & ideo non sit extendenda: regula, quæ à iure. lib. 6. quia primo negari potest hoc cap. exorbitare à iure communi: quoniam antiqua iuris ratione & non noua niti videtur. Secundo, quod etiã exorbitantia extenduntur ad similes casus. per text. in c. cum dilecta. de consti. vtili. cum multis per Deci. ibi adductis, & l. his solis. C. de reuoc. dona. adiuncta glo

REMEDIVM QVINTVM.

SVMMARIVM.

1 *Legatus de latere de appellatione ad Papam vt cognoscit.*
2 *Legati potestas ordinaria partim, & partim extraordinaria.*

QVINTVM remedium, quod auctoritate nititur ordinaria, & extraordinaria, est, vt Reuerendiss. Do. D. Aloysius Lippomanus sede Apost. in vniuersam Lusitaniam cum potestate legati de Latere illustrissimus legatus appellationẽ ad sedem Apost. interpositam recipiat, & de illa cognoscat: quod facere potest etiam iure communi, licet aliqui facilè, vt audio, contradixerint. Primo tãquam quiuis alius ordinarius, iuxta ea, quæ sub finem remedij præcedentis diximus. Secundo, tanquam legatus à Latere, cui ex priuilegio competerit speciali, vt de appellatione ad sedis Apostol. interposita cognoscere possit, quo eam instruat, & instructam ad Papam remittat. Casus est memorabilis & singu. in cap. constitutus. de appel. secundum communem, quam ibi Panor. Imol. Perusin. & Præpos. sequuntur, & ante illos affirmauit Specul. de legato. §. nunc ostendendum. num. 36. versic. 33. quod non solum potest per se facere: sed etiam faciendum alij cõmittere, vt est ad litteram tex. in illo c. constitutus.

Et ne dicas, D. Aloysium non esse legatum à latere, quia soli Cardinales sunt legati à latere, quorum de numero non est ille, considera, quod paria sunt, quem esse legatum Cardinalem, & legatum à latere, ac legatum cum potestate legati de latere datum, vt pulchrè determinauit Dec. consil. 149. colum. fin. & facit l. in testamento. ff. de conditio. & demonst. Tertio, quod Sanctiss. D. N. D. Paulus Papa huius nominis III. ob eius illustria ornamenta potestatem ei augustiorem multo dedit in multis, quam sit legatorum à latere: in quibus est, vt audio, potestas cognoscendi & finiendi causas ad sedem Apostol. per appellationem, vel alias delatas. Potestatem autem eius partim ordinariam esse, ac partim extraordinariam constat ex cap. 1. de offic. legat. iuncto cap. 2. & fi. eod. tit. lib. 6. & clem. 2. de offic. ord. vbi gloss. penult. putata sing. ibi à Cardin. q. 17. & Panor. in cap. cæterum. de iudic. colum. 5. sentit, illius iurisdictionem, licet ordinaria sit, extraordinario tamen modo inductam esse: quam tamen magis extraordinariam faciunt clausulæ de more multæ, quæ ipsum maiorem legato efficiunt.

REMEDIVM SEXTVM.

SVMMARIVM.

1 *Absolutio ad cautelam non impeditur propter exceptionem manifestæ offensæ, quando excommunicatio allegatur nulla ob iurisdictionis defectum, siue manifestum, siue dubium.*
2 *Interdictum speciale tollitur ad cautelam.*
3 *Interdictum generale non relaxatur ad cautelam, sed simpliciter sic, data cautione de parendo iuri, etiam antequam de caussa nullitatis constet.*
4 *Vna de re qui dicit, de alia negat, si est dissimilis: non si similis.*
5 *Huiusmodi, dictio dispositionem ad omnia præcedentia refert.*
6 *Censuras tolli, vel non tolli parum refert partis, pro qua latæ sunt, si appellatio pendet.*
7 *Excommunicationem aliquando reddit fortiorem denunciatio: quo casu appellatio ab excommunicatione lata denunciationem suspendit.*
8 *Appellationem ab excommunicatione lata sustinere hodie potestatem denunciandi in his, quæ non sunt notoria saltem probabilissimum.*
9 *Libello in eodem nullitatem & iniquitatem sententiæ accumulari.*
10 *Excommunicatio vt nulla, & iniusta simpliciter declaretur, peti posse.*
11 *Appellatio per nullitatem sententiæ iustificatur, quando ab habente vim definitiuæ: & etiam quando ab interlocutoria, si ex caussa illam annullante expressa fiat.*
12 *Auctor correctioni sedis Apost. legati eius, & cuiusuis rectius eo sentienti omnia subijcit.*

SEXTVM remedium est iudicis delegati particularis super hoc à sede Apost. impetratio, vel in illo summæ auctoritatis prætorio Rotæ, vel extra illud in partibus: de quo nemini est dubium.

MODVS MEDENDI.

1 MODVS medẽdi his duobus remediis huic vulneri tam iniustè illato, vel tentato duplex esse videtur. Alter est, vt statim citato præfato C. ante omnia petat præfatus E. absolutionem ad cautelam ab excommunicatione hac inutili, iuxta formam cap. cum contingat. de offi. deleg. cap. Apostolicæ. de except. cap. ad præsentiam. de appel. cap. cum desideres. §. 1. & cap. per tuas. c. venerabili. de sent. excom. c. venerabilibus. §. fin. & cap. solet. & ibi adnotata per Ioan. Andr. ab omnibus ibidem relatum & receptum de sent. excom. lib. 6. allegando prędictas omnes, & singulas nullitatis caussas.

Non obstat primo, quod poterit præfatus C. obijcere manifestam offensam, iuxta illud cap. solet. quoniam primo illud non est verum, quando allegatur excommunicatio nulla ex iurisdictionis defectu, de quo manifestè constat. secundum Rot. in decis. 327. fi. contra quæ in noue rubricatis est 6. de exceptio. in nouis. immo eo casu absolutio simpliciter est facienda, vt ibi ait Rot. & antea Innoc. in illo cap. solet. nu. 11. probatus ibi per omnes: at de iurisdictionis defectu huius subexecutoris manifestè cõstat. Tum quia ipse protestatus fuit procedere vt merus executor, quem nulla iurisdictione vti posse, probatum est in 4. nulli. cauf. & in fine illat. 11. Tum quia carebat qualitatibus requisitis ad iurisdictionis delegatæ capacitatẽ, iuxta illã, quæ late in 2. nullita. caussa deduximus. Secundo, ideo non est locus exceptioni manifestæ offensæ in hoc casu, quia ea non recipitur, etiam quando allegatur excommunicatio nulla, ex iurisdictionis defectu dubio, vt eadem decisio. Rotæ, in hæc verba dixit: *Si contra petentem absolutionem ad cautelam opponatur exceptio rei iudicatæ, vel manifestæ offensæ ex sola non paritione rei indicatæ, talis exceptio nullo modo admittẽda est, si allegetur nullitas sententiæ excommunicationis ex defectu iurisdictionis: aut enim constat manifestè de iurisdictione: aut constat de non iurisdictione manifestè: aut est dubium. Primo casu, non potest peti huiusmodi absolutio ex defectu iurisdictionis, cum de ea constet manifestè. Nec secundo, cum tunc de nullitate excommunicationis constet manifestè. Tertio, solo casu est locus huiusmodi petitioni.* Hæc Rota. antequam idem tenet Innocent. in d. cap. solet. num. 10. quem sequitur Ioan. Andr. quæst. 11. ab omnibus aliis probatus: at in casu nostro licet quis proteruus neget, manifestè constare de huius subexecutoris iurisdictionis defectu: negare tamen non poterit, saltem dubium esse primo aspectu: ergo non est locus exceptioni manifestæ offensæ. Tertio, ideo non est locus huic exceptioni: quia nulla, hic fuit offensa manifesta: immo nec dubia, vt patet per exceptiones in cap. si quando. supra eod. disputatas, & est deductum in 3. caussa nullit.

Non obstat secundo, quod interdictum generale non potest ad cautelam relaxari, per text. sing. in cap. præsenti. de sentent. excommunic. lib. 6. Et per consecutionẽ licet præfatus E. ad cautelam absoluatur: non tamen ob id interdictum tolletur. Non, inquam, hoc obstat, quoniam primo, si diceretur hoc esse interdictum speciale, non esset locus illi cap. secundum Ioan. Monach. quem Ioan. Andr. Domin. & Perusin. cum communi contra Archid. sequuntur & Rot. decisio. 436. vtrum interdictum. quæ in noue rubricat. est 9. de sentent. excommun. in nouis. & Felyn. in cap. Apostolicæ. de except. num. 3. & Calder. de eccles. interdicto pag. 8. sed non est speciale: quia similitudinem potius, quàm specialitatem habet. Ideo secundo respondeo, concedendo generale interdictum regulariter non esse quidem relaxandum ad cautelam, sed fallere quando petitur, simpliciter ad instantiam partis, ob cuius culpam positum dicitur, præstita cautione de parendo iuri: quia tunc datur, etiam antequam de iustitia vel nullitate constet secundum Rot. decis. 77. nota quod secundum. quæ in noue rubr. est 19. de sentent. excommuni. in antiq. quæ habet hoc casu locum esse cap. cum contingat. de offic. delegat. idem etiam habet decisio. Rotæ 435. nota vtrum. quæ in noue rubric. est 18. de sentent. excommunicat. in eisdem antiq. & idem tenuit Domi. in illo cap. præsenti. sub finem. & Perus. in princip. Pro quibus videtur casus in cap. qua fronte. de appell. inducendo eo modo quo Rota in prædicta decisio. 435. inducebat, scilicet quod ibi fuit quæsitum de absolutione excommunicationis & interdicti: & licet de absolutione sola excommunicationis respondeat, ex sufficienti rationis paritate videtur etiam de interdicto respondisse, arg. cap. 2. de transl. prælat. illud. ad l. Aquil. Per quam inductionem respondetur eidem cap. contra hanc conclusionẽ aliter inducto, scilicet quod qui de vno dicit, de alio negare videtur, cap. nónne. de præsump. & l. cum prætor. ff. de iudiciis. & ibi de absolutione interdicti & excommunicationis interrogatus Papa, solum de absolutione excommunicationis respondit. Nam responderi potest, cum, qui de vno dicit, tunc de alio negare videri, quando illud aliud

Universidad de Deusto
Biblioteca

est dissimile,non quando simile, secundum Domi. in c.qualis.25.dist.& glos.in c.si tibi absenti.de præb.lib. 6. Secundo facit,illud idem c. qua fronte inductum, vt per Felyn.in d.c.Apostolicæ.nu.3.de except.vbi etiã hanc nostram conclusionem asseuerat post Domi. in cap.cum contingat.de offic.delegat.cui tribuit illam inductionem, ponderat enim verba illa : Huiusmodi sententiam,in fine illius c.qua fronte.posita,attento, quod dictio,huiusmodi,refert dispositionem ad omnia præcedentia,secundum glos.verb. huiusmodi, in proœmio sexti,& in c.nemo.de elect.eod.lib.& quod illud cap.tam de interdicto,quam de excommunicatione prius agit. Tertio facit quòd excommunicatio & interdictum quo ad ferendi modum æquiparãtur, cap.1.de senten.excom.lib.6.& etiam quo ad modum tollendi.c.1.de his quæ vi.eod.lib.& specialiter diuersificantur in modo tollendi ad cautelam. per illud c. præsenti. Ergo quo ad simplicem relaxationem non est ponenda differentia. Quarto facit, quod parum, vel nil refert eius pro quo censuræ feruntur eas tolli, vel non tolli, quando appellatio , de qua est cognoscendum,est interposita,secundum Innoc.in c.pastoralis.nu.1.de appel.affirmantem,cum, pro quo aliquis excommunicatus fuit, & ab excommunicatione iam lata appellauit,non posse iuste appellare à iudice, si is nollet eum denunciare;cuius rationem in hæc verba subijcit vir eruditissimus: *Non interest, inquit, eius pro quo excommunicatus est, quod denuncietur, cum certum sit, quod hic excommunicatus non est cogendus ,pendente appellatione, nec consulendus, vt soluat.* quam determinationem omnes ibi sequutus:expressius autem Hosti.Ioan.Andr. Anto.& Imol. quam Perus.& Præpos. licet illi etiam expressius,quam Panor. cui sub finem in meo libro, pro non denunciet, est denunciet.

Et ne demireris hoc Inno.dictum, considera illud sing. scilicet eum, qui post excommunicationem appellauit,non posse denunciari,quando per denunciationem excommunicatio fortior redditur,vt contingit in casu cap.tua.de sent. excom. in quo absolutio, quæ ante denunciationem ordinarij competit , post eam Papæ reseruatur,secundum Perusin.in illo §.verum.sub finem,qui hãc determinationẽ tribuit Imolensi nulli alteri eam tribuenti:cum tamen originaria fuerit D.Anto.nu.11. Nam licet ille pro sua modestia eam Ioan,And.tribuat:ille tamen id non dixit,sed rationem illud affirmandi posteris præbuit , dum animaduertit in casu illius c.tua. denũciationem augere ligamẽtum excõmunicationis:& ita rationẽ propter quam in §.verum.statutũ fuit,vt non obstãte appellatione cõsecuta, excõmunicatus denũciaretur, cessat.

Ex quibus inferri videtur quiddam nouissimum: nempe hodie post illã extrauag.ad euitanda.quæ habet,neminem vitandũ,nisi denunciatũ, cuius tenorẽ, & alia quædã gratia super ea dubia in c.1.§. laboret. de pœnit. dist.6.tractauimus, nõ posse denunciari eũ, qui ante denunciationem , & post excommunicationem saltem in his quæ non sunt notoria appellauit. quandoquidem hodie maximas vires recipit excommunicatio per denunciationem.

Alter autem his remediis medendi modus fuerit, vt petat dictus E. declarari , appellationes à se factas legitimas esse ac iustas:has autem huius subexecutoris censuras nullas esse,iniustas & iniquas. quæ accumulatio licet contraria implicare videatur,fieri tamẽ potest : quia nemo prohibetur vti pluribus defensionibus,teg.nemo pluribus.lib.6.etiam cõtrariis,secundum glos.ibi per text. in c.1.13.q.2.& l.nemo ex his.ff. de except. at appellatio defensio est l.1.ff.de appell. & cap.significauerunt.de except. poterit ergo peti censuras declarari nullas & iniustas: nam & admittitur libellus,in quo quis dicit,sententiam nullam, vel petit restitutionem in integrũ,cap. constitutus. vbi Panor. de restit.in integr.per illum text. & idem Panor.in c. cum olim. col.2. de priuileg. & non solum conditionaliter:sed etiam simpliciter peti potest declarari eas nullas & iniustas,secundum Innoc.expressè in illo c. dilecto.nu.2.sicut & exceptiones cõtrariæ simpliciter opponi possunt. Et in dubio oppositæ videntur disiunctiuè,vt Innoc.in cap.auditis.de præscript.num.2. ait , vt si vnum non poterit probare , aliud probet. quod maximè ait Panor. memorandum ibidem, nu. 24. Nam & reus excipere potest,quod soluit,& quod in testamento liberatus sit, vt notat Bart. in l.1.C.de fal.caus.adiect.leg.in 2.oppo.

Ad hoc autem, vt appellatio præfati E. iudicetur legitima,& iusta, sufficiẽt probare monitoria pœnalia actus subexecutoris fuisse nulla:quia primo à sententia nulla appellari potest iuxta ea multa , quæ adduximus in 14.caus.nullit. Nam licet non sit necessarium,tamen est vtile:quia saltem causãm ad superiorem deuoluit. secundum Panorm.communiter receptum ibi à Perusi.q.7. & aliis in cap.dilecto.nu.7. de appellatio.& Bald. in l.1.C.de senten. ex peri.recit.& Bart.in l.si.expressim,in 3.quæst.& in l.si vt proponis, 1.C.quomodo & quando iud.Lap.alleg.107.aliàs 116. appellatio à nullitate.Secundo,quia ad iustificandam appellationem à definitiua interpositam sufficit probare sententiam esse nullam,secundum Innoc. in illo cap. dilecto. ab omnibus receptum : at mandata illa pœnalia de relinquẽda possessione vim habebant definitiuæ super possessorio latæ,vt supra est dictum.

Secundo,quod ad iustificandã appellationẽ,etiam ab interlocutoria,satis,est probare illã esse nullam ex caussis,in appellatione expressis, secundũ quod satis sensit Innoc.nu.3.in illo cap.dilecto, & expressè affirmauit Panor.num.7.Perus.q.19.cum omnibus aliis.

Ne autem res diutius differatur , præsentetur statim processus à subexecutore factus, vna cum præfectione præsenti cum ea , quam super negotio principali in cap.si quãdo. supra eod.habuimus quo promptius:ea,quæ ad occurrentium dubiorum dissolutionem pertinent, inueniantur ab illustrissimo & reuerendiss. D. Legato.Cuius candidæ limæ omnia in his duabus præfectionibus dicta subijcio,non solum qua parte sedis Apostolicæ (quæ vna est omnium magistra veracissima) personam agit:sed etiam qua parte recondita eruditione,quam mox commentarij ipsius in Genesim iamiam edendi palam faciẽt,aliis eminet. subijcio item cuiusuis, quæ iustior fuerit, sententiæ: protestatus nulla mihi parte illa placitura , nisi quã veritati, & bonitati consonuerint. Dixi.

Excidit à memoria admonere in corollario nono. 2.remedij:ea,quæ in caussa 15. scripsimus de appellatione à declaratione pœnæ censurarum incursæ interposita. per quæ palam est , præfatum E. neque in iudicialibus neque extraiudicialibus vitari posse:quoniam, vt ibi probatum est,quo ad dubitationem impediendam maioris virtutis est appellatio à declaratione censuræ incursæ, quam à censura ferenda.

FINIS.

COM

COMMENTARIVS VTILIS IN RVBRICAM DE IVDICIIS

Ad S. D. N. Gregorium XIII. Pont. Opt. Max.

SVMMARIVM.

1 *Author quid nouè addit repetitioni cap.nouit. de iudic.*
2 *Iudicialis strepitus aliquantula cœlestium memoria salienduo.*
3 *Continuationis huius tituli ratio multiplex,& quæ vtilior.*
4 *Argumentum de præparatorio ad præparatum non valere simpliciter, & vt potest valere.nu.7.*
5 *Matrimonia quæ non valeant,& sponsalia sic hodie.*
6 *Adulterio vxor perdit dotem , sed non eius præparatoriis, quæ licèt sint peccata mortifera, non æquantur illi. nu. 8. licèt ex eis cum aliis circunstantiis præsumatur illud.nu.9.*
10 *Dos proprior vxori,quàm feudum vassallo.*
11 *Iudex præparatorij quis sit iudex causæ præparatæ.*
12 *Iuramenti ratione quando quis nouum sortitur forum. & 13.*

1 MVLTORVM rogatu edituro mihi nouè hic in Vrbe an. 1575. repetitionem in cap. nouit. de iudic. iam pridem anno 1548.editã Conimbricæ , visum fuit sequi morem Antiquiorum , qui cum repetebant aliquod cap. cuiusmodi tituli præmittebant nonnulla super ipsius rubrica ad eiusdem declarationem pertinentia : & ideò prælusimus aliqua super hanc rubricam, sub qua situm est præfatum cap. nouit. desumpta ex illis multis, quæ disputaueram personam Gymnastæ , qualis tunc eram , agendo , prælegendo illam in prædicta Conimbrica anno 1538. quæ nemini dicaui. Nunc autẽ recogniturus tam ea,quæ tunc prælusimus,quàm præfatam totam repetitionẽ multa emendando, addẽdo , demendo,& mutãdo redigimus primo in epilogum,& summam ea,quę de iudicio prout sumitur pro processu iudiciali post alios in eãdem rubricam fusius eodem anno scripsimus,quę nondũ sunt edita: adiectis tamen aliquot , quibus mens quadantenus cælestia moneatur pro persona censoris , siue pœnitentiarij minimi , quam præfato anno 1575. agebamus,& nunc agimus.

2 Secundo addemus multa de iudicio , prout sumitur pro actu iudicandi,quibus pius lector præmoneatur ea,quæ de iudiciis est,doctrina non solum doceri qualis debeat esse ordo processus iudicialis externi, sed etiam qualis esse debeat tranquilla animi cuiusliber determinatio , & definitio , quod est auctarium dignum , ni fallor , quod omnes tam interni , quàm externi fori Iudices , & tam priuata , quàm publica auctoritate iudicantes semper præ oculis habeamus.

3 Primùm igitur redigẽdum est in epilogum, quod Decius in vtraque lectura,& Ripa eruditè,subtiliter, & laboriosè quidem , sed parum vtiliter videntur de ratione continuandi, & subordinandi hunc titulum præcedentibus disputare, & planius, ac vtilius tyronibus præfertim est dicere , quòd ratio , qua Gregorius motus fuit ponere hunc titulũ in principio huius libri,est, quòd totum hoc volumen Decretalium digesit in quinque libros : quorum materias designant illa quinque verba illius Senarij antiqui,

Iudex,iudicium,clerus sponsalia,crimen.

Quorum primum,scilicet Iudex , designat , quòd in primo principaliter tractatur de personis Iudicũ, & de pertinentibus ad eos. & secundum , scilicet Iudicium , quòd tractatur principaliter in secundo de iudiciis , siue processibus Iudicum , siue pertinentibus ad ea. Tertium vero scilicet clerus , quòd in tertio principaliter agitur de clericis , & ad eos pertinentibus. Quartum autem, scilicet , Sponsalia, quòd in quarto tractatur principaliter de sponsalibus,& matrimoniis,& ad ea pertinentibus.Quintum denique,scilicet, Crimen,significat , quòd in quinto principaliter agitur de criminibus , & ea tangẽtibus: & ita in principio secundi libri præmittit titulum generalem de Iudiciis.

4 Secundum quòd illatio illa Pan. & omnium posteriorum,quòd valet argumentum de præparatoriis ad præparata,quam excerpunt ex illa continuatione Ioan.And.videlicet, *Supra dictum est de præparatoriis Iudiciorum , nunc de ipsis Iudiciis est videndum.* non est efficax:quandoquidem innumera sunt præparatoria, de quibus non dicuntur verè illa , quæ de præparatis: Nam sponsalia præparant ad matrimonium,sed non sunt indissolubilia, vt illud cap. quemadmodum. de iureiur.& qui contrahit illa cum consanguinea , vel religiosa,non excommunicatur , vt qui contrahit illud clem.1.cũ glos.de consang. & hodie valent sponsalia absente Parocho contracta , non tamen matrimonium,iuxta cap.1.Concil. Trid.sess.24.de reform. matrim.adiũctis,quæ nos addimus in Manual. Confes.cap.22.nu.25.& melius cap.25.nu.144.Et probatio est præparatoria ad sententiam,non tamen transit in rem iudicatam,sicut illa, & non est necesse appellare ab illa,sicut à sententia : nec est exequenda sicut sententia,vt palam est toto tit. de probat. de testib.& de re iud.& appella.Prima item tonsura præparat ad ordines maiores,sed non est ordo sacer,sicut illi , cap. à

Universidad de Deusto
Biblioteca

multis.de ætat. & qualit. Ius item patronatus non est beneficium ecclesiasticũ, potestque cadere in laicum, & potest donari, & legari. cap. cum autem. cap. cum secundum. de iure patrona. non autem beneficium. cap. 1. de reg. iur. lib. 6. & alia innumera. Quare illud Barth. in l. qui proprio. §. item quæritur. ff. de procurat. quod procurator cõstitutus ad præparatoria, tenetur defendere dominum in præparatis, alio quidẽ textu, vel alia ratione est verum, nõ tamen illa, quod idem sit iudicandum de præparatoriis & præparatis, vnde & ipse ibidem asserit, procuratorẽ primæ causæ non teneri ad defendendum causam appellationis, licet prima sit præparatoria ad secundam.

6 Tertium, quod minus infertur illud Baldi in cap. tuæ. de procurat. in versi. quid si absque carnali copula, nempe, quod sicut mulier priuatur dote propter adulterium, cap. plerumq; infr. de donat. inter virum & vxor. ita etiã debeat priuari propterea, quod passa sit manus alterius ad mamillam, argum. à præparatoriis ad præparatum: Tum, quia licet inter præparatoria & præparata debeat, aut possit esse aliqua subordinatio, conuenientia, aut cohærentia, non tamen tanta, vt de vtrisque eadem dici queant, præsertim quando necessario non esse inferunt, vt in casu proposito, non enim necessario infertur, tetigit mamillas, igitur habuit rem cum illa. Tum, quia longè maius est peccatum adulterium, quàm passio manus
8 in mamillas, vt colligitur ex S. Thom. 2. 2. q. 151. art. 4. dum ponit differentiam inter castitatem, quæ est circa ipsum actum carnalem, & inter pudicitiam, quæ versatur circa alloquia, tactus, & oscula turpia, & melius q. 154. art. 4. quatenus ait, alloquia, tactus, & oscula, sua natura, siue absolutè considerata, vt ait ibi Caiet. non esse peccata mortalia: Tum, quia alioqui etiam propter visum, alloquium, vel solius manus tactum libidinosum, deberet perdere, quia etiam hæc sunt peccata mortalia, & præparatoria adulterij, cap. nec solo. 32. q. 5. tradit S. Thom. in d. q. 154. art. 4. quod tamen nemo dicat: Tum, quia pœna non debet extendi de vno casu ad alium, cap. pœnæ. de pœnit. dist.
9 1. præsertim ipso iure imposita. glos. solen. cap. fin. de iure patron. saltem quando non est eadem ratio, vt hic per præfata, imò neque quando est eadem ratio, nisi interuenerit aliquid aliud de illis, quæ Domini. & Franc. ponunt in cap. 1. de temp. ordin. lib. 6. & nos nuper posuimus clarius in cap. interpretatione. de pœnit. dist. 1. à num. 3. per quod soluuntur rationes, quibus Ripa hic adhæret Bald. Tum, quia §. 1. quib. mod. feud. amitt. qui loquitur de feudatario ponente manus ad mamillas vxoris domini, non rectè arguitur ad vxorem, quæ patitur illã impositionem. Partim, quod reuerentia feudatarij maior debeat esse ad dominum cui vasallus est per iuramentum solenne astrictus, & dono feudi obstrictus, quàm vxoris ad
10 mariti, quæ creata est ei socia, Genes. 2. Partim, quod feudũ quod perditur, minus sit illius, quàm dos vxoris: quia non est nisi quoad vtile dominium. Tum, quia si excommunicatio ferretur ipso iure in eum, qui adulteraretur, qui prædicta impudica faceret abstinẽdo se a copula, non esset excõmunicatus. Tum, quia licet ex his actibus impudicis colligatur aliqua præsumptio, non tamen illa est præsumptio iuris & de iure, contra quam non admittitur probatio, & ita probato cõtrario non iudicaretur adultera, nec consequenter priuata dote. Quare resoluendum est primo, dicto Baldi non esse locum in foro conscientiæ. Secundo neque in foro exteriori probato contrario, quod cessat præsumptio. Tertio, quod neque esset locus illi etiam non probato contrario in solo tactu mamillarum, immò nec in solo osculo, nisi probarentur aliquæ alias circumstantiæ loci, temporis, vel personarum, ex quibus præsumenda esset adultera, quo casu non perderet dotem ex eo solo, quod passa est tangi vel osculari: sed quia probatur, & iudicatur esse adultera.

Quartum, quod non infertur etiam ex prædicta 11
continuatione, quod iudex Ecclesiasticus adiutus ab aliquo pro absolutione à iuramento à se præstito, ad effectum agendi aduersus contractum, quem iurauit, fiat Iudex super ipso cõtractu, si alias non erat competens ad cognoscendum de illo: quia, vt prædixi, cohærentia præparatorij ad præparatum, non est tanta, vt quicquid dicitur de altero, sit de altero dicendum. nec consequenter efficit, vt iudex ecclesiasticus ex eo solo quod est Iudex præparatorij, fiat Iudex præparati, vt contra Bald. tenuit Castr. in l. ordinarij, C. de rei vend. quem sequitur & confirmat Decius hic, quem in prædicto anno 1548. sequuti constituimus Baldum ea ratione, qua Ripa hic defendit communem. Tum quia, illud Baldi in d. l. ordinarij. C. de rei vendic. scilicet, Iudex causæ præparatoriæ debet esse præparatæ, restringendum est, quãdo esset competens præparatæ, etiamsi non cognouisset de
12 præparatoria, de tali enim loquitur illa lex ordinaria, in qua ipse se fundat. Tum, quia cap. fi. de foro competet. lib. 6. quod habet cognitionem de iuramẽto spectare ad iudicem ecclesiasticum, etiam inter laicos, restringendum est, ad casus, in quibus agitur de obseruantia iuramenti, & ad cogendum iurantem seruare illud: non autem cum prætenditur contrarium. Procederet etiam dictum Baldi, cum iudex absolues esset competens in materia, in qua Ecclesiasticus esset competens alia ratione quàm iuramenti, qualis est vsurarum, sacrilegij, &c. Tum, quia Alex. III. in cap. causam quæ. qui fil. sint legit. noluit cognoscere de spolio partis in præiudiciũ iurisdictionis regis Angliæ, licet cognoscere de legitimitate eius. Tum denique, quod nullo iure, neque vlla efficaci ratione probatur, quòd iudex incompetens super vna causa, fiat competẽs in illa eo solo quòd cognouit de præparatoria ad illam, imò viderur casus in contrarium in l. 1. C. ad exhib. & hanc partẽ seruat vsus & praxis Hispaniæ, & etiam Galliæ, & decis. Tholos. 51. definit iudicem ecclesiasticum, qui cognouit de legato pio, non posse cognoscere de interesse, & quod multi authores clasici citati per Dec. & Ripã id tenẽt, quod ipsum etiam post nos tenuit eruditissimus iuxta ac
13 15 piissimus Didacus à Leyua siue Couarruuias, lib. 1. var. resolut. cap. 4. nu. 8. tametsi plus rationibus præfatis, quàm authoritati omnium præfatorum fidam.

SVMMARIVM.

14 Iudicium significat quindecim. sed nullum eorum originario significatu.
15 Iudicium pro discussione, siue processu iudiciali definitur sic paulò cautius.
16 Iudicium inquisitionis propriè dicitur iudicium, & quodlibet aliud etiam ante litem contestatam.
17 Iudicium est duplex, ordinarium, & extraordinarium, quorum vtrumque hactenus non definitum sic definiri potest,

18 Iudiciorum inquisitionis absolutè extraordinarium, secundum quid ordinarium.
19 Iudicium aliud spirituale, aliud temporale, & vtriusque definitio.
20 Ius patronatus est spirituale, & annexum spirituali.
20 Annexum alicui non est idem, quod illud in specie, sed potest esse in genere.
22 Disputatur male, an hoc sit illud, priusquam sciatur quid sit illud.
24 Spiritus multa significat, & ideo spiritualia multigena.
25 Spirituale definire non facile, sed definitur sic quoad propositum.
26 Dona Dei non omnia esse spiritualia, & quæ talia.
27 Sacramentalia & beneficia, qua ratione sunt spiritualia, eadem est & ius patronatus.
28 Spiritualia quædam alijs spiritualibus spiritualiora, & ideò aliis alia annexa.
29 Sacra non omnia spiritualia.
30 Spiritualibus cur dicantur annexa beneficia, & ius patronatus.
31 Iudiciorum aliud criminale, aliud ciuile, aliud mixtum, & omnium definitio, & nu. 34.
32 Iudicium ad remouendum quem ab officio criminale est.
33 Intellectus cap. per tuas. de simon.
35 Crimina non semper omnino extinguuntur morte.
36 Causa criminalis quare interdum vocatur pecuniaria.
37 Pœna criminalis quare interdum vocatur ciuilis.
38 Pœna pecuniaria legalis, vel conuentionalis cui applicanda.

14 VIntvm quod hæc vox, iudiciũ, quindecim Iurisperitis significat, secundum Ioan. Monach. in hoc eod. tit. lib. 6. contenta iis tribus senariis.

Actio, lis, author, forus, arbiter, vltima velle,
Quæstio, discre. sent. instan. discussio, posse,
Pernicies, pœna, processus iudicialis.

hoc est, significat Actionem, ff. de iudic. l. in tribus inf. de procur. cap. ex litteris. Litẽ, ff. de pecul. l. quod debetur. ff. ad Trebel. l. 1. 2. respon. Authoritatẽ, infra eod. cap. decernimus. Forum, infra eod. cap. quanto. Arbitrium, 2. q. 6. cap. à iudicibus. & ff. qui satisd. cog. l. arbitro. de offic. deleg. lib. 6. cap. ab arbitris. ibi enim arbiter dicitur Iudex. ergo & Arbitrium dicetur iudicium, Vltimam voluntatem, C. de sacrosan. eccles. l. 1. & cap. licet. de sepult. lib. 6. Quæstionem, C. de ordin. iudic. l. quæstionum, infra qui fil. sint legit. cap. per venerabilem. §. rationibus. Discretionem, ff. de iudic. l. cum prætor. infra de præb. cap. grauc. Sententiam, de offi. deleg. cap. de causis. de appell. cap. si duobus. circa fi. de præscrip. cap. fi. ff. de legat. 3. l. qui concubinam. §. si hæres. & Ecclesiast. 18. cap. ibi. *Ante iudicium iustitiam tibi para.* Instantiam. C. de iudic. l. properãdum. §. 1. cap. venerabilis. inf. eod. Discussionem, vt hic & C. & ff. eod. tit. & inf. de verb. sign. cap. forus. in princ. Posse vel potentiam ff. de iudic. l. iudicium soluitur, id est potestas indicandi, Perniciem, 1. ad Corinth. 11. ibi. *Iudicium* id est perniciem *sibi manducat & bibit*, sic exponitur 4. sent. dist. 9. in fin. Pœnam, Matthæi 4. *Qui occiderit reus erit iudicio*, id est pœna sicut Ioan. iij. ibi, *In resurrectionem iudicij*, hoc est pœnæ æternæ. Processum iudicialem, infra eod. cap. 1. & cap. 1. de except. lib. 6. in princ.

Addo tamen omnibus, quòd verbum, iudicium, nihil horum significat secundum suam propriissimã & originariam significationem, vt infra nu. 39. monstrabitur. Dixi originariam, quia secundũ propriam etiã illa satis propriè significat. Porro iudiciũ pro- 15
ut significat discussionem, vel processum iudicialem, vt hic sumitur, definitur esse actus trium personarum, iudicis, actoris, & rei in discutiendo contendentium vel contendere parantium, in qua definitione verbum, actus, videtur accipi singulariter vel collectiuè pro vno, vel multis actis momentaneis, vel successiuis præfatarum trium personarum, vt accipi potest iuxta doctri. Barth. in l. si pluribus. sub fi. de legat. 2. & verbum, trium, pro triplicis generis, & verbum, personarum, vt comprehendat etiam personas fictas: quoniam in iudiciis inquisitionis, & denunciationis, & aliis, quæ ex officio fiunt, pro actore vel accusatore, interuenit fama vel notorietas, aut Reipub. vtilitas, vt colligitur ex cap. super iis. & cap. inquisitionis de accusat. imò & pro reo interuenit damnum publicum, sicut & pro actore vtilitas publica in iudicio inquisitionis generalis, quæ fit iuxta l. congruit, ff. de offi. præsid. & cap. 1. de offic. iud. ordin. Dixi, in discutiendo, pro, in iudicio, quod ponitur communis, & pro in loco Iudicij quod ponit Decius & Ripa, ne definitum in definitione repetatur. Addidi, vel contendere parantium, ad comprehendendum principium iudicij, quod est citatio. §. fin. Instit. de pœnit. tem. litig. & libelli oblationem, recusationes, interrogationes, cõfessiones, probationes, & alia quæ passim fiunt ante litem contestatam. Per quas expositiones longè planiùs, breuiùs, & vtiliùs, quàm ab aliis potest 16
defendi definitio communis, ex qua infertur, quòd iudicium inquisitionis, vel denunciationis est propriè iudicium, & quod iudicium non solum inuenitur post litem contestatam, sed etiam ante illam, licèt integriùs post illam, sed integritas & magnitudo nõ mutant speciem. l. fi. ff. de fund. instr. & licèt multa liceant post litem contestatam, quæ non licent antea. cap. quoniam frequenter. vt lit. non contest. & è contrario multa licent antea quæ non licent post. l. post litem. ff. de procur. & licèt ob id quoad quędam Iudicium dicatur incipere à litis contestatione, l. vbi cœptum. ff. de iudic. vnde & multæ cautiones & prætoriæ stipulationes præstitæ ante litem contestatam, propriè dicuntur iudiciales, l. 1. & 2. ff. de præt. stipul. & quidem omnia, quæ fiunt coram Iudice ad cõtendendum, imo & ad concordandum, ad incipiendam litem, vel ad impediẽdum eius initium dicuntur esse Iudicium, vel aliqua pars eius, vnde rectè Dec. in 2. lectio. nu. 3. sub fin. quem sequitur Ripa, discedit à Signor. de Homod. in cons. 163. incipic. Statuto ciuitatis Mediolani. quatenus determinauit, non posse fieri præceptum de soluendo minori 25. annis, tanquam confesso in Iudicio, ante litem contestatam, etiam si illud fecisset post octodecim annos, & stante statuto, vt minor 25. annis modò sit maior octodecim, habeat legitimam personam standi in iudicio.

Sextum, quòd diuiditur iudicium primo in ordi- 17
narium & extraordinarium. Quoniam autem Inno. cõmuniter recep. tenuit in cap. cum oporteat. de accusat. iudicium inquisitionis dici extraordinarium, & in cap. dilecto de sent. excom. à multis etiã recep. tenet esse ordinarium, & super eo relato hic per Pan. magna tempestas orta est inter omnes posteriores, non est facile ita definire membra huius diuisionis vt non remaneant aliquot scrupuli. quo factum esse suspicor, vt nemo illorũ videatur ausus vllum illorũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

definire. Arbitror autem posse definiri iudicium ordinarium, esse iudicium, in quo proceditur mediante actione, vel accusatione vera. Dixi, Iudicium, pro genere, &, cum actione, ad comprehendẽda iudicia ordinaria ciuilia. &, cum accusatione, ad comprehendenda ordinaria criminalia: actio enim & accusatio propriè sumptę sic differũt iuxta glos. recep. in princ. Instit. de actio. & in rubr. ff. & C. de actio. iunct. rubr. ff. & C. de accusat. Dixi, vera: quia & infamia, vel aliquid ei æquipollens, ob quæ inquiritur, quidam accusatores ficti sunt, vt post S. Tho. & alios infra nu. seq. traditur. Iudicium autem extraordinarium est, in quo sine actione, vel accusatione vera proceditur, Dixi, iudicium, pro genere, reliqua pro differentia, qua differt ab ordinario. Tum, quòd extraordinariũ, illud esse dicitur, quod officio Iudicis expeditur, l. pecuniæ verbũ. §. persecutionis. ff. de verb. sign. l. cum filius. ff. si cert. pet. & in l. si cui legatum. in fin. princ. ff. de verb. sign. l. cum filius. ff. si cert. pet. & in l. si cui legatum. in fin. princ. ff. de cond. & demonstr. in l. 1. §. si
18 solent. ff. dę exerc. Tum quia extraordinarium dicitur illud, quod contra regulas iuris communis conceditur, l. in causæ. la 2. in prin. ff. de minor. Ex quibus definitionibus clarè infertur, iudicium inquisitionis esse simpliciter & absolutè extraordinarium, vt affirmauit Innoc. in d. cap. cum oporteat. pro quo facit etiam, quòd iudicium in tres partes principaliter diuiditur, vt not. Bart. in l. 2. ff. de furt. nam habet principium, medium, & finem, & in principio inquisitionis sine accusatione vera proceditur d. cap. qualiter. quod est contra corticẽ regulæ l. rescripto. §. si quis accusatorem. ff. de mune. & honor. In secunda parte, scilicet in medio, testes recipiuntur lite non contestata, cap. quoniã. §. sunt & alij. inf. vt lit. non contest. in vltima parte, scilicet in fine, non imponitur pœna determinata à Iure, sed condemnatio alteratur, & arbitrio Iudicis pœna imponitur, cap. inquisitionis. infra de accus. licèt possit dici secundum quid ordinarium, quatenus etsi non interueniat in eo accusator verus, interuenit tamẽ fictus, scilicet, infamia vel aliquid ei æquipollens, vt prædictum est, quale dicit esse Innoc. in d. cap. dilecto. de sent. excom.

Secundo infertur, iudicia super beneficiis, vsuris, matrimoniis, & decimis esse ordinaria, licèt in eis procedatur simpliciter, & de plano sine figura & strepitu iudicij. clem. 2. de iudic. & ita in multis contra ordinem causarum vel iudiciorũ plenariorum, clem. sæpe. de verb. sign. quia in eis proceditur mediante actione vera nata ex aliquo iusto, vel colorato titulo, vel ex lege diuina, vel canonica.

Tertio, quòd iudicium per viam denunciationis, vel officij Iudicis sine actione vel accusatione contextum, est extraordinarium: quia proceditur sine actione, vel accusatione vera. Quarto, quòd statutũ loquens de iudicio ordinario, non habet locum in iudicio inquisitionis, & aliis præfatis, vt tenuit Pan. hic communiter recept.

19 Septimum principale, quòd iudicium secundò diuiditur in iudicium spirituale, in quo tractatur de rebus spiritualibus, cap. exhibita. inf. eod. & in temporale, in quo tractatur de temporalibus, cap. venerabilis. inf. eod. an autem iudiciũ in quo tractatur de iure patronatus dicatur spirituale, an temporale, an mixtum, videtur pendere ab illa quæstione, An ius patro-
20 natus sit spirituale, temporale, an mixtũ? in qua post lõgam eandemq; eruditã concertationẽ Doctorum præsertim Decij & Ripę, tenui olim cõmunẽ opinionẽ, videlicet, nõ esse spirituale, sed annexũ spirituali.

Quæ in re nunc addo primo, quòd ratio Decij, quæ olim firma visa fuit, nunc non videtur firma: ratio enim est illa, quòd nullum annexum est idipsum quod id, cui annectitur, sicut nec simile est idem cum eo, cui assimilatur, iuxta l. quod Neruа. iunct. glos. ff. depos. & cap. capitulum Sanctæ Crucis. iunct. glos. de rescript. & iuspatronatus est annexum spiritualibus, cap. quanto. inf. eod. & cap. de iure. inf. de iur. patron. Ratio autem quare non est firma, est, quòd licèt nihil 21
sit idipsum, quod est id cui simile est, in specie, siue in indiuiduo, potest tamen esse idem in genere: si quid enim est simile Ioanni, non est idem quod Ioannes in specie, potest tamen esse idem in genere: vt si quod est simile Ioanni, sit alius homo. Virtutes item infusæ similes sunt septẽ donis Spiritus sancti, & ita non sunt eadem quæ illa in specie, & indiuiduo, sunt tamen eadẽ in genere: quia sunt spiritualia vt illa. Sicquamuis iuspatronatus sit simile & annexum rei spirituali, & non sit in specie & indiuiduo idem quod illa res spiritualis, potest tamen esse idem in genere scilicet 22
spirituale.

Secundo addo, quòd magna incogitantia præfati Doctores, & ego disputauimus, An iuspatronatus sit spirituale nec ne? non præmissa & constituta prius definitione rei spiritualis, sicut & eadem incogitãtia tractauimus omnes, An iudicium inquisitionis sit ordinarium, vel extraordinarium, nõ præmissa & constituta prius definitione, vel quidditate iudicij ordinarij vel extraordinarij: quomodo enim quis ꝓbare potest aliquid esse, vel non esse tale, vel tale, nisi præsuppositio quale sit illud: an sit, an non sit homo, nisi præsuppositio quid sit homo? & consequenter, an sit spirituale, nisi præsuppositio quid sit spirituale? 23

Tertio, quòd ideo hoc videtur contigisse: quia, vt nuper dixi in nostro Manual. Confess. latinitate donato cap. 23. nu. 99. post Maiorem in 4. dist. 25. q. 1. col. 2. nõ est facile definire quid sit spirituale, cuius ratio, licèt eam ipse non reddat, potest esse, quòd cum spirituale, siue spiritale dicatur omne quod pertinet ad spiritum, spiritus autem propriè dicatur halitus siue 24
flatus, iuxta illud Iob. 17. *Spiritus meus attenuabitur*, & per trãslationem, nunc anima, Ioan. 19. *Tradidit spiritũ*. nunc ventum, Actu. 1. *Tanquam aduenientis spiritus vehementis*. nunc omne incorporeum, iuxta illud Ioan. 4. *Spiritus est Deus*. nunc omnis inuisibilis substantia, vt ait S. Thom. 1. par. q. 41. art. 3. ad 4. necesse est, vt spirituale quoque multipliciter dicatur.

Quarto, quòd in d. Manual. vbi supra ea de re in 25
hæc verba scripsimus, *Omisso stilo, quo in vulgari hoc in loco vti fuimus, sequuti Ioan. And. Paver. & communem in cap. consulere. de simon. aduinc. quæ S. Thom. & communiter ait in 4. dist. 25. Spirituale, vt huc pertinet, & communiter accipitur in iure Pontificio, definiri potest esse donum supernaturale à Deo datum ad animarum salutem, vel quid institutum supernaturaliter ad eam efficiendam, vel ab Ecclesia potestate supernaturali sibi data ad conficiendum illa vel annexa eis. Quæ definitio facile colligi potest ex cap. gratia. & cap. qui studer. 1. q. 1. & cap. quam pio. 1. q. 2. & Duran. dist. 25. q. 1. & ex S. Thom. 2. 2. q. 100. art. 3. & 4. Dixi, donum Dei, pro genere: quia omne spirituale est donum Dei non contra omne donum Dei est spirituale: nam omnia bona tẽporalia sunt dona Dei iuxta illud Apost. 1. ad Corint. 4. Quid habes quod*

non acce

non accepisti? & illud princ. Authen. quomodo opor. episc. Maxima dona Dei sunt à superna collata clementia, sacerdotium & Imperium. Dixi, supernaturale, ad includendum spiritualia per essentiam, & excludendum dona naturalia. Dixi, ad salutem animarum, ad excludendum insignia seu arma, dotes, & victorias Regibus & Principibus aliquot, vel alijs in alium finem, quàm salutem animarum supernaturaliter concessa. Dixi, vel aliquid institutum supernaturaliter ab eodem ad eam efficiendam, ad includendum spirituale per causam: qualia sunt sacramenta, quæ ipse solus instituit, & sola efficiunt instrumentaliter gratiam, vt dictum est cap. 22. num. 1. & 2.
27 *Dixi, vel ab Ecclesia potestate supernaturali sibi data, ad includenda spiritualia statuta, vt loquuntur Ioan. Andr. & Panor. in cap. consulere. sed simon. siue facta & constituta ab Ecclesia: qualia sunt sacramentalia, & eis annexa ab eadem instituta, quibus sacramenta parantur, conficiuntur, & conseruantur, consecratio & benedictio ecclesiæ, vel altaris, vasorum, ornamentorum, aquæ baptismalis, vel benedictæ, exorcismus, catechismus, iuspatronatus, beneficia, collationes, præsentationes, renunciationes, & id genus alia.* hæc ibi.

28 Quinto addo ex hac definitione inferri primo, quòd aliqua spiritualia sint aliis spiritualibus spiritualiora: illa enim quæ sunt per essentiam talia, vel à solo Deo immediatè creata, vel instituta, vt sunt gratia gratum faciens, septem dona Spiritus sancti, & gratiæ, quas gratis datas appellant, & potestas Ecclesiastica supernaturaliter primùm à Christo data, vt diximus in cap. nouit. infra eod. nota. 3.

29 Secundo infertur, quòd non omne sacrum est spirituale, vt hic accipitur, bona enim mobilia & immobilia ecclesiastica, sunt sacra, iuxta S. Tho. recep. 2. 2. q. 99. art. 3. & probatur in cap. nulli. & cap. prædia. 12. q. 2. quæ tamen non sunt spiritualia: quia definitio eis non conuenit: nam licèt dedicentur ad sustentationem spiritualium, vt ait S. Thom. vbi supra, non tamen per benedictionem sacri constitutiuam, quæ de sola potestate supernaturali, & spirituali fluere potest, vt nouè resoluimus in cap. non licet. 12. q. 2. §. 17. à num. 7. quamuis dedicatio illa satis possit dici spiritualis.

Tertio infertur, quòd altiùs & rectiùs loquutus est Antonius, quàm Pan. & nos omnes posteri eius, qui eum sequuti sumus, nempè, quòd iuspatronatus est spirituale origine: quia per præfatam definitionem constat, quòd non humana & naturali, sed diuina & supernaturali potestate à Christo Petro, & Ecclesiæ tradita, vt in cap. nouit. nota. 3. à nu. 81. dicetur, inuentum & creatum est. Et hac ratione irrefragabili confirmatur, quod nec Panor. nec Aret. nec Felyn. nec Decius, nec vlli alij catholici negare possumus, sacramentalia instituta ab Ecclesia, potestate illa diuinitus ei à Christo data, esse spiritualia: & nulla ratione alia sunt talia, quàm quia in salutem animarũ sunt constituta ab Ecclesia potestate præfata supernaturali. Cum ergo negare non possimus beneficia ecclesiastica, & ius cõferendi ista, & eligendi, ac præsentandi, esse ad illa inuenta & instituta ab Ecclesia, eadem potestate supernaturali, qua alia sacramẽtalia, consequens est nec posse nos inficiari esse spiritualia, sicut illa. Nec quicquam obstat, quòd hæc dicantur annexa spiritualibus antecedenter vel dependenter,
30 vt dicit S. Thom. in d. art. 4. quia nil repugnat, vt vnũ & idem sit spirituale, & annexũ alteri spirituali, sicut nec repugnat vnum & idem esse temporale, & annexum alteri temporali: multæ enim ecclesiæ spiritualibus sunt annexæ ecclesiis cathedralibus, & aliis collegiatis regularibus, & secularibus, cap. extirpandæ. §. qui verò. de præb. cap. super eo. eod. tit. lib. 6. & beneficia ecclesiastica secundũ omnes sunt iura spiritualia, imo etiam præbenda, quæ saltem est Canonicatui annexa, per cap. dilecto. de præb. quòd in hoc reputat sing. Panor. ibid. & Felyn. in cap. cum M. de constit. col. 7. & alij alibi. At ipsemet S. Tho. recep. ab omnibus in d. art. 4. dixit, beneficia ecclesiastica esse annexa spiritualibus dependẽter, sicut iuspatronatus est annexum antecedẽter. ergo nihil definit esse spirituale eo solo, quòd sit annexũ spirituali, quod supra nu. 21. clariùs probauimus. Ratio autẽ quare beneficia Ecclesiastica, monachatus, religiones, & alia sacramentalia dicantur annexa spiritualibus, illa est, quòd sunt inuenta, & statuta ab Ecclesia ad paranda, conficienda, conseruanda, & exercenda alia illis spiritualiora, qualia quæ sint supra dictum est. Cum ergo per superiora cõstet iuspatronatus esse spirituale, licèt sit annexum aliis spiritualibus, consequitur iudiciũ de illo habẽdum, vel habitum esse spirituale, quæ est solutio quæstionis propositæ.

Octauum principale, quòd iudicium tertiò diuiditur in criminale & ciuile, quæ eruditè, & curiosè 31
definit hic Ripa, discedens tamen multum à cõmuni modo loquendi, à quo non discedendo videtur definiri posse, iudicium criminale esse iudicium, in quo agitur principaliter de crimine, & principaliter ad vtilitatem publicã. Quæ definitio satis colligitur ex glos. l. 3. ff. de sepul. viol. & Bart. Bald. & aliis in eam scribentibus, ex Panor. & omnibus aliis hic, & aliis locis citatis per Dec. & Ripam. Dixi, principaliter, ad excludẽda iudicia, in quibus incidẽter & obiter tantùm agitur de crimine, vt cum agitur de crimine via exceptionis, cap. super iis. de accusat. & cũ fiscus petit aliqua bona sibi competentia ratione alicuius criminis, nõ tamen agendo principaliter de illo puniẽdo, vt colligitur ex l. 1. ff. de iur. fisci. Per quas duas declarationes cessat necessitas recedendi à communi modo loquendi, vt Ripa recedit. Dixi etiã, principaliter ad vtilitatem publicam, ad excludẽda iudicia, in quibus de crimine agitur quidẽ principaliter, sed ad vtilitatem priuatã, vt cum agitur ciuiliter de furto, ad duplum vel quadruplum parti applicandum. Iudicium autem ciuile est iudicium in quo non agitur de crimine saltem principaliter, vel saltẽ agitur principaliter ad vtilitatem priuatam.

Ex quibus infertur primo id, quòd Anton. à Butrio dixit hic, quòd finis iudicij criminalis est vtilitas publica, finis autem ciuilis vtilitas priuata.

Secundo, quòd glos. l. 3. ff. de sepul. viol. quatenus habet, quòd cum pœna etiam pecuniaria applicanda est fisco iudiciũ est criminale, cum verò parti, ciuile, est intelligenda de iudicio, in quo agitur principaliter de crimine: nam si ageretur ad pœnã ex cõtractu partiũ, vel alia de causa quàm criminis principaliter intenti applicandam fisco, vt frequenter accidit, non esset iudicium criminale: quia non agitur de crimine principaliter.

Tertio, quòd iudicium, in quo agitur ad remotionem ab officio publico est criminale: quia agitur de 32
crimine principaliter, & principaliter ad vtilitatem publicam, & efficaciter probat l. 3. §. pœna. ff. de crim. stellion. Nec obstat cap. per tuas. de simon. quatenus videtur probare, quod cum agitur ad remotionem

Universidad de Deusto
Biblioteca

Abbatis ab administratione,causa est ciuilis,non criminalis:quia verè id ibi non probatur: non enim habet simpliciter,ibi non fuisse actum criminaliter, sed cum adiectione,non fuisse actum criminaliter, ita vt deponeretur ab ordine, quòd ideò dicitur ibi ciuiliter agi: quia non agebatur ad pœnam naturalem & summam,ad quam poterat agi,vt ibi dicit Panor.Ex qua tamen expositione non est inferendum,quòd iudicium definit esse criminale ex eo solo, quòd non agatur in eo ad pœnã naturalem, & maximã crimini de quo agitur debitã: iudicia enim in quibus proceditur per inquisitionem ad castiganda delicta criminalia sunt,in eis tamẽ regulariter nõ imponitur pœna maxima crimini debita,sed arbitraria,cap.inquisitionis.de accusat.sed solùm infertur, quòd aliquãdo dicitur ciuiliter agi,eo quòd non agatur ad maximã pœnam crimini debitam, licèt propriè criminaliter agatur,quem intellectum omniũ, quos plurimos hic reddit Ripa, arbitror esse germanissimũ. Nec obstat, quòd aliqui sentiant contrarium, & quòd Decius videtur variare in 1.& 2.lect.cap. quoniam magis causa disputandi,& ostentãdi acumina ingeniorum, quàm solida definitione videntur id facere.

33

34 Quarto,quòd videtur posse dari iudicium mixtũ, id est tale,quod sit criminale & ciuile simul:illud scilicet, in quo agitur de crimine principaliter tam ad priuatam,quàm publicam vtilitatem, exemplũ est in l.lege Cornelia.§.fin.quam Decius in hoc citat,ff. ad Sillan. de iudicio, in quo quis agit populari actione aduersus eum,qui aperuisset testamentum occisi, antequam de familia quæstio haberetur, in quo dimidium pœnæ, quæ est 100.aureorum applicatur parti, dimidiũ fisco: illi enim iudicio conuenit vtraque definitio, criminalis quidem: quia agitur de crimine principaliter, & principaliter ad publicã vtilitatem: ciuilis autem, quia licèt agatur principaliter de crimine,agitur tamen etiam principaliter ad vtilitatem priuatam, quod sufficit.

35 Quinto,quòd nil obstat præfatis l.Caius.ff.ad Sillan.quatenus vocat causam pecuniariã illam, in qua pœna applicatur fisco, quia aliud est dicere pecuniariam causam non extingui morte delinquẽtis, quod ibi probatur,& aliud dicere nõ esse criminalem:nam licèt regulariter crimina extinguantur morte quoad alias pœnas:quoad tamen pœnam bonorum, quæ ob illud ipso iure confiscantur, non extinguntur, l. ex iudiciorũ. ff. de accusat. & glos.l.1.C.ne ex delic. defunc. & ita ibi appellatur causa pecuniaria: quia ad pœnam pecuniariã agebatur: & quia illa erat applicata fisco,dicetur causa criminalis,& non ciuilis,per prædicta.

Sexto infertur verus intellectus cap. itẽ cum quis. infra de restit. spol. scilicet, quòd non significat criminaliter agi, eo quòd de crimine excipiatur, sed quòd per exceptionem criminis non repellitur agens de spolio.

36 Septimo infertur intellectus verus authen.sed hodie.C.de episc.& cler.scilicet,quòd per illa verba, *In causa criminali vel pecuniaria.* non significatur causam, in qua pecunia applicatur fisco,esse ciuilem, sed potius quòd est duplex causa criminalis, altera in qua imponitur sola pœna pecuniaria,altera,in qua etiam pœna corporalis.

37 Octauo infertur id quod pulchrè de more Decius ait Salic.dicere in l.1.C.de sepul.viol.vers.ex ista glos. quòd glos.& iura abutũtur his vocabulis, secundum diuersam considerationẽ:nam pœna pecuniaria,quæ fisco applicatur potest dici ciuilis habito respectu ad pœnam corporalem,& remotio ab administratione, respectu depositionis ab ordine,vt in d.cap.per tuas.

38 Nonum principale,quòd illa cõclusio, quam posit Panor. & alios latè declarat Decius in 2. lect.scilicet, quòd pœna legalis est applicanda fisco, intelligenda est in dubio, quia si lex aliud exprimat, illud est seruandum: quia in certis non est locus coniecturæ, l. continuus.§.cum ita.ff.de verb.oblig.exprimere autẽ potest lex dupliciter,scilicet,expresse, vel tacitè. Expresse quidẽ,cũ habet,cui, quomodo, & quota, pars, an tota sit applicanda. Tacitè verò, si lex inducit accusationem videtur in dubio pœnam applicare fisco: & si inducit actionem,vel dicat,iudicium dabo,videtur applicare parti: quia cum accusatio tẽdat ad vtilitatem publicam, & actio ad priuatam, iuxta glos. recept.in princ.Instit.de actio. inducendo accusationem,videtur tacitè pœnã applicare fisco,& inducendo actionem, parti:cum item pœna apponitur ad resartiendum interesse,vel damnum partis, vel per verba multiplicatiua, quæ respiciũt acceptum vel damnum datum,pura, vt soluat duplũ,triplum, quadruplum,&c. videtur velle applicare parti damnũ passæ: quia ex fine prætenso coniicitur mens prætendentis, l.fin.ff.de hæred.Instit.& cap.constat.cum glos.1. q.1. Dixi, de pœna legali: quia pœna conuentionalis in dubio applicanda est parti,secũdum Bald. in l. si quis maior.17.not. C. de transact. & meritò:quia contractus principaliter respiciunt contrahentes, cap. contractus.de reg. iur. lib.6. l.1. §. si conuenerit. ff. depos. vnde stilus habet, applicare aliquam partem pœnæ fisco, vt contractus firmitati consulatur, quo casu pars illa fisco debetur, quamuis iudicium, in quo illam petierit,non erit criminale,per dicta supra nu.37.

SVMMARIVM.

39 Iudicium originaliter significat actum, quo Iudex ius dicit,& alia figuratè.
40 Iudicium plus pertinet ad virtutem iustitiæ, quàm prudentiæ.
40 Iustitia est virtus,& habitus ex actibus ius reddendi, vel reddere volendi frequentatis ingenitus.
40 Confessarij quid Iudices, & eos constituentes monere debeant.
41 Iudices qui dant vel confirmant, quas in eis virtutes requirant.
42 Iudicare non licere hæresis est Valdensium.
42 Iudicare nolite vt intelligatur.
43 Iudex iudicans in mortali, qui mortaliter peccat, & qui venialiter.
43 Iudicium pro actu iudicantis quintuplex scientia,&c.prima quatuor incompatibilia,quintum aliis compatibile.
43 Scientia quid.
43 Fides siue credulitas quid.
43 Opinio siue suspicio quid.
43 Dubitatio quid.
43 Scrupulus quid.
44 Iudicio cuiusuis generis potest peccari & mereri.
44 Iudicium de re à iudicio de persona sic differt.
44 Suspicio frequentius de malo, sed frequenter etiam de bono habetur.
45 Suspicio leuis,grauis,& vehemens datur.
45 Abiurare de leui,& vehementi vt differunt.

46 Suspicari malè de altero sine vlla causa, vel grauius,quàm ea requirit, peccatum.
46 Suspicantium triplex genus hominum peccare.
46 Suspiciosi cur sint senes.
46 Suspicio sola cur peccatum.
47 Suspicio non omnis mala, nec omnis mala mortifera.
48 Suspicio nulla de malo, quæ non firmiter creditur, est mortifera:nisi aliud notabile malum efficiat, & quanta firmitas in id requiratur.
49 Credentes ea,quæ alij præiudicantia narrant nouas res scribentes, siue Menantes, & alij scribentes ad vrbem an peccent mortiferè.
50 Scientia vna certior alia.
50 Fides siue credulitas vna certior alia.
50 Suspicio siue opinio vna maior,& vehementior alia.
50 Fidei siue credulitati cui inest virtualiter, licet non actualiter aliqua hæsitatio.
51 Iudicem qui ex suspicione condemnat, peccare mortaliter quomodo intelligendum, quoad interlocutorias, præsertim capturæ, torturæ, &c.
52 Iudicandum ad aliquem rectè malum extraiudicialiter, quid requiratur.
52 Credendum non esse vni, etiam legali de malo tertij.
52 Famæ non creditur etiam semiplenæ in criminalibus.
52 Historiæ sacræ omnino creditur, alius non nisi,&c.

HACTENVS de primo, scilicet epilogo eorum, quæ olim de iudicio sumpto pro processu iudiciali scripseramus. Nunc verò facturus secundum, auctarium scilicet promissum de iudicio sumpto pro actu iudicantis,dico primùm, quòd nescio quare nulli tot in hanc rubricam scribentium venit in mentem, quòd verbum, iudicium, non significat ita propriè, & originaliter discussionem vel processum iudicialem,pro quo hic, vt supra dixi,sumitur, neque aliquid aliud ex quindecim quæ supra num.14. diximus significare: sed figuratè per translationem, synecdochen, metonymiam, & alias figuras:nam iudicium deducitur à iudico, id est,ius dico,exerceo,vel decerno:& ita propriè & originaliter significat dictionem iuris,id est, actum iudicis, quatenus est iudex, & dicit siue decernit ius inter litigantes,vt colligitur ex cap.forus. de verb.significic. & ex S.Thom. communiter recep.2.2.q.60.art.1.& ex aliis Latinè præcellenter callentibus. hinc est, quòd minùs impropriè, quàm quindecim prædicta,videtur significare omnem existimationem & opinionem,siue actum, quo quicquam, etiam ab alio quàm à iudice definitur,vel determinatur:vt in illo Æneid.2. *Iudicium Paridis manet alta mente repostum.*& in illo Cicer. pro Claro orat. *Gloriam quam nemo iudicio meo est consecutus.*

39

40 Secundum,quòd iudicium, prout est actus iudicis, potiùs procedit à virtute iustitiæ, quàm à virtute prudentiæ. Nec obstat,quòd secundum Philosophum in 1. Ethicor. vnusquisque bene iudicat, quæ cognoscit: & quòd sic iudicium ad vim cognoscitiuam pertinere videatur:vis autem cognoscitiua per prudentiam perficitur:quia respondet S. Thom. vbi supra in hæc verba. *In omnibus ad rectum iudicium duo requiruntur,quorum vnum est ipsa virtus proferens iudicium:& sic iudicium est actus rationis:dicens enim, vel definire aliquid, rationis est: aliud autem est dispositio iudicantis,ex qua habet idoneitatem ad rectè iudicandum: & sic in iis quæ pertinent ad iustitiam, iudicium procedit ex iustitia: sicut & in iis, quæ ad fortitudinem pertinent, ex fortitudine. Sic ergo iudicium est quidam actus iustitiæ, sicut inclinantis ad rectè iudicandum:prudentiæ autem sicut iudicium proferentis, vnde & synesis ad prudentiam pertinens, dicitur benè iudicativa, vt supra habitum est.* hæc ille. per (supra) intelligit.q.51.art.5. Quo fit primo, vt confessarij vehementer debeant exhortari monarchas & iura monarcharũ habentes, (qui sunt primi iudices) & alios inferiores etiam pedaneos, tam ecclesiasticos, quàm seculares, vt assuescant vnicuique suum ius seruare, & reddere, aut velle reddere cùm casus occurrerit, cùm S.Thom.à nemine in hoc reprehensus affirmet iudicium rectum magis inniri virtuti iustitiæ, quàm virtuti prudentiæ:cúmque constet, quòd iustitia: quia est habitus & veluti consuetudo quædam per frequentiam reddendi, & volendi reddere cuique suum ius, quærantur,vt colligitur ex S.Thom.1.2.q.51.art.2.adiunct.q.55.art.1.

41 Fitque secundo,quòd illi qui nominant,deligunt, confirmant, vel constituunt iudices, & magistratus, duas virtutes in primis desiderare debẽt in illis, nempè, prudentiam,& iustitiam, & magis hanc, quàm illam, iuxta illud consilium Iethro datum Moysi Exo. 18. per illa verba, *Prouide viros sapientes & timentes Deũ, in quibus sit veritas, & qui oderint auaritiam.* in quibus, verbum, sapientes, ad prudentiam,& cætera ad iustitiam,& alias virtutes ei contributas,religionem & liberalitatem referuntur vt latiùs hoc probat authent. vt iud. fine quoque suffr.§.1.

Fitque tertio non abs re difficilè fuisse mihi aliquando respõdere viro pio interroganti me,An posset absoluere quendam dominum, qui constituerat iudices viros, quos nouerat auaros,iniquos, & concutere consuetos, antequam firmo proponeret cum primùm posset, reuocare illos? An item posset absoluere tales magistratus sine proposito sua munera relinquendi?

42 Tertium, quòd hæresis Valdensium est, vt latiùs refert Castr.in lib.cõtra omnes hæreses.verbo,iudex. dicere, non esse licitum aliquem iudicare condemnando saltem ad pœnã, fundantes eam in illo Matth. 7. *Nolite iudicare.* & in illo Pauli ad Rom.14. *Tu quis es, qui iudicas seruum alienum?* quibus videntur etiam consentire Lutherani,dicentes non esse puniendos hæreticos,& vnumquemque suæ conscientiæ libertati relinquendum. Quòd autem hoc sit hæresis ex eo patet, quòd est contra illam sacram Scripturam Deuteron.16. *Iudices & magistratus constitues,&c.* Et quòd Act.5.Ananiam & Saphiram Petrus morte damnauit. & quòd Paulus ad Rom. 13. de potestate sublimiori ait, *Dei minister est vindex in iram ei, qui malè agit.* Nec quidquam obstant eorum fundamenta:illa enim intelliguntur de eo, qui iudicat sine potestate, vel sine iusta probatione,vel sine iusta lege & ratione:non autem de eo, qui iudicat his tribus interuenientibus,vt colligitur ex S.Thom. in d.q.60.art.2.& ex l.illicitas. §. veritas. ff. de offic. Præsid. quatenus habet, secundum probata esse iudicandum. An autem omnis,qui mortali peccato infectus iudicat,vel condemnat aliũ, peccet, & an mortaliter quæstionis quotidianæ est,& quidem S. Thom. in 4.distin.19. quæst.2. artic.2. tenet partem affirmatiuam:scilicet, quòd peccat etiam mortaliter, sed in 2.2.quæst.60.art.2.ad 3. tenet contrarium.eo quòd,vt Cicer.ibi ait,plenius ibi deliberauit, & resoluendum est ꝙ iudex etiam ecclesiasticus non peccat saltem mortaliter eo solo,ꝙ infectus mortali iudicat, vel gubernat ea, quæ sunt iurisdictionis:

Universidad de Deusto
Biblioteca

peccat autem ministrando ea, quæ sunt ordinis,& sacramentalis actionis, per rationes allatas à Caiet. in d.artic.2. & in 3.par.q.64.art.6. Vterque tamen Thomas innuit peccare saltem venialiter infectum mortali:nisi humiliter id secundum inclinationem virtutis iustitiæ faciat: quæ sunt valde notanda contra eos, qui mortali culpa infecti superbè, iracundè, & quasi vindicantes, & dominantes potiùs quàm iura dicentes iudicant.

Quartum, quòd iudicium qua parte significat generaliter omnem existimationem & determinationẽ, diuiditur primo in iudicium scientiæ siue euidentiæ, fidei siue credulitatis,opinionis,& dubitationis : imo & secundum aliquos, in scrupulosum, vt colligitur ex iis,quæ definiuimus in cap.si quis autem.2.de pœnit. distin.7. à num.9. & in nostro Manuali Confess. cap.27. num. 279. sic. Scire est veritatem visu perceptam in mente retinere, glos. mihi sing. in l.2.§.antepenult.ff.de aqua plu.arcen. Per visum autem in hoc proposito intelligendus est omnis sensus,quod sentit Bart. allegando illam glos. in l.1.col.2.ff.de interrog. action. ab omnibus receptus. Ego autem intelligo etiam visum interiorem animæ,siue ille fiat per argumentationem scientificam,& demonstratiuam, quæ scire facit, l. scire.ff.de legi. vt docet Arist. recept. in libris Posteriorum:siue id fiat per notitiã intuitiuam mente sola sine sensu perceptã : qualem beati de Deo suo habent, qualem damnati de sua pœna:qualem & anima carcere hoc inclusa de se, suisque multis actis, secundum ea quæ omnes tradunt in prologo sententiarum. Credere autem est firmiter adhærere alicui iudicio,non eo quòd vidit,sed ob aliorum relationẽ, secundum Bart.ibidem ab omnibus recept.quod etiã satis sentit glos.in d.§. antepenult. cui tamen definitioni addendum est propter proxime dicta. Neque ideo adhæret, quòd argumentatione demonstratiua, vel mentis intuitu à visu corporeo, & aliis sensibus semotis percepit. Opinari verò est adhærere vni parti contradictionis, non tamen firmiter, sed cum formidine, ne pars altera sit vera, facit glos. prædicta & glos.in l.si duo.§.penult.ff.vti possid.tradit. Bart.in l. admonendi.ff.de iureiur. num.21. Dubitare verò, est animum applicare ad plura,& nihil inde eligere.glos. recep.in l.de statu.ff.de testam.& in rubr.ff.de iuris & facti ign. quæ dubitationem appellauit titubationẽ. Adde, quòd aliud est scrupulus : est enim habere argumentum vel apparentiam aliquam contra id,quod vel scit, vel credit, opinatur, vel dubitat, secundum mentem Cancellarij Parisiensis in tit.de regul.moral. qui est primus secundæ partis operum eius. col.2. & tradit Adrian. quolibeto 2.fol.28. pag.2.

Ex quibus infertur primò scientiam, & fidem, siue credulitatem conuenire in eo,quòd vtraque est certa & firma, sine vlla vacillatione, cap. firmiter. de sum. Trin. Differunt tamen, quòd scientia est clara, quippè quæ ex visu, vel alio sensu, vel alio mentis intuitu manat, & ita est clara : fides autem obscura, quippè quæ ex auditu est. quod eleganter explicat S. Paulus 1.ad Corinth.13. cùm ait, *Videmus nunc per speculum,& in ænigmate : tunc autem facie ad faciem.* quasi diceret vir Spiritu Dei plenus in hoc seculo fidem siue credulitatem habemus, certam quidem notitiam,sed obscuram : tunc autem in alio seculo scientiam habebimus eorum, quæ nunc credimus : quia tunc videbimus, quæ nunc audimus. facit cap.in domo.de pœnit.dist. 4,iunct. glos.7. quæ citat illud Gregor. *Fides non habet meritum, vbi humana ratio præbet experimentum.*

Secundo infertur, quòd credulitas & opinio conueniunt in eo, quòd vtraque obscura est,at differunt: quia fides, siue credulitas certitudinem habet firmitatem : opinio verò incertitudinem & infirmitatem. quod docet Bart. in illo num.21. & probare videtur text.in l.3.§. eiusdem. ff. de testib. in illis verbis, *Quid cui credas, aut parum probatum opineris.* & noster pater Augustinus in lib.de mendacio.col.1. docet. Opinio verò & dubitatio conueniunt quidem in vacillatione & infirmitate : differunt autem, quòd opinio magis adhæret vni parti,quàm alteri, dubitatio verò minimè.

Tertio infertur hæc quatuor sibi mutuò esse contraria, neque in eodem posse cõsiderè subiecto. Scrupulum autem, quia non est iudicium, sed potius apparentia, & argumentum, contra iudicium, vel pro iudicio concurrere posse cum quolibet eorum quatuor, quod magis apparebit ex his, quæ in septimo dicto infra ponentur.

Quarto infertur, quod scitur,vel creditur certum esse, quoad scientem vel credentem : quod verò in opinione sola est, vel dubitatione, incertum : scrupulum autem neque tollere, neque addere certitudinem, vel incertitudinem,sed solùm solicitare mentem, quo vel iudicium conceptum exuat, vel nouum induat.

Quintum principale, quòd circa omne præfatum genus iudicij, siue scientiæ,siue fidei,siue credulitatis, siue suspicionis, siue opinionis,siue dubitationis,siue scrupulositatis,potest inueniri culpa,& meritum:circa omnem enim tale deliberatè cõceptum potest inueniri ordinatio integra, & aliqua inordinatio finis, modi,vel alius circunstantiæ in concipiendo,vel non concipiendo illud, & omnis actus deliberatus in specie, & indiuiduo est bonus aut malus, iuxta sententiam S.Thom.1.2.q.18.art.8. & 9. quem sequimur, & defendimus in nostro Manual. Confess.prælud.7.nu. 25. Et consequenter, quicunque aliqua lege iusta tenetur aliquod horum quinque aliquo modo concipere de bono,vel malo,& nõ concipit eo modo, peccat:& contra, quicunque tenetur ad non concipiendum saltem aliquo modo aliquod eorum,& concipit eo modo, peccat.Dixi circa omne iudicium inueniri posse peccatum & meritum, & non omne iudicium esse tale : quia cum peccatum ad voluntatem referatur, & iudicium ad intellectum & rationem, nullum iudicium propriè est peccatum, saltem elicitum : sed tantum imperatum certo modo, quem subtiliter declarat S.Tho.1.2.q.17. præsertim art.1.& 6.

Notandum autem, quòd aliud est iudicium de se vel actu per se consideratis,aliud de persona,prout est author eius,secundum vtrunque Tho.2.2.q.60. ar.4. ad 2. nam aliud est credere aliquid esse malum, aliud credere esse malum eum,qui facit illud:hoc enim dicitur iudiciũ de persona, illud verò iudiciũ de re, vel actu, à persona facto,vt vterque Tho.vbi supra distinguit, & quòd nullum horum quinque cõceptuum de solo actu ipso, est peccatum saltem mortiferum, nisi cùm est de rebus fidei,vel morum necessariò credendorum & asserendorum : quia tũc potest esse hæresis, vel infidelitas, quæ sunt cum primis magna peccata, secundum S.Thom.2.2.q.10.artic.3.& q.11.art.1. quia eiusmodi iudiciũ saltem per se non est contra charitatem Dei,neque proximi,vt significauit S.Tho.in d.

q.60. art.4. & exemplificauit Caiet.ibidem in eo, qui videt agentem equum, & horam malã illi imprecantem:licet falsè credat illam imprecationem esse mortalem:non tamen ob id peccabit mortaliter, nisi credat imprecantem peccare mortaliter:quia iudicando tantùm de re nemini nocet,iudicando tamen de persona sic. Iudicium item scientiæ communiter nõ est peccatũ:quia sufficientem causam habet sic iudicandi.Vnde qui vidit aliquem authoritate propria occidentem,furantem, vel adulterãtem iustè iudicat eum malè facere:quia videt eũ facere illa, quæ sunt mala: & licet nesciat animum malũ:tamen iustè potest præsumere illum in dubio in delictis, c.1.de præsumpt.

Sextum principale,quòd iudicium suspicionis, vt frequentiùs accipitur de mala,est species opinionis,& potest definiri esse opinio, qua quis opinatur aliquid mali citra certitudinẽ,l.absentem.ff.de pœn.ibi, *Nemo debet suspicionibus damnari.* & l. fin.ff.de quæst. ibi, *Nisi aliquibus suspicionibus vrgeantur.* vt dicit Tullius relat. à S.Tho.in d.q.60.art.3. Dixi, *vt frequentius accipitur,* quia secundum propriã significationem includit etiã suspicionem de bono. Tum quia etiã datur suspicio boni,vel de bono,vt in illo Cesaris lib.8.belli Gallici, *Cum consilium hostium fugæ caussa initum suspicaretur.* & Cice.ad Attic.lib.7. pro opinione tam boni quã mali videtur accepisse in illis verbis, *Scribe non modò si quid scieris aut audieris, sed etiam si quid suspicabere.* Tum quòd suspicio boni,& de bono potest esse peccatum : sicut suspicio mali & de malo : peccaret enim qui iudex, collator, præsentator, vel institutor beneficij iudicaret aliquem dignum beneficio propter suspicionẽ leuem bonitatis eius ad effectum illud ei adiudicãdi: sicut & qui iudicaret aliquem indignũ eo propter leuem malitiæ suspicionẽ,ad effectũ illo cum priuandi, arg.c.2.de reg.iur.& l.metito.ff.pro socio.& cap.quiescamus.42.dist. & toto tit.de cler.pereg. quamuis fatear frequentius suspicionem mali esse malam, quàm suspicionẽ boni:quia regulariter quis debet præsumi bonus,d.c.2.de reg.iur.& d.l.merito.Sed quia non debet quis præsumi regulariter ad munera subeunda idoneus,frequenter etiam suspicio bona de habilitate alicuius ad illa, potest esse mala. Non dixi tamẽ,leuis opinio,vt dixerunt Cicero,& S.Tho. sed simpliciter opinio : quia non solùm est peccatũ, vt mox dicetur, iudicare ob opinionem leuem,sed etiã ob opinionem grauem,& vehementem, d.l.absentem.ff.de pœnis. & d.l.fi.ff.de quæst.& cap.litteras.de præsumpt. quæ tamen non pertingit ad iustam certitudinis siue credulitatis metam : varij enim gradus sunt suspicionis, vt mox dicam, & quotidianam inquisitorũ fidei praxis non iudicat hæreticos suspectos leuiter de hæresi, neque suspectos vehementer, cap.litteras.de præsumpt. sed cogit illos ad abiurandum de leui : hos autem ad abiurandũ de vehemẽti,cum tam impari exitu, quod suspectus leuiter de hæresi,& abiurans eam,si recidat non habetur pro relapso,licet aliquanto grauiùs puniri debeat:abiurans autem ob vehementem sic, cap. accusatus.in princ.de hæret.lib.6.

Septimum principale, quod nõ solùm est peccatũ credere quenquam esse malum absque sufficienti in id probatione,sed etiam suspicari siue opinari quem esse malum grauiùs,vel vehementiùs quàm argumenta in id habita exigunt:quia quæ ratio est de toto ad totũ, eadem est de parte ad partem. l. quæ de tota.ff.de rei vend.cap.pastoralis.§.item cum totum.de offi. deleg.

Qua ergo ratione peccat qui credit, & damnat ob caussam ad solùm suspicandũ sufficientem,etiam peccabit,qui grauiùs vel vehementiùs suspicatur,siue opinatur ob caussam,quæ ad solùm suspicandum leuiter sufficit:& eadem ratione,qui suspicatur etiam leuiter sine vlla caussa iusta suspicandi. Quo fit vt rectè de more,dictum sit à S.Tho.vbi supra. art.3. tria genera hominum suspicantiũ peccare. Primum quidem eorum,qui suspicãtur de quoquã malum,eo solo, quòd ipsi mali sunt, iuxta illud Eccles.10. *In via stultus ambulans, cum ipse sit insipiens, omnes stultos æstimat.* Ij enim sine vlla iusta caussa suspicandi malè suspicantur. Secundum est eorum, qui suspicantur malum ex hoc, quòd aliquis malè afficitur ad alterũ : cum enim aliquis contemnit,vel odit aliquem,aut irascitur,vel inuidet ei,ex leuibus signis opinatur mala de ipso:quia vnusquisque facilitur credit, quod appetit : quoniam etiam isti sine iusta caussa suspicantur malũ. Tertium autem est eorũ,qui ob magnã,quam habent, de aliorum defectibus experientiam,facilius quàm par sit suspicantur malũ : quales sunt senes,quos Philosophus dicit in 2.Rhet. quòd sunt maximè suspicios : quia multotiens experti sunt aliorum defectus : non enim est iusta caussa suspicandi de aliquo malum,eo quòd aliquos eiusdem cõditionis experti fuerimus malos, cùm lege naturali, diuina, & humana teneamur credere esse bonum illum,ad quem iudicandũ esse malũ, vel habendum de malo suspectum, iusta probatione caremus,iuxta illud Euang. Luc.6. *Estote misericordes.* expositum in hunc sensum à Beda in reg.2. de reg. iuris. Quamquam grauiùs peccãt priora duo genera hominum,quàm hoc tertium : quia hoc eo solo peccat,quòd nõ ducitur iusta probatione, illa verò quia non solùm destituuntur iusta probatione : sed etiam quia peruerso affectu in id adiguntur. Ratio autem germana, quare peccatum est eiusmodi suspiciones sine caussa,in id sufficiente concipere, tangitur à S. Thom.in d.art.3. per illa verba : *Ex hoc ipso quòd aliquis malam opinionem habet de alio sine caussa sufficienti, indebitè contemnit ipsum, & ideò iniuriatur ei.*

Octauum,quòd non omnis suspicio est peccatum, nec omnis quæ est peccatum, est mortifera : suspicio enim de bonitate alicuius vt plurimũ non est peccatum eo solo,quod sine iusta ratione cõcipiatur : quia per eam non fit iniuria ei, de quo illa concipitur, ob quam suspicio de malitia est peccatum. Dixi, vt plurimum:quia peccatũ est,aut certè caussa peccati,quoties est caussa committendi aliquod munus indigno, eo q. de eius bonitate,& habilitate melior (quàm par sit) opinio habeatur:suspicio item de malitia non est peccatum,quando ob indicia in id sufficientia concipitur:vnde iustè & sanctè in plurimis caussis recusantur nunc iudices,nunc testes,nunc notarij & alij similes,cap.quod suspecti.3.q.5.c.ad hæc.de rescrip. c.insinuante.& cap.suspicionis.de offi.deleg. & mille aliis, vt latè post Spec.tit. de recus. tradunt recentiores, & in iis Francus in c.postremo.de appel. & Aufrerius in lib.de recus.testium. & alij alibi.Dixi,in id sufficiẽtia: quia qui concipit maiorem, quàm indicia exigunt peccat:nõ quidẽ, quia suspicatur:sed quia plus quàm caussã suspicandi exigit suspicatur.Dixi etiam q. non omnis suspicio etiã mala est mortifera mala, iuxta S. Tho.qui vbi supra sic ait. *Est autẽ triplex gradus suspicionis.Primus quidẽ gradus est,vt homo ex leuibus indiciis de bonitate alicuius dubitare incipiat : & hoc est veniale & leue peccatum:*

Universidad de Deusto
Biblioteca

catum pertinet enim ad tentationem humanam. sine qua vita ista non ducitur, vt habetur in glos. super illud 1. Corinth. 4. Nolite ante tempus iudicare. Secundus gradus est, cum aliquis pro certo malitiam alterius æstimat ex leuibus indiciis: & hoc si sit de aliquo graui, est peccatum mortale, in quantum non est sine contemptu proximi: vnde glos. ibid. subdit. Si ergo suspiciones vitare non possumus: quia homines sumus, iudicia, id est definitiua, firmásque sententias continere debemus. Tertius gradus est, cum aliquis iudex ex suspicione procedit ad aliquem condemnandum, & hoc directè ad iniustitiam pertinet: vnde est peccatum mortale. hæc ibi.

48 Nonum principale, quòd præfatis verbis S. Tho. adijcit ibidem Caiet. tres declarationes: quarum prima est, quòd sub primo gradu suspicionis, quæ solùm est venialis, non solùm debent locari suspiciones, per quas dubitare incipit quis de bonitate proximi, vt exprimit S. Thom. sed etiam illæ, per quas incipit malè opinari de illo, & etiam illæ, per quas sic opinatur, & perseuerat in opinando: citra tamen iudicium, siue definitionem, qua pro certa eius habet malitiam.

Secundo, addit aliquid maximi momenti, & satis implicitū: videlicet, quòd qui crederet aliquod graue malum de proximo, ita quòd si interrogaret semetipsum, an videretur illud sibi verum, responderet affirmatiuè, & si interrogaretur, an ita certum sibi videretur: quia etiam posset esse falsum? responderet, quòd forte falsum est, non peccaret mortiferè: esto id ita sibi videretur.

Tertio, quòd in tertio gradu debent locari solæ suspiciones, per quas iudices fori externi iudicāt aliquid pro malo, quos certum est mortaliter peccare. Harum trium declarationum prima est firma & vtilis: firma quidem: quia nisi per illa verba S. Thomæ, quæ dicit de primo gradu suspicionis, scilicet, incipit dubitare, includatur etiam & suspitans, & opinans, tacuisse videretur omnem suspicionem, cùm dubitatio proprie accepta differat ab opinione, quæ est genus ad illam, per definitionem prædictam: cum tamen certum sit S. Thom. principaliùs de suspicione, quàm de dubitatione propriè dicta agere, vt patet per glos. quam citat. Vtilis autem est, quòd ex ea colligitur, neminem peccare mortaliter ex eo, quòd citra fidem, siue credulitatem opinetur malum de proximo, sine sufficienti probatione, quæ est quotidianissima conclusio, limitanda tamen, ne procedat, quando is, qui malè suspicatur vel opinatur, per eam mouetur ad volendum, vel faciendum aliqua iniusta notabilia, vt cum iudex per suspicionem, siue opinionem siue sufficientibus indiciis conceptam, facit reum torqueri, vel interrogari super crimine, vel ad respōdendum iuramento præstito adigit: vel alius, qui nō est iudex, ob talem suspicionem malè de proximo conceptam obijcit, vel impedit eum ab officio, vel beneficio, vel aliqua alia vtili conditione, vel etiam abijcit à domo sua dehonestatum, huiusmodi enim siue iudices, siue priuati peccarent mortaliter sic suspicando, vel saltem volendo agere, vel agendo illa mala: quia volunt facere, vel faciunt contra 5. præceptum Decalogi Exod. 20. per quod omnis iniuria personalis prohibetur. 23. q. 1. & cap. cau. q. 5. in princ. iuxta declarationem eius in nostro Manual. Confess. in princ. cap. 15. vel contra præceptum 7. eiusdē Decalogi, per quod omnis illicita damnificatio prohibetur, cap. pœnale. 14. q. 5. & latiùs in præfato Manual. in princ. cap. 17.

Decimum, quòd secunda declaratio Caiet. est magni momenti, sed dubia. Primo quidem: quia videtur implicare contradictionem, quatenus præsupponit, posse quem credere aliquid, & simul habere hæsitationem, & formidinem de contrario: nam qui credit aliquid, pro certo habet illud: & si quam hæsitationem habet, id non credit, sed solùm opinatur, vt pālam est per definitiones credendi & opinandi supra num. 43. positas.

Deinde, quòd ex illa sequeretur, quòd nō peccaret mortiferè, qui certò aliquod peccatum graue alterius crederet absque sufficienti probatione: nisi adeò firmiter crederet, vt condemnaret eum, si causæ illius iudex esset absq; vlteriori probatione: requirit enim, quòd ita credat, vt nullus vlli dubitationi sit locus: & quòd quoad ipsum sit quædam definitio, & sententia definitiua extra tribunal lata, quod videtur falsum, eo quòd ex eo inferretur, quòd vix vllus vnquam mortiferè peccaret credendo crimina proximorum sine probatione legitima: quia rarò vllus reperitur, qui tā firma fide aliquod graue crimen credit, vt si interrogaretur, an iuberet occidere, vel deponere, vel alia tā grandi pœna plectere illum absque maiore audientia, quanta esset plectendus, si per processum ritè factum inueniretur id fecisse? responderet affirmatiuè.

Tertio, quòd S. Th. non videtur requirere tantum certitudinis gradum, ad peccandū mortaliter, quantū requirere videtur Caiet. Verba enim eius sunt. *Qui ex leuibus indiciis malitiam alterius pro certo æstimat in re graui, peccat mortaliter.* At non solùm dicitur quis certò æstimare aliquid esse verum, qui adeò certò credit, quòd sine vlteriori inquisitione condemnaret illum: si esset iudex: sed etiam qui credit illud absque formidine alterius partis, per supra dictam definitionem fidei, siue credulitatis, & differentiam inter eam, & opinionem.

Quarto, quòd S. Anton. (quem Angel. & Silu. in suis locis sequuntur) ait in 2. par. tit. 3. cap. 8. §. 1. declarando præfatum secundum gradum S. Thom. quòd qui videt hominē bonæ famæ, vel quem ignorat cuius conditionis sit, loquentem cum muliere, quā non cognoscit, in loco honesto, & modo modesto, & firmiter in mente æstimat eos loqui de turpibus, vel intentione praua, vt inducat ad malum, cùm hoc agere sit mortale, tale iudicium erit illi peccatum mortale. Similiter si quis videns hominem comedentem plures, vel hora prima in die, quo est iciunium Ecclesiæ, vt in Quadragesima: & cùm non cognoscat eum, nec sciat motiuum eius ad comedendum, firmiter in animo credit, quòd peccet mortaliter, & quòd transgrediatur præceptum Ecclesiæ, peccaret ipse iudicans mortaliter: quia potest habere legitimam causam nō iciunandi. Similiter, cùm quis ex eo quòd aliquis non conuersatur domesticè cum aliquo, vt priùs, vel odit aliquam iram ad eum, pro certo credat, quòd habeat odium mortale ad illum, mortaliter peccat: in quibus exemplis, & aliis, quæ postea subijcit, non requirit aliud, quàm firmam credulitatem. At talis est quæcunque fides siue credulitas concepta sine formidine partis contrariæ. Ergo, &c.

Quinto, quòd (vt per præfata patet) aliud est scire, aliud credere, aliud opinari, siue suspicari, aliud dubitare, aliud scrupulum habere: & si dixerimus secundum gradum S. Thomæ restringi ad fidem & credulitatem tantæ certitudinis, quantam requirere videtur Caiet. consequeretur circumspectissimum virum nihil docuisse de iudicio fidei & credulitatis firmæ

genera

generaliter, sed solùm de illo, quod est tantæ certitudinis quòd habens illud, si esset iudex sine vlteriori inquisitione damnaret illum: & ita per eius doctrinā non posset responderi ad quæstionem illam frequentissimam, an qui ob leuia indicia firmiter credit suū proximum adulteratū, vel furatum esse, vel occidisse, peccet mortaliter? Cuius tamen decisio videtur omnium aliarum in hac materia maximè necessaria. Ad quam secundum Caiet. videretur esse respondendum negatiuè: nisi tanta firmitate crederet, quod si esset iudex, absque inquisitione vlteriori eum damnaret: secundum autem illum qui diceret secundum verba S. Thomæ sufficere, quòd certò credat, contrarium dicendum esse. Pro declaratione tamen Caietan. facit, quòd nisi illa esset vera, sequeretur peccare mortaliter omnes, qui credunt esse vera noua quæ de peccatis morti feris Regum, Principum, & aliorum summatum & infimatum referuntur per Nouellarios, quos Menantes vocant, & per alios, qui scribunt epistolas, vel aliàs per se, vel per nuncios referunt tanquā certa audientibus & legentibus, quod etiam consequeretur quamplurimos etiam eruditos, pios, & religiosos, & frequenter confitentes habere multa millia peccatorum mortalium nondum confessa: quotus enim quisque in vrbe degens est, qui sic non credat multa malefacta vel maledicta plurimorū, quæ in dies, hebdomadas, & menses scribuntur ad eam, vel referuntur in ea ex tota Italia, Hispania, Gallia, Germania, & Turcis, imò & qui non referat ea frequentissimè, tanquam certa socijs, familiaribus, & amicis, & aliis? quotus item est qui degens extra vrbem non credit, vel pro certis non habet multa, quæ sibi ab vrbe scribuntur, vel ab aliis sibi scripta ei referuntur? quæque ipse pro certis nō referat aliis; præsertim si bis vel ter confirmentur? ad quæ tamen credenda, & pro certis habenda, nō præcesserit probatio legitima, qualis non est, nisi quæ publicis instrumentis, aut testibus iuratis habetur, cap. 2. de probat. cum ei annot. & tamen pauci sunt, quos eiusmodi credulitatum tanquam mortalium peccatorum pœniteat, & pauciores, qui eas confiteantur. Nec quicquam prodest respondere, quòd dictum S. Thomæ intelligatur de his, qui credunt, & pro certo habent aliqua mala audita ad effectum castigandi, vel volendi castigare illorum authores, & non de illis, qui credunt, vel habent pro certis ad solum effectum credendi, & discurrendi, & cognoscendi, quæ geruntur in vrbe, & orbe, partim ad recreandum animum, partim ad prudentiam sibi quærendam, quod plerique omnes faciunt, vtentes eiusmodi rerum nouarum relationibus, vt aliis historiis non authenticis: in quibus etiam passim legimus multa facta & dicta mortifera, quæ passim absque aliis instrumentis, & testibus oculatis credimus, non quidem ad castigādum, vel volendum castigare authores eorum, sed ad quærendam rerum gestarum notitiam, qua recreamus animos, & nobis prudentiam in tempus opportunum comparemus: non, inquā, hoc quicquam prodest defensioni dicti S. Thomæ: quia ipsemet teste in eodem artic. ad 3. vt malitia huiusmodi credulitatis sit mortifera, non requirit effectum castigandi, vel volendi castigare: sed sufficit leuitas credendi sine iusta probatione malum graue proximi. quod solum faciendo, & habendo illum pro ita malo, est grauiter iniurius illi, & fit transgressor 8. præcepti, quo prohibetur omnis infamatio male conce-

49 pta, vel malè prolata proximi, iuxta declarationem positam in nostro Manual. Confess. cap. 18.

Restat itaque contrarietas inter dictum S. Thom. D. Anton. & sequacium ex vna parte, & inter declarationem Caiet. ex altera, in eo, quòd S. Thomas dicit sufficere: vt quis peccet mortaliter, quo credat pro certo aliquod graue malum de proximo ex leuibus indiciis, & Caiet. ait non sufficere solam credulitatem: nisi sit tanta, quod interrogatus à se, vel ab alio responderet, quòd habet pro indubitato: ita quòd putet non esse locum dubitationi. Restat item contrarietas in ipsomet dicto Caietani, quatenus habet, quòd non sufficit credere, nisi habeat pro indubitato, & quòd tunc videtur habere pro indubitato quando nullam habet hæsitationem, neque formidinem de contrario: nam omnis, qui vere credit sine hæsitatione, & incertitudine, putat id esse verum: & si hæsitat, non credit, sed tantum opinatur, per præfatas definitiones fidei & opinionis.

Equidem libenter audirem aliquem, qui hūc nodum nunquam non se offerentem enodaret, nec video alium soluendi modum, nisi ponendo diuersos gradus fidei, siue credulitatis, & certitudinis, quales dari posse probatur. Tum, ex eo, quòd etiam dantur diuersi gradus suspicionis & opinionis, siue præsumptionis, videlicet leuis, vehemens, maior, minor, vt præfatum est à num. 45. Tum, quòd etiam dantur diuersi gradus scientiæ: quia firmior videtur esse scientia, quam intuitiua notitia animi, vel ratio syllogistica mathematica producit, quàm illa, quæ per intuitiuam notitiam sensus habetur, cùm sæpe per præstigia sensus decipiatur, vt contigit in Magis Pharaonis Exod. cap. 7. & Actor. 8. de Simone Mago. Tum, quòd gradus fidei, siue credulitatis habitus per præsumptiones etiam sufficientes ad damnādum, minor est, quàm gradus fidei, siue credulitatis habitus per legitima testium dicta: nam Iudex per præsumptionem de crimine conuictum, credit fecisse illud, ad cuius aliqua pœna extraordinaria condemnandum: non autem ad condemnandum pœna mortis, authore Innocent. recept. ab omnibus in c. quia verisimile. de præsumpt. facit cap. afferte. eod. tit. inducendo eo modo, quo in illo cap. quia verisimile. inducebat Innocentius: nam per illam præsumptionem, de qua in illo cap. afferte. credidit Salomon filium non esse illius mulieris, quæ petebat eum diuidi: esse autem illius, quæ rogabat eum non diuidi: credidit, inquam hoc, ad effectum alteri ex illis adiudicandi filium, non autem ad damnandum mortis illam, quæ suffurata fuit matri filium. Tum, quòd per summariam informationem credit iudex sententiam super matrimonio latam iniquam fuisse, ad effectum admittendi partem ad agendum: non autem ad effectum pro illo pronunciandi, cap. lator. & quod ibi ait Innocent. de re iudic. Tum, quòd interdum fides, siue credulitas vxoris de aliquo impedimento matrimonij alicuius gradus, sufficit ad arcendum eam à debito exigendo, & non à reddendo: & fides maioris gradus sufficit ad vtrunque, per illos text. singulares. cap. fin. de secun. nupt. & cap. inquisitionis. de sententia excommun. quæ latè per multa in hoc proposita apta declaramus in cap. si autem. de pœnit. distinct. 7. ante, & post num. 112. Tum denique, quòd de hoc est casus in c. cum sancta. de pœnit. dist. 2. Per quod præsuppositum & probatum possunt hæ antinomiæ in

hunc

Universidad de Deusto
Biblioteca

hunc modum conciliari: videlicet, quòd non omnis fides, neque credulitas cuiuscunque gradus certitudinis, etiam hæsitatione carens, & excedens omnem latitudinem opinionis, sufficiat ad efficiendam eam mortiferam, sed aliqua certi gradus sic; & ad definiendum cuius gradus hæc esse debeat, dicamus, quòd duplex est fides seu credulitas sine hæsitatione. Altera, quæ neque actu, siue actualiter, neque virtute, siue virtualiter habet hæsitationem: ita quòd si interrogaretur, an haberet illud malum pro penitus indubitato? responderet, quòd sic, & hæc sufficit ad eam faciendam mortiferam. Altera, quæ licet non habeat actu siue actualiter: habet tamẽ virtute siue virtualiter, ita quòd si interrogaretur, an haberet penitus pro indubitato? responderet quòd non: & quòd fortè falsum est, & hæc non sufficit, & de hac intelligantur declaratio Caietani, & ea quæ pro illo adducta sunt. Dictum verò S. Thomæ & D. Antonini, & sequacium, ac ea quæ pro illis adducta sunt, de priori.

Ex quibus infertur primo, quòd verbum, firmiter, positum supra in tribus primis exemplis S. Antonini intelligendum est de firmitate, quę nec actualiter, nec actu, neque virtute continet hæsitationẽ & formidinem: tametsi verba eius solam firmitatem requirant.

Secundo infertur, quòd desiderari potest maior cautela exemplificandi in quarto exemplo S. Anton. sub fin. d. §. posito de monacho, qui videns alterum monachum comedere hora tertia, suspicatus fuit eũ peccare: non enim debet intelligi de vera suspicione siue opinione, etiam secundum opinionem S. Thom. neque de credulitate quacunque, secundum Caietan. quem sequimur, sed firma, modo prædicto. Et idem in quinto exemplo de muliere deuotissima, quæ de duobus fratribus, qui eam visitarũt, post eorum abscessum suspicata fuit mala de discursu eorũ, eo quòd essent iuuenes: non enim debet intelligi de vera suspicione, etiam secundum S. Thom. nec de qualibet credulitate, sed firma præfato modo, secundum Caietanum, quem defendimus.

51 Vndecimum principale, quòd circa tertium gradum suspicionum S. Thomæ, videlicet, quòd iudex ex suspicione condemnans aliquem, peccat mortaliter: quia id directè ad iniustitiam pertinet, & tertiam declarationem Caiet. quòd in illo gradu est locanda omnis sententia iudicis condemnatoria, quæ per vim coactiuam fit, insurgit dubium quotidianum: quia aut loquuntur de sententia, & condemnatione definitiua tantùm, vel etiam de interlocutoria: si de definitiua tantùm, diminutè loquuntur, committendo innumeras interlocutorias, quibus iudices malè iubent rapi ob crimina aliquos, & peius, retineri, & interrogari de occultis, & iuramento præstito respondere interrogatis, & pessimè torqueri, & alia id genus iniuriarum pari, contra l. fin. C. de exhib. & transl. re. & l. fin. C. de custod. reor. & l. de minore. §. tormenta. & l. fin. ff. de quæst. Si autem intelligantur de omni condemnatione & sententia, etiam interlocutoria, videntur falsè loqui: quia frequẽtissimè iudices iustè coniciunt in carceres, & detinent in eis reos: imò & torquent propter solas suspiciones, & præsumptiones, & semiplenas probationes, vt per eadem iura probatur. Ad quod tamen dubium responderi potest, eos loqui de omni sententia tam definitiua, quàm interlocutoria: & quod mens eorum est dicere, peccare mortaliter omnes iudices, qui citra legitimam probationem definitiuè de malo condemnant: & qui citra sufficientem ad id suspicionem, præsumptionem, vel causam interlocutoriè capi, detineri, interrogari, torqueri, vel id genus alia iniustè in reos pronunciant.

Ex quo infertur primo, multos iudices mortiferè peccare leuiter iubentes capi aliquos citra vllam necessitatem, infamiam, & suspicionem legitimã, nunc ob odium, licet veniale, nunc ob vindictam, nunc ob rusticitatem, qua in se, vel suos est vsus, nunc ob subitam iram, nunc ob liberum rei responsum, nunc vt illis vel illis placeat: sicut Herodes Act. 12. apprehendit Petrum, vt placeret Iudæis, non considerantes quanta ignominia inurunt capros: præsertim si sunt viri virtute, eruditione, nobilitate, & etiam diuitiis insignes, præsertim per officium sanctæ Inquisitionis, quos quamlibet honorificè solutos semper aliqua infamia facti comitatur, neque perpendentes quòd ad restitutionem famę sic læsæ teneantur: quia qui causam damni dat, &c. cap. fin. de iniur. l. qui occidit. ff. ad leg. Aquil. & latiùs tradimus in comment. cap. inter verba. 11. quæst. 3. concluſ. 6. num. 16. & in nostro Manual. Confeſſ. cap. 18. num. 42.

Secundo è contrario peccare eos, qui prece, vel pretio, amore, vel odio non capiunt, non retinent, non interrogant, aut non torquent habentes inditia in id sufficientia, cum contrariorum eadem sit ratio, cap. sciendum. 8. quæst. 1. l. & si contra tabulas. ff. de vulgar.

Duodecimum, quòd quæstio est frequentissima 52
super omnibus tribus præfatis S. Thomæ dictis à nemine, quod sciam, satis resoluta, videlicet, præsupposito, quòd non est peccatum, imò aliquando meritũ, suspicio, siue opinio leuis, vel grauis, quæ in primo gradu locatur, quoties probabiliter per argumenta in id sufficientia concipitur: neque credulitas firma, quæ in secundo gradu locatur, si per indicia, vel probationes in id sufficientia concipiatur, neque condemnatio iudicis definitiua, vel interlocutoria, si per probationes legitimas feratur, vt vterque Thom. vbi supra definiuit, quæstio est inquam grauis, quæ argumenta, inditia, & probationes erunt sufficientia ad excusandum à malitia suspicionem primi gradus, & credulitatem secundi, & condemnationem iudicialem tertij gradus? Cui tamen respondetur primò faciliter, quoad condemnationem iudicialem tertij gradus: scilicet, quòd requiritur plena probatio iudicialis, quæ autem sit illa colligitur ex Bal. in l. admonendi. in 1. quæst. ff. de iureiur. & aliis relatis ibi per Iaſ. & per Decium, in rubr. de probat. nu. 12. vbi nos quoque latiùs scripsimus: & ita qui condemnat eum, qui non est plenè, & legaliter conuictus, saltem secundum materiam subiectam, peccat mortiferè, argu. cap. 1. de re iud. lib. 6. sicut & contra, qui absoluit plenè conuictũ. Secundo, quòd difficilior est responsio, quoad suspiciones extraiudiciales primi gradus: quia non est lege definitum: & ideò videtur relinquendum arbitrio boni viri, vel confessarij. l. 1. ff. de iur. delib. cap. de causis. de offic. delegat. Tertio, quòd idem eadem ratione videtur dicendum de credulitate firma secundi gradus.

Suboritur autem quæstio, quam probationem, vel præsumptionem iudicabit vir bonus, & prudens, & confessarius, sufficientem ad iustè concipiendum talem suspicionẽ, vel crudelitatem firmam? Et certum est non requiri ad suspicionem quamlibet grandem

plenam probationem: quia ad minorem effectũ minor causa sufficit, cap. 2. de fili. præb. lib. 6. adiuncto cap. de multa. de præb. At iudicium suspicionis extraiudicialis longè minùs est iudicio condemnationis iudicialis, vt palã est. Idem est dicẽdum de credulitate firma extraiudiciali, tum, ratione prefata. Tum, quia alioqui semper ferè esset peccatũ mortale, cùm tarissimè concipiatur per plenas probationes, puta duos testes legitimos, & citata parte iuratos, vel per præsumptiones violentas legitimè ac iuridicè probatas: rarò enim qui scribunt ad Vrbem, vel ab Vrbe in alias partes iurati, quæ scribunt asserunt, & sæpè sunt singulares, & nõ semper omni exceptione maiores: historiarum item scriptores non sunt omnes iurati, nec à suspicione alieni, & omni exceptione maiores, & nemo audebit definire peccare mortaliter omnes, qui credunt firmiter malum aliquod factum, vel dictum ab eis scriptum, vel proditum. Nec prodest respõdere, quòd sufficiat relatio, vel epistola, vel historia alicuius viri fide digni, eo quòd dictum vnius talis iustam credulitatem inducit, iuxta gloss. recep. & quæ singularis putatur in l. Tritio fundus. ff. de cõdit. & demonst. & vulgaris hominum praxis habet credere epistolę alicuius talis viri ad Vrbem vel ex ea scribentis: adeò quòd qui impetrat beneficium alicuius tanquam vacans per mortem eius, de qua recepit literas à partibus missas, non dicetur impetrator beneficij viuentis neque incidet in pœnas cap. 1. de conceſſ. præb. licèt id non fuerit verum, iuxta latè tradita per Gomezium in quæst. 3. regul. de impet. beneficia viuen. nõ inquam hoc prodest: quia illa glos. est limitanda, ne procedat in iis, quæ tertio præiudicant, iuxta aliam glos. memor. in cap. si quis præpostera. 50. dist. pro qua textus aptiss. in cap. non solum. 11. q. 3. ibi. *Non solùm ille reus est, qui falsum de alio profert, sed etiam is, qui aurem citò criminibus præbet.* & S. Thom. in 2. 2. q. 70. art. 3. ad 2. sic ait: *De quolibet præsumendum est bonum, nisi appareat contrarium, dummodò non vergat in periculum alterius: quia tunc adhibenda est cautela, vt non de facili vnicuique credatur.* Non satisfacit etiam secundò dicere, quòd fama sufficiet ad excusandum. Tum, quia fama non probat etiam semiplenè in criminalibus, quamuis sic in ciuilibus, secundum glos. frequentiùs recep. in cap. fin. de appel. Tum, quia fama nec in criminalibus, nec in ciuilibus probat, nisi legitimè fuerit probata, vt not. Bart. in l. de minore. §. plurimum. ff. de quæst. & rarò probatur: quia, vt ipsemet ait, oportet, vt duo testes deponant de illa, & non qualiter qualiter, nec simpliciter, quòd est vox, & fama publica de illa, sed reddita ratione, quòd audierint à maiori parte populi, vel vniuersitatis, vbi fama illa est. quo fit, vt demirer oscitantiam, qua quidam patroni causarum informãt Iudices, probatam esse pro sua intentione famam, eo quòd duo testes suæ partis dixerũt esse famam, & publicam vocem in tali loco, nulla, quæ dictum eorum concludat, adiecta ratione.

Non etiam satisfacit tertio dicere, quòd vsus communis hominum habet credere huiusmodi rationibus & scriptis: quia vsus vel consuetudo contra legem naturalem, & diuinam, nihil valet, & corruptela quædam est, cap. mala. cap. frustra. & cap. quo iure. sub fin. 8. dist. & credere malum de proximo sine sufficienti probatione contra legem naturalem, & diuinam sub octauo præcepto contentam est, vt colligitur ex declaratione posita in nostro Manuali Confeſſ. cap. 18. num. 9.

Resoluendo igitur omnia dico primo, quòd fides, siue credulitas, & suspicio, siue opinio de bonitate morum etiam personæ per se non sunt mala, nisi cùm concipiuntur ad conferendum indigno, vel minùs digno, quod conferendum esset digno, vel digniori, vt dictum est supra num. 45. Dixi, de bonitate morum: quia frequentiùs possunt esse peccata, dum concipiuntur de bonitate, siue idoneitate scientiæ, artis, & aliorum, quæ munera obeunda requirunt, vt ibidem dictum est.

Secundo dico, quòd præfata duo concepta de malitia personæ proximi sunt bona, si concipiantur ex causis in id sufficientibus, & mala, si concipiantur sine vllis causis, vel ad id non sufficientibus cum hac tamen differentia, quòd suspicio, siue opinio manens intra latitudinem suspicionis, siue opinionis, hoc est cum formidine & hæsitatione contrarij, non sunt mortifera, vt dictum est supra num. 47. credulitas autem sic, imo de facto est, quoties est tantæ firmitatis, quòd si habens eam à se, vel ab alio interrogaretur, an haberet personam pro indubitato malam, vere responderet, quòd sic, non autem si responderet, quod non, sed quòd forte non est verum, eo quòd talis, etsi non habeat actualiter hæsitationem, & formidinem contrariæ partis, habet tamen virtute, siue virtualiter, & tacitè illam, per supradicta num. 47.

Tertio dico, quòd ad habendam præfatæ firmitatis credulitatem, non requiritur euidentia siue scientia, quæ clarior, & regulariter certior est illa, imò est cõtraria illi, & expellit eam, iuxta cap. in domo. iunc. gloss. de pœniten. distinct. 4. Nec sufficit dictum vnius viri etiam legalis, præsertim non iurati, vel non deponentis de visu, vt probatum est supra num. 52. Non sufficit etiam fama, nec vsus communis ita credendi, per dicta supra num. 52. Sufficit tamen testimonium historiæ sacræ: quia in illa nihil est falsum, cap. ego solis. distin. 9. Sufficeret etiam bulla authentica Papæ, vel Cæsaris, & etiam sententia, quæ in rem iudicatam transiisset, argum. clem. 1. de probat. & l. res iudicata pro veritate habetur. ff. de regu. iur. Sufficeret etiam instrumentum publicum legitimè confectum, originale, vel exemplum cum solennitate debita ex eo transumptum, iuxta capit. 1. 2. & cap. cum Ioannes. & capit. final. de fid. instrum. Sufficeret item fama in antiquis, hoc est quæ ante centum annos contigerunt, secundum Innocenc. in capit. veniens. de verb. signi. quem post alios declarat Dec. in capit. 1. de appellat. num. 18. Sufficeret etiam, vt arbitror, testimonium duorum testium communiter pro idoneis habitorum, & iuratorum, argum. capit. in omni. de testib. cap. cum esses. de testam. licèt non citata parte id fecerit: quia illud magis pertinet ad solennitatem fori exterioris, quàm ad informationem interioris, argu. cap. in nomine domini. de testib.

Quarto dico, quod Christianæ prudentiæ est audire, legere, & scribere cautè malefacta, & maledicta, & nunquam concipere suspiciones & credulitates maiores, quàm argumenta exigunt, & nunquam aut certè rarissimè concipere credulitatem tãtæ firmitatis, vt personam habeat pro delinquente indubitatè, ita quòd nec actu, nec virtute de illo hæsitet: quibus multa in duodecimo dicto principali addam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SVMMARIVM.

53 *Iudices cogentes respondere reos per torturam, vel iuramentum, vel sine illis, absque præuijs & sufficientibus in id inditijs graviter peccare.*
53 *Reuelare sua mala occulta nemo illo iure tenetur, sed sic celare.*
54 *Lege naturali, diuina, & humana à scandalizando prohibemur.*
54 *Lege naturali, diuina, & humana à detrahendo prohibemur.*
54 *Detrahit quicunque se vel alium inordinatè infamat, vel est causa vt id fiat.*
55 *Peccat qui peccanti consentit.*
55 *Detrahit vt audiens detrahentem, sic Iudex sine infamia inquirens.*
55 *Lege naturali & diuina potest quis se defendere, & negare arma contra se.*
55 *Accusatore non probante reum absolui debere legis videtur naturæ.*
56 *Peccatum etiam scitum non obijciat Episcopus, nisi probet.*
56 *Famæ conseruatio vtilior Reipublicæ, quàm punitio criminis secreti.*
56 *Tortura quædam est iuramentum, & à neutro incipiendum.*
56 *Consuetudo interrogandi sine inditijs vt est corruptela.*
56 *Reum non posse cogi sine iudicijs nouem argumenta persuadent, & num. 57.*
58 *Interrogari quare potest reus in notorijs & famosis.*
58 *Infamia qualis ad interrogandum reum requiratur.*
58 *Inditia qualia ad reum interrogandum requisita.*
58 *Iudicium facit vnus testis deponens de crimine, sed non de inditijs.*
59 *Inditia, vel infamia intimanda reo, vt teneatur respondere.*
59 *Reum non esse interrogandum ante inditia duplex ratio.*
59 *Obediendum magis Deo, quàm homini.*
60 *Positio, qua crimen concluditur, est criminalis.*
60 *Positioni non respondens quis censetur eam fateri.*
61 *Intellectus triplex cap. quidam. 5. quæst. 1.*
61 *Infamans tenetur se infamare, si alias non posset famam restituere.*
61 *Interrogatio non debet præcedere inquisitionem contra Angelum.*
61 *Intellectus §. debet. capit. qualiter & quando. 2. de accusat.*
61 *Inditium de occulto plus vetatur, eo quòd sunt occulta peccata, quàm quòd sint occulti peccatores.*
62 *Religiosum contra infamatum vel confessum de vno crimine inquirens prælatus de alio, cuius non est infamatus, graviter peccat.*
62 *Regulæ standum, donec probetur exceptio.*
63 *Peccator in vno desinat, quòd omnium factus est reus, vt intelligendum.*
64 *Interrogari quando quis potest de alio crimine ob aliud confessum.*
64 *Intellectus §. à Barbaris l. non omnis. ff. de re milit.*
64 *Peccata suos Authores teneant.*
64 *Charitate sine vera facta nil ad vitam æternam prodesse.*
65 *Constitutio Ecclesiæ vt ligat occulta quoad censuras. & num. 66.*
65 *Argumentum à requisito ad inquirendum, ad requisitum, ad torquendum. vt valet.*
67 *Occultum per se differt in hoc, ab occulto per accidens.*
67 *Hæreticus mente tantùm non est excommunicatus.*

DECIMVM tertium principale grauiter 53
mea sententia errare Iudices, vt iam pridem scripsi in cap. inter verba. 11. q. 3. concluſ. 6. num. 15. qui per torturam, vel iuramẽtum, quod quædam tortura est præstitum, imo & absque illis, nõ probatis coram ipsis prius indiciis in id sufficientibus, interrogant, & compellunt partes ad respondendum super criminibus occultis, contra cap. erubescant. 32. distin. ibi, *Secretorum autem cognitor Deus, & Iudex est.* cap. Christiana. 32. q. 5. & cap. consuluisti. 2. q. 4. ibi, *Occulta & incognita illi sunt relinquenda, qui solus nouit corda filiorum hominum.* Vnde in specie tenuerunt Aret. in cap. qualiter & quando. 2. §. debet. de accusat. & Card. Alex. in cap. de accusationibus. col. 37. post medium. 3. q. 5. Iul. Clarus in prax. criminal. quæst. 45. vers. sed pone. adiunc. vers. aduerte tamen Hyppol. in l. de minore. §. tormenta. ff. de quæst. & in pract. §. constante. num. 14. & cons. 8. nu. 11. & 12. & consil. 14. num. 15. neminem de suis criminibus sine inditijs huiusmodi prequiis interrogari posse. quod infrascriptis argumentis adeò aliàs muniuimus, vt etiã si prædicti, & alij plerique contradicerent, à quouis tamen Christiano asserendum esset. Quorum primũ est, quòd lege naturali & diuina sumus omnes liberi, & immunes ab onere prodendi crimina nostra secreta in foro exteriori. cap. si peccauerit. 2. quæst. 1. iuxta illud Ioann. Chrysost. in cap. quis aliquando. §. his authoritatibus. de pœnit. dist. 1. *Non dico tibi vt prodas tuum* deest peccatum tuum secretum publices secundum gloss. ibi. At priuilegium Dei vt pote superioris non potest tolli ab homine vti inferiori. cap. inferior. 21. dist. ergo nemo potest ab vllo Iudice humano cogi ad publicanda sua secreta delicta.

Secundum, quòd non solùm præfata lege naturali & diuina sumus liberi ab hoc onere prodendi nos, & publicãdi crimina nostra secreta, sed etiam grauati onere illa tacendi sub pœna peccati, arg. præfati elogij S. Ioan. Chrysost. secundum alium intelligendi modum, qui confirmatur per cap. quàm sit graue gloriari, cum quis male fecerit. de excess. prælat. & cap. non sunt audiendi. 11. quæst. 3. quatenus habet, peccare, qui famam suam negligit, quanto magis, qui dissipat, quod post alios affirmat S. Antonin. 3. part. tit. 8. cap. 4. §. 1. vers. primo modo. & sentit Caie 2. 2. quæst. 73. art. 2. dicentes peecare eos, qui seipsos infamant, etiam si metu tormentorum id faciant: ita quòd etiã tormenta, & cruciatus non excusant propalãtem ob ea sua crimina secreta. Ergo nullus Iudex humanus, cum legi naturali & diuinæ subdatur, cap. sunt quidam, 25. quæst. 1. potest iuste iubere cuiquam, vt se, siue sua peccata prodat.

Tertium, quòd lege naturali & cuãgelica, Matth. 18. & cap. nihil. de præscrip. & cap. 2. de oper. nouunc. vetamur scandalizare proximum: & cùm peccare publicè, vel publicare se peccasse sit scandalizare, vt colligitur ex S. Thom. 2. 2. quæst. 44. art. 2. & efficaciter probatur in cap. presbyter, si à plebe. & ca. si mala. 5. quæst. 4. consequitur euangelica lege nos vetari à publicando peccato secreto, & consequenter neminem posse ab vllo homine ad illud cogi. 54

Quartum, quòd eadem lege naturali & diuina est veritum detrahere, & infamare alium: quia præcepta Decalogi sunt leges naturales, & diuinæ, secundum S. Thomam recep. 1. 2. quæst. 94. artic. 2. & 2. 2. quæst. 122. artic. 1. Et detrahere est contra præceptum octauũ

Decalogi:

Decalogi: nam per illud, vt nos post alios tradimus in nostro Manual. Confess. cap. 18. num. 1. ex mente S. Thom. recepti 2. 2. q. 122. art. 5. ad 2. & melius Alex. Halen. in 3. parte quæst. 1. principaliter prohibetur ratio falsi testimonij, & veri cælatio: & secundariò, omnis significatio inordinata verborum, signorum, & factorum, quæ fit mentiendo, inhonorando, susurrando, deridendo, maledicendo, & detrahendo. Detrahere autem, vt ibidem probamus à num. 18. non solùm dicitur, qui falsum crimen imponit, vel est causa imponendi, sed etiam, qui crimẽ secretum alterius vel proprium citra ordinem iuris detegit, vel est causa vt detegatur. Ergo lege naturali & diuina vetãtur Iudices infamare, vel præstare causam infamandi. Cum ergo interrogare, & cogere reum ad respondẽdum de suis criminibus occultis nõ seruato iuris ordine fit dare proximo causam infamandi, imo cogere illum ad se infamandum, consequitur lege naturali, & diuina eos ab hoc faciendo arceri, & consequẽter nullatenus posse id iuste facere. 55

Quintum, quòd lex illa naturalis, & diuina, ad Rom. 1. *Digni sunt morte non solum qui faciunt, sed & qui consentiunt.* relat. in cap. 1. de offic. deleg. & alibi sæpè, verat, ne curemus, vt alij peccent, imo neque consentiamus illis peccantibus. At qui interrogat reum de crimine secreto, & cogit eum respondere de illo, non solùm consentit peccato, quod ipse faceret infamando se, præsertim si esset persona publica, sed etiam curat, & procurat, vt peccet, imo cogit peccare. ergo lege naturæ, & diuinæ debent Iudices ab hoc faciendo abstinere.

Sextum, quòd audiens detrahere dicitur detractor & peccat assentiendo, vel non resistendo, vt præfati tradunt, vbi supra num. 93. post Bernar. relat. à S. Thom. 2. 2. q. 73. art. 4. Ergo à fortiori qui Iudex cogit proximum ad peccata sua secreta reuelãdum per interrogationes citra iuris ordinem factas, dicetur detrahere, & consequenter legi naturali & diuinę cõtraire. Vnde in d. cap. 18. nu. 38. & antea latiùs in repetitione d. cap. inter verba. 11. q. 3. concluſ. 6. nu. 15. intulimus, quòd peccat, qui Iudex inquirit specialiter, vel per viam inquisitionis specialis procedit contra aliquem nulla præcedente infamia: quia intendit lædere famam illius, aut dat causam læsioni inordinatæ, cõtra iura, quæ prohibent specialiter proceedi per viã inquisitionis contra aliquẽ iusta infamia nõ præuia, cap. super his. & cap. qualiter & quando. 2. de accusat.

Septimum, quòd lex naturalis, & diuina præbet homini facultatem defendendi se non solùm corporaliter, iuxta l. vt vim. ff. de iust. & iur. sed etiam ciuiliter, clem. pastoralis. §. cæterum. de re iud. & consequenter facit ei libertatem, ne teneatur impugnanti le arma sua, vel de domo sua prestare. quod sentit Iurisconsultus in d. l. de minore. §. tormenta. ff. de quæstio. ibi. *Non debet initium probationum de domo rei sumere accusator.* & Imperator in l. nimis graue est. C. de testib. ibi. *Nimis graue est, vt aduersarius vrgeri debeat ad exhibitionem eorum, per quæ ipsi negotium fiat.* Ergo à lege, naturali facultate descendit illa lex. *Qui accusare volunt, probationes habere debent.* C. de eden. & illa, *Actore non probante absoluitur reus.* cap. fin. §. fin. de iureiur. & illud l. 1. §. interrogatoriis. ff. de interrogat. act. *Nemo ante iudicium cogitur de suo iure respondere.* & quòd in nulla legum quæ sunt 23. illius tit. fit. vlla mentio de interrogatione rei super crimine.

Octauum argumentum, quòd adeo vetamur lege naturali, & diuina, ne inquiramus iniquitatem in domo aliena, Prouerb. 24. & vt bona fama proximi seruetur, quòd etiam Episcopus non potest abiicere suo clerico crimen, quod scit eum commisisse, si non potest illud ꝓbare, per tex. sing. in cap. placuit. & ca. si in tantũ. 6. quæst. 2. & eruditissimus idẽque Pont. Max. Innocen. III. in ca. inquisitionis. de accusat. expresse ait, non posse à Prælato inquiri contra clericũ, etiam si duo, vel tres testes de visu id ei dixerunt, si nulla infamia laboret: longè enim vtiliùs censet Ecclesia Christiana seruare bonam famam clerici, qui deliquit, quàm punire delictum, dissipando eius famam: plùs enim nocet exemplum delinquendi, quod ex delicto reuelato per punitionem præbetur, quàm condonatio delicti secreti præteriti facta pœnitenti, arg. capit. magnæ. de voto. & cap. præcipuè. 11. quæst. 3. quod multi Iudices parùm considerantes, nihil non agunt, quo per fas, vel per nefas crimina vera, vel falsa, iuste vel iniuste sciantur, & puniantur, quò sibi famam crudelis quæstoris acquirant, contra l. respiciẽdum. ff. de pœn. ob quorum fortè peccata permittit Deus, vt in quibusdam terris eò plura delinquantur, quò plura malè puniuntur. 56

Nonum est, quod ratio naturalis dictat, ne à tortura incipiatur, l. 1. ff. de quæst. l. milites. C. cod. At iuramentum de dicenda veritate, quod Iudex interrogaturus reum subire cogit, est tortura spiritualis, vt probat Panor. in cap. per tuas. de probat. & Marian. consil. 253. col. 2. par. 2. & adeò quidem, quòd multi reperiuntur confessi ob reuerentiam iuramẽti, quod non fuerunt ob tormenta confessi, vt tradimus in cõmen. d. cap. inter verba. conclu. 6. corol. 64. num. 745. & S. Thom. recep. 2. 2. quæst. 33. art. 7. ad 5. ait, nõ posse quem cogi ad iuramentum dicendi veritatem super occulto crimine. Ergo non debet Iudex interrogare reum iuramento ei delato, antequam habeat plenam, vel saltem semiplenam de culpa notitiam. Per quæ omnia probatur non solùm esse veram præfatam propositionem, sed vsum illi contrarium, sicubi esset meritò dicendum esse corruptelam, ea firma ratione, quòd omnis vsus, & consuetudo contraria legi naturæ, vel diuinæ, vel consequentibus necessariò ex illis, est appellanda corruptela. cap. mala. cap. frustra. cap. quo iure. sub fin. 8. distin. capit. fin. de cõsuet. cum eis latè annot. Et per præfata constat talẽ vsum esse non solùm contra vnam, sed contra multas leges naturales & diuinas, vel contra necessariò ex illis consequentia.

Decimumquartum principale, quòd contra omnia præfata faciunt octo argumenta, quæ malè intellecta aliquos parùm præfata perpendentes in contrariam partem inclinarunt. Primum, l. vbicunque. ff. de interrog. act. quæ habet, Iudicem vbicunque posse interrogare partes. Secundum, quòd Innocen. recep. tenet in cap. dudum. il 2. de elect. in glos. mag. & in cap. cùm super. de confess. quòd reus tenetur respondere, & confiteri veritatem Iudici super crimine notorio, vel famoso interroganti. Et quòd eadem ratio videtur militare in aliis, ratio enim quare tenetur respondere in illis est: quia tenetur parere superiori, cap. 2. de maior. At etiam in occultis Iudex interrogans est superior. Ergo, &c. Tertium, cap. dudũ 2. de elect. quatenus significat quædam fuisse interrogatum, an plura beneficia curata possedisset. Quar- 57

Universidad de Deusto
Biblioteca

tum,cap.cùm super.de confess.quatenus habet quendam fuisse confessum simoniam admisisse,& eius mediatorem fuisse. Quintum, cap. vlt.de iureiu. quatenus significat posse quem cogi ad iurandum super re petita.Sextum,cap.2.de confess.lib.6.quatenus habet reum iussum à Iudice respondere haberi pro cõfesso, nisi responderit.Septimum,cap.quidam.5.q.1. quatenus illo Greg.præcepit,vt qui famoso libello secreto publicato Castorij famam læsit, proderet se ad ei satisfaciendum. Octauum,quòd Ang.Aret.in tractatu de maleficiis verb.hac est quædam inquisitio. vers.4. principaliter quæro.sic dicit,Iudex debet animaduertere, quòd antequam faciat inquisitionem, interroget reum, super quo intendit inquirere contra eum, aliàs si primo formaretur inquisitio, & postea interrogaret, non valeret, vt in cap. qualiter, & quando. in ver. debet igitur. de accusat.

Quæ tamen argumenta non obstant, ad primum enim respõdetur, quòd d.l.vbicunque.ff.de interrog. act. non habet locum in criminalibus, vt dixit ibid. Bald. in 2.lect. allegans in id Innoc. in cap. dudum 2. de elect.in gloss.mag.qui idem repetit in cap.cum super. de confess. cuius mentem sequuta gloss. celeb.& recep.in cap.2.de confess.lib.6.dixit,non teneri quem ad respondendum positioni criminali,nec alicui ciuili, ex qua necessariò concluderetur crimẽ, quæ communis est sententia.

58 Ad secundum respondetur, concedendo reum teneri ad respondendum, & confitendum Iudici veritatem in notoriis & famosis, vt dicit Innoc. in locis præcitatis,negando tamen,quòd idem teneatur in aliis facere: & quòd eadem ratio idem suadeat in illis: ratio enim quare in notoriis & famosis tenetur respõdere,est,quòd interrogando de illis, interrogat de aliquo modo sibi notis,& secundum ordinem iuris,vt eleganter de more ait S.Thom. 2.2.q.69.art.2.in hæc verba. *Nemo tenetur Iudici omnem veritatem confiteri, sed illam solum, quam ab eo potest & debet requirere Iudex secundum ordinem iuris,puta,cum præcessit infamia super aliquo crimine, vel aliqua expressa indicia apparuerint, vel etiam cum præcessit probatio semiplena.* Quod ipsum repetit in quæst.70. art.1.quam doctrinam commẽdans Caiet. in d.q.69.art.1.& 2.addit primò hæc verba. *Non sufficit qualis qualis infamia,nec frequens vox discolorum, sed frequens vox talis, vt apud probos & prouidos viros reddatur persona de tali crimine rationabiliter suspecta.* hæc ille. Pro quo est casus in cap. qualiter & quando. in 2. iunc. glos.de accusat.

Secundo addit hæc,*Non sufficiunt indicia qualia qualia sed tantùm perfecta: indicium enim dupliciter sumi potest. Primò communiter,vt frequenti vsu.signa indicia vocamus. Alio modo propriè, vt Iuristæ indicij nomine vtuntur, & sic sumitur in proposito, & distinguitur in indicium perfectum, & imperfectum: adeò vt multi testes singulares, nisi aliquis eorum sit omni exceptione maior, non faciunt apud eos vnum perfectum indicium, & volunt ad indicium requiri duos testes.* hæc ille. Pro postremo, quorum est doctrina Barth. communiter recept.in l.fin. ff.de quæstio. num.7. in hæc verba,*illud quod dixi,quòd vnus testis faciat indicium est verum de vno teste, qui testificatur de maleficio ipso, sed quando non testificatur de maleficio, sed indicio quodam,dicens ipse fuit tali nocte repertus in loco ibi vicino, quando fuit factum furtum, istud indicium debet probari per duos testes, nec sufficit probare per vnum,vt not.in l.fin.C.famil.herciscæ. facit ad hoc supr.de testib.l. vbi numerus.* hæc ille.

59 Tertiò, addit hæc alia. *Author scilicet S. Thom. dicit indicia non qualiacunque, sed manifesta, quod ad tria referri intelligo. Primò ad factum,cuius est indicium,ita quòd manifestè indicent tale factum. Secundo ad personam,ita quòd manifestent, quòd ipsa perpetrauerit tale factum: nam sicut præcedens infamia de crimine, intelligitur de crimine huius personæ,ita quòd persona sit diffamata de crimine, ita in indicijs oportet, vt indicia personæ criminosæ appareant. Tertio ad processum,ita quòd indicia huiusmodi manifestentur reo, vt sciat se esse in tali articulo constitutum, quòd tenetur obedire Iudici præcipienti, & extorquenti veritatem.* hæc ibi.

Quartò, addit hæc, *Nec indicia, nec infamia præcedens obligant reum ad respondendum, si quid rationabile contra illa obiciat.*

Quintò addit in summa ista, ratio iuris naturalis & diuini, qua reus non debet interrogari de occultis,est illa,quòd potestas publica,quæ scientia publica ducitur,non potest duci occulta. Pro quo faciunt omnia iura probantia,quòd Iudices,qui vtuntur publica potestate,non debent iudicare secundum suam scientiam priuatam, sed secundum publicam, quam allegata & probata inducunt, l.illicitas. §. veritas. ff. de offic.præsid.& cap.iudicet.3.quæst.7.cap. pastoralis.§.quia verò.de offic.deleg.Ergo Iudex non potest interrogare,neque cogere ad respondẽdum reum,nisi præuia probatione ad id sufficiente,in acta publica validè,& ritè deducta,& ita solùm præcedente notorietate,vel saltem infamia legitima, aut indiciis ei æquipollẽtibus. Quam rationẽ priùs tetigit S.Thom. 2.2.q.33.art.7.ad 5.ibi: *Prælatus non est Iudex iudiciorum occultarum, sed solus Deus. Vnde non habet potestatem præcipiendi aliquid super occultis,nisi inquantum per aliqua indicia manifestantur,puta per infamiam, vel per aliquas suspiciones, in quibus casibus potest Prælatus præcipere eodem modo: sicut & Iudex secularis, vel Ecclesiasticus, potest exigere iuramẽtum de veritate dicenda.* hæc ibi.

Quibus duobus addo,quòd potest reddi & alia ratio non minùs firma,nec minùs apta,desumpta ex eo quòd subditus non tenetur obedire præcepto superioris hominis, contra priuilegium vel præceptũ superioris Dei,cap.si dominus.& cap.Iulianus.11.q.3.& tradit S. Thom. 2.2.q. 33. art.7. & priuilegio Dei, vt supra dictum est, liberamur ab onere detegendi delicta nostra,imo & iubemur tegere illa,nisi ob aliquam iustam vtilitatem. Quæ ratio confirmatur eo, quòd in simili ait S.Thom.recep.ab omnib⁹ in d.2.2.quæst. 33.art.7.ad 5.ibi, *Prælato non est obediendum contra præceptum Domini, secundum illud Act. 5. Obedire oportet Deo magis, quàm hominibus: & ideò quando Prælatus præcipit, vt sibi dicatur.quod quis sciuerit corrigendũ, intelligendũ est præceptũ sanè,saluo ordine fraternæ correctionis.siue præceptũ communiter fiat ad aliquẽ specialiter:sed si Prælatus expressè præciperet contra hunc ordinem à Domino institutum, & ipse peccaret præcipiens, & ei obediens, quasi contra Domini præceptum agens: vnde non esset ei obediendum.* hæc ille.

Sexto,colligitur ex prefata confirmatione S.Thoquòd Iudex non habet potestatem cogendi reum ad iurandum de veritate dicenda: nisi infamia, vel semiplena probatio præcesserit, vt præmissum est in nono fundamento nostræ conclusionis. Per quæ factisfactum est secundo.

Ad tertium argumentum respondẽt aliqui: quòd tenere duas ecclesias curatas non sonat directe crimen,& ideo interrogatus de illo,non censetur interrogari de crimine: quam tamen solutionem efficaci-

60

ter Innoc.confutat in hæc verba: *Sicut non tenetur respondere,an sit criminosus,sic nec illis positionibus,quas peruenitur ad illud.* Ex quibus clare colligitur id, quod ait glos.in cap. 2.de confess.lib.6. quòd sicut nemo tenetur respondere positioni criminali,ita nec illi,ex qua infertur crimen. Quare meliùs respondet ibidem ipsemet Innoc. quòd fuit notorium, vel famosum eas tenuisse eum,qui fuit interrogatus,nos autem loquimur de crimine occulto,scilicet non notorio,nec famoso, nec semiplenè probato per proxime dicta.

Ad quartum respondetur, quòd cap. cum super. de confess.non probat ibi quem fuisse interrogatum, & iussum respondere super simonia, sed aliud, scilicet, fuisse quem eam confessum, & ita non infertur ex hoc illud, cùm à diuersis non fiat illatio, l. Papinianus. ff. de minor.

At quintum respondetur,id quod ad primum,nẽpe cap. vlt. §. vlt. de iureiur. loqui in ciuilibus, imo & quòd loquitur quando est præsumptio faciens aliquam semiplenam probationem.

Ad sextum,quòd cap.2.de confess.lib.6.non loquitur de quolibet,qui iussus respondere positioni, non respondet: sed qui absque rationabili caussa respondere recusat,qualis non est qui recusat,eo quòd positio criminalis, vt gloss. recept. ibidem dicit, & supra latè monstratum est.

61 Ad septimum respondet primò glossa, quòd loquitur de occulto criminoso criminis manifesti, cõtra quam faciunt deducta in responsione ad secundũ ideò respondetur secundò, quòd Gregor. in d. cap. quidam.5. quæst.1.non præcepit simpliciter alicui, vt reuelaret suum delictum secretum, sed disiunctiuè, vt reuelaret, vel faceret alia, de quibus ibi, vt ait Caiet. in d. quæst. 69. art. 1. & 2.

Tertio responderi potest germaniùs, vt olim respondimus in d.cap.2.de conf.illud càp. agere de illo, qui læsit famam alterius,quam non poterat resarcire, nisi reuelando, & infamando se, quo casu tenetur se prodere:quia lædens famam alterius,si non potest resarcire illã,nisi infamando seipsum,& testando se male illum infamasse,tenetur id facere, secundum Scot. in 4.dist. 15.q.4. art.1. & secundum doctrinam Caiet. 2.2.q.72. art. 6.ad 3.& in paruis opusculis lib.1. respon.14. respon. quæ nunc habetur in paruis opusculis eius.tom.1.tracta.vlt.num.5.relatã per nos in repetitione d.cap. inter verba 11.q.3.concl.6.coroll.12.nu. 16. & in nostro Manual. Confes. cap. 18. num.47.

Ad octauum respondeo,mirari me primùm, quòd Angel. vir alioqui doctissimus dixerit illud. Deinde, quòd nec August.nec Hieron.in additionibus eius repugnauerint illi ibidem. Tertio,quòd nec Angel.nec ipsi perpenderint,quòd §.debet.cap.qualiter & quando.2.de accusat.quem Angel.pro se citat,nihil disponit de interrogatione, sed solùm de facienda copia inquisito capitulorum, de quibus est inquirendum: verba enim eius hæc sunt, *Debet igitur esse præsens is,cõtra quem facienda est inquisitio, nisi se per contumaciam absentauerit. & exponenda sunt illi capitula de quibus fuerit inquirendum.* Super quo Panor. ibi recept. quærit, An valeat processus capitulis non traditis? Et respondet valere,si non petatur copia:& nec ille,nec vllus alius ait quicquam de interrogatione faciẽda ibi disponi. Quarto miror,quòd dicat,quòd non valet processus si præponat inquisitionẽ, & postea interroget, cuius contrarium ille §.docet,dicens, ante omnia esse dandam inquisito capitulorum, super quibus contra illum inquirendum est,copiam. Sed de his amplius dicemus infra in vigesimo dicto num.79.

Decimumquintum principale, quòd ex præfatis omnibus infertur,primò falsam esse opinionẽ,& malam praxim eorum, qui censent interrogari posse quem de crimine, cuius non est infamatus, nec vllis inditiis in id sufficientibus notatus, eo quòd sit de alio crimine infamatus, imo & conuictus: quæ Card. Caiet.declarando quædam verba S.Thom.affirmat. 2.2.q.69.art.1.in hæc verba, *Nec est verum id, quod quidam scripserunt,scilicet,quòd diffamatus de vno crimine possit inquiri de aliis,quia hoc est manifestè contra decretalem extra de accusat.cap. Inquisitionis.vbi habentur hæc verba, Inquisitio debet solummodò fieri super illis,de quibus clamores aliqui præcesserunt,& in tantum Decretalis illa exigit præcedentem infamiam super aliquo crimine, quòd si duo vel tres iurati affirmant aliquem crimen aliquod eisdem videntibus commisisse,de quo aliqua non laborat infamia,non est contra eum propterea inquirendum.* & paulo inferius. *Nec ratio quæ illos mouit scilicet: quia non propter occultationem peccati, sed propter occultationem peccatoris prohibetur homo de occultis iudicare,concludit intentum eorum: quia falsum est,quòd iudicium de occultis sit prohibitum non propter occultationem peccati, imo quia peccatum est occultum,ideò exemplum est ab inquisitione humana, & iudicio humano: quoniam omnia iudicia humana ad publicam potestatẽ, scientiamque spectant.* Et mox subdit, *Caueant ergo suæ, & subditorum suorum conscientiæ Prælati illorum religiosorum,qui diffamato de vno præcipiunt inquirere de aliis,de quibus non tenentur obedire. Nec excusantur Prælati huiusmodi ex eo,quòd inquirunt de aliquo, de quo fuit aliqua suspicio aliquando: oportet enim infamiam, seu clamorosam insinuationem præcedere, & non simplicem suspicionem, vt dictum est.* Et concordat Caietano Angelus de maleficiis in verb.fama publica.Hippol.Marsil.in l.repeti. num.91.ff.de quæst.& hoc Alexan. pro certo præsupponit consil. 52. volu. 3. quod nos quoque asseruimus pridem in cap.inter verba.11.quæst.3.concl. 6 num.15. & in Manua. nostro Confess. cap. 18. num. 41. Et meritò quidem: quoniam iura generaliter, & absolutè ponunt pro regula, non esse quem interrogandum, neque torquendum ob aliquot crimen, nisi præcedant indicia, l.1.l. maritus.l.6. ff. de quæstio.l. sicut. C. de falsi. Ergo standum est illi. Tum, quia nullibi excipitur is casus: & ita standum est regulæ iuris,gloss.recept.in l.omnis definitio. ff.de reg.iur.& in rubr.eodem tit.lib.6. Tum,quia à separatis non fit illatio.l. Papinianus.ff. de minor.& consequenter, eo quòd quis sit infamatus, immo & confessus, & conuictus de vno crimine,non est infamatus de alio. Ergo si de illo interrogatur sine indiciis præcedentibus malè de illo interrogatur.

62 Secundo infertur, quòd ratio quare quis interrogari potest de crimine, cuius est infamatus, vel vt ita dicam,indiciatus est: quia iam illud aliquo modo est Iudici notum, vt S. Thom.à posteris recep. affirmat vbi supra. At infamatio, vel confessio de vno crimine, non facit aliud separatum ab illo notum Iudici, imo tanta probatione opus est ei ad condemnandum illum,ac si non esset infamatus de alio:alioquin enim sequeretur,quòd licèt ille interrogat⁹ vel tortus pernegaret illud condẽnandus esset,si superueniret semiplena ꝓbatio,puta vnius testis attestatio, cõiungẽdo illam cũ probatione resultãte ex eo, ꝙ cõmisit aliud, ꝙ nemo vnquã dixit, nec vlla ratione dicere potest.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tertio, quòd ex contrario sequeretur, quòd peccans vnum peccatũ suspectus esset de omni alio peccato mundi. Et quòd qui probatur esse fornicatus, centeretur suspectus de crimine læsæ maiestatis diuinæ, & humanæ, peccati nefandi, homicidij, blasphemiæ, furti, rapinæ &c. & quòd posset de omnibus illis interrogari & ad torturam poni, quod profectò nullus Iurisconsultus etiam Ethnicus diceret, quantò minùs Christianus id facere debet.

Quarto, quòd etiam ex cõtrario sequeretur, quòd omnes Christiani possemus iudicare, siue suspicari omnes ferè nostros proximos esse hæreticos, proditores, blasphemos, fures, & latrones, eo quòd probabiliter credimus omnes ferè illos, si iam sunt adulti, aliquod peccatum admisisse, iuxta illud Prouerb. 14. *Septies in die cadit iustus.* relat. in ca. septies. de pœnit. distin. 3. adiunc. glos. quæ illud etiam de peccato mortali certo modo intelligi posse ait, adiunc. illo Iob. 9. *Si simplex fuero, hoc nescit anima mea.* relat. in capit. fi. de purg. canon. quod neminem puto ausurum concedere: consequeretur item rarissimè quenquam præsumendum esse bonum, contra l. meritò. ff. pro soc. & cap. 2. de reg. iur. quia rarissimus est, quin probabiliter credi possit aliquo genere peccati peccasse: quin & illa lex meritò probat, quòd dominus rei communis, qui vtitur ea in suam propriam vtilitatem, licèt malè faciat, non tamè sit de furto suspectus. Quare procul dubio tenenda est hæc opinio ab omni Iudice præsertim Christiano.

63 Neque obstat, quòd aliqui contradicant, & in iis (quod certe doleo) Card. in consil. 45. & Decius in cap. tertio loco. col. fin. de probat. Tum quòd nulla ratione id probant. Tũ, quod non obstat cap. defleat. de reg. iur. quatenus habet illud Iacobi. *Qui peccat in vno factus est omnium reus.* quo quidam recẽtiores mouentur: partim, quòd irreuerenter significant Iacobum illum fratrem Domini, & illi charissimum, tam alienum à charitate & humanitate fuisse, vt voluerit docere, iudicare nos posse omnium criminum reum, quemcumque videm° aliquod eorum incidisse: partim, quòd nec glossa eius etiam in tertio intellectu tale quicquam dicit, asserit enim effectu, quòd in primo intellectu dixit, nempe, amissa charitate per vnũ peccatum mortale, cætera nihil prodesse ad vitam æternam consequendam, cap. nihil. de consecr. dist. 5. non autem quòd iudicare debeamus, vel iustè possimus proximos nostros omniũ peccatorũ esse reos, eo quòd eos sciamus in aliquod incidisse, cõtra illud Matth. 7. *Nolite iudicare, & nõ iudicabimini.* & illud 1. ad Corint. 4. *Nolite ante tempus iudicare.* quæ nõ solùm habent locum in iudicio definitiuè condemnandi, sed etiam in iudicio suspicandi per præfata num. 47.

64 Non obstat etiam l. non omnes. §. à Barbaris. ff. de re milit. quatenus habet, Militem restitutum ab hostibus esse præsumendum non fuisse captum ab eis, si antea erat emansor, segnis, negligens suorum, aut extra contubernia agens. Tum quia non loquitur de occulto ipsius facto, sed de manifesto, quamuis modus faciendi fuisset dubius. Tum, quia crimen, ob quod ibi præsumitur modus faciẽdi factum notum esse malum, est indicium illius mali modi: emansorem enim, vel negligentem suorum quem fuisse, est indicium ad interpretandum in malam partem eius apud hostes mansionem. & ita §. ille ad summum probat, quòd confessus de crimine aliquo, quod est indicium alterius, potest de eo interrogari, quòd & verissimum est: nam qui confitetur, vel conuincitur se ingressum alienam domum noctu per rectum, vel fenestram, interrogari potest de furto, quod constat illa nocte in ea factum esse: non quia confessus de vno crimine possit de quolibet alio interrogari: sed quia confessus de vno crimine, quod est præparatorium alius, potest interrogari de illo, eo quòd est indicium ad illud. Non obstat etiam quod Hypol. vbi supra, & Bossi. in prax. crim. tit. de iudic. num. 137. & relati ab eis, dicunt contrarium posse defendi in crimine furti propter eius frequentiam, & in hominibus malæ vitæ. Tum, quia omni iusta ratione deficit, nisi cum vnum furtum esset consequens, vel præparatorium alterius, vel vna pars malæ vitæ præparatoria, vel consequens alterius partis malæ vitæ, propter præfatum intellectum præfati §. à barbaris. Tum, quia consequeretur presbyterum confessum, vel conuictũ de negligentia aliqua in celebrando commissa, posse interrogari, & torqueri super omnibus furtis in ciuitate perpetratis, & furem confessum, vel conuictum de furto, de omnibus blasphemiis, sortilegiis, & iniuriis, quæ frequenter fiunt in illa ciuitate, vel eius territorio, quod profectò non solùm est contra legem humanam, sed etiam naturalem, qua vetatur punire vnus pro alio, & ne pœna legis suos transgressores egrediatur l. Grachus. C. ad leg. Iul. de adult. cap. quæsiuit. de his quæ fiunt à maior. par. cap. ibi. *Peccata suos authores tenere debent, nec pœna est vlterius protralẽda, quam delictum fuerit in excedente repertum. & quæ vetat quærere iniquitatem in domo aliena contra cap.* 14. Prouerb. Non obstat quorundam iudicum vsus. Tum, quia irrationabilis, vt authores etiam contrariæ partis fatentur, licèt illud non probent, sed probatur ea firma ratione, quòd sit contra leges naturales, & diuinas supra tactas, vel necessariò eas consequentia, qualem esse corruptelam supra num. 56. probauimus. Tum, quòd originem trahit à iudicibus gloripetis, & famam benè vel male puniendi omnia delicta omnibus nerus quærentibus, quo sibi munera committantur criminalia, contra l. respiciendum. ff. de pœn.

Decimumsextum principale, posse videri cuipiam quod & mihi aliquando visum fuit, Caietanum in proximo dicto bis fuisse lapsum. Primo quide min- 65
inducendo cap. inquisitionis. de accusat. ad p robãdam præcedentis dicti conclusionem, eo quòd arguit à textu requirente aliquid ad inquirendum, ad requisitionem eiusdem, ad torquendum, & inter rogãdum: & quòd non aduerterit ibidem probari contrarium: nam, vt ipsemet ait, ille textus probat, quòd nec dictum vnius testis, nec duorum, nec trium sufficit ad inquirendum, & tamen constat dictum vni us testis integri, & omni exceptione maioris sufficere a d torturam, iuxta præfatam glos. recep. & singul. l. 3. C. ad leg. Iul. maiest.

Secundo, quòd expressè ait occulta peccata esse exempta ab inquisitione, & iudicio humano, quod videtur contra cap. 1. de offic. ordin. & l. congruit. ff. de offic. præsid. quæ probant Episcopum & Præsidem posse, & debere inquirere generaliter de criminibus sibi occultis. & contra glos. fing. & celeb. clem. 1. §. verum. de hæret. quæ per illum text. & alios plurimos probat, quòd constitutio Ecclesiæ militantis ligat crimen omnino occultum, quo ad pœnas suspensionis, & excommunicationis, & quòd hæreticus occultus est excommunicatus, iuxta glos. 24. quæst. 1. in summa, & in capit. cogitationis. de pœnit. distinct. 1. quod & ipsemet Caiet. fatetur in 2. 2. quæst. 11. art. 3. & quæst. 62. art. 3. & ita Ecclesia non solùm potest inquirere de occultis, sed & illa punire, & præcipere super illis. Per quod periclitari videtur tota machina eorum, quæ dicta sunt supra à num. 55. fundata super exemptione occultorum à iudicio humano, iuxta capit. erubescant. 32. distin. & capit. consuluisti. 2. q. 4. quæst. 4. ibid. citata.

Quoad primum tamen lapsum responderi potest, negando, quòd non bene arguat à requisito ad inquirendum, ad requisitum, ad torquendum, vel interrogandum: & ad argumentum primum respondetur, tum demum sufficere dictum vnius testis ad torquendum, cùm illud fuerit legitimè coram Iudice competenti depositum, & intimatum, siue ostensum parti, & ab ea non contradictum, vt expresse ait Innocen. in capit. 1. de postul. Prælat. num. 5. & tale dictum taliter depositum, & taliter intimatum parti, inducit infamiam, vel certè maiorem effectum, quàm illa, & ita sicut ad inquirendum requiritur infamia, ita ad torquendum, vel interrogandum requiritur illa, vel aliquid æquipollens illi, vel maius illa. nec præfata Decretalis inquisitionis, obstat: quia illa loquitur de dictis testium priuatis, & extraiudicialibus, & non legitimè parte citata depositis, vel non intimatis parti: quæ nec sufficiunt ad inquirendum, nec ad torturam. Per quæ Caietanus excusatur, & nodus valde implicitus, & non ab omnibus iudicibus rectè intellectus explanatur.

Quo ad secundum autem lapsum responderi potest primò, idem ferè quod ipse dixit dixisse S. Tho. 2. 2. quæst. art. 7. ad 5. per verba supra num. 58. recitata. Dixi, fere: quia Caiet dicit occulta esse exempta à cognitione, & iudicio humano. S. Thomas autem solùm ait, Prælatum non esse Iudicem occultorum, sed solum Deum, & ita non posse super occultis quicquam præcipere, pro quo sunt capitula 66
præcitata erubescant. 32. distin. & consuluisti. 2. q. 4. Secundò, quòd negari non potest Iudicem posse per vias iuridicas peruenire ad eorum cognitionem, quę à principio sibi fuerunt occulta, vt probant capit. 1. de offic. ord. & l. congruit. ff. de offic. præsid. nec hoc volunt negare prætati patres. Tertio, quòd non potest etiam negari ob occulta peccata incurrere quẽ pœnas ab Ecclesiastica lege ipso iure impositas, præsertim excõmunicationis, suspensionis, interdicti, irregularitatis, & similiũ, quod etiam ipsemet Caiet. late fatetur 2. 2. d. quæst. 11. art. 3. & 62. art. 3. Quarto, quòd mens eorum est dicere, quod non potest Iudex humanus, specialiter inquirere ex officio contra aliquem, nec specialiter præcipere aliquid super occulto crimine, nisi præuia infamia, vel indiciis illi æquipollentibus, licet per viam accusationis, vel denũciationis sequuta rebellione possit cognoscere de illo, iuxta capit. super his. de accusat. & ita debent temperari verba illa Caiet. *Occulta sunt exempta ab in-* 67
quisitione, & iudicio humano. Quinto, quòd etiam eorum mens est dicere, quod occultum est duplex, alterum per se, alterum per accidens. Occultum per se est id, quod suapte natura non est probabile: qualia sunt omnes interiores hominis actus, quorum solus Deus, qui scrutatur corda, & renes, est cognitor. capit. Deus omnipotens. 2. quæst. 1. & capit. si quid inueniſti. 14. quæst. 5. Alterum est occultum per accidens, & eo quòd accidat illud tam clam fieri, quod nemo de illo testari possit, & sentient, quòd occultum per se non subiacet vlli cognitioni, neque legi humanæ: & ita nullius eius pœnæ subiicitur, l. cogitationis pœnam nemo meretur. ff. de pœn. translata in capit. cogitationis. de pœn. dist. 1. quo fit, vt hæreticus mente tantùm, quàmlibet perfectus, & pertinax fuerit, non est ipso iure excommunicatus: nisi verbo, vel scripto ita illam expresserit, quod suapte natura probari possit, licèt per accidens contingat, vt à nemine audiatur, vel videatur, vt post & ante alios latè Caiet. in d. quæst. ff. art. 3. expressit. Per quæ accusatur Caiet. & declaratur S. Thom. & fundamentum omnium, quæ dicta sunt à num. 53. monstratur firmissimum.

SVMMARIVM.

68 *Iudiciorum aliud competens, aliud vsurpatum, & quid vtrunque*
68 *Iurisdictionis circa vsurpationem varios variè peccare, & raros pœnitere, rariores confiteri, & restituere, & nonnullos censuras Bullæ cœnæ incurrere.*
68 *Iudicium vt vsurpans peccat, ita & pars id procurans.*
69 *Iudices laici olim sententias Episcoporum suis præferebant, nunc contra suas solas laudant.*
69 *Hæresum causas omnino spirituales traxisse ad prætoria pro fana parum profuisse videtur.*
69 *Principibus laicis consulere, vt extorqueant quantam possunt potestatẽ super spiritualibus non est tam vtile, quàm putatur.*
70 *S. Ludouicus Rex Franc. potestatem super spiritualibus sibi à Papa datam respuit.*
70 *Carolus Magnus, & Ludouicus ius eligendi Papam sibi concessum sponte renunciauerunt.*
70 *Confessarij, consultores, & palpones Principum in hoc sibi prouideant.*
71 *Iudiciorum aliud iustum, aliud iniustum, & vtriusque definitio.*
71 *Æquitas, siue epycia quid, & an sit circa legem naturalẽ.*
71 *Iustitia generaliter sumpta est genus, ad iustitiam strictè pro bono & æquo sumptam.*
72 *Æquitas an duplex, limitans & extendens cum nouissima quadam consideratione.*
71 *Æquitas siue epycia, an excludat omnes casus, in quibus ratio legis deficit, licèt ea in illis absq; peccato seruari possit.*
73 *Ratio legis, mens, & anima eius.*
73 *Milites prohibiti emere prædia vbi militant, possunt emere domos.*
74 *Actus agentium non operatur vltra mentem eorum.*
74 *Causa finali tota cessante, cessat lex.*
74 *Ratio tota legis latoris est tota causa finalis legis.*
74 *Causa probabiliter putata iusta non ieiunandi excusat à mortali, etiam si verè non sit talis.*
75 *Legem implet, qui mentem eius seruat, & infringit, quicquid omissa, verba illius seruat.*
75 *Lex iuxta limites suæ rationis etiam coniectæ limitãda est.*
76 *Virtutis non cuiuslibet actus necessarius.*
76 *Fornicationis prohibendæ tota ratio non cessat bona prolis educatione.*

DECIMVMSEPTIMVM principale, quòd iudicium proprie sumptum pro dictione iuris, vel determinatione Iudicis, vt supra num. 39. diximus sumi, diuiditur secundò in iudicium competens, & in iudicium vsurpatum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Competens est,quod fertur ab eo, qui potestatem ad id faciendum iuridicam habet, vt præsupponunt l.1. & quinque seq.ff.de iurisd.om. Iud.& toto tit.de for. compet. Vsurpatum est,quod fertur ab eo,cui non est potestas illud ferendi, secundum mentem S. Thom. 2.2.q.60.art.6.& nostrorum omnium in l.eum qui.& l.fin.& tot.tit.ff.& C.de iurisd. omn.iud. & cap. 2.de const. lib. 6.& C.si à non compet.iud. per totum, in quo nõ solùm peccat Iudex eà sublimi ratione,quam reddit S. Thom. in d.art. 6.sed etiam illa plana: quia vsurpat illicitè officium alienum:& omnis vsurpatio illicita est contra 7. præceptum, iuxta cap. pœnale. 14. quæst.5.& nostram eius declarationem in cap. 17. Manual.nostro Confess. qua in re multos mea ætate grauiter peccare intellexi, alios quidem, qui iurisdictionem ciuilem tantùm vsque ad certam summam habebant,ad maiorem eam extendere conãtes, alios, qui tantùm ciuilem integram habebant ei criminalem adiungere cupientes, alios, qui aliquam istarum habebant ad certum genus hominum, militum, vel laicorum, aut aliorum, & ad certum territorij contractam, ad alia trahentes,alios vigore literarum cõseruatoriarum super causis in eis non contentis procedentes, alios autem delegatos ad certum genus causarum, puta hæresum, rapinarum, & latrociniorum, de aliis quoque criminibus cognoscentes, quin & nonnullos vocantes personaliter ad respondendum super genere criminum,de quibus est eis cognitio,nullo eis tali obiecto,interrogantes,super aliis,ne iudicium eorum refugerent, verentes maiorum criminum obiectionem: quorum omnium paucos vidi pœnitere, pauciores cõfiteri, & pauciss imos,vel nullos restituere sine lite, non solùm possessa mala fide tempore ad præscribendum legitimo,sed & nondum possessa dimidio illius temporis. Et non solùm peccat Iudex,sed etiam pars, vel aduocatus, qui scienter ad id prouocant aduersarium nolentem, vel volentem,sed cõsentire non volentem,argu.l.si quis per errorem.& l.cum quædam puella.& eis annot. ff.de iurisd.om. iud.cap.inolita.11. quæst.1.& cap.si diligenti. de for. compet. & quòd non solùm facientes, sed & consentientes. &c. ad Rom. 2. & cap.1.de off. deleg. qua ratione multi tam clerici quàm laici videntur peccare, & aliquando censuras bullæ Cœnæ Domini incurrere,procurãtes aliquãdo per se, vt Iudices seculares,quib° casib° id eis nõ licet,cognoscãt de literis Apostolicis, & aliquando p suppositas psonas, ita vt probari nõ possit,quasi putãtes se nõ videri à Deo nec cogitationes, technas,& artes suas Diuinæ maiestati esse notas,cõtra primum notab.repet.cap.nouit. & latè illi adiecta, infra eodem. Quo fit, vt confessarij grauiter deprehendere debeant tam ecclesiasticos, quàm laicos,tam ordinarios,quàm delegatos,qui iurisdictionem suam extra suum territorium, & potestatem sibi à lege,vel homine limitatam,ampliare conantur, his peccantes: & quòd alienum officium vsurpant: & quòd territorium,vel potestatem alterius minuunt contra præfatum 7. præceptum: & quòd nostra ætate Iudices laici plùs quàm ecclesiastici frequentare videntur,imo & aliquando in pœnas bullæ Cœnæ Domini incidere,in eas præsertim,quæ ponũtur in ea parte nouissimæ bullæ, quam trãscripsimus in nostro Manual.Confess.cap.27.num.69.in quo,sicut in aliis multis, iure quis miretur tantam in hoc mundo perituro rerum vicissitudinem:cùm enim,vt expresse habet ea. no uit. infr.eod.fortissimi iuxta,ac sanctissimi Imperatores Theodosius, & Carolus Magnus olim statuissent, vt quicũque litem habens, siue petitor fuerit,siue reus, siue in initio litis, siue decursis temporum curriculis, siue cùm negotium perorator, siue eum iam cæperit promi sententia, si iudiciũ elegerit sacrosanctæ sedis Antistitis,illicò sine aliqua dubitatione(etiam si pars alia refragaretur)ad Episcoporum iudicium cum sermone litigantium dirigeretur, hodie contra nihil non aguntaliqui eorum similes, quo causæ quamlibet ecclesiasticæ in cognitionem eorum veniant, iactantes sua iudicia, & contemnentes ecclesiastica,magno tumore se solos sapere putantes: adeò quidem,vt in aliquot regnis, etiam causas hæresum, quæ omnino spirituales sunt, & à iurisdictione laica omnino exemptæ, cap.vt inquisitionis.§. prohibemus.de hæret.lib.6. quodam subtili colore læsæ maiestatis humanę ad Iudices laicos traxerint. quod etsi piissima intentione, & ad efficaciorem illarum extirpationem factum fuisse certò credamus, malum tamen exitum habuisse ideò suspicamur, quòd tantò magis pulularunt in eis hæreses, quò grauiùs & diligentiùs fuerunt à laica potestate punitæ,tam displicere videtur Deo,vt rerũ ordo con fundatur,dum vnicuique sua iurisdictio nõ seruatur, cap.peruenit.11.q.1. Quare nõ possum mihi omnium persuadere tantùm, quantùm putant prodesse principibus laicis illos,qui consulunt, vt quantam maximam possunt potestatem in personas spirituales, & spiritualia,quacunque arte,& importunitate quęrãt, cùm fortè expediret eis aliqua eius,quam habent partę leuari, per ea quæ eleganter dicit Remundus Rufus in libro de Pontifice Maxim.contra Molinę.pag. 479. grauiter carpens Molinæum ita scribentem. *Ius etiam pleno iure conferendi,vel electionem confirmandi,seu ratam habendi spectat ad politiam,& externam disciplinam Ecclesiasticam, quæ pars est etiam politiæ Regiæ.* Carpit enim sic: *Non dubium est, quin pro singularibus in Sedem Apostolicam,totumque sacrum ordinem meritis,ius eligendi, confirmãdi,dandique sacerdotio omnia,& quodcunque Molinæus volet, consequi potuisse,scilicet Reges Francorum, sed nunquam se his rebus,immiscere salutiferum putarunt.* Broymardus Diuũ Ludouicum Regem Francorũ hæc Legato suo Roma reuerso dixisse scribit. *Quod mandata mea diligenter curaueris,rem gratam feci sti,& laudo diligẽtiam tuam: quòd verò præter mandata diplomata ista à Põtifice deportasti, quibus dãdorum Ecclesijs Episcoporum mihi potestas sit,nec agnosco,nec postulo: intelligo enim satis quanto cum salutis discrimine,cui tu parum consulere videris, ego ista susciperem.* eaque diplomata in ignem coniecit. In quod facit & illud confine huic proposito Caroli Magni, & Ludouici, contentum in capit.sacrorum.§.ex his constitutionibus.63.distinct.quo renũciauerunt iuri eligendi summũ Pontificẽ concessum præfato Carolo, in cap. Adrianus.eod.dist. nescio qui Regum nunc facile ecclesiæ rẽt,si eis idem esset concessum. Nec ista,ea mẽte insinuo, vt non putem multa super spiritualibus sanctę Pontifices summos concessisse,& eõcedere posse Regibus & Principibus laicis,neque quòd aliquando id Reipub.Christianę non expediat,modò id in solum, vel saltem primarium finem pientiùs prouidendi rei ecclesiasticæ procuraretur: sed quia vereor illos non tam in illum finem consulere, quàm vt maiorem copiam habeant ad remuneranda sua, & aliorum obsequia temporalia rebus spiritualibus, ad ampliandam

69

potestatem laicam, minuendamque libertatem Ecclesiasticam,obuiandi reuerenter Laicæ,quoties ei aliquid contra ea minus cautè consulitur. 71

Decimumoctauum principale, quod iudicium, prout sumitur pro actu iudicandi, tertio diuiditur in iudicium iustum,& iniustum.iustum est quod secundum leges iustas fertur.iniustum autem,quod non secundum leges iustas fertur,intelligẽdo per leges tam humanas, & consuetudines præscriptas, quam diuinas,& naturales, iuxta cap. consuetudo.1.dist.& cap. fin. de consuet. & l.3. C.quæ sit long. cons.& quo ad leges quidem naturales, & diuinas, per se patet, quo ad leges autem humanas probatur ea pulchra ratione,quam decerpit S. Thom. 2.2.q.60. art.5. ex illo B. Augu.in cap.in istis.4.dist.ibi, *In istis temporalibus legibus quamquam homines iudicent, cùm eas instituunt, tamen cum fuerint institutæ,& firmatæ,non licebit Iudici de istis iudicare, sed secundum ipsas.* quod ipsum eadem ratione dicendũ est de consuetudine rationabili, & præscripta, argum.l.de quibus. ff.de legib. & d.cap. consuetudo. 1.dist.Dixi,iustas: quia iniustæ non sunt leges,nec cõsuetudines,sed corruptelæ,cap.mala cap. frustra cap. quo iure.sub fin.8.dist.de quibus ait Isaias cap.10. *Væ qui condunt leges iniustas,& scribentes iniustitiam scripserunt.* Aduertendum tamen, quòd qui iudicat secundum mentem legislatoris,& vt ille iudicaret,si ab eo quæsitum fuisset, aliter quàm verba legis sonant, non iudicat iniustè,nec peccat,vt egregiè ait S. Thom.in d. art.5.& ante illum glos.recep.& reputata sing.in l.tale pactum.§.fi. ff.de pact.in hæc verba, *Id est de iure seruandum, licèt non sit statutum, quod verisimile est statutum fuisse si hoc quæsitum fuisset, vt C.de inoffi.dona.l. si totas.& inf. de verb. oblig.l.eum.§.11* hæc illa.quod ipsum docet S. Thom. etiam 2.2. q. 120. articulo 1. dicens, Id fieri per æquipeiam,vel rectiùs epiiciam,quæ latinis est æquitas, vt probat l.1.C.de legib.& l. placuit. C.de iudic.& appellatur etiam bonum, & æquum in l.1.ff. de iust.& iur.imo bonum æquum,& æquum bonum,vt latè docet Budæus ibi post Aristo.lib.5.Ethic.sub fin. Quæ æquitas definiri potest esse iustitia reddens ius contra,vel præter verba legis.Dixi,iustitia,pro genere: quia accipiendo iustitiam generaliter pro virtute, quæ inclinat ad reddendum ius,vel iustum absolutè, est genus ad æquitatem,quia omnis æquitas est iustitia, non contra, omnis iustitia, quæ reddit ius, est æquitas: illa enim quæ reddit ius secundum verba legis est iustitia,cap.iudicet.3.quæst.7.& tamen non est æquitas, vt colligitur ex S. Thom. d. q. 120. art.1. & probatur per l.1.C.de leg.Dixi, præter vel contra verba legis, pro differentia, qua differt à iustitia legali strictè sumpta,quæ reddit tantùm ius secundum verba legis. Exemplum de æquitate, quæ iusta cap. ne quis.22.quæst.2.dictat,non reddere gladium deponẽti,si furens repetat contra,verba legis iubentis reddere depositum, l.1. & tot. tit.ff. depos. Dixi, legis, sine additione ciuilis,vel naturalis: quia quicquid alij dicant,circa vtranque potest haberi, nam licèt lex ipsa naturalis,id est à natura dictata,in se non egeat æquitate, vt est lex, tamen verbis humanis concepta per verba generalia, frequenter indiget illa. Ratio enim quare æquitas dirigit circa legem, est quòd verba legis aliquando includunt aliquos contra sententiam, & mentem Authoris,vt explicat S.Thom.in d.q.120. & Budæus post alios in l.1.ff.de iust.& iur. At tam verba legis humanæ continentis legem naturalẽ, quàm verba legis ciuilis, frequenter comprehendunt plures, quàm mens Authoris eius. Exempla legis ciuilis possunt esse fere omnes regulæ iuris, quæ præter vnam, de qua in cap. licet. de regul. omnes patiuntur exceptionem aliquam: exempla verò legis naturalis possunt esse multæ leges continentes præcepta Decalogi,quæ omnia sunt naturalia, secundum S.Thomã.1.2.quæst.99.art.2.& in 2.2.q.122.quale est præceptum de nemine occidendo, quod per humana verba generaliter cõceptum contra mentem Authoris includit homicidam morte dignum, cap. ille gladium portat. 23.q.5. tale est etiam præceptum de honorandis parẽtibus, quos patriã expugnantes licet filius occidere,l.minimẽ.ff.de relig.& sump.fun. Et licèt possit dici, quòd non omnes exceptiones legum ciuiliũ, & naturalium nitantur bono & æquo, siue æquitate, eo respectu, quòd etiam per se reperiantur scriptæ,& statutæ,possunt tamen etiã dici bonũ & æquũ eo respectu, quod per illas supplentur aliæ leges generales. 72

An autem æquitas, siue bonum,& æquum duplex sit: altera limitans,qua excluduntur casus inclusi: altera extendens, qua includuntur casus non inclusi, quæstio pulchra est: cuius partem affirmantem quidam recentiores haud vulgari eruditione satis nouẽ tenent, pro quibus facit,l.si quis id quod. ff.de iurisd. omn. iud. quatenus habet, edictum Prætoris imponens pœnam corrumpenti illud in albo propositum, supplendum esse per extensionẽ mentis Authoris, licèt verba deficiant, ad corrũpentẽ, cùm ꝓponeretur vel antequam ꝓponeretur.Facit & l.1.§.si mater.ff.ad Tertul.quatenus habet,legẽ quæ matrẽ priuat à successione filiorũ impuberum intestatorũ, eo ꝙ non petiit tutores, ex sententia Authoris extendi ad matrẽ, quæ non petiit curatores eisdem,licèt verba deficiãt. Adde quòd æquior videtur emendatio per extensionem,quàm emẽdatio per restitutionem: quia,vt colligitur ex l.constitui.& 3. seq. ff.de legib. & melius ex Arist. vbi supra, legislator includens plures verbis, quàm mente,vt plurimùm prudenter, siue aduerenter id facit: statuit enim prout pluribus conuenit, sciens non posse conuenire omnibus, includens autem pauciores, imprudenter, & inaduertenter, illud facere videtur,eo quòd tunc non ocurrerunt illa mẽti.At æquiùs est succurrere ignoranter, quàm scienter deficienti, arg. iurium vulgarium.

Contra quæ tamen facit, quod Arist.in dicto lib. 5.Ethic. solum ponit epiiciam, ad dirigendam legem deficiẽtem propter vniuersale, & nil meminit de deficiente propter particulare: nec Thomas in Comment.eius, neque in d.quæst. 120. nec alibi id videtur meminisse,quem tamen cum primis fuisse Aristotelis studiosum nemo ignorat. Caietanus item vir maximè Aristotelicus definiens æquitatem ait, quod est directio legis,vbi deficit propter vniuersale.& subdit quòd causa,vt æquitas habeat locũ, non est quæcunque, sed sola illa, quòd propter vniuersale deficit, & videtur nouissimũ dicere esse locum æquitati, quando propter nimium particulare deficit.

Nec obstat,quòd leges, & Doctores multi frequẽtissimè extendunt legem particularem de vno casu ad alium similem, iuxta l.non possunt. ff. de leg.quia nulla est lex, quæ dicat illam extensionem fieri ex æquitate,siue epiicia,sed ex rationis identitate.Nõ obstat etiam d. l. si quis id quod. quia dici potest, quòd illa supplecio non fit per epiiciam, siue æquitatẽ, sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex rationis identitate,iuxta glos. fing.& ei annot.per Domin. & Franc. in cap.1.de temp. ordin. lib. 6. Sed quid in capit. pænæ. de pæniten. dist. 1. dicessimus à prad. gloss. fing.quatenus habet legem pænalem extendi ad alium casum ob solam identitatem rationis, satiùs responderi potest ad præf. l.si quis id, quod rationem de rumpente edictum iam fixum ad rumpentem illud,cum figitur,non esse,quòd eadem ratio militat in vtroque casu, sed quòd verisimiliter creditur mentem Prætoris illud figere iubentis fuisse, vt in vtroque casu esset locus edicto. Ad præd. §. si mater. responderi potest, quòd lex ipsa expresso extendit eã per eandem rationem, & Aristot. 1. Rethor. cap. 12. qui ad hoc allegatur, non ponit epiiciam per extensionem, licèt asserat legis latorem interdum volentem, interdum inuitum deficere, quorum vtrunque potest contingere deficienti per vniuersale,vt palam est. Quare argumenta,quæ præfatus vir doctissimus contra communem adducit, euitari posse videntur.

Sed vltra ea vrget primo,quòd subtiliter & nouissime dici possit, quòd vtraque emendatio fiat propter vniuersale,altera quidem, quæ excludit inclusum in sensu directo verborum, altera verò, quæ includit exclusa in sensu contrario verborum,quia legislator ferens aliquam legem,vnum videtur statuere directè, & contrarium indirectè, à contrario sensu, ob quod dicitur argumentum à contrario sensu in iure fortissimum,l.1. §.qui mandatam. ff. de off. eius cui mand. est iurisd.& cap. Apostolica.de his quæ fi.à prælat.sine cons. cap. vt in d.l.si quis id quod. Prætor ponens certam pœnam corrumpenti edictum in albo propositum,videtur à cõtrario sensu statuisse, ne illa imponatur aliis.& ita emendatio illa per extensionẽ,quòd imponatur corrumpenti, cùm proponeretur,vel antequam proponatur,potest dici emendatio legis peccantis per vniuersale, & lex priuans matrem à successione filiorum, si non petat tutores filiis impuberibus, per contrarium sensum statuere videtur, ne priuetur mater, eo quòd non petat aliud, & emendatio,quòd etiam nõ petens curatores eisdem priuetur, potest respicere defectum per vniuersale.

Secundo magis vrget cap. cum delicta. de confir. vtil.quod commendat ibi Panor.& menti tenendum esse dixit in cap.cum in iure.de elect. & singulare And. Sicul.in cap.iurauit.col.18.de probat. & meliùs de iure secundum eundem in cap. fin. col.9.de offic.deleg.& Anton.Corset.in fing.verb.exclusio.quod probat legem,qua statuitur quòd testes,de quorum morte timetur, possint accipi lite non contestata, iuxta. §. quoniam multæ. & §. hoc verò. Authẽ. de testib. coll. 7. relatum in cap. quoniam frequenter. in princip.vt lit.non contest.extẽdi ad renouationem priuilegiorum nimia vetustate consumptorum, idque fieri eiusdem æquitatis similitudine, & ita per epiiciam, cum epiicia,& æquitas sint idem, vt præfatum est.

Tertio,quòd illudmet cap.& alia citata ibi per Decium probant casum exceptum à regula extendi ad alium similem per æquitatem,siue epiiciam:& palam est,vt per illam extensionem non emendari legem deficientem per vniuersale, sed deficientem per particulare. ergo epiicia, siue æquitas inuenitur in emendatione legis deficientis per particulare, sicut in emẽdatione legis deficientis per vniuersale.

Quarto denique facit & illa neruosa ratio, quòd vbi eadem est ratio idem ius censeri debet, l. illud. ff. ad leg. Aquil. cum concord. At emendatio legis per limitationem, & emendatio legis per extensionem eadem ratione, scilicet mente Authoris nituntur. ergo eodem iure est vtraque censenda.

Duodecimumnonum principale, quòd sicut proximè præcedentia sunt subtilia, ita insignis & vtilis quæstio est, an æquitas, siue bonum excludat à lege generaliter statuente omnes casus, in quibus deficit ratio legis? Ad quam respondet Caiet.in d.quæst.120. quòd nõ, quem sequitur Sotus in libro de iust.& iur. nisi quando non potest seruari illa absque alio peccato. Primò quidem,quòd S. Thom.in 3.sent. dist.37.q. 1.art.4.videtur ita sentire. Secundò, quòd æquitas est virtus, & consequenter actus eius est necessarius. At non est necessarium discedere à lege,nisi quando peccaretur non discedendo. Ergo æquitas non subtrahit à lege,nisi ea quæ non possent recte fieri seruando legem. Tertiò, quòd alioqui sequeretur posse dari aliquam fornicationem licitam, eo quòd ratio prohibendi eam est prolis educatio, quæ ab aliquibus diuitibus fornicariis æque bene,imo & meliùs fieri posset quàm ab aliquibus coniugatis pauperibus, quod tamen est falsum post S. Thom. in 3. contra Gentiles cap.122. Contra quos tamen facit,quòd ratio legis est anima legis, secundum Dyn.in cap. fi.de reg. iur.lib. 6.cui tribuũt hoc Bald.in l.si quis seruo. C.de furt.& alij, quos refert & sequitur Felin. in cap. tua. num.3. de iureiur.licèt ille solùm dicat,quòd est mens & anima eadem res diuerso nomine dicta est, vt ex Isidoro diximus in prælud.3.num.2. Manual. nostri Confess. pro quo vltra per eum citata facit cap. Marchion. 1. quæst.1.ibi, *Euangelium non est in verborum foliis, sed in radice rationis.* At anima animalis deficiente deficit animal. ergo ratione legis deficiente, deficit lex. 73

Secundo facit, l. adigere. §. quamuis. ff. de iur. patron. quatenus probat, quòd lex imponens pœnam patrono adigenti libertum ad iurandum, quod non tollet filios, non includit patronum adigentem castratum tali iuramento, quia cessat in eo ratio legis, scilicet, ne impediatur multiplicatio hominum, quæ est vtilis Reipub. At patronus potest seruare legem illam in castrato sine aliquo peccato, & malo. ergo casus in quo deficit ratio legis eximitur à lege, etiam si absque aliquo peccato, & malo posit in eo lex seruari.

Tertio facit, l. milites 1. adiunc. l. milites. 2. in princ. ff. de re milita. Lex enim milites 1. habet, prohiberi militibus, ne comparent prædia in Prouincia, in qua militant, & l. milites 2. habet posse illos comparare domos, quia ratio prohibendi, ne comparent prædia est, ne agrorum colendorum cura eos distrahat à curanda militia, quæ cessat in comparanda domo. At sine vllo peccato potest seruari lex illa de non emendis prædiis, non emendo domum. Ergo &c.

Quarto, quòd actus agentium non operantur vltra intentionem, & mentem eorum, l.non omnis. ff. si cer.pet. cap. fin.de præb. & cap. cum in illis. il 1.eodem titulo libr. 6. At mens, & voluntas legis latoris non est comprehendere illa, in quæ non extenditur ratio, quæ mouit eum principaliter ad legem faciendam. Ergo etiam lex non extenditur ad illa, etiam si sine peccato in illis lex illa seruari posset. 74

Quinto, quòd causa saltẽ finali cessante cessat effectus,cap.cum cessante.de appellat. cũ citatis à glos.

& omnibus ibi. At ratio legis videtur caussa finalis, cur eam facit legis lator. Ergo intentio eius non est comprehendere casum,in quo illa cessat,etiam si absque peccato in eo seruari possit.facit & l.fin.ff.de hered. instit. quatenus habet, eam quam testator instituerat hæredem successuram ei,qui mutato testamẽto instituit alium,ea ratione,quòd crediderat eam esse mortuã, cum non esset, quia ratio mutationis cessauit, & tamen mutatio poterat fieri, & seruari absque peccato,quia instituta erat extranea.

Sexto facit cap. quoniam contra. de probat. quatenus probat, legem factam principaliter ad aliquem finem, illo cessante non ligare, quod ibi Panormitanus in vltim.not.cum posteris omnibus ponderauit, adducendo illud Archidiaconi in cap.vtinã.76. dist. scilicet,non peccare illũ,qui non seruat ieiunium ab Ecclesia indictũ, si ratio indictionis in eo cesset. Sed & S.Thom.2.2.quæst.147.art.3.affirmat eum,qui habet caussam indubitatam non ieiunandi, excusari à ieiunando sine vlla dispensatione, vbi etiam ipsemet Caiet.fatetur excusari à mortali peccato eum,qui putans bona fide habere se rationabilem caussam non ieiunandi, non ieiunat, etiam si verè non esset caussa sufficiens. At qui videt clarè cessare rationem legis in casu sibi occurrẽte, rationabilem habet caussam credendi, eum in illo ab ea nõ ligari. Vnde & Decius in d.cap. quoniam. posteaquam aliqua opponit contra determinationem Panor. resoluit eius dictum habere locum in foro conscientiæ, & quando ratio legis 75
exprimitur in ipsa.Sed rogo eum, quare sit verum in foro conscientiæ,& non in exteriori,cùm eius determinatio in hoc casu nõ fundetur super præsumptione,sed super veritate præsuppositа,quo casu idem est iudicandum in vtroque foro iuxta notata in cap. is qui.& in capit.tua.de sponsal? Rogo item eum,quare non habebit locum, quando vnica ratione non expressa nititur lex,cùm illa habeatur pro expressa,iuxta glos.fing.& recep.in l.quamuis. C.de fideicõmiss.? Rogo item eum, & omnes alios, cur non habeat locum,quando essent plures rationes legis,& constaret de omnium illarum cessatione, quod quæstio nostra præsupponit? Quare certò credo legem non ligare subditum in foro conscientiæ, eo casu,quo constaret illi omnem rationem legis illius cessare, neque in foro exteriori,si in eo foro idem constaret, quod multi alij,quos Felin.in d.cap.tua. citat, sentiunt, & præfatus Dyn.in d.reg.vlt.ait.adimplere legem eum,qui adimpleat eam secundum sententiam eius, licèt non adimpleat secundũ verba,sicut & contra infringit illã qui infringit secundum sententiam, licèt non infringat secundum verba. Quin & Panor. in cap. suggestum.de appell.cõcludit per illum textum & cap. meminimus.cod.tit.quòd vbicunque ius aliquid statuit, causam non exprimens,si possumus coniecturare rationem naturalem illius dispositionis debemus ad limites illi⁹ rationis, seu causæ dispositionem generalem restringere,& illam dispositionem seruare,vt ratio naturalis interpretata militet. in quod ipsum citat tex.opt.in l.scire oportet.§.sufficit. ff. de excusat. tut. & in cap. secundo requiris. in fi.de appell. & potuisset citare textum vulgatum, sed ad propositum aptissimum in l.cum pater.§.dulcissimis. ff.de lega.2. quatenus probat, legatum generale bonorum, quæ habebat testatrix in Syria, & Pamphilia, factum fratribus, ne filius hæres institutus quæstionem haberet cum eis,restringendum esse ad illa tantùm bona,quæ haberet tempore mortis communia cum eis, & non ad alia,quæ habebat iam diuisa, etiam si antea fuerãt communia, eo quòd ratio legandi cessabat in eis, licèt verba illius legati includerent omnia bona Pamphiliæ,& Syriæ,& sine peccato poterant legari etiam bona diuisa, & legati executio in eis fieri.

Non obstant fundamenta Caietani: ad primum enim responderi potest, quòd S. Thom.in loco in argumento citato non dicit expresse contrarium, imo quatenus ait, præceptum non extendi ad id, quod à fine legis deuiat,concordat nostræ sentẽtiæ, quæ habet casum in quo tota legis ratio deficit,deuiare à legis fine: quia illam metimur per ipsam totam rationem, quæ principaliter eum mouit ad legem ferendam.Concordat item in d.2.2.quæst.147.artic.3.quatenus ait, excludi à lege ieiunij eum, qui manifestam caussã habet nõ ieiunãdi,licèt eius verbis includatur. 76

Ad secundum respondeo, negando illam consequentiam,æquitas est virtus.ergo eius actus est necessarius: nam virginitas est virtus,secundum S.Thom. receptum 2.2.quæst.152.artic.3.& tamen eius actus nõ est necessarius,sed voluntarius, cap.integritas. 32.q.1.

Ad tertium negatur sequella, quia ratio prohibendæ fornicationis, non solùm est euitatio educationis prauæ prolis, sed etiam abusus corporis, & seminis, iuxta illud Apost.1.ad Thess.4. *Abstineatis vos à fornicatione, vt sciat vnusquisque vestrum vas suum possidere in sanctificatione & honore,non in passione desiderij.*

Ad alia omnia, quæ possunt contra hoc adduci, responderi potest,quod loquuntur in casibus,in quibus solùm deficit pars rationis, & non tota, vel tota ratio impulsiua, sed non finalis, vel apparet alicunde mentem legislatoris fuisse ampliorem ratione, quæ ad id mouit, quamuis talis ratio impulsiua esset, & non finalis, per ea, quæ adduximus in commen. cap. cum minister. 23. quæst. 5. à num. 37.

SVMMARIVM.

77 *Iudicium inordinatum est iniustum, licèt alias esset æquũ.*
77 *Rite factum est rectè factum, & contra.*
77 *Iudex inquirens specialiter sine infamia, vt peccat.*
77 *Infamiæ caussam præbens infamare censetur, & peccat.*
78 *Præcepta Decalogi etiam Monarchas ligant.*
78 *Iudicia extraiudicialia non sufficiunt ad inquirendum.*
79 *Inquisitionis à vera doctrina multos in theoria, & praxi aberrare.*
79 *Inquisitio regulariter vtroque iure prohibita, & eisdem casibus vtroque permissa.*
79 *Iudex procedit ex officio ad vtilitatem publicam.*
79 *Crimina puniri interest Reipublicæ.*
80 *Legem contra diuinam & naturæ est damnare, sine accusante vero vel ficto & num.82.*
80 *Iudex est iustitia animata de causa aliorum duorum cognoscens.*
81 *Legem naturalem, & diuinam de non infamando, vel non scandalizando nemo potest tollere, nec Princeps vllus sine iusta causa minuere, vel limitare.*
81 *Criminis occulti dissimulatio vtilior, quàm punitio sine querela.*
81 *Legi naturali, & diuinæ vtrunque ius æquè subijcitur.*
82 *Accusator fictus est infamia, euidentia, &c.*
82 *Intimatio clamorosa, & infamia res diuersæ sunt.*
82 *Infamia, vel suspicio quanta esse quoad hoc debeat, Iudex arbitratur.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

82 *Appellari potest à Iudice male arbitrante aliquid esse infamiam.*
83 *Carceri non facile mancipandos esse omnes, præsertim honoratos.*
83 *Appellatur cur, à mandato de capiendo, etiam post Concil. Trident.*
84 *Lex naturalis immutabilis. limitari tamen potest ex iusta causa. num. 89.*
84 *Inquiri non poterat sine infamia de crimine læsæ maiestatis ante extrauag. ad reprimendum.*
85 *Inquisitio quæ fit super electo, postulato vel præsentato ad ordines, vel beneficium, non est exceptio regulæ de non condemnando sine accusatore, nec generalis inquisitio, nec vlla inquisitio, quæ fit ad vtilitatem priuatam, & miserabilium personarum, vel piorum operum, nec vlla inquisitio facta ex officio.*
86 *Inquisitio ob quam delicti confessionem fieri possit.*
86 *Confessio delicti iniustè torti non sufficit ad inquirendum, licèt incidenter facta sufficiat.*
86 *Crimen causam principalem contingens aliter quàm non contingens puniri potest.*
87 *Inquiri potest specialiter super crimine occulto per generalem inquisitionẽ detecto. nisi inquirens sic potestetur. nu. 88.*
87 *Inquirenti generaliter, occulta non debent reuelari, sed reuelata castigantur.*
87 *Inquisitionem male cœptam confessio inquisiti facit validam.*
88 *Inquisitio specialis criminis occulti non permittitur ob solam eius atrocitatem, nec requirit partium præiudicium.*
88 *Inquisitio criminalis fit de crimine manifesto criminosi occulti, sed generalis de ipso criminoso.*
89 *Inquirendi nouum casum potest inducere Monarcha iusta de causa, & non sine illa.*
90 *Inquisitionis cõmissio etiam à Principe simpliciter facta non tollit necessitatem infamiæ, vel alicuius ei æquipollentis.*
90 *Rescriptum in dubio ita interpretandum, vt consonet iuri communi, etiam transferendo clausulas.*
90 *Principe inferior non potest etiam cum causa limitare legem naturalem.*
90 *Principi committenti inquisitionem, & asserenti sibi constare de infamia, an sit credendum.*
90 *Inquisitionis commissio, an motu proprio, an aliter fiat, nil quoad hoc referre.*
91 *Inquisiturus specialiter priusquàm procedat de infamia, vel alio ei æquipollenti, debet se informare, alioquin peccat mortiferè coram Deo, licèt processus ob socordiam inquisiti nil opponentis valeat in foro externo.*
91 *Inquiri non potest etiam contra Regulares sine infamia, vel alio ei æquipollenti.*
91 *Crimine in omni atroci non potest sine infamia inquiri.*
91 *Inquirere non potest Iudex eo solo, quòd non præsumatur calumniari.*
91 *Infamia orta post capturam non sufficit, licèt antea nata non amittat vim probandi.*

77 VIGESIMVM principale, quòd non solùm illud iudicium dicitur iniustum, quod est iniquum, siue contra iustitiam & æquitatem, sed etiam quod est inordinatum, siue contra iuris ordinẽ datum. Tum quia vtrunque contra leges fertur, cap. cum dilecta. de rescript. cap. prudentiam. de offic. deleg. Tum, quia frequẽtiùs incurritur nullitas iudicij ob omissam formam, vel solennitatem iuris, quàm ob omissam, vel violatam æquitatem, vel iustitiam partibus conuenientem, per notat. in cap. 1. de re iudic. & l. 1. ff. de appella. adiunc. l. prolatam. C. de sentent. & l. 1. & 2. C. quando prouoc. non est necess. Tum quia licèt frequentior sententia sit eorum, qui putant ritè factum à recte facto eo differre, quòd hoc ad ius & iustitiam referatur, illud verò ad solemnitatem, iustè tamen vel bene factum vtrunque includit, secundum eosdem, vt colligitur per tradita à Iaso. & citatis ab illo in Iustè. ff. de acq. possess. & in l. lecta. ff. si cert. pet. Tum denique, quòd verior videtur resolutio eruditissimi Alciati probãtis in l. hæc verba in stipulatione. ff. de verb. sign. authoritate doctissimorum Latinorum, differentiam præfatam non esse veram, & nimia subtilitate laborare: & consequenter non ritè facta esse non recte facta, & è contrario.

Ex quibus infertur, esse verum id, quod 48. loco inferebam ex 6. conclus. cap. inter verba. 11. q. 3. num. 579. nempe mortifere peccare iudices peccatum detractionis, siue infamationis, qui inordinatè sine praui infamia, vel alio ei æquipollenti inquirunt specialiter contra aliquem. Tum quia per prædicta iniustè faciunt, & omnis iniustitia est peccatum mortiferũ, secundum S. Thom. recep. 2. 2. q. 59. art. 4. Tum quia qui reuelat, vel est causa, vel occasio propinqua reuelandi peccatum secretum alterius contra iuris ordinem, est detractor, & transgressor 8. præcepti Decalogi, vt conclus. 6. extracta ex d. cap. inter verba. habet, & aliis multis ibi comprobatur, & summatim dixi in cap. 18. Manual. nostri Confess. & præfati Iudices id faciunt. Tum, quia præceptum illud 8. Decalogi omnes etiam summates ligat: quia est lex diuina, quam etiam Papa tenetur vsque ad sanguinem defendere, cap. sunt quidam. 25. q. 1. Tum, quia nec indicia, saltem extraiudicialia sufficiunt ad illud, sicut supra dictum est, num. 56. vt irrefragabiliter probat cap. inquisitionis. de accusat. quatenus habet, non sufficere ad id etiam dictum vnius, nec duorum, nec trium testiũ extraiudicialiter apud Prælatum de crimine testantium, licet aliquot nostrorum, & Sotus de ration. regen. memb. 2. q. 6. vers. at vero. & clariùs paulò post in vers. tertium dubium. & Caiet. 2. 2. q. 60. art. 4. contra senserint. Partim eo quòd fragiliter intulerunt illud ex dictis S. Thomæ. in cad. 2. 2. q. 69. art. 2. quia ille solum dixit, ad interrogandum reum sufficere infamiã, vel inditia: & cùm longè aliud sit, interrogare inquisitum, vel accusatum, aliud per inquisitionem procedere, parùm cautè hoc ex eo intulerunt: quia à separatis non fit illatio, l. Papinianus. ff. de minor. quia item S. Thom. si satis perpendatur de inditiis iudicialiter, pbatis, & parti intimatis loquitur. Partim quòd ipsimet ibidem tenent, quòd duo testes de visu ad id non sufficiunt, cùm tamen constet eos plus probare, quàm indicia. Partim quòd ipsemet Sotus dixit ibidem semiplenam probationem sufficere quidem ad interrogandum, & cogendum reum ad dicendum veritatem, non tamen ad inquirendum. Dixi, saltem extraiudicialia: nam indicia iudicialiter probata sufficere possent: quia æquipollerent infamiæ per intra dicenda num. 96. in quibus forte posset saluari Caietanus, sed difficilius Sotus, qui negat semiplenam probationem in id sufficere.

Vigesimum primum principale, quòd quia multi mea sententia in theoria, & praxi peccãt grauiter circa hanc inquisitionis materiam in vtroque foro, subiicio pauca ex multis, quæ scripsi in d. comment. cap.

cap. inter verba. sermone Hispano composito, præsertim à coroll. 62. conclus. 6.

Primum quidem, quòd quatuor sunt opiniones super illa quæstione, an, & quando liceat per inquisitionem procedere in criminalibus? Prima glossarũ, cap. de manifesta. 2. q. 1. cap. 1. vt Eccles. benef. Institit. de publicis iud. in prin. & l. tutor. §. præterea. ff. de suspect. tut. & l. rescripto. §. si quis. ff. de muner. & honor. quæ aiunt, regulariter non licere. Secunda est Bartoli in l. si maritus. §. si ante. nu. 3. ff. de adult. qui ait regulariter permitti. Tertia, quòd est permissa iure canonico, & prohibita iure ciuili, quæ est Baldi in cap. 1. de offic. ordin. communiter recep. vt colligitur ex Dec. hic, nu. 7. & Aret. in cap. cum oporteat, & multò altius in cap. qualiter 2. nu. 52. & seq. de accusat. & eruditus Alciatus in d. cap. 1. de offic. ord. Quarta, quòd nulla est inter vtrunque ius in hoc differentia, quam tenet Salic. in d. l. ea quidem. C. de accusat. quem sequitur
79 Aret. in d. cap. qualiter. nu. 67. Et hæc coniuncta primæ est omnino tenenda, ita vt dicamus, quod inquisitio regulariter est prohibita vtroque iure, & quibus casibus licet iure Pontificio, licet & Cæsareo, & è contrario. Tum quia licèt parum aut nihil referat effectu tenere opinionem glossarum, vel Bartholi, vel communem, eo quòd secũdum omnes in eisdem casibus, & non pluribus, vel paucioribus est licita, vel prohibita inquisitio, cogunt tamen recedere ab illa rationes dubitandi, & decidendi, cur possit, vel non possit inquiri super criminibus, quas demitor à nemine vsque ad nos in d. cap. inter verba. satis fuisse consideratas: ratio enim mouẽs, quòd in omnibus criminibus etiam occultis possit procedi per inquisitionem, est illa validissima, quòd Iudex potest ex officio procedere, siue inquirere in omnibus, quæ respiciunt vtilitatem publicam, secundum omnes, arg. l. cõgruit. de offic. Præsid. & cap. 1. & de off. ordin. & tradit Bart. ab
80 omnibus recept. in l. 4. §. hoc autem. ff. de damn. infec. At criminum punitio principaliter pertinet ad vtilitatem publicam, l. ita vulneratus. ff. ad l. Aquil. cap. vt famæ. de sent. excom. Ergo &c. Ratio autem cur in nullis criminibus occultis inquiri possit, est illa, qua glossæ præfatæ nituntur, scilicet, quòd nemo sine accusatore est damnandus, cuius rationem assignat S. Tho. 2. 2. q. 67. art. 3. in hæc verba, *Iudex est interpres iustitiæ: vnde sicut Philos. ducit in 5. Ethicor. homines ad Iudicem confugiunt, sicut ad quandam iustitiam animatam: iustitia autem, sicut supra dictum est, non est ad se ipsam, sed ad alterum, & ideò oportet, quòd Iudex inter aliquos duos diiudicet, quod quidem fit, cùm vnus est actor, & alius est reus: & ideò in criminibus, non potest aliquem iudicio condemnare Iudex, nisi habeat accusatorem, secundum illud Actuum 25. Non est consuetudo Romanis damnare aliquem hominem, priusquam is, qui accusatur præsentes habeat accusatores, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina, quæ ei obiiciuntur.* hæc ille, qui in respon. ad 3. sentit, quòd lege naturali vetatur, ne quis sine accusatore vero vel ficto, qui est notorietas, infamia, vel aliud ei æquipollens, damnetur.

Ratio autem huius rationis est triplex. Prima illa neruosissima, quòd lege Dei naturali, & diuina præcepti 8. Decalogi præcipitur, ne quis inordinatè detrahat, siue infamet, vel sit causa propinqua ita detrahendi, vel infamandi proximum, vt in d. conclus. 6. d.
81 cap. inter verba. latè tradidimus, & breuiter in cap. 18. Manual. nostri Confess. repetiuimus, & multa ratione probat Sotus de ratione tegendi memb. 1. q. 2. Et cùm nullus inferior possit legem superioris tollere, vel minuere, clem. ne Romani. de elect. & consequenter nullus Iudex etiam Monarcha possit legem præfatam Dei de non infamando tollere, nec saltem sine iusta causa minuere: cúmque qui inquirit super occulto crimine, infamet, vel det causam infamandi, consequitur nullum hominem posse inquirere, nec saltem sine iusta causa dare facultatem inquirendi super illis.

Secunda, quòd etiam lege Dei scandalizatio prohibetur, capit. 18. Matthæi. & cap. 2. de nou. ope. nunc. & tradit S. Tho. 2. 2. q. 43. art. 1. & 2. At publicatio peccati occulti est scandalizatio, arg. capit. presbyter si à plebe. & cap. si mala. 2. q. 4. quatenus probant famam peccati scandalizare, & tradit Caiet. 2. 2. q. 73. art. 2. Ergo publicatio peccati occulti lege Dei prohibetur. Ergo nullus Deo subiectus potest illam tollere, vel eam saltem sine iusta causa minuere.

Tertia, quòd licèt regulariter vtilis sit Reipublicę criminum punitio, fallit tamen, quãdo sunt occulta, & nõ est accusator verus vel fictus: tunc enim vtilior est Reipub. quieta conseruatio famæ, & honoris suorum subditorũ, quàm punitio, qua turbatur Respublica, & illi priuantur bonis suis maximis, quæ sunt fama & honor, iuxta capit. 41. Eccles. & Prouerb. cap. 22. & Philosophum in 4. Ethico. Dixi, quando non est accusator verus vel fictus: quia cum est talis oportet reddere ius verè vel fictè accusanti, vel quærelãti, alioqui turbaretur Respublica. quæ est ratio verè germana, cur cum accusatore, notorietate, infamia, vel re illi æquipollente instante, possit procedi & inquiri sine violatione legis naturalis, & diuinæ, est & solutio argumenti pro contraria parte adducti. Per quas rationes palã concluditur opinio præfata glossarum, scilicet, quòd regulariter prohibetur inquisitio in criminibus occultis. & quarta opinio, quòd nulla est in hoc differentia inter vtrunque ius, cum vtrumq; æque subiiciatur legi naturali, & diuinæ, cui lex præfata de non inquirendo in occultis nititur, sicut & illa. *Nemo sine accusatore damnetur.* quæ ponitur inlegibus & capitulis, quorum sunt præfatæ glossæ.

Ex quibus infertur primò, prædictã legem de non damnando sine accusatore vero vel ficto, siue de non inquirendo sine infamia, vel alio ei æquipollenti, esse 82
naturalem, & diuinam, quamuis, vt diximus in d. cap. inter verba. concl. 6. coroll. 50. Sotus vbi supra, his nõ perpensis contra tenuerit. Accusator autem fictus est infamia, & à fortiori euidẽtia vel notorietas, rebellio item denunciati, qua denunciãtem secretò, & amanter corripientem non vult audire, iuxta cap. si peccauerit. 2. q. 1. & cap. nouit. de iud. secundum mentem S. Tho. vbi supra. quibus quoad hoc æquipollent intimatio frequens, & suspicio populi, vel vniuersitatis, quam pro veritate circumstantiarum, variè arbitratus fuerit bonus Iudex, secundum mentem Innoc. in cap. cum oporteat. de accusat. communiter recepti, quem non relatum pulchrè declarat Salicetus in d. l. ea quidem. col. 9. ibi. *Diffamatio non semper debet esse vniformis, quia quandoque maior, quandoque minor: nam si periculum sit instans, sine multa diffamatione potest procedi.* vt d. cap. qualiter, & ibi not. Ioan. And. cap. licèt Heli. extra de simon. Insinuatio autem clamorosa, & infamia non sunt idem, cùm ponantur pro diuersis in d. cap. qualiter & quando. ibi, *Per clamorem & famam.* & in d. cap. licet Heli. de simon. ibi. *Per publicam famam, aut*

Universidad de Deusto
Biblioteca

intimationem frequentem. quod ea ratione Alciat. probauit in d.cap.1.de offi.ord.nu.61.quòd insinuatio est expositio criminis Iudici facta, iuxta Archid.in cap. quia plerique.de offi.ord.lib.6.licèt cõtra,quòd idem sint putet Sotus vbi supra memb.2.q.6. & ante illum Panor.& Anan.in d.cap.qualiter.col.2. quod vtiliter declarans Salic.vbi sup.sic dicit, *Hic aduertendum quòd clamor iste esse debeat de diffamatione. Et ideò Iudex de ista diffamatione debet inquirere à vicinis,& aliis scire debentibus, & diffamatione reperta, debet inquisitionem formare, vt extra de accus.cap. inquisitionis.* hæc ille. Cui addo, posse à Iudice malè arbitrante aliquem rumorem esse infamiam,vel æquipollere infamiæ, ad inquirẽdum iustè appellari.Tum,quia potest famã bonam contrariam probare, & eam quæ ei obiicitur esse à maleuolis ortam,vel alia ratione non satis qualificatã, iuxt.gloss. recep.in d.cap.qualiter & quando,el 2. Tum, quia à relictis arbitrio Iudicis iustè si malè arbitretur, appellari potest, iuxt. gloss. à plerisque omnibus receptam. in cap. super iis. verb. arbitrio. de accusat. & à multis putatam singularem,licèt habeat similem.

Secundo, ex præfatis rationibus decidendi infertur, quanta circumspectione debẽt vti Iudices etiam supremi in inquirendo,vel mandando inquiri,ne fa-
83 ciant,quò propter propria peccata castigentur,dum aliena castigare nimis anhelant,quandoquidem non lege humana tantum,sed naturali, & diuina contenta in 8. præcepto Decalogi vetatur, ne quis proximũ infamet,vel sit causa propinqua infamandi. Qua eadem ratione debẽt abstinere à coniiciendo in carcerem,præsertim viros honoratos, & de fuga non suspectos,donec iustam informationem de crimine habeant, quamuis illam eo nesciente suscipere possint, & mandatum de vocando personaliter, vel etiam de capiendo dare,iuxta doctrinam Salic. in l. nullus. C. de exib.reis,& latè tradita per Hypol.in prax.crim.in §.constante.& alibi sæpe, dummodo id eo proposito actuali,vel virtuali faciant, vt appellationem iusta de causa interpositam admittant,si eam iussus capi, vel iam captus interponat,vt Bald.determinat in l.si clericos.C.de Episc.audien.quia grauamẽ illatũ per illã interlocutoriam de capiendo, non potest satis reparari per definitiuam, quo casu etiam iure Cæsareo appellatur, l.2. C. de appell. non recip. & etiam iure nouo Concil.Trid.sess.13.cap.1.de reform.licèt derogauerit antiquis Canonibus permittentibus appellare,& in criminalibus ab aliis interlocutoriis,quorum grauamen per sententiam definitiuam, vel per finem causæ reparari potest.

Vigesimumsecundũ principale,quòd contra præfatas rationes, & illata ex eis præfertim, quòd lex de non damnando sine accusatore vero vel ficto, quo quarta opinio nititur,est naturalis, facit neruosè primo,quod tot casus excipiuntur ab ea,in quibus licet inquirere,vt Bart.in d.l.rescripto. fecerit regulam de illis,& casus in quibus nõ licet posuerit pro exceptionibus, vt supra dictum est. quod non videtur posse
84 contingere vlli legi naturali diuinæ, quæ immutabilis est,cap.ius naturale.1.dist.& 5.dist.in princ.& §.sed iura quidem naturalia.Instit.de iur.nat.gent. & ciuil.

Secundo,quòd nulla lex naturalis,vel supernaturalis Dei, per homines potest tolli, nec limitari siue circa eam dispensari ea dispensatione vera, qua quispiam eximitur ab illa, sub qua aliàs includeretur,secundum S.Tho.in 3.sent.dist.37. q.1.art.4. Ergo nullus casus potuit excipi ab ea, si esset naturalis diuina per Imperatores,neque per Papas,quanto minùs tot, quot videantur Bartolo, & sequacibus eius constituere regulam contrariam? Tertio,quòd sequeretur non potuisse per Fredericum Imperatorem fieri extrauag.ad reprimendum.per quam nouè statuit,posse inquiri super crimine læsæ maiestatis,quæ vt dixit ibi Bart. est ius adeò nouum, quod ante illud etiam iure Canonico nõ poterat super eo sine infamia procedi. Quarto, quòd audiuimus sæpe monarchas cõmittere causas inquisitionis nulla infamia præcedente,qui peccarent,si præfata lex esset naturalis diuina, quod dicere videtur absurdum, & quoddam veluti sacrilegij crimen,arg.cap.si quis suadente.§.communiter.17.q.4.

Ad horum primum respondeo,negando quòd in- 85
ueniantur tot casus à præfatis legibus excepti, quot communiter putantur: ille enim, quem Panor. cum Alciat. & communi ponit in d. cap.1. de offic.ordin. de inquisitione vitæ electi ad confirmandam,vel cassandam electionẽ eius,iuxta cap.nihil.de elect.inepte excipitur ab ea:illa enim habet, vt nemo sine accusatore damnetur, & in hoc non agitur de damnatione electi,neque de castigando eo,sed solùm de non dando ei, quod non debetur, vel non auferendo, quod debetur. Idipsum est dicendum de illo casu excepto à Speculatore,quo inquiritur de postulatione ad aliquam Ecclesiam,an sit admittenda? vel de præsentato ad aliquem ordinem,an sit ordinandus? & eadem ratione de præsentato ad aliquod beneficium, an sit instituendus?non enim agitur in illis casibus de damnandis,vel castigandis criminibus.Casus item in quo proceditur ad generaliter inquirendum,iuxta l.congruit.ff.de offic.præfid.& cap.1.de offic.ordin. ineptè excipitur à præfata regula: quia per generalẽ inquisitionem nemo damnatur,nec fit ad damnãdum, vel ad decidendum,sed solùm ad inueniendum, & præparãdum,adeò quòd per testes acceptos in illa nemo potest damnari etiam postea in speciali inquisitione, nisi repetantur, secundum plerosque omnes, in quibus sunt Bald.in d.l.ea quidem.nu.42. & Aretin.in d. cap.qualiter 2.nu.51. de accusat. imo is & alij præfati omnes casus potiùs continentur sub illa regula,quæ habet, *Posse Iudicem procedere ex officio in iis, quæ ad vtilitatem publicam pertinent.* Casus item alij excepti per Angel.Aret.in lib.de malef.verb.hæc est quædam inquisitio.verf.secundo principaliter. in quibus inquiritur ad priuatam vtilitatem, scilicet, suspicione tutoris, l.3.§. præterea.ff. de suspec.tutor. & an sit talis tutor idoneus,l.credendum.§. fi. ff. qui pet.tutor. vel de executoribus publicis,an in tributis exigendis excedant,§.coges.in Auth.de mand.Princ. & an vsuræ exigantur,cap.ad nostram.de iureiur. non sunt veræ exceptiones præfatæ regulæ, *Ne quis sine accusatore vero, vel falso damnetur.*quia non agitur in illis criminaliter, nec de crimine ad damnandum principaliter, & ideò potiùs sunt fallentiæ alterius regulæ, *Ne Iudex ex officio ad vtilitatem priuatam procedat.*quæ ponitur in d.l.4.§. hoc autem iudicium. ff. de damn. infec. Qua eadem ratione casus inquirendi in vtilitatem priuatam miserabilium personarum, & piorum operum, qui sunt permissi secundum Bart. & Alexan. in d. §. hoc autem. quicquid Imolen. ibi dicat, non sunt casus excepti ab illa regula. *Ne quis dãnetur sine accusatore.* de qua tractamus,sed ab illa altera, *Ne Iudex ex of-*

ficio ad

*ficio ad vtilitatem priuatam procedat.*quamuis teneri possit etiam in his satis procedi ad vtilitatem publicam, cùm pietas ad illam pertineat. Ille item casus, quem incautè ponit Bart.cum communi in l.2.§.si publico. ff.de adulter.pro casu excepto, videlicet, cum Iudex ex officio ad puniẽdum procedit,non est talis. Tum, quia, vt rectè aduertit Sotus vbi supra, non est ei locus, nisi cum ob infamiam, vel notorietatem Iudex procedit, & ita non proceditur in eo,sine accusatore vero,vel ficto.Tum,quia alioqui omnia crimina tam occulta, quàm publica possent puniri per viã inquisitionis,quod est cõtra totum vtrumq; ius, & omnes quatuor præfatas opiniones. quod miror neq; à Bar. neque ab aliis vigilantissimis viris eum pro excepto ponentibus animaduersum. Eadem ratione non debet etiam dici casus exceptus ille,in quo Iudex ex of-
86 ficio potest punire cõfitentem principaliter aliquod delictum,cuius aliàs non erat infamatus, vt communis colligit ex cap.1.de accusat. libr.6. quia confessio iudicialis inducit notorium iuris, cap. fin. de temp. ordin.cap.vestra.& capi.fin.de cohab.cler. & mulier.

Admoneo tamen id, quod pridem in d. reper. admonebam, quòd limitatio illa vtilis, & quotidiana Soti de rat.tegendi.memb.2.q.6. pag.15. nempe quòd hoc non procedat in cõfessione facta coram paucis, vel coram Prælato incogitãter,vel in aliqua epistola secreta, quam superior aperuit, sed tantùm in facta coram multis, primo non procedit in cõfessione iudiciali,quæ etiam coràm paucis, puta solo Iudice & notario facta,inducit notorium iuris, vt dictum est, neque id quod in illa præsupponit,videlicet, confessionem extraiudicialem coràm multis factam sufficere, est verum, nisi quando ex illa confessione insurrexit fama populi,viciniæ, vel collegij,sed tunc nõ inquiret Iudex tantùm ob confessionem, quantùm ob infamiam ex illa natam. Rectè autem limitari potest, ne procedat in confessione timore tormentorum facta, secundum Bart. in l. pen. ff. de quæst. & clariùs Alex.Imolen.ad Bart.in l.qui in aliena.§. Celsus.ff.de acquir.hæred.modo sic confessus reuocet confessionem,tanquam timore factam,iuxta Anchar.cons.24. incip. visa inquisitione. Ex quo colligitur idem dicendum de confessione facta sine tormentis, præcedente tamen iniusta captura.Eadem quoque ratione non est censendus casus exceptus ille, in quo Iudex potest ex officio confitentem incidenter aliquod delictum,cuius aliàs non erat diffamatus, punire in eadem tela iudicij,vel saltem noua texta, secũdum sententiam recep.in d.§. si publico. per l. quod euitandi. C.de condic. ob turp.cau.& l.pen.C. si aduer. libert. quia etiam in eo interuenit notorietas, quæ est accusator fictus. Admoneo tamen, præfatum Sotum limitare hoc,vt solùm procedat in cõfessione alicuius circumstantiæ criminis, de quo agitur, vt si procedente Iudice contra Concubinarium, cõstiterit concubinam esse monacham, sed non videtur in hoc sequendus. Tum quia est contra plerosque omnes vtriusque iuris Interpretes in d.§.si publico.& cap.2. de confess. & in cap.2. de ordin. cogn.& alibi. Tum, quia sunt textus expressi in d.l.quod euitandi. & d.l. penul. C. si aduers. libert. quòd crimen probatum in iudicio etiam ciuili, potest officio Iudicis criminaliter puniri. Tum,quia notorietas iuris, quæ est fictus accusator, habet locum in casu limitationis. Tum, quia differentia illa magna in castigando delictum patefactum, incidenter contingens crimen principale,de quo agitur, & in castigando non contingens illud,non est,quam significat ipse, sed quòd si contingit illud,siue grauet,siue releuet,siue neutrum faciat, potest castigari in eodem iudicio, non autem si non contingit illud: nam tunc opus est ordiri nouam telam iudicij ex officio,vt tam antiqui,quàm recentiores docent in cap. 2. de confess. cap. 2. de ordin. cogn. & in cap.1. de except.in cap.per inquisitionem. de elect. d. §. si publico. quod pridem in repetit. præfati cap.2.de confess.late declarauimus.Eadem ratione etiam malè excipitur à præfata lege casus ille,quo Iudex inquirit particulariter contra aliquem super crimine, quod per generalem inquisitionem ei constat,iuxta capit.1.in princip.iunct.§.fane.de censi. lib. 87
6.l.4.§.1.ff.ad leg.Iul.pecul.& l.iustissimos. C. de offi. Præfec.prouinc.non quòd putemus rectè docere Sotum vbi supra post Angel.in l.si vacantia. C. de bon. vacan.lib.10.hoc non licere,nisi alia ratione super eo inquiri possit: quia in hoc non est sequendus. Tum, quia omnes in theoria & praxi contra seruant, post Bart. in d.l.2. §. si publico.ff.de adult. Tum, quia, vt proximè dictum est, cum sufficiat detectio criminis in iudicio incidenter facta, à fortiori sufficiet facta ex proposito generaliter inquirentis,argum. d. capit. 2.sub fin.de ordin. cogn.

Non obstat, quòd inquisitio generalis fit ad tranquillandam Rempub.puniendo mala, quibus turbatur,l.congruit.ff.de offi.præfid.cap.1.de offi.ordin. & quòd crimina occulta non perturbant illam: quia licèt non perturbent, donec iudicialiter noscantur, perturbarent tamen postea, si non punirentur, præbendo materiam delinquendi eis,ad quos detectio,& impunitas alicuius illorum perueniret.

Non obstat etiam,quòd nullus testis interrogatus per generalem inquisitionẽ tenetur, nec licitè potest detegere occulta,cap.qualiter, & quando 1. de accusat.quia,licèt ille benefaceret tacẽdo, & peccet malè detegẽdo, ex quo tamen bene vel malè deducta sunt in publicam Iudicis notitiam, ille tenetur ad castigandum ea per inquisitionem particularem. Tum, quòd ipsemet Sotus vbi sup. memb. 3. q. 1. pag. 8. tenuit,sufficere notitiam iudicialem habitam per confessionẽ malè torti,ad hoc vt Iudex aliàs à torquente inquirat contra detectum.Tum,quia cap. 1. de accusat. lib. 6. probat confessionem ante infamiam iudicialiter interrogati supplere infamiæ defectum,& efficere processum inquisitionis validum. Opinio ta- 88
men Angel.& Soti, quæ de pia mente manauit, seruari posset,quando visitator,vel inquisitor generalis in principio protestaretur,vt ego in duabus visitationibus celebertimorum Monasteriorum protestatus fui, nempe, nolle me scire ab eis occulta, sed solùm notoria,& famosa:& quòd habiturus essem pro non detecto,quicquid occultum mihi detegeretur. quam profectò cautelam iudico piam, & tranquillitati publicæ, quæ per reuelationem secretorum non vno nomine turbatur,accommodam. Est autẽ ratio, cur male excipitur, quòd cognitio illa iudicialis habita per generalem inquisitionem, habet vim notorietatis,vel infamiæ,quæ est accusator fictus.

Eadem etiam ratione male excipiuntur illi casus, quos Specul. titul. de inquisitione. §. quando.Barto. in dict. extrauag. ad reprimendum. S. Antonin.3. par. tit.9.cap.7.& alij alibi ponunt,de criminibus in iudi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cio admisis, quale est testis falsum deponentis, l. nullum, C. de testib. quale calumniatoris, cap. 1. de calumniat. aut præuaricatoris, & tergiuersatoris, l. 1. ff. ad Turpil. & cap. 1. de calumniat. l. fin. C. de abolit. quorum excipiendorum rationem ait Sotus vbi supra memb. 3. q. 1. nihil in id adducto non esse atrocitatem eorum, vt Iuristæ putant, sed quia sunt partibus pernicio sa. Qua in re bis videtur peccare. Primo, quòd putat Iuristas eam rationem excipiendi reddere, quod non faciunt: quia aut tacent, vt Speculator, aut dicunt excipi, eo quòd multum offendunt Iudicem, coram quo fiunt, & non eo quòd sint in sese atrocia. quod palam colligitur ex eo, quòd ipsemet Bart. in d. extrauag. ad reprimendum. pro diuerso casu ponit crimen læsæ maiestatis, asserens ante illam extrauag. non potuisse inquiri de illo specialiter, etiã iure Canonico, & constat illud esse atrocissimum.

Nec obstat l. 3. C. ad leg. Iul. maiest. quæ non habet inquiri posse in illo crimine, sed torqueri posse pro illo præhabita semiplena probatione. Non obstat l. si quis in hoc genus. C. de sacrosanct. eccles. quatenus habet, posse inquiri contra iniurios erga Clericos diuina officia celebrantes: quia tum demum id fieri potest, quando notorietas, vel infamia interuenit, vt intelligit Angel. Perusi. in d. l. si vacantia. quem sequitur alter Ang. in d. lib. de malef. col. 4. Secundo peccat, eo quòd limitat ad crimina partibus præiudicialia, cùm tamen idem sit de non præiudicialibus illis: quale est iuramentum falsum pro saluando reõ inquisito, quod prodest illi, & non nocet alteri parti, cùm eam non habeat, ob quam tamen potest à Iudice castigari per inquisitionem.

Eadem ratione malè excipitur casus ille, in quo Iudex procedit contra consortes detectos iudicialiter à reo, & ille, in quo inquiritur de crimine notorio vel famoso delinquentis occulti, in quo inquiri potest primũ specialiter de illo, an sit perpetratũ. Deinde generaliter à quo sit perpetratũ, secũndũ Innoc. in cap. bonæ. il 1. de elect. in theoria. & praxi recept. quia in eo non proceditur sine accusatore vero, vel ficto, puta notorietate iudiciali vel extra iudiciali.

Non obstat, quòd Caiet. 2. 2. q. 69. art. 2. & Sot. vbi supra memb. 2. q. 6. simpliciter dicant, quòd super crimine notorio, cuius author est occultus, non potest inquiri contra illum: quia verum est specialiter, sed falsum generaliter. nam, vt dixit Innoc. vbi supra, potest specialiter inquiri de crimine notorio, quod dicitur factum, an sit factum: contra authorem verò occultum non, interrogando specialiter, an Ioannes, vel Petrus illud perpetrauerunt, sed sic interrogando generaliter, si scit, quis illud fecerit. per quod omnes pridem conciliani in d. commen. capit. inter verba. concluf. 6. corol. 50.

89 Per quæ omnia cõfirmatur responsio ad primum argumentum, videlicet qua negaui esse tot casus exceptos ab illa lege, quot communiter putantur. Ad secundum autem respondetur, concedendo quidem legem superioris non posse tolli per inferiorem, nec consequenter legem naturalem, vel diuinam per vllum hominem, negãdo tamen, quòd non possit iusta de causa limitari eo modo, quo omnes docẽt in cap. quæ in ecclesiarum. de constit. posse Principem ex iusta causa priuare subditum dominio rei suæ cõtra voluntatem eius, licèt id vetetur præcepto 7. Decalogi & statuere nouũ casum, in quo quis iustè possit occidi, licèt id quinto præcepto eiusdẽ Decalogi prohibeatur, & consequenter, ex iusta causa possint Papa, vel Imperator inducere nouos casus, in quibus inquiri possit specialiter sine accusatore vero, vel ficto.

Ex quibus infertur primo responsio ad tertii uni, & quartum, quam gratia breuitatis non explico.

Secundo infertur, licere Monarchis iusta de causa inducere lege sua, vel commissione, casum nouum, in quo inquiratur specialiter contra aliquem sine infamia, vel alio ei æquipollenti, vt Imperator Fredericus in prædicta extrauag. ad reprimendum. ob causas in ea expressas induxit casum criminis læsæ maiestatis: non autem eis licere facere id sine iusta causa, imo peccare illos mortiferè, non solùm priuatim detegendo peccata subditorum occulta, & infamando eos, vt & cæteri peccant, sed etiam statuendo, & committendo sine iusta causa, vt sine infamia circa ea procedatur, eo quòd trãsgrediuntur legem sui superioris, cui tenentur obedire, sicut nos peccamus non obediendo ipsis, cap. 2. de maior. quicquid Doctores de placebo Domino eis blandiantur.

Tertio infertur, quòd cõmissarius simpliciter deputatus à Principe supremo ad inquirẽdum, tenetur priùs cognoscere de infamia, licèt contra dicat Bald. in l. nullus. C. ad leg. Iul. maiest. Tum, quia rescriptũ in dubio debet interpretari, vt conformet iuri communi, iuxta glos. celeb. in cap. paratus. 22. q. 2. etiam per translationem clausularum, cap. causam quæ. de rescrip. præsertim cùm continet ius naturale, vel diuinum, quale est, de quo hic agimus, quod non potest rescribens sine causa limitare. Tum, quia Salicetus dixit in d. l. ea quidẽ. nu. 44. & ante illum, Bald. quem ille non citat, in l. 4. §. hoc autẽ iudicium. ff. de damn. infec. & in cap. ad nostram. vbi Innocen. de iureiur. quod etiam stante statuto, vt super quolibet crimine liceret inquirere, non tamen licet, nisi præcedente infamia, & id seruat consuetudo vbique terrarum recepta secundum Ioannem Fab. in d. l. ea quidem. & meritò: quia inferior Principe statutorum author non potest limitare legem naturæ, etiam cum causa, per illa multa, quæ tradit in hoc Felyn. in dicto cap. quæ in Ecclesiarum. de constit. nu. 32. & quòd statutũ debet interpretari secundum ius cõmune, quoad fieri potest, l. si serui. C. de noxal. cap. cum dilectus. de consuetud. licèt, vt dictum est, Princeps supremus id possit. Tum, quia dictio Baldi respõdet Alexand. in consil. 179. In causa Anglorum. lib. 2. probatus à Decio consil. 170. debere limitari, vt tantum procedat, quando exprimitur in commissione, constare Principi de fama. sed quòd nec illa expressio sufficiat verius videtur nobis, quoniã, vt diximus in Commentario cap. non liceat. 12. q. 2. §. 2. nu. 8. illa videtur longè verior sententia, quam tentauit Felyn. in d. cap. quæ in ecclesiarum. nu. 66. & firmauit Decius ibidem nu. 27. & nos confirmamus in d. nu. 8. per illum textum in id singularem, & nouè inductum, quòd Principi asserenti iusta de causa facere aliquid, quando ea requiritur, vt illud iustè possit facere, non creditur, nisi aliunde appareat per præfatum cap. non liceat. & l. si forte. & doctrinam Barto. ibidem. ff. de castr. pec. & alia, quæ præfati, & nos addimus vbi supra.

Nec obstat, quòd etiam Innocẽtius idem sentiat, quod Alexand. in cap. cum oporteat. de accusat. ibi, *Si non fiat mentio in literis de aliquo denunciante, sed tantùm dictum sit, Ad audientiam nostram peruenit. tunc poterit pro-*

cedere

cedere sine aliqua inquisitione famæ. quia nec ipsi, nec alij animaduerterunt in proposito agi de limitanda lege naturali, & ideò necessariam esse iustam causam ad committendum inquisitionem sine infamia. Tum, quòd glossa à multis putata singularis in cap. 2. de accusa. lib. 6. verbo, fuerat. affirmat hanc partem, quando commissio manauit ad instantiam alterius: sed nullam rationem iustam reddit, nec reddere potest ipsa, neque qui eam laudant, Felyn. in cap. iudicis officium. colu. 3. de offic. iud. & cap. 1. col. 4. de rescrip. & Hyppol. singul. 14. & alij alibi, cur nõ debeat idem dici in commissione facta motu proprio, cùm nullo iure, nec vlla ratione probetur, quòd clausula motus proprij suppleat causam iustam ad faciendum actum necessariã, præsertim iure naturali, vt in nostra quæstione, & illa quam Innoc. vbi supra, & quam etiam præfata glossa reddit, non facta mentione de illo, palam est inepta, nec probatur in capitulis, quæ ad eam citant. quod breuitatis gratia non demonstro latius. Tum, quòd nemo auderet dicere, alienationẽ rei ecclesiasticæ factam per commissionem motu proprio datam valere, nisi de causa alienandi appareret, contra præfatũ cap. non liceat. & per nos ei addita. Quare magnanimi, magnique Christiani Commissarij esset, supplicare in tali casu, antequam inciperet inquirere, Monarchæ committenti, vt dignaretur mittere sibi quam haberet de infamia informationem, vt eius copiam reo faceret, quò eam si iustè posset, elideret vti falsam, vel ex maleuolis ortam: & cui si non dignaretur mittere, quam humillime rescriberet, nõ audere se suã, suique Domini animã periculo.

91 peccandi mortaliter legem Dei frangendo, subiicere.

Quarto infertur, quòd inquisiturus specialiter virtute infamiæ, vel alicuius ei æquipollentis, debet imprimis super ipsa informationem suscipere, quod tenuit August. cõtra Angel. in lib. de malef. col. 18. vers. tu autem. probatũ ab Alciat. in d. cap. 1. de offi. ordin. sed meliùs reprobatũ per Dec. in d. cons. 170. & ante illum ab Anan. cons. 59. visa inquisitione. & Fulgos. cons. 136. in causa citationis. & Felyn. in d. cap. qualiter. colum. 3. pro quibus est casus in cap. 2. de accusat. lib. 6. si bene perpendatur, quatenus habet, valere processum contra præsentem, & hoc non opponentem, factum, præsupponendo tamen iudicem male facere. Quibus addo, quòd licèt consensus inquisiti, vel taciturnitas eius præsentis, & non opponentis, sufficiat ad valorem processus, non tamen sufficit ad excusandum: quia licèt fur excusetur consensu domini, l. inter omnes. §. rectè. ff. de furt. infamans tamen non excusatur consensu infamati, qui etiam se infamando peccaret, arg. cap. non sunt audiendi. 11. q. 3. vt post D. Anton. 3. par. tit. 8. cap. 4. §. 10. & Caiet. 2. 2. q. 73. art. 2. tradimus in d. cap. inter verba. & in cap. 18. nostri Manual. Confess. nu. 18. nec Iudici asserẽti præcessisse infamiam, & eam sibi constitisse, credendum est, nisi ex processu id appareat, vt determinat Fulgos. in cõs. 107. incip. Super eo. probatus à Dec. in d. consil. 170. pro quo est textus irrefragabilis in cap. quoniam contra. de probat.

Quinto, quòd non est assentiendum Alciato viro alioqui eruditissimo, quatenus in d. cap. 1. de offic. ordin. dixit, posse contra regulares inquiri non præcedente infamia. Tum, quia eodem præcepto Decalogi 8. vetatur infamatio eorum, quo aliorum, imò magis: quia cæteris paribus eorũ fama magis seruanda, vt colligitur ex vtroque Tho. 2. 2. q. 72. art. 3. relat. à nobis in d. cap. inter. verba. concl. 6. & in d. cap. 18. Manual. Confes. nu. 43. Tum, quia licèt Ioan. And. in cap. olim. col. 2. de accusat. id dixerit, non tamen probauit: quia cap. in singulis. de stat. monach. quod in id citat, loquitur de generali inquisitione, de qua nemo dubitat non prærequirere infamiam, nos autem de inquisitione speciali agimus. Tum, quia licèt ordo procedendi contra regulares non seruetur adeò stricte, ac contra seculares quoad alia, d. cap. qualiter 2. sub fin. quoad hoc tamen sic, vt clarè sentit S. Tho. 2. 2. q. 33. ad 4. & 5. & Caiet. & Sot. vbi supra, & Vmbertus in reg. S. August. & cõmunis. Sed neque sequendus est idẽ Alciat. qui paulò post dixit, posse in omnibus criminibus atrocibus absq; infamia inquiri, quod ante ipsum dixerat Angel. in d. l. si vacantia. efficaciter ab Aretino in d. cap. qualiter 2. cõfutatus, sed neque quod postea, cũ dubitatione tamen, tenuit, quòd toties potest Iudex inquirere sine infamia, quoties non præsumitur calũniosè id facere: tum, ob ea quæ dicit Salic. in d. l. ea quidẽ. col. 8. & Aret. in d. cap. qualiter num. 59. Tum, quia ratio cur vetatur Iudex inquirere, non est, quia præsumitur calumniari, vt Bart. quem ipse citat ait in d. §. si publico. sed quia, vt dictum est, iure naturali incluso in 8. præcepto Decalogi prohibetur.

Sexto, quòd infamia nata post rei capturam, non sufficit ad inquirendum, nec antea, si non habuit ortum à personis honestis, nec tunc sola ad torquendum, secundum Petr. de Anchar. cons. 253. non tamen amittit vim probandi eo solo, quòd fuerit causa inquirendi, & quandam accusatoris personam gesserit, vt annotauit Aret. in d. cap. qualiter. nu. 51. contra Panor. cum nec denunciator excludatur à testimonio, quamuis accusatoris vicem gerat, secundum Bart. in l. Diuus. nu. 14. ff. de custod. reor. saltem quando non prosequitur causam, secundum Salicet. in d. l. ea quidem. q. 12. C. de accusat. tametsi testes recepti super fama ante propositam inquisitionem non citata parte, citata ea, repeti debeant, vt ait Aret. vbi supra.

SVMMARIVM.

92 Inquiri potest ad impediẽda crimina sine accusatore, etiam ficto.

92 Legi naturali fortiori cædit minus fortis, & consequenter legi de seruanda vita lex de seruanda fama.

93 Hæreseos in crimine inquiritur specialiter sine accusatore etiam ficto, non tamen sine aliqua suspicione.

94 Inquiri potest sine infamia, etiam in crimine læsæ maiestatis humanæ.

95 Denunciatio qualis ad inquirendum sufficiens.

95 Denuncianti, etiam officiali testanti de infamia, non esse credendum.

96 Inquiritur quando ob suspicionem iuris habitam pro infamia.

96 Suspicio qualis potest à Iudice haberi pro infamia ad inquirendum.

96 Indicia ob iudicialia qua ratione inquiri potest.

92 VIGESIMVMTERTIVM principale est, in quo quæritur, an sit vllus casus exceptus à præfata lege, de non damnando sine accusatore vero, vel ficto. Ad quam respondeo affirmatiuè.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Primus quidem casus est, in quo agitur ad impedienda, & euitanda mala futura, præsertim animarum, & tollendam occasionem illorum: in illo enim potest sine vllo accusatore etiam ficto infamiæ, vel ei æquipollentis procedi, secundum mentem Innocen. recept. in cap. 1. de postul. Prælat. quæ colligitur à contrario sensu ex illis suis verbis, *delicto contracto*, Pro quo facit, quòd clericus potest apprehendi à laico, ad obuiandum delicto futuro, secundum Panor. communiter recep. in cap. at si clerici. inf. eod. & cap. vt famæ. de sent. excom. & quòd ad eundem finem admittitur correctio fraterna, secundum omnes, de qua Matth. 18. & cap. si peccauerit. 2. q. 1. & fortius, quòd, vt diximus in cap. sacerdos. de pœnit. dist. 6. nu. 24. omnes etiam priuati tenemur aliorũ mortem & pericula, si possimus, vitare, iuxta illud Prouerb. 24. *in Erue illos, qui ducuntur ad mortem.* translatum in cap. non in inferenda. 23. q. 3. facit cap. quanto. de sent. excom. & §. 1. 83. dist. facit & fortissimè, quòd lex illa naturalis de non infamando, contenta in d. præcepto 8. illo casu non habet locum: quoniam occurrit cum illa lege alia etiam naturalis, videlicet, *Eripe illos, qui ducuntur ad mortem.* quæ fortior est lege illa de non detegendo occulto. & per ea quæ latè tradidimus in capit. sicut. de consecr. dist. 1. constat, concurrentibus duabus naturæ legibus, contraria in aliquo casu dictantibus, standum esse illi quæ fortior est, fortiorem autem esse legem de seruanda alicuius spiritali vel temporali vita, quàm legem de seruanda fama, ex eo vel maximè constat, quòd sicut bona famę bonis fortunæ præstãt, ita bona famæ à bonis corporis excelluntur, l. in seruorum. ff. de pœn. coniunctis, quæ tradidit gloss. in l. pen. §. ad crimen. ff. de pub. iudic. & melius in l. seruum. §. publice. ff. de procurat. & in cap. veniens. de accus.

93 Secundus casus est hæreseos, & Apostasiæ, in quibus sine accusatore vero vel ficto, etiam infamiæ specialiter potest inquiri, cap. excommunicamus. §. adiicimus. de hæret. l. apostatarum. C. de apostat. & l. nullus. C. ad leg. Iul. maiest.

Aduertendum tamen primo, quòd nõ potest procedi, nisi aliqua suspicione præcedente, vt ex cap. vt officium. de hæret. lib. 6. satis clarè colligunt Ioan. And. Domin. & Franc. ibi, & Aret. in d. cap. qualiter. nu. 66. quin &, meo cõsilio, nemo, nisi timeatur fuga, ob solam suspicionem capietur, ob magnum famæ detrimentũ, quod inde saltem de facto nascitur. quod etiã sanctæ Inquisitionis officiũ seruat in Hispaniis.

Secundo, quod §. ille adiicimus. ea ratione probat posse inquiri specialiter contra aliquem non præcedente infamia, quòd verbum dissidentes, in eo positum, secundum Ioan. And. communiter recep. includit non solum dissidentes à fide, sed etiam à communi conuersatione honesta, puta si sunt laici non professi, & portant habitum regularem, vel quia non visitant Ecclesias, non audiunt verbum Dei, vel non colunt diem Dominicam, fortè colẽtes Sabbathum, vel clara luce non comedunt, vel abhorrent panis esum, in die dormiunt, vel nocte vigilant, vel vadunt nudi per totum corpus, vel partem corporis, puta in pedibus, vel similia.

Tertio, quòd ratio quare in crimine hæreseos possit cõtra aliquem specialiter inquiri sine accusatore, & infamia, videtur esse, quia recidit in primum casum præfatum de vitãdo, & impediendo peccata futura, eo quòd per contagionem, & infectionem illius perducuntur, & transeunt in alios: nam hæresis serpit vt Cancer, quippe quæ pestifera est, cap. vt inquisitionis. de hæret. lib. 6.

Tertius casus est, criminis læsæ maiestatis humanæ, in quo secundum Bartol. in d. extrauag. ad reprimendum. super verbo, inquisitionis. ante illam etiam iure canonico non poterat procedi per inquisitionem, sine infamia, vel notorietate, sed post eam sic. Contra quem sic argui potest, quòd aut præfata extrauag. agit de crimine læsæ maiestatis occulto nondum perpetrato, sed ad perpetrandum parato, vel perpetrato, & continuato, vel cuius iteratio, vel renouatio iure timeri potest. & hic casus pertinet etiam ad primum, de obuiandis delictis futuris, in quem finem semper licuit inquirere, vt dictum est: aut de iam patrato, sed omnino sopito: ita quòd nullus timor est iterationis, vel renouationis, & hoc casu, vel nulla est notorietas, nec infamia, nec suspicio alicuius particularis criminis læsæ maiestatis humanæ, & sic non potest habere locum inquisitio particularis, vt palam est: aut est suspicio de aliquo crimine particulari, & etiam de eius Authore, & hoc casu locus erat etiam ante illam, quia & super alio crimine licebat inquirere cum suspicione, quæ à iudice pro sufficienti haberetur, vt dicetur infra nu. 69. aut est aliqua suspicio de crimine, & nulla de Authore, & hoc casu locus erat etiam ante illam inquisitioni speciali, super crimine, cuius facti suspicio erat habita pro sufficienti. Quoad Authorem autem omnino occultum nulli speciali videtur locus, etiam nunc. Ergo nihil noui videtur illa induxisse. Ad quod tamen responderi potest, præfatam extrauag. ad reprimendum, nihil noui induxisse quoad casum, in quo crimen erat perpetrandum, neque quoad perpetratum. casu quo nulla suspicio esset de crimine, nec Authore, neque quo esset aliqua suspicio populi, vel vniuersitatis, de vtroque, vel de altero, sed solùm quando interueniret aliqua suspicio iudicis, vel alicuius particularis, vel aliquorum particularium. Volo dicere, quòd ante illam extrauag. poterat inquiri specialiter de præfato crimine nondum patrato, quoad obuiandum eius perpetrationi, quoad patratum verò non: esto quòd aliquis particularis, vel aliqui particulares scirent, vel suspicarentur de tali crimine, & nunciaretur hoc iudici, per d. cap. inquisitionis. de accusat. & ei concordantia, post illam autem sic. Ad de tamen, quòd non sufficit suspicio resultans ex eo solo, quòd sit factionis suspectæ, vel de genere suspectorum secundum Angel. in l. pen. C. de capitu. quem sequitur Bosius de crimi. læsæ maiestatis num. 116. Sed quia ex hoc sequitur, quòd potest Imperator facere facultatem alicui reuelandi peccatum secretum, & infamandi alium, vrgent argumenta supra nu. 83. posita, ad probandum contrarium, quibus respondendum est, vt ibi.

Quartus casus ponitur communiter ille, in quo proceditur per denunciationem, quæ tamen exceptio inepta videtur: quia, aut intelligitur de denunciatione Euangelica, de qua in cap. nouit. infra eod. & ineptè excipitur. Tum, quia rebellio illa, qua non audit Ecclesiam, est accusator fictus, vt ex S. Thom. supra nu. 81. declarauimus: & ita non proceditur sine accusatore vero vel ficto. Tum, quia per illam non intenditur peccati punitio, sed peccatoris

94

95

emendatio. aut intelligitur de denunciatione iudiciali priuata, & ineptè excipitur: quia, per illam non damnatur denunciatus pœna criminis: sed suum interesse denuncianti restituitur. aut intelligitur de canonica, & idem: quia per eam non intenditur punitio criminis: sed solùm illius cessatio per no. in d. cap. nouit. infra eod. Si autem intelligatur de denunciatione iudiciali publica, quam aliqui denunciam vocant, nõ est casus diuersus à casu procedendi propter infamiam, vel notorietatem: quæ sunt accusatores ficti: siue nunciatio fiat per officialem publicum, siue per quemuis alium: quia illa non debet fieri, neque admitti, nisi super notoriis, vel famosis, per d. l. ea quidem. C. de accusat. emendatam per Budæum in l. ab accusatione. §. nunciatores. ff. ad Senatusc. Turpil. vbi etiã idem probatur, & tenet glossa vtrobique recept. per Doctores. vt ait Salic. in d. l. ea quidẽ. col. 4. quod etiam præfatus Sotus determinat de ratione tegen. membr. 2. q. 5. in princ. & consequenter non proceditur sine accusatore vero, vel ficto. Addit tamen rectè idem Sotus, quòd iudex non debet credere nuncianti, etiamsi sit officialis, quòd crimen sit famosum, vel notorium: nisi aliter ei probauerit, & meritò: quia alioqui quilibet officialis etiam vilissimus, posset efficere, vt quis etiam innocentissimus, & honoratissimus in custodiam, & carcerem conjiceretur, & impunè grauissimè de facto infamaretur, quod est absurdum, & ideò cauendum, l. nam quod absurdum. ff. de bon. lib. & cap. dudum. de præbend. lib. 6. Aduertendum tamen dici posse, quòd licet, cùm proceditur per denunciationem Euangelicam, aut iudicialem priuatam, aut Canonicam, nõ agatur ad punitionem delicti: si tamen per illas vias illud manifestum fiat iudici, poterit ille ex officio per viã inquisitionis procedere, orta, siue texta noua tela iudicij, & punire illud: quemadmodum posset, si id iudicialiter constaret ei per confessionem incidenter coram eo factam, vel per generalem inquisitionem, vt supra dictum est: sed tunc non procederet sine accusatore vero vel ficto, qui erat notorietas, vel infamia resultans ex illa probatione iudiciali.

96 Quintus casus est, quo inquiritur de morte domini contra seruos, iuxta l. 1. in princ. & §. occisorum. ff. ad Syllan. & contra nautas nauis submersæ, iuxta l. quoties. C. de naufrag. lib. 11. Sed nec hic satis cautè excipitur: quia in eo cum accusatore ficto nempe infamia, vel illi æquipollenti, scilicet suspicione legis per eam habita pro sufficienti, proceditur, nam licet nulla infamia hominum particularis sit contra præfatos nautas, vel seruos: est tamen quædam legis suspicio, quę habetur pro æquipollenti infamiæ, contra eos, vt pulchrè declarat Salicet. in d. l. ea quidem. col. 9. Eadem est ratio de casu, in quo sine integra infamia, à iudice tamen pro sufficienti habita, proceditur: vt aliquando procedi posse determinat Innocen. dilatatus per Antonium, Abbat. & maximè Aretin. in cap. cum oporteat. de accusat. secundum quos iudicis arbitrio relinquitur, quãta debeat esse illa. quod pulchrè explicat Salic. vbi sup. col. 9. Admoneo tamen, vt in d. comm. admonui, quòd famam non supplet suspicio iudicis, vel alius particularis: sed suspicio populi, vel vniuersitatis, cuius opinio famosa desideratur: nec aliud sentiunt Innoc. & præfati, quamquam aliqui recentiores aliud incautè putarunt: volo dicere, quòd licet non requiratur fama integra populi, semper tamen requiritur suspicio populi probata: ita quòd non sufficiat suspicio iudicis, vel alius particularis, ad hoc, vt iudex etiam aliquando arbitretur illam suspicionem dignam, quæ suppleat famam.

Nec obstat, quòd Bart. in l. fin. ff. de quæst. (quem August. in fauorem Ang. vbi supra in verb. fama. col. 2. allegat) dixit, sufficere indicia ad torquendum: quia non sequitur ex hoc sufficere illa ad inquirendum: cùm longè aliud sit, & à diuersis non fiat illatio, l. Papinianus. ff. de minor. cap. ad audientiam. de decim. vel certè intelligi potest de indiciis iudicialibus, siue iudicialiter probatis, quæ quatenus pariunt quandam iuris notorietatem, possent pro infamia, & ficto accusatore haberi, vt supra num. 65. saluando Caietanum diximus.

SVMMARIVM.

97 Henricus de Morendal Authori gratus, & commodus moritur.
97 Iudices multi nimium suo arbitrio vtuntur, præsertim in pœnis. & num. 98.
99 Iudex potest ex caussa iustè augere, vel leuare pœnam, sed non alias.
99 Caussa augendi, vel minuendi pœnam duplex, intrinseca, & extrinseca.
99 Misericordia altera iusta, altera iniusta.
99 Christi actio nostra instructio, sed non ad hoc.
100 Princeps cur nequit pro libito remittere pœnam, vt Deus ipse.
101 Iudices rogantium pro reis absoluendis stultos peccare.
102 Iudicare aliqua esse iusta ea ratione præcipua, quòd expediunt, multorum caussa malorum.
102 Iudicaturus iustè deliberet prius, an liceat, & deceat, quàm expediat.
103 Pax Christianismo ob quæ peccata parui habita fortè negatur.
103 Iustitiam qui facit omnis honorãdus: quia Deo acceptus.
103 Duces duo tantum orbi, cuius omnibus, & solis bonis præest alter, & malis alter.
103 Bellum ex vtraque parte pro iusto frequenter haberi.
103 Orari quid debeat in hostes.

97 VIGESIMOQVARTO loco illaturo mihi ex definitione præfata iusti iudicij, supra num. 71. posita, grauiter à multis iudicibus nostra ætate errari, suo sensui & arbitrio plus satis in criminum punitione indulgẽtibus, occurrunt lachrymæ, tranquillum turbatur otium, stupet ingenium dura & inseparata morte mei Henrici de Morendal Traiactensis, nobili de gente prognati, iuuenis, qui moribus ambiguum maior an ingenio, qui mihi à manibus, à pedibus, ab oculis, à studiis, à sacris precibus, & ab honesta iucundaq; consuetudine cum primis omniũ, quos in octogesimum secundum ætatis meæ annũ mihi iugis, vtilis, & dulcis amicus: cui & si tapto à Deo, ne sanctum eius malitia mutaret intellectũ, & congratulari debeam, absentiam tamen eius, quem pro literularum mearum hærede funus habeo, æquo animo vix ferrem, nisi me pietas, & obedientia, qua in Deum esse debeo, meritò cogeret meam sentilem, & rebellem voluntatem suæ iustissimæ subdere.

Hoc non fato, non fortuna cœca, sed diuina prouidentia in finem sibi notum disposito præpeditus, præfatam illationem non dilatabo quanto conceperam: sed tantum dicam primo, peccare multos iudi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ces, dum plus satis suo sensui, & arbitrio indulgentes transgrediuntur illud cap.1.de constit. *Nemo in actionibus, vel iudiciis ecclesiasticis suo sensu, sed eorum scilicet canonum authoritate ducatur.* & illud S. Ambrosij cap.iudicet.3.q.7. *Bonus iudex nihil ex arbitrio suo facit, & proposito domesticæ voluntatis: sed iuxta leges, & iura pronunciat: statutis iuris obtemperat, nō indulget propriæ voluntati, nihil præparatum, & meditatum de domo defert, sed sicut audit, ita iudicat: & sicut se habet natura, decernit, obsequitur legibus, non aduersatur, examinat causse merita, nō mutat.* & reliqua. & contra, cap.2.de re iud.lib.6. quatenus habet, quòd iudex Ecclesiasticus, qui cōtra iustitiam, & conscientiam in grauamen alicuius partis per gratiam, vel per sordes, id est, pretium secundum Archidiac. ibidem, quicquam fecerit, incurrit suspensionem annalem, & irregularitatem: si ea durante se diuinis ingesserit, quam vereor multos incautè incurrere. quæ constitutio licet quoad has pœnas iudices seculares non liget, ligat tamen quoad pœnam peccati mortiferi, & illati damni restitutionem, vt colligitur ex eius procœmio, quod lege naturali, & diuina omnes iudices etiam laicos ligante nitit-

98 Secundo, quòd iure quis miretur paucos collatione aliorum esse iudices etiam inferiores, etiam seculares, qui pœnas ipsas à iure communi, vel particulari statutas sine augmento, vel diminutione criminosis imponant: alij quidem per ignorantiam, & imprudentiam, instit. de oblig. quæ ex quas.delic.nasc.in princ. alij per misericordiam, contra illud Deut.19. *Non miserebitur illius, &c.* relat.in cap.est iniusta misericordia. 23.q.4. alij per odium, & iram augent, contra cap.illa. & cap.ira.11.q.3. alij autem prece, vel pretio, l.fin.C.de pœn.iud.qui malè iud. alij ob inanem gloriam nimiæ clementiæ, vel seueritatis, contra illam philosophicam l.respiciendum.ff.de pœn. ibi, *Respiciendum est iudicanti, ne quid aut durius, aut remissius cōstituat, quàm caussa deposcit: nec enim aut seueritatis, aut clementiæ gloria affectanda est: sed propensō iudicio, prout quæque res expostulat, statuendum est.* hæc ibi. & omnes contra illam legem naturalem, diuinam, & humanam, qua iubentur inferiores seruare legem, & præcepta superiorum, cap.2. de maior. & obed. l. veluti.ff.de iust. & iur. & contra leges, quibus tenentur omnes inferiores imonere pœnam à iure statutam, l.1.§.fin autem.ff.ad Turpil. & d.cap.1. de constit.

99 Tertio, quòd non excusat eos dicere quòd iudex potest pœnam augere, & diminuere, l. quid ergo. §. pœna grauior.ff.de his qui not.infa. & l.etsi seuerior. C.eod.tit.& l.aut facta.§.fin.ff.de pœn.translata in c. aut facta.de pœn.dist.1. Non inquam hoc eos protegit: quoniam id procedit, quando subest iusta caussa id faciendi, & non aliàs, vt tradunt glos. recep.in d.§. pœna grauior.& in d.l.etsi seuerior. Caussa, inquam, vel intrinseca, quæ verè auget, vel minuit delictum, puta minor ætas, & discretionis paruitas, l.auxilium. §.in delictis.ff.de minor. & ignorantia, cap. sicut dignum. de homicid.vel extrinseca, puta notabile obsequium Reipub. præstitum, l.non omnis.§.fin.versic. qui transfugit.ff.de re milit. per quem aliquando putaui posse diminui pœnam verè pœnitēti ob egregia in Rempub. merita non solùm propria, sed etiam parentum, imo & fratrum. Non etiam prodest quòd Iacob.cap.2. misericordia maximè commendatur: neque quòd Christi actio est nostra instructio, cap. significasti. de elect. & quòd Christus ob pœnitentiam remittit peccata, cap.magna.cap.dixi.de pœnit.distin.1. neque quòd remissio pœnæ videatur nulli nocere, & alicui prodesse, quod non videtur peccatum, arg.cap. denique.14.q.5.& cap.vlt.de postul.nō inquam etiam hæc prosunt. Tum quia Iacobus laudat misericordiā iustam, qualis non est illa, qua vtitur iudex contra legem sui superioris, vt ait S.Ambros.in d.cap. est iniusta misericordia. Tum quia, vt ait S.Thom.2.2.q.67. art.4.ad 2. alia ratio est de Christo Deo, qui est super omnia, & contra quem principaliter delinquitur: & aliud de iudice inferiori, qui est subiectus legibus, nec contra eum principaliter delinquitur. Tum quia, vt idem S. Thom. ibidem subdit, & probatur optimè in d. cap. est iniusta. remissio iniusta pœnæ nocet Reipub. cuius interest crimina puniri, cap. vt famæ. de sentent.excommun.& l.ita vulneratus.ff.ad leg. Aquil.

100 Quarto, quòd ex eo, quod de Deo dictum est, non est inferendum Monarchas pro suo libito iustè pœnas reis remittere posse. Tum quia non sunt omnino liberi vt ille: quippe qui subiecti sunt eius legibus naturali, & diuinæ, cap. sunt quidam.25.q.1.cap.quo iure.8.dist.imo & suis propriis, quoad vim directiuam, licet non quoad vim coactiuam, secundum S. Tho. recep.1.2.q.96.art.5. & probatur per cap.cum omnes. de constit.& annot. ei præsertim per Decium. Tum quia licet possent remittere iustè pœnas, vtendo clementia, quæ est virtus mouens ad remittendum iusta de ratione pœnas legales, vt tradit S. Thom. 2.2. quæst.157.articul.2. sicut per epyciam temperatur ex æquo, & bono rigor legum scriptarum, vt dictum est supra, num.71. non tamen pro libito, & libera voluntate possunt id iustè facere in foro Dei, cui subiiciuntur: licet facta sæpe teneant etiam quoad forum interius, vt vtiliter præ aliis declarasse mihi videor in Commentar. de spoliis. super cap.non liceat. 12.quæst.2.§.3.num.8.

101 Quinto, ex his inferri etiam Monarchas posse grauissimè peccare condonando delicta, præsertim absque consensu eorum, quos illa offenderunt: rogantes item eos, vt id faciant, & alios iudices, vt absque iusta caussa pœnas à iure statutas remittant. Vnde Posidonius in vita patris nostri Augustini, fol.5. pag.1. inuit eum ab hoc abstinuisse, & raro, & non sine caussa rogare solùm seculares potestates, quo reos absoluerent: quem imitati non semel negauimus litteras pœnarum deprecatorias ad quosdam nobis amicissimos iudices. Qua in re multi summates & infimates grauiter peccant, obnixè rogantes, vt sui iustè vel iniustè absoluantur: cùm id sit velle, & rogare, vt iudices peccent. quæ maximè non solum iudicum, sed etiam aliorum confessariis sunt memoranda.

102 Sexto loco aliquot alia me addere volentem interrupit febris à nonnullis pro vltima in me atropi catapulta æstimata, à qua iam liber id tantùm admonebo, quòd nō leuis fomes est furiarum, quæ iam pridem orbem Christianum vexant, iudicare multa esse iusta, eo præcipue, quòd nobis, aut nostris amicis, vel heris, quibus à consiliis, & ministeriis sumus expediant: cùm semper meminisse oporteat, in extrajudicialiter iudicando & deliberando tria per ordinem esse consideranda, secundum Innocentium in capit. magnæ. de voto. nempe, *An liceat secundum æquitatem, an deceat secundum honestatem, an expediat*

secundum

secundum vtilitatem. Ita quòd si non liceat, vel deceat, non est vltra progrediendum; esto expediat: si autem liceat & deceat, tunc demum deliberandum, an expediat. Qua in re grauiter Deum offendimus, qui pro affectu potiùs, quàm pro ratione iustum iudicamus quicquid nobis, vel prædictis expedire videmus: idque quod peius est ardenter fieri cupimus, & consulimus, & in id opitulamur. Equidem, vt alia taceam, vidi mea ætate tam in Hispaniis, quàm in Galliis plurimos etiam eruditos, & egregiè pios sibi, & suæ genti, suisque Regibus, & dominis adeò affectos, vt nil dubitarent in fauorem eorum, nonnulla falsa & iniusta pro veris & iustis, & multa incomperta pro compertis asserere: vtque illis ea euenirent, vehementer cupere, & ad opitulandum pro virili paratos se præstare, & quamlibet iustè contradicentibus vehementer irasci. Vidi etiam, & proh dolor, video, vnius monarchiæ, & gentis homines aliarum monarchiarum & gentium subditos, eo solo quòd illius vel illius gentis sint, odisse, turpisque notæ nominibus appellare.

103 Et adeò quidem vt ab hinc circiter quadraginta annis in Enchiridio de oratione super cap. quando. de consecr.distinct.1.notab.19. num.91. scripserimus veteri nos, ne Deus Opt. Max. negaret Christianissimo pacē ob ea sola peccata: quæ subditi Cæsaris in Francum, & subditos eius, & cōtra subditi huius in illum, & subditos eius, malè volendo, conuiciando, & dira imprecando, peccabant, parùm considerantes illud Pauli ad Galat.5. *Si inuicem mordetis, videte ne ab inuicem consumemini.* nec illud Petr. Act.10. relat.in cap.ad decorem. de instit. *In omni gente qui facit iustitiam, acceptus est Deo.* neque quòd duo tantum sunt Duces, nempe Christus Rex Regum, Apocal.19. cuius signa omnes & soli, cuiuscunque sint gentis boni, sequuntur: & Beemoth Cacodæmonum Princeps, cuius meminit Iob 42. & cap.principium. de pœnit.distin.2. cuius signa omnes, & soli cuiuscunque gentis mali mortali peccato infecti, sequuntur. Quæ si consideraremus, facilè iudicaremus multos nostræ gentis esse peiores aliquot aliarum gentium, & aliquot illarum meliores aliquot nostræ: & ita neminem eo solo, quòd sit illius, vel illius gētis, oderimus, & damnaremus. quod maximè deberent concionantes & confessarij persuadere, simul deterrere ab orando Deum, cum vulgo, vt quoquo modo hostes perimantur, & eorum ciuitates diripiantur, incendantúrque: sed potiùs, vt resipiscāt, malè ablata restituant, pro iniuriis illatis satisfaciant, pacémque piam æquis conditionibus dent, & accipiant: vt quos vnum baptisma, vna fides, & vna spes in vna, eadémque Ecclesia Romana coniungit, vna etiam charitas vinciat, & in gloriam deducat æternam, Amen.

SVMMARIVM.

104 *Confessarius quem bellantem, & bellum indicentem absoluet.*
105 *Iustum bellum quod requirat, & iniusta inter se vt differunt.*
105 *Lex iustitiæ obligat restituere, non lex charitatis, &c.*
106 *Rex quos debet consulere in bello indicendo.*
106 *Milites quos excusat ignorantia iniustitiæ belli.*
107 *Irregularitate de nata ex homicidio quædam pulchrè.*
108 *Ioannes Facchinetus de Nuce præsul laudatus.*
109 *Christophorus à Capite Fontium Generalis Minorum laudatus.*

VT satisfiat Typographo nolenti, q. vllæ paginæ maneant albæ, quæritur circa ea, quæ proximè de bello & discordia sunt tacta, an Confessarij absoluere possint indifferenter indicentes bella, & bellantes: nisi destiterint, & satisfecerint? Pro cuius resolutione præsupponо primo, quòd bellum iustum duo requirit, secundum Innocent. receptum in cap. olim. 1. de restitut. spoliat. nempe, vt indicatur à non recognoscente superiorem: & quòd subsit caussa iusta indicendi, puta vltio iniuriarum, vel reperitio rerum ablatarum: vt colligitur ex S. August. in lib.83.quæst.relat.à Gratiano in cap. Dominus. 23.q.2. aut religionis conseruatio, cap.omni. 23.q.8. aut sui, suorúmque defensio, c. scire. eadem caussa, & quæst. Quod est verum de bello accepto propriè, vt ait Innoc. in d.cap.olim, nu.8. siue specialiter de bello, quod fit pro Repub. in non subditos: nam ad iustitiam eius, quod fit pro re priuata, vel publica in subditos, sufficit potestas legitima iuris naturalis, diuini, vel humani ad id faciendum: quale est bellum, quo quis se, vel sua iustè defendit cum moderamine inculpatę tutelæ, iuxta d.cap.olim. & l.1.C.vnde vi. quale item est id, quod iudex inferior indicit damnatis à se iuxta leges sui territorij, instar dispositionis, cap.1. de homicid, lib.6. vel faciendo facultatem occidendi lictori dānatum à se, vel capiendi delinquentem, & percutiendi, & occidendi eum, si restiterit. Quibus addit tertium requisitum S. Thom. 2.2.quæst.40.artic.1. videlicet rectam intentionem ad promouendum bonum, vel vitandum malum.

105 Secundo præsuppono, quòd multum refert, an bellum sit iniustum ex defectu duarum priorū caussarum, an ex defectu tertiæ, scilicet rectæ intentionis: nam si est iniustum ex aliqua illarum, indicens, & bellans non solùm peccant mortiferè, sed etiam tenentur damna data restituere: si autem solùm est iniustum ex defectu rectæ intentionis: peccant quidem etiam mortiferè, sed non tenentur restituere, si bellum alioqui fuerit iustum, vt vtiliter annotauit Caietan. in d. art.1. Vnde lictor occidens mala intentione hominem iustè damnatum à iudice, licet peccet, non tamen tenetur ad restituendum vestes occisi, quas ex officio lucratur, vt idem ibidem dixit: cuius, quæ quotidiana est, decisionis Caietani ratio, quam ille non reddit, illa est, quòd illa sola peccata, quæ fiunt contra leges iustitiæ specialis, obligant peccantem ad restituendum: non autem illa, quæ solùm violant leges charitatis, & aliarum virtutum, vt diximus in tract.de red. eccles.quæst.2. monit.7. post Alex.Halen. Adrian. & alios ibidem citatos, & etiam in cap.inter verba. 11.quæst.3.concl.6.num.714. & in Manual.nostro confessariorum capit.24. num.7. Et qui bellans peccat ob solam malam intentionem animi non peccat contra leges iustitiæ specialis, quæ versatur specialiter circa actus exteriores, & in reddendo debitum æquale, vt copiosè colligitur ex prædicto tract. de redditibus & prædicta Apologia quæstio. 2. monit. 1. & 2.

106 Quibus præsuppositis, respondeo ad quæstionem primo, quòd confessarius non potest iustè absoluere indicentem bellum iniustum defectu authoritatis, vel iustæ caussæ, nec bellantem in eo: nisi destiterit, & damna restituerit: vel nisi iusta ignorantia excusetur: quia venia non datur nisi correcto, cap.venia. de reg. iur. lib.6. nec nisi restituenti, cap. peccatum. eodem

tit. nec

Universidad de Deusto
Biblioteca

tit. nec ignorantia, nisi iusta excusat. 1. quæst. 4. §. notandum. & cap. ignorantia. cum ei notatis. de reg. iur. lib. 6. Dixi, iniustum defectu authoritatis vel causæ: quia si est iniustum solo defectu rectæ intētionis, sufficit etiam rectificare, per dicta in secundo præsupposito.

Secundo, quòd superior indicens bellum non excusatur eo solo, quòd credat esse iustum, vt exorte eruditissimus Franciscus à Victoria in relect. de iure belli, num. 22. ait: quia, vt ille ibi probat, oportet eum diligenter examinare iustitiam belli, audiendo rationes aduersarij, & cum eo æqua offerente conueniendo, consultis in id viris probis & sapientibus, & ab odio, ira, & cupiditate liberis.

Tertio, quòd, vt idem ibidem ait, Senatores, & alij subditi ad deliberandum de bello vocati, non excusantur, nisi diligenter iustitiam belli expendāt, & suas sententias libere dicant. Tum quia, vt ipse sentit, periculum esset Reipub. vt solus Rex, qui potest errare, id definiat. Tum quia, vt ait Innoc. receptus in cap. 1. nu. 4. de his quæ fiunt à maio. parte cap. habens vocem in capitulo non solùm potest, sed tenetur contradicere aliis, qui iniusta decernunt.

Quarto, quod nec prædicti subditi maiores, nec alij minores scientes bellum indictum esse iniustum, excusantur à peccato, & restitutione, si nauent ei operam, vt exerte definit prædictus à Victoria, vbi supra num. 22. & ante illum Ioan. Maior in 4. distin. 15. q. 15. col. 6. & 7. & probatur eo, quòd contraueniens conscientiæ peccat, cap. fin. de ptæscript.

Quinto, quòd alij subditi minores excusantur, credendo bellum à suo superiore indictum esse iustū: quia non tenentur ad discutiendas causas iustitiæ belli à superiore indicti, per rationes quas idem à Victoria subdit. Pro quibus est casus in cap. quid culpatur. 23. q. 1. quatenus habet, quòd subditus iubente superiore potest recte bellare: si non est ei certum id, quod iubetur, esse contra legem Dei: licet non sit certum esse secundum eius legem. per quem contextum probatur etiam id, quod supra dictum est, subditum, qui scit bellum indictum à superiore esse iniustum, non excusari à peccato, si eum iuuet: quia peccanti consentit & opitulatur, cōsequenter peccat, cap. 1. ad Roman. & cap. 1. de offic. deleg. Quod ipsum ait dicendum idem à Victoria de his, qui per ignorantiam affectatam, vel crassam ignorant iniustitiam belli, & credunt esse iustum: alioqui enim subditi Regum infidelium pugnantes contra nos excusarentur, & milites crucifigentes Christum Pilato suo superiore iubente: & populus Iudæorum, qui persuasus à maioribus, clamabat: *Tolle, tolle crucifige, &c.* fuissent excusati: quod est contra omnium sententiam.

107 Sexto ex his inferri illud quotidianū Ioan. Maio. vbi supra, scilicet non excusari eos, qui militant principi alieno, indiscussa causa belli: quia cessat in eo ratio obedientiæ, quæ excusat subditum obediendo in dubio, per prædictum cap. quid culpatur. & trad. à S. Tho. 2. 2. q. 104. art. 5. Inter prædictum tamen à Victoria, & Adria. quolib. 2. quæst. 2. videtur dissentio quotidiana de subdito dubitante de iustitia belli à suo superiore indicti, & bellante: Adrianus enim ait, peccare: quia non solùm peccat faciens contra conscientiam certam, sed etiam contra conscientiam dubiam, cap. si quis autem 2. de pœniten. distinct. 7. adiunctis multis quæ ibi à num. 81. adducimus: à Victoria verò dicit, non peccare, eo quòd licet dubitet de iustitia belli, certus est tamen, quòd debet in dubio superiori obedire. Nobis videtur difficile posse quem dubitare de iustitia præcepti superioris, & nō dubitare de obedientia ei debita, quoad illud. Quare arbitramur confessarium debere dicere eiusmodi subdito, vt deponat dubietatem de iniustitia belli, credendo esse iustum, eo quòd nescit, nec tenetur scire esse iniustum, & potest probabiliter credere esse iustum propter authoritatem superioris, & id credendo iuste bellare per supradicta.

Septimo, quòd circa dicta prædicti à Victoria dubitari potest, quòd in aliquot locis præsupponit non licere occidere iustè pugnantes, & in num. 32. concedit, quòd licet non possit esse bellum iustum ex vtraque parte, secluſa ignorātia probabili: per eam tamen fieri potest, quòd sit verè iustum quoad vnā partem, & probabiliter credatur esse tale, quoad alteram, quo casu vtriusque exercitus iustè pugnat, & vtrique licet alterius milites iustè occidere. Quare arbitror dicta viri vndequaque doctissimi ita concilianda esse, vt non liceat occidi iustè pugnātes ab his, qui sciunt, vel debent scire eos iustè pugnare. sed sic ab eis, qui nesciunt eos iustè pugnare, imò probabiliter credunt eos injustè id facere.

Octauo, quòd ex differentia posita supra inter bellum iniustū ratione defectus iustæ causæ, vel authoritatis, siue potestatis, & inter iniustum ex defectu rectæ intentionis, & ratione reddita pro illa: scilicet, quòd defectus rectæ intentionis non facit actum esse contra legem iustitiæ, sed contra leges alterius virtutis: infertur primo, quòd sicut bellum iniustum solo defectu rectæ intentionis in bellando non obligat ad restitutionem: ita nec bellum iniustum defectu aliarum circunstātiarum, modò adsint potestas, & causa legitima bellandi. Tum quia, cùm defectus rectæ intentionis non faciat, vt actus sit contra leges iustitiæ specialis, minùs id facient aliæ circunstantiæ præsupposita potestate, & causa legitima: quia circunstantia finis est potior aliis, iuxta S. Thom. recept. in 1. 2. q. 7. artic. 4. & quæst. 18. art. 4. & 6. Tum quia defectus circunstantiæ personæ ad iustè bellandum, non efficit, vt quis bellans in bello alioqui iusto incurrat eam irregularitatem, quam incurreret si bellum alioqui esset iniustum, vt probat cap. penult. de homicid. inductum sic. Certum est, quòd omnis bellans, & fauens bello iniusto fit irregularis, si quis occidatur in eo, etiam ab alio: & etiamsi ipse non percusserit, vt ait Innocent. recept. in d. cap. penult. per cap. sicut dignum. §. fin. eod. tit. At præfatum cap. penult. probat clericum, cui ob circunstantiā personæ non licet pugnare manu propria, etiam in bello iusto, non incurrere irregularitatem, si bellum erat contra infideles inuadentes: licet multi occidantur, & ipse pugnet manu propria, & percutiat aliquos, modò neminem occidat: & non alia ratione, quàm quia licet bellum esset iniustum ob circunstantiam personæ, erat tamen iustum ex causa, & legibus iustitiæ specialis. ergo propositum. Quæ inductio visa fuit placere admodum illustri eidēmque eruditissimo, integerrimoque viro, D. Ioanni Facchinetto de Nuce, Neocastrensi Præsuli Reuerendissimo, multisque nominibus mihi suspiciendo, cùm eam coram D. eius Reuerendissima in quendam scopum collimassem, qui paulo post hęc scripta assumptus fuit in patriarchā Constātino-

politanum, & nuper exaltatus ad supremum Illustriss. Cardinalium collegium in magnum ornamentum eius, & gloriam S. D. N. Gregorij XIII. qui assumpsit eum cum magno totius vrbis, & vt credimus, orbis consensu.

109 Secundo infertur conclusio maximi ponderis, & quotidiana: nempè quòd homicidium voluntarium factum authoritate legitima, & iusta de causa, non parit irregularitatem indispensabilem, de qua in cap. miror. 50. distinct. & cap. 5. de reform. sess. 25. Concil. Trident. licet sit iniustum defectu rectæ intentionis, vel alicuius alius circunstantiæ personæ, loci, temporis, modi, &c. præfatum enim cap. penult. probat iustam causam occidendi concurrente authoritate legitima id faciendi, plurimum excusare ab irregularitate opitulantem occidere etiam iniustè ob circunstantiam personæ: adeò quidem, quòd per opitulationem etiam percutiendo, eam non incurrit. Deinde quòd per superiùs dicta probatur huiusmodi homicidium non esse iniustum legibus iustitiæ specialis, nec obligare ad restitutionem. Tertio, quòd sicut non contrahitur irregularitas, nisi in casibus expressis à iure, cap. is qui, de senten. excom. lib. 6. ita à simili videtur, quòd irregularitas indispensabilis non contrahitur, nisi in casibus expressis à iure. At nullo iure exprimitur irregularitatem indispensabilem oriri ex homicidio iniusto ob defectum circunstantiæ finis personæ, vel alius, modò authoritas, & iusta causa 110 occidendi subsint. Postremò, quòd tam facile, & gratiose fœ. recor. Pius V. dispensabat cum multis presbyteris constitutis in sacris etiam religiosis, qui in illa fœlicissima contra Turcas habita victoria anno 1571. occiderunt aliquos eorum: ea ratione, quòd licet contra leges suorum ordinum & religionum peccassent manibus propriis occidendo: & ita incurrissent irregularitatem, iuxta cap. penult. de homicid. non tamen incurrerunt præfatam indispensabilem: quia suberat authoritas, & causa legitima. Quem in hoc imitatur S. D. N. Gregorius XIII. dispensando sæpè cum his, qui in bellis iustis hæreticos, vel alios occiderunt.

Tertio infertur rectè responsum esse de subdiacono, qui iudicem criminalem agens, rectè quoad leges iustitiæ specialis condemnauit quosdam ad mortem, incurrisse quidem irregularitatem, sed non præfatam indispensabilem: quia licet occidisset iniustè ob circunstantiam personæ, non tamen ob defectum authoritatis, vel causæ iustè occidendi.

Quarto, quòd qui inuasus non potens mortem aliter vitare, occidit inuasorem, mala intentione, & ad vindictam: sed alias cum moderamine inculpatæ tutelæ, licet peccet mortiferè: non tamen incurrit irregularitatem, neque obligationem ad restituendum damnum: quia non occidit illum contra leges iustitiæ specialis: imo secundum illas. l. vt vim. ff. de iust. & iure. adiuncta clement. 1. de homicid. & l. 1. C. vnde vi. Quibus consequens est, cum qui iuuit inuasum occidentem inuasorem, qui aliter non potuit mortem euadere, non fuisse factum irregularem: si ipse non occidit eum, etiamsi percussit per d. cap. penult. de homic. neque si ipse occidisset, incurrisset præfatam irregularitatem indispensabilem: licet sic dispensabilem, argu. glōss. singul. element. 1. de homicid.

Quinto, rectè responsum fuisse illi, qui comitatus fuit lictores missos à prætore ad capiendum, & occidendum bannitos: quòd nullam incurrit irregularitatem, si propriis manibus non occidit: neque indispensabilem, si propriis manibus id fecit: etiamsi clericus fuerit: quia non occidit iniustè ob defectum authoritatis, vel causæ, sed ob circunstantiam personæ: & ita non contra leges iustitiæ specialis, sed alias charitatis, vel sui ordinis. Quæ omnia sunt addenda nostro Manuali Confess. cap. 27. num. 220.

TANTA de iudiciis vsurpatis, iniustis, & inordinatis prolocutus, moneo lectorem, operæ se pretium facturum, si legerit aureum de fidei maiorum defensione librum, quē nuper edidit Pientissimus, idémque eruditissimus, & Generalis Illustrissimi ordinis Franciscanorū, Pater in Christo Reuerendissimus Christophorus à Capite Fontium, in quo perspicuè demonstrat, plurimos circa iudicium de fide Catholica nostri tēporis hæreticorum abusus. Primo vsurpādo sibi iudicium. Secundo malè recusando Præsules, & Inquisitores. Tertio respuēdo, & maledictis incessendo Pontificem Max. Leonem x. in id ab eisdem sponte delectum. Quarto detrahēdo Parisiensi, & Louanensi Academiis, ad quas à Leone impudenter appellarunt. Quinto, eleuando authoritatem Conciliorū Oecumenicorum, & aliorum, posteaquam se illis arituros promiserunt. Sexto, recurrendo ad Cæsarem, & alios Principes laicos, quibus vetatur. Septimo, tenendo bonam partem eorum tanquam incompetentem, eo solo quòd eos condemnauit. Octauo, ad se solos solúmque suum iudicium recurrendo, dum solum populum à se deceptum, & solam scripturam sacram solo suo proprio modo intellectam, omnibus omnium antiquorum interpretum reiectis scholiis iudicem faciant. Nono, quòd iudicant, & iudicare procurant inauditis catholicis, nulla eis se defendendi copia facta. Decimo, quòd inflammant iudices, quos serenos esse oporter, contra catholicos imponendo eis multa, quæ cane peius, & angue oderūt. Vndecimo, quòd iudicibus in id à se delectis duo contraria persuadent: nempè, quòd sufficiat sibi ad hoc iudicium cognitio linguarum, vel lectio alicuius eorum libelli, vel auditio concionis: & quòd non suffecerit in id tota doctrina Pontificum, Conciliorum, Academiorum, & innumerorum Doctorum sacrorum, & scholasticorum, qui à 1500. annis, & amplius floruerunt: & alia, quæ dulciùs inde colligas. 111

FINIS COMMENTARII IN RVBR. DE IVDICIIS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

RELECTIO CAP. NOVIT. DE IVDIC.

Non minùs sublimis, quàm celebris, pronunciata anno 1548. ætatis Authoris 55. coram frequentissimo, eruditissimo, ac maximè illustri Auditorio in inclyta Lusitaniæ Conimbrica.

Ad inclytum, & serenissimum Portugalliæ Regem Don Sebastianum huius nominis primum.

PRÆFATIO.

DE more huius nostræ (quæ mirè floret) Academiæ relecturus iterum vnum è capitulis, quæ superiori anno in hoc tit. de iudic. interpretabamur: elegi, amplissime Rector, Patres, & Senatores grauissimi, magnificentissima, & cuiusque ordinis ornatissima Concio, cap. hoc nouit. de iudiciis. multis nominibus celebre, stylo alio, quàm solito relegendum: cùm enim nunquam antehac, neque in Galliis, neque in Hispaniis plures, quàm singulos scopos singulis relectionibus pronunciandis præfixerim: huic tamen, ob varietatem rerum disputandarum, varios præstituam, senéxque nouo vtar stylo, qui tum demum fœlix erit, si tu, O optime IESV, idémque maxime θεοάνθρωπε, rem tuam orso, prosperos præstiteris successus: præstiteris noscere hoc caput, quod omnia te nosse, nihílque latere iam pridem clamat. Quod te præstaturum haud dubito, si tua mater illa vna τέλειον, illa vna παρθένε, illa omnium vnum commune asylum Maria cum Petro & Paulo, quibus hic dies sacer est, nobis te in hoc conciliarit: quam, vt de more faciat, suplex oro & flagito. Qua ope fore spero, ne post 18. authorum excelsa, quæ ipsis immortalem gloriam pepererunt, commentaria, nostra hæc, licet humiliora, cuiquā videantur superuacanea, & quibus actum (quod aiunt) solum agatur: tametsi agnoscam, quantò interuallo alij eorū, in aliis me superent, & meminerim vnum eorum Andream Siculum virum omnium consensu omnigena eruditione clarum, affirmare hoc cap. esse famosum, quotidianum, & elegans, egeréque ad sui enucleationem summo, & excelso Doctore, & in vtraque censura facilè principe: imo, & vt nobis videtur, diuinarum legum mediocriter saltem perito.

Dicturus autem de rebus summis, iisdémque summe controuersis, iam non tam vt disputem, quod iunior faciebam, quàm vt, veluti pronunciem, testatum esse volo, (quod nunquam non soleo facere, etiam cùm sermo futurus est de rebus humilibus, iisdémque extra controuersiam positis) ea me videlicet mente dicturum, vt nolim vel transuersum (vt aiunt) vnguem secedere à Romana (quæ vna est omnium magistra,) ecclesia, neque ab huius Academiæ, ac vestra, quæ grauissima est, censura.

PRIMVM NOTABILE SVPER EXORDIO, SCILICET,

Nouit ille, qui nihil ignorat.

SVMMARIVM.

1 *Deum omnia nosse quadruplici iure probatur.*
2 *Fatrum minorum templa, cur præ se ferre debeant paupertatem.*
3 *Natura naturans Deus.*
4 *Dei conspectum nemo fugere potest: nec latet eum etiam cogitans. num. 5.*
6 *Scientia Dei non ponit necessitatem futurorum.*
7 *Deus est sua ipsa rerum omnium notitia.*
8 *Dei scientiam non augeri, nec variari. num. 9.*
9 *Dei scientiam parum meminit quis. num. 10. & 11.*
12 *Dei scientiam meminisse saluberrimum.*
13 *Frustra petit, quæ quis intus habet.*

14 *Inter*

14 *Interrogans non videtur fateri, nisi, &c.*
15 *Peccata qua ratione Deo abscondita.*
16 *Deus sciuit olim, quod nunc nescit: & quomodo Deus intelligit, quod Deus non intelligit. nu. 22.*
17 *Scire more humano, & scire more diuino.*
18 *Interrogare vt discas, & vt alius discat, diuersa.*
19 *Scire secundum præsentem iustitiam, & scire secundum æternam. & seq.*
21 *Scit CHRISTVS vt homo, & vt Deus.*

ET quanquam ex supradictis 18. commentantibus soli sex, & ij quidē leuiter tetigerint hoc exordium, scilicet, Ioan. Andr. Petrus ab Anchar. Antonius à But. Panormitan. Andr. Sicul. & Decius: ipse tamen altiùs id tractandum duxi, quo etiam intra iudiciorū strepitus contemplantes illam interminam Dei scientiam maiore amore, ac timore id, quod apud Prudentium est recolamus, *Speculator adstat desuper, qui nos diebus omnibus,*
1 *actúsque nostros prospicit à luce prima in vesperum.* Ergo sex prædictorum mētem sequutus colligo primo, Deum omnia nosse. quod iure Pontificio, Cæsareo, ac diuino, tam supernaturali, quàm naturali, demonstratur. Primo quidem Pontificio, eo, quòd Innoc. III. hic sentiens de Deo, ait, nihil eum ignorare. qui idem in cap. à nobis. 2. de sententia excommunic. dixit, ipsum nec fallere, nec falli posse: quódque Vrbanus in cap. Erubescant. 32. dist. appellat, eum secretorum cognitorem. & Euaristus, omnia nuda, & aperta esse oculis eius pronunciat, in cap. Deus omnipotens. 2. q. 1. & S. Augustinus, cap. Deus quando. 24. q. 3. ait, ipsum nec fallere qualitatem peccati, nec peccantis affectum. sed & Nicolaus I. in cap. fundamenta. §. proinde. de elect. lib. 6. appellat Deum infallibilem, & omnia
2 scientem. Qua ratione concilium Viennense determinauit, in clem. exiui. de verb. signifi. §. quamuis. fratribus Minoribus non debere esse ampla templa, nec nimium multa, vel nimium pretiosa ornamenta, quibus Deo seruiant: nec esse cur illa illi curent, quando Deus etiam absconditorum est cognitor, & potiùs respicit animum, quam manum.

Secundo, idipsum ostendo iure Cæsareo, eo quòd Paulus iureconsultus in l. sed & si restituatur. §. fi. ff. de
3 iudic. ait, in natura omnia certa esse: naturam autem, de qua ille agit, dicebat glos. l. respiciendum. ff. si certum pet. esse naturam naturantem, hoc est, Deum ipsum, & omnia scire: quia mille anni ante oculos suos, tamquam dies hesterna, quæ præteriit. & in l. 1. in princ. C. de vete. iur. enuc. ait Iustinianus, à prouidentia diuina totius mundi elementa processisse, & in orbe terrarum disposita esse: nouit ergo illa Deus: quia nihil volitum vel dispositum, quin prius cognitum, secundum S. Augustinum. glos. item per iocum (vt ipse credo) narrat in l. 2. §. 1. ff. de orig. iur. de illo Græco, qui nutu disputaturus cum Romano, manum leuauit apertam, innuens, omnia esse Deo aperta.

4 Tertio idem probatur iure Diuino supernaturali dato, eo, quòd 1. Regum, c. 2. Deus dicitur scientiarum Dominus, & cui præparantur cogitationes. & c. 16. Ipse dicitur intueri etiam corda. & apud Paulum ad Hebræos 4. *Nulla creatura est inuisibilis ipsi: omnia enim nuda & aperta sunt oculis eius.* Et prophetarum clarissimus Psal. 138. alloquens Deum, aiebat. *Quo ibo à spiritu tuo, & quo à facie tua fugiam? Si ascendero in cœlum tu illic es: si descendero in infernum ades.* Cui alludens gloss. cap. & venit. de pœnit. distin. 1. meminit illud, *Quo fugis Encelade, quascunque acceperis oras, sub Ioue semper eris, bene fac si viuere quæris.*

Quarto idipsum probatur iure naturali, eo, quòd Thales apud Laertiū, interrogatus, an lateret Deum iniustè agens, respondit: nec cogitans quidem. & Aristoteles lib. de bona fortu. *Deus* (inquit) *videre præsentia, præterita, & futura.* Homerus item Odisseæ 4. θεοὶ δ' ἴστασι πάντα ἐ ἐόντα, *Dij omnia sciunt.* Sed & apud Maronem Ilionæus monebat Carthaginenses.

Si genus humanum, & mortalia temnitis arma:
At sperate Deos memores fandi, atque nefandi.

Facit & illud celebre: *Deus est, cuius centrum vbique est, & circumferentia nusquam.*

Quinto, confirmatur, eo, quòd Deus nouit etiam futura contingentia, & non solùm in suis causis, sed etiam in seipsis, iuxta illud Psal. 37. *Qui finxit sigillatim corda eorum, qui intelligit omnia opera eorū*: scilicet hominum, quorū opera maximè sunt cōtingentia: quippe quæ manant à libero arbitrio, cap. si enim. §. liberi enim arbitrij. de pœn. dist. 2. Et quòd maximè admirandum est, ita illa cognoscit, vt sua præscientia non efficiat illa necessaria, sed pura cōtingentia maneant iuxta Magistrum senten. & alios lib. 1. distin. 38. & S. Thom. 1. part. q. 14. art. 13. 6

Sexto probatur eo, quòd Deus Opti. Max. non solùm habet omnium notitiam, imo est ipsa sui, & 7
omnium vna simplissima notitia: hoc est enim Deo esse, quod sapientem esse, secundum S. Augusti. lib. 7. de Trin. nam quicquid in Deo est, Deus ipse tantùm est, cap. productior. de pœnit. distin. 3. probatur in cap. firmiter. verbo simplex. de summa Trinita. vbi glos. singularis ait, in Deo neque esse compositionem illam, quæ est partis ad partem, nec illam, quæ formæ ad subiectum, nec illam, quæ generis ad speciem.

Ex quibus infertur primò, illud Petri Lombardi 8
scholasticorum theologorum ducis, & aurigæ, in lib. 1. dist. 39. scilicet Diuinam scientiam nec augeri quidem, nec minui: sicut nec sua ipsa essentia augetur, vel minuitur.

Secundo infertur, illam, quam demiramur, Dei 9
omniscientiam stabilem esse, atque manentem, nullaque ex parte variari, docente Iacobo, 1. cap. suæ epistolæ catholicæ. *Apud Deum non est transmutatio, neque vicissitudinis obumbratio.* quod etiam ad eius scientiam pertinere ostendit S. Thom. 1. part. quæst. 14. art. 15.

Tertio infertur, incogitantiam illam nostram 10
Christianorum, qua multa peccata secreto peccamus, minimè publicè illa peccaturi ad quandam impietatis speciem, vel certè pietatis nonnullam obliuionem quodammodo accedere: qui enim credimus firmiter, & simpliciter confitemur, omnia etiam abditissima quæque, nuda esse Deo, & aperta, qua fronte occultè plus, quàm palam audemus peccare?

Quarto infertur, operæpretium facturum eum, qui 11
meditabitur illud Ecclesiastici cap. 23. *Omnis homo, qui transgreditur, dicens, quis me videt? tenebræ circundant, & parietes cooperiunt me, & non intelligit*, quòd *omnia videt oculus Dei: nec cognouit quoniam oculi Domini sole ipso lucidiores, circumspicientes omnes vias hominum, & eorum*

Universidad de Deusto
Biblioteca

corda intuentes: hic in plateis ciuitatis vindicabitur, & quasi pullus equinus fugabitur, & erit dedecus omnibus hominibus, eo, quòd non intellexerit timorem Dei.

12 Quinto infertur, esse salubrimum nobis sæpe versare mente, illud patris nostri August. in suæ regulæ, cap. 8. nempe. *Nec putare debet, qui peccat se non videri, cùm hoc facit: videtur enim omnino, & à quibus se videri non arbitratur. Sed & si lateat, & à nemine hominum videatur, quid faciat de illo desuper inspectore, quem latere nihil potest? An ideo putandus est non videre: quia tantò videt patientius, quantò sapientius.*

Contra tamen hoc notabile, ac omnia ex eo illata faciunt quatuor. Primum, quòd Geneseos, 18. cap. narratur, dixisse Dominum Abrahamo, *Descendam & videbo an clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint, an non est ita, vt sciam.* & transfertur in cap. Deus omnipotens. 2. q. 1. & in cap. qualiter. 2. de accusationi. Ecce, quod descendit, vt videat, & sciat ergo ante nesciebat: frustra enim laboras, si quæ petis intus habes. cap. examinata. de iudici. Instit. de actioni. §. 1.

13 Secundo, facit, quòd qui interrogat, ignorare videtur interrogata, cap. iudicantem. 30. q. 5. l. 1. ff. de interrog. action. vbi Bart. nu. 6. ait, interrogationem fieri ad certificationem: & ideo non videri fateri, quisquis interrogat, secundum eundem ibidem: & in l. 2. §. quod obseruari. C. de iure iuran. prop. calum. dand. num. 19. & Panor. in cap. fin. col. 5. de confess. quicquid gloss. & Archid. dixerint in cap. fin. 30. q. 1. & Anton. in d. cap. fin. quorum opinio posset procedere in interrogatione facta interroganti, iuxta l. 1. §. siquis ita. ff. de verb. oblig. vel cum fit per dictionem, quæ rei veritatem præsupponat, vt est illa, nonne? cap. nonne. de præsump. At multis sacræ paginæ locis legimus, Deum interrogasse simpliciter non præcedente interrogatione, nec dictione, nonne, adiuncta: interrogauit enim Adamum, Genes. 3. *vbi es?* & paulo inferius Euam, *Quare hoc fecisti?* quæ respondit, *Serpens decepit me.* cap. serpens. de pœnit. distin. 1. & Genes. 4. interrogat Cainum, *Vbi est Abel frater tuus?* Et rursum, *Quid fecisti?* cap. voluissent. §. denique. de pœnit. distin. 1. & Lucæ 16. *Quid audio de te? redde rationem villicationis tuæ.* quod item habetur in d. cap. qualiter. & Matth. 16. interrogat Dominus discipulos, *Quem dicunt homines esse filium hominis?* & adulteram mulierem interrogarat Ioan. 8. interrogat & Ioan. 6. Philippum, *Vnde ememus panes, vt manducent hi?* Et alibi sæpe, quod longum esset referre: quomodo ergo omnia nota sunt Deo?

Tertio facit illud Psal. 1. *Nouit Dominus viam iustorum, & iter impiorum peribit.* quippe quod ignorat Dominus: & Prouerb. 4. *Viæ, quæ à dextris sunt nouit Dominus.* peruersæ autem sunt, quæ à sinistris absistunt: & Matthæi 7. comminatus est Dominus dicturum se prauis hominibus, etiam eis, qui ipsius nomine eiecerunt dæmonia, vel futura prænunciarunt, se minimè nosse illos. quod habetur in cap. prophetauit. 1. q. 1. & eiusdem Matth. 25. Virginibus fatuis respondetur à sponso, nempe à Deo, *Nescio vos.* & Psalm. 16. scribitur, *De absconditis tuis adimpletus est venter eorum.* quæ abscondita interpretatur ibi Augustinus, esse peccata: & Psal. 137. Alta, hoc est superba, Deus à longe, sine longinquo, & ita confuso quodam modo cognoscere significatur.

Quarto, quòd multa prænunciauit Deus per Prophetas, quæ non euenerunt: quale est illud Esaiæ 38. *Dispone domui tuæ Ezechia: quia morieris, & non viues.* qui tamen 15. annis postea vixit. quale illud Ionæ, cap. 3. *Adhuc quadraginta dies, & Ninive subuertetur.* quæ tamen non fuit subuersa etiam post 100. annos. sed & timet Daniel cap. 9. & apud Hieron. in cap. prædixit. de pœnit. distin. 1. ne adimpleatur instauratio populi Israel, quam Hieremias prænunciauit, cap. 29. At cur timeret alter Propheta, ne quòd alter prænunciarat eueniret, si verum est, Deum neque falli, nec fallere posse, & præscire omnia, & eam instaurationem reuelasse? & Augustinus air in lib. 83. quæstio. *Neque quicquam extra se Deus intuetur.* quo significari videtur, Deum sese solum, & non alia cognoscere: & Ambros. ait in cap. nouit. de pœnit. dist. *Nam dominus scit mutare sententiam, si tu vis emendare vitam.* cui consentit Concilium Toletanum in cap. incommutabilis. 22. q. 4. At sententiæ mutatio scientiæ varietatem arguere videtur. Magister item in distinctio. 42. cap. fin. dixit, quòd ante mundum creatum sciebat Deus illum creadum, ante CHRISTVM natum ipsum nasciturum: quæ tamen hodie nescit, quippe quæ falsa sunt, & falsa sciri nequeunt, iuxta singulare cap. quamuis. 38. dist. denique S. Thom. ait, 1. part. q. 14. art. 16. non esse hanc concedendam. *Quicquid Deus ante hac sciuit, & hodie scit.* & Nominalium princeps, ingenio vir acerrimo in centilogio suo, in conclusione 83. concludebat, posse Deum aliquid scire, quod nunc non scit, neque vnquã sciuit, & hoc sine mutatione aliqua sui, vel alicuius alterius. Maius est paradoxum illud eiusdem, in eodẽ libello conclu. 41. *Deum intelligere aliquid, quod Deus non intelligit. Scire Deum aliquid, quod Deus non scit. Et Deum ignorare aliquid, quod Deus non ignorat.*

His quatuor nubeculis, veluti obtenebratur splendentissima illa veritas, Deum omnia nosse, in quibus dispellendis, latus aperiebatur dicendi campus: sed ne vos, emunctissima nare viros, plus satis remoretur neque vos tædio afficiat per diuisionum, perque distinctionum syrtes impedita oratio, consilium fuit, solutionum tantum seminaria iacere magis, quàm explicare.

Ad primum igitur respondeo, aliud esse, nosse more humano, de quo loquuntur citata in eo, aliud nosse more diuino, vt Thomas à Vio annotauit in cap. 18. Genes. de quo nostrum notabile intelligitur, vt in simili communiter dicitur in cap. omnis. de pœnit. & remiss. cum ei annotatis.

Ad secundum respondeo, aliud esse interrogare, vt discat interrogans, quod nunquam fecit Deus omniscius, aliud interrogare, vt interrogatus discat, aut agnoscat, aut vt alia inde vtilitas nascatur. quod frequenter feciisse illum, argumẽtum probat, nec nostrum notabile negat, vt distinxit doctus Abulen. Matthæi cap. 16. q. 19. pro quo primus omnium (ni fallor) expendo id, quod annotauit Grati. in cap. fin. in fine. 26. q. 5. in hoc mihi singulari.

Ad tertium respondeo, aliud esse nosse simul & approbare aliqua quod erga omnia nõ facere Deum, probat argumentum, aliud ea tantùm nosse, siue probes, siue non, de quo loquitur notab. nostrum, iuxta Calsiodorum Psal. 16. & Petrum Lombard. in 1. sent. distin. 36.

Ad quarti principium, & dictum S. Ambrosij respondeo, aliud esse scire res in suis causis naturalibus,

vel ineritis humanis, secundum præsentem iustitiam, de quo intelligenda sunt citata in argumento, aliud eas scire, secundum æternam præscientiam, de quo nostrum notabile, vt colligitur ex S. Tho. 2. 2. q. 171. art. 6. pro quo duo mihi sunt text. singulares, in hoc vix vnquam allegati, scilicet in cap. peccatum. §. eorum. in cap. in domo. de pœnit. dist. 4.

21 Ad dicta Magistri, & S. Thomæ respondeo, aliud esse res, quæ sciuntur à Deo mutari, & elogia, quæ de ipsis dicuntur, modò esse vera, modò falsa, quod eorum dicta probant: aliud eum, qui scit illa mutari, secundum S. Thomam, 1. part. q. 14. art. 15. quod Deo repugnare nostrum notabile præsupponit.

22 Ad reliqua respondeo, aliud esse CHRISTVM θεοάνθρωπον, siue Deum & hominem, quatenus est Deus scire omnia, quod habet nostrũ notabile: aliud eum, quatenus est homo nescire aliqua, puta illa, quæ non sunt in potentia creaturæ, sed solius Dei, quæ sunt infinita & nesciuntur ab eius anima benedictissima, secundũ multos, in quibus est S. Tho. 3. par. q. 10. art. 3. vel saltẽ non sciũtur actu intuitiuè ac distinctè secundũ alios: & ita multa quæ scit Deus, & CHRISTVS in quantum Deus, nescit ea in quantum homo: vel non ita vt ille, vel saltem potest ea nescire, iuxta ea, quæ traduntur ab antiquioribus, & recentioribus in 2. lib. sent. distin. 14. & S. Thom. vbi supra, & aliis alibi. quod probant quædam citata in hoc argumento 4. de quo non agit nostrum notabile: & aliud scire aliquid strictè, hoc est noscere esse verum, quod non conuenit nisi compositis & veris, de quo quædam in argumento citata intelliguntur: aliud scire large, hoc est, simpliciter nosse, siue sit simplex, siue non, siue compositum verum, siue non, quod omnibus etiam falsis & simplicibus est commune, iuxta Nominalium principem lib. 1. sentent. distin. 39. de quo nostrum notabile agit.

SECVNDVM NOTABILE COLLECTVM EX EODEM EXORDIO, scilicet, *Nouit ille, qui nihil ignorat.*

SVMMARIVM.

1 *Creatura nulla omnia scit.*
2 *Aetas nulla sera ad discendum.*
3 *S. Paulus visit Hispanias.*
4 *Discere conuenit etiam in fossam pedem habenti.*
5 *Scit nemo an sit amore, vel odio dignus.*
6 *Socrates cur sapiens iudicatus.*
7 *Aristoteles summus in omni scientia vir.*
8 *Marcus Varro incredibilis lector, & scriptor.*
9 *Futura nec homo, nec angelus in sese nouit: neque cordis cogitatus, si nolit cogitans. nu. 10. & 11.*
12 *Discere non licet à quolibet.*
13 *Consulere dæmones sapit hæresim quando.*
14 *Librum fabulosum legere quibus vetitum. nu. 15.*
16 *Astrologi qui fugandi.*
17 *Scire potest quem ad malum inclinari, non tamen, &c.*
18 *Astrologia non est prohibita contra Philippum Decium.*
19 *Anima CHRISTI omnia nouit, etiam præterita, & futura. nu. 20. & possibilia, quæ non sunt, nec erunt, nec fuerunt, nu. 21. & ita omnia, quæ Deus, licèt non æque perfectè. nu. 22.*
19 *Iudicium præcedit cognitio.*
21 *Noscere faciens aliquando, noscere dicitur.*
23 *Dæmones prænunciant futura.*
24 *Prophetam habet dæmon: & quo distet à propheta Dei. nu. 27. & quos cogitatus sciat. 28.*
26 *Sybillæ prænunciarunt, & an saluatæ.*
29 *Vita hominis militia, & qui duces eius.*
29 *Angelorum familiaritas, quid præsagit.*
32 *Dæmon nunquam prodest, nisi vt obsit.*

EX hoc eodem exordio colligitur per locum ab speciali rursus, nullam creaturam omnia scire, quod etiam testimoniis iuris canonici, cæsarei, & diuini tam naturaliter, quàm supernaturaliter dati confirmari potest. Et primo quidem Innocentius III. pro epitheto creatoris summi Dei proprio, & peculiari posuit hic, nihil ignorans. Ergo nulli creaturæ id conuenit: quod enim est proprium alicuius, non communicatur alteri, sed illi soli conuenit, text. & ibi annotant Bart. & Albericus in l. 2. ff. de adoptio. Tum, quia S. Augustinus tot annorum episcopus aiebat, se paratum, discere à collega etiam anniculo, cap. si habens. 24. q. 3. vbi glos. sequuta Senecam ait, nullam ætatem seram esse ad discendum. & S. Hieronymus in cap. fi. 36. distin. testatur etiam Moysen Episcoporum exemplar, solitum fuisse discere in tabernaculo Domini indesinenter à Deo, legẽdo diuinas scripturas, quod postea populum doceret: & ita nec Moyses, nec Episcopi omnia sciebant: qui tamen præsumuntur omnium aliorum scientissimi: quippe quorum labia dicuntur custodire scientiam, & ex quorum ore legis interpretatio quærenda est, iuxta Malachiam cap. 2. & cap. qui ecclesiasticis. 36. dist. Tum, quia B. Paulus, quamuis spiritu Dei plenus, falsus fuit, cum ad Rom. 15. se visurum Hispanos credidit, cap. B. Paulus. 22. q. 2. tametsi Faber Stapulen. in contraria sit opinione, cum S. Isidoro, & aliquot aliis in d. cap. 15. quę magna est Hispaniarum gloria: & Ecclesiam errare posse, ac falli, dicitur in cap. à nobis. 2. de sent. excom. exceptis his, quæ sunt morum & fidei, cap. maiores. 24. q. 1. Cum ergo nec Ecclesia, nec Episcopi, nec Sancti sciãt omnia, consequens fuerit, neminem illa scire.

Secundo, idem probatur testimoniis iuris cæsarei: nam l. 2. §. sed neque. C. de vet. iur. enucl. singulariter habet, posse plures maiores, & doctiores errare in eo, quod vni minori, & indoctiori reuelatur. & in §. si quid. habet, omnium habere memoriam, & in nullo errare diuinitatis, & non mortalitatis esse. & Iulianus optabat discere etiam altero pede iam in fossam incluso, l. apud Iulianum. ff. de fideicom. lib. quæ palam præsupponunt nullam creaturam omnia scire.

Tertio idem cõfirmatur testimonio diuino supernaturaliter dato. Tum quia 1. Reg. 2. cap. Deus dicitur scientiarum dominus, & significatur neminem, præter ipsum omnia nosse. Et Hieremias relatus in cap. in scripturis. 8. q. 1. respondit *A, a, a, Domine nescio loqui, quia puer ego sum.* Hierem. cap. 1. Tum, quia quæ humana miseria est, nemo nouit, an sit amore Dei dignus, cap. 9. Ecclesiast. quod paulò post, hæc verba habet. *Nescit homo suum finem: sed sicut pisces capiuntur hamo, & aues laqueo comprehenduntur capiuntur homines in tempore malo.*

Dubitauit hic quidam cur dixerim hic solum, nescire quem, an sit amore Dei dignus, cùm tamen in prædicto cap. 9. dicatur, hominem nescire, vtrum

Universidad de Deusto
Biblioteca

amore an odio dignus sit? huic respondetur ideo id factum esse: quia facile quis scire potest se odio Dei dignum, cum possit quis scire se mortali peccato infectum, quod qui scit, consequenter nouit se odio Dei dignum: cum per quodlibet peccatum mortiferum incurratur illud, Iacob. 2. ibi. *Quicunque offendit in vno, factus est omnium reus.* & tradit S. Thom. post & ante alios, 2.2.q.24.art.12. & adde hinc desumi ineuitabile telum cõtra nouellos hæreticos, dicentes, posse quem habere certitudinem infallibilem de statu suo in gratia Dei, contra quos nuper Concil. Trid. protulit canon. 15. & 16. sess. 6.

6 Quarto, idipsum probatur testimonio diuino naturaliter indito: Socrates enim vnus Apollinis oraculo iudicatus sapiens, hoc vnum se scire asserebat, quòd nihil sciret. ideóque se interpretabatur sapientem iudicatum ab Apolline, quòd quamuis omnium rerum ignorantiam cum cæteris haberet communem: eo nomine tamen illos superabat, quod suam
7 insciriam agnosceret. Etiam Aristoteles (quem Plinius lib. 8. cap. 6. appellauit summum in omni scientia virum) confessus est, 2. Metaphys. intellectum nostrum se habere ad naturæ manifestissima, sicut
8 oculus noctuæ se habet ad lucem diei. Et Marcus Varro (qui authore Terentiano, tanta legit, vt aliquid ei vacasse scribere miremur: & tam multa scripsit, vt vix quicquam ei vacasse legere credamus) dicebat omnia scire impossibile, pauca verò minime laudabile. Et Horatius Carminum lib. 4. Ode. 4. nec scire fas est omnia.

9 Quinto probatur, eo quòd neque homo, neque Angelus nouit futura in sese, quia hoc propriũ Dei est, iuxta illud Esaiæ 41. *Annunciate nobis ventura, & sciemus quod dij estis.* & Eccl. 8. scribitur, multam esse afflictionem hominis, qui præterita ignorat, & futura nullo potest scire nuncio. Dixi, in sese: quia in suis causis possunt cognosci aliqua ex illis etiam ab homine, vt docebat S. Thom. 1. par. q. 8. art. 4. multò magis ab Angelo, secundum eundem, q. 7. art. 3.

10 Sexto probatur, eo quòd multa sunt etiam præsentia, quæ non modò nesciuntur ab angelo & homine: sed nec sciri possunt ordinariè ab eis, scilicet cogitationes mentis, & affectus illius, qui nolit ea sciri ab aliqua creatura: nec prodit illa verbo, gestu, vel alio signo: est enim & hoc Deo proprium, iuxta Hieremiam, cap. 17. *Prauum est cor hominis, & inscrutabile, & quis cognoscit illud? Ego Dominus scrutans corda & probans renes.* & text. ad litteram est in cap. sciendum. 26. q. 3. docuit S. Thom. 1. part. q. 12. art. 8. & q. 57. art. 4. quamuis S. Augustinus dubitasse videtur in cap. fin. cad. causs. & quæst. Dixi, cogitationes, & affectus eius, qui nolit ea sciri ab alio: nam cogitatus, & voluntates illius, qui vult ea patere angelo, videri possunt ab ipso & cognosci, vt sentit idem S. Thom. in eod. art. vers. ad primum. Dixi etiam, nec prodit illa verbo aliquo, &c. quia non solùm angelus, sed etiam homo
11 cognoscere potest cogitatus & affectus alterius, cùm per aliqua signa vel affectus, produntur, iuxta illud, *Intima per mores cognoscimus exteriores.* §. pauonum. Instit. de rerum diuisi. & illud, *Frons est animi mutabilis index.* & illud, *Inæqualitas corporis inæqualitatem indicat mentis.* 41. distin. cap. fin. & illud Ecclesiastici 9. *Amictus corporis, & risus hominis enunciant de illo.*

Septimo probatur, eo q nec exteriora, etiam quæ sunt, dum absunt, intueri homo potest, nec angelus ipse, nisi sit eis satis propinquus, secundum Guliel. Ocam. 2. lib. in q. 16. super sent. quem sequitur Gabriel in 2. lib. sententiarum dist. 4. quicquid vterque Thomas senserit q. 47.

12 Octauo probatur eo, quòd non solùm ignoramus multa, sed etiam vetamur, ne à quouis illa discamus: non enim licet vlla discere à Cacodæmonibus, iuxta illud Deuter. cap. 18. *Non inueniatur in te, qui ariolos sciscitetur, aut pytones consulat.* Huc tendunt omnes nouem leges. C. de maleficis, & mathe. huc tota quæstio 2. & 5. caus. 26. huc totus titulus de sortilegiis. hoc appellauit curiositatem S. Thom. 2.2.q.167. art.1. & superstitionem in 2.2.q.95. art.4. Imo est crimen hæreseos, siue superstitio sapiens manifestam hæresim, consulere dæmones super futuris: adeò, vt de illo cognoscere possit inquisitor hæreticæ prauitatis, iuxta cap. accusatus. §. sane. de hæreti. lib. 6. secundum Oldradum consilio 210. quem sequitur Felynus in rubrica de hæreti. quod limitandum videtur procedere, de consulente super futuris supernaturalibus, vel aliis casu contingentibus, vel à libero arbitrio pendentibus, iuxta ea, quæ notat vterque Thom. in locis præallegatis.

Infertur, ex his primo, nimis hyperbolicum esse illum titulum frequentatum Iasoni in l. lecta. nu. 12. ff. si cert. pet. & alibi sæpe. Baldus, qui nihil ignorauit.

Secundo infertur nimium superbire illos, qui se idoneos putant ad respondendum de quolibet in ampla materia: qualis fuit ille, quem narrat Paul. Castr. in l. pater Seuerinam. ff. de condit. & demonst. ad quæstionem Baldi obmutuisse.

14 Tertio infertur, stultum esse occupari lectione librorum fabulosorum, & inutilium, qualia sunt quæ Amadis, quæ Splandian, quæ Reynaldus inscribuntur: quia, iuxta Varronẽ apud S. Antoninum. 1. parte historiæ tit. 4. cap. 6. §. 3. sunt quædam, quæ eradenda essent ex animo scientis: quia vera inferendi locum occupant. Et S. Thom. 2.2.q.167. determinauit, curiositatis peccatum incurrere, qui per studium minus vtile retrahuntur à studio, quod eis ex necessitate incumbit: quales sunt (meo iudicio) quidam notitiæ ætatis Episcopi, & Parochi, qui humanioribus literis, & Astronomia. Cosmographia, & Geographia delectati, literas sacras, canonicas, & ciuiles veluti fastidiunt: in quos inuehitur S. Hieronymus in epistola, cuius caput est Beatitudinis. pagina medio-
15 cri. 5. & transfertur à Gratiano dist. 37. cap. 2. *Sacerdotes Dei omissis euangeliis & prophetis videmus fabulas legere, amatoria Bucolicorum versuum verba cantare, tenere Vergilium in manibus, & id, quod pueris adest causa necessitatis, crimen in se facere voluptatis.*

16 Quarto infertur fugandos esse, veluti homines pestilentes Astrologos illos, qui per Astronomiam se iactant prænunciare posse futura supernaturalia: quoniam illa per causas naturales nequeunt præsciri, vt docet Thom. à Vio. 2.2.q.95.art.4. colu. 6. sui commenti: qualia videntur, quòd talis propheta tali tempore, tali nascetur regione. Quo fit vt videantur comburendi libelli, in quibus per astrorum motus prænunciatur Antichristus quidam mixtus, quidam merus propheta, quidam mixtus optimus: & alia id genus næniarum, quæ à Deo quidem Opt. reuelari possunt, sed per Astronomiam præsciri nequaquam.

Quinto infertur, fugandos itẽ esse illos, qui prænunciant certò futura quædã, quę merè cõtingenter accidunt, quæ præsertim à libero pendent arbitrio: qualia sunt, ille erit dives, ille inueniet thesaurum, hic morietur in aquis, hic traiectus pectora ferro, is in venerem putris erit, is castus, & cætera id genus alia. Quamuis enim per astra sciri possit ad quæ quis inclinetur, & frequentius quàm oporteat inclinationes & appetentias nostras sequamur: tamen prænunciari non potest id, ad quod inclinamur certò futurum, iuxta illud vulgatum, *Vir sapiens dominabitur astris.* nec scire possunt dæmones an illa certò sint
17 euentura per ea, quæ supra diximus: & multò minus Astrologi. Non tamen assentior Decio hic dicenti Astrologiam esse prohibitã, neque hoc dicunt Ioan. Andre. Panor. & Anania in cap. 2. de sortileg. quibus id ille tribuit, imo contrarium affirmant. quod etiam præsupponit S. Thom. 2. 2. q. 95. art. 5. Et aliud est, hanc scientiam abire in desuetudinem apud Christianos, quod ait Gratianus in §. his ita. 26. q. 2. & aliud eam esse prohibitã, quod nos negamus. Quamuis fateamur peccare illos, qui credunt per hanc scientiam prænosci posse, aut prænunciari aliqua supernaturalia, vel naturalia certò futura: imo neque aliquid contingens per accidens, vt prædictum est, & late docet vterque Thom. in dicto art. 5.

Contra tamen hæc omnia facit primo, quòd ani-
18 ma Christi creatura est, & tamen omnia nosse videtur. Tum, quia in illa sunt omnes thesauri scientiæ, & sapientiæ Dei, cap. 2. ad Colloss. & plena fuit gratia, & veritate, Ioan. 1. Quæ veritas ad scientiam refertur, secundum August. 13. de Trinit. Tum quia Christvs qua parte est homo iudicaturus est viuos, & mortuos, & redditurus singulis secundum opera sua, tam reprobis, quàm electis, cap. firmiter. in fin. de summa Trinit. & fid. & habetur Ioan. 5. & Actorum 10. Ergo nouit omnia opera hominum, & bona & mala, & præterita, & præsentia, & futura, cum eorum circunstantiis: quæ peiora, vel meliora,
19 aut minùs mala, vel minùs bona efficiũt ipsa. Quandoquidem cognitio præcedit iudicium, l. de qua re. ff. de iudic. & optimus omnium iuris text. in extrauag. quia quorundam de verb. signifi. Ioan. xxij. & iuxta Aristotelem, cæcus malè iudicat de coloribus. Cum ergo ipse iudicaturus sit omnia bona & mala, qua parte est homo: oportet etiam, vt qua parte homo est nouerit illa cum suis omnibus circunstantiis. Tum, quia Apocalypsis 5. *Dignus est agnus accipere diuinitatem, & scientiam*, scilicet omnium cognitionem, secundum gloss. ibidem. quod & discipulos credidisse patet ex illo Ioan. 16. *Nunc scimus, quòd omnia scis.* non enim loquebantur illi quoad diuinitatem: quoniam multò ante didicerant Deum, nihil latere. Et Petrus Ioan. vltimo ait, *Domine tu omnia nosti.* Tum, quia Petrus Lombardus dixit in 3. lib. sent. distin. 13. cap. 6. illam benedictissimam animam tantam scientiam accepisse creatam, quantam Deus potuit illi conferre. Qui idem definiuit animam Christi omnia scire, quæ Deus scit: quamuis non omnia possit, quæ ille. Quæ confirmat ex eo, quòd ei datus sit spiritus sapientiæ sine mensura. At si quædam sciret, quædam nesciret, ad mensuram datus esset. Item ex eo, quod nihil scit aliquis, quòd eius anima ignorat: sed Christvs secundum omnes omnia scit. Ergo & anima ipsius omnia nouit. Tum, quia etiam S. Thomas fassus est in 3. part. quæst. 10. art. 2. animam Christi sciuisse omnia 20
præsentia, præterita, & futura per scientiam, quam habet in verbo beatificam. Sed & quæst. sequenti art. 2. asserit animam illam verè reuerendissimam omnia, præter essentiam diuinam sciuisse, etiam per scientiam inditam, vel infusam: quamuis aliter scripserit in 3. distin. 14. quæst. 1. art. 1. mouetur inter alia, per illud Esaiæ 11. *Replebit eum spiritus sapientiæ, & intellectus, spiritus scientiæ, & consilij.* Vnde etiam in eodem art. 2. docuit per illud Marci 14. *De die autem illo nemo scit, neque angelus in cælo, neque filius hominis, nisi pater.* non esse intelligendum, illum diem ignotum fuisse animæ Christi, sed quòd non faciebat alios 21
cognoscere illud: sicut è contrario dicitur incipere Deus cognoscere, quando illud alios facit nosse, iuxta illud Genes. 22. *Nunc cognoui, quòd timeas Dominum*, id est nunc feci cognoscere. Tum, quia Scotus iunior, & nomine maior in illa distin. 13. sequitur & strenuè propugnat opinionem magistri præfatam: dicens illam animam scire omnia, non solùm 22
præterita, præsentia & futura, sed & possibilia, vel factibilia quæcunque. Quod esse probabile dixerunt ibi Parisienses nouissimi: nec Gabriel attulit aliquid, quod hæc refellat.

Secundo contra præcitata pro notabili nostro facit, cap. sciendum. 26. q. 3. quatenus probat, multa 23
futura prænunciata olim fuisse, ac nunc etiam prænunciari à Cacodæmonibus. & Regum 8. quidã appellantur prophetæ Baal: & ita videtur aliqua prophetia à dæmonibus esse. quod fatetur S. Tho. 2. 2. quæst. 172. art. 5. Ergo dæmon futura nunciare potest, igitur & scire. Sic sybillæ multa de Christo prænunciarunt, secundum S. Augustinum, & Lactantium. Sic Balaam quamuis propheta esset dæmonum, secundum vnam gloss. Num. 22. prænunciauit tamen illud, *Orietur stella ex Iacob, & consurget virgo de Israel.* Num. 14. Sunt & qui dicant se vidisse homines, qui cogitatus aliorum palam facerent. Ergo sunt creaturæ, quæ cogitatus sciunt, & futuros euentus. quod contra prædicta est.

Ad harum duarum oppositionum priorem re- 24
spondeo, me concedere quòd illa probat, nempe aliquam creaturam animam videlicet illam Christi sexcentis nominibus subliuissimam scire omnia in verbo cui vnitur, & consequenter dicendum, quòd hoc exordium *Qui nihil ignorat.* non soli Deo esse peculiare, sed etiam animæ Christi conuenire, nisi quis dicat nihil ignorare hic accipi pro omnia scire, vt omnia extendatur non solum ad ea, quæ sunt actu secundum quodcunque tempus, sed omnia quęcunque sunt in potentia numquam reducenda, vel reducta ad actum, quod soli Deo conuenit: quoniam licèt Anima illa nouerit omnia in verbo, tamen solum ea nouit, vt omnia distribuat pro omnibus, quæ quocunque modo sunt, vel erunt vel fuerunt secundum quodcunque tempus. D. Thom. 3. part. q. 10. art. 2.

Ad posteriorem autem oppositionem respondeo, primùm concedendo, ipsos Cacodæmones pro in- 25
tellectus sui præstantia pro varia & longa rerum experientia scire, quæ remota sunt ab humana cognitione, vt latè docet S. Augustinus in lib. de natura dæmo. atque ideo posse manifestare hominibus, non quidem per mentis illuminationem, sed per aliquam

Universidad de Deusto
Biblioteca

imaginariam visionem, aut etiam sensibilem locutionem, secundum S. Thom. dicta quæst. 172. art. 5. quæ tamen ad perfectam prophetiæ rationem minime sufficiunt: imo fatemur aliquando dæmonum prophetas ex diuina inspiratione reuelare aliqua mortalibus. legitur enim Numero 21. Dominum locutum fuisse per Balaam, qui tamen erat propheta
26 dæmonum: quia interdum vtitur Deus malis ad vtilitatem bonorum, quo res prænunciata credibilior fiat, accepto sibi ab aduersariis testimonio, vt ait S. Thom. vbi supra, dicens hoc modo Sybillas multa de CHRISTO prænunciasse: quamuis in quæst. 2. art. 7. eiusdem. 2. 2. inter saluatos enumerare videatur eas. Hinc est quod ipsemet ait art. 6. inter verum &
27 falsum prophetam hoc distare: quòd verus semper veritatis spiritu afflatur: falsus verò non semper falso. Dicit item verum illud, quod spiritus malignus iuxta naturam suam manifestat hominibus, à Spiritu sancto esse: quia omne verum à quocunque dicatur, à Spiritu sancto est, secundum S. Ambrosium,
28 pro quo est cap. legimus. 37. distin. Fatemur item Cacodæmones noscere posse quid cogitamus, quid volumus, etiam sine vllo exteriore signo nostro, speciali permissione diuina: sicut & eadem permissione possunt prænoscere aliqua futura contingentia: negamus tamen vllos homines, vllos angelos, vel Cacodæmones futura contingentia in seipsis suapte natura præscire posse. Negamus item eos scire posse cogitatus hominum aut affectus, quos is, cuius illa sunt, voluit esse omnino occultos: neque hoc reuincunt ea, quæ supra fuere citata.

EXHORTATIO AD CASTIGANDOS diuinos.

29 LOCVS simul, & pietas exigunt hic, candide Lector, vt admoneamus omnes, quos diuini honoris cura tenet, castigandos esse illos, qui ea, quæ in longinquis terris fiunt, nullo inde nuncio accepto, vel ea, quæ in secretis locis accidunt, nemine illa ipsis procedente, nunciant: cum aliis, tum principibus, iactantes sese (ô impudentiam arrogantissimam, & arrogantiam impudentissimam) per Astronomiam illa cognosse: cùm à Cacodæmonib⁹ illa superstitiosissime (& vtinam non hæreticè) didicerint. Qua in re quis satis demiretur quanta cum socordia, ne dicam impudentia, bona pars Christianorum (quod summopere dolendum est,) & in his summatum, & aliquot literarum cultorum, cum multis ægrotantium centuriis errent? dum alij habent Cacodæmones familiares, aut habere percupiunt, à quibus quæ in longinquis partibus, aliisque locis secretis fiunt, quàm citissimè addiscant, quorumque obsequiis ministerio multis in rebus vtuntur. Alij verò quærunt homunciones, etiam à Christiana fide alienos, qui obsequio maligni spiritus, se vti iactant: aut talem certè se Astronomiam callere mentiuntur, qua sciant, & nouerint quædam in remotis, occultisve locis facta, quos cum inuenerint altis donant muneribus, digniores qui cruentis donarentur verberibus. Alij se in speccubs & subterraneis, aliisque locis abditissimis docendos Cacodæmonibus (vt audio tradunt. Alij ægroti, & grauiter vulnerati adorant carmina quædam, quibus nulla est vis à natura, neque à diuino, vel ecclesiastico instituto. Alij (quorum nescio an maior sit culpa) cùm sciant aliquot sibi subditos talia vel facere, vel curare, nullo tamen pietatis zelo in eos armantur: sed veluti conniuentibus oculis altissimi Domini dissimulant iniurias. Quod ne fiat, intelligite iam adhortante propheta, Psal. 2. Reges intelligite, qui latera eorum clauditis, & erudimini, qui iudicatis terras: erudimini qui ipsis assidetis. Scitote quoniam Deus ipse fecit vos, & non ipsi vos. Psal. 99. Meminerimus omnes, vitam hominibus super terram quandam esse militiam. Iob 7. Meminerimus duos esse huius militiæ summos duces: alterum (qui pro nobis est) CHRISTVM, lucis scilicet, pacisque principem: Esai. 9. alterum (qui contra nos est) Sathanam principem item, sed huius mundi, sed tenebrarum. Meminerimus inter hos ductores, & ipsorum exercitus, bellum esse perpetuum, & irreconciliabile: & quòd meritò ἀσπόνδους πόλεμος dici debeat. Meminerimus nos dedisse Duci nostro nomina, & in eius verba iurasse, cùm salutaribus aquis tingeremur. cap. baptizandi. de consec. distin. 4. Veniat in mentem, quàm exosi, quàm turpes, quanta pœna digni habeantur transfugæ & desertores. l. 3. ff. de re milit. §. is qui. Non obliuiscamur multis nos erratis à CHRISTO desciscere: cap. omnis. de pœnit. distin. 1. at quò maximè morum peruersitate deficimus & transfugimus, infidelitatem esse, S. Thom. 2. 2. q. 10. art. 3. Cui proxima est hæc (quam insectamur) Cacodæmonũ familiaritas. quia est superstitio contraria religioni, quæ maxima virtutum moralium est, S. Thom. 2. 2. q. 81. art. 6. Veniant hæc in mentem, veniant, pudeatque CHRISTI (sub quo militare cœpimus) vexillum deserere: vos Reges præsertim & summates, qui odio impotenti ferimini in vestros milites, non solùm transfugas & proditores, sed etiam in emansores. l. 3. §. emansor. adiunctis sequentibus. ff. de re mili. Pudeat cum illo iungere amicitias, illum habere familiarem, qui vt CHRISTI, qui vt totius generis humani hostis, est antiquissimus, ita & truculentissimus. cap. vilis. 18. q. 2. Pudeat, quod est apud Esaiam 28. cap. percutere fœdus cum morte, & facere pactum cum inferno. Expendamus nobiscum dæmonum in hac vita societatem, initium esse quoddam æternæ damnationis, & (quæ perpetua est) inferorum cohabitationis: quem admodum contra, conuersatio cum Angelis & Sanctis his, quibus interdum apparent, initium quoddam est futuræ fœlicitatis, & (quæ in cælis futura est) perpetuæ cohabitationis. Expendamus nobiscum illud S. Augustini. cap. *Qui sine Saluatore salutem vult habere, & sine vera sapientia æstimat prudentem se fieri posse, non sanus, sed æger, non prudens, sed stultus, in ægritudine assidua laborauit, & in cæcitate noxia stultus & demens permanebit.* 26. quæst. 2. Expendamus Cacodæmones diuini honoris auidissimos, nil non agere, quo pro Diis habeantur. cap. sciendum. 28. quæst. 2. Cuius rei testis est locupletissimus, tamdiu delusa, & quæ in hunc vsque diem deluditur Gentilitas. Non dubitemus toties illis videri tribui diuinum honorem, quoties curamus ab illis discere futura, quorum præscientia soli Deo est peculiaris. Non dubitemus nos toties dare dextera ipsis, quoties cupimus aliquid ab eis discere, vel per scientiam, (quam habent de his,

quæ nobis sunt secreta) vel absentia iuuari, vel opera medicari vterque Thomas. 2. 2. quæst. 75. artic. 4. Quid per Deum prodest cap. nihil prodest. de consecrat. distinct. 6. remotissimas gentes fidei Christianæ subigere, imperium Christianum extendere, operam pro virili strenuam summatibus (qui hæc curant) impendere: si nos interim & nostros principis tenebrarum tyrannidi in quieta curiositate, ac pestilenti superstitione subijcimus, aut certè subijci patimur impunè: non sine magno infirmorum scandalo?

At inquies, res dulcissima est mens sana in corpore sano, Pers. Sat. 3. corpus fidele in senecta: longè pulcherrimum aliis eruditione præeminere: maximè verò è Republic. scire quid cum suis proceribus secretò moliatur hostis, quid amicus, quid Lusitanus, aut Castellanus, quid Gallus, aut Italus, & Germanus: quid deest nostro, vel hostium exercitui absenti. Fateor quidem hoc, dum illa illis contingant modis, quos Deus probat, quos vigilans prudentia, parque diligentia inuenit. At

31 *O curuæ in terras animæ, & cælestium inanes.*
Pers. Satyr. 3.

Potest ne mortalibus quicquam dulce, pulchrum, vel commodum venire à Cacodæmone hoste versuto, mille ad nocendum ipsis vias habenti, cap. vlis. 16. quæst. 2. & totidem alias quærenti? qui à ruinæ suæ principio conatur omnibus modis humanum genus euertere & perturbare? qui dolet & erubescit charitatem, quam in cælo nequiuit seruare, homines lutea materia in terra tenere? qui humanum intellectum non potest, quemadmodum Angelus bonus illuminare, sanctus Thomas. 2. 2. quæst. 178. artic. 5. sed tantum obtenebrare? qui mendax est & pater mendacij? qui si aliquando quidpiam vel dicat, vel faciat, quo suis cultoribus vel parùm commodet: non tamen id facit vt prosit, sed vt grauissimè aliquo mendacio postea (illi fide habita) obsit? Athanas. apud sanctum Thomam. 2. 2. quæst. 75. artic. 4. Si cauendum est ab
32 inimico reconciliato, cap. accusatores. 1. 3. quæst. 5. quid de inimico prorsus irreconciliabili? Iam quòd prodesset fortunis, nec obesset vnquam illis (quod prorsus contra est) quid prodest homini totum mundum lucrari cum animæ suæ detrimento? cap. Matthæus. de Symo. & Matth. 16. Vbi est illa charitas, qua Deum plusquam nos diligere tenemur, cap. charitas est. de pœnit. distinct. 2. Si Deum Opti. Max. pro domino ducimus, vbi est ipsius timor? Malach. 1. si pro patre: vbi ipsius amor? Absint à nobis, hæc remedia: quæ ipsis morbis sunt grauiora. l. si non fuerint. §. Aristot. ff. pro soci. Absit à nobis Leonina societas, cum eo præsertim, qui tanquam Leo rugiens circuit quærens quem deuoret. 1. Petri 5. Quòd bellum iam inde à baptismo indiximus illi perpetuum, geramus grauiter, geramus & strenuè, alta mente versantes illud Pauli paulò immutatũ ad Rom. 1. Quid nos separabit à charitate CHRISTI: Quid nos faciet deserere crucis vexillũ, in quo vincendum? Quid nos faciet ad signa funesta perfidi hostis per familiaritatem transfugere? An tribulatio, an angustia, an nuditas, an periculum? Decernamus ope diuina, exequi ea quæ insequuntur, scilicet, quòd neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque instantia, neque futura, neque creatura aliqua nos separet à charitate Dei, quæ est in CHRISTO IESV domino nostro, Amen.

Inter alia, Christiane Lector, quæ me ad hæc duo notabilia dilatanda, & ad proximam exhortationem faciendam mouerunt, fuerunt quidam, qui quo tempore hanc relectionem Conimbricæ composui & pronunciaui, frequentabant Curiam Ioannis huius nominis III. non solum Lusitaniæ, sed etiam totius orbis Christiani. Regum cum primis religiosissimi, prudentissimi, & iustissimi, inque sibi subditos amore paterno, & Regia magnificentia benignissimi, & iactantes se Astrologos, euentus futuros prænunciabant: consilia, dicta, & facta in prouinciis longissimè remotis, denunciabant: fures, & furta secreta indicabant: & plagas aliquas, & morbos sine medicinis curabant, quos ante mensem post hanc relectionem in eiusdem Regis Curia publicatam, inde abiisse accepimus: vtinam & in vrbe aliqui ob eam æditam resipiscant. Et quoniam ab egregiis confessariis audio, nonnullos esse in vrbe, & in vicinis prouinciis, qui Cacodæmonum opera in prædicta quatuor vtuntur: & plurimi, præsertim fœminæ, multiplici superstitione sibi victum quæritant, etiam atque etiam rogo & flagito omnes cuiuslibet ordinis confessarios, vt occasione oblata doceant sibi confitentes, illas bases, quas in Manual. nostro Confess. cap. 11. num. 20. posuimus. Prima quod, vt virtus religionis est maxima virtutum moralium, ita vitium superstitionis ei contrarium, in suo genere est vitiorum illis contrariorum pessimum. Secunda num. 22. quòd duplex est modus inuocandi dæmonem, vnus expressus, alius vero tacitus. Expressus est quo apertè vocatur vel inuocatur dæmon, vel fit aliquid quod creditur opera ipsius dæmonis perficiendum. Tacitus autem est, quo aliquis enititur efficere aliquid per causas, quæ nec virtute sua naturali, neque ex diuina aut Ecclesiastica dispositione possunt illud efficere, vel quando huiusmodi causæ tanquam necessariæ adiunguntur aliis, quæ possunt talem effectum producere, vt primò vti verbis sacris hac conditione, vt sint scripta in illa, vel illa materia, vel tali tempore, aut hora, & aliis huiusmodi, quæ neque ad diuinum cultum, neque eius honorem, neque ad rectam rationem pertinent. Secundo adiungere causis naturalibus aliquos characteres, vim significandi non habentes, qui ad dæmones illos probè intelligentes referuntur, vel sunt nomina ignota, quæ eo ipso quod sunt talia, tacitè ad eos referuntur. Vt tertio vti causis naturalibus ad effectum supernaturalem, veluti ad agnoscendas hominum arcanas cogitationes, vel ad subito medendum. Vt quarto vti verbis sacris ad inanem effectum, sicut ad mouendum annulum supra filum, vel ad voluendum cribrum: quæ quidem non verba sacra, sed ipse diabolus mouet, vt illis verbis honorem sibi faciat exhiberi. Vt quinto, miscere falsa, veluti dicendo Christum habuisse febres. Quibus additur num. 34. qui breuia aliqua, (vt vulgo vocant,) vel coniurationes, vel nomina collo appensa gestant, nisi hæ quatuor conditiones concurrant. Prima, quòd sint nomina cognita, & intellecta, & sancta, veluti ex Euangelio, & scriptura Sacra, aut aliquo viro sancto desumpta. Secunda, quòd in eis nullus alius character, aut signum præter CHRISTI crucem, aut aliud sacrum contineatur. Tertia, quòd in eis nihil sit falsi aut vani, aut ad inuocationem dæmonum pertinens.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quarta, quòd nullam constituat spem in modo scribendi, vel ligandi: neque in eo, quod in membrana, vt vocant virgine, aut cum Sol oritur, vel quando legitur Euãgelium conscribantur: vel, quòd debeant tot filis ligari, & à puella virgine: aut quòd à nemine videatur, & alia similia, quæ neque ad laudem Dei, neque ad alium effectum naturalem, vel institutum à Deo, vel ab Ecclesia deseruiunt secundum S. Anton. 2. par. tit. 12. cap. 1. §. 13. arg. cap. non licet. 26. q. 6.

TERTIVM NOTABILE COLLIGITVR EX HIS VERBIS,

Non putet aliquis, quod iurisdictionem illustris Regis Francorum perturbare, aut minuere intendamus: cùm ipse iurisdictionem nostram nec velit, nec debeat impedire.

SVMMARIVM.

1 *Potestas summa laica an sit penes Papam.*
2 *Papa iudicat subditos imperij eo vacante, & in 149. casibus remissiuè.*
3 *Papa transtulit Imperium, super quo multa potest: & deponit reges. num. 5.*
4 *Papa Soli, & Imperator Lunæ similis. idem num. 25.*
6 *Reges Hispani, & Galli subiacuerunt imperio.*
7 *Imperij ortus quando.*
8 CHRISTVS *dominus vniuersorum etiam quatenus homo, & caput omnium hominum. num. 10. Et omnium angelorum. num. 11. Et iudex viuorum, & mortuorum. num. 11. contra Anton. Rosel. num. 66.*
9 CHRISTI *monarchia incœpit à natiuitate eius.*
12 *Papa successor Petri, & Vicarius* CHRISTI, *&c.*
13 *Benedicit qui maior benedicto.*
14 *Ecclesia militans instar triumphantis.*
15 *Rationes gubernandi optimæ quot, & quæ.*
16 *Ars altioris finis iudicat de fine inferioris.*
17 *Anima, vt finis corporis: ita temporalium spiritualia.*
18 *Commisso vno committi ea, sine quibus id commodè, &c.*
19 *Extrauag. vnam sanctam. 8. modis inducta pro communi.*
20 *Hieron. Balb. nonnullis tribuit aliena. & seq.*
22 *Negligentia conferiandi bona peccatum mortale.*
23 CHRISTVS *discreuit officia vtriusque potestatis.*
24 *Papa vbis Romæ summam potestatem laicam habet.*
26 *Clemens V. in gratiam Franciæ declarat extrauag. vnam sanctam.*
27 *Papæ Ioannis humilitas in scribendo.*
28 *Sacerdotium, & Imperium maxima dona Dei, vt differunt. & 26.*
30 *Ludouicus legem tulit contra tenentes partem contrariam.*
32 *Reges Hispaniæ exempti ab imperio hæc, & illa facerent.*
33 *Reges Hebræorum primi electi à Deo, non à sacerdotibus.*
34 *Reges Hebræorum non suberant sacerdotibus in profanis.*
35 *Reges olim præfuerunt sacerdotibus in rebus seculi. & seq. licet hodie secus.*
37 *Comes Palatinus non legitimat filium suum.*
39 *Papa à quibus abstinere debet secundum S. Petrum.*
40 *Romulus discreuit sacra à prophanis.*
41 *Moyses Aaroni commisit sacra.*

TERTIO ex prædictis verbis colligitur, supremam iurisdictionem merè laicam non videri esse penes Romanum Pontificem: quod, vt alij gladiatorio, vt aiunt gladio affirmant: sic alij mordicus, & in ostrei morem negant, inter quos

Longæuam fecit discordia litem,
Assimilémque iugis loris. quæ Gordius olim
Nexuit, atque Iouis Phrygij suspendit ad aras.

Quamobrem primò vtriusque opinionis fundamenta, quasdam velut acies, in campum educemus. Deinde virtute illarum expensa notabile nostrum faciemus ab erroribus manifestioribus vtriusque partis fautorum alienum: & multis declarationibus, & illationibus illud illustrabimus, monstrando eas: in summa, & effectu, si satis perpendantur, parum inter se differre. Pro communi opinione quadruplici de gente milites deligemus: nempe de canonica, Cæsarea, diuina supernaturali, & naturali. Et primo quidem de canonica hoc cap. quod semper, & vbique pro aduersa parte citatur: nunc primùm à nobis, pro communi expenditur, in eo quòd Innocentius III. non dixit se non posse, vel non debere perturbare, vel minuere iurisdictionem Regis Francorum, sed non intendere id facere: cùm tamen de rege dicat eum, nec velle, nec debere impedire suam iurisdictionem: ac si clariùs dixisset: Regis iurisdictionem ego nolo impedire: ille verò, neque vult, neque potest: & ita innuit posse, si vellet: nam qui è duobus sibi propositis alterum negat, alterum fateri videtur, capit. qualis. 25. distinct. l. cum prætor. ff. de iudiciis. At velle, & posse diuersa esse ponit, cap. sciscitatus. de rescript. cap. cum super. de offic. delegat. l. multum interest. C. si quis alteri, vel sibi. Et vtrunque habuit hic ob oculos Innocentius III.

Secundo pro communi facit, quòd vacante Imperio Papa iudicat illius subiectos, clement. pastoralis. §. final. de re iudic. & extrauag. 1. ne sede vacante. cum item laicus iudex est negligens, cap. licet. cap. ex tenore. infra titu. proximo. cum item actor est persona miserabilis actu, & habitu: qualis est pauper, aut vidua dies oppressa, cap. significantibus. de offic. delegat. cap. ex parte. infra titu. proxi. cum vtrobique annotatis per Innocent. & etiam persona miserabilis habitu, & si non actu, vt vidua dies non oppressa, potest validum impetrare rescriptum, antequam iudex laicus iudicare negligat: licet eo non posset vti, donec ille neglexerit, cap. ex tenore. cum resolutione Panormit. ibi, & aliorum in d. cap. licet. & d. cap. significantibus. cum item aliquid arduum occurrit, Papa prouidet circa illud, vt mirè fecit in cap. 1. de homicid. lib. 6. contra occidentes, vel mandantes occidere per assassinos. cum item aliquid maximè ambiguum occurrit ipse declarat, cap. per venerabilem. §. rationibus. qui fil. sint legi. Quale fuit olim illud, nondum penitus adhuc lucidatum dubium, de duabus quartis detrahendis à filio hærede instituto, eodémque restituere grauato: quod definiuit Ecclesiæ Romanæ princeps in cap. Raynutius. & cap. Raynaldus. de testament. At nulla ratio apta, & quæ mentem satiet serenam, reddi posse videtur, cur Papa his casibus laicos iudicare possit, cur circa illos prouidere, nisi quia laicam, eandémque supremam potestatem habeat, saltem in habitu quasi ensem intra vaginam reconditum, quem prædictis casibus & aliis similibus veluti coactus euaginet, siue exerat. Ergo propositum. Simili modo possent induci alij similes casus, in quibus Ecclesia

1

cognoscit inter laicos: quorum 16. colligit Hostien. in summa tituli proximi. §. ex præmissis. & 41. Marianus in d. cap. licet. & 149. Stephanus de potest. Eccles. super laic. & horum multos Speculat. in titu. de iudic. comper. §. 1.

3 Tertio Papa transtulit Imperium à Græcis ad Germanos, anno à nato Saluatore 776. secundum gloss. singul. & receptam in cap. venerabilem. de elect. Ipse dedit potestatem eligendi Imperatorem illis septem Germaniæ magnatibus, qui recensentur à gloss. in cap. ad Apostolicæ, sub finem de re iudic. lib. 6. Ipse cognoscit de Imperatoris electione, confirmanda ne sit, an cassanda. Ipse confirmat, aut cassat eam, prout iustum fuerit. d. cap. venerabilem. Ipsi iurat Imperator fidelitatem, cap. tibi. 63. distinct. clement. 1. de iureiurand. Ipse confirmatum & coronatum Imperatorem iustis de causis deponit, d. cap. ad Apostolicæ, de re iudic. lib. 6. quod continet sententiam, qua Innocentius IIII. deposuit Fredericum II. Hæc autẽ, & alia id genus facere superioris est, & eius, qui super eum, qui talia patitur, iurisdictionem habet, arg. cap. inferior. 21. distinct. cap. cum inferior. de maiori. cap. cum ex iniuncto. de hæret. & totius tituli, de confirmatione vtili, vel inutili. At eam non haberet, nisi suprema potestas laica penes eum esset. Ergo propositum.

4 Quarto, quòd potestas Papalis auro, Imperatoria verò plumbo comparatur in cap. duo sunt. 96. distin. Et quòd Papa Solis instar est orbi: Imperator autem instar Lunæ, cap. solitæ. de maior. At luna quod lumen habet, à Sole recipit. Ergo & Imperator quam potestatem habet, à Papa dicetur habere.

Quinto, quòd Nicolaus Papa id expresè ait in cap. 1. 22. dist. in illis verbis. CHRISTVS *Petro æternæ vitæ claui gero, iura terreni simul & cælestis Imperij commisit.* quid clarius dici potuit? Et in c. authoritatem. 15. quæst. 6. ait: *Hæc in mandatis damus, & spirituali simul, & temporali gladio, malignos illos insequantur.* si gladius vterque apud Papam non est, quorsum Nicolaus hoc mandat Episcopis Galliæ?

5 Sexto, ne dicas aliud esse de Regibus, aliud de Imperatore, probo Reges, quibus non imperat Imperator, Papæ subesse. Tum, quia Zacharias Papa deposuit Childericum Regem Francorum, cap. alius. 15. quæst. 6. & Innocentius IIII. in concilio Lugdunensi dedit coadiutorem Regi Lusitanorũ, cap. grandi. de supple. neglig. prælat. lib. 6. Tum, quia nemo potest libertatem sibi quærere ab obedientia, & illi annexis, vni debita: nisi se alteri subdendo, cap. accedentes. cap. cum nõ liceat. cap. cum ex officij. de præscript. nemini enim licet esse ἀκέφαλῶ siue sine capite,
6 cap. nulla. cum gloss. 93. distinct. At Reges Christiani omnes etiam Hispani, & Galli subditi fuerunt Imperatori, cap. volumus. 11. quæst. 1. & l. in Lusitania. ff. de censi. Ergo vel adhuc illi subijciuntur, vel alteri: non illi, vt ipsi mordicus asseuerant, nec alij quàm Papæ. ergo illi subiacent. Tum, quia Innocent. in cap. per venerabilem. qui fil. sunt legit. dicebat, Regem Francorum, qui dicitur ibi non subesse Imperatori, subiectum esse Papæ. qui idem in cap. licet ex suscepto. de foro competen. ad Papam aiebat, recurrendum esse, quando non est alius superior. Et Hosti. quem Ioan. Andr. & Anton. secuti sunt, affirmauit in d. cap. per venerabilem. Reges Franciæ, Hispaniæ, & Angliæ peccare, si non cognoscant superiorem, aut Imperatorem, aut Papam: quia non potuerunt vsucapere libertatem ab imperio, nisi se alteri subdendo. Is idem dixit in cap. cum Ioannes. de fid. instrum. verb. ad nostram. à Regibus non agnoscentibus superiorem in temporalibus, ad Papam appellari posse, quem sequitur Panorm. in cap. exposita. de arbitris, & in cap. si duobus. §. 1. de appellat. At hæc non possunt constare, nisi Reges, quibus non imperat Imperator, subsint Papæ. Ergo illi ei subsunt: & non possunt ei subesse in temporalibus, nisi suprema potestas laica sit penes eum: ergo communis opinio est vera.

Septimo idẽ probatur lege Cæsarea, eo quòd lex, bene à Zenone. C. de quadri. præscript. probat, Imperatorem suscipere insulas, id est diadema, iuxta glo. fin. illius, seu coronam, iuxta Alberic. col. 7. ibidem. & non ab alio, quam à Papa, & quòd lex, omnes dies. C. de feriis, coniuncta gloss. fin. verb. ortus. probat, tunc demum imperium oriri, quando Imperator coronatur. Ergo à Papa cum corona sumit imperium. Et ita vel tacitè fatetur illud habere à Papa. Imo expresim legibus Papæ, & per consecutionem potestati eius legislatiuæ, agnoscit Imperator se, subsque subiacere in authẽ. de monachis. §. si verò reliquens. & authentic. quomodo oporter episcopos. §. 1. colla. 1. & in authent. vt clerici apud proprios Episcopos. §. fin. collat. 6. & in authent. de ecclesiast. tit. in princip. collat. 9. & horum nulla ratio alia, quæ apta sit, reddi posse videtur, quàm, quia suprema potestas laica est penes Papam. Ergo propositum. 7

Octauo, idem probatur sacris litteris, eo quòd CHRISTVS non solùm quatenus verus Deus est, & fuit Dominus vniuersorum, Psal. 23. *Domini est terra, & plenitudo orbis terrarum, & vniuersi qui habitant in eo.* cap. quo iure. 8. distinct. sed etiam quatenus perfectus homo. Tum, quia illi dicitur: *Dabo tibi gentes, hæreditatem tuam, & possessionem tuam, terminos terræ.* Psal. 2. illi reges cum insulis oblaturos esse munera: illum dominaturum esse à mari vsque ad mare, prænunciatum est, Psal. 71. Quod aliqua saltem ex parte impletum est, quando à Magis fuit adoratus, Matth. 2. Ille rex regum, & dominus dominantium. Apocalyp. 19. Sed quid mendicamus? illi data est potestas omnis, & in cælo, & in terra. Ioan. vlt. cap. quod ad humanitatem referendum esse D. Hieron. & Augustt. testantur: quia quoad diuinitatem indubitatum erat, eleganter refert & sequitur doctissimus ille Aquinas de regim. princip. lib. 3. cap. 12. sub finem: qui duobus sequentibus ostendit à natiuitate CHRISTI eius monarchiam etiam quo ad temporalia cœpisse. Quod plerique omnes sequuntur, & in his Hosti. in cap. quod super his. col. 4. de vot. & D. Antonin. 3. par. tit. 3. cap. 2. col. 5. Iacobus Almaynus de potestate Papæ. cap. 8. col. 6. rationem in hoc adducens neruosissimam, & per natiuitatem intelligens conceptionem illam in vtero virginis matris terque, quaterque mirabilem. pro quo facit, l. qui in vtero. ff. de statu hominum. Adde quod ille etiam quatenus homo, est caput super omnem Ecclesiam, ad Ephesios 1. & caput omnium, etiam qui natiuitatem ipsius præcesserunt: siue sint vniti per gloriam, siue per gratiam, siue per fidem tantum, siue sint quandoque vniendi, siue nunquam: dummodo sint ad id in potentia: ita, vt omnes homines huiusmodi ipsius membra mystica sint, vt docet S. Thom. 3. par. quæst. 8. artic. 3. Adde quo magis demiremur, magisque obstupescamus, ille est 8 10 11

Universidad de Deusto
Biblioteca

caput omnium angelorum: nam hoc nomine ministrauunt ei, vt habetur Matth. 4. est caput omnis principatus, & potestatis, ad Colos. 2. & ad Ephes. 1. & positus ad dexteram patris in cælestibus super omnem potestatem, & principatum, & virtutem, & dominationem, & omne nomen, quod nominatur, non solùm in hoc sæculo, sed etiam in futuro: & omnia subiecit sub pedibus eius, ad Ephes. 1. Quæ omnia conuenire CHRISTO IESV, non solùm qua parte est Deus, sed etiã qua parte homo, docuit magnus ille Thom. receptus. 3. par. q. 8. artic. 4. Ille denique sanctus Sanctorum, constitutus est iudex viuorum, & mortuorum, Actorum 10. Et ne putes hoc ad eum pertinere solùm, quatenus est Deus, audi illud Ioan. 5. cap. *Potestatem dedit ei iudicium facere: quia filius hominis est.* per quod ita cõcludit post alios sacros authores, sacer & ipse Thom. communiter receptus, 1. par. q. 59. artic. 2. Erat igitur, & est CHRISTVS, etiam quatenus homo, monarcha totius orbis, etiam in temporalibus. At Papa successor est Petri, & CHRISTI Vicarius, iuxta textum in hoc omniũ iuris aptissimum in cap. licet. de translati. prælat. illi dictum est: *Quodcunque ligaueris super terram, &c.* Matth. 16. cap. transfertur in cap. quodcunque. 24. q. 1. & in cap. à nobis. 2. de sententia excommunicat. factum ab ipso censetur factum à Deo: non enim puri hominis, sed vicem Dei gerit in terris, cap. quanto. de translat. prælat. expresso, & omnium iuris in hoc optimo, ex quo ibi Hostien. infert, idem esse tribunal eius, quod CHRISTI. & gloss. singul. ibidem, ideo neminem illi dicere posse: *Cur ita facis?* & quidam Anglicus relatus per gloss. sing. in procemio clemen. ad ostendendam amplissimam Romani Pontificis potestatem sic Papam alloquebatur: *Papa stupor mundi, qui maxime rerum, Nec Deus es, nec homo, quasi neuter inter vtrunque.* & gloss. singul. in cap. serpens. de pœnit. dist. 1. dixit, perinde sacrilegium cõmittere qui Papæ mentitur, ac qui Deo: quia eius vices gerit. Cum igitur CHRISTVS vtranque potestatem habuerit, & in vtraque sibi tam magnificè substituerit Petrum, habuit ergo & vtranque Petrus: habet ergo & hodie vtranque Paulus III. successor eius. Et verum erit illud Innocentij IIII. in cap. 1. de constit. ab omnibus receptum, *Papæ CHRISTI Vicario omnis creatura subiecta est.*

13 Nono facit, quòd qui benedicit maior est illo, qui benedicitur, ad Hebr. 7. & cap. denique. 21. distinct. & maior non potest coargui à minore, iuxta illud, *Seniorem ne increpaueris.* 1. ad Timot. 5. & cap. Paulus. 2. q. 7. facit cap. qualis. cap. oues. cap. laici. ead. cauf. & quæst. quæ fundantur in facto illius pessimi Cham, qui se maiorem, nempe patrem irrisit, Genes. 9. patet & per multa, quæ congerit ex sacris litteris Gratianus, cap. plerunque. 2. q. 7. At Imperatorem, & omnes alios reges Papa benedicit, Papa cum opus est coarguit. Ergo maior est illis.

Decimo facit, quòd Saul primus Hebræorũ Rex, à sacerdote Domini, scilicet Samuele vnctus fuit, 1. Reg. 10. cap. secundus item, scilicet Dauid, eod. lib. cap. 16. quem etiam Nathan propheta grauissimè reprehendit, 2. Regum 12. & Hieremias constituitur super gentes, & regna, vt euellat & dissipet, ædificet, & plantet, Herem. 1. & cap. solitæ. de maiori. & si quid difficilè & ambiguum inciderit iubetur Hebræorum populus ad sacerdotes Leuitici generis, & iudicem, qui pro tempore fuerit accurrere, Deuteron. cap. 17. & cap. per venerabilem. §. rationibus, qui filij sint legit. Quis ergo neget sacerdotibus subijci omnes, etiam laicos, etiam principes supremos?

14 Vndecimo facit, quòd Ecclesia militans instar triumphantis est constituta, iuxta illud Apocal. 21. *Vidi Hierusalem sanctam nouam descendentem de cælo.* hoc est, Ecclesiã militantem veluti exemplatam à triumphante, iuxta gloss. singul. clement. ad nostram. verb. Ecclesiæ. de hæret. & ita est vna, sicut & triumphans, iuxta illud, *Vna est columba mea.* Cantic. 6. quod de Ecclesia militante intelligit Hierony. in cap. loquitur. 24. quæst. 1. habetur in symbolo maiore, & symbolo 4. scilicet, cap. firmiter. §. vna. de summa Trinit. Ergo, sicut in triumphante vnus est omnium princeps: ita & in militante vnus erit omnium monarcha. Confirmatur hoc ex eo, quòd vnius corporis vnum caput esse oportet, alioqui, monstrum diceretur, cap. quoniam in plerisque. de offic. ordin. l. non sunt liberi. ff. de stat. hominum. Ergo & vnius Ecclesiæ vnum caput sit oportet: & non est aliud, quam Papa. Ergo propositum.

Duodecimo, idem probatur ratione naturali, eo quòd optimum optima decent, cap. vilissimus. 1. q. 1. cap. licet. 8. quæst. 1. l. fin. ff. de constit. principum. sicut & pessimum pessima consequuntur, cap. illud. 8. q. 1. cap. principium. de pœnit. distin. 2. At rationum gubernandi, (quæ tres sunt, Aristocratia, siue optimatũ: Democratia, siue popularis: & Monarchia vnius, siue regalis: optima est Monarchia, siue regalis, secundum Aristotelem 5. Ethicor. & 3. Politicor. pro quo est cap. in apibus. 7. quæst. 1. & omnium legislatorum optimus & maximus fuit CHRISTVS. Ergo optima ratione gubernandi suam Rempublicã Christianam instituit. Et ita vnus est totius Ecclesiæ siue Reipublicæ Christianæ princeps, & non alius quàm Papa. Ergo ipse.

Decimotertio faciunt aliæ tres rationes naturales, quòd nemo dat quod non habet, neque non habet quod dat, cap. quod autem. de iure patronat. l. si vniuersæ. C. de legat. Et quòd maior potest, id quod minor, cap. illud. 95. dist. cap. historia. 33. quæst. 2. & quòd cui plus licet, licet etiam quod est minus, c. cui plus. de reg. iur. lib. 6. l. non debet. ff. eodem. At Papa dedit potestatem eligendi & faciendi Imperatorem: Papa dat potestatem gubernandi temporalia, iuxta citata in 3. argum. & ipse gubernat spiritualia maiora vtique temporalibus, cap. illud. de maior. & est maior Imperatore. Poterit ergo Papa gubernare temporalia.

16 Decimoquarto facit illa ratio naturalis, quæ dictat, eius esse iudicare de mediis, cuius est iudicare de fine, l. de qua re. ff. de iudiciis. l. oratio. ff. de sponsal. vt medicinæ ars, cuius finis est sanitas, iudicat de mediis sanitatis, cap. tua. de homicid. & ars militaris, cuius finis est victoria, iudicat de equestri, quæ ad illam est necessaria: & equestris iudicat de frenefactiua: & generaliter, vt Aristoteles 1. Ethicorum docet, in omnibus artibus, & potestatibus ordinatis, illa, cuius finis est altior, & potentior, præcipere debet, & dirigere illa, quorum finis inferior est, & ordinatur ad illum finem altiorem: vt ars architecti, cuius finis est ipsa domus tota, præcipit, & dirigit artes illas aliorum artificum, quarum finis est inferior, & subordinatus illi altiori fini: quales sunt artes lapidicidarum, & lignicidarũ, & id genus aliæ. At certum est

potestatis

potestatis Papæ finem esse fœlicitatem æternam, & omnes in illam dirigere: & potestas secularis quoddam medium est tendendi in eum, cap. princeps. 22. quæst. 5. ibi, *Sæpe regnum cæleste proficit per terrenum.* facit, cap. regum. eod. causa, & quæst. cap. vides. eadem causa. quæst. & ergo ad Papam, pertinet potestatem secularem iudicare. quod eleganter expressit Henricus à Gandauo quolibet. 6 art. 23.

17 Decimoquinto, facit illa ratio naturalis, quòd sicut corpus est propter animam: ita temporalia sunt propter spiritualia. Et vt finis corporis est anima: ita finis temporalium sunt spiritualia: & per consecutionem potestas temporalis est, propter spiritualem: atque ideo potestas spiritualis iudicat de temporali, & dirigit illam, veluti medium quo tenditur in suum finem.

18 Decimosexto facit illa ratio naturalis, quæ dictat, commisso vno censeri commissa illa, sine quibus id expediri non potest, l. 2. ff. de iurisdictio. omni. iudic. cap. præterea. de offic. deleg. imo etiam illa, sine quibus id expediri quidem potest, sed non commodè, l. penult. ff. de vsufruct. l. quicunque. §. si ei, qui ad vendendum. ff. de instit. per quod pulchrè reprobat Aret. in cap. de testib. gloss. singul. quæ secunda est, cap. solet. de sententia excommunicat. lib. 6. sicut etiam pulcherrimè ait Bart. in l. ambitiosa. num. 17. ff. de decret. ab ordine faciend. quòd commisso arbitrio super statu pacifico Reipublicæ, censetur data potestas compellendi ad concordiam ciues etiam particulares.

19 Postremò hæc opinio videtur definita pro vera in extrauagan. vnam sanctam. de maiori. & obed. Primo quidem quatenus habet, subesse Romano Pontifici, omni humanæ creaturæ esse de necessitate salutis. Secundo quatenus propè medium ait, *Qui in potestate Petri temporalem gladium esse negat, malè verbum attendit Domini, proferentis, Conuerte gladium tuum in vaginam.* Tertio, ibi rursum: *Vterque est in potestate Ecclesiæ, spiritualis gladius, & materialis.* Quarto, ibi: *Oportet gladium sub gladio esse, & temporalem authoritatem spirituali subijci potestati.* Quinto, ibi: *Lex diuinitatis est, infima per media in suprema veduci.* Sexto, ibi: *Non ergo secundum ordinem vniuersi omnia æquè immediatè: sed infima per media, inferiora per superiora in ordinem rediguntur.* Septimo, ibi: *Spiritualis potestas terrenam habet instituere, & iudicare, si bona non est.* Octauo, ibi: *Spiritualis iudicat omnia.* quis ergo catholicus neget apud Rom. Pontificem esse vtranque potestatem, alteram in actu, alteram saltem in habitu?

Hæc sunt, amplissima & ornatissima Concio, fulcra illa, quibus hæc sententia communis annitens, regina veluti quædam magna stipante caterua, incedit: quam mille sequuntur non (vt ille ait) oreades: sed insigni authoritate doctores. Quorum de numero sunt Innocent. hic cum Hostien. gloss. & Ioan. Andr. quos Petrus ab Anchar. Anton. à Butr. Panor. Imol. Andr. Sicul. Felyn. & Dec. sequuntur: gloss. item Hostiens. Panor. Præpos. & communis in cap. causam quæ. qui fili. sunt. leg. Archidiac. & Cardin. Alexand. in cap. quoniam. 10. distinct. & Alexand. in cap. cum ad verum. 96. distin. Oldr. consil. 81. Bartol. item in l. 1. §. præsides. ff. de requiren. reis. innuens contrarium esse hæresim, & quasi ob id hæreseos fuisse damnatum Dantem Florentinum, Poëtam alioqui celeberrimũ. Bartol. item eleganter in extrauag. ad reprimendam. in verb. totius orbis. Paul. Castren. in l. non ambigitur. ff. de legib. Augustinus Anchonita. de potest. eccles. S. Antoninus 3. parte. titu. 26. cap. 14. §. 17. Prieras verb. Papa. quæst. 10. & 11. Ioan. Selestadiens. in quadriuio. 1. par. col. 1. nouissime Hierony. Balb. episcopus Corsens. vir varia lectione, & eruditione insignis, in lib. de coronatio. Imperatoris ad Carolum V. qui nunc fœliciter imperat, non semel hanc tenet: quamuis frequenter in contrariam inclinet: quam nescio an indiligentia lapsus imposuit Bart. in prædict. locis: cùm tamen Antoni. à Rosellis in tractat. de potest. Imperator. col. 15. ægreferat, & lugeat, illum adhæsisse huic, quam nunc fundauimus, conclusioni communi. Idipsum imposuit idem Hierony. Innocent. in d. cap. licet. de foro compet. qui tamen expresse ait, Imperatorem suum Imperium habere à Papa. Idipsum imposuit etiam Archid. in cap. duo. & cap. si Imperator. cap. cum ad verum. 96. distinct. in quorum nullo, de hac conclusione vllum verbum fecit. Eandem imponit etiam Hostiens. in summa. tit. de appellatio. in §. quoniam. qui nusquam est. & in §. à quo. 2. col. vbi aliquid ad hanc rem pertinens dicens, communiorem potius amplectitur, si satis perpendatur: sicut & illam amplexus fuit in summa tit. qui filij sint legit. §. qualiter, & à quo. 3. col. Denique hanc esse opinionem communem affirmant Panormit. Innocent. & Imol. in cap. si duobus. §. denique. de appellatio.

CONTRARIÆ OPINIONIS FVNDAMENTA.

IVvs tamen conclusionis frequentius receptæ gloriam multa interturbant: & adeo quidem, vt me quoque ipsum, qui olim ab ea stabam, pridem in contrariam, vel potius diuersam vi sua traxerint, quæ etiam desumuntur, ex ratione canonica, Cæsarea, Diuina supernaturali, & naturali.

Et primo quidem ex canonica deligitur hoc cap. multipliciter in hoc expensum. Primo quatenus author eius Innocentius III. de suprema laica potestate Francorum inquit, illam esse Regis illorum: non obscurè innuens, eam ad se non pertinere. Secundo verò, quatenus inquit, non esse sui propositi illam perturbare: cùm tamen id nequiuisset omittere, si ad Papam illa spectasset: quia negligentia conseruandi res Ecclesiæ suæ, peccatum est prælato, cap. in canonibus. 16. quæst. 1. cap. irrefragabili. de offic. ordin. & non quale quale peccatum: sed mortiferum, si est magna, secundum gloss. multis singul. in cap. ea quæ. de offic. Archid. imo & dignum, propter quod quis deponatur ab officio, secundum glos. etiam multis singul. in cap. dictum. 81. distinct. Tertio verò, quatenus innuit, ita se habere Papam ad Francorum Regis iurisdictionem, ac Rex ad iurisdictionem ipsius. At constat iurisdictionem Papæ nullatenus spectare ad Regem. Ergo nec illa quæ Regis est pertinet ad Papam. Quòd autem Innocentius loquatur de suprema laica potestate, patet: nam ipsemet asseruit in cap. per venerabilem. qui fil. sunt legit. Francorum Regem, (de cuius iurisdictione, & potestate hic agitur) nemini esse subiectum. Quarto, quatenus probat non potuisse vllo modo Papam cognoscere de hac causa, si fuerat fundata contra Regem Franciæ, ordinaria via: sed solùm extraordinaria, scilicet denũciationis, eo quòd allegabatur, peccare mortaliter

non

Universidad de Deusto
Biblioteca

non restituendo illud feudum Anglo. At si superior eius fuisset, potuisset cognoscere aliquo modo de hac causa: etiam si fuerat feudalis, etiam ordinariè: quoniam cùm inter dominum, & subditum est contentio de feudo, non cognoscit dominus: sed ordinarius, si non sunt pares curiæ, cap. 1. de controuers. feudi apud pares curiæ, & cap. imperialem. §. fin. de prohib. feud. alien. per Freder. vbi glos. recepta: imo & si sint pares curiæ, si tamen illi sint suspecti, ordinarius cognoscit, secundum Bal. in d. §. fin. & Præpo. in cap. 1. num. 2. de inuestitur. in marit. facta. Cum igitur Innocentius III. præsupponat hic nullo alio modo, quàm ratione peccati posse cognoscere de hac causa, clarè præsupponit, nullo modo esse suum ordinarium.

Secundo facit, quòd S. August. in cap. quo iure. 8. dist. iura humana ideo ait iura temporalium Imperatorum esse: quia Deus per Imperatores, & rectores seculi ipsa iura humana distribuit humano generi. Audis, non Papam, sed Deum per Imperatores iura humana humano generi distribuere? Neque aliud sentit Gregor. Nazianzen. in cap. susc ipitis. 10. distin. Cyprianus item relatus in cap. quoniam. cad. dist. sic loquitur. *Mediator Dei, & hominum homo* CHRISTVS IESVS *sic vtriusque potestatis officia discreuit, vt Imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerent: & rursus Pontifices pro temporalium tantummodo cursu, Imperatorum legibus vterentur.* Audis CHRISTVM discreuisse vtriusque potestatis officia? Audis, Papam egere Imperatore quoad bona temporalia? Audiamus nunc Nicolaum idem repetentem in cap. cum ad verum. 96. distinct. & addentem, *Postquam ad verum, scilicet* CHRISTVM *ventum fuit, nec Imperatores iura Pontificis arripuisse: nec Pontifices iura Imperatorum vsurpasse.* an non clarè distinguit vtriusque iura?

Tertio facit, quòd Gelasius Papa ita Imperatorem alloquitur in cap. duo sunt. 96. distin. *Duo sunt quippe, Imperator Auguste, quibus principaliter hic mundus regitur, authoritas sacra Pontificum, & regalis potestas.* Audis verbum, duo? Adde, quòd ex cap. Constantinus. eiusdem. 96. dist. iuncto cap. fundamenta. de elect. lib. 6. & cap. futuram. 12. q. 1. colligitur, per donationem Constantini cõuenire Papæ supremam in vrbe Roma laicam iurisdictionem, & non ex suo summo Pontificatu: omitto cap. nos si incompetẽter. §. sed notandum. 7. quæst. 1. qui non solitus in hoc allegari habet, duas esse personas, quibus mundus iste regitur, regalem scilicet & sacerdotalem: & sicut reges præsunt in causis sæculi: ita sacerdotes in causis Dei. Et paulò post habet, quòd sicut Ozias à Domino percussus est: quia sacerdotum officia vsurpare non licuit: sic sacerdotibus, & prophetis regum officia vsurpare non licuit. Quid clarius potuit dici in huius partis confirmationem?

Quarto facit, quòd S. Ambrosius in cap. conuenior. 23. q. 8. dixit, ad Imperatores palatia, ad sacerdotes, pertinere Ecclesias. Et Innocentius III. in cap. solitæ. de maior. & obed. Papam Soli, & Imperatorem Lunæ confert: sed Luna non fuit per Solem facta, nec à Sole dependet: immo diuerso defertur in cælo: quia defertur in primo, cùm tamen Sol deferatur in quarto. Ergo nec Imperator fit à Papa, nec dependet ab eo.

Quinto, quòd Honorius III. in cap. tuam. de ordin. cogni. præsupponit, se quidem idoneum iudicem ad cognoscendum de natalibus reginæ Cypri. ad cognoscendum verò de successione, non ipsum, sed regem Francorum existere competentem. Et Alexand. III. in cap. causam, quæ. 2. qui fil. sunt leg. respondit, ad regem, & non ad Ecclesiam pertinere de possessionibus cognoscere: & addidit, *Ne videamur detrahere iuri regis Anglorum, qui ipsarum iudicium ad se asserit pertinere.* Audis iurisdictionem aliquam esse, quæ ad regem Anglorum, & non ad Papam pertinet? Idem Alexand. in cap. si duobus. §. denique. de appellat. declarat, extra terras Ecclesiæ, non posse ad ipsum appellari à iudice eiusdi, nulla inter supremam, & inferiorem facta differentia. Quin & glos. singul. in cap. quoniam. distinct. 10. tenet ab Imperatore ad Papam non posse appellari, quod totus seruat Christianissimus.

Sexto faciunt multa, quorum prætereo inductionem, scilicet cap. quæsitum. 23. quæst. 4. & cap. princeps. & cap. regum. 23. quæst. 5. & cap. celebritatem. de consecrat. distin. 1. Referam tamen extrauag. meruit. de priuileg. per quam Clemens V. in gratiam regni, & regis Francorum declarauit, nullum eis fieri præiudicium per extrauag. illam, vnam sanctam. de maior. supra in vltimo fundamento alterius partis relatam, & octupliciter pro parte contraria inductam.

Septimo, idem probatur ratione Cæsarea, qua Imperator dominus dicitur mundi, l. deprecatio. ff. ad l. Rhod. de iactu. l. bene à Zenone. C. de quadri. præscr. l. 2. §. penult. C. de iureiur. propter calu. dand. l. 1. §. & cum lex. C. de rei vxor. Non est igitur Papa dominus mundi: cum duo insolidum nequeant esse domini, l. si vt certò. §. si duobus. ff. commoda. Adde, quòd Papa Ioannes scribens Iustiniano præposuit nomen illius suo: cum tamen Iustinianus scribens Papæ contra fecerit, vt habetur in inscriptionibus, l. inter claras. & legis sequentis. C. de summa Trinit. quod non videtur fuisse facturus Papa, si superior fuisset Imperatore in omnibus, tam temporalibus, quam spiritualibus: quia indiscreta videri potuit illa modestia, argum. cap. *Cum humilitatis causa mentiris: si antea non eras peccator, mentiendo efficeris. 22. quæst. 2.*

Octauo facit, quòd Cæsar in l. 1. C. de veter. iur. enucl. ait, Imperium traditum esse à cælesti maiestate Imperatori. Idem in princip. Authent. quomodo oporteat episcopos. collat. 1. testatur, maxima dona Dei à superna clementia donata esse, sacerdotium, & Imperium: illud quidem diuinis ministrans: hoc autem humanis præsidens: & vtraque ab vno eodémque principio procedentia, humanam exornare vitam. quid clarius dici potuit? Audis vtrunque donum à superna clementia collatum? Audis, vtrunque ex vno eodémque principio manare? Non igitur alterum ab altero. Idem in Authent. de non alienan. §. sancimus. collat. 2. dixit, Imperium à sacerdotio parum differre: quod nequit intelligi quoad dignitatem & perfectionem: cùm tanto sit Imperio sacerdotium sublimius, quantò aurum plumbo, cap. duo sunt. 96. distinct. Ergo intelligendum est quoad originem, eo quòd vtrunque manat à Deo immediatè: quod est propositio nostra. Idem in Authentic. de instrument. fide. & caut. §. quia igitur. collat. 6. dicit, Imperium à Deo de cælo institutum: suprema ergo potestas laica non nascitur ex eccles. nec penes Ecclesiæ principem est.

Nono

30 Nono facit id, quod refert Albe. in l. bene à Zenone. C. de quadri. præscript. num. 16. scilicet Ludouicũ à Bauaria cum electoribus condidisse legem quãdam, relatam ab ipso ibi ad verbum, quæ declarabat potestatem Imperatoriam esse immediatè à Deo: & incurrere crimen læsæ maiestatis, quicunque diceret electum in Imperatorem ante coronationem non esse verum Imperatorem, vel non posse administrare Imperium: quam legem Albericus ait iustam visam fuisse tunc multis prælatis, & eruditis viris Romæ, vbi tũc ipse agebat. Facit, & epistola Philippi regis Frã

31 corum cognomento Pulchri ad Bonifacium VIII. conditorem prædictæ extrauag. vnam sanctam. qua negat Franciam, eiusque regem in temporalibus subiici Papæ. quod & satis innuit prædicta extrauag. meruit. de priuileg. allegata in argumen. præcedenti.

32 Facit, quòd omnes Hispaniæ reges, qui se credunt nemini subiacere in temporalibus, iuxta glos. multis singu. in cap. Adrianus. 63. distin. quæ tamen habet similem in cap. & si necesse. de donat. inter vir. & vxor. ægerrime ferunt se vocari subiectos, & (vt cum vulgo loquar) vasallos Papæ in temporalibus. Quis enim eorum ferat subditum suum à seipso ad Papam appellantem? Quis eorum pareat Papę iubenti, ne in illa, vel illa causa prophana cognoscat? Quis eius legitimationem quoad successionem temporalem in suis regnis recipiat? Quis legebus eius contrariis suis extra spiritualem & ad spiritualia ordinatam materiam pareat. Qui etiam horum regnicolæ audiant æquo animo suos reges subesse Papæ in temporalibus? At vel oportet opinionem communem paulò aliter declarare, vel fateri, & reges præfatos & eorum subditos perseuerare in peccato mortali, & confessarios eorum non posse illos absoluere, citra sacrilegij crimen, quod durum esset concedere.

33 Decimo sacris litteris, siue iure diuino supernaturali, hoc ipsum demonstratur: nam Saul rex primus Hebræorum à Deo fuit electus & factus, non à sacerdote: licèt per sacerdotem illa electio fuit publicata, & vnctio ministerialiter celebrata. 1. Regum 10. capit. quod habet, Samuelem dixisse Sauli: *Vnxit te Deus super hæreditatem suam.* & iterum, *Vnxit te Deus in principem.* & paulo inferius: *Certè videtis quem elegit Dominus.* Dauid item secundus Hebræorũ Rex non fuit electus à Samuele, sed à Deo, 1. Reg. 16.

34 Vndecimo etiam sacris litteris probatur, eo quòd numquam in eis legitur Saulem, vel Dauidem, vel vllum alium Hebræorum Regem subiacuisse quoad temporalia sacerdotibus, nec ei obedisse in illis, saltem qua parte sacerdotes erant, quamuis qua parte nuncij erant Dei, obedire tenerentur: sed illud non erat obedire sacerdotibus, sed Deo, argum. capit. cum aliquibus. de rescript. lib. 6. cap. hi, qui de præb. eod. li. l. qui autem. §. fin. cum l. sequenti. ff. de constit. pecu. per quam singulariter probatur, etiam directam actionem quæri alicui per liberam personam, quando illa interuenit vt nuncius: imo in capit. nos si incompetenter. §. sed notandum. 2. quæst. 7. habetur singulariter, Dauidem præfuisse sacerdotibus

35 in causis secularibus, subiacuisse verò illis in causis Dei, & 3. Regum 1. Propheta Natam appellat Dauidem dominum suum per illa verba, *Domine mi Rex,* & per illa: *A domino meo Rege,* & per ea: *Mihi non indicasti seruo tuo.*

Duodecimo facit, quòd etiam in Euãgelio Saluator noster iubet reddi ea, quæ sunt Cæsaris, Cæsari, quæ sunt Dei, Deo. Matth. 22. capit. conuenior. 23. quæst. 8. imo quod maius est, tributum soluit illi pro se, & pro Petro, Matth. 17. & cap. tributum. 23. quæst. 8.

36 Decimotertio facit, quòd illa duo luminaria totius orbis Christiani Petrus & Paulus Apostolorum principes, quibus hic dies sacer est, id manifeste videntur docuisse: Petrus quidem in 1. epistola ca. 2. qui relatus in cap. solitæ. de maiorit. & obedien. iubet omnibus Christianis, obedire Regibus, etiam ethnicis, quales tunc omnes erant: Paulus verò ad Rom. 13. & ad Titum 3. relatus in cap. conuenior. 23. quæst. 8. & in cap. 2. de censib. præcipit, vt omnis anima sublimioribus potestatibus subdita sit, quos constat non cœpisse quicquam à Petro, quippe qui essent ethnici, sed à Deo ipso, vel à populis, qui eam ab eo acceperunt, iuxta illud: *Omnis potestas à Deo est.* ad Rom. 13. Idem item Paulus relatus in cap. 1. ne cleri. vel mona. ait 1. ad Timoth. 2. *Nemo militans Deo implicat se negotijs secularibus.* qui verò maximè militare Deo debet, Papa est, cap. si Papa. 40. dist. Ergo non debet esse penes eum potestas merè laica omnium secularium.

Decimoquarto ratione naturali idipsum ostenditur, eo quod illa suader, singula officia singulis esse committenda personis, cap. 1. 89. dist. cap. cum singula. de præb. lib. 6. l. nemo. C. de adsess. & l. consulta. C. de testa. Et ideo excepta necessitate, nemo debet esse carnalis simul & spiritualis pater eiusdem, cap. ad limina. 30. quæst. 1. nec Comes Palatinus proprium legitimat filium, secundum glos. singularem cap. per venerabilem. verb. regi. qui filij sunt legit. quam sequitur Anchar. consil. 320. Primum dubium, 3. dubio. Anto. à Rosellis de legitimat. in cap. de causa materiali. num. 12. Ioan. ab Anna. consil. 29. Visa Imperiali. dubio 3. quamuis contra tenuerit Bal. in l. si consul. 4. quæst. ff. de adoptio. & Bologninus in additio. consilij præfati Ioannis. At monarchia spiritualis, siue summum sacerdotium, & summum imperium, siue secularis monarchia, duo sunt munera distincta, & non quomodocunque, sed vt aurum, & plumbum, cap. duo sunt. 96. dist. imo, & vt duo luminaria diuersis præsidentia, capit. solitæ. de maiori. & vt duo dona maxima Dei, authen. quomodo oporteat episcopos, collat. 2. in princi. Ergo non sunt committenda vni aut certè melius committuntur duobus. At Dei opera sunt perfectissima, Deut. 32. Ergo illa duo nõ vni, sed duobus fuere à CHRISTO summo Deo commissa.

Decimoquinto, facit illud ab hac ead. naturali ratione manans, scilicet, *Qui ad vtrunque festinat neutrum bene peragit.* l. nemo. C. de assess. & illud, *Pluribus intentus minor est ad singula sensus.* & illud, *Psalterium cum cithara male concordat.* cap. quod à te cap. diuersis fallaciis. de cleri. coniugat.

39 Decimosexto facit ratio canonica mixta naturali, ob quam in capit. te quidem 11. quæst. 1. Petrus sic alloquitur Clementem destinatũ Papam, *Oportet summo te studio nti Clemens, vt omnes vitæ huius occupationes abiicias, ne fideiussor existas, nec aduocatus fias, neue in vlla alia occupatione mundialis officij prorsus immiscaris, ne præfocatus præsentibus hominum curis, non possis verbo Dei vacare.* In quibus verbis pondero primo illud omnes vitæ huius occupationes, per quas cer-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum est intelligi seculares. Secundo illud, ne fideiussor existas. Tertio illud, ne in vlla prorsus. Quarto illud, ne præfocatus præsentibus hominum curis. Quinto illud, non possis verbo Dei vacare. constat enim, & id quidem palam, eum, qui summam, præsertim omnium Christianorum, potestatem laicam habet, non posse præcepta hæc seruare. Ergo videntur hæc duo munera secum pugnare, vt quidam male dixerunt, aut certe magis conuenire, vt illa diuersæ subeant personæ. Quod subiicit ille canon in illis verbis, *Hæc verò opera, quæ tibi minus congruere diximus, exhibeant sibi inuicem vacantes laici.* audis minus congruere? Adde, quòd Romulus Romanorum ille rex primus legem naturæ solam doctus, instituit sacra, & qui illa peragerent sacerdotes à se distinctos, Marco Varrone, Dyonisio Halicarnasseo, & Antoni. Coccio testibus, prospiciens vir prudens se non posse Imperio simul, & sacerdotio facere satis, & quòd post illum ea in melius reformauit eius successor Numa Pompilius solam item legem naturæ doctus. Sed & Moyses Hebræorum dux ille primus, & optimus, ratus etiam non posse ab vno temporalia, & sacra omnia iuste curari, Aaroni hæc, illa sibi curanda partitus est.

Postremò, vt finiamus in ratione pontificia, à qua etiam incepimus, facit, & neruosè quidem cap. per venerabilem. qui fil. sint legit. primo, quatenus de rege Francorum, ait, neminem eum superiorem in temporalibus recognoscere. Quod certe non dixisset, si ipsemet, qui dicebat, fuisset illius superior in illis. Secundo facit, quatenus de rege ipso verba illa subdit, *Nostræ iurisdictioni subijcere se potuit.* Nonne aperte indicat eum non esse iurisdictionis Papæ quoad temporalia, sine subiectione voluntaria, audis enim, potuit, & non debuit. Tertio facit, quatenus probat, Regem Franciæ posse legitimare subditos suos quoad temporalia, sine vllius alius consensu. Quod facere non posset, si Papam recognosceret superiorem: vt etiam ipsemet Papa ibidem palam probat.

Hæc sunt amplissima, & ornatissima Concio, alia pedamenta, quibus suprema potestas laica, suum caput extollit, & se à Deo ipso ortam probare nititur, quod iure facere posse affirmat Ioannes Theutho. vir vndequaque doctissimus in scholiis, capit. quoniam. 10. dist. & sentit in cap. 1. 22. dist. & in cap. cum ad verum. 96. dist. Franciscus, item à Zabarellis Cardina. Floren. in præsenti cap. & Bal. in rubr. Digestorum col. 2. parum memor Bartol. contrarium tenentis, dixit omnes legistas tenere pro maxima, Imperatorem Romanorum neminem habere in temporalibus superiorem. Idem Ioannes Parisiensis theologus ordinis Prædicatorum doctor antiquus in lib. de potestate Papali, & Imperiali, quem sequitur Alberi. in l. cunctos. num. 9. & 20. C. de summa Trini. & in l. bene à Zenone. C. de quadrien. prescrip. num. 16. hoc idem sentit Cosmas in proœmio congregat. Gallicanæ, & Iacobus Almay. in lib. de potest. Papæ. Idem Ioannes Maior in 4. dist. 24. quæst. 3. & super Matth. cap. 16. idem Antonius à Rosellis de potest. Imperatoris. col. 15.

Per prædicta, posteaque dicenda credimus non esse assentiẽdum his, qui dicunt potestatem supremam laicam omnium non solum habitu, sed etiam actu esse penes Papam: neque aliis affirmãtibus potestatem laicam supremam adeò repugnare supremæ ecclesiasticæ, vt ambæ simul in vna, & eadem persona concurrere nequeant: neque aliis, qui dicunt, ecclesiasticam nullatenus extendi ad temporalia: neque his, qui affirmant, duas prædictas, eásdemque summas potestates, ecclesiasticam nempe, ac laicam non posse cõcurrere in eadem persona: imo affirmamus etiã nunc & iustè, concurrere in Pontificibus Romanis, qui qua parte sunt Pontifices summi summam ecclesiasticam habent, qua verò sunt Reges supremi Vrbis Romæ, ac multarum aliarum terrarum summam laicam habent in eisdem terris.

Arbitramur autẽ, sub debita censura, primo, quòd potestas regia, sine ordine ad spiritualia, siue merè laica suprema, qua totus quoad temporalia, & corporalia regitur orbis, est potestas generi humano ab exordio rationalis creaturæ indita, iuxta principium 5. distin. ad gubernandum illud secundum rationem naturalem, in finem quærendi, & conseruandi virtutes morales, quæ viribus naturaliter inditis absque gratia gratum faciente quæri possunt.

Secundo, quòd potestas noua ecclesiastica suprema, qua tota ecclesia christiana in nouo testamento regitur, est potestas spiritualis supernaturalis data Petro, & successoribus eius à Christo ad regendum, & dirigendum eam directè in supernaturalibus, quoad finem supernaturalem supremum, & vltimum, per rationem supernaturalem, quæ directè solum amplectitur supernaturalia, indirectè verò, siue in ordine ad supernaturalia, etiam omnia naturalia quatenus sunt necessaria ad consequutionem finis supernaturalis, ob quem sunt instituta. Ita quòd, vt dixit Franciscus à Victoria de potest. Eccles. quæst. 5. versicu. octaua propositio. Papa in ordine ad supernaturalia habet amplissimam potestatem supra omnem temporalem qua vti potest, quando, & quantum necesse est ad finem supernaturalem: & potest non solum omnia, quæ possunt principes seculares, sed & facere nouos principes, & tollere alios, & imperia diuidere, & plerague alia. adeò, quòd verum dici possit illud Illustrissimi Caietani tomo 1. tract. 2. de auctori. Papæ, & Concil. cap. 13. ad 8. in hæc verba, *Papa habet supremam potestatem in temporalibus, & non habet supremam potestatem in temporalibus: affirmatiua namque est vera in ordine ad spiritualia, negatio verò est vera directè, seu secundum seipsa temporalia.* hæc ille.

Tertio, quod hæ duæ potestates differunt specie. Tum quia altera, scilicet merè laica, est naturalis, & altera supernaturalis. Tum quia illa fuit naturaliter data primùm toti generi humano, congregationibus & populis eius. Deinde per electionem diuinam, vel humanam, siue successionem, vel alios modos legitimos in Reges, Regulos, vel Respub. & alios translata: hæc verò supernatualiter data fuit à Christo incarnato, & passo, Petro, & successoribus eius. Tum quia sicut autum superat plumbum altitudine suæ quidditatis, seu essentiæ, & Sol Lunam, ita potestas ecclesiastica superat merè laicam sua essentia, & eminentia, & eminenter continet eam: sicut perfectio auri eminenter continet perfectionem plumbi, & Sol perfectionem Lunæ, & Deus ipse perfectionem omnium creaturarũ, iuxta S. Thomam communiter recep. 1. par. quæst. 4. art. 2. licèt differat ab eis infinitate plusquam genere, & specie, vt colligitur ex ead. q. art. 3. Tum quia fere idem sentit hæc opinio quod S.

Thomas,

Thomas, & communis, nisi quòd hæc ait, Laica m potestatem eminenter, & virtualiter contineri in ecclesiastica, illa verò contineri habitu. quod confirmatur eo quòd, quicquid potest Papa facere, statuere, & iubere secundum alteram prædictarum opinionum, potest etiam secundum alteram, vt per solutiones ad argumenta in contrarias partes adducta patebit.

Octoginta corollaria, quibus declarantur multi errores manifestè tenentium vtramque partem huius quæstionis, & definientium, diuidentiumque potestatem, & eas declarantium, & solutiones argumentorum communis, & aliorum.

SVMMARIVM.

42 *Bartoli error grauis.*
42 *Hæresis quid, & qui hæretici.*
42 *Pertinax quis dicatur.*
43 *Hæreticum non esse notabile nostrum, nec eius contrarium.*
44 *Canones non esse sibi contrarios, nec pares sacris literis.*
45 *Canones posse in hoc citari, licet leges nequirent.*
45 *Papam quatenus Papa in his, quæ sunt fidei non errare.*
47 *Papæ licet de sua propria causa cognoscere.*
48 *Papæ inferior cognoscit de causa Ecclesiæ suæ, & seq.*
52 *Baldi duo errores. & seq.*
53 *Andreas Alciatus iuris consultus laudatus.*
54 *Lusitano paret India, quæ non paruit Romano.*
55 *Papa est maior Imperatore simpliciter, & is illo secundum quid. & seq.*
57 *Humilitatis, siue modestiæ documentum.*
58 *Aluarij Pelagij error. & seq.*
60 *Dominium non perijt peccato mortali, nec fundatur in charitate. 61. nec perditur paganismo. 62.*
63 CHRISTVS *nullis abstulit sua regna, & est condominus eorum.*
65 *Antonij à Rosella quatuor errores. & 67. 68. & 76.*
69 CHRISTVS *ab æterno fuit, sed non fuit homo ab æterno. & seqq.*
71 CHRISTVS *non fuit legitime subiectus Pilato.*
72 *Superior peccans in loco inferioris non subest illi.*
73 *Cæsar Augustus* CHRISTI *vicarius.*
74 *Deus omnia facit, aut permitit.*
75 *Papa nulli se potest subdere iudicandum.*
76 *Potestas ecclesiastica non repugnat laicæ.*
77 *Moyses habuit vtramque potestatem summam. & seq.*
79 *Concilium œcumenicum non conuocat Imperator.*

42 PRo cuius resolutionis defensione, declaratione, ac argumentorum pro vtraque parte formatorum concordia infero primo, errare Bart. in l. 1. §. præsides. ff. de requirend. reis dum significare videtur hæreticam esse, quam elegimus, opinionem, & ob id quasi damnatum fuisse Dantem Floren. pœtam celeberrimum, & qui eam affirmant hæreticos. Tum, quia hæresis est dogma peruersum fidei Christianæ contrarium, iuxta cap. hæc est fides. 24. quæst. 1. & glos. fin. eandemque memorabilem clem. 1. de hæreti. quam commendat Panorm. in tracta. de concilio Basilien. in 2. dubio. Hæc autem opinio licèt falsa esset, non esset tamen eiusmodi. Tum quia eius contradictoria neque sacris litteris continetur, neque ab Ecclesia determinata est. Tum quia, non est hæreticus, qui hæresim sine pertinacia tenet, clem. 1. iuncta gloss. in verb. pertinaciter. de vsuris, & clem. 1. §. porrò. iuncta glos. verb. pertinacia, de summa Trinita. Pertinaciter verò is aliquid tenet, qui adeò affirmat impudenter, vt sit irreuocabilis, indocilis, & obstinatus, secundum glos. in dicto §. porrò. vel certè qui non credit illud, quod scit esse fidei Christianæ, vt præclarè declarat Thom. à Vio. 2. 2. quæst. 11. artic. 2. vel, vt ipse addo, quod esse fidei debet scire. Quales non sunt, qui hanc opinionem tenent, vel tenuerunt: quippe qui parati sunt & fuerunt corrigi, nec sciunt, vel scire debuerunt, id esse contra fidem catholicam. Tum quia Parisiensis schola nullatenus esset passa, vt sui doctores hanc partem libellis editis defenderent, si putassent illam hæreticam: quod tamen non solùm passa est, & patitur quotidie, sed etiam videtur eam cõprobare. Neque putet aliquis idem, quod Bart. tenere Durandum de iurisd. eccles. quæst. 1. col. parua 19. quoniam licèt id videri posset negligentius eum legenti, tamen longe aliud ait, vt in 6. notab. dicam. 43

Secundo errare Anto. à Rosell. vbi supra fol. 7. col. 4. quatenus ait, hæreticum esse, & insanum tenere communem opinionem contrariam nostri notabilis, & hoc peius erat quàm Bartol. meo iudicio, quod multò magis, quàm ille affirmat: nam & asseuerat illud, quod ille non facit. Is error eisdem fere fundamentis, quibus præcedens confutari potest.

Tertio errat (vt pace eius loquar,) prædictus Hieronymus Balbus, cùm in pagi. 26. prædicti lib. de coronatio. ait leges in hac conclusione sibi vbique constare, canones verò diuersis, & inter se malè cohærentibus sententiis conflictari. Tum quia nulla est inter canones non abrogatos contrarietas, iuxta proœmium Gregorianum. Tum, quia fidem abrogat Romanorum Pontifi. decretis, contra cap. si Romanorum. 19. distin. Quanquam fateor, non esse accipienda illa veluti scripturas sacras, quicquid legatur in capit. in canonicis. ead. distin. quoniam fragmentum illud corruptè desumpsit Gratianus, vt videre est in archetypo apud S. August. in lib. 2. de doctrina Christiana. capit. 8. quod latius monuimus, cum illud capit. Salmanticæ interpretaremur. Nec obstant ea, quæ præfatum Hierony. mouere potuerunt: nam, Deo duce, belle nos conciliabimus canones, qui illi videntur compugnare. 44

Quarto, errare eundem Hierony. in ead. pagi. 26. quatenus ait nec ius canonicum, nec ciuile satis vitium, vel firmitatis habere ad dirimendam hanc quęstionem, eo quòd non est credendum plus voci mortuæ, quàm viuæ, l. in exercendis. C. de fid. instrum. & quòd Papa, & Imperator, qui hodie viuunt, non admitterentur testes in hoc negocio, ne in sua causa testificarentur, contra l. nullus. ff. de testib. Ergo nec voces mortuæ prædecessorum suorum admittendæ sunt. Hæc enim sententia vtcunque toleraretur quoad ius ciuile, & ipsius authores, iuxta ea, quæ notat Oldradus consil. 69. col. 3. quoad sacros tamen canones, eorumque authores minus mihi videtur modesta: quoniam primo, principalis fidei declarandæ potestas penes Romanum Pontifi. est, secundum Hierony. in capit. hæc est fides. & capit. quoniam vetus oriens. 24. quæst. 1. Deinde quod Innocen. IIII. (quo ipso Hieronymo teste pagina 18. nemo syncerius incorruptiusque sacrorum canonum 45

Universidad de Deusto
Biblioteca

fontes reserauit,) in capit. licet ex suscepto. de foro compet. pronunciauit, temerarium esse, qui negaret adhibendam esse in his fidem sacris canonibus. Postremo meminisse debuerat se ordinis esse Dominicani, & S. Thomam Dominicanorũ ducem, (cuius doctrinam in cœlum vsque non iniuria extollit ipse,) in illa esse opinione 2.2. quæst. 11. art. 2. vt putet,
46 Papam qua parte Papa est, in his, quæ fidei sunt, errare non posse. quod diligenter annotauit ibi Thom. à Vio, reprobans per hoc Panorm. qui in capit. significasti. de electio. dicebat, dictum vnius priuati, præferendum esse dicto Papæ, si efficaci niteretur ratione. S. Thomam etiam sequitur diuus Antoni. 3. par. titu. 22. capit. 6. §. 18. At constat omnes canones vniuersales editos fuisse à Romanis Pontifi. quatenus sunt vel fuerunt Papæ, vel eorum authoritate. Ergo secũdum opinionem S. Thomæ non potuerunt Romani Pontif. in hoc errare, neque secundum aliam, tam facile, vt ipse innuit. Adde quòd virum episcopum, & alioqui perdoctum non debuerunt mouere
47 illa fragilia, imo falsa fundamenta: nam secundum receptiorem sententiam, licet Papæ, & cuilibet alij principi nõ agnoscenti superiorẽ in sua propria causa, siue patrimonij siue delicti ius dicere, cap. cũ venissent. de iudic. vbi gloss. Pan. & alij, quos citauimus ibi
48 post Dec. num. 5. & l. proxime. ff. de his, quæ in testa. dele. vbi Barto. & alij. quanto magisin causa suarum dignitatum, in qua etiam inferior, nisi aliàs recusetur, iudex est competens, iuxta glos. celebrem. cap. si quis erga. 2. quæst. 7. communiter receptam in d. cap.
49 cum venissent. per Panorm. & alios, quos retulimus ibi post Deci. num. 6. & Iason. in l. qui iurisdictioni.
50 col. 1. & 3. ff. de iuris. omni. licet item etiam inferioribus prælatis regulariter testificari in causis suarum
51 ecclesiarum, cap. insuper. de testib. vbi Panorm. notab. 1. annotauit, & dilatat Felin. in princip. cap. cum nuncius. eodem tit. post Innoc.

52 Quinto infero errare Bal. in l. 1. col. 1. C. de summa Trinit. quatenus ait, Imperatorem esse vniuersalem omnium Christianorum dominum, & Ecclesiam iuris esse Imperij: quia Imperator ab Ecclesia susçipit insignia, & Ecclesia non generat, sed conseruat Imperium. Errat inquam, eo quòd multi sunt Christiani, ad quorum vsque terras nunquam se protendit Imperium Romanum: quandoquidem nec Scythia, nec Sarmatia, nec vltra Euphratem vniuersus oriens illi
53 vnquã paruit. Quod etiã doctissimus, & nedũ vtriusque iuris, sed etiam historiæ calentissimus Andreas
54 Alciat. dixit in cad. l. col. 1. Neque India, quæ hodie Lusitano paret Imperio, paruit vnquã Romano. Tũ, quia ratio Baldi potius probat contrariũ, quàm propositum. Tum quia contra Bal. est cap. conuenior. 23. quæst. 8. quatenus habet ad Imperatores palatia pertinere, ad sacerdotes ecclesias. Tum quia, laicis, quamuis religiosis non est data facultas vlla imperandi quicquam in ecclesiasticis, imo necessitas manet eos obsequendi, capit. bene quidem. 96. dist. & capit. Ecclesia. de constit. vbi Panorm. receptus ab aliis extendit hoc ad Reges, & Imperatores, pro quo text. in specie optimus in capit. tua de decimis.
55 Sexto errat in hac materia idem Baldus in rubr. ff. veteris col. 2. cum ait, Romanum Pontific. re, & nomine maiorem Cæsare secundum quid: contra verò Cæsarem simpliciter maiorem esse, quàm Papam: quia (inquit) Cæsar Imperat iure in vniuersa ditione, quæ ascendentem videt, & descendentem solem, & quæ est ex vtroque latere, scilicet meridie, & septentrione. O temeritatem tanto viro indignam. O posterorum, qui hoc non reprehenderunt, oscitantiam. Nonne maior est qui melioribus præest? Authen. de defens. ciui. §. nos igitur. col. 1. Nonne Papa saltem spiritualibus omnibus omnium consensu præfectus est, capit. cuncta. 9. quæst. 3. At spiritualia meliora, & maiora sunt temporalibus, capit. illud de maior. Nonne maior est qui benedicit quàm qui benedicitur? Ad Hebr. 7. & capit. denique. 21. dist. Num longius latiusque patet Imperium Papæ, quàm Imperatoris? Innocen. in capit. 1. de constit. Non certum est quem ille allegat Auth. vt omnes obediant. §. hæc considerantes collat. 5. non probare id, quod ille ait, sed tantum Cęsarem Imperare his omnibus, qui scep
56 tris eius obediunt in ditione, quæ solem videt orientem, &c. Nonne Papa Sol quidam est, & Imperator Luna quædam, cap. solitæ de maior. Et papatus, siue vicariatus ille summa Dei summus, tanto est altior Imperio, quantò plumbo aurum, cap. duo sunt. 96. dist. in. Nonne à Constantino vsque ad translationem imperij, Constantinopolitanus imperator subiacuit Papæ, late S. Thom. lib. 1. de reg. princi. Et à translato Imperio ad Germanos in hunc vsque diem Papæ pedes exosculantur Imperatores prostrati. in pontificali de coronat. Imperat. Nonne cum crimina hoc exegerint Imperatorem Papa deponit, cap. ad Apostolicæ. de re iur. lib. 6. & habet iurisdictionem saltem spiritualem in eum, capit. hoc ipso nouit. Nonne Imperator est filius Ecclesiæ, cui tamen præst Papa, ca.
57 si Imperator. 96. dist. Vnde ergo ista vox Baldi: Imperator simpliciter maior est Papa, quamquam secũdum quid Papa est maior Imperatore? Absit hoc, absit ab ore tuo Christiano: quin potius, & prorsus cõtra παλινῳδίαν, siue recanta: Papa simpliciter maior est
58 quocunque Imperatore, quocunque rege, quamquã secundum quid, & quoad aliqua Imperatores, & reges maiores sunt ipso, nec mirum: nam vno saltem Christo excepto nemo est adeo fœlix, nec adeo diuorum munere diues, qui non possit iuste arbitrari, & credere in quolibet alio, quamlibet abiecto esse aliquid diuini muneris, quo præcellat ipsum, & ratione cuius non possit eum sibi arbitrari superiorem: vt in materia modestiæ modestissimus ipse Thom. definit vtilissimè. 2.2. quæst. 16. art. 3. ad 2. ita interpretans illud ad Philipp. 2. *In humilitate superiores sibi inuicem arbitrantes.*

Septimo, infertur errare videri Aluarum Pelagiũ virum alioqui authoritatis apud eruditos non contemnendæ, in libro de planctu ecclesiæ lib. 1. artic. 13. qui in nostra materia potestatem Papæ amplians ait in littera d. idololatras, & paganos nullam vnquam habuisse iurisdictionem: & ideo regna illorum omnia pertinere ad Ecclesiam Christianam, & per consequutionem ad Papam, qui præfectus est illi. Mouetur per illud Sapien. 10. *Iusti tulerunt spolia impiorum.* satis relatum in cap. quo iure. 8. distin. & in cap. si de rebus. 3. quæst. 7. quatenus habet, labores impiorum à iustis edendos. Mouetur, & illo Matthæi 21. & Eccles. 9. *A gente in gentem regnum transferetur propter iniustitias.* Qui error in causa forte fuit, vt multi nostra ætate in orbe nouo suis dominiis sint spoliati.

Sed hæc conclusio periculosa videtur. Primum quidem, quòd nullo iure probatur. Deinde, quòd

59 ex illa, & eius fundamentis infertur, per peccatum mortale ipso iure perdi dominium. quod error est Armachani in defensorio pacis, quem meminit & reprobat Ioan. Maior in 2. senten. distin. 42. & Iacobus in 4. distin. 15. quæst. 2. col. 10. quodque multis sacræ scripturæ locis posset confutari, & damna-
60 tur in Concil. Constan. Ad hæc, quod dominium, & iurisdictio non fundantur in charitate, vt concludunt prædicti: alioqui Dauid ille regum excellentissimus ipso iure perdidisset regnum, propter peccatũ illud celebre adulterij, & homicidij in Vriam commissi, de quo 2. Regum 10. & in capit. ille rex. de pœni. dist. 3. capit. cum olim. 2. de offic. deleg. Adde, quòd speciale est in crimine læsæ maiestatis diuinæ, & humanæ, vt quis bona perdat ipso iure, cap. quo iure 8. dist. & cap. ad abolendam. de hæretic. capit. cum secundum. eod. tit. lib. 6. l. quisquis C. ad l. Iuliam maiest. translata in ca. si quis cum militibus. 6. quęst. 1. Postremò hæc est contra glos. cap. si de rebus. 22. q. 7.
61 & contra Innocen. Ioan. And. & Communem in cap. quod super his. de vot. & contra Oldra. & omnia fũdamenta eius in consil. 263. qui omnes præsupponunt, dominium rerum naturale saltem, & ciuile penes infideles, paganos, & idololatras haberi, quamuis forte à Papa, si certis eius sententiis, & monitis non parent, possent illis priuari, de quo postea. Quin &
62 ipsemet Aluarus eod. lib. art. 59. cor. 19. dixit, gentiles habuisse aliqua regna iusta, & legitima. Non obstat Hostiens. in d. capit. quod super his. col. 4. versi. Mihi videtur. transcriptus à S. Anton. 3. parte tit. 3. capit. 2. col. 5. qui tenuit omnia iura regnorum simul & dominia translata fuisse in Christũ iam inde à Cõceptione, vel Natiuitate ipsius, & cum suo vicario
63 Petro illa omnia cõmisisse. Tũ, quia Christus ita fuit dominus omnium regnorum mundi, vt tamen nemini auferret, quod ante suum fuisset, iuxta illud Ecclesiæ, *Hostis Herodes impie, Christum venire quid times, Non eripit mortalia, qui regna dat cœlestia.* Neque
64 obstat l. si vt certo. §. si duobus. ff. comm. quoniam licet duo nequeant esse æquales domini eiusdem rei, vt habet illa l. possunt tamen esse inæquales, ita, vt alter sit altero superior, vt dominus directus, & vtilis, Deus, & homo, & Christus qua parte est homo, & alius homo.

65 Octauo errat item Anto. à Rossellis vir alioqui gẽtilitia nobilitate, & eruditione clarus, in sui libri titulo de potestate Imperatoris, & Papæ. de industria,
66 vt videtur, præponens Imperatorẽ Papæ. Tum, quia digniora sunt præponenda, iuxta glos. illas memorabiles cap. bene quidem. 96. dist. verb. Mediolanens. & cap. quorũdam. de electio. lib. 6. verb. Prædicatorum. & iuxta ea, quæ nos adiecimus non omnino pœnitẽda Decio ea de re profunde agenti in cap. auaritiæ. de præb. Tum, quia ipsemet Anto. in eodem lib. fol. 12. col. 4. versic. vt ora leonum concludam. fatetur, Papam simpliciter maiorem esse Imperatore. quod nos neruose probauimus supra num. 55. cum eo tamen nolim contendere, qui contenderet, ideo præpositum esse potestatẽ Imperatoris potestati Papæ, quod hanc illa præcederet tempore, licèt non dignitate, vt dicemus infra in corol. sicut Io. Parisien. videtur
67 præposuisse in lib. de potestate Regia, & Papali.

Nono infertur errare videri eundem Anto. à Rossellis in eod. lib. dum col. 16. & multis sequentibus nullum non mouet lapidem, quo probet, Christo saluatori nostro quatenus erat homo, nullam potestatem secularem fuisse, atque ideò neque Petro vllam mandasse. Contra eum enim sunt omnia illa, quę allegauimus supra in 8. fundamento prioris, eiusdemque communis opinionis, & extrauag. cum inter nonnullos. Ioan. xxij. de verb. signifi. quatenus habet, hæreticum esse dicere, CHRISTVM & Apostolos eius nihil habuisse in communi, nec in particulari: & condemnatio Auinione ab Vrbano IIII. facta 9. articulorum contra illam extrauag. Parisiis defensorum, quæ habetur inter errores, post 4. lib. Magistri sententiarum excusos.

Decimo errare item eundem Anto. verbis (vt opinor) potius quàm mente, cum in eod. lib. col. 5. dixit, 68
imperij iura fuisse populo Romano, antequã CHRISTVS esset: hæc enim conclusio, vt ab illo asseritur, falsa est: quoniam CHRISTVS ab æterno fuit. Secũdo 69
enim Trinitatis persona fuit ab æterno: & CHRISTVS secundum suppositum est secunda persona Trinitatis. Ergo & CHRISTVS fuit ab æterno. & vterque Thom. 1. par. quæst. 16. ar. 9. non solùm asserit, esse falsam illam, CHRISTVS *incepit esse*: sed etiam illam demonstrato CHRISTO: *Iste homo incepit esse*, iuxta illud ad Hebræos vlti. IESVS CHRISTVS *heri, & hodie ipse, & in sæcula.* Quod etiam communiter tenetur in 3. lib. senten. dist. 11. vbi Iacobus ait, hanc falsam, CHRISTVS *aliquando non fuit.* & Ioannes Maior illam, CHRISTVS *incepit esse.* Quanquã vera est illa, CHRISTVS *non fuit ab æterno homo.* & illa, CHRISTVS *cepit esse homo* & illa CHISTVS *quatenus homo non fuit ab æterno.* In quo sensu crediderim præfatum Anto. virum alioqui pium, intellexisse, operetium tamen visum est præmonuisse lectorem.

Vndecimo infertur quod errat meo iudicio, idem 70
Anton. quatenus eod. lib. col. 24. tenuit, Pilatum habuisse iurisdictionem ordinariam. & potestatem ligitimam iudicandi CHRISTVM. Et fol. 12. col. 3. iterum dixit, Pilatum Tiberij Cæsaris præsidem potestatem habuisse coactiuam super CHRISTVM. 71
quod mihi videtur falsum. Tum, quia inferior non 72
habet potestatem in superiorem, cap. inferior. 21. distin. & capit. cum inferior. de maior. etiam si delinquat in territorio sui inferioris, secundum glos. 3. & fing. capit. 1. de rapto. communiter receptam ibi, & à Panorm. & Felin. in capit. cum inferior. de maior. Quod pulchrè probat Ioan. Andr. in Mercur. regul. cui licet. de reg. iur. lib. 6. At CHRISTVS etiam quatenus homo superior erat Tyberio Cæsare, cuius Pilatus erat præses. Ergo &c. Tum, quia S. Thom. in illo lib. de regimine princ. lib. 3. cap. 8. concludit Octauianum Augustum CHRISTI vices gessisse in temporalibus, licèt ipse id non intelligeret, sicut, 73
& Cayphas prophetauit, non intelligens se id facere.

Non obstat, quòd superior volens possit iudicari ab inferiori, si ipsemet consentiat, l. est receptum. ff. de iurisd. omni. iudi. quod gloss. fing. ibi extendit etiam ad Imperatorem, & glos. capit. in synodo. verb. Apostolicam. 93. distin. & glos. 1. capit. nemo. 9. quæst. 3. & in prœm. sexti ver. Seruus. extendunt ad Papam per capit. nos si incompetenter. 2. quæst. 7. non (inquam) id obstat. Tum, quia nõ obstat de tali CHRISTI consensu, imo vero magis de dissensu: cum Ioan. capit. 19. illi dicenti, *Nescis, quia potestatem habeo dimittere te, & crucifigere te*, respondit, *Non haberes potestatem aduersum me vllam, nisi tibi datum esset desu-*

Universidad de Deusto Biblioteca

per. innuens ipsum non iuridicam, sed quandam permissiuam potestatem habere, iuxta capit. nec mirum. 26. quæst. 5. ibi, *Omnia, quæ fiunt, aut Deus iusto iudicio facit, aut fieri permittit.* non enim colligitur ex illis verbis CHRISTVM quatenus homo erat consensisse in iurisdictionem Pilati, sed permisisse quaten⁹ Deus, nec repugnasse quatenus homo. Tum quia non videtur decuisse CHRISTVM θεάνθρωπον, siue Deum & hominem, consentire, vt homuncio peccator, & impius potestatem habuisset in illum legitimam vitæ præsertim, & necis: quia & communis conclusio, cui magis adhæreo, quàm Panorm. Felin. & alij relati per ipsum sequuntur in capit. Ecclesia. de constit. tenent, non decere, neque licere, vt
75 Romanus Pontif. subiiciat se iudicandum alicui laico contra prædictas glossas, licèt eas iure veriores, sed communiter reprobatas asseruerit Decius ibidem.

76 Duodecimo infertur, errare haud dubie grauiter eundem Anton. qui in eod. lib. col. 28. asserit, insanum, & hæreticum esse dicere, quòd administratio vniuersalis rerum temporalium, posit esse apud Romanum Pontificem, aut apud aliquem alium in sacris ordinibus constitutum. Tum, quia posibile, ac verum est id, quod ipse appellat imposibile ac insanum: & adeò quidem verum, & posibile, vt ita sit factum à Cõstantini donatione in hunc vsque diem, quo tempore summa potestas laica exercita est à Romano Põtif. summam potestatem ecclesiasticam habente, tam Romæ, quàm in aliis multis terris donatis ab eo Ecclesiæ, cap. Constantinus. 96. dist. & cap. fundamenta. de elect. lib. 6. & cap. futuram 12. quæst. 1. ibi, *Sedem Imperialem reliquit, & Petro successoribusque suis profuturam concessit.* Quam donationem valuisse communis opinio tenet cum glos. cap. ego Ludouicus. 63. dist. & glos. in clem. Romani. §. porrò. de iureiu. & latè tradit Cardi. Alexan. in dict. cap. Constantinus. Quod etiam tenet ipse Anto. fol. 15. col. 3. & 4. quoad rerum dominium, licèt quoad iurisdictionem, & Imperium supremum id neget, motus quibusdam argumẽtis satis leuibus ad approbãdum Accursium illam differentiam sentientem, in Authen. quomodo oportet episcopos. §. igitur. coll. 1. Tum, quia dato quod esset falsum, non tamen foret insanum: quandoquidem negari non potest bonam doctorum partem Christianorum id asseuerare, idque seruatum esse circiter mille annis. Tum, quia effrontis, & verè insani hominis fuit, appellare hæreticum, & insanum id, quod omnes Papæ mille annis seruauerunt, quod bona pars iurisperitorum probat. quod Ecclesia adeò non damnauit, vt credatur damnatura contrarium, si ea de re pronunciaretur. Tum, quia illæ duæ potestates ipsa rei natura non repugnant sibi mutuò, vt dilucide monstrat Iacobus Almaynus, de potestate Ecclesiast. capit. 6. col. 9. qui etiam col. 3. probat, fratri Minori nõ repugnare supremam iurisdictionem, quamuis repugnaret aliud rerum dominium. Tum, quia Moyses potestatem hanc vtranque habuit, vt constat ex Exod. Machabæi etiam vtranque habuerunt, simul & exercuerunt: fuerunt enim populi Israelitici duces supremi, & sacerdotes maximi, vt ex 1. & 2. Macha. aperte colligitur. Tum, quia licèt falsum esset, quod ille appellat hæreticum, longè tamen esset ab hæresi, propter ea quæ dicta
78 sunt in coroll. 1. & 2.

Decimotertio infertur, non satis dolatum esse illud eiusdem fol. 12. col. 4. Imperatorem maiorem esse Papa hæretico, eo quòd, vt ipse ait, quilibet catholicus maior est tali Pontifice, iuxta glos. quæ à plerisque putatur singul. in capit. Achatius. 24. quæst. 1. quæ tamen non est ita simpliciter intelligenda, sed data prius incorrigibilitate, quod probat text. cum glos. memorabili in capit. nunc autem. 21. distin. cui similis est in cap. si Papa 40. distin. Incorrigibilem autem Papam illum appello, qui post binam monitionem recidit in hæresim, vt subtiliter de more declarat Thom. à Vio primo tom. tit. 1. cap. 23. Limanda ergo est conclusio prædicti Anton. vt tantùm procedat in Papa, qui post binam monitionem perseuerarer hæreticus, non autem in alio: nam potestas Ecclesiæ suprema non fundatur super charitate, neque etiam super fide ita, vt his quoquomodo perditis perdatur & illa ipso iure, vt satis probat prædictus Iacobus de potesta. Eccles. capit. 3. & Thom. à Vio vbi supra capit. 20. latissimè iuxta ac acerrimè: iura enim humana imponentia pœnam excommunicationis, vel priuationis bonorum ipso iure hæreticis, non ligant Romanor. Pontificem, quippe qui superior est illis, capit. proposuit. de concess. præben. l. princeps. ff. de legib. 79

Decimoquarto, errare videri eundem Anto. dum fol. 1. col. 3. asserit, Concilium œcumenicum si coadunandum esset aliquo casu principaliter ob temporalia, conuocandum esse ab Imperatore, & non à Papa. Tum, quia numquam eiusmodi conuocatio facta est, & res nouæ, vt plurimum, in re præsertim adeò ardua discordiam generant, capit. cum consuetudinis. de consuet. Tum, quia per inferiùs dicenda patebit, potestatem ecclesiasticam extendi ad temporalia eo casu, quo ingrueret necessitas conuocandi tale concilium. Tum, quia contra Anton. faciunt. capit mandasti. 2. quæst. 5. capit. si Imperator. 96. distin. & §. hinc etiam. 7. distin. & alia, quæ citat Almarus de planctu Ecclesiæ. lib. 1. artic. 22.

POTESTAS GENERALITER QVID.

SVMMARIVM.

80 *Potestas generaliter quid, & est duplex, & seq.*
81 *Potestatis Ecclesiæ definitio perspecta: & cui data sit principalius an Ecclesiæ, an Petro. & seqq.*
85 *Potestatis laicæ definitio, quæ necessaria communitati. & seq.*
87 *Natura non deest in necessarijs, &c.*
89 *Potestas Ecclesiastica à laica differt secundum quatuor causas.*
90 *Potestas laica antiquior Ecclesiastica, & latius 92.*
90 *Finis vtriusque iuris diuersus, satem immediatus. & seq. 169.*
92 *Potestas Ecclesiæ, quæ nunc est non fuit ante Christum natum.*
93 *Matrimonium post CHRISTI aduentum cepit esse Sacramentum.*
94 *Potestas ecclesiastica, & laica contrario modo progressæ.*
95 *Intellectus legis ex hoc iure. ff. de iusti. & iure.*
95 *Potestas ecclesiastica quatenus extenditur ad temporalia 96.*
97 *Finem ad aliquem inductum secundum illum ordinan-*

dum.

98 *Ecclesia coertionem habet.*
99 *Papa cur Reges deponere potest, vel deponentibus consentire. 100. & cur coadiutores dare. 106. & cur vacans Imperium regere. 107. & cur Federicum deposuit. 108.*
101 *Reges an propter regna, vel è contrario regna propter reges.*
102 *D. Petrus Pachecus Cardinalis laudatus.*
103 *D. Franciscus à Mendoza laudatus.*
104 *D. Didacus ab Alba Episcopus laudatus.*
105 *Menas de Saa Conimbricensis laudatus.*
109 *Papa potest quædam maxima, & non quædam minima: & cur de quocunque peccato mortifero cognoscit. & 111.*
112 *Intellectus reg. cui licet lib. 6.*
113 *Naturali iure vetatur, & permittitur quandoque homicidium.*
114 *Dux est sibi duce carens, &c.*
115 *Naturalem prouidentiam non tollit lex Imperialis.*
117 *Reges Nauarræ, & Legionis aliorum Hispaniæ cur primi.*
118 *Potestas laica non fuit vna instituta toti orbi, sicut vna ecclesiastica.*
119 *Potestatem laicam nulla communitas à se abdicare potest.*
120 *Concedere aliquid, & transferre differunt.*
121 *Clerus cur non statuit contra leges superioris.*

80 DECIMOQVINTO infertur parum cautè laudata esse à posteris duo dicta, quæ circa significatum verbi, potestas, de quo hic agimus, dixit Bald. Quorum alterum quod ipse quoque semel olim laudaui, est in rubrica de offic. & potesta. iud. deleg. num. 19. quatenus ponens differentiam inter officium, & potestatem dixit, potestatem nihil aliud esse, quam posse, dicique in abstracto, veluti albedo. Officium autem in concreto, velut album: hoc enim parum laudis meretur. Tum, quia parum lucis affert. Tum, quia in summa idem per idem declarat, contra glos. penult. l. 1. ff. de except. Tum, quia, vt mox dicam, potestas rectè definitur esse, facultas propinqua faciendi aliquid: officium autem, id quod facere conuenit alicui ratione personæ quam gerit. Et ita potius differunt, vt potentia & actus, quàm vt abstractum & concretum. Alterum est in capit. 1. de constit. num. 31. scilicet aliud esse potentiam, aliud potestatem. Quia esse (inquit) in potentia nondum, est ens, sed ens ante ipsum. l. quod Seruius. ff. de condit. caus. dat. & caus. non sec. Sed potestas est ens, & sic ex parte potest, &c. Tum, quia id obscurum nimis est iurisperitis. Tum quod falsum videtur, per l. suus quoque. §. puto. ff. de hæredib. instituen. vbi potestas pro potentia sæpe ponitur. Tum quòd in illa l. quod Seruius, allegata per ipsum non ponitur verbũ potentia neq; verbũ potestas. Tũ, quòd ratio eius, & inductio solum probant, differentiam inter esse in actu, & esse in potentia. Ex quo non sequitur eius conclusio. Tũ denique quòd ipsemet Bald. subdit, non significari aliud in rescripto principis per plenitudinem potestatis. Fateor tamen Priscianum dixisse, potentiam quidem ad dominationem referri, potestatem verò ad vim, quod tamen nihil Baldum adiuuat, neque videtur vsquequaque verum: nam in illo Lucani.

Omnisque potestas impatiens consortis erit.

Relato à Speculatore de iudiciis. §. sequitur. in principio, potestas pro dominatione sumitur, & in capit. scisciatus. de rescrip. impotentia, pro re contraria vi, siue viribus assumitur, & per consequutionem potentia, quæ est illi contraria pro vi, & viribus. Facit & illud Maronis.

Nate meæ vires mea magna potentia solus.

Facit, quòd potestas, & potentia ab eod. verbo, possum, deducuntur. Quamobrem pro resolutione 81
dico primò, has duas voces, potestas, & potentia, eiusdem significationis esse, & cum generatim capiuntur comprehendere vim, siue vires, tam supernaturaliter datas, quam naturales, & acquisitas, siue iuris siue facti, quæ Græcis significat δύναμις: id enim verbum (vt tradunt eruditi) comprehendit virtutes, Imperium, magistratum, vim, robur & fortitudinem, immo & quòd nondum est actu, sed esse potest, vt semen δύναμει magna est arbor, & qui petit à fideiussore δύναμει, à reo petit, l. aduersus. ff. de recept. arbitr. quæ olim in libro meo pro δύναμει habebat, etenim.

Decimosexto dico, quòd potestas siue potentia sic accepta definiri potest esse, facultas propinqua ad aliquid agendum, vel faciendum. Dixi, propinqua, ad excludendum remotam, qualem habet lignũ ad calefaciendum. antequam calefiat: lignum autem incensum aut calidum dicitur habere potentiam, vel potestatem calefaciendi: quia facultatem propinquam illud faciendi habet. Sic dominus potestatem dandi seruum pro noxa, cum habet facultatem illius exhibendi, l. quoties. ff. de noxal. Et potestas pro facultate ponitur, in l. Celsus. §. final. ff. ad exhibend. Quæ omnia optime confirmat, l. potestatis. ff. de verbor. signific. in hæc verba, *Potestatis, verbo plura significantur: in persona magistratuum, Imperium: in persona liberorum, patria potestas: in persona domini, seruis dominium: at cum agimus de noxæ deditione, copia, & facultas.* Quibus quatuor significationibus, aliam addit ibi lex ipsa, & alias ibidem doctissimus Alciat. quas desumpsisse potuit ex Francis. Paui. qui copiosè de hoc agit in principio tractatus de offi. & potestat. capit. sede vacant. prælud. 4. quæ tamen omnes sub prædicta definitione continetur excepta vna, vel altera, quam habet figuratiua, & ita in materia nostra verbum, potestas. accipi pro eo tantùm, quod Græci appellant ἐξουσίαν, idest pro authoritate, ac facultate iuris comprehendente etiam iurisdictionem tam voluntariam, quàm contentiosam. Potestas autem sic accepta duplex est, ecclesiastica scilicet, & laica, quas infra coroll. 17. & 20. definiemus, & non omnino, ni fallor, indiligenter.

POTESTAS DVPLEX, ECCLESIASTICA, ET LAICA ET quid ecclesiastica.

DECIMOSEPTIMO potestas ecclesiastica generaliter accepta bene definitur, quòd est potestas à Christo instituta immediatè, & supernaturaliter, ad gubernãdos fideles secundũ legẽ euangelicam in supernaturalibus & quatenus ad illa est opus etiã in naturalibus. Quæ definitio lõgè videtur melior, quàm illa illius doctissimi ac prætissimi Ioan. Gersonẽsis in lib. de potesta-

Universidad de Deusto
Biblioteca

te ecclesiastica, consid. 1. & etiam quàm altera eiusdem consi. 10. colum. 2. licèt ibi cautiùs loquatur: &
82 eius bonitas ex eo apparet, quòd constat ex genere & differentia sufficienti: habet enim pro genere verbum, potestas, quod cõtinet ecclesiasticam, & laicam, reliqua pro differentia. Addidi enim, à CHRISTO, ad significandum causam eius efficientem, & ad excludendam potestatem ab homine puro, vel à Deo ante CHRISTVM incarnatũ, instituram. Addidi, supernaturaliter, & immediatè, ad excludendam eam, quæ mediatè, vel naturaliter est à Deo instituta. Dixi, ad gubernandum secundum leges euãgelicas, &c. ad declarandum qualis debeat esse illius vsus, & ad excludendas alias potestates, quæ competunt per gratiam gratum facientem, prophetiam, dona Spiritus sancti, & alia supernaturalia, quæ non dãtur principaliter ad gubernandum alios, sed potius ad perficiendum ipsosmet, vel docendum alios, & monendum. Dixi, in supernaturalibus, ad significandum, materiam principaliter huic potestati subiectam esse illa, quæ supernaturaliter sunt data, vel danda fidelibus. Dixi & quatenus &c. ad ostendendum, quòd indirecte, & per quandam accessionem necessariam extenditur etiam ad temporalia. Quæ definitio satis probatur per ea, quæ probant Ioan. Paris. Duran. Ioan. Gers. Augusti. Anconi. Antonius, Ioannes de Turre crema. Caiet. Iacobus Almaynus in libris de potestate, authori. & iurisd. Ecclesiæ, & Papæ, quos infra citabimus.

83 Decimooctauo, quòd sextuplex est potestas ecclesiastica secundum Ioan. Paris. & Petrum Alliacensem. Prima est ordinis, quæ essentialiter nihil illud est, quam ipse character ordinis, & fuit instituta à CHRISTO secundum Communem in cœna, quando dixit Apostolis, *Hoc facite in meam commemorationem*, id est accipite potestatem hoc faciendi, hoc est, consecrandi. Secunda est potestas administrandi sacramenta populo, & præcipue sacramẽtum pœnitentiæ, quæ secundum Communem fuit instituta in die, quo insufflauit Apostolis dicens, *Accipite Spiritum sanctum quorum remiseritis peccata* &c. Ioan. 20. ad hãc spectat potestas baptizandi: licèt enim omnes possint baptizare instante necessitate: soli tamen sacerdotes possunt ex officio, cap. constat. de consecr. distin. 4. S. Thom. receptus, par. quæst. 67. art. 2. Idem dicendum de potestate catechizandi, & exorcizandi baptizandos, capit. catechismi. & capit. sacerdotes. ead. dist. S. Thom. 3. part. quæst. 71. art. 4. Tertia potestas est iurisdictionis in foro exteriori. 1. potestas ius dicendi, corrigendi, & inferendi pœnam in contumaces etiam inuitos, & fuit tradita Apostolis Matthæi. 18. per verba illa in hoc capit. relata, *Dic Ecclesiæ, & si eam non audierit sit tibi tanquam ethnicus, & publicanus.* cum illis aliis, quæ sequuntur in Euangelio, licèt hic non referantur, videlicet, *Quæcunque solueritis & ligaueritis*, &c. per illa enim verba institutam esse potestatem Papalem, traditam vero Petro per illa, *Pasce oues meas.* Ioan. 20. magnis viribus contendit Iacobus Almaynus de author. Ecclesiæ capit. 2. colum. pen. Quarta est potestas instituendi ministros, distribuendi beneficia, & dignitates ecclesiasticas, quæ quicquid dicat Occam, data fuisse videtur, secundum Communem per illa verba, *Pasce oues meas.* Ioan. vltimo. nam ad officium pascendi non solum spectat, audire confessiones, & ministrare sacramentum pœnitentiæ, sed etiam instituere alios super determinatas regiones, & populos ad eos pascendos, & erudiendos in necessariis ad salutem. Quinta potestas est, apostolatus, seu prædicandi, quam contulit Apostolis Christus Matthæi, & Marci capitulis vltimis, in illis verbis, *Ite prædicate Euangelium omni creaturæ.* Sexta potestas, quæ oritur ex supradictis est, potestas accipiendi, & etiam exigendi à subditis temporalia victui, & vestitui necessaria, de qua Paulus 1. ad Corinth. 9. quam instituit CHRISTVS, cum dixit, *Dignus est operarius mercede sua.* Lucæ 10. secundum eos, quos sequitur Iacobus: quamuis nobis potius videatur hæc potestas à lege naturæ descendere, quam à CHRISTI noua institutione. illa enim lex, *Dignus est mercenarius mercede sua.* legis naturæ corollarium est, vt latius in capit. 1. & capit. cum secundum. de præben. scripsimus: quamuis verum sit, hanc potestatem præcedentibus accessoriã esse, & ita dici posse à CHRISTO accessorie saltem institutam.

Quibus addo primo, has omnes potestates reduci posse ad duas, scilicet, ad potestatẽ ordinis, & iurisdictionis, quicquid Iacobus Almaynus & prædicti doceant: nam prima est potestas ordinis, & aliæ quatuor omnes pertinent ad potestatem iurisdictionis, aut contentiosæ, aut voluntariæ, aut fori exterioris, aut interioris, vt colligere est ex cap. nouit. cum ei annotatis de offi. legat. & cap. omnis. de pœn. & remiss. & aliis multis locis. Potestas verò accipiendi, & exigendi victui necessaria, non videtur potestas ecclesiastica principaliter, sed accessorie tantum: quia non est principaliter nouè à Christo instituta: sed descendens à lege naturæ, quæ dictat mercenarium dignum esse mercede sua, vt prædiximus.

Deinde addo, exactiorem videri diuisionem Ioan. Gersonensis diuidentis potestatem ecclesiasticam, vbi supra, in duas tantum species, ordinis, scilicet & iurisdictionis. Nos tamen hic de sola potestate ecclesiastica iurisdictionis, fori exterioris & contentiosi tantum agemus, imitantes in hoc omnes præcessores nostros.

Postremo addo omnes, & singulas quinque potestates ecclesiasticas prædictas priores contineri sub definitionis in præcedenti corollario data: immo & sextam accessoriè, sicut, & accessoriè est potestas ecclesiastica.

Decimonono infertur cautè positum esse in definitione potestatis ecclesiasticæ verbum, instituta, loco illorum verborum, collata Apostolis, &c. positorum per Io. Gerson, vbi supra. Tum, quia longè aliud est instituere aliquã potestatẽ, & aliud illam conferre ac tradere alicui, vt doctè docebat Durandus de iurisdi. Eccles. col. 2. & 3. & Heruæus de põt. Pap. col. 3. tũ ne me oporteret definire, cui principalius illa fuerit à CHRISTO collata, an Ecclesiæ toti, an verò ipsi Petro. Quòd non est consilium facere in præsentia propter illam maximã discordiã Romanorum, & Parisiensium: illi enim tenẽt Petro, & successoribus datam esse hanc potestatem, atque ideò Papam concilio esse superiorem: ij verò, quibus Gerson adhæret, totam datam esse toti Ecclesiæ, licèt exercendam per vnum: atque ideò in aliquot saltem casibus concilium esse supra Papam. Quarum illa, scilicet Romanorum videtur placuisse Sanctus Thom. 2. 2. quæst. 11. art. 2. & 3. & quæst. 1. arti. vltimo. & in 4. distinct.

19. quæst. 1. Thomæ à Vio in eisdem articulis, & in paruis opuscu. tomo 1. & in apologia 2. parte, cap. 1. & in 2. parte capit. 9. vbi altius omnibus, & profundius hoc demonstrare conatur. Altera verò placuit Panorm. qui pro Parisiensibus est in cap. significasti. de elect. & in tractatu super concilio Basil. quem frequentius nostri sequuntur, vt tradit Dec. consil. 15. Quam mordicus tuetur Iacob. Almay. è Sorbona Theologus, qui respondit Thomæ à Vio libello iusto. & Ioan. Maior, qui in cap. 16. super Matth. idem facit aiens, Romæ nemini permitti tenere Parisiensium, & Panorm. sententiam, nec rursus Academiam illam Parisien. pati, vt contraria opinio asseratur in ea, quorũ vtrique videtur replicasse prædictus Tho. à Vio in dicta apologia.

POTESTAS LAICA QVID.

85 VIGESIMO, quòd potestas laica rectè definitur, esse potestas naturaliter à Deo immediatè data mortalium communitati ad sese gubernandum in rebus naturalibus, vt bene beatéque viuant secundum rationem naturalem. Quæ definitio conuenit menti prædictorum, & S. Thomæ in lib. 1. de reg. princip. cap. 14. Et ideò est bona: quia in ea ponitur verb. potestas, pro genere: reliqua verò, pro differentia, qua laica potestas differt ab ecclesiastica, vt ex declaratione definitionis potestatis ecclesiasticę supra corolla. 17. positæ patet. Et probatur primo, per omnia fere argumenta pro notabili nostro supra formata. Secundo probatur, quòd altissimus humilia respiciens homini condito iusit multiplicationem, Genes. primo & secundo, & per consequutionem voluit esse hominum congregationem. At qui vult aliquid, creditur etiam velle illa, sine quibus id esse nequit, cap. præterea. de offic. de leg. l. 2. ff. de iurisd. omnium iudi. & alia citata in vltimo argu. contra notabile supra formato. Et nulla communitas sine potestate gubernandi, præcipiendi, leges instituendi, & iudicandi, regi potest, saltem bene iuxta iullud, *Vbi non est gubernator, dissipabitur populus.* Prouerb. 14. & tex. mihi singularissimum in capit. fin. 89. distin. in principio, & paulò post ibi, *Neque enim vniuersitas alia potest ratione constare, quàm si eiusmodi magnus eam differentiæ ordo seruaret.* Ergo à principio per quandam saltem cõsequutionem concessit Deus humano generi eam, loquimur, iudicandi, & gubernandi, potestatem. Tertio probatur eo, quòd Deus fecit hominem animal rationale politicum, secundum Arist. & S. Thom. 1. Politic. & S. Thom. lib. 1. capit. 2. & 4. de regim. princip. & facit capit. monachi. de statu mona. ubi, *Væ soli, &c.* & l. ex hoc iure. ff. de iustit. & iur. At hominum societas, sine tali potestate conseruari & augeri non poterat. Quarto facit, quod potestas, se vitam, corpusque tuendi cum moderamine inculpatæ tutelæ à Deo naturaliter, & immediatè data est homini singulari, teste Cicerone offic. 1. & l. vt vim. ff. de iustit. & iure. An autem eodem modo, licèt non eodem tempore hæ duæ immediatè potestates fuerint à Deo datæ dicetur in corol. 49. & diximus in capit. olim. de restit. spolia. capit. delicto. de sententia excommuni. lib. 6. Ergo pari rationi potestas necessaria ad societatem hominum conseruandam data est ei naturaliter, & immediatè. Quinto, quòd modo aliquo data est mortalibus hæc iurisdictio, quæ vsque ad occidendos homines protenditur, capit. non solum. capit. non est crudelis. cum multis præcedentibus & sequentibus 23. quæst. 5. Et non legitur, nec potest assignari alius, quàm prædictus, vt aiunt Innocen. & post eum Hostiens. & Ioann. Andr. in capit. quod super his. de vot. Ergo ista est vera laicæ potestatis origo.

Confirmantur hæc omnia, per illud Aristotelis 3. de anima, *Natura non deest in necessarijs, nec abundat in superfluis.* Itaque vt dixit Ioann. Paris. ordinis Dominicani capit. 5. colum. 3. vbi supra, potestas laica prædicta immediatè à Deo est, sic scilicet, quòd Deus indidit hominibus rationem naturalem: per quam cõcluditur esse indita hominibus talis potestas propter bonum regimen eorum, vt ait Durandus vbi supra quæst. 1. sub finem. Quod ipsum etiam Heruæus, Ioan. Gers. & Iacobus tradunt. 87

POTESTAS ECCLESIASTICA ET LAICA VT DIFFERVNT.

VIGESIMO PRIMO, potestatem ecclesiasticam, & laicam differre à se mutuò, penes causam materialem, formalem, & finalem, & quodammodo penes efficientem. penes efficientem quidem: quia, vt ex definitionibus earum, datis in duobus corollariis proximis apparet, potestas laica data fuit humano generi à Deo puro nondum homine facto ab exordio mundi: potestas verò ecclesiastica noua à Deo facto homine. Penes materialem verò: quia laica directo data est ad gubernandum naturalia: Ecclesiastica verò directè ad regendum supernaturalia. Penes autem finalem: quia ecclesiasticæ finis est status supernaturalis in hoc seculo per gratiam, in altero per gloriam æternam, finis autem laica status naturalis, vita nempe bona, & beata, hoc est virtuosa, quam faciunt virtutes morales duce naturali ratione, sine gratia gratum faciente, quæsibiles. Penes autem formalem: quia ecclesiastica principaliter dirigit, secundum legem supernaturalem, euangelicam videlicet regulam. Laica verò secundum legem & rationem naturalem. 88

Vigesimo secundo, antiquiorem esse potestatem laicam, quàm ecclesiasticam, saltem eam, qua post CHRISTVM regitur Ecclesia Christiana. Si quidem illa naturaliter ab exordio ciuitatum cœpit, vt clare monstrat S. Thom. in lib. 1. capit. 4. de regi. princ. & clariùs ostenditur eo, quòd quæ naturaliter dantur ab exordio eorum, quibus dantur, competunt. 5. dist. in princ. & tradit Ioan. Parisien. de potestate Regia, & Papal. capit. 5. Hæc autem, scilicet ecclesiastica, supernaturaliter cœpit à CHRISTO nato, imo & passo, nempè à tempore, quo dixit Petro, *Pasce oues meas.* relatum Ioan. 20. & in capit. solitæ. de maior. vt colligitur etiam ex cod. secundum vnam opinionem: vel ab eo tempore, quo Matthæi capit. 18. dixit, *Dic ecclesiæ, &c.* secundum alteram, vt sentit S. Thom. de reg. princ. capit. 10. vel à tempore quo Dominus dixit illa verba. *Tibi dabo, &c.* Matthæi 16. vt tangam in corol. 5. Itaque laica præit ecclesiasticam ætate ac tempore, & e contrario ecclesiastica laicam dignitate, ac excellentia. Adde alias differentias infra corol. 58. 89

Vigesimotertio, infertur verum esse id, quod glo. 2. cap. cum cõtingat. de iureiur. circa medium sentit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

& est receptum à Calderi. & Panor. in proœmio Gregorij, & profundè à S. Thoma in lib. 1. de regi. princip. cap. 14. scilicet, alium esse legum secularium finem, & alium legum canonicarum, idque noua illa ratione probari, quòd leges seculares producuntur, & manant à potestate laica, & naturali: leges verò canonicæ ab ecclesiastica, & supernaturali, cap. 1. & cap. translato. de constitut. iuncta l. omnes populi. ff. de iust. & iure, & l. final. C. de legib. cum ei annotatis. Cum igitur potestatis ecclesiasticę finis sit vita æterna supernaturalis, illa erit & finis legum ab ipsa manantium. Cum item finis potestatis laicæ sit vita bona, beata, & quieta temporalis mortalium, illa erit & finis legum ab ipsa emanantium: siquidem effectus esse non potest altior sua causa, cap. 1. §. hoc autem. qui feud. dat. poss. in vsib. feud. & cap. licet ex quadam. de testi. & tradit Bal. in l. 1. ff. de Senator. Quòd & prædictos authores, nescio an meminisset & perpendisset satis Fortunius noster vir alioqui eruditissimus in principio lib. de vltimo fine vtriusque iuris: dum contra omnes eundem vtriusque iuris finem esse contendebat, quod de fine immediato, & principali non videtur propter prædicta concedendum, quanquam de mediato, & minus principali concedi possit, neque denegant glos. & prædicti.

90

91

Vigesimoquarto infertur, potestatem Ecclesiasticam, quam Papa & Ecclesia sub Euangelio habent, numquam ante CHRISTI sanctorum sancti Aduẽtum fuisse in illa: quoniam primo ab ipso noue fuit inducta illa, vt prædictum est: & effectus nequit præcedere suas causas, cap. dixit Sara. 32. quæst. 4. ibi: *Pœna criminis ex tempore legis est, quæ crimen inhibuerat.* facit cap. 2. & fin. de constit. Vnde septem sacramenta nouæ legis ideo dicimus post CHRISTI aduentum cœpisse, nec antea fuisse: quia CHRISTVS illa instituit, iuxta frequentiorem sententiam doctorum in 4. dist. 1. * relatam à nobis in Manuali nostro confes. capit. 22. num. 1. quam pro fide catholica esse tenendam definiuit præfatum Concil. Trid. sess. 7. can. 1. relatum ibidem à nobis. * Adeo, vt etiam matrimonium, qua parte est sacramentum, post CHRISTVM natum cœpit, iuxta plerosque omnes in 4. lib. senten. dist. 26. Deinde, quòd id probat tex. sing. in cap. ita dominus. 19. distin. & in cap. in nouo testamento. 2. dist. ibi, *Post CHRISTVM dominum à Petro cœpit sacerdotalis ordo.* Postremò, quod hoc corollarium præsupponit Aquinas de regim. lib. 1. capit. 14. hoc Ioan. Pari. Durandus, Heruæus, & Thom. à Vio 1. tomo opusculo. de author. Papæ. cap. 1. & in apologia 1. part. cap. 1. & 2. part. cap. 9. hoc Ioan. Gerson, Ioan. Maior, Iacobus, & Communis: inter enim prædictos, & plerosque alios omnes patres conuenit, potestatem hanc, qua post CHRISTVM regitur Ecclesia, à CHRISTO fuisse nouè inductam.

92

93

Vigesimoquinto infertur Ecclesiasticam potestatem, & laicam natas & progressas, aut saltem exhibitas mortalibus contrario modo. Ecclesiastica enim supernaturalis, supernaturali modo incipiens tota simul, & perfecta prodiit in Papam, & ab eo progrediens per media, patriarchas, scilicet primates & archiepiscopos, & episcopos, descendit ad infima, nempe alios prælatos inferiores, iuxta Leonem in d. capit. ita Dominus. 19. distinct. & Anacletum in d. capit. in nouo. 21. distinct. Laica verò, quia naturalis est, naturali modo ab imperfecto, & minimo incipiens prodisse dici potest in domo, & pago, per ea quæ in fine huius corollarij dicam, & paulatim crescens per media, scilicet oppida, & ciuitates, ascendisse ad summa, & perfecta, scilicet regnum multarum ciuitatum, & Imperium multorum regnorum. Idque illa consideratione probatur, quod orbe condito primum fuit vna sola domus, deinde aliæ seiunctæ: & quia homo est animal sociale, nec potest omnia vitæ necessaria sibi cum solis domesticis parare, ex multis domibus coniunctis, coactus fuit pagus ad aptius conuiuendum: postea ex multis pagis coacta ciuitas, ad bene ac per se sufficienter conuiuendum: quæ postea dicta sunt regna singularum ciuitatum, quando sibi reges fecerunt, qui eas, & ciues regerent. Creuerunt autem, cùm ex his paruis regnis constituta sunt magna multarum ciuitatum, & cùm ex multis magnis conflatum est Imperium. Dum autem vna ciuitas tantum, vel multæ seiunctæ fuerunt, singulæ in singularum homines, hanc ditionem & iurisdictionem habebant, donec electione, vel alia concessa fuit, vel acquisita illa vni personæ singulari. Quæ omnia colliguntur non ex vno loco, sed multis in vnum collatis, videlicet Aristot. & S. Thom. 1. 3. & 4. Politi. ex Cicerone in proœm. Rheror. veter. ex Innocen. qui illa sapientia altiloqua loquutus fuit alta in capit. quod super his. de voto, quem ad verbum sequitur ibi Hostien. & Ioan. Andr. quorum dicta transcripsit S. Anto. 3. part. tit. 3. capit. 2. collat. 5. ex Sancto. Thom. item de regim. princip. lib. 7. capit. 14. & lib. 3. capit. 5. ex Ioanne Pari. Durando, Gerso. & Iacob. qui nihil horum allegant.

94

95

Pro qua consideratione, & rerum successione pẽdero nouissimè legem in hoc singularissimam, ex hoc iur. ff. de iustit. & iur. vbi ordine retrogrado prædictorum progressus memorantur: habet enim lex, *Ex hoc iure, scilicet naturali inducta sunt bella, discretæ gentes, condita regna, agris termini positi, ædificia collata.* Certum est enim ante bella fuisse gentes, quæ bella facerent, & antequam gentes essent condita aliqua regna: quia, vt tradit Aristot. 1. Polit. quælibet ciuitas cœpit habere suum regem: eum enim regem vocamus, cui summa regiminis commissa est in rebus humanis, secundum S. Thom. d. cap. 14. & Ante condita regna fuerunt collata ædificia in vnum multa, & factæ domus singulæ. faciunt cap. 1. 2. & 4. Geneseos, adiuncto §. fina. 6. distin. & iunctis 8. & 9. capitulis eiusdem Geneseos, vbi naturatur Noam sententiam grauem tulisse aduersus nepotem suum filium Chanaam. Per quod & cap. 14. Geneseos, quatenus habet, Abrahamo fuisse in sua domo 318. vernaculos expeditos, defendi forte posset id, quod supra in princip. huius corollarij significo, scilicet etiam in domo ampla, quæ nulli ciuitati, neque regi subesset, inueniri potuisse regiam potestatem: quoniam cùm Cõmunis, hanc potestatem cuilibet ciuitati tribuat, & domus illi Abrahami instar esset ciuitatis, egeretque non solùm potestate patris familias, quatenus erat domus, sed etiam potestate publica, quatenus erat vna communitas: meritò facile videri posset fuisse ille hæc potestas. Quamuis non sim nescius Aristot. 2. Polit. capit. 1. contrarium sentire, dum carpit eos, qui putant domum magnam instar paruæ ciuitatis esse, & ciuitatem paruam instar domus magnæ: eos item, qui putant patrisfamilias, & regis eandem esse

esse potestatem. Sed responderi fortè posset, quòd Noas & Abrahamus alia ratione dici potuerunt patresfamilias, & alia reges.

96

Vigesimosexto infertur, potestatem prædictam ecclesiasticam principaliter, & directè sola supernaturalia, & spiritualia respicere: temporalia verò non, nisi secundario siue per consequutionem & accessoriè. Et ita toties & tantùm hanc potestatem ad temporalia extendi, quoties, & quantùm Euangelij, & aliorum supernaturalium & spiritualium conseruãdorum, vel consequendorum, aut non impediendorum ratio id exigit. Huius corollarij prior pars probatur illis 14. argumentis pro notabili nostro supra formatis. Posterior verò monstratur primo aliis 17. contra illud ab initio aductis.

97

Secundo, quòd, quæ ad aliquem finem sunt instituta, secundum ea, quæ ille exigit, ordinantur, extenduntur, & contrahuntur, cap. prodest. 23. q. 5. quod in hoc allegauit Archidiaco. in cap. si peccauerit. 2. q. 1. docet Bart. in l. ambitiosa. num. 17. 18. & 19. ff. de decret. ab ordin. facien. nam & iuxta finem, & rationem legis extenditur illa, vel limitatur, l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patron. cap. meminimus. iuncto cap. suggestum. de appellat. cum his, quæ latè congerit Felin. in cap. tua. de iureiur. & subtiliter Dec. in cap. secundo requiris. de appellat. At potestas hæc supernaturalis, de qua loquimur, ecclesiastica instituta est ad regenda supernaturalia, & ad dirigendos mortales in vltimum finem, qui est vita æterna, vt patet ex definitione in corol. 17. præmissa. Ergo tantùm se ad temporalia extendet, quàtùm ratio supernaturalium exigit, & non vltra.

Tertio probatur hoc per varia S. Thomæ dicta, quæ secundum hæc intelligi possent: ait enim in lib. 1. de regim. princ. cap. 14. Sacerdotio regali Papæ omnes Christianos, & eorum reges subditos esse: nam sentit eatenus subditos, quatenus illa supernaturalia postulant. Hoc idem sentit lib. 3. cap. 10. cum ait, Potestatem Papæ transcendere omne dominium, præsupposito quòd, sicut CHRISTVS intendit. pro vtilitate gregis agatur, sic item intelligendum, quod paulo ante in eod. cap. dicebat, potestatem hanc Romani Pontificis non esse referendam quoad spiritualia tantum: quia quod corporale est & temporale, ex spirituali perpetuo dependet, sicut operatio corporis ex virtute animæ, & potestate, sic etiam id, quod clarius explicat vir ille eruditione, ac pietate cum primis suspiciendus lib. 3. cap. 12. dum per principium Malachiæ concludit, CHRISTI dominium ordinari ad salutem animæ, & spiritualia bona, licèt à tẽporalibus non excludantur eo modo, quo ad spiritualia ordinantur. Expende quæso illa verba: eo modo, quo ad spiritualia ordinantur: nam illo, & non alio modo suprema hæc Papæ patriæ patris potestas extenditur ad illa. Huc tendit, quod ait eod. lib. cap. 15. quamuis enim CHRISTVS temporaliter esset dominus orbis, directè tamen ad vitam spiritualẽ, hunc suum ordinauit principatum, iuxta illud Ioan. 10. *Ego veni vt vitam habeant, & abundantius habeant.* Huc pertinet id, quod ait in cap. 13. sub finem, scilicet CHRISTVM non delegasse suam omnem potestatem Petro. Vnde par est credere, illam illi commisisse totam & solam, quæ necessaria erat ad finem supernaturalem consequendum toti Ecclesiæ, ac partibus eius. Huc pertinet illud eiusdem, 2. 2. quæst. 40. art. 2. *Omnis persona, vel ars, vel virtus, ad quam pertinet finis, habet disponere de his, quæ sunt ad finem. Bella autem carnalia in populo fideli sunt referenda ad spirituale bonum diuinum, cui clerici deputantur. Et ideo ad clericos pertinet disponere, & inducere alios ad bellandum bella iusta.* Ad hęc restringendũ est illud eiusdem in fine 2. lib. sententia. scilicet, Spirituali potestati secularem coniungi in Papa, qui vtriusque potestatis apicem tenet, scilicet spiritualis, & secularis, hoc illo disponente, qui est rex & sacerdos secundum ordinem Melchisedech, & dominus dominantium, cuius potestas non auferetur, & regnum eius non corrumpetur. Nolim tamen contendere cum eo, qui contenderit S. Thomam diuersæ opinionis fuisse, & magis inclinasse in Communem, quam nostram.

98

Vigesimosexto infertur errare Marsylium à Padua, qui in suo pacis defensorio, omnem coertionem & iurisdictionem aufert Ecclesiæ. quod etiam prædictus Iacobus damnabat in d. lib. cap. 2. col. 3. Tum, quia iurisdictio, quæ coertionem non habet, frustranea est, capit. ex literis. de offic. deleg. Tum, quia nisi iurisdictionem, & coertionem haberet, parum potens esset ad inducendum finem, quem sponsus ipsius CHRISTVS Opt. Max. prætendit, argum. cap. 1. 2. & 3. 24. quæst. 6.

Vigesimoseptimo colligitur ratio, quare Papa deponere potest reges adeò negligentes in regendis regnis suis, vt ob id populus Dei subditus illis, retrahatur à consequenda vita æterna, dum delicta ipsius nõ castigantur, boni scandalizantur, siue offenduntur, vnicuique suum ius non redditur: est enim illa, quòd talis depositio est necessaria in eo regno ad tollenda impedimenta vitæ æternæ consequendæ, quo sensu simili, & germano accipi potest illud, cap. alius. 15. q. 6. Colligitur item ratio, quare Papam, quando cum authoritate ipsius populus audet deponere regẽ, potius deceret deponentibus consentire, quàm deponere. quod glossa solennis in d. cap. alius sensit: quia tunc non est necessaria depositio, sed consensus in depositione, iuxta eorum opinionem, qui putant regna non esse inducta propter reges, sed reges propter regna. Et ideo regna esse regibus suis potiora, imo & superiora casibus illis, quibus reges potestate sibi concessa abuterentur ad eorum destructionem, vel ad finem contrarium illius, ad quem regna illa se ipsis regibus concesserunt, vel concedere debuerunt: quod tamen breuitatis gratia aliter nec probo, nec extendo latius. Tametsi satis memini Iaco. Almaynum dicere in capit. 15. col. 11. de suprema potest. Eccle. & latius in vesperiis, Regnum non esse regis, sed communitatis, & ipsam regiam potestatem iure naturali esse ipsius communitatis, & non regis: ob idque non posse communitatem ab se penitus illam abdicare. Neque oblitus fuerim fœlicis illius dici, quo id in longè frequentissimo studiosorum, & eruditorum conuentu, non sine magno applausu defendimus Salmanticæ in illis præaltis conclusionibus, quas supra capit. quæ in ecclesiarum. de constit. anno 1528. defendimus primas omnium, quas vnquam cathedrarij defendere ibi cœperunt ex instituto illustrissimi D. D. Petri Pacheci, tunc visitatoris, & reformatoris illius Academiæ vigilantissimi, nunc autem episcopi Mentesæ siue Gienens. & Cardinal. sacrosanct. Romanæ Eccles. Illustrissimi. in quas tela, quæ si schiticis calybum durata

99

100

101

102

Universidad de Deusto
Biblioteca

caminis, non tamen lernæo infecta veneno torserunt illustrissimus D.D. Franciscus à Mendoza, & Bobadilla, Græcè, ac Latinè calentissimus, & iuris diuini, ac humani valdè peritus, tunc illius Academiæ præfectura, quam magisterium scholarum vocant, illustris: nunc autem episcopatu Caurẽsi, & sacrosanctæ Rom. Eccl. Cardinalitia dignitate longe Illustriss. Et D.D. Didacus ab Alba tunc cathedrarius iuris pontificij doctissimus, post autem episcopus Astoricẽsis, nunc verò, vt audio, translatus in Abulensem, super illustris. Modestissimus item Mendesius de Saa in hac inclyta Conymbrica nobilissima familia ortus, tunc insignis collegij Archiepiscopi Toletani collega per doctus, nunc verò senatoria dignitate clarissimus, cum aliquot aliis, fautore ac Mecœnate D.D. Francisco à Nauarre regia stirpe Illustrissimo, tunc Roncæuallis rerum ibi cum humanitàs, tum diuinitùs gestarum gloriæ inclytæ præfecto insigni: nunc autem episcopo Pacensi, quàm reuerendissimo, ac iuris diuini, & humani apprimè docto: animi verò candore, ac omnium virtutum cõuentu cum paucis principe, qui anno 1562. mense Aprili migrauit ad Dominum Valentinus Archipræsul longe desideratissimus.

Vigesimooctauo infertur ratio, quare potest Papa dare coadiutores Regibus, aut consentire, & autoritatem impertiri regnis id cupientib⁹, & citra cõsensum CHRISTI vicarij, non audentibus, iuxta cap. grandi. de suppl. negli. prælat. lib. 6. qui tamen non permittitur id facere cum vno subdito laico regum, qui prodigeret, fureret, vel esset minor annis, non præcedente saltem negligentia secularis iudicis. est enim ratio, quia illud est necessarium ad vitam bonam, & virtuosam, secundum rationem naturalem, quæ rursus necessaria est ad supernaturalem: hoc autem non item.

Vigesimonono infertur ratio vera, & noua, quare statutum fuit, vt Imperatore mortuo Imperium regatur à Papa, cap. licet ex suscepto. de for. compet. cum alij principatus, & alia regna eorum principibus, & regibus mortuis non regantur ab eo: est enim illa, quòd Imperator non relinquit aliquem successorem, qui populos sibi subiectos regat: & periculum est ne rectore subtracto populus labatur in vitia, & scandala, quibus à vita æterna impediatur & elongetur. Alij verò fere omnes Reges, & Principes successores, vel superiores, qui id supplere possunt, relinquunt: & aliquot alij, qui per electionem populi assumuntur per suorum regnorum statuta relinquunt aliquot, vel aliquos velut quosdam interreges, qui sua regna Christianè regant, donec electio successoris fiat, quæ intra paruum tempus fieri, vt plurimum solet. & ideo nõ est opus Papæ regimine: quamuis si quod esset, in quo eius regimen adeo esset necessarium ad supernam vitam, ac est in regendo Imperio Germanico vacante, posset illud, perinde ac Imperium Romanum per suum Legatum regere. Et ita non poscit idem in illis ratio consequendæ, vel non impediendæ vitæ æternæ, quod in Imperio.

Trigesimo infertur ratio vera, quare Fredericum Imperatorem potuit deponere Innocẽtius IIII. iuxta capit. ad Apostolicæ. de re iud. lib. 6. est illa, quòd multa crimina spiritualia admisit: periuria videlicet, sacrilegia, & hæresim, quibus clerum Neapolitanum afflixit: quæque directo tangebant supernaturalia, violabantque ea, quæ directo fuere commissa Petro, qualia si commisisset aliús etiam alij regi subditus, potuisset iure ab illo deponi, & castigari, argum. capit. cum sit. & ei annotatorum de for. compet.

Trigesimoprimo infertur Pontificem Romanum eundemque summum, aliquot maxima statuere posse inter laicos etiam in temporalibus, & aliquot minima non posse. statuit enim Papa, vt quicunque occideret, vel occidi mandaret aliquem Christianum per assasinos, hæc & illa grauissima patiatur, vt legitur in capit. 1. de homi. lib. 6. & tamen non permitteretur statuere, regulariter saltem, vt hac, vel illa pœna castigetur fur, vel alius, qui cõmitteret contra solas naturæ leges in terris sibi non subiectis, quoad temporalia. Nec obstat regula cui licet plus, licet vtique quod est minus. quia illi regulæ non est locus, nisi cum maior, vel saltem par ratio inuenitur in minori, ac quàm in maiori, vt sentit glossa. recepta regulæ eiusdem, & exprimit glossa. capit. 1. de torneamentis. At opprobrium Christianorum, & grauissimum animarum eorum, qui subito occidebantur, periculum (quæ sunt impedimenta vitæ æternæ supernaturalis) effecerunt, vt potestas, & iurisdictio Papæ extenderentur ad illam grauissimam prouisionem, d. capit. 1. de homici. lib. 6. quæ ratio cessat in alio minore casu.

Trigesimo secundo infertur, verum esse sextum notabile infra tractandum, scilicet summum eumdemque Rom. Pontificem posse quemlibet etiam laicum corripere, ratione cuiuscunque peccati mortiferi, siue illud committatur contra leges supernaturales, siue committatur circa cõtractus, siue circa alia prohibita, vt latiùs in eo declarabitur.

Trigesimotertio infertur, etiam lege naturali, etiam omni lege ciuili, & gentium, humana secluſa, quamlibet ciuitatem, iurisdictionem, & potestatem habere super singulos illius ciuitatis. Quod vltra prædicta probat primo illa irrefragabilis ratio, scilicèt, quòd præceptum de non occidendo homine iuris naturalis diuini est, secundum omnes cap. 4. Genes. Exod. 20. & Matth. 26. sed à lege diuina nemo potest excipere casum aliquem, nisi Deus ipse, qui condidit illam legem: quia illud verè est dispensare in lege naturali, & diuina. Quod fieri nequit ab homine, iuxta glos. 1. memorabilem in summa dist. 5. & communem sententiam in lib. 3. senten. dist. 37. & S. Thom. 1. 2. quæst. 100. art. 8. ad 3. & Innocen. communiter receptum in capit. quæ in ecclesiarũ. de constitutio. Ergo si qua est lex, quæ in aliquo casu permittat occidere hominem, oportet illam legem esse diuinam, siue naturalem, siue aliam ex tempore datam. At hæc de qua loquimur, ditio, & potestas extendit vsque ad hominis occisionem inclusiuè, cap. non solum. & capit. non est. 23. quæst. 5. capit. 1. de homici. lib. 6. ita, vt cùm necesse est pro quieto statu congregationis, siue communitatis tollere aliquem è vita, id fieri potest mediante ista potestate publica. Ergo qui instituit illam, per quam id cuilibet communitati licet, Deus est, & non purus homo: sed Deus fecit illam legem ante gratiæ, & scripturæ Mosayeæ iam in de ab exordio communitatis & congregationis hominum. Ergo propositum.

Secundò facit pro hac illatione illud singulare dictũ Bald. tit. de allodiis. s. *quòd quando populi non habent*

lumen, & suffragium Imperatoris oporet, quòd ipsi sibi ipsis sint lumen, & qui non habet ducem ipse est sibimet dux. Et ita licèt aliqua gens non habeat ducem, neque regem per humanam prouisionem, nihilominus habet à natura naturante, quæ est Deus, potestatem se ducendi, & regendi, & illuminandi. Per quæ verba clarè sensit vir doctus, quòd si quæ gentes reperirentur in vnum congregatæ, illæ secluſa omni dispositione humana haberent ab ipso Deo immediate potestatem regendi se, & faciendi ea, sine quibus non possent bene viuere in communitate: quæ potestas est hæc, de qua loquimur iurisdictionis laicæ. Facit item id, quod Bal. ait ibidem, scilicet, *Legem Imperialem non posse tollere prouidentias naturales.* Facit & illud singularissimum eiusdem Bald. in cap. 1. col. 2. secundæ lectionis supra eod. scilicet, *Si non est spes, quòd superior defendat ciuitatem, vel non est in apparatu id faciendi, potest se ciuitas subdere alteri, & etiam per consecutionem accipere vnum regem, cui se subdant: & hoc conceditur iure naturali. Vnde* (inquit) *hodie multa regna sunt exempta ab Imperio.* quod videtur sensisse glossa. nouè in hoc mihi expensa, & singularis, cap. Adrianus 2. 63. distin. quatenus habet, reges Hispaniæ à faucibus hostium eam eruisse. sentiès ideo non esse illos subiectos Imperio, vt dicam in coroll. 63.

Trigesimoquarto infertur, reges, & regna Hispaniæ iustè se potuisse ab Imperio Romano eximere, etiam si aliquando illi subiecta fuissent, quod colligitur ex proxime dictis, & ex annalibus Hispaniæ, quibus probatur, eam subactam fuisse armis Saracenorum, à quorum tyrannide non Imperatorum virtute, & auxilio, sed diuina, & sua propria sese Hispani in libertatem asseuerant. Et duæ primæ gentes, quæ id facere cœperunt, nempe Nauarri, & Legionenses suos sibi reges constituerunt: vnde alij omnes Hispaniæ propagati, idemque exemplum secuti mira fortitudine, parique prudentia, & rei militaris peritia omnia regna huius orbis Hispani è manibus Saracenorum eripuerunt: in qua re Lusitani vltimi situ, non vno respectu fuere primi. Nauarri quidem authoritate ad id summi Pontificis accedente, ac formam vngendi præscribente, Enecum, non à Vegorra, quæ Galliæ regio est, vt Raphael Volaterranus deceptus ab aliis scribit, sed à Vigurio, quæ domus Nauarræ antiqua est: Legionenses verò, Pelagium. Et ita, iuxta prædicta elogia Baldi, fundata per superiora, quàm optime eximere sese potuerunt ab Imperio, non obstantibus illis, quæ supra modum torserunt Fely. & citatos ab eo in cap. cum nobis. col. 5. de præscriptio. licet enim contra legem diuinam supernaturaliter à CHRISTO datam sit, aliquem Christianum eximi omnino ab ecclasiastica iurisdictione, quæ penes Papam est: contra nullam tamen legem diuinam, nec naturaliter, nec supernaturaliter præditam est, vt vnus aut alter, & multi, ac plurimi reges exẽpti sint ab Imperio Romano, vel alio temporali, & ab omni alia potestate laica, tum ob corollarium præcedens. Tum, quia ante CHRISTVM natum plurimi fuere, qui neque suberant, neque subesse tenebantur alicui potestati seculari: nec postea est instituta à CHRISTO vlla potestas merè laica directè omnia complectens. Tum, quia ante illum natum non suberant omnes etiam vni sacerdoti, vt in coroll. 59. latiùs dicam. & licet hodie vni sacerdotali potestati oporteat subesse: quia instituta est noua potestas sacerdotalis, quæ omnes comprehendat: non tamen oportet subesse vni Regi, vt in coroll. 60. & 61. demonstro: quia nullam talem potestatem laicam regalem quoad omnes instituit ipse, neque vllam talem vlli commisit, vt colligitur ex coroll. 21. & 22. & aliis.

Trigesimoquinto infertur, nullam communitatem posse abdicare se ita penitus ab hac iurisdictione sibi naturali lege indita, vt nullo casu eam resumere possit. Primo, quia nulla singularis persona potest renunciare potestati se defendendi, secundum gloss. sing. l. pactum inter hæredem. ff. de pact. quæ satis probatur per l. non tantum. ff. de appellat. & cap. contingit. 2. de sent. excom. Ergo à fortiori nulla communitas publica poterit ita renunciare prædictæ iurisdictioni datæ lege naturæ ad sui defensionem publicam: quandoquidem vtraque est concessa lege naturali: & magis necessaria, & vtilis est defensio publica, quàm priuata, arg. cap. si diligenti. de foro compe. adiuncta l. si quis in conscribendo. C. de pactis. Deinde, quòd l. si. ff. de constit. princ. & §. sed quod prin. Instit. de iure natural. gen. & ciuil. habent, Populum Romanum concessisse iurisdictionem Imperatori, & non in eum transtulisse. Quam differentiam vigilantissimus Accursius sensit in l. non ambigitur. ff. de legi. Postremò, quod Baldus citatus in 33. coroll. dicebat in titul. de allodiis. agens de hac potestate, non posse Imperiali lege tolli prouidentias naturales.

Non obstat, quòd multi populi videntur carere omnino iurisdictione, vt notatur in d. l. omnes populi. & in cap. cum omnes. de constitu. quia non carent omnino iurisdictione, sed eius vsu: habẽt enim illam, saltem in habitu, licet careant actu. Et ideò quoties incideret casus, in quo populorum gubernationi non prouideretur, per eos, quibus electione, hæreditate, vel aliàs concessus est vsus iurisdictionis, poterunt ipsi ea vti, vt clarè docuit Bald. in cap. 1. supra eod. col. 2. secundæ lectionis, & in d. titul. de allod. & clarius, his tamen non adductis, Iacob. Almaynus in lib. de auth. Pap.

Trigesimosexto infertur ratio vera, & noua, quare clerus non potest statuere quidquam contra superioris legem, cap. quod super his. de maiorit. & obedien. populus autem sic contra legem Imperatoris, l. omnes populi. ff. de iustit. & iure. est enim illa, quòd populus laicus, licet concesserit Imperatoribus, aut Regibus vsum, & exercitium iurisdictionis, quæ sibi naturaliter competebat: retinuit tamen sibi habitum illius, & radicem, & ita facile potest reuerti quoad vsum eius ad suam naturam pristinam, arg. cap. ab exordio. 35. distin. & l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pact. Clerus autem nullam penitus habet iurisdictionem ecclesiasticam, nisi quam à superiore accipit: & quia ab illo non accipit facultatem statuendi contra legem suam, ideo non potest aliquatenus contra illam statuere.

SOLVTIO XVII. ARGVMENTORVM CONTRARIAE partis.

SVMMARIVM.

122 *Argumentum à contrario sensu non valet, &c.*
123 *Potestatis Ecclesiæ extendendæ ad laicos capita pauca, & resoluta.*
124 *Papa cur potuit Imperium transferre.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

125 *Potestas ecclesiastica, & laica cur Soli, & Lunæ cõparata.*
126 *Intellectus cap. 1. 21. dist. & aliorum multorum. & 128.*
127 *Reges minus subiectos Papæ, quàm Imperatores.*
129 *Papa coronat Imperatorem potestate humanitus accepta.*
130 *Christus non concessit Petro totam suam potestatem.*
131 *Benedictio productiua potestatis regalis non pertinet ad Papam diuinitus.*
132 *Regum Hebræorum vnctiones an, & quomodo regalem potestatem produxere.*
133 *Ratio noua cur cap. Raynutius. & cap. Raynaldus, ligent etiam laicos.*
134 *Ecclesia militans qui instar triumphantis?*
135 *Christus monarchiam optimam instituit.*
136 *Ecclesiæ monarchiam non impedit susceptio multorum à Deo immediata.*
137 *Ratio noua cur Papa potuit transferre imperium.*
138 *Intellectus nouus extrauag. vnam sanctam. de maiori.*
139 *Ecclesia vna semper fuit, sed non vnus summus sacerdos.*
140 *Ratio noua cur nequeant esse duo Papæ, licet duo Imperatores sic.*

122 TRIGESIMOSEPTIMO infertur solutio primi argumenti pro priore, ac communi opinione superius per nos facti, scilicet contentum huius cap. in verbo intendimus, à contrario sensu significare, posse Papam, si vellet, miscere se his, quæ sunt iurisdictionis Regis Francorum: quoniam argumentum à contrario sensu nullas vires habet, quando assumitur ad probandum contrarium eius, quod alio iure claro statuitur, iuxta cap. à nobis. il 2. de sent. excom. & glossam cap. significasti. de foro compet. cum multis aliis per Felyn. & nos ei adiectis.

123 Trigesimooctauo infertur solutio secundi argu. scilicet quòd fatendum sit potestatem ecclesiasticam in casibus in eo relatis, & aliis, quos referunt in eo citati cognoscere inter laicos: eo quòd ea, de quibus cognoscit sunt supernaturaliter instituta, vel reuelata: quales sunt articuli fidei, & qualia sacramenta, aut eis annexa, & sacramentalia, & per legem diuinam supernaturalem declarata, cùm essent obscura sola lege naturali attenta, qualis est prohibitio vsurarum. Aut inest eis aliquid supernaturaliter institutum, quales sunt personæ, & res ecclesiasticæ. Aut cognitio illa est necessaria, vt aliqui consequantur vitam æternam. Aut ad tollenda impedimenta illa consequendi, qualis est gubernatio Imperij vacantis, & datio curatoris alicuius regis, & similia. Aut quia cognitio, & iurisdictio cõperit ei per donationẽ Imperatorum, Regum, & aliorum Principũ, vel inferiorum laicorum, vel per emptionem, permutationem, vel aliam iustam rationem, veluti consuetudinem, vlrimam voluntatem, & præscriptionem: fatendum inquam hoc est, sed negandum, quòd competat præfata cognitio, & iurisdictio Papæ ea ratione sola, quòd aliqua potestas laica formaliter, actu, vel habitu sit in ipso Romano Pontifice, quatenus solum est Pontifex: & quòd illa magna, & suprema, quam habet in plerisque terris competit ei, quatenus est dominus, & Rex per donationem Imperatorum, & Regum, & non ea ratione, qua est pontifex, iuxta capit. Constantinus. 96. dist. & aliorum Imperatorum, & Regum annalia.

124 Trigesimonono infertur solutio tertij argum. scilicet, quòd ratio quare Papa potuit transferre Imperium à Græcis in Latinos fuit illud maximum impedimentum supernaturalis beatitudinis consequendæ, & aliorum supernaturalium in Ecclesia Christiana exercendorum, quod oriebatur fidelibus ex infidelitate, & defectione Græcorum Imperatorum ab Ecclesia Romana, & consensus eorum, qui suberant Imperio, fidelium. hoc inquam impedimentum effecit, vt potestas prædicta ecclesiastica extenderetur ad transferendum Imperium, & ad ponendas in illa translatione leges, per quas satis consultum esset Ecclesiæ Christianæ, & fidelium saluti æternæ, & supernaturalium exercitio: in quibus fuit illa, per quam constitutum fuit, ad quos pertineret electio Imperatoris, & ad quem confirmatio, & ad quem cognitio vacante Imperio, & id genus alia. hoc inquam impedimentum effecit, vt suprema Ecclesiastica potestas præfatam translationem facere potuisset: & non eo quòd potestas Imperialis actu, vel habitu esset penes Romanum Pontificem, antequàm translatio illa fieret.

Quadragesimo infertur solutio quarti argum. scilicet fatendum esse excellentiorem esse potestatem Ecclesiasticam laica, sicut aurum excellentius est plumbo: non autem hanc illi inesse, sicut nec auro inest plumbum: & ecclesiasticam quidem comparari soli, & laicam Lunæ, non ideo quòd laica suam vim accipiat ab Ecclesiastica, sicut à Sole accipit Luna: sed quia est minùs perfecta, & longè inferior in esse, quàm illa. 125

Quadragesimo secundo, infertur solutio 5. argumenti, fundati in illis verbis cap. 1. 21. distin. CHRISTVS *Petro æternæ vitæ clauigero iura terreni simul, & cælestis Impery commisit.* nempe, quòd sicut per verbum, cælestis Imperij, non intelligitur paradisus, & Ecclesia triumphans: ita per verbum, terreni, non esse intelligendam potestatem laicam, sed per regnum cæleste intelligendos esse bonos, & per terrenum malos. Vel per regnum cæleste eos, qui cælesti conuersationi deduntur, quales sunt personæ ecclesiasticæ: & per terrenum, eorum qui terrenis rebus curandis animum intendunt, quales sunt laici. Vel germanius, per verbum, iura, intelligendam esse potestatem ecclesiasticam, siue spiritualem, & sensum esse, Petro data esse iura regni cælestis, & terreni, id est, potestatem spiritualem, tam super Imperatore, ac aliis omnibus laicis, quàm super prælatis Ecclesiæ, ac omnibus aliis clericis. Quæ potestas spiritualis extenditur etiam ad omnia temporalia, quatenus id est necessarium ad salutem mortalium spiritualem. Infertur etiam solutio, & intellectus mandati eiusdem Nicol. in illo 5. argumento assumpti ex capit. authoritatem. 15. q. 6. per quod mandabat quibusdam, vt spirituali simul, & temporali gladio malignos insequerentur: intelligendum enim est illud, quod ait de materiali gladio, per inuocationem eius in adiutorium gladij spiritualis, iuxta cap. 1. & ei annotata, de offi. ordin. vel quia ex consuetudine, donatione, vel priuilegio Imperatorum, vel regum competebat Ecclesiæ iurisdictio temporalis in eis terris, de quibus loquitur. 126

Quadragesimo secundo infertur solutio 6. argumenti: scilicet idem quidem esse dicendum de aliis regibus, quod est dictum de Imperatore, quantum ad hoc, quòd sicut aliorum regum potestas non est penes Papam ex diuina institutione, ita nec Imperatoris: quamuis super Imperio multa cõpetant Papæ, 127

per

per leges humanas in translatione Imperij de consensu populorum fidelium, in quos translata potestas fuit eligendi, iuxta ea, quæ habentur in d. cap. venerabilem. de elect. & elem. Romani. de iureiur. & ea quæ diximus supra in coroll. 8. & 9. & 10. Vnde colligi potest intellectus verus cap. alius. 15. q. 6. & cap. grandi. de supplen. negli. lib. 6. citatorum in arg. Intellectus item verus omnium illorum, quæ à doctoribus, tum in d. arg. 6. tum alibi citantur quæ sonant potestatem regum non agnoscentium superiorem esse penes Papam: intelligi enim debent esse penes Papam quantum, ad hoc, quod potest iubere vsum eius, quatenus ratio consequendæ vitæ supernaturalis gratiæ, aut gloriæ id exigit, & quòd etiam ipsemet Papa eis negligentibus potest facere id, quod ipse poterat quoties, & quatenus ratio illa vitæ supernaturalis consequendæ id postulat. 128

Quadragesimotertio infertur, falsum esse illud dictum doctorum relatorum in d. 6. argumen. scilicet nullos reges potuisse vsucapere, siue præscribere libertatem, vel aliàs sese eximere ab Imperio, nisi sese subdendo Papæ quoad temporalia: quoniam nulla ratione, vel iure id efficaciter comprobatur, & per supradicta palam confutatur, & apertus est nouus modus, quo reges ab Imperio sese potuerunt eximere in coroll. 33.

129 Quadragesimoquarto, infertur solutio 7. argumenti, scilicet Imperatorem quidem suscipere insulas, & coronam à Ro. Pontifice, sed non ex diuina institutione, & ratione solius potestatis traditæ ei à CHRISTO, sed humana constitutione appositã in translatione Imperij, vt in 37. illatio. & solut. 2. arg. tangebam.

130 Quadragesimoquinto infertur solutio 8. argum. scilicet CHRISTVM quidem & vniuersalem monarcham fuisse, etiã quo ad temporalia: non tamen concessisse Petro totam potestatem suam, quam habebat, etiam quatenus homo erat omnium potentissimus: quia non transtulit in eum, neque concesit ei vllam potestatem laicam directè respicientem naturalia, vt prædictum est: imo neque omnem ecclesiasticam etiam spiritualem, nõ enim potestatem illam excellentiæ faciendi miracula, instituendi sacramenta, & dandi sine sacramento effectum sacramenti, & id genus alia, vt pulchre docet S. Thomas in fine cap. 10. lib. 3. de regi. princip. Neque vllus vnquam contrarium asseruit, & ita non sequitur, hoc potuit CHRISTVS quatenus homo. Ergo & potest Papa quatenus eius vicarius.

131 Quadragesimosexto infertur solutio 9. arg. scilicet, quòd potestas illa ita benedicendi, vel vnguendi reges, vt per eam solam quis fiat rex, non inest Papæ, quatenus Papa est sola lege diuina inspecta, licet benedictio alia simplex non traditiua potestatis regalis competat ei hoc respectu.

132 Quadragesimoseptimo infertur solutio eorum, quæ non pauca congeruntur in 10. argumento, scilicet vnctiones illas primorũ regum Hebræorum factas quidem fuisse à sacerdotibus: sed si, & quatenus saltem erant regalis potestatis traditiuæ, non fuisse factas virtute potestatis ordinariæ, quam habebant quatenus erant sacerdotes, sed virtute potestatis in id à Deo delegatæ, quatenus, tanquam ministri Dei

133 speciatim ab eo in hoc deputati id fecerunt, vt in argu. 9. pro nostra conclusione adducto probatur. Id item quod in arg. 10. tangitur in re graui, & multum dubia recurrendum ad sacerdotes Leuitici generis, &c. solùm concludere videtur, ecclesiasticam potestatem extendi ad temporalia, quatenus ratio salutis æternæ id postulat, quod nunquam negauimus: cum enim quæstio aliqua, etiam tantum temporalia tangens ambigua est, & ideo grauia scandala, & lites, ac discordias parit inter Christianos, necessaria est eius solutio ad tollenda impedimẽta salutis æternæ. Quæ ratio fuit decidendi graues illas quæstiones, de quibus in cap. Raynutius. & cap. Raynaldus. de testamen. & in cap. si pater. eod. tit. lib. 6.

Quadragesimooctauo, infertur solutio 11. argum. 134
Ecclesiam quidem militantem instar habere triumphantis in multis, non autem in omnibus: alioquin essent in hac quoque omnino beati, sicut in illa, & nulla esset hic edendi, vel bibendi necessitas, sicut neque in illa. Quare satis est in hac esse vnum summum principem tantum in spiritualibus, tantæ ac talis potestatis, cui omnis secularis potestas subdatur, & qui ea vti possit etiam circa temporalia, cùm ratio salutis æternæ id poposcerit, vel ad iubendum aliis secularibus monarchis, vt sua potestate vtantur: aut ad faciendum ea, quæ ipsi facere neglexerint, cum salutis æternæ impedimento euidenti.

Quadragesimonono infertur solutio 12. arg. scilicet, CHRISTVM Optimum Maximũ legislatorem optimam rationem gubernandi instituisse monarchiam, scilicet quoad spiritualia, quæ se ad temporalia quoque extendat, cùm vbi, quando, cur, & quatenus ratio spiritualium, & supernaturalium id exigit: non autem instituisse, nec oportuisse instituere, vt suus ille vnicus Vicarius ad saluandas totius orbis hominum animas relictus, omnium regum potestatem ordinariam, etiam quoad temporalia haberet. Tum ne spiritualium & æternorum oblitus curis se illigaret secularibus, & perituris, iuxta c. te quidem. 11. q. 1. Tum quia, vera monarchia Ecclesiæ non requirit, vt ei subditi nullam potestatem suscipiant immediatè à Deo, & vt omnia veniant eis per manus ipsius Vicarij, quod sit eius monarchia: quoniam si hoc requireretur non esset vera monarchia in Ecclesia, nec Papa verus monarcha, etiam si vtramq; summam potestatem ecclesiasticam, & laicam haberet, etiam quoad actum: quoniam alia multa suscipiunt Christiani à Deo immediatè, nempe gratiã gratum facientem, virtutes infusas, inspirationes bonas, dona Spiritussancti, gratias gratis datas, & id genus alia multa, quæ non transeunt per manus Papæ, neque officiatiorum eius: quorum tamen susceptio fortius deberet corrumpere monarchiam Papæ, quàm susceptio potestatis temporalis. Siquidem illa sunt spiritualia, hæc verò temporalia: & monarchia hæc magis est spiritualis, quàm temporalis, etiam secundum eos, qui tenent vtranq; potestatem esse penes Papã, vt patet per illa multa dicta S. Tho. citata in corol. 26. 135 136

Quinquagesimo, infertur solutio 13. argumen. scilicet translationem illam Imperij valde necessariam fuisse illo tempore ad salutem spiritualem populorum Christianorum, & ideo Rom. Pontificis authoritatem ad id pertigisse per quandam cõsecutionem, quæ tamen non pertingit ad alia minora: quoniam tunc demum potest minora, qui maiora potest, vt habet argumentum, cùm eadem ratio, vel maior est faciendi minora, quam maiora, vt in coroll. 16. pro- 137

Universidad de Deusto
Biblioteca

bauit, quod in hac re non contingit, cùm longe maior ratio suadeat, vt Vicarius CHRISTI omnium hominum Saluatoris possit spiritualia, quæ directè respiciunt supernaturalia, & æternam salutem eorum, quam temporalia, quæ ad id non pertinent, nisi indirectè: & cùm sic pertinuerint, poterit se ad illa extendere.

Quinquagesimoprimo, infertur solutio 14. argu. scilicet potestatem ecclesiasticam posse quidem iudicare de mediis salutis æternæ, quam ipsa præsupponit, quatenus ad eam est necessarium, quod concedimus: non autem quatenus ad eam non est necessarium. quod est id, quod negamus.

Quinquagesimosecundo infertur solutio 15. argu. scilicet, quòd nihil aliud concludit, quam 14. & eodem modo soluitur, quo illud mutatis mutandis. Quod gratia breuitatis non explico.

138 Quinquagesimotertio infertur solutio 16. argum. & extrauag. vnam sanctam. Bonifacij VIII. de maior. & obed. & omnium in ea contentorum, scilicet spiritualem potestatẽ extendi ad omnia, quę sunt necessaria ad salutem hominũ æternam, iuxta ea, quæ in corolla. 31. 32. & 33. dicta sunt, quod omnia contenta in d. extrauag. debent reduci ad hoc, quòd potestas spiritualis sublimior est temporali, vt aurum plumbo: & quòd hæc subest illi adeò, vt cùm ratio supernaturaliũ id exegerit, poterit imperare ei oportuna, & eam, si opus erit, censura ecclesiastica cogere ad faciendum ea: imo & facere ea, quæ secularis facturus erat eo nolente facere, quatenus ratio illa supernaturalium poscit, & non amplius. quod satis significauit extrauag. meruit. de priuileg. Clemen. V.

139 Quinquagesimoquarto, Ecclesiam catholicam vnam quidem esse, fuisse, ac fore ab exordio in finem vsq; mundi, dictam cœpisse ab Abelo propter ipsius innocentiam, vt post Gregorium in homil. 20. super Matth. declarat Aluarus Pelag. in lib. 1. de planct. Eccle. art. 36. & melius art. 63. sub litera H. col. 2. non tamen semper habuisse vnum summũ monarcham, penes quẽ esset summa sacerdotalis, seu ecclesiastica potestas omnium fidelium: alij enim in aliis, aut domibus, aut ciuitatibus, aut gentibus fuere sacerdotes, neque omnes vni summo suberant. Quod satis affirmat S. Tho. lib. 1. de regi. princ. cap. 14. neq; enim vsq; ad CHRISTI aduentũ necesse fuit omnes omnium gentium fideles vlli vni subesse sacerdoti, etiam Hebræorum: quorum leges quatenus non erant naturales nullas alias gentes, quàm Hebræam obligabant: colligitur ex Dyonis. cap. 9. Cœl. Hierarch. & tradit S. Thom. receptus 1. 2. q. 98. art. 5.

140 Quinquagesimoquinto infertur ratio soluendi argumentum illud, quod aliquando in consessu doctissimorum virorum per me propositum remansit insolutum: impugnaturus enim glossam singul. cap. non autem. 7. quæst. 1. quatenus habet, non posse fieri, vt duo essent Papæ eod. tempore etiam, ex vrgentissima causa, vt Iac. Almay. determinat in lib. de eccl. potest. cap. 5. quicquid sentiat Io. Maior in 4. distin. 24. quæst. 3. impugnaturus (inquã) hæc, sic argumentabar, In omni eo, quod lege naturali, diuina, vel supernaturali veritum est, potest ob necessitatem dispensari, si ob eam aliàs circa id inuenitur in sacris literis dispensatum, iuxta id, quod sentit glossa memorabilis, & clariùs exprimit Card. Alex. ibi in cap. quoniam 48. distin. At ante legem nouam, cum vetus adhuc vigeret, multi erant summi sacerdotes, non agnoscentes alios superiores. Ergo & nunc post nouam multi tales poterunt esse, saltem per dispensationem ob causam iustam. Ex proxime enim prædictis infertur modus soluendi hoc argũ. scilicet quòd nusquam ante legem euangelicam fuit talis summus pontificatus, qualis nunc est: & ita non potuit antequam esset, ob vllam necessitatem, vel vtilitatem relaxari lex diuina de vnico summo pontificatu Petro, & successoribus eius commissio, neque postea quàm cœpit vnquam est relaxata, cui consequens est, vt neque nunc relaxari queat. Qua eadem ratione neque duo Papæ possunt præesse papatui: licet possint esse duo Imperatores eiusdem Imperij, & duo supremi reges eiusdem regni, quia nulla vnquam lege diuina, naturaliter, neque supernaturaliter data, neque ante, neque post euangelium statutũ fuit, vt vna tantùm esset monarchia, & vnus tantum monarcha toti orbi quo ad temporalia.

SVMMARIVM.

141 *Potestati humanæ nullum hominem subiici temerarium.*
141 *Potestas ecclesiastica potest quæri, & teneri absque charitate.*
142 *Potestas ecclesiastica solo iure diuino non perit fide perempta.*
142 *Papatus non perditur ob hæresim ipso iure, licet sic episcopatus.*
143 *Potestatis ecclesiasticæ capax est laicus iure diuino, sed non humano, fœmina verò ecclesiastica etiam humano.*
144 *Potestas laica iuris dicendi vt est à Deo immediatè data.*
145 *Potestas Ecclesiastica, & laica vt conueniunt, & differunt. & seq.*
147 *Reges pauci à Deo solo immediate facti. & seq.*
148 *Regiam potestatem esse contra iura naturæ insania est.*
149 *Regem vnum non posse regere plura regna stultum dictu.*
150 *Regem vnum regere plura regna quod quid vtile.*
151 *Noas ante Nembroth fuit rex iustus.*
151 *Lipomanus Aloysius legatus cum primis laudatus.*
152 *Monarchiæ quatuor celeberrimæ an fuerint iniustæ.*
153 *Imperium laicum nullo iure diuino debet esse vnicum orbi.*
154 *Cainus non videtur fuisse vnicus orbis dominus.*
155 *Regis apum vnitas non arguit Regis orbis vnitatem.*
156 *Imperator falsò dicitur mundi dominus etiam de iure. & seq.*
156 *Orbis totus, & Romanus, & Hispanus, &c. differunt.*
157 *Nabuchodonosor figurate dicitur rex regum.*
158 *Imperatorem omnia iniustè quæsisse, vel tenere falsum.*
159 *Imperator nec fit, nec desinit esse dominus per omnes strages belli.*
159 *Reges non omnes per bella iniusta sunt exempti ab Imperio.*
160 *Regum tituli falsæ prætenti faces, & pestes orbi.*
161 *Hispanias nunquam iustè subfuisse Romanis probabile.*
161 *Romanis, qui Hispani mordicus restiterunt.*
162 *Regem vnum totius orbis fieri posse hodie, à sola maiore parte eius, non est verum, licet olim potuisset id contingere.*
163 *Potestas ecclesiastica quando posset Christianos omnes ad faciendum vnum ducem cogere, qui omnium eorum toti exercitui imperaret.*

164 *Potestas ecclesiastica cur plus potest creare ducem totius christianismi, quàm maior pars eius.*
165 *Ciuitatis vnius liberæ in quo potentior, quàm maior pars multarum.*
166 *Rex cur non potest eximere suos à se, & suo regno.*
167 *Regi subditi tam liberi sunt, ac subditi liberæ ciuitati.*
168 *Monarchia optima regendi forma.*
169 *Rex educatus regiè ab ortu cur aptior quàm alius.*
169 *Rex Ioannes III. & Catherina I. quæ in re præcellunt.*

141 VINQVAGESIMOSEXTO infertur, temerarios & insanos esse illos, qui negant vllos homines vlli potestati subiici. Tum, quia id est contra ius naturale, & omnia citata supra in coroll. 18. Tum, quia hæreticum est id asserere, etiã de Christianis etiam iustis, per elem. ad nostra. in versic. 3. de hæret.

Quinquagesimoseptimo falsum esse id, quod tenuere pauperes Lugdunenses, & Vualdens. reuocatum à Ioan. Viclef. & condemnatum à concil. Constant. vt habetur post sess. 45. scilicet potestatem ecclesiasticam ita iure diuino fundari in charitate, vt nemo eam habere possit, nisi charitatem quoque habeat, & sit in statu gratiæ gratum Deo facientis: quoniam nemo scit se amore dignum. cap. 9. Eccles. & ita consequeretur, neminem scire se esse verum episcopum, vel parochum. Quæ ratio, licet videatur Iacobo Almayno in cap. 3. de potestate Ecclesiast. euidenter errorem prædictum confutare, non tamen satis confutat: quoniam etiam retenta opinione contraria communi, nemo vere scit, se esse episcopum, vel parochum: quia nescit se vere baptizatum, nec habere caracterem baptismalem: cùm ille nequeat haberi, sine debita intentione baptizantis, quæ à baptizato sciri nequit: & sine illo nequit esse episcopus, neque presbyter, cap. veniens. de presb. non baptiz. Fortiùs igitur facit, quòd secundum eorum opinionem, qui caderet à gratia gratum faciente, caderet quoq; ipso iure ab episcopatu, & quolibet alio beneficio iurisdictionem habente: & ita sine noua promotione non posset esse episcopus, vel parochus. quod est absurdum. Ex quo infertur, fortius errare Bohæmos, qui dicebant, non solùm Deo gratum, sed etiam ab ipso prædestinatum esse oportere illum, qui alicuius potestatis ecclesiasticæ futurus sit particeps.

142 Quinquagesimooctauo infertur errare illos etiã, qui putãt, potestatem Ecclesiasticam ita fundati iure diuino in fide, vt ea carens, carere quoque necessariò dicatur hac potestate: quoniam primo nullo iure diuino est inducta pœna priuationis ipso iure ob hæresim, ante binam saltem monitionem, vt eleganter probat Thom. à Vio in cap. 23. tom. 1. tract. 2. de auth. Pap. & consilij, & latius dixi in cap. nunc autem. 21. dist. deinde, quòd Papa hæreticus non incidit in pœnam contra hæreticos ab Ecclesia statutam, arg. cap. 1. cum ei annotatis de consti. l. princeps. ff. de legi. & tradidimus latius supra in corol. 13. Postremò, quòd neque alij prælati inferiores perdunt suas dignitates ob hæresim conceptam, & omnino occultam. Quæ communis est opinio Theologorum, & probatur arg. à contrario sensu in cap. audiuimus. 24. quæst. 5. in illis verbis, *Qui hæresim nouam ex corde suo finxit, ex*
143 *quo eam prædicare cœpit, neminem damnare potuit.* Quare verius videtur, hanc potestatẽ fundari in charactere baptismali. arg. cap. 1. & cap. veniens. de presb. non baptiz. quod etiam tenuit prædictus Iacobus: à quo tamen dissentio, quatenus in probatione huius conclusionis præsupponit, incapacem esse huius iurisdictionis iure diuino eum, qui non est clericus. Tum, quia etiam fœmina religiosa est capax eius, cap. dilecta. de excess. præl. Tum, quia etiam laicus vti potest ecclesiastica iurisdictione per cõmissionem specialem Papæ, cap. præter. adiuncta gloss. communiter recepta, verb. ducibus. 32. distin. & annotatis in gloss. cap. 2. de iudi. quamuis verum sit, laicum esse incapacem illius iure humano, cap. bene quidem. 96. distin. & d. cap. 2. de iud. cum aliis, quæ nota sunt.

Quinquagesimonono falsam videri differentiam illam Iacobi Almayni in lib. de potest. Eccles. cap. 1. 144
col. 3. quam inter potestatem Ecclesiasticam, & laicam ponit, videlicet, quod hæc nunquam fuit regulariter, & immediate à Deo instituta, licet per rationem naturalem esset debita: illa verò immediatè fuit à CHRISTO instituta. Tum, quia ratio, ex qua illam differentiam deducit, non concludit eam, sed aliud longe diuersum, scilicet potestatem laicam totam non fuisse à Deo vlli datam, potestatem autem Ecclesiasticam sic. Quod & verum est: quia nusquam regulariter iussit Deus, vt vni, vel pluribus his, vel illis quoad potestatẽ laicam pareretur: cũ tamen specialiter de potestate Ecclesiastica statuisset CHRISTVS, vt vni Petro parerent omnes, Ioan. 20. & cap. solitæ. de maior. Tum, quia potestatem laicam deberi communitati hominum lege, ac ratione naturali non infert, eam non esse à Deo immediatè datam, imo potius concludit contrarium: nam potestas edendi de omnibus rebus siue suis, siue alienis inferioribus, tamen natura humana ad conseruandam vitam propriam tempore necessitatis extremæ cuilibet est debita lege naturæ, cap. discipulos. de consecrat. distin. 5. cap. si propter necessitatem. de furt. cum eis annotatis: non tamen ob id desinit dici data cuilibet immediatè à Deo. Potestas itẽ defendendi se ab alio iniurio inuasore, & etiam occidendi eum, si aliter defendi nequeat, debita est cuilibet, lege naturali, l. vt vim. ff. de iusti. & iur. non tamen ex eo infertur, eam non esse datam immediatè à Deo, immo potius contrarium. Tum, quia Durandus, cuius doctrinam sequitur in hoc potissime idem Iacobus in tracta. de iurisd. eccles. non ponit hanc Iacobi differentiam, sed eam, quam ipse supra posui. Ioan. etiam Parisiensis, cuius doctrinam plurimum sequitur ille, quod nos ait expresse, vt dixi in 20. coroll.

Verius itaque fuerit dicere primo, vtranque hapotestatum conuenire in hoc, quòd vtraque est 145
data immediatè à Deo: & quod neutra hodie quæratur alicui ita ex immediata largitione Dei, vt nullum hominum ministerium prærequiratur: quoniam præuenire debet electio, vel successio. Differre autẽ in eo, quòd laica data est naturaliter, & generaliter ita, quod nihil speciatim de illius creatione, vel de illius alicui traditione cautum fuerit, saltem in generis humani, & illius creationis principio: licet postea de potestate communitatis Hæbreorum sic. Ecclesiastica verò data est supernaturaliter, & specialiter, ita, quod speciatim de ipsius creatione, & traditione Petro quoad totam, & alijs quoad aliquas partes cautũ fuerit, vt prædictum est in corol. 18. Esse item aliam differentiam singularem inter has duas potestates, scilicet, quòd licet vtraque hodie quæra-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur, & accipiatur à Deo mediatè, longè tamen mediatiùs laica, quàm ecclesiastica. Laica enim accipitur mediante electione communitatis expressa, vel tacita, qua quod suum erat alij concessit, vel mediante
146 successione in rali electione fundata. Potestas verò ecclesiastica, licet etiam accipiatur mediante electione Ecclesiæ, vel Cardinalium eam representantium: non tamen accipitur tanquam res aliqua quæ sit, fueritve ipsius Ecclesiæ, secundum opinionem Romanorum relatam in coroll. 19. licet secundum opinionem Parisiensium, Gerson. scilicet, & aliorum multorum sic: secundum enim eos potestas Papalis hæc data fuit Ecclesiæ in persona Petri, & etiam Papa mortuo est in illa, & esset in concilio œcumenico legitime congregato: quod magnis viribus contendit confutare Thom. à Vio, & magnis defendere Iacobus, & Ioan. Maior citati in d. coroll. 19.

147 Sexagesimo infertur, non videri verum id, quod quidam eruditi noue dixerunt, scilicet, non solum communitates, sed etiam Reges suam potestatem capere à Deo immediatè: quoniam primo nemo negare potest regiam potestatem fuisse ante reges in ipsa hominum conuiuentium communitate, quippe quam tanquam à lege naturæ ortam, vt est recepta opinio & probata supra coroll. 21. ab exordio mundi, vel communitatis, oportuit cœpisse, 5. distin. in princ. cum tamen reges postea ceperint esse. Deinde, quòd reges fiunt aut electione, aut successione, & ita mediante aliqua re creata. Præterea, quòd licet aliquot reges, & aliquot alij potestate regia vtentes, à Deo ipso immediatè fuerint instituti, aut electi, vt Saul, Dauid, & ante illos Moyses. & ita licet electi, & instituti immediatè à Deo, ab ipso acceperint immediatè potestatem regiam: alij tamen, quorum de numero sunt, & fuerunt fere omnes, mediante aliqua causa secunda, vel signo, eam à Deo accipiunt. Præterea, quòd licet Petr⁹ immediatè à CHRISTO susceperisset Papalem potestatem: alij tamen successores mediante electione Ecclesiæ, vel Cardinalium eam in hoc repræsentantium, suscipiunt, cap. licet de vitanda. de electio. clem. ne Romani. eod. tit. & cap. vbi periculum. eod. tit. lib. 6. etiam secundum opinionem Romanorum tactam coroll. 19. & 20. quamuis secundum eos Papa non suscipiat suam potestatem ab Ecclesia, quæ eligit eum, sed à Deo. Ergo à fortiori etiam alij reges, qui non fuere immediatè à Deo instituti & electi, mediatè suscipiunt suam potestatem à Deo. Postremò, quòd aliud est potestatem regiam immediatè esse à Deo creatam: & aliud eam immediatè illi, aut illi homini esse traditam: illud enim verum fuit, & est semper, & vbique: hoc autem rarò, vt ex Duran. & Ioan. Paris. vbi supra colligitur. Non obstat illud Sapien. 8. *Per me reges regnant*, &c. relatum in l. inter claras. C. de summa Trinit. & illud ad Rom. 13. *Omnis potestas à Deo est.* quoniam ad summum solum probant potestatem regiam creatam esse immediatè à Deo: non autem ab eo immediatè illi, aut illi homini datã. Per Deum quidem regnant reges ætatis nostræ: quia regnant per potestatẽ, quam habent ab ipso immediatè creatam, sed mediatè acceptam successione scilicet, vt fere omnes reges Christiani, aut electione, vt Imperator, & aliquot alij.

148 Sexagesimoprimo infertur insanire illos, qui dicunt regna, & regiam dignitatem, ac potestatem esse contra iura naturæ: quoniam primo per superiora palam est iure ipso naturæ vnicuique ciuitati esse potestatem regna gubernandi suos ciues ad bonum commune, & illam ciuitatem iure naturæ non prohiberi exercere eam per alium. At regnum nihil aliud est, quàm ciuitas, aut prouincia gubernata per vnum, ad bonum commune, vt colligitur ex S. Tho. lib. 1. cap. 14. de regi. & ex Arist. in 3. & 4. Polit. Deinde, quod potest quis per alium facere, id quod per se ipsum potest, cap. potest. de regul. iur. lib. 6. Et per superiora constat iure naturæ solo attento ciuitatem ipsam posse per se ipsam vti potestate regia. Ad hæc, quòd rationum gubernandi (quæ tres sunt) optima est monarchia, siue regalis, id est, gubernatio per vnum, vt in argumento 12. contra notabile facto probabam. Postremò, quòd id, quod est contra ius naturale nullo tempore, aut loco potuit esse laudabile, aut iustum, 5. distinct. in princip. At Apostolus commendat Melchisedech regem Salem, & Iosippus approbauit regnum Pharaonis, cùm procurationem regni ipsius acceptauit, Genes. 41. Iacob item, cum regionem Gessem incolendam ab eo accepit, Genes. 47. Daniel item, qui præfecturam suscepit à Nabuchodonosoro, Daniel. 7. Sunt & alia sexcenta sacræ scripturæ loca, in quibus, vel duces, vel iudices, vel reges constituuntur, aut laudantur ab ipso Deo omnipotente, vt videre est in lib. Exodi, Iudic. Regum, & Machabæorum, vel ab Apostolis coluntur, iubentúrve coli, 1. Petri 2. & ad Rom. 13. & alibi sæpe.

149 Sexagesimosecundo infertur, stultam etiam videri eorum opinionem, qui dicunt licitè quidem fieri posse, vt alius in alia ciuitate regnet: non tamen vt vnus multis in ciuitatibus, & prouinciis regnet & imperet, imo contra naturæ leges esse, vt rex, & dominus noster regnet in tota Lusitania, Carolus V. quatenus rex in reliqua Hispania, & quatenus Imperator in Germania: Henricus II. in Gallia, & alij in aliis magnis prouinciis: quoniam primo hæc regna, & imperia omnia sunt approbata per Ecclesiã vniuersam, cap. venerabilem. de electio. cap. cum longe. 63. distinct. cap. grandi. de supplen. negligen. prælat. lib. 6. cap. per venerabilem. qui fil. sint legit. imo & eorum aliquot per Deum Opt. Max. supernaturaliter, vt hoc florentissimum Lusitaniæ per quinque Christi stigmata diuo Alfonso huius nominis, & omnium regum Lusitanorum primo diuinitus, quæ diuina clementia fuit, ostensa, & in insignia regia insigni pietate in æternum suscepta. Regnũ item Franciæ per tria lilia in insignia regalia, & per ampullam sanctam in sacram vnctionem Clodouæo primo regum Christianorum Franciæ cœlitus demissa. Deinde, quòd licet nõ desint aliquot respectus, ob quos satius esset vnamquamque ciuitatem à suo peculiari
150 rege gubernari: non tamen illi concludunt, malum esse multas per vnum regi: quia multæ sunt causæ, ob quas longè vtilius est multas ciuitates sibi mutuò esse annexas, subdiq; vni regimini, siue aristocratiq, siue democratiæ, siue monarchiæ, quã pluribus. Quorum de numero sunt, quod facilius sese tueri poterunt ab hoste cõmuni eo, quòd fortior est virtus vnita scipsa dispersa, secundum Arist. &, quod audientiùs, & apertiùs facient iustitiam oppressis, maleficos punient, aliena tenentes ad restituendum co-

gent, & ne capiant arcebunt: seditiones, & factiones extinguent. Quod palam faciunt factiones Castellanæ tam longe latéque olim ardentes sub magno Regum Catholicorum, & Caroli V. Imperio extinctæ. Factiones item Nauarræ in sese pridem crudelissimè fœuientes: nunc verò sub eodem Carolo intermortuæ. Adde quod Saul, & Dauid diuinitus præfecti fuere toti Hebræorum genti, per multas varias, & magnas ciuitates, & prouincias dispersas. Postremo, quod nulla lege naturaliter lata vetatur coniunctio duarum, vel plurium ciuitatum, quo minus electione, aut successione vni regimini, & vni rectori se communi consensu subijciant.

151 Non obstat primo, quod Nembroth primus Rex post diluuiũ descendens per lineam reprobati Cham, dicatur fuisse tyrannus, & per tyrannidem vsurpasse potestatem regiam, quæ post diluuium videtur fuisse penes Noam, & successores eius, per lineam Sem approbati, iuxta communem intellectum cap. 10. Gene. Non (inquam) hoc obstat: quoniam primò responderi potest argumẽtum ipsum præsupponere alium, scilicet Noam fuisse regem ante Nembroth. Deinde negari potest, regnum ipsius fuisse iniustum, & tyrannicum, vt negant aliquot authores citati in illa gemmea cathena, quam super Genesim composuit doctissimus, idémque pientissimus vir Aloysius Lippomanus nũc Episcopus Veronensis Reuerendissimus, qui ante paucos annos legatus à sede Apostol. in nostram Lusitaniam missus tanta pietate, ac iustitia verè liberali, tanta morum sanctimonia, & eruditione admirabili resplenduit, vt meritò haberi debeat omniũ, qui nostra ætate à sede Apostolica fuere legati, cum paucis princeps. Sed quia communis opinio contra tenet, vt colligitur ex ead. cathena, & §. fin. 6. distinct. Tertio responderi posset, quòd licet ipsemet Nembroth, & successores eius ab initio violenti fuissent: fieri tamen postea potuerunt iusti reges consensu coacto eius, vel eorum, quorum intererat, mutato postea in voluntarium, & verè spontaneum: sicut & matrimonium consensu coacto contractum non valet quidem: at si consensus ille coactus fiat spontaneus, valebit saltem à tempore talis mutationis, cap. ad id. de sponsal. cap. final. de raptor. Quarto responderi potest, quòd licet eius regnum iniustè cœpisset: non tamen ideo consequitur omnia regna iniustè cœpisse: Noas enim ipse, Sem item, & Iaphet, & aliquot filij eorum potuerunt iustè regnare alibi consentientibus ciuitatibus, quas regerent, & multis aliis modis alia iusta incipere, iuxta ea, quæ tradidimus in corollar. 23. Quinto, palam tollitur, eo quòd hoc argumentum æquè probat illam ciuitatem habere posse suum proprium regem: ac quòd multæ non possunt habere vnum: quia regnum Nembroth vnius ciuitatis tantum cœpit esse. At horum prius illud non potest probare: quia falsum esse corollar. proximum monstrauit. Ergo neque hoc posterius.

152 Non obstat 2. quod August. significat in lib. 18. de ciuitat. Dei, cap. 2. & Durand. vbi supra explicat, quatuor celebertima omnium imperia, primum Assyriorum, & Chaldæorum, secundum, Medorum, & Persarum, tertium Græcorum, quartum Romanorum, per violentiam cœpisse: non (inquam) hoc obstat. Tum, quia illi non negant, aliqua alia iustum habuisse exordium: tum ob ea, quæ priori argumento respondebam.

Sexagesimotertio infertur errare communem, quæ à plerisque omnibus citatis per Ioan. Igneum recepta est, quatenus putat iure diuino vnum esse oportere Imperium laicum totius orbis: sicut & vnum est Imperium Ecclesiasticum: quia primo id nullo iure diuino supernaturaliter dato, siue reuelato probatur. Deinde nulla naturali ratione id concludi potest: imo Ioan. Paris. vbi supra, cap. 3. col. vlt. dixit, potestatem vnius cuiusque ciuitatis naturalem esse: Imperium verò in multos non item. Et ante ipsum Aristotel. in Polit. maximè lib. 7. cap. 4. concludit, legislatoris animi intentionem non debere illo tendere, vt ciuitas, cui præscribit leges, dominetur finitimis: sed ne illis seruiat: quoniam illa dominatio magnum nocumentum afferret etiam ipsi ciuitati. Per quæ vir doctissimus palam significat iustius, & vtilius esse vt vnaquæque ciuitas sibi tantum, & suis pagis imperaret. S. Augustinus etiam in 4. de ciuit. Dei: affirmat, maiore cum pace regi solita fuisse regna, cùm vnumquodque eorum terminis suæ patriæ finiebatur. Adde, quòd nusquam id ab orbe condito videtur contigisse, nisi forte donec Cainus filius primogenitus Adami ciuitatem conderet, Genes. 4. 154 ex eo enim videtur colligi, iam inde cœpisse varia regna: quia attestantibus multis authoribus relatis ibi per doctissimum Aloysium in prædicta cathena, eam ideo ædificauit Cainus, vt qui profugus, & electus erat à Deo ob fratricidium, se tutaretur ab aliis, quibus odio habebatur. Et ita significatur, neque illum cum suis in illam ciuitatem receptis subiacuisse tunc alicui, neque alios ei. Non obstant ea, quæ pro errore communi adducuntur: quorum potiora corollarium sequens diluet.

Sexagesimoquarto infertur errare innumeros, qui putant conclusioni præcedentis corollarij obstare capit. in apibus. 7. quæst. 1. in illis verbis: *In apibus vnus est rex, & grues vnam sequuntur.* Tum, quia eorum sensus non est, omnium apum mundi, vnum esse regem, & vnius aguminis gruum vnam ducem. Et ita nullatenus probant omnibus hominibus vnum debere imperare, ac præesse: sed ad summum solum probant, vni ciuitati, vel genti vnum debere præesse. Tum, quia in archetypo, & originali, scilicet in epistola S. Hierony. ad Rusti. monachum, quæ incipit nihil. non legitur, *In apibus vnus est rex*, sed: *In apibus principes sunt.* quod pro nobis facere palam est. Errare item innumeros, qui ideo putant, Imperatorem Romanorum esse dominum, & regem totius mundi, & orbis terrarum, quod Imperator Antoninus relatus in l. deprecatio. ff. ad l. rhod. de iactu. dixisset: *Ego dominus mundi.* Primo quidem ob ea quæ Galli contradicentes adducunt. Deinde, quòd Scholiastes Augustini nouus, sed doctus, idémque Hispanus, & Imperatori, qui nunc imperat Carolo August. subditus, in lib. 5. cap. 25. de ciuitate Dei, stultum esse ait, affirmare Imperatorem Romanum ius habere in totum orbem terrarum, cuius nunquam fuit dominus, & iam amisit. Tertio, quod non est sentiendum adeò sensu caruisse Imperatorem Antoninum, vt per illa verba, *Ego dominus mundi*, sentiret, se dominum totius orbis terrarum, qui nec illi, nec vlli præcessorum eius vnquam paruisset vel dimidiatus. Quarto, quòd dici potest vsum fuisse hyperbole, aut synecdoche: sensisseque non de toto mundo, & orbe: sed solùm Romano, hoc est, de illo, quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex mundo, & orbe terrarum Romanis parebat. Pro qua expositione facit, quòd S.August.in d.cap.5. appellat orbem Romanum id, quod Hispani,& Lucanus de Cæsare transituro ex Hispania in Galliam, & inde in Græciam ait,

Victrices aquilas alium laturus in orbem.

Qui modus intelligendi aptior, ni fallor, videbitur cuilibet erudito, quàm illi, quos Ioan. Igneus vbi supra edidit. Errare item Bartol. in extrauag. ad reprimendam. verb. totius orbis. & plerosque omnes illum secutos, quatenus per illum text.& illud Daniel 2.cap.ad Nabuchodonosorum,scilicet: *Tu vex regum es,& Deus cæli regnum, & fortitudinem, & Imperium, & gloriam dedit tibi,& omnia,in quibus habitant filij hominum,* &c. dixerunt Imperatorem esse dominum totius orbis iure,licet non facto:tum per proximè dicta.Tum, quia glossa illius cap. 2. habet, Danielem id dixisse Nabuchodonosoro, per figuram hyperbolen, siue transcensum veri manifestum, vt Maro in illo: *Ferit astra clamor.* vel per synecdochen ex toto intelligendo partem, vt idem Poëta intellexit in illo, *Ingens à vertice pontus in pupim ferit.*

157

Sexagesimoquinto infertur Scholiasten S. Augustini præcitatum in corollar. præced. quatenus in d. cap.25. lib.5. de ciuit. Dei, verbis quidem politis,sensu tamen non satis dolato, dixit Imperatorem Romanorum ius non habere in ea, quorum aliquando fuit dominus, & iam amisit: quia quo iure quæsierat amisit strage, scilicet hominum & bellicis furiis: his enim verbis significat primum omnia, quæ Romanus Imperator habet malè quæsita esse,malèque possessa: quod tamen est falsum. Primùm quidem, quia eius consequens esset, Carolum V. Christianiss.peccatum ire donec restitueret omnia, quæ habet, quatenus est Imperator,argumen.cap.si res aliena.14.q.6. regul.peccatum. lib.6. quod tamen falsum est,neque vllus diceret. Deinde, quòd Romani multa bellis iustis suo Imperio adiecerunt: sicut & nunc Lusitani apud Indos non pauca suo adijciunt. Tertio, quòd multi eorum, quos vi sibi ab initio subiecerunt, verè ac liberè & sponte coram Deo in eorum consensserunt imperium, vt ex ipso Liuio colligitur. Quod sufficere ad hoc, vt malè occupata iustè possint teneri expresse determinauit Ioan.Parisien.de potesta. Reg. & Papæ.cap.5.quod nos quoque infra in 59.corollar. tenuimus, argumen. cap.ad id. desponsal. Facit, quod multi qui Romanum Imperium rexerunt in catalogum sanctorum relati sunt, vt Carolus Magnus,& D. Ludoui. Præterea, quòd consensu totius populi Germaniæ, & authoritate Romani Pontif. translatum est Imperium à Græcis in Germanos,cap. venerabilem. de electio. & Ecclesia tota probat, & fouet Imperatores, cap. tibi domino.63. distin.clem. Romani. de iureiurand.

158

Eisdem verbis secundo idem Scholiastes significat, verè perdere Imperatorem, & desinere esse iuris eius quicquid ab aliis strage hominum,& bellicis furiis et adimitur. quod etiam palam falsum est. Tum, quia pari ratione idem dicere oportebit de regibus Hispaniæ, Galliæ, ac aliarum gentium:& per consecutionem daretur occasio maxima, & pessima bellis augendis, contra l. conueniri.ff.de pact. dota. & cap. ex parte. de consuetud. Tum, quia id est contra omnia iura, rationes, & sententias patrum de bello iusto,& iniusto loquentium, in 4.lib. sententiarum, d. 15.& in cap.sicut.2. de iureiur. & alibi sæpe.

159

Eisdem verbis tertio significat idem Scholiastes, omnes reges earum prouinciarum, quæ quandoque Romanorum fuerunt sola hominum strage, ac bellicis furiis esse ab Imperio exemptos: quod tamen non est verum, tum ob ea, quæ Cosmas in proœmio Pragmat. sanct. & Ioan. Igneus vbi supra,& alij aliarum gentium iurisconsulti tradunt in fauorem Francorum, Venetorum, & aliorum quorundam potentatuum. Tum, quia certum est, quòd Hispaniæ Reges aliis titulis, eisdémque sanctissimis sese exemere, vt supra declarabam: si tamen vnquam iure fuerunt Romanis subiecti, de quo in corollar. sequ. Tum, quia Roma ipsa, quæ caput erat Imperij, cum multis aliis Italiæ terris non strage hominum, & bellicis furiis exempta fuit: sed donatione Constantini, Caroli magni, Astulphi, & aliorum iusta & sancta de causa facta, omissa opinione contraria, vti temeraria, ne dicam sacrilega, & impia. Quam consequererur omnes Christi Vicarios, qui à Constantini tempore præfuerunt Ecclesiæ Romanæ in peccatis continuis vixisse, cùm tamen constet Syluestrum, & alios plurimos in Sanctorum cathalogo relatos.

160

Plus satis tamen verum arbitror id, quod idem Scholiastes subdit ibidem,scilicet: *Accendit Principes istis fictitiis titulis, eósque aliud nihil esse, quàm faces orbi terrarum, pestésque totius generis humani.* tametsi parum modestè videatur dicere, quod in hac culpa est impia, & indocta iurisconsultorum argutatio: cum licet indocta sit: non tamen dici debet impia, per dicta in corol.1. neque nominari argutatio, tot & tantorum patrum argumentatio: cui neque vllus alius, vsque ad nos plane satisfecisse videatur.

161

Sexagesimosexto, infertur iustum esse,vt arbitror, dicere Hispaniam totam nunquam iure subiectam fuisse Romanis: quoniam primo nullum iustum titulum hactenus me legere memini, pro regia Hispaniarum potestas Romanorum cesserit imperio. Deinde, quòd violentia, strages hominum, & bellicæ furiæ, quibus subiecta fuisse videtur rerum dominiis quærendis, longè plus obsunt, quàm prosint,argum. cap.si res aliena. 14.quæst.6. cap. peccatum.de regul. iur.lib.6.l.final.C. si per vim, vel alio modo.l.authoritate.C.vnde vi.& argum.eorum, quæ scribit Innoc. in cap. quod super his. de voto, receptus ibi per omnes, & Panormit. in cap.venerabilem.de elect. Alber. in l.1.C.de summa Trinit.& alios alibi. Tertio quòd & si aliquot Hispaniæ populi legantur fortè consensisse postea, vt Romanorum Imperio subessent:pauci tamen id fecerunt: & pauciores sponte consenserunt: pauciss imi autem,& fortè nulli voluntate regum, quibus suberant. Postremo, quòd pertinacissimè quoad eius fieri potuit repugnarunt Romanis, præsertim Viriato duce Lusitani, & natura loci muniti Nauarri, ac Cantabri, qui suum,& totius Hispaniæ antiquum idioma (quod nunc appellant Vascoonium) in hunc vsque diem seruant,nec vnquam admiserunt Romanum, admittente illud tota reliqua Hispania, simul, & Gallia. Adde, quod glossa in hoc mihi singularis expresse id sentit in cap. Adrianus. 63. distinct.

162

Sexagesimoseptimo infertur non esse verum id, quod quidam valdè eruditi noue dixerunt,posse maiorem partem hominum orbis terrarum etiam inuita minore

ta minore deligere sibi vnum Regem, vel Imperatorem,qui omnibus eis imperet:quoniam primò id nullo iure fundatur. Deinde, quòd falsò imaginati videntur,esse aliquam summam potestatem laicam,cui totum orbem terrarum subijci oporteat, vt in corol. 35. est dictum. Tertio, quòd consecutio illa, qua illi vtuntur,non est necessaria, scilicet, aliquando maior pars hominum orbis, etiam renuente minore potuit sibi deligere vnum,qui omnibus imperaret.Ergo etiã nunc idem facere potest:quoniam non est eadem ratio, eo quòd lege naturæ vnicuique ciuitati competit potestas & necessitas se, suàque regendi,vel autho ritate alicuius, aut maioris partis, vel aliquorum à parte maiori electorũ:& ita, si quando contigit olim solam vnam ciuitatem omnium hominum fuisse,certum est,maiorem partem illius potuisse deligere vnũ, qui omnibus imperaret, argum.l.quod maior pars.ff. ad municip. eo quòd minor pars ciuitatis subest toti ciuitati,& per consecutionem parti maiori. At nunc quando plurimæ, ac innumeræ sunt ciuitates in orbe terrarum constitutæ, quibus singulis sunt singulæ huiusmodi potestates separatæ: quarúmque aliæ non subsunt aliis, nec minor pars maiori, nec maior pars earum,neque regum, vel rectorum earum potest deligere aliquem,qui alias nolentes conuenire in electione inuitas regant. Quamuis verum sit: quòd si omnes ciuitates orbis, & earũ reges,& rectores, quorum interesset conuenirent, vt vnus aliquis omnium rector, rex, aut Imperator deligeretur: is esset verus rector, rex, aut Imperator, quem maior pars deligeret. Quarto facit, quòd conclusionem hanc nouam consequeretur, maiorem partem totius Galliæ deligere posse vnum aliquem, qui toti Galliæ imperaret: ac per consecutionem tollere Sabaudo, si quid iuris in Sabaudos,vel Allobroges habet: Duci Lotharingiæ suum principatum: Carolo V. Brabantiam, & alias prouincias eis Germaniam intra Gallias constitutas. Consequeretur etiam maiorem partem totius Hispaniæ deligere posse vnum aliquem, qui totam eam regat:& per consecutionem ad manum esse reliquæ Hispaniæ priuare Lusitaniam belli, pacisque artibus florentissimam suo rege maximo & optimo. Consequeretur etiam maiorem Italiæ partem posse deligere vnum aliquem, qui toti dominetur:& item facile inuentum iri modum, quo vel sedes Apostolica, vel Rex Apuliæ suis deturbentur sedibus:vel Veneti,& alij potentatus sua denudentur gloria. Consequeretur deinde orbis terrarum turbatio,& confusio quam maxima. Quinimmo consequeretur, quòd maior pars Regum maioris partis orbis posset deligere vnum,cui omnes subiacerent:& quòd vnus Rex maioris partis alicuius prouinciæ posset occupare maiorem partem eo ipso, quòd statueret,vt tota vni pareret: quoniam tota potestas omnium ciuitatum, variorum regnorum consistit penes Reges eorum:& potestas maioris partis prouinciæ penes ipsius solum regem:& ita, si ciuitatum maior pars id posset, quoque vel vnus rex,vel pars maior regum earum.

163

Sexagesimooctauo infertur, non esse verum etiam id, quod prædicti eruditi noue dixerunt, scilicet maiorem partem Christianorum posse deligere vnum regem, qui omnibus Christianis imperaret,etiam inuita parte minore, propter illa ipsa, quibus præcedens corollariũ probauimus. Quamuis fateor Christianos omnes cogi posse à Romano Pont. summo Christi Vicario ad deligendum vnum aliquem communi belli, & totius exercitus ducem: quando hostis aliquis nominis Christiani ita vrgeret, vt verisimile esset,non posse aliter defendi Rempublicam Christianam: quoniam summa Christi summi Vicarij potestas extenditur ad temporalia illa, quæ per alium nequeunt fieri, vbi salus animarum Christianorum id exigit, vt dictum est in corollar. 25. At tale esset huiusmodi ducis constitutio.

164

Non obstat huic corollario, quòd saltem, quando huiusmodi ducis belli constitutio non sufficeret: sed oporteret, vt ille constitueretur Rex vniuersi Christianismi, tunc posset Romanus Pontif. talem regem creare. Non (inquam) hoc obstat.Tum,quia non infertur ex hoc, maiorem potestatem Christianorum inuita minore, posse id facere: quoniam alia est ratio de summo Christi Vicario, qui superior est omnibus in spiritualibus, & temporalibus ad spiritualia necessariis, vt dictum est supra in resolutione disputationis, & corollar.30. alia de maiore parte Christianorum, cuius potestati non subijcitur minor: quæ suam particularem iurisdictionem diuisam à potestate maioris partis habet. Tum,quia nusquam dabitur casus, in quo commodiùs sit bello gerendo in hostes nominis Christiani deponere reges antiquos inuitos, & constituere vnum nouum: quàm eis suo iure, ac regendi authoritate seruata, constituere nouum aliquem Imperatorem, & ducem exercitus communis: quoniam hoc facilè ferri & posset & solet: illud verò adeò difficilè, vt par sit credere multos reges Christianos se,ac suos prius dedituros hosti nominis Christiani:quàm pati sua gloria,& auitis priuari regnis, vt recentia exempla confirmant. Quanquam non dubito,nisi hoc scandalum immineret, commodius esse toti Reipub.Christianæ ad se tuendum à potentissimo Turcarum Principe, vt tota vni subderetur.

Non obstat etiam, quod vna est omnium Christianorum Respublica,iuxta illud Apostoli 1. ad Corinth.12.*Omnes vnum corpus sumus.* quoniam id verum est quoad spiritualia: non autem quoad temporalia, vt sæpe supra est dictum.

165

Non obstat etiam, quòd in liberis ciuitatibus, qualis est Florentia, maior pars videtur posse eligere sibi regem, qui omnibus, etiam minori parti inuitæ imperet: quoniam talium ciuitatum ciues omnes vni seculari potestati subiacent: & ideo volente nolente minore parte,modò legitimè fuerit vocata, potest maior pars statuere, quicquid posset tota: immo quod maior pars statuit videtur statuere tota. At diuersæ ciuitates liberæ, diuersa regna, diuersi potentatus, & diuersa Imperia diuersas habent potestates, & nulla earum subiacet alij, nec minor pars maiori: & ideo nulla tenetur stare electioni alterius, neque minor pars earum electioni maioris, argument.l.final.ff.de iurisdict.omnium iudic. & cap.2. de constit. lib.6.

166

Sexagesimonono infertur nullum regem adeo liberare posse suum regnum,& suos regnicolas,vt non teneatur parere sibi, neque vllis magistratibus à se, vel à sua Republica constitutis. Tum, quia id esset contra illam legem naturæ, vt parentibus, & patriæ obediamus. l. veluti. ff. de iustit. & iure. Tum, quia Respublica ipsa priusquàm regem haberet, non potuisset statuere,ne sui ciues tenerentur parere sibi, aut

Universidad de Deusto
Biblioteca

suis magistratibus: quoniam illud esset abdicare se à tali potestate: quam tamen veluti lege naturæ sibi insitam ab se abdicare nequit, iuxta ea, quæ diximus in corollar. 21. & 26. At reges earundem habent potestatem, quam Respublicæ ante ipsos habebant. Ergo idem est dicendum de illis, ac de illa, argum. cap. Ecclesiast. 2. vt lite pend. §. fuerat. Instit. de actio.

167 Septuagesimo infertur parum cautos videri eos, qui aiunt non tam liberos esse homines regnorum parentium regibus, quàm ciues liberarum ciuitatum, quæ nulli regi parent. Primo quidem, quia eiusdem naturæ, & speciei est potestas, qua reges regunt: & potestas, qua liberæ ciuitates sese gubernant, vt per prædicta palam est: nam licet modus regiminis Reipublicæ sit diuersus, puta Aristocraticus, Democraticus, & monarchicus: potestas tamen gubernandi vna, & eadem est, secundum Aristot. receptum in Politicis: siue ergo quis regatur per vnum regem, siue per plures optimates, siue per totum populum, eidem potestati est subiectus: & æque liber, vel æquè seruus. Deinde facit, quod parere multis non est minor, immo maior seruitus, quàm parere vni, argum. cap. 1. 21. quæst. 1. At ciues liberæ ciuitatis parêt multis, nempè toti populo, si regatur Democratia: aut eius optimatibus, si Aristocratia: multis inquam saltem collectiuè, & vt facientibus collegium, licet non
168 vt singulis: Regnicolæ vero vni tantum regi parent. Præterea omnium Philosophorum rectè docentium vna est sententia, Monarchiam, siue vnius regimen, melius esse Democratia, siue optimatum regimine, & Aristocratia, siue populari gubernatione. Facit, quòd ciues liberarum ciuitatum oportet parere vni edicto prætoris, qui frequentissimè, minore beneuolentia, & charitate: maiore vero sæuitia, & libidine regit, quàm Rex: qui, vt plurimum, ab incunabulis bene ad regnandum educatus, satis nosci modum, & artem vnumquemque iuxta sui ordinis gradum ad sese admittendi, & alloquendi: & ita, vt oportet, respondendi, iubendi, & rogandi: vt omnibus placere possit, & omnibus velle prodesse, ac nemini nocere: quippe qui omnes pro filiis ducit, & se magis patriæ patrem, quàm dominum arbitratus, paterno affectu subditos prosequitur. Cuius rei præclarissimum, & rarissimum exemplar sunt, inuictissimus Rex, heros,
169 & dominus noster Ioannes huius nominis III. & Catharina eius vxor Augusta heroissa, & domina nostra huius nominis prima, qui qua parte possunt imitantes illam infinitam, & inimitabilem Dei benignitatem, qua in altis habitans, humilia respicit in cælo & in terra: omnes sibi subditos tam in Africa, & Asia: quàm in Europa, vt filios amant, omnibus gaudentibus congaudẽdo, omnibúsque dolentibus condolendo, consulendo, & opitulando: & nihil non agunt, quò filius eorum vnigenitus princeps, & dominus noster Ioannes pro summa, quam de se iam præbet, expectatione non minùs sit eis hæres morum Christianissimorum, quam regnorum amplissimorum.

An autem mortales, quatenus sunt Christiani, subiaceant potestati Ecclesiasticæ: & non quatenus homines tantum, vel ciues, profundiùs, ni fallor, quàm hactenus alibi, trademus in 6. notab. & fundamentis eius, & solutionibus contrariorum.

QVARTVM NOTABILE.

SVMMARIVM.

1 *Correctionis fraternæ definitio aptior, quàm Alberti, & aliorum.*
2 *Correctionem fraternam iure diuino præceptam.*
3 *Correctionis fraternæ multa vbi tractet Author.*

QVARTO principaliter colligi possunt duo ex hoc capit. Alterum est definitio correctionis fraternæ, scilicet, quòd est admonitio fratris ne peccet, néve maneat in peccato, ex charitate facta: ex verbis enim illis, corripe illum, colligitur, esse admonitio fratris: ex verbis autem, Peccauerit, & si te audierit, si te non audierit, eam fieri ne peccet, néve maneat in peccato: ex verbis verò, frater, & lucratus es, eam ex charitate procedere. Verbum enim, frater, charitatem significat, & amorem, vt in cap. causam quæ. supra eodem latè post Panormit. diximus, & in corollar. 6. notabilis sequentis latius tangemus. Verbum item, lucratus es, beneficẽtiam denotat, quam constat actum esse charitatis, secundum S. Thomam receptum in 2. 2. quæst. 31. Quæ definitio verbis aptioribus videtur compacta, quàm aliæ Alberti, & reliquorum in 4. distinct. 19. & aliorum alibi: licet eodem ferè sensu consistet. Alterum quod colligitur est, diuinitus, hoc est, iure diuino præceptam esse hanc correctionem fraternam: quæ recepta sententia est tam Panor. & aliorum in hoc capit. quàm Archidiac. & aliorum in cap. si peccauerit. 2. quæst. 1. & Richar. ac aliorum in 4. distinct. 19. Abulens. & aliorum, Matth. capit. 18. S. Thom. 2. 2. quæst. 33. artic. 2. & Adrian. in 4. de correctio. fraterna, & aliorum alibi. Neque Innocent. hic contrarium sentit, licet id ei Panor. imponat, num. 35. verba enim eius, num. 1. hæc sunt. *Ad istam denunciationem non credimus aliquem teneri: nisi sicut tenetur ad alia opera charitatis: nisi sit talis, ad quem ratione officij, & curæ hoc pertineret.* Per quæ verba palam significat, teneri nos ad eam, sicut & ad alia charitatis opera, ad quæ constat nos frequenter teneri, iuxta principium, & duo capitula priora 42. distin. & tradita per S. Tho. in hoc receptum 2. 2. quæst. 32. artic. 5. Colligitur autem hæc sententia ex hoc cap. quatenus in eo Innocentius III. significat, licet non exprimat: Dominum id præcipere in Euangelio: & adeo quidem, vt etiam ipsemet summus Ecclesiæ monarcha eo teneretur, cum subdit: *Quomodo diuinum possumus non exaudire mandatum?* Secundo colligitur, eo quòd verba Euangelij in text. citata, quæ desumuntur ex cap. 18. Matthæi, sunt imperatiui modi, quæ suapte natura, vt plurimum imperium, & præceptum designant, clement. exiui. col. 3. verfic. nos itaque. de verb. significat. Quibus etiam concordant illa Paul. 1. ad Thessal. 5. *Corripite inquietos, consolamini pusillanimes.*

Multas alias horum duorum confirmationes, & non paucas oppositiones, & solutiones cum 30. corollariis, plurima quotidiana, tam scholasticas disputationes, quàm vtriusque fori iudicia respicientia continentibus, in commentarium cap. si peccauerit. 2. quæst. 1. vnà cum 5. notabili gratia breuitatis seruo, vt 6. notabile admittere possit hæc relectio.

QVIN

QVINTVM NOTABILE.

SVMMARIVM.

1 *Denunciationem ad Euangelicam certo ordine perueniendum.*
2 *Denunciationis definitio omnium aptissima. & 3.*
4 *Denunciationis multa vbi tractet Author.*

NOTO quinto altera duo: prius est, quòd certo ordine perueniendum est ad denunciationem: eo nempe, quòd primo fiat fraterna, & secreta correctio: deinde testiũ adhibitio: postremò denunciatio. Colligitur autem hoc ex illo verbo, *Corripe, & si non te audierit, adhibe vnum, aut duos testes.* & ex iterato, *Si non te audierit.* & illo: *Dic Ecclesiæ.* Alterum quod colligitur ex illis
2 verbis: dic Ecclesiæ adiunctis aliquot aliis, contentis in hoc cap. est, quòd denunciatio canonica est delatio criminis ad iudicem, sine legitima inscriptione ad pœnitentiam, vel restitutionẽ eius, quod crimen exigit: vel ad remotionem officij, quo crimina cessent: vel ad hæc omnia, vel aliquot ex his. Quæ definitio videtur omnium hactenus datarum aptissima: nam delatio est genus: siquidem omnis denunciatio est delatio, non contra: est enim delatio, quæ est quædam prouocatio ad amicitiam, puta delatio studij & laboris apud Ciceronem ad Trebatiũ: & est delatio mandatorum apud eundem pro Sylla: & est delatio in censum, l. forma. ff. de censib. Additur, criminis, ad
3 differentiam delationum rerum prædictarum, & aliarum multarum. Additur, ad iudicem, quo differat à detractione, & murmuratione, quã latè definiuimus in repet. cap. inter verba. 11. quæst. 3. conclusio. 6. & susurratione ac aliis, quæ in alios fines fiunt: vt diximus in Manuali nostro confess. cap. 18. Additur, sine inscriptione legitima, quo differat ab accusatione, quæ sine illa non constat, l. libellorum. ff. de accusat. translata in §. libellorum. 2. q. 8. Additur, ad pœnitentiam, propter denunciationem Euangelicam puram: & vel ad restitutionem, quam illa exigit, propter iudicialem puram: & vel ad remotionem officij propter canonicam puram: vel ad hæc omnia, aut aliquot ex his, ad comprehendendam mixtam.

4 Multa verò alia, quibus hæc duo confirmamus, & non pauca eis opposita, quæ soluimus cum plurimis corollariis, multa quotidiana, vtilia, & noua continentibus, in prædictum comment. d. cap. si peccauerit. 2. quæst. 1. reseruamus: sicut etiam quartum notabile in idipsum supra reseruauimus. Quippe quæ singulas iustas repetitiones penè continent.

SEXTVM NOTABILE.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesiastica potestas vt extenditur ad cognoscendum de omni peccato mortali omnium Christianorum.*
2 *Corripi qui potest, potest & denunciari.*
3 *Corripi potest omnis Christianus tam Ecclesiasticus, quàm laicus: imo & infidelis.*
4 *Ambrosius de Theodosij peccato merè prophano cognouit.*
5 *Christianus omnis quatenus Christianus an sit fori Ecclesiæ, & 15. & 18.*
6 *Clerici quare subiecti Ecclesiasticæ iurisdictioni.*
7 *Christianus non solum homo: sed etiam quiddam supernaturale est.*
8 *Character baptismalis quis, & quàm necessarius ad sacramenta.*
9 *Ecclesiastica potestas an cognoscat de quolibet Christiano quatenus Christianus est.*
10 *Cognitio de aliquo an sit iustum, an peccatum mortale differt.*
11 *Peccatum an quid sit tam est spiritalis quæstio, quàm an sit iuramentum.*
12 *Ratio cap. quæcunque. & cap. volumus. 11. quæst. 1.*
13 *Christiani vtrique subsunt potestati, sed diuersimode.*
14 *Finis consideratio cuius erit, eius & medij. & 15.*

SEXTO principaliter colligitur hanc, de
1 qua loquimur, potestatem Ecclesiasticã, quæ in corollar. 17. tertij notabilis definita fuit, extendi ad cognoscẽdum de omni peccato mortali cuiuslibet Christiani etiam laici: & ad compellendum eum per censuram Ecclesiasticam, quo ab eo discedat. Colligitur autem primo ex illis verbis: *Sed intendimus decernere de peccato, cuius ad nos pertinet sine dubitatione censura: quam in quemlibet exercere possumus, & debemus.* Perpende, obsecro, verbum, de peccato, simpliciter prolatum: & verbum, quemlibet, quod planè, perinde continet laicum, ac clericum.

Secundo colligitur ex illis verbis: *Nullus, qui sit sanè mentis ignorat, quin ad officium nostrum spectet, de quocunque mortali peccato corripere quemlibet Christianum.* In quibus verbis etiam perpende verba illa, quemlibet Christianum. Et ne dicas per hæc verba solùm probari, eam extendi quoad correctionem, quæ sine vlla iurisdictione à quolibet etiam priuato fieri potest, vt in 4. notab. tangebam, & in commentar. cap. si peccauerit. 2. quæst. 1. tracto. Perpende illa, quæ sequuntur, nempe: Et *si correctionem contempserit per districtionem Ecclesiasticam coercere.* Perpende item illa superiora, *Dic Ecclesiæ.* quorsum enim ei diceretur, si ipsa non posset cognoscere, & castigare? Perpende etiam illa: Et *si eam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus, & publicanus.*

Tertio colligitur ex versicul. sed forsan. qui cum versicu. cæterum. probat hanc potestatem etiam extendi ad peccata lethalia regum, etiam non recognoscentium Imperatorem. Quandoquidem probat eam extendi ad peccata Regis Franciæ: quem non agnoscere superiorem ipsemet Innocentius III. author huius cap. affirmat in cap. per venerabilem. qui fil. sunt legit.

Quarto colligitur ex versicul. *Licet autem hoc modo procedere valeamus super quolibet criminali peccato, vt peccatorem reuocemus à vitio ad virtutem: ab errore ad veritatem.* in quibus expende verbum, quolibet criminali peccato: & verbum peccatorem, quæ nemo negare potest intelligi etiam de laico: maximè cùm per ea inferre velit, posse ipsum cognoscere de peccato Regis Franciæ vtique laico, ad instantiam Regis Angliæ etiam laici.

Quinto probatur sub finem, quatenus in eo Innocentius iubet, vt Francus pacem, aut inducias cum Anglo reformet, aut saltem humiliter patiatur, vt quidam abbas, & Archiepiscopus Bituricen. de plano cognoscant: vtrum iusta sit quærimonia, quam cõtra

cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

cum proponit coram Ecclesia Rex Anglorum, vel eius exceptio sit legitima, quam contra eum per suas litteras duxit exprimendam.

2 Sexto facit, quòd omnis, qui corripi potest correctione fraterna euangelica, potest etiam denunciari Ecclesiæ, si correptus non corrigatur: & per viam denũciationis castigari, vt necessariò colligitur ex ipso textu Euangelij Matth. 18. citato in hoc cap. nouit. quatenus habet, omnem illum, qui fratrem corripien tem non audierit, esse denunciandum Ecclesiæ, ac ab ea, si ei rectè monenti non paruerit castigandum. At
3 omnis Christianus tam laicus, etiam rex, & Imperator: quàm ecclesiastici, etiam Episcopus, & ipsemet Papa: imo & infideles corripi possint, secũdum communem opinionem theologorum, & canonum peritorum: licet Panorm. & Decius quoad infideles aliter sentiant, vt latè monstrabamus in 5. notab. quod commentar. cap. si peccauerit. supra explicandum, reseruauimus.

4 Septimo facit, quòd S. Ambrosius episcopus Mediolanensis palã prohibuit ingressum Ecclesiæ Theodosio illi multis nominibus magno Imperatori: eo quòd nondum eum pœnituisset tanti sanguinis tot innocentum hominum apud Thessalonicam crudeliter effusi, cap. duo sunt. 96. distinct. adiuncto cap. apud Thessalonicam. 11. quæst. 3. & latè narrat D. Antoninus in summa Historiali, par. 2. tit. 9. cap. 8. §. 3. & non alia ratione id fecit, quàm quia Ecclesiastica potestas etiam Episcopalis, vel Archiepiscopalis, qualis erat potestas Ambrosij, potest procedere contra quẽlibet laicum sui episcopatus, etiam Imperatorem, etiã super crimine merè prophano: quale fuit illud Theodosij ad cogendum eum pœnitere. Ergo verum est notabile propositum.

Octauo facit præcipua conclusio nostri cap. quæ habet, rectè à laico laicum, à rege scilicet Angliæ, regem Francorum per viam denunciationis conuentum fuisse coram Ecclesiastica potestate. quod ea ratione à summo Pontifice defenditur in ipso tex. quòd de omni peccato mortali contra quemlibet Christianum potest cognoscere potestas Ecclesiastica ad præ dictum effectum.

5 Nono facit, quòd omnis Christianus, quatenus Christianus pertinet ad forum Ecclesię, etiam quoad actiones merè ciuiles, & causas, in quibus non disputatur de peccato, vt affirmat Durandus de iurisdict. eccles. col. parua. 18. & Ioan. de Turrecremata in cap. cum ad verum. col. 6. 96. distinct. quorum si mihi authoritatem, quæ grauis est, parui facias, ea ratione noua suppleo id, quod ipsi omittunt, quòd omnes
6 fere fatentur, clericos, ideo iure diuino esse subiectos iurisdictioni Ecclesiasticæ, iuxta textum cum gloss. singul. cap. si Imperator. 96. dist. quia præter humanitatem, qua sunt homines, sunt insigniti charactere
7 clericali spirituali. At omnis Christianus baptizatus præter humanitatẽ, qua est homo, est insignitus baptismo spirituali, per quem regenerari dicitur Ioan. 6. & signati signo militiæ CHRISTI, 2. ad Corint. 1. quod signum characterem vocat Augu. in cap. quod quidam. vers. sed fortè. 1. q. 1. & c. diſplicet. prope medium. 23. q. 4. & cap. quemadmodum. ead. caus. q. 7. & cap. quomodo. de consecr. dist. 4. qui imprimitur in anima, secundum S. Thom. ab aliis receptum, 3. par.
8 quæst. 63. artic. 1. Et est potestas spiritualis passiua ad recipiendum cultum diuinum necessaria, secundum eundem ibid. artic. 2. non naturalis, secundum Caiet. ibid. & indelebilis, quemadmodum & character ordinis, cap. licite. 32. quæst. 7. per quem Christiani dicuntur genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, 1. Petr. 2. & facti Deo regnum, & sacerdotes, Apocal. 1. quippe qui ante baptismum vnguntur oleo benedicto, & post baptismũ chrismate, cap. 1. §. quia verò. de sacr. vnct. sine quo nemo est habilis ad suscipienda alia sacramenta, cap. veniens. de presbyt. non baptiz. Ergo tantùm, aut plus differt quis factus Christianus à se nondum Christiano, quantùm Christianus factus clericus, præsertim minorum ordinum, à se nondum clerico: & per consequutionem verum videtur id, quod aiunt Duran. & Ioan. à Turrecrem. scilicet, omnem Christianum, quatenus est Christianus, esse subiectum iurisdictioni Ecclesiasticæ: & per 9
consecutionem, qui eam habet posse cognoscere de illo, quatenus est talis. quòd per hanc breuem argumentationem conuinci videtur omnium spiritualiũ, & supernaturaliter datorum cognitionem pertinere ad potestatem Ecclesiasticam, iuxta cap. Ecclesia. de constit. & cap. bene quidem. 96. dist. & ea, quæ dicta sunt in corollar. 18. notab. 3. At Christianus quatenus est Christianus, est quid spirituale, & supernaturale, per proximè dicta. Ergo cognitio de eo, quatenus est talis, pertinet ad potestatem Ecclesiast.

Decimo facit, quòd aliud videtur esse cognoscere 10
an hoc, vel illud sit iustum, & æquum: iniustum, & iniquum, quod pertinet ad naturalem rationem, & leges secundum eam factas. Aliud an sit peccatum mortiferum extinguens gratiam gratum Deo faciẽtem, quæ vita est animæ, aut meritum in gratiam reducens, quod pertinet ad legem Euangelicam, & leges, secundum eam factas. Et ita quamuis iudex laicus cognoscere debeat inter laicos de contractu, voluntate vltima, vel alio actu, iustus an sit, an iniustus: æquus, an iniquus: quia id pertinet ad potestatem naturaliter datam, & leges secundum eam factas: non tamen ex hoc sequitur non posse potestatem Ecclesiasticam cognoscere de tali contractu, voluntate vltima, vel actu, an sit peccatum mortiferum animam gratiæ vita priuans: an verò meritum eam conseruans, aut augens: quia hoc pertinet ad potestatem supernaturalem, & leges per, & secundum eam factas.

Vndecimo facit, quòd quæstio an hoc, vel illud iuramentum liget: an hic vel ille contractus sit vsurarius: an hoc, vel illud sit hæreticum pertinet ad iurisdictionem Ecclesiasticam: imo ad eam solam, secundum ferè omnes tam legum, quàm canonum peritos. At eadem omnino ratio est de quæstione, an hoc vel illud sit peccatum mortiferum, imo forte maior: quoniam hæc directò tangunt mortem animæ supernaturalem, quæ est priuatio gratiæ in hoc seculo, & gloriæ in altero: & per consecutionem vitam animæ supernaturalem, quæ est vita gratiæ in hoc seculo, & vita gloriæ in altero, quæ constat non esse minus supernaturalia, quàm illa, imo magis. Ergo quæstio an aliquid sit peccatum mortale: & an aliquis maneat in peccato mortali nec ne, ad Ecclesiasticam potestatem pertinebit: imo ad eam solam, argumenta eorum, quæ in definitionibus vtriusque potestatis diximus in corollar. 17. & 20. & capit. Ecclesia sanctæ Mariæ. de constitut. & cap. bene quidem. 96. distinct.

12 Duodecimo facit, quòd illud Theodosij, & Caroli relatum in hoc cap. & scriptum antea in cap. quæcunque. & cap. volumus. 11. quæst. 1. quo dabatur facultas cuilibet litiganti siue actori, siue reo relinquendi iudicem secularem, coram quo litigabat in quacunque parte litis, nulla ratione alia videbatur niti, quàm quòd omnis Christianus, quatenus est Christianus, iure diuino supernaturaliter videtur subiici potestati Ecclesiasticæ super quocunque actu etiam prophano. Ergo à fortiori, super quocunque peccato mortali: aliã tamen rationẽ infra reddemus.

Decimotertio facit, quòd omnis anima potestatibus sublimioribus subdita est: eo quòd à Deo ordinatæ sunt, ad Rom. 13. & cap. omnis. de censib. inter Christianos autem duplex est potestas, spiritualis, siue ecclesiastica, & temporalis, seu secularis: & vtraque est à Deo, secundum modum supra in 3. notab. corolla. 21. & 56. expositum. & ideo, vt Durandus
13 ait vbi supra, coll. paruula. 16. vtrique potestati subsũt Christiani, sed aliter, & aliter: quia potestati temporali, vel seculari subsunt, non quatenus sunt Christiani: quia illa potest esse, imo est, & fuit etiam inter eos, qui non sunt, nec fuerunt Christiani: sed solum subsunt illi quatenus sunt homines tantùm, vel ciues. Potestati autem spirituali, & Ecclesiasticæ subsunt, vt Christiani, & fideles, tanquam ei, quæ fundata est supra fidem, & firmam petram, super qua se fundaturum Ecclesiam dixit Dominus, Matth. 16. secundum Duran.

14 Decimoquarto facit, quòd cuius est iudicare de fine, eius est iudicare de iis, quæ debent ordinari ad illum. Tum, per illa multa, quæ adduximus in 16. argumento, contra Notab. 3. supra formato. Tum, quia ratio eorum, quæ ordinantur ad finem sumitur ex fine: intendens enim in aliquem bonum finem eligere debet ea, quæ sunt congrua fini assequendo, & tollere illa, quæ id impediunt. Verbi gratia, Medici, cuius est iudicare de sanitate corporis, etiam erit iudicare de iis, quæ conseruant eam, vt illi applicentur, & de his, quæ impediunt eam, vt tollantur. At omnes actiones Christianorum debent ordinari in salutem animæ, & ad consequendam vitam æternam tanquam in finem vltimum, secundum fidem catholicam in sacris literis traditam. Cuius ergo, vel quorum est iudicare de salute animæ, ac vita æterna, puta prælatorum curam & regimen animarum habentium, Papæ videlicet, Archiepiscoporum & Episcoporum est iudicare de mediis, quibus ea quæritur, vel perditur. At tales sunt omnia Christianorum peccata lethalia in quacunq; materia illa fiant, siue contra fidei articulos, & sacramenta, siue contra bonos mores, siue fiant peccando in seipsum, siue in proximum, siue facto, siue quocunque alio modo. Ergo ad ipsos pertinebit etiam cognitio de omnibus illis, saltem tanquam de talibus.

Postremo facit cap. quæcunque. 11. q. 1. cuius verba sunt, *Quæcunque contentiones inter Christianos oriuntur, ad Ecclesiam deferantur, & ab Ecclesiasticis viris terminentur: & si obedire noluerint, quousque obediant, à luminibus Ecclesiæ excludantur.*

15 Circa tamen hoc notab. & fundamenta eius valde profunda, opponitur primo, quòd nemo est trahendus extra suum forum. l. fin. C. vbi in rem actio exerceri debet. cap. cum sit. de for. compet. Et laici fori secularis sunt, cap. si clericus. de foro compet. Ergo non videntur trahendi ad Ecclesiasticum, vt habet notabile nostrum.

Secundo, quòd notabile hoc videtur consequi, omnes causas fori secularis posse trahi ad ecclesiasticum, cùm ferè omnes illæ, siue tangant vltimas voluntates, siue contractus, siue delicta, & iudicia super peccatis mortiferis vertantur: quippè quæ mouentur super iniustitia, quam constat suapte natura esse peccatum lethale, secundum S. Thom. receptum in 2. 2. q. 59. art. 4.

Tertio, quòd videtur ex eo consequi, omnia crimina esse vel spiritualia, vel misti fori, & nulla omnino secularia & prophana. Quandoquidem de omnibus potest ecclesiasticus adiri, secundum hoc notabile, & ipsius fundamenta. Quod tamen consequens est contra omnium scripta in cap. cum sit. de foro compet. & in cap. vt inquisitionis. §. prohibemus. de hæret. lib. 6. & in cap. 1. de offic. ordina. & alibi sæpe.

Quarto, quòd cùm vna & eadem res non debeat diuersò iure censeri, cap. cognouimus. 12. quæst. 2. durum videtur, quòd Christianus, quatenus homo & ciuis, censendus, & iudicandus sit per secularem, & quatenus Christianus per Ecclesiasticum.

Quintò, & grauiùs, quòd etiam ex eo consequeretur nullum Christianum ob vllum delictum, vel maleficium occidi, membrove mutilari posse. Tum, quia secundum nonum fundamentum huius notabilis, omnis Christianus, quatenus huiusmodi, est res supernaturalis, & spiritualis: & per consequutionem quæ ratio inuenitur in clerico, ne id ei fiat, eadem videtur inueniri in laico Christiano.

Sexto quòd consequeretur, quòd etiam clerici, quatenus sunt homines, & ciues, subiicerentur potestati seculari, & laicæ: sicut quatenus sunt Christiani, & clerici subiiciuntur spirituali, & ecclesiasticæ. Quod tamen est falsum, per cap. clerici. de iud. & cap. 2. de for. compet. cum aliis.

SVMMARIVM.

16 *Christianissimum an nimis ampliet Durandus. & seq.*
18 *Christianus super eodem conuenirі potest, vt ciuis, & vt Christianus.*
19 *Christianum cur super omnibus peccatis non conuenit Ecclesia. & seq.*
22 *Ecclesia non intendit fraudi, nec arrogantiæ: sed simplicitati: neminem vexare, & omnes leuare cupit.*
23 *Crimen cur dicitur misti fori Ecclesiastici scilicet, & laici.*
24 *Iure diuerso vt idem censeri potest.*
25 *Potestas Ecclesiastica vt mitigat laicam secum concurrentem.*
26 *Episcopo duci, cur non licent omnia quæ duci. & seq.*
27 *Christianissimus cur non eximit à laico vt clericatus.*
28 *Spirituale vno respectu, & duplici ad hoc pariа.*
29 *Clerici non tantum humano iure, sed etiam diuino sunt exempti.*
30 *Christianissimus cur non eximit tantùm, quantùm clericatus.*
31 *Hæresis non est dicere laicum conueniendum coram laico.*
32 *Hæreticus videtur, qui negat Ecclesiam posse de omni mortali noscere.*
33 *Ecclesia cognoscit contra laicos de mortali non notorio.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

34 *Christianus quando dicatur conueniri vt Christianus.*
35 *Spiritualia multa esse Christianis, & infidelibus communia. & 40.*
36 *Christianus omnis in quo sensu potest vocari super omni ab Ecclesia.*
37 *Peccati diuisio in merè Ecclesiasticum, merè laicum, & mistum, & definitio eorum tertius, quàm hactenus tradita.*
38 *Peccata merè Ecclesiastica, & solum Ecclesiastica vt differunt. & 39.*
40 *Peccati diuisio in merè Ecclesiasticum, & laicum vtilis.*
41 *Ratio multarum quæstionum profundarum ex prædictis sumenda quò explicanda remittitur. & seq.*

16 AD primam harum oppositionum respondendum esset, secundum mentem Duran. vbi supra, quòd Christianus quatenus est Christianus, in omnibus est fori Ecclesiastici, & quatenus ciuis & homo, foris sæcularis. & quòd sic singulariter posset intelligi illud singulare, cap. quæcunque. 11. q. 1. relatum ad verbum in vltimo huius notabilis fundamento. Et per consecutionem non trahi Christianum extra suum forum, eo quòd trahatur ad forum Ecclesiasticum. Neque per id principum secularium iurisdictionem impediri, secundum eum, eo quòd actor id volens potest reum trahere ad iudicem secularem, qui tunc cognoscet: licèt, si mallet, posset eum trahere ad Ecclesiasticum, qui etiam tunc cognosceret: quia, vt inquit, actoris est reum vtrò volet vocare, modò non vocet simul ad vtrunque: & ita nouè intelligi posse cap. 1. 22. distin. quatenus habet, CHRISTVM Petro clauigero terreni simul, & cælestis Imperij iura commisisse. Quin & in coll. 19. addit eum, qui hoc priuilegium Ecclesiæ Rom. detrahit, in hæresim labi, & hæreticum esse dicendum.

Hæc tamen sententia Durandi dura mihi videtur, saluo Ecclesiæ Romanæ iudicio. Primo quidem quatenus sentit, contrarium tenentes hæreticos esse, quod falsum est, tum per dicta in 3. notab. coroll. 1.
17 Tum, quia omnes Reges Christiani cum omnibus fere suis subditis essent hæretici. Deinde, quòd cap. illud quæcunque. 11. q. 1. palea est. Tertio, quòd secundum eius sententiam, iurisdictio laica plus satis minueretur, & eneruaretur: licèt non omnino impediretur, neque tolleretur, vt palam est, quicquid ipse dicat. Quarto, quòd cap. illi. 1. 22. distin. belle satisfactum est in 3. notab. coroll. 41. Postremò, quòd nullibi eam video seruari: licèt enim ipse dicat Ecclesiam hoc iure liberius vsam esse in regno Franciæ, tanquam, vt ipse ait, Christianissimo, & cuius Reges fuerunt deuoti Ecclesiæ ab eo tempore, quo cœperunt esse Christiani: nostra tamen ætate id nusquam in illo regno seruatur, neque arbitror vnquam fuisse seruatum. Licet item in regno Nauarræ antequam vniretur Castellæ, latiùs, quàm in aliis Hispaniæ regnis, extenderetur Ecclesiastica iurisdictio: non tamen pertingebat ad metas vsque Durandi, scilicet, quod omnes fideles super omnibus conuenirentur coram eo volente id actore: nunc autem in suam cocleam rediit.

18 Respondeo igitur secundo ad hanc 1. oppositionem concedendo quidem, quòd omnis Christianus, qui conuenitur, vt Christianus, in foro Ecclesiastico est conueniendus. sed quòd tunc domum conuenitur vt Christianus super peccato mortifero, quando conuenitur super peccatis tangentibus Christianismum, & mortem, vel vitam animæ spiritualem, temporariam, & æternam, per CHRISTVM promissam. & negando, quòd Christianus eum super hoc conuenitur coram Ecclesiastico, non trahitur extra suum forum: quia forum seculare nullius forum est, quoad hoc: Et quod fallitur Durandus quatenus ait, omnem Christianum esse vtriusque fori quoad omnia, & actoris esse optionem eum conueniendi coram quo Iudice maluerit, Ecclesiastico, scilicet vel seculari. Tum propter ea, ob quæ dixi superius, eius sententiam videri duram. Tum, quòd, qua facilitate defendi potest id, quod ille præsupponit, nempè Christianos non esse exemptos à foro laico, eadem quoque defendi potest, eos conueniendos esse in eo, cùm conueniuntur super aliis, quàm tangentibus Christianismum eo modo, quo dictum est: quia tunc videntur conueniri, vt homines, vel ciues, & non vt Christiani, vt paulò post dicam.

Ad 2. oppositionem respondeo, quòd licet omnes 19
fere causæ, quæ vertuntur coram Iudicibus tam secularibus, quàm Ecclesiasticis vertantur super iniustitia, quæ suaptè natura est peccatum lethale, vt argumentum, probat: non tamen vertuntur super ea, quatenus est peccatum lethale occidens animam, & priuans eam vita diuinæ gratiæ: sed quatenus est iniustitia quædam, & iniquitas contra rationem naturalem, & leges per eam constitutas admissa.

Contra tamen hanc responsionem facit, quòd se- 20
cundū eam actores id volentes possent trahere reos, saltem indirectè super omnibus causis ad forum ecclesiasticum: quia ita possent concipere libellos petitorios, vt concluderent eos peccare, & in peccando perseuerare. Qui enim emit equum, potest in suo libello scribere venditorem non tradidisse equum ei, quando, & vbi tenebatur: & ita peccasse, perseueraréque in peccando: quia neque nunc, vt oportet, tradit. Et qui mutauit, & qui commodauit, dicere potest reum peccasse: quia non restituit mutuum, nec commodatum, vbi & quando tenebatur, nec nunc restituit, & sic de aliis.

Ad hoc responderet forte quis ex mente Host. in præsenti cap. col. 2. scilicet, quod tunc demum potest adiri hac via Iudex ecclesiasticus inter laicos, cum deest remedium coram iudice laico: vel quia non vult, vel quia non potest iustitiam super eo facere, non autem alias. Sed contra hoc facit primo, quod alia ratione, quam peccati, scilicet recta via potest adiri ecclesiasticus data negligentia, vel impotentia iudicis laici, cap. ex tenore. cap. licet ex suscepto. de for. compet. Cum ergo via adeundi ratione peccati sit alia, illa poterit adiri ecclesiasticus etiam absque negligentia, & impotentia iudicis laici. Deinde, quod expresse habet hoc cap. potestatem ecclesiasticam posse cognoscere de quocunque peccato mortali cuiuscunque Christiani. Ergo etiam de illo, super quo potestas laica vult, & potest facere iustitiam. Tertiò, quòd illa ratione concluditur de lethali pec- 21
cato laici posse cognosci ab ecclesiastico: quia peccatum lethale, quatenus est tale, spirituale quiddam est, mortem, & vitam spiritualem animæ tangens: & quod sola lege supernaturali cognoscitur esse, vel non esse tale. At hæc eadem ratio tam militat in his,

quæ

quæ castigat secularis, ac in aliis. Ergo super omnibus poterit conueniri Christianus laicus coram ecclesiastico.

Hæc argumentatio adeo difficilis semper mihi visa est, vt numquam ausus fuerim proponere illam è cathedra. Quippe cuius solutio nulla idonea in hūc vsq; diem, quo me prælum vrget, occurrerat. quamuis nunc, cum Virginis matris gloriosissimæ natiuitatis peruigilio videtur occurrere, scilicet, Quòd
22 actor quidem conuenire potest hoc modo reum indirectè coram ecclesiastico iudice super quocunque peccato lethali, & iudex ipse de illo cognoscere, nisi reus excipiat. Reum autem excipere posse, non quidem quod iudex ecclesiasticus non est competens ad cognoscendum de tali causa tali modo proposita: sed quòd actor malitiosè, dolo, ac fraude videtur eum trahere ad forum ecclesiasticum omisso seculari, cuius iudicio se ait paratum re stare. Et hanc exceptionem admittere tenebitur ecclesiasticus: eo quòd sacrosancta mater Ecclesia fraudem, & dolum plurimum odit cap. sedes. & cap. ex tenore. de rescript. cap. 2. de operis noui nunciat. non vult videri arrogans, quippè quæ simplex columba est, cap. loquitur. 24. q. 1. & simplicitatem columbæ cum suo sponso laudat, cap. ex merito. 6. q. 1. nec est alieni vsurpatrix, cap. si filius. de testa. & cap. fin. 17. q. 4. cap. ex tenore. de for. compet. nec vexare vllum cupit, quæ omnes leuare desiderat. cap. final. de dol. & contum. cap. vt debitus de appel. At qui potest directè conuenire laicum Christianum coram laico iudice, super aliquo, tanquam ciuem, & hominem, & sperat, vel sperare debet ius suum sibi ab eo reddendum, & conuenit indirectè illum coram ecclesiastico, meritò videtur potius simulare se quærere, quàm verè velle ea, quæ sunt CHRISTI, scilicet, vt conuentum pœniteat peccati, quo mortuus iacet, & satisfacto conueniente, Deo fiat gratus. Videtur (inquam) hoc simulare, cùm potius credatur velle principaliter suā satisfactionem: & ita meritò præsumitur id facere animo fraudandi potestatem laicam, aut reum artibus exquisitis vexandi. Et si Ecclesia non admitteret eiusmodi exceptionem, arrogans videretur, & alieni cupida, & potius velle quærere potentiam, quàm facere iustitiam. Et ideo meritò non admittit talem actorem, cum tamen admittat alios, qui destituti remedio in foro seculari ad ecclesiasticum recurrunt. Qua noua ratione illa Hostiens. & Ioan. And. à quibus nemo recedit, antiqua doctrina defenditur, quam etiam satis sensisse videtur Innoc. num. 4. Pro qua consideratione faciunt illa multa, quæ de malitiosè excipiente post Felyn. & Decium diximus in cap. in præsentia. de probatio. & in repet. cap. accepta. de restit. spoliat. oppos. 3. post Innoc. in cap. post electionem de concess. præb.

23 Ad 3. oppositionem respondeo, quod ad hoc, vt crimen dicatur misti fori non sufficit, nec oportet vt super illo posit adiri vtriusque fori iudex aliqua via, directa, vel indirecta, ratione peccati lethalis, vel cuiusdam iniustitiæ, & siue possit declinari per conuentum, siue non: sed oportet quòd possit adiri directa ea ratione, quà est crimen non habito respectu, quod sit lethale tollens vitam animæ spiritualem: laicus quidem inter laicos, ecclesiasticus inter ecclesiasticos. Et ideo quamuis super omni crimine, quatenus est peccatum lethale, possit adiri ecclesiasticus indirectè, salua exceptione, quod speratur iustitia in seculari: non tamen ideo consequitur omne illud esse misti fori.

Ad quartum respondeo, regulam illam, quæ habet, eandem rem non esse diuersō iure censendā, intelligendam esse attento vno, & eodem respectu: non autem attentis diuersis, vt est casus in l. si quis ad perferendum. §. 1. ff. de furt. & satis colligitur ex 3. oppos. Bald. in l. 1. C. de seruis fugit. & Aret. consi. 110. colum. 4. & glos. cap. quamquam. 2. q. 7. cap. 1. de offic. leg. & faciunt omnia iura probantia vnum, & idem vno respectu consideratum differre à se considerato altero, cap. à collatione. de appel. lib. 6. & l. si quando. C. de appell. Quare non est mirum, quòd vnus, & idem, cum est conueniendus vt homo conueniri debeat coram laico: cum autem conueniendus est, vt Christianus, conueniri debeat coram ecclesiastico. 24

Ad quintum, eandemque nouam oppositionem dico primo, posse cōcedi nullum Christianum conuentum, quatenus est Christianus, posse iuberi iuste occidi, vel mutilari membro ab aliquo iudice, eo quòd, quatenus est talis non potest conueniri coram laico. Et potestas ecclesiastica, coram qua conueniri 25
potest, non extenditur ad occisionem, vel mutilationem membri alicuius, vt colligi videtur ex illo Pauli 1. ad Tim. cap. 3. relato in princ. distin. 45. *Oportet Episcopum sine crimine esse, non vinolentum, non percussorem.* Ex quo id colligit S. Thom. 2. 2. q. 64. art. 4. adeo quidem vt dicat etiam episcopum, vel alium prælatum, qui vnà cum ecclesiastica potestate habet 26
etiam laicam: quia forte est dux, marchio, vel comes, non posse iubere per se occidere aliquem, vel mutilare, etiam quatenus esset dux, marchio, vel comes. De quo est casus in cap. fin. ne cleri. vel mon. lib. 6. ibi: debent, & possunt: quoniam vt eruditè ait Tho. de Vio. ibidem potestas ecclesiastica modificat laicam in vna & eadem persona secum concurrentem: ita, vt quæcunque dedecent prælatum, dedeceant marchionem, qui simul est prælatus, & marchio: nimirum digniori trahente ad se minus dignum, cap. quod in dubiis. de consecrat. eccles. l. 1. iuncta glos. ff. de verbor. obligat. Cui vir doctus consequens facit, non licere his, qui sunt prælati simul & domini vacare venationibus, & aliis prohibitis clericis, & prælatis. Secundo dico, non esse concedendū Christianum non posse iuste iuberi occidi à laico iudice, cùm coram eo, vt homo vel ciuis, conuenitur: quia solus Christianismus non eximit quem à iurisdictione laica, licet clericatus additus Christianismo sic, vt in oppositione sequenti dicam.

Ad sextam eādemque difficilem oppositionem re- 27
spondeo, primo facile quem forte dicturum, claram esse rationem, quare Christiani laici, vt homines, & ciues possunt conueniri coram laicis iudicibus, perinde ac si non essent Christiani: clerici autem non item, nempè, quod clerici duplicem qualitatem spiritualem, & supernaturalem habent, Christianismi, scilicet, & clericatus: laici verò Christiani vnam tantum, scilicet Christianismum, & duo vincula fortiora sunt vno, cap. 1. de treug. & pace. auth. itaque. C. communia de succes.

At contra rationem hanc facit, quòd satis est ali- 28
quid esse vno tantum nomine spirituale, immo & spirituali annexum, quo non subsit potestati laicæ, sed soli ecclesiasticæ cap. Ecclesia. de constit. & cap.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quanto. de iudiciis. Ergo nihil refert, quoad hoc, an vno, vel duplici nomine aliquid dicatur spirituale. Cum igitur Christianus omnis sit quiddam spirituale, saltem eo vno nomine, quòd impressum characterem baptismi habet, & per baptismum est regeneratus, siue denuo natus spiritualiter Ioan. 6. vt latè probatum fuit in nono fundamento nostri notabilis: consequitur, perinde videri eum exemptum à iurisdictione laica eo vno nomine, quo est spiritualis: sicut clericus duobus, quibus est spiritualis: & per consequutionem, quòd aut nullus Christianus potest cõueniri coram laico, vt homo & ciuis, aut quòd etiam poterit clericus vt talis.

29 Secundo videri potest alicui responderi posse, concedendo, quòd attento iure diuino solo idem esset dicendum de clericis, & aliis Christianis: & sic quòd etiam clerici, cum conueniuntur, vt homines vel ciues, hoc est, super his, quæ sunt eis communia cum aliis hominibus, etiam non Christianis, possent conueniri coram laico: sed quod iure humano inducta sit hæc diuersitas, per quam non omnes Christiani: sed soli clerici & monachi sunt exempti à potestate laica, & quo ad ea, quæ illis sunt communia cum eis, qui non sunt Christiani: puta temporalia. & id quidem ob multas, & iustas causas, ob quas meritò eximi potuerunt etiam à solo Rom. Pontifi. perpendente id conuenire regimini, & saluti animarum fidelium, ob varios respectus.

30 Pro qua responsione faciunt ea, quæ citat Stepha. in decisio. capell. 126. & 167. & Guiller. Bened. in repetit. cap. Raynutius. verb. & vxorem nomine Adelasiam. à num. 126. vsque ad 350. de testam. quatenus concludunt, clericos conueniri posse coram Iudicibus laicis super actionibus ciuilibus realibus, puta reiuendicationibus, & hippothecis, & aliquot personalibus. Contra quam tamen responsionem secundam facit, quòd præfati Stephanus, & Benedictus præsupponunt, non posse conueniri clericos coram Iudicibus laicis super omnibus personalibus, nec super criminalibus, etiam alioquin profanis, iuxta cap. clerici. supra eod. & cap. 1. de cleric. coniug. lib. 6. faciunt etiam argumenta illa Marsilij relata, sed non satis absoluta per Iacobum Almay. in lib. de potesta. Ecclesiæ. cap. 8. & 9. Fortiùs facit replicatio proxima contra solutionem primam huius oppositionis facta. Faciunt, & illa quæ in cap. clerici. sup. eod. pro hac parte adduximus. Facit denique, quòd communis opinio tam sacrarum, quam pontificarum legum peritorum post glossam singul. adiuncto textu cap. si Imperator. 96. distin. à qua non videtur recedendum, contrarium tenet. Quare tertio respondeo nouissimè, quòd ratio quare character baptismi non eximit à potestate laica Iudicis Christiani, clericatus autem sic, est, quòd ille non est suapte natura distinctiuus, & discretiuus ab aliis Christianis, imo congregatiuus, iuxta illud Apostoli ad Roma cap. 3. *Non est distinctio Iudæi, & Græci.* & iuxta illud eiusdem ibid. cap. 12. & ad Corinth. cap. 12. *Omnes in Christo vnum corpus sumus.* clericatus verò, & monachatus sunt res distinctiuæ, iuxta illud S. Hieronymi, *Duo sunt genera Christianorum, alterum clericorum, & Deo deuotorum; scilicet monachorum, alterum laicorum. illud contemplationi, & spiritualibus dicatorum, & hoc secularibus negotiis intentorum.* relatum in cap. duo sunt, 12. quæst. 1. Quæ solutio videtur omnium verissima tam praxi, quàm theoriæ, licet opponi possent quædam, quæ in altera editione hic subiecì, facile tamen solubilia.

COROLLARIA.

EX prædictis tamen inferũtur multa corollaria. Primum, quòd clerici, & monachi iure diuino sunt exempti à potestate laica in causis criminalibus, & spiritualibus, & annexis eis ratione clericatus, & monachatus, iuxta glossam solenn. tam à Theologis, quàm à Iurisperitis communiter receptam in cap. si Imperator. 96. distin. licet concedi possit in feudalibus, & aliquibus actionibus realibus, & personalibus iure tantum humano Pontificali, aut imperiali, & regali esse illos exemptos, per rationes prædictorum Stephani, & Benedicti.

31 Secundum corollarium, quòd cap. hoc efficaciter probat potestatem ecclesiasticam cognoscere posse de quocunque peccato lethali cuiuslibet Christiani, quatenus id est peccatum lethale, ad pœnitentiam: & non solum hoc cap. sed etiam Euangelio, & multis nouis ac firmis rationibus id niti, eisdemque verum modum intelligendi hunc textum aperiri, & Christianum omnem duobus modis considerari posse, scilicet quatenus est Christianus, & quatenus est Christianus, & homo, vel ciuis, & eum, quatenus est Christianus, habere aliquid supernaturale: & ideo quoties conueniendus est vt Christianus, conueniendum esse coram ecclesiastico, nisi conuentio illa præsumatur malitiosa: non tamen ob id omnem Christianum esse fori ecclesiastici quo ad omnia, quidquid Durand. & Ioan. à Turrecremata fuerit visum: & minùs esse hæreticos, qui hoc tenent, & seruant, cum de numero eorum sint ferè omnes: immo plùs satis incautos fuisse, qui eos hæreseos insimularunt.

32 Tertium corollarium, quòd ex eisdem colligitur vera ratio, quare non semper de quolibet peccato lethali, siue mortali, etiam quatenus est lethale, cognoscat Ecclesia: cùm tamen eius potestas ad id extendatur, immo admittat, admittereq; debeat exceptionem declinatoriam fori.

33 Quartum coroll. inferri, hæreticum videri contrarium nostri notab. modo supra dicto modificati, scilicet potestatem ecclesiast. non posse cognoscere de quocunque peccato lethali an sit tale, vel non, & an quis perseueret in eo, vel non, ad effectum reuocandi peccatorem à vitio ad virtutem, & ab errore ad veritatem, saltem per viam denunciationis Euangelicæ. Tum quia id est clarè contra Euangelium Matthæi, cap. 18. & contra hoc cap. & inductiones claras ex Euangelio, & iure naturali ei adiuncto, in fundamentis nostri notabilis formatas.

Quintum corollariũ, verum esse partim id, quod ait Durandus, vbi supra colum. 18. scilicet eum, qui tollit Ecclesiæ priuilegium cognoscendi de actibus Christianorum, in hæresim labi, & hæreticum esse. Verum enim est, si restringatur ad actus, qui allegantur esse peccata lethalia, siue mortalia, quatenus sunt talia, & verbum, cognoscere, ad cognitionem per viam denunciationis euangelicæ, ad effectũ cogendi ad subeundã pœnitentiã: quamuis generaliter, vt ille accipit, acceptũ, falsum sit, per dicta in 6. oppositione.

34 Sextum corollarium, quòd videtur limitandum illud Carlerij relatum, & probatum à Iacobo Almayno in lib. de potestate Papæ cap. 11. colum. 13. scilicet, quòd asserere Iudicem ecclesiasticũ non posse cogere laicum ad soluendum debitum, quando certum est, quòd ipse debet illud, vel ad cedendum bonis, est errare in materia clauium: videtur enim limitandum, vt procedat, quando ecclesiasticus via denunciationis aditur, & debitor non est paratus stare iudicio fori sui laici: aut deest Iudex laicus, aut non vult, aut non potest statuere ideo casu: eo quòd secundum leges, quas ipse tenetur custodire, toleranda est illa inæqualitas, vt satis colligitur ex eodem Iacobo in alio libro, quem de authoritate Ecclesiæ inscripsit, cap. 5. colum. penult. Quæ duo dicta Durandi, Carlerij, & Almayn. memorabilia duco latera regis claudẽtibus, ne dum plus satis placere pergunt regi terreno, displiceant cælesti, & detrahant clauibus Petri, & Ecclesiæ potestati acceptæ ab ipsomet CHRISTO domino Deo nostro.

35 Septimum corollarium, inferri nobile nostrum non solum intelligendum de peccato notorio, & peccatore notoriè in peccato iacente, sed etiam de alio quocunque peccato, quod probari potest esse tale, & de quolibet peccatore, qui probari potest taliter iacere. Tum, quia tex. noster indistinctè & generaliter, imo vniuersaliter loquitur de quocunque peccato, & quolibet peccatore. Tum, quia in specie id declarat seruandum in peccato, quod non erat notorium, & in peccatore, qui non perseuerabat in eo notoriè. Si quidem id declarat seruandũ in quoddam peccato regis Franciæ, quod non fuisse notorium peccatum, licet forte factum, quod dicebatur peccatum, esset notorium, neque regem notorio in peccato extitisse, constat ex illis verbis ferè postremis, *De plano cognoscant, vtrum iusta sit quærimonia, quam contra eum proponit coram Ecclesia rex Anglorum, vel eius exceptio sit legitima, quam contra eum per suas nobis literas duxit exprimendam.*

36 Octauum corollarium, Christianum tum videri conueniri, vt Christianum, cum conuenitur de inductis, aut reuelatis supernaturaliter per Deum Opt. Max. vel eius Ecclesiam, quatenus talia sunt, vel super connexis eorum, aut aliis, quæ secundum legem supernaturalem iudicanda sunt, vel ex ea eruuntur. Dixi, de inductis supernaturaliter, ad excludendum inducta naturaliter, & includendum plurima inducta diuinitus, quorum in veteri testamento maxima copia erat: in nouo vero sunt omnia septem sacramenta. Dixi reuelatis, ob articulos fidei, & alia quamplurima in vtroque testamento reuelata. Dixi per Deum Opt. Max. ad excludenda reuelata per cacodæmones, & artes eorum magicas, easdemq; damnatas. Dixi vel eius Ecclesiam, ob sacramentalia, & alia per eum in diuinum cultum instituta. Addidi, quatenus talia sunt: quia qui super eis alio respectu extrinseco conueniretur, non videretur conueniri, vt Christianus: puta qui conueniretur super Bibliotum libro, aut alio continente sacras literas, empto, vel vendito, quo tradere illum cogeretur, vel soluere pretium eius. Et qui conueniretur, eo quod dixit vel scripsit hæc verba, Deus est trinus & vnus. Addidi vel super accessoriis: quia illa sequuntur naturam sui principalis, cap. accessorium. de reg. iur. lib. 6. Addidi, vel aliis, quæ secundum legem supernaturalem, iudicanda sunt, ob peccata lethalia, siue mortalia, quæ an sint talia, & quatenus sunt talia per legem supernaturalem sunt iudicanda: ob hæreses item, turamenta, & id genus alia, quæ per eandem legem iudicari debẽt. Addidi, vel ex ea eruuntur, ob multa, quæ licet expresse, ac speciatim non sint ab ipso Deo inducta, vel reuelata, eruuntur tamen, & fluunt per necessariam consequutionem ex inductis, vel reuelatis speciatim in eius lege, ac sacris litteris. Quale potest dici præceptum de confessione sacramentali, & auriculari, & ea, quæ nos quoque scripsimus in summa de pœn. distin. 5.

Nonum corollarium, Christianum non conueniri, vt Christianum cum conuenitur super actionibus ciuilibus realibus, neque cùm super personalibus: immo neque cum super delictis communibus, eo solo respectu, quo delicta sunt, vt clarè colligitur ex corol. præcedenti. Infertur item non satis dolatum videri id, quod ait Gulielmus Ocam in priore parte dialog. lib. 6. cap. 8. scilicet, illa tantum esse spiritualia, quæ religioni Christianæ sunt propria, & quæ in nulla secta alia sunt reperta, nec ad legem naturæ sunt spectantia: quoniam multa sunt spiritualia, quæ non sunt propria religioni Christianæ, puta illa, quæ sunt communia Christianis, & Iudæis, scilicet, decimarum perceptio, & Messiam promissum fuisse de semine Abrahæ, prophetas veteris testamenti spiritu Dei afflatos prædixisse futura, & id genus alia multa: quoniam & aliqua sunt communia cum Saracenis, puta vnum tantum Deum esse, omnia scientem, omnia gubernantem, mundum fuisse creatum, Moysen Deo acceptum, & Iesum CHRISTVM eo acceptiorem. Nonnulla etiam cum paganis, & rectè philosophantibus, puta, vnum tantum Deum esse, animas esse immortales, esseque veras materię formas, & non solum motrices, iuxta clement. 1. de summa Trin. & alia non pauca. 37

Decimum corollarium, inferri verum intellectum cap. quæcunque. 11. q. 1. non esse, quod omnes Christiani, siue conueniantur vt Christiani ad sensum præmissum, siue non, possint conueniri super omnibus actionibus coram ecclesiastico iudice, vt Duran. & Ioan. à Turrecrem. relati in 10. fundamento nostri notabilis dixerunt: sed quòd tunc demum, cum conueniuntur, vt Christiani ad sensum prædictum: & ita non solùm responderi potest illi cap. vt supra in 6. oppositione significauimus, esse paleam, vt inscriptio demonstrat, & Iacob. Almay. affirmat, sed quòd etiam si esset granum, vt res in eo contenta insinuat, nihil obstaret. Infertur etiam, quòd ratio statuendi cap. quæcunque. & cap. volumus. 11. q. 1. quatenus eorum tenor in hoc cap. recitatur, non fuit, quòd Christiani sint res spirituales spirituali charactere insigniti: sed quòd eo tempore tanta erat iudicum ecclesiasticorum sinceritas iudicandi, vt Imperatores illorum conditores arbitrati fuerint è republica esse, vt omnes lites volente alterutro litigantium finirentur per iudices ecclesiasticos: quia illa capitula non solum faciebant facultatem actoribus conueniendi reos coram ecclesiastico, vt dixerunt Duran. & prædictus Ioannes, sed etiam reis, etiam post litem cœptam, contestatam, & ferè finitam, petendi, vt processus, & definitio qua parte nondum erant facta, remitterentur à seculari ad ecclesiasticum. 38

Vndecimum corollarium, alia esse peccata, vel cri- 39

Universidad de Deusto
Biblioteca

mina merè spiritualia, siue ecclesiastica: alia merè secularia: alia mixti fori, quæ definire tentarunt, sed imperfectè, glos. cap. nos inter. de purg. canoni. Gofred. in summa. de foro compet. colum. 3. Bald. in additio. Specul. tit. de compet. iudic. addit, & in Margarit. verb. Papa. vers. 22. Gulielmus Ocam in Dyal. 3. part. lib. 6. cap. 8. & 2. par. lib. 6. cap. 97. colum. 1. qui liber hodie prohibitus est in Indic. Pij IIII. classe 2. & post Cardinal. Panorm. Aretinus, in cap. cum sit. de for. compet. num. 30. & Iacobus Almay. de potest. Papæ cap. 10. col. 7.

Multò tamen perfectiùs definieris dicendo, peccatum, seu crimen merè seculare, siue laicum esse peccatum, quod sola lege seculari est vetitum: qualis videtur in hoc regno delatio ensis longitudinis maioris, quàm quinque palmorum, & asportatio tritici, & quarundam aliarum mercium extra regnum.

Peccatum autem merè ecclesiasticum esse peccatum, quod sola lege supernaturali cœpit esse vetitum, vel sola pontificia est prohibitum. Posui peccatum, pro genere, & ad excludenda multa, quæ cœperant esse olim peccata lege supernaturali cæremoniali, vel iudiciali veteris Testamenti: nunc autem non sunt. §. fin. 6. d. & cap. 1. de purifi. post partum. Dixi, sola lege supernaturali, ad excludendum merè secularia, & mista, quæ non cœperunt vetari sola lege supernaturali. Dixi cœpit esse, & non est, ob multa, quæ hodie sunt delicta etiam secundum leges seculares, & nihilominus sunt merè ecclesiastica, qualia sunt peccata hæreseos, & apostasiæ, quæ tam seculari, quàm humana, quam supernaturali, & pontificia, sunt prohibita per tit. infra de hæret. & de apost. & de hæret. C. & tit. 2. lib. 5. ordin. regi. & id genus alia multa. Dixi, vel sola Pontificia est prohibitum, ad includendum peccata transgressionum ieiuniorum, & aliorum præceptorum humanorum Ecclesiæ, de quibus in tit. de obserua. ieiun. & in cap. missas. de consec. dist. 1. & tit. de feriis. Non autem dixi hic, cœpit esse, sicut superius: quia in ea sum opinione, vt credam misti fori esse delicta, quæ cœperunt quidem esse talia lege Pontificia; sed nunc vetita sunt etiam seculari, vel Romana, vel alia condita per eum, qui potestatem eam condendi habuit legitimam.

40 Peccatum vero misti fori est peccatum lege naturali, simul & ciuili, siue seculari, vel pontificia, simul & laica vetitum. Dixi, lege naturali simul & ciuili, ad comprehendendum omnia peccata, per legem naturalem, & ciuilem vetita, siue sint etiam per supernaturalem, vel pontificiam prohibita, siue non. Qualia sunt omnia peccata commissa contra præcepta Decalogi, de quo Exod. 20. & cap. quid in omnibus. adiuncta glossa 32. quæst. 7. & ad excludendum ea, quæ vetita quidem sunt in lege naturæ, sed permissa seculari: qualis est fornicatio simplex, iuxta ea, quæ habentur in cap. meretrices. 32. q. 4. & aliis locis allegaris, per glos. clem. ad nostrum. de hæret. verb. non est. & S. Tho. 2. 2. q. 154. art. 2. & in 4. distin. 33. q. 1. & Ioan. Andr. in mercur. regulæ sine culpa. lib. 6. Dixi, pontificia simul & laica, ad includendum illa, quæ nec naturali, nec supernaturali lege vetantur, sed humana ecclesiastica, & ciuili sic: qualis est delatio armorum nocturna post certum signũ per vtramque potestatem multis in locis prohibita: qualis item satis dici potest in hoc regno, contractus matrimonij intra 3. & 4. gradum, imo & in secundo in linea æquali quæ nulla lege naturali, neque supernaturali etiam veteris testamenti vetatur: attamen prohibetur lege canonica, cap. quædam. 35. q. 2. & lege seculari regia tit. 13. §. 2. lib. 4. ordin. quamuis in 2. gradu non prohibeatur lege Romana, §. duorum. Instit. de nuptiis. Nec referre arbitror an prius lege põtificia, quàm ciuili, vel prius ciuili, quàm pontificia, cœperit prohiberi, modò vtraque se ad id extendente sit prohibitum, quicquid sine ratione sufficienti dixerit Pan. in d. cap. cum sit. nu. 31.

Peccatum autem ecclesiasticum, sed non merè, est peccatum in sese quidem lege alia vetitum, sed sola pontificia prohiberi cœptum, saltem quoad circumstantiam loci, temporis, personæ, vel aliquam aliam. Posui peccatum, pro genere, reliqua verò pro differentia, qua excluduntur alia tria genera prædicta, scilicet merè secularia, merè ecclesiastica, & misti fori: quoniam, si satis rem expendas, nullum eorum inuenies, quod alia lege sit vetitum, & sola pontificia cæperit prohiberi. Dixi autem, cœptum prohiberi, & non est: quoniam ad hoc, vt sit ecclesiasticum, non tamen merè, satis videtur, quòd cœpit esse tale lege pontificia: & quoad hoc posset sustineri doctrina Panorm. in d. cap. cum sit. num. 31. si absque violatione verborum, & mentis eius ad id restringi posset. Exempla huius membri sunt omnia sacrilegia, siue sint talia ratione temporis, siue ratione loci, siue personæ, siue alia, de quibus in titu. de immunit. ecclesiarum, & 17. quæst. 4. per totum, & 2. 2. quæst. 99. & cap. cum sit. de foro competen. & alibi sæpè. sunt & transgressiones ieiuniorum, & festorum, & id genus aliorum.

Huius exactæ resolutionis illa est quotidiana vtilitas, quòd de peccato merè ecclesiastico solus ecclesiasticus cognoscit, & iudicat etiam inter laicos, cap. vt inquisitionis. §. prohibemus. de hæret. lib. 6. & de merè seculari solus secularis, & de misto vterque, ecclesiasticus quidem contra ecclesiasticos, laicus contra laicos regulariter. De ecclesiastico verò non merè cognoscit ecclesiasticus etiam inter laicos, saltem quatenus tale est, secundum communem omnium, glossæ, & aliorum sententiam, in cap. cum sit. de for. compet.

Duodecimum coroll. latum hic aperiri campum inferendi multa profunda, & quotidiana. Quorum de numero primum est ratio, quare, & an verè peccatum vsuræ, quod est prohibitum lege naturæ secundum Communem, vt tangit Panor. in rubri. de vsur. & latiùs tradit vterque Thomas 2. 2. q. 78. art. 1. & Communis in 4. distin. 15. merè tamen ecclesiasticum dicitur quoad quæstiones iuris, secundum eandem Communem in d. cap. cum sit. & in l. Titia. ff. solut. matrimonio. & in l. quoties. C. de iudic. & clemen. dispendiosam. de iudi. cum tamen homicidium misti fori ponatur. Secundo infertur ratio determinandi, an licet id olim fuisset verum, secundum leges Romanas, quæ permittebant eas: hodie tamen aliud sit dicendum, secundum alias omnium fere regum Christianorum, quibus illæ prohibentur, & eas exercentes castigantur. Tertio infertur ratio, quare omne peccatum (vt nouiores quidam vocant) erroris, vel oppositionis, quo quis malè iudicat illud aut illud esse, vel non esse peccatum, in omni materia, est merè spirituale, vel ecclesiasticum. Peccatum autem (quod iidem vocant vendicationis) quo quis sibi, 41

vel

vel alij malè vendicat, vel quærit honorem, voluptatem, fortunas, vel aliquid aliud non item. Quarto ratio, quare, & an verè dicat communis de quæstione etiam facti quorundam, etiam merè Ecclesiasticorum non posse cognoscere secularem: puta, an quis sit ordinatus nec ne à tali Episcopo, etiam omissa discussione iuris, an ordinatio sit legitima nec ne. De quæstione verò facti quorundam etiam merè Ecclesiasticorum sic: puta an iurauerit nec ne, omissa disputatione rectè, an secus id fecerit. Quinto ratio, quare, & an verè dicatur principem secularem non posse castigare hæreticum, sine præuia cognitione iudicis Ecclesiastici: vbi nullum est dubium, an sit hæreticum id, quod accusatus dicitur fecisse, vel dixisse, neque id ipse negat, sed solùm an id fecerit, dixeritve nec ne. Sexto ratio cur, & an rectè fecerit Rex Franciæ Frãciscus, cùm ante paucos annos statuit, vt quisquis aliquid ex 20. & amplius dogmatibus quorundam Germanorum ab illa celeberrima Parisiorum Academia damnatis in suis regnis prædicaret, doceret, affirmarétve, censeretur committere crimen læsæ maiestatis humanæ: ac perinde cõtra eum (quisquis ille esset,) procederent iudices seculares, ac contra proditores, rebelles, & perduelles sui regni. Septimo ratio cur, & an rectè potuit fieri lex 49. Tauri in regno Castellæ, qua filij clandestinè contrahentes exhæredari possunt à parentibus: de quo post alios etiam doctissimus Didacus à Couarruuias in Epit. 4. 2. parte cap. 6. Octauo ratio determinandi alia multa, quæ hactenus habeo quidem rudia, & informia: sed Deo Opt. Max. fauente, cum relectione cap. tuam. de ordine cogni. vulgabo formata, & formosa.

DECIMVMTERTIVM COROLLARIVM.

SVMMARIVM.

42 *Ecclesia cognoscit contra laicum decipientem citra dimidium.*
43 *Peccat mortiferè decipiens citra dimidium commutando.*
44 *Iustitia commutatiua requirit æqualitatem valoris commutandorum. & 49.*
45 *Deceptor citra dimidium cur mortiferè peccet. & seq.*
46 *Virtutis à medio recedens omnis peccat. & seq.*
47 *Contractus non gratuitus peccatum est, in quo non seruatur æqualitas. & 65.*
48 *Iure naturæ vetatur locupletatio cum aliena iactura.*
49 *Deceptio in contrahendo cur dicitur licita.*
50 *Decipiens qui contrahendo peccat. & seq.*
51 *Donare quis videatur contrahendo. & seq.*
51 *Donare non videtur omnis qui malè emit, vel vendit. & sequent.*
52 *Decipisse qui rescit peccat, si non reficit. & 67.*
53 *Emens bona fide cur peccat, si superueniente mala non reficit, & non qui præscriptum bona fide retinet. & 69.*
54 *Restituere debet decipiens citra dimidium. & 71.*
55 *Decipiens vltra dimidium debet restituere vsque ad iustum: & non sufficit restituere vsque ad medium.*
56 *Vsurpatio alienæ rei omnis est peccatum. & seq.*
57 *Restitutio alieni cur dicta cessatio à peccato.*
58 *Restituere debens semper peccat, donec id faciat.*
59 *Præcepta negatiua semper, & pro semper obligant. & sequent.*
60 *Ecclesia cur magis procedit contra deceptorem citra dimidium, &c. & seq.*
61 *Vsuram permissam lege ciuili, cur iubet Ecclesia restitui.*
62 *Creditor an debeat donare debitori, vel illum denunciare. & sequent.*
63 *Ecclesiam adiri posse contra deceptorem citra dimidium, etiam directo sine denunciatore.*
64 *Mercator etiam æstutum decipiens tenetur restituere.*
65 *Vsura lege permissa cur non tam lædit, quàm deceptio citra dimidium permissa.*
66 *Decepto citra dimidium vt facit lucrari 30. pro 100.*
67 *Deceptio citra dimidium vt plures animas, quàm vsura perdat.*

DECIMOTERTIO infertur illud coroll. quod me notabili huic 6. inferturum dixi ante octo menses, cum latè responderem pro domino D. Ioan. Soarez præsule nostro reuerendissimo, eodémque comite valdè illustri, multisque nomiatibus mihi suspiciendo: deceptum à laico grauiter citra dimidium iusti pretij, posse via denunciationis Euangelicæ iudicialis, vel mistæ, adire iudicem Ecclesiasticum, vt illum deceptorem, aut læsorem moneat: & si opus fuerit per censuram Ecclesiasticam cogat ad pœnitudinem illius peccati: ac per consecutionem ad restituendum decepto tantum, quantum secundum legem Euangelicam opus est ad hoc, vt illa inæqualitas desinat esse peccatum, saltem mortiferum. 42

Hoc corollarium probaturus præsuppono primò, peccare mortiferè, quicunque contrahendo decipit alium notabiliter, etiam citra dimidium iusti pretij: quod affirmauit S. Thom. 2. 2. quæst. 77. artic. 1. & in quoliber. 2. artic. 10. & in 4. distinct. 15. quæst. 3. artic. 2. vbi Gabriel ait quæst. 10. colu. 9. nihil esse in hoc dubij: quamuis non desint qui dubitent: sed non (vt opinor) ibi. Quod etiam tenet diuus Anton. 2. part. titu. 1. cap. 16. §. 3. receptus à Clauasio, Siluest. Tabiens. ac aliis rapsodis siue summistis in verb. emptio. & Conrad. de contracti. 3. par. quæst. 7. & Innocent. in cap. in ciuitate. de vsur. quem Anton. Panormitan. & Ioan. ab Annan. ibi sequuntur, & Anton. in cap. quia plerique. de immunit. eccles. num. 12. & Panormitan. ibidem quæst. 9. Petrus ab Anchar. in regul. peccatum de regul. iur. lib. 6. num. 13. & 14. & Panormitan. in cap. 1. de emptione. facit glos. memorabilis in §. hoc ius. 10. quæst. 2. verb. plus. recepta vbique per omnes. Salicetus in authent. ad hæc. C. de vsur. quæst. 21. & Fortu. de vlti. fine. illa. tit. 17. & Bartol. Veron. de simulat. contract. in 2. præsupp. primi casus. col. 2. & 3. Anton. Burgens. in cap. cum dilecti. de emptio. num. 21. & recentiores in repetit. l. 2. C. de rescind. vendit. col. 34. D. Bernardi. sermo. 35. artic. 1. & 2. facit glos. putata singul. l, semper in conuentionibus. ff. de regul. iur. quæ habet hoc non licere bono viro, per quem, eam appellans singul. hoc ipsum tenet Bald. in cap. cum causa. de testibus in fin.

Et ne quis soli authoritati doctrium niti nos existimet, probamus id primo per illud principium iuris naturalis, *Ne facito alijs, quod tibi fieri non vis.* relatum in princip. Decret. 44

Deinde per illud Apostoli ad Thess. 4. *Ne quis supergrediatur, & circumueniat fratrem suum in negotio: vindex est enim de his omnibus Deus.* In quo pondera verb. 43

Universidad de Deusto
Biblioteca

supergrediatur, & verbum, vindex.

Tertio illa ratione, quam sentit S. Thom. in dict. quæst. 77, & alij in d. distinct. 15. scilicet, quòd fundamentum iustitiæ commutatiuæ, quæ consistit in emptione, & venditione, ac aliis commutationibus, est æqualitas pretij, & mercis, vel aliarum rerum commutandarum: nam vt Aristot. 1. Politicorum tradit, emptio, & venditio, & eadem ratione omnis alia commutatio introducta est pro communi vtilitate ambarum partium, quarum altera re alterius indiget.

45 Quod autem pro communi duorum vtilitate inductum est, non debet esse grauius alteri, quàm alteri: vt esset si pretium excederet valorem mercis, aut è contrario. Ergo præfata æqualitate non seruata contractus erit iniustus, cum alter eorum plus debito recipiat: alter verò minus.

46 Quarto, quòd qui emit aliquid ab alio minore pretio, quam sit iustum, aliquid recipit non gratuito à vendente, pro quo nihil ei dat, partem scilicet illam rei, sine qua residuum eius valeat tanti, quantum est datum pretium. Ergo emptio talis iniusta est.

Quinto conuincit aduersarium quamlibet effrontem, & procacem, quòd omnis, qui credens, vel debens credere recedit à medio virtutis, siue per excessum, siue per defectum etiam solo humano, ac iure naturali attento, peccat, & facit actum virij alterius extremi virtutis, relicta ea in medio: quia virtus in eo consistit, secundum Aristot. 2. Ethic. & S. Tho. latè 1. 2. quæst. 64. Quod consequitur, peccare omnem illum, qui credens, vel credere debens recedit à medio iustitiæ (quæ virtus est clarissima) siue id faciat per excessum, siue per defectum: facereque actum iniustitiæ, quæ est virium contrarium virtuti iustitiæ. Quod rursus consequitur, omnem illum, qui credēs, vel debens credere recedit à proportione quadam æqualitatis in commutationibus peccare, admitterēque actum vitij alterius extremi virtutis iustitiæ. Siquidem medium iustitiæ in tali proportione consistit, secundum Aristot. 5. Ethic. & S. Thom. 2. 2. q. 18. artic. 10. receptum ab omnibus, saltem quoad ea, quæ faciunt ad propositum nostrum.

47 Ex quo tertio sequitur, eum, qui contrahit aliter, quàm gratuito: & sciens, vel debens scire, non seruat proportionem æqualitatis, actum iniustitiæ, quod graue vitium est, admittere, ac per consecutionem peccare. Cum ergo omnis, qui credit, vel debet credere rem, quam emit, pluris valere, quàm sit pretiū, quo eam emit, credat, vel debeat credere se recedere à medio iustitiæ, consequitur eum peccare. Ex quo necessario quarto sequitur, omnem contractum non gratuitum, per quem res credita, vel debita credi esse certi valoris, commutatur pro re credita, vel debita credi maioris valoris, vel è contrario esse peccatum. Ex quo infertur etiam necessariò veram esse doctrinam illam, quam Scotus in 4. distinct. 15. quæst. 2. tenet, & quam esse communem inter alios ait Conrad. in d. 3. parte. quæst. 57. & Iacobus Almayn. in d. dist. 15. quæst. 2. colu. 49. & 50. scilicet omnem emptionem & venditionem, in quam maius, vel minus pretium quàm sit iustum interuenit, esse peccatum: cum tali tamen differentia, quòd quando excessus est paruus vltra latitudinem omnem iusti pretij, est peccatum veniale: quando verò notabilis etiam citra dimidium iusti pretij, est lethale, siue mortale: sed tale, quod leges ciuiles non puniunt, imo tolerant: quando verò excedit etiam dimidium adeò est grande peccatum lethale, vt intolerabile sit: etiam secundum leges ipsas ciuiles, & potestatis profanæ.

Sexto, & postremo facit, quòd Magnus ille Augustinus hoc expresè affirmat lib. 13. de Trinit. quem latè sequitur Henricus. quolib. 1. quæst. 40. & efficaciter probat cap. 1. de emptio. quatenus prohibet peregrinis vendere carius, quàm mercato vendantur. Pro quo nouè, ac singulariter pondero, cap. cum dilecti. de emptio. quatenus reseruat remedium agendi super deceptione, &c. canonicè, non distinguendo inter deceptionem citra, vel vltra dimidium: licet glossa ibi (potius suo, quàm authoris eius sensu) illud restringat. Confirmantúrque omnia, per regulam locupletari. lib. 6. & l. iure naturæ nemini locupletandum cum aliena iactura. ff. de reg. iur. 48

Non obstant leges illæ ciuiles, in causæ. §. 1. ff. de minor. & l. item si pretio. §. final. ff. locati. neque illa capitula, cum causa. & cum dilecti. de emptio. cum illis 4. glosis cap. cum causa. de testibus, cap. per tuas. de donatio. & cap. in ciuitate. de vsur. & d. cap. cum causa. de emptio. quæ videntur probare, licitam esse deceptionem citra dimidium iusti pretij: quoniam non est mens glossarum, neque etiam textuum dicere ita id licere, vt non sit malum, & in se turpe, atque à bonitate abhorrens: sed quòd lege ciuili non punitur, imo toleratur. Sicut Lupanaria, secundum S. Augustin. in serm. de ordine, & ingurgitationes ante Quadragesimam in Quinquagesima, secundum S. Gregor. in cap. denique. 4. distinct. vt S. Thom. receptus ab omnibus tradidit in d. quæst. 77. artic. 1. & nos latius explicauimus in cap. qualitas. de pœnit. distinct. 5. An autem, & quantum toleretur id lege canonica, postea dicemus declarando illa, quæ Panormit. dixit in cap. cum causa. de test. num. 4. per alia ipsiusmet dicta. 49

Non obstat etiam, quod Andr. Sicul. ait in cap. 1. de emptio. col. 3. & in addit. Bald. authent. ad hæc. num. 16. C. de vsur. se consuluisse contrarium tam in hoc præsuppositio, quàm in sequenti. quod apparet in consil. 22. col. 2. & 3. lib. 4. citans in id Innocent. Anton. & Panormit. in cap. quia plerique. de immunit. Ecclesiarum. & Bald. in authent. ad hæc C. de vsur. oppos. 21. non (inquam) obstat dictum eius. Tum, quia fundat se super prælegatis cap. & legibus, quibus est responsum. Tum, quia Innocentius non dixit in dicto cap. quia. id, quod ei imponunt Bald. & Andr. Sicul. aliud enim est dicere illi, qui per illicitam negotiationem quæsiuit aliquid, quod non tenetur restituere, consulendum esse, vt id pauperibus distribuat. quod ille ait in fine, num. 3. aliud dicere, non teneri emptorem, vel venditorem ad restituendum id, in quo citra dimidium iusti pretij proximum læsit, vel decepit. quod ipse non dicit. Multis enim aliis de causis, quam defectu iusti pretij potest esse illicita negotiatio: puta ex circunstantia personæ, temporis, loci, verborum superfluorum, & alijs id genus multis, argum. cap. 1. ne clerici, vel monachi. & cap. decet. de immunit. eccles. lib. 6. & similium. Secundo quòd ipsemet Innocentius cōtrarium videtur tenere in cap. in ciuitate. de vsur. & expresiùs Panor. quicquid imponat ei Andreas Siculus. Tertio quòd etiam ipsemet Andreas dixit in d. cap. 1. Ioannem ab Annan. quem magnopere laudat, consuluisse contrarium eius, quod ipse responderat: cuius 50

tandem opinioni cedere videtur. Adde, quòd in casu Andreæ Siculi non fuit simplex emptio: sed permista cum donatione, vt etiam ipsemet ait in dict. consil. 21. lib. 4. Quarto quòd ipsemet Andreas Siculus nihil aliud affirmat, quàm id, quod Salicetus in d. authen. quæst. 21. Ille autem in effectu dicit, primo peccare eum, qui emit rem minoris, quàm valet ab eo, qui ignorat eam pluris valere: & è contrario eum, qui vendit rem pluris, quàm valet ei, qui putat eam tanti valere. Peccare secundo illum, qui rem vendit carius, quàm valeat ei, qui scit quidem verum eius valorem: sed pressus aliqua necessitate, vel famis, vel alia emit carius, quò tali necessitati succurrat. Peccare tertio illum, qui emit vilius iusto ab eo, qui scit quidem verum pretium: sed necessitate pressus vendit rem vilius, aliàs non venditurus. Peccare quarto qui quoquo modo mendaciis, vel alia fraude mouet alium ad vendendam sibi rem vilius, & emendam cariùs. Non peccare autem in alio quinto casu, quando scilicet, tam emptor, quàm venditor nouerunt iustum pretium mercis, & nulla necessitate premente vllum illorum, venditor sponte sua, cessante omni fraude, dolo, & mendacio vendit vilius, quàm valet, aut emptor emit semper cariùs, quàm valet: hoc enim casu videri potest emptor donare id, quod illi detrahit, argum. l. campanus. ff. de oper. liber. & l. cuius per errorem. ff. de reg. iur. Quinto perpendendum est, quòd Salicetus vir vtique doctissimus non audet asseuerare etiam hoc casu postremo non peccari: sed solum ait id videri saluo meliori consilio. Sexto perpendendum est etiam: quòd Andreas Siculus in d. cap. 1. vix audet discedere etiam in hoc casu ab opi-
51 nione Ioan. ab Annan. & meritò. Tum, quia vendere rem viliùs, vel cariùs emere, non est donare: sed malè contrahere, & rem damnosam facere, vt ait Fabianus de Monte de emptio. quæst. principal. 8. num. 20. & Pantaleo in l. 2. C. de rescind. vend. col. 22. tribuentes id Bald. in l. si quis donationis. ff. de contrahend. emptio. vbi tamen nil tale ait: sed in rubr. C. de contrahen. empt. col. 4. Tum, quia in dubio nemo præsumitur donare, l. cum de indebito. ff. de probat. Et quòd alioqui non esset locus prædictæ, l. 2. quatenus habet, contrahenti læso vltra dimidium iusti pretij succurrendum esse: cùm quilibet præsumatur scire vires patrimonij sui, l. quisquis. C. cod. tit. de rescind. vend.

Quibus tamen non obstantibus verum videtur id, quod Saly. ait: quoniam contrarium prædictæ determinationis Baldi affirmat idem Bald. in d. l. 2. num. 8. dicens remedium illius l. 2. cessare in eo, qui sciens verum pretium mercis suæ vendidit eam pretio minore dimidio iusti. Cui concordat Bartol. & Paul. & Pantaleo latè in col. 21. & proculdubiò tenendum est, quando in ea concurrerent omnia, quæ in quinto casu Saliceti concurrunt: quoniam concurrentia omnium illorum satis coniecturæ inducere videtur ad præsumendum animum donandi eius, qui tam sponte patitur talem inæqualitatem.

Septimo, perpendendum Calderinum in d. cap. nauiganti. de vsur. etiam hunc casum non concessisse expresè: licet aliqui eum facilè illi fortè non satis perlecto imponant, etiam alios concessisse, vt videre est apud eum oppositum. 3. & quæst. 8. Perpendendum postremò, Petrum ab Anchar. in regul. peccatum. de regul. iur. lib. 6. idem in effectu, quod Salic. tenuisse, vt patet num. 29. licet aliqui parum cautè illi contrarium imponant, vt etiam tangam in confirmat. vltima nostri corollarij.

Ex quibus omnibus colligitur, peccare vendentem mercem cariùs, quàm valeat ei, qui credit rem valere tanti, vel scienti quidem, sed aliam ob causam, quam donationis, danti pretium maius iusto. Peccare & è contrario ementem notabiliter vilius, quàm merx valet, ab eo, qui putat eam non valere pluris: vel scit quidem valere: sed ob aliam causam, quàm donationis vendit rem vilius.

Addo his, quòd non solùm mortaliter peccat is, 52
qui scienter notabiliter lædit, aut decipit proximum sic contrahendo contra legem diuinam: sed etiam qui bona fide putans se iustè contrahere, id fecit, si postea cognita veritate id, in quo illum læsit, ei non restituat. Quæ communis est conclusio tam Scoti recepti ab omnibus in 4. distinct. 15. quæst. 2. quàm Diui Antoni. 2. parte tit. 1. cap. 16. §. 3. recepti à Clauas. Syluest. Caieta. Tabiens. & aliis rapsodis: quam etiam tenent Anton. & Panormitan. in cap. quia plerique. quæst. 9. de immunitate Ecclesiarum, & Conradus de contractib. quæstion. 1. colum. 2. & Adrianus in fine 3. artic. quæst. 1. quolib. 6. & omnino tenenda. Tum, quia tutior. Tum, quia communis. Tum, quia omnes rationes, quæ probant præcedens præsuppositum, si dexterè huic applicentur, eam quoque euincunt. Tum, quia deceptio reipsa, & dolosa æquiparantur: nisi quoad ea, in quibus iura expresè ponunt differentiam, l. si quis cum aliter. ff. de verbor. obligation. vbi hoc communis, post Paul. in 1. notab. affirmat, & nullibi inuenies expressum illa non æquiparari quoad effectum obligandi quem ad restituendum læso, id in quo læsit superueniente scientia.

Non obstat, quòd contrarium teneat Franciscus Aretinus in cap. cum causa. de testib. quem Anton. Burgens. in cap. cum dilecti. sequitur: eo quòd non occurrit ei solutio fundamenti Aretin. Tum, quia est 53
doctrina noua, & animarum saluti periculosa, & occasionem tribuens delinquendi, vt palam est: & ideo minimè admittenda, argument. cap. ex parte. de consuetud. l. conueniri. ff. de pact. dotal. Tum, quia parum cautè fundata, eo solo, quòd si præscriptio bona fide completa lædens notabiliter proximum excusat à restituendo vsucapientem, siue præscribentem, cui mala fides superuenit post eam impletam, iuxta glos. cap. vigilanti. de præscript. communiter receptam, etiam emptio, vel venditio bona fide completa, licet notabiliter lædat proximum, debet excusare ementem, vel vendentem à restituendo. Parum cautè (inquam) fundat suam opinionem Aretinus: quia quæ ille putat similia, longè dissimilia sunt: nam vsucapio, siue præscriptio est quidam modus acquirendi non solum toleratus, & impunitus, sed etiam approbatus, & factus actus virtutis, siue virtuosus à lege tam canonica, quam ciuili. At emptio læsiua etiam citra dimidium iusti pretij nulla lege neque ciuili, nec canonica approbatur, neque permittitur tanquam actus bonus, & virtuosus: sed solùm relinquitur impunitus: vt præscriptio cum mala fide à lege Cæsarea. Quod nescio, quare non animaduerterunt illi duo viri alioqui oculatissimi Franciscus Aretinus & Antonius Burgensis. Per quod adeò soluitur eorum fundamentum, vt eo vtens in theatro doctorum merito posset risui haberi: præsertim, si quis as-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sentiretur Conrado dicenti in libro de contractibus, quæst.57. in fine quintæ conclusionis, non posse id, quod ipsi aiunt statui legibus humanis, tam longè abest, vt id sit statutum canonicis: quorum verus intellectus in fine patebit.

54 Secundo principaliter præsuppono, huiusmodi decipientem, & lædentem non solùm peccare lethaliter ita contrahendo: sed etiam teneri ad restituendum, vt expresse affirmat S. Thom. in dict. 2.2.q.77. artic.1. ad 1. & D. Anton. in d.2. parte titul.1.cap.16.§. 3.colum.4. & Scotus in 4.distinct.15.quæst.2.vbi post alios Gabriel. quæst. 10. colum. 19. dicebat hanc esse communem opinionem. Et idem tenet Panormit. in d.cap.quia plerique. quæst.9. & Bartol. Veronensis in tractatu de simulat. præsup. 2. colum. 3. & Antonius Burgensis, & ferè omnes supradicti. Quod probatur primo ex eo, quòd omnis iniustitia, & inæqualitas commutationum reducenda est in foro animę ad iustam æqualitatem, argum. fundamentorum pro primo præsupposito adductorum. Deinde, quòd deceptus vltra dimidiũ iusti pretij tenetur restituere rem, 55 vel totum illud, quod deest iusto pretio: nec satisfacit restituendo id, per quod pretium crescit vltra dimidium, secundum Cyn. communiter receptum in d.l.2.C.de rescind.venditio. quæst.8. & hoc non alia ratione, quàm contractus aliter non reducitur ad iustitiam debitam. Ergo etiam decipiens citra dimidium iusti pretij tenebitur ad resarciendum illud vsque ad iustum. Postremo, quòd omnis damnificatio, 56 retentio, & vsurpatio rei alienæ prohibetur præcepto, de non furando, & est peccatum, cap. pœnale. 14. quæst.5. quod non tollitur, nisi restituatur ablatum, regul. peccatum. lib.6. cap. si res aliena. 14.q.6. At retentio rei emptæ pretio notabiliter minore iusto contra voluntatem liberam donandi venditoris, est damnificatio, retentio, vel vsurpatio rei alienæ contra voluntatem liberam domini. Ergo peccatum inde resultans non tollitur, nisi per restitutionem.

Neque obstant ea, quæ pro contraria parte citari possunt: quoniam eodem ferè modo resoluuntur, ac illa, quæ contra primum præsuppositum adducta resoluebantur.

Tertio principaliter præsuppono eos omnes, qui 57 tenentur ad aliquid restituendum, & id statim, aut quàm citissimè possunt non faciunt, inuita parte, peccare nouo peccato, & perseuerare in antiquo. Quæ conclusio est vtriusque Thomæ 2.2.quæst.62. artic. fin. S. Thomæ, Scoti, & omnium aliorum in 4. dist. 15. & Hostien. in summa. de pœnit.§.fin. colum. pen. verific. quid si nullam. & Petri ab Anchar. in regul. peccatum.colum.1. de reg.iur. lib.6. Quare doctissimus Adrianus orsurus restitutionis materiam, eam appellat cessationem à peccato: & postea colum. 3. semper & continuò ait obligatum ad restituendum, peccare mortaliter quandiu detinet alienum inuito domino: etiamsi non concipiat propositum non restituendi: quia satis est ad peccandum, detinere alienum, & non restituere: licet non concipiat propositum non restituendi: quæ omnia etiam alij sentiunt. Hæc communis omnium conclusio, etiam si nemo eam affirmaret, efficaciter tamẽ probaretur, eo quòd vt ait S. Thom. in d. artic. fin. cuius videtur ratio om- 58 nium restituendorum, argum. cap. fin. 14. quæst. 6. At quòd debetur mercenario statim est restituendum, iuxta illud Leuitic. 19. *Non morabitur opus mercenarij tui apud te vsque ad mane.* Deinde probatur, eo quòd parum differunt quoad peccatum accipere, vel detinere alienum inuito domino, cap. sæpe. de restit. spolia. At qui capit alienum inuito domino semper, & continuo peccat. Ergo, & qui detinet. Postremò, quòd 59 præceptum de restituendo, licet sit affirmatiuum: includit tamen intra se illud negatiuum, quo iubemur non detinere alienum. Et præcepta negatiua semper & pro semper, hoc est, quolibet tempore obligant, secundum doctrinam S. Thom. 2. 2. quæst. 33. artic. 1. receptam ab omnibus, & in his ab Archidia. & vtroque Cardin. in cap. si peccauerit. 2. quæst. 1. & ab Archidiac. in summa. de pœn. distinct. 5. At præceptum de restituendo est negatiuum, qua parte iubet, non retinere. Ergo semper, & pro semper obligat: ac per consecutionem qui rem restituendam inuito domino detinet in dies, & horas, apponit iniquitatem super iniquitatem (vt verbis Psaltis vtar.) Confirmantur hæc omnia per l. in omnibus obligationibus. ff. de regul. iur. quam in hoc citat Richar. in d. distinct. 15. artic. 5. quæst. 4. 60

Præsuppositis ergo his tribus, scilicet, quòd huiusmodi deceptor peccat mortaliter: & quòd tenetur ad restituendum: & tandiu perseuerat in peccato, quandiu detinet alienum, probo nunc hoc nostrum corollarium 13. scilicet huiusmodi, de quo agimus, emptorem, & venditorem etiam si sit laicus, cogi posse ab Ecclesiastico iudice, per viam saltem denunciationis Euangelicæ ad satisfaciendum læso. Et primo quidem, ac irrefragabiliter sic, Ecclesiastica potestas cognoscere potest via denunciationis de quocunque peccato mortali cuiuscunque Christiani, etiam puri laici, ad effectum cogendi eum per censuras Ecclesiasticas ad pœnitudinem: vt habet nostrum hoc 6. notabile, tam sacris litteris, quàm rationibus naturalibus, & pontificiis satis superque fundatum. At hæc, de qua loquimur, deceptio, & læsio notabilis, siue grauis, siue fiat à laico, siue à clerico, est peccatum lethale, siue mortale, vt habet primum præsuppositum supra probatum. Ergo Ecclesiastica potestas poterit de eo cognoscere ad effectum cogendi decipientem ad pœnitudinem: & per consecutionem ad restituendum, &c.

Nec obstat huic argumento respondere, & concedo Ecclesiam posse cognoscere de tali læsione tali via, in talem finem & effectum, etiam contra laicum, si is conuentus non excipiat, obijciendo actori conuenienti malitiam: conuentum tamen si vult, eam illi obijcere posse, & excipere: vt ipsemet ratione nouæ confitebar in solutione oppositionis secũdæ. non inquam obstat hæc respõsio: quia irrefragabiliter replicari potest, quòd huiusmodi exceptio malitiæ tũc demum habet locum, quando contra talem lesionem proditum est à lege ciuili remedium, per quod illa læsionis iniquitas ad æquitatem reduci potest in foro seculari, vt in 2. oppositione prædixi. At quando tale remedium non est proditum, tunc, sine vllius eiusmodi exceptionis impedimento coram iudice Ecclesiastico, potest trahi saltem hac via, de qua loquimur denunciationis, secundum Innoc. in hoc cap. nouit. num. 4. quem sequitur Hostien. colum. 2. & Ioan. Andr. etiam col. 2. & clarius Petrus ab Anchar. nume. 14. Quod ipsum dicunt Anton. Cardinal. & Ioann. Andr. & Panormit. num. 48. neque est vllus, qui eis ibi contradicat: licet sint, qui non tangant.

Et est

Et est communis opinio approbata, per Bartol. in extrauag. ad reprimendam. verb. denunciationem. colum. 1. quem sequitur Felyn. in proœmio Greg. nu. 26. & in cap. quę in Ecclesiarum. de constitut. num. 8. Pro quibus de multis, quæ adduci possent, sufficiat cap. fin. de præscriptio. adiuncta l. sicut. & l. omnes. C. de præscript. 30. vel 40. annorum. per quæ probatur legibus ciuilibus non esse proditum remedium contra vsucapientem, siue præscribentem cum mala fide. Et ideo procedi posse ab Ecclesia etiam contra laicum, saltem per viam denunciationis, vt copiosè scribit Panorm. in illo cap. fin. num. 22. de præscript. & Ioan. Imol. colum. 6. verific. ex hoc infertur. Sic etiam quia contra vsurarios, saltem vsque ad certam quantitatem non erat proditum remedium à lege Romana, quæ illas permittebat, l. eos. C. de vsur. poterãt in dubio trahi etiam laici ad iudicem Ecclesiasticum, maximè per viam denunciationis, quo pœnitere, ac per consecutionem restituere cogerentur vsuras extortas, cap. quid dicam. 14. quæst. 4. & 13. quæst. 3. per totam, & cap. quia in omnibus. de vsur. & clemen. 1. eo. titu. Alia sunt id genus multa, quæ congerit Petrus ab Anchar. in regul. peccatum. colum. 1. de reg. iur. lib. 6. Cum ergo læsio, & deceptio, de qua loquimur, sit peccatum lethale, quando est notabilis disparitas pretij, & mercis, vt probatum est in primo præsuppositio: & super eo nullum est remedium agendi coram iudice seculari, neque secundum leges Imperiales, neque secundum regias: licet hæ copiosius quàm illæ subueniant, vt videre est in titul. 30. lib. 4. præfati ordina. Lusitani, adiuncta, l. 1. C. de rescind. vend. & annotatur in cap. cum dilecti. & in capit. cum causa. de emptio. & venditio. necessariò consequitur posse læsum recurrere super eo ad iudicem Ecclesiasticum 62 etiam contra laicum.

Secundo & quidem neruosissimè licet nouè facit, quod eiusmodi venditor læsus, non solùm potest recurrere ad iudicem Ecclesiasticum: sed etiam videtur teneri, vel ad remittendum debitum, vel ad repetendum sub pœna peccati: quia omnis Christianus tenetur corripere proximum, quem videt perseuerantem in aliquo peccato lethali: & si semel ac iterum monitus non se emendauerit, tenetur eum denunciare Ecclesiæ, iuxta præceptum Domini, de nos mutuo corripiendo, datum Matt. 18. insertum huic cap. & capit. si peccauerit. 2. quæst. 1. & declaratum vtrobique, ac in 4. Sentent. distinct. 19. & per vtrunque Thom. 2.2. quæst. 33. & ni fallor, vtilius ad vsum, & profundius ad disputandum per nos in 4. & 5. notabilibus superius collectis, & comment. d. cap. si peccauerit, reseruatis. At omnis venditor huiusmodi, qui vendidit rem emptori credenti, vel credere debenti eam multò pluris valere, videt eum non solùm peccasse lethaliter, siue mortaliter, iuxta dicta in 1. præsupposito: sed etiam perseuerare in eo, non restituendo, iuxta dicta in 2. & 3. præsuppositis. Ergo vel debet ei donare, quod debet, vel eum monere semel ac iterum, & si non fuerit auditus, denunciare illius peccatum, & perseuerantiam Ecclesiæ: maximè quia is venditor magis, quàm alij tenetur ad hanc monitionem, & denunciationem. Tum, quia certius nouit peccatum eius, & perseuerantiam, quàm alij. Tum, quia alij fortè putant eum liberè, ac gratis donasse emptori eam partem, qua pretium merx superabat. Tum, quia in ipsum peccat emptor non solùm, sicut in alios nocẽdo ei spiritualiter malo exemplo: sed etiam temporaliter damnificando, vt palam est. Et quando sunt multi, qui possunt corripere, ille primo loco ad id tenetur, qui magis est ad id obligatus, iuxta communem sententiam in locis prædictis receptam: quamuis durum videtur cogere creditorem ad donandum, vel denunciandum.

Tertio facit, quòd hanc conclusionem sentiunt 63 omnes, qui affirmant peccare lethaliter huiusmodi deceptorem, vel læsorem: affirmant autem id ferè omnes, vt in primo præsupposito est dictum. Quod ideo videntur non expressisse: quia doctissimis, eisdémque pientissimis viris superfluum videbatur id exprimere, clamante Euangelio, clamantibus Conciliis, & Rom. Pontificibus, clamantibus Augustino, Hieronymo, Ambrosio, Gregorio cum omnibus, tam nouis, quam antiquis doctoribus, omnes, qui perseuerant in peccato lethali corripi posse, ac debere: & si correpti non se correxerint denunciari Ecclesiæ: & eam non solùm posse, sed etiam debere censura Ecclesiastica castigare, si denunciati, ac blandè moniti se non emendauerint. Non desunt autem qui etiam hoc expresserunt: id enim facit Iacobus Almaynus doctorum ætatis suæ Parisiensium cum primis doctus, ne dicam doctissimus in prædicta distinct. 15. q. 2. colum. 52. non obstantibus legibus, & capitulis contra hoc facientibus, quæ ibi citat. Idem repetit, & clarius in lib. de authoritate Ecclesiæ, colum. penult. & quæstione, quam vesperiarum vocant, colum. 12. & Panormit. canonum interpretum facilè princeps, in cap. in ciuitate. de vsur. num. 6. expressè ait laicum posse conueniri in foro Ecclesiastico super hac læsione: & pondera ipsum sentire, quòd non solum via denunciationis: sed & alia recta, & directa potest hoc fieri: & in cap. cum causa. de test. num. 4. præsupponit, contra talem lædentẽ posse procedi in foro contentioso canonico, quando peccat. Grauissimus item author Ioan. ab Annania in illo eod. cap. in ciuitate. num. 8. de huiusmodi deceptione ait, se indubitanter credere hoc non licere in foro animæ, conscientiæ, & sic nec in foro canonico. In quibus verbis pondera verbum, foro canonico, & nu. 9. subijcit ementi rem pluris, quàm valet non solùm dari in foro canonico officium iudicis, ad reperendum solutum: sed etiam, immo multò magis, ad solutionem impediendam, argument. cap. quemadmodum. cum simil. de iureiur. Calderinus etiam in repet. cap. nauiganti. de vsur. colum. 4. expresse dicit in foro canonico posse agi contra illum, qui sciens iustum rei pretium minoris emit ab eo, qui credebat rem non valere pluris: contra eum item qui carius vendit ei, qui credebat rem valere tanti. Nec enim, inquit, est credendum, quòd ius canonicum, quod à Spiritu sancto processit, cap. si quis diaconus. 50. dist. decipientem, vel dolum approbaret. Idem tenet Petrus ab Anchar. in repet. cap. peccatum. de reg. iur. lib. 6. quatenus, num. 21. concludit in effectu tunc demum licere prædictam læsionem citra dimidium iusti pretij, sine vllo remedio, cum vterque tam emptor, quàm venditor sciat illud: & interuenit præsumptio liberè donandi excessum: non autem cum fit ob aliquam causam, quæ tollat præsumptionem liberæ voluntatis donandi, puta ob famem suam, vel familiæ suæ, aut vt se, vel suos redimat à captiuitate, vel vt vicinum rixosum e vicinia tollat, vel ob aliam similem: quia

tunc

Universidad de Deusto
Biblioteca

tunc læsus etiam citra dimidium posset petere, saltem in foro canonico, vt illa inæqualitas ad æquitatem reducatur. Idem tenet etiã expresse Dominicus Sotus vir eruditione singulari in lib. de ratio. tegend. membro 2. quæst. 3. pagin. 3.

64 Quarto facit, quòd nullum mouere debet id, quod ait Pantaleo in dicta l. 2. colum. 3. scilicet Bald. dicere in authent. ad hæc. C. de vsur. colum. penult. versicul. Insuper. qui est num. 16. mercatores vendentes sagacibus, & astutis non posse conueniri per denunciationem Euangelicam. Tum, quia Bald. nihil ibi ait de tali denunciatione, nec de astutis, & sagacibus. Tum, quia Innoc. cuius ille authoritate mouetur, non ait illud. Tum, quia ratio, quæ in nostro libro tam antiquo, quàm nouo, mouet Bal. ad dicendum, mercatores carius, quàm par est, vendentes non teneri ad restitutionem, falsa est, scilicet: quia inquit accusatio debet sequi sensum, non est peccatũ iure naturæ: nam multa sunt peccata, quæ comprehendi nequeunt etiam indirectè sensibus. Et peccatum carius vendendi comprehendi potest saltem indirectè sensu: & nec ipse, nec alius potest negare peccatum læsoris vltra dimidium iusti pretij posse in iudicium etiã seculare deduci: quod tamen non potest aliter cadere in sensum, quàm posse peccatum læsionis citra dimidium. Ex scriptis autem Andr. Sicul. conijcio viciatum esse Bald. & pro, accusatio debet sequi sensum, legendum esse, cum acquisitio habeat consensum: sed etiam secundum hanc litteram est inepta: nam etiam vsuræ habent consensum, & tamẽ sunt contra legem naturæ, secundum Thom. receptum 2. 2. quæst. 68. artic. 1. ad 3. Denique ideò neminem debet mouere in contrarium illud Pantaleonis dictum: quia id verum est in eius terminis: cùm scilicet venditio fit sagacibus, & astutis, & ita scientibus valorem iustum, & saltem tacitè donantibus, vt in fine primi præsupposíti dicebam. Addo, quòd Pantaleo nobiscum sentit: siquidem apertè iudicaret succurrendum esse taliter læso, si non esset astutus, neque sagax: & quia id nulla ratione alia defendi posset, quàm quia ciusmodi personæ non videntur læsæ causa donandi, sed facilitatis: consequitur locum esse denunciationi vbicunque læsio talis alia de causa, quàm donandi contingeret.

Quinto facit eum, qui adeò saxeus est, vt hæc non mouerint, terreat saltem illud doctissimi Carlerij probatum à Iacobo Almay. de potestat. eccles. cap. 11. & supra in corollar. 2. huius notabilis à nobis limatum, scilicet, quòd asserere iudicem Ecclesiasticum non posse cogere laicum ad soluendum debitum, quod certificari potest, vel ad cedendum bonis, est errare in materia clauium. Terreat item hæresim esse contrarium huius 6. notabilis, vt in d. corol. 2. haberur, & ex notabili nostro necessariò inferri hoc nostrum corollarium: & per consecutionem illius contrarium, aut hæresim esse, aut eam manifestè sapere.

65 Postremò flectat in hoc maiestatem, elementiam, & benignitatem regiam eiúsque proceres, quod vitium hoc carius, quàm par est, vendendi egentibus, & vilius iusto emendi ab eisdem, præsertim immobilia tam durum substitutum, & vicarium agit vitij fœnerandi, quòd latius hodie hoc regnat, quam olim illud: crudeliùs sæuit in pauperes: occultiùs illorum sanguinem sugit, & in extremam paupertatem, desperationémque miseros adigit, & efficacius animas plurium diuirum æternis cruciatibus obligat. Regnat (inquam) latius: quia imperat non solùm Lusitaniæ toti, & Castellæ: sed etiam reliquæ Hispaniæ, ac Galliæ simul, & toti reliquo Christiano orbi, vnde fœnerandi vitium exulat. Quòd autem crudelius sæuiat ex eo colligitur, quòd per huiusmodi emptiones, venditiones, & locationes citra dimidium iniquas, nostra ætate frequenter à cuiusuis ordinis diuitibus lucri fiunt annua triginta, & eo amplius pro centum: cùm tamen per vsuras antiquas solùm possent lucri fieri pro centum quatuor ab illustribus, sex ab aliis, qui non essent mercatores, octo à mercatoribus terra, & duodecim mari, iuxta l. eos. C. de vsur. secundum illam nouam, eandémque veram interpretationẽ Hermolai Barbari relatam, & pulchrè probatam à Barto. Soci. in l. 3. §. final. ff. ad l. Falc. quem sequitur Alciat. lib. 3. disputatio. cap. 3. omissa expositione glossl. centesimis. ff. de verbor. oblig. & aliis, quos omnes efficaciter confutabat Paulus Castrensis in d. l. 3. §. fin. Quod 66
autem per huiusmodi contractus aliquando pro centum lucri fiunt 30. patet ex eo, quòd passim videas prædium valens ducentis emi centum, & vno: & mox illud locari venditori 30. & pluribus annuis, cum læsione citra dimidium iusti pretij: quoniam ex prædio valente ducentis satis aptè culto redeunt, vt plurimũ, ad rectè colentem plures, quam 20. & ideo locatio facta 30. & aliquot pluribus non excedit dimidium iusti pretij. Quod autem occultiùs pauperum sanguinem sugat, colligas ex eo, quòd sub specie honesti, & beneficentiæ, iustíque contractus, veluti ex insidiis aggrediens, plus torquet eos, & plus exigit ab eis. Quod autem animas plurium diuitum efficacius æternis cruciatibus obliget eo fit palam, quòd eo perti- 67
culosior dicitur morbus, quo est ignotior, & occultior, & minus medicis, medicinísque paret. Si ergo vsuræ vitium appellatur vorago animas deuorans, & facultates exhauriens, cap. 1. de vsur. lib. 6. ob idque omnibus legibus etiam, ciuilibus regum Christianorum omnium exploditur, quare hoc vitium iniquè commutandi tam palam substitutum, & vicarium eius, & peius eo non exploditur, & tanquam pestis animarum, & fortunarum non vitatur, non fugatur, non confunditur?

CONFVTATIO CONTRARIORVM PRAEFATI corollarij.

SVMMARIVM.

68 Noua non omnia reprobanda: immo multa laudanda.
68 Denunciatio Euangelica vt nouum Christi inuentum, indelebile.
69 Denunciatio cur non minuit laicam potestatem.
70 Fora in duo quis trahi dicatur.
70 Foro in vtroque quandoque quis punitur.
71 Homicida punitus à seculari, vt potest puniri ab Ecclesia.
72 Deceptio citra dimidium tolleratur, sed non approbatur.
73 Decipiens vltra dimidium satisfacit supplendo vsque ad iustum.
74 Argumentum à contrario sensu nihil probat, si est id expressum iure.
75 Vsucapio bene perfecta cur non rescinditur vt deceptio.
76 Pax duplex, bona quæ colenda est: & mala quæ destruenda.

77 Deceptio notoria datur, sed non oportet eam esse talem, vt noscat Ecclesia.
78 Lites malas tollendas, bonas fouendas.
79 Decipientem contra citra dimidium quæ remedia non det ecclesia contra laicum, & quæ sic etiam directò.
80 Decipiens an teneatur restituere rem cum fructibus.
81 Lege aliqua seculari vt prouidendum, quòd deceptio minus sæuiat.
82 Decipientes contra citra dimidium cur lites cautè mouendas.
82 Decipientes citra dimidium quo se iure tueri possint.

CONFIRMATO nostro, quod iustũ, sanctum, & reipublicæ vtilissimum est, corollario, castra desiderantium potiùs, quàm probantium cõtrarium euertamus. quod vt aptius fiat quàm maximum illi colligere possunt exercitum in aciem producamus. Colligere possent primo, nouitates esse fugiendas, & hoc nouum, & insolitum esse. Secũdo iurisdictionem regiam hoc modo maximè diminutum iri. Tertio per hoc dari viã, qua omnes causę fori secularis trahãtur, trahiue possint ad ecclesiasticum. Quarto consequi hoc eundem reum trahi posse ad duo fora super eodem peccato, & vtrobique puniri. Quinto tam canonicas, quàm ciuiles leges scilicet, obuiare huic corollario, nempe capit. cum dilecti. & capit. cum causa. de empt. & l. 2. C. de rescin. vendi. Sexto vsucapiones, & præscriptiones bona fide completas non videri permissiones, quàm huiusmodi emptiones, & venditiones, & constare illas, etiam in foro conscientiæ seruandas, secundum Communem. Septimo diuites multos deturbatũ iri quiete sua, & suis quæ iniquè emerũt prędiis, si corollarium hoc teneatur. Octauo non posse notorium esse hoc peccatum, nec per consequutionẽ spectare ad ecclesiasticum. Nono multas lites nocere reipublicæ, & hoc corollarium plurimas pariturum.

Ecce torum, qui contra nos confici potest, exercitum: quem tamen quis vel mediocriter doctus timeat? Quis non eum forti animo excipiat, & fuget? 68
Ad primum igitur horum respondeo primo negando, noua omnia esse reprobanda, vt negandum est, nisi reprobare velis plurima, quæ rex, & dominus noster Ioannes huius nominis III. pro maxima sua sapientia, & religione in hæc sua regna inuexit nouissima, sed optima. Nisi etiam velis reprobare euangelium CHRISTI sanctissimum, quod renouauit & declarauit innumera, quorũ de numero fuit potestas, & necessitas, de qua agimus corripiendi fratrem, ac denunciandi eum Ecclesiæ, si se non emendaret, Mat thæi. 18. Deinde respondeo concedendo, nouitates quidem inutiles, & contra sacras scripturas, & sacros canones non esse inducendas, capit. quis nesciat. 11. distin. capit. cum consuetudinis. de consuetud. negando tamen hanc esse talem. Tum, quia plurimum confert animarum saluti, quæ omnibus rebus anteponenda est, l. sancimus, C. ad Iul. repet. transplantata in capit. sancimus. 1. quæst. 7. plurimum pauperum vtilitati, & indemnitati, ad quam hortatur nos psalmus ille regius, *Beatus vir, qui intelligit super egenum, & pauperem, in die mala liberabit eum Dominus.* Tum, quia tam longe abest, vt hoc fit contra canones, aut sacras literas, vt de illarum medio sit haustum. Tertio respondeo hoc non esse nouum, sed antiquum institutum, non cuiusuis regis vel Imperatoris, sed Regis regum, & domini dominantium CHRISTI IESV domini Dei nostri, vt in 4. notab. supra monstrabam: tale, inquam institutum, quod nulla humana lege scripta, & nulla vsu, nec abusu tolli potest, argum. capit. fin. de consuetudine, & capit. sunt quidam. 25. quæst. 1.

Ad 2. respondeo, demirari me solitum illos, qui 69
clamant ob hoc minui iurisdictionem regiam. Tum, quia cognoscere de aliqua re, an sit peccatum, & gratiæ cælestis impeditiuum, & cogere quem ad illius pœnitudinem ad nullam potestatem secularem pertinet, secundum omnes: & ea, quæ tetigimus in coroll. 7. huius notab. 6. & in coroll. 14. notab. 3. quia hoc negotium spirituale est, terminandum non legibus humanis, non etiam sola naturali, sed supernaturali diuinitus in vtroque testamento, maximè verò nouo reuelata. Tum, quia licet ecclesiastica potestas huius rei cognitionem omittat, nihilo magis tamen eam regia capere potest. quandoquidem secundum eius leges regias huiusmodi emptiones impunes sunt, & tolerantur, sicut secundum leges Imperiales, vt in 2. argum. pro nostra conclusione facto monstrabatur.

Ad tertium negamus vllam causam fori secularis trahi ob hoc ad ecclesiasticum, vt latè in 2. oppositionis solutione diximus.

Ad quartum respondeo primo, negando ex hoc 70
coroll. inferri posse quem ad duo fora trahi super eodem peccato, & vtrobique puniri: quia id, de quo loquimur peccatum scilicet læsio, & deceptio citra dimidium, non est crimen ciuile, nec super eo quis in foro seculari puniri potest, vt palam est. Secundo respondeo non esse contra iura, vt vnus & idem super eodem crimine ad duo fora trahatur, quando illud ob varios respectus esset varij fori: nam castigatus à laico Iudici ob vulnus illatum in ecclesia, quatenus erat solum vulnus, & crimen laicum, castigari potest ab ecclesiastico, quatenus est sacrilegium, secundum Communem, secundum quam absolutus, vel castigatus in altero foro castigari potest etiam iterum in altero regulariter, quando varios respectus crimen est vtriusque fori, vt videre est apud Fel. & ob citatos ab eo in capit. de his. de accusa. num. 13. Adde, quòd nemo negabit eum, qui occidisset aliquem, & ob id punctus esset etiam iustè citra mortem tamen, à Iudice seculari, peccati autem non pœ- 71
niteret, imo diceret placere sibi plurimum id fecisse, posse corripi fraterna correctione, & si non se correxerit, denunciari Ecclesiæ: & si ab ea monitum non pœniteret, ob contumaciam excommunicari: quoniam secularis Iudex puniuit eum ob homicidium, quatenus illud erat crimen ciuile offendens proximum, & rempublicam, Ecclesiasticus autem quatenus est offensiuum Dei, & impeditiuum vitæ æternæ, & quatenus adhuc durat per impœnitentiam illam, & contumaciam impedientem vitam spiritualem, & æternam. quod lex ciuilis, nec curat, nec punit, nisi in aliam proximi offensam extendatur. Quãquam hæc ad redundantiam dicuntur: cùm id, de quo agimus peccatum, non sit crimen merè seculare, nec mixti fori: & ita nec punibile, secundum leges ciuiles, sed solum secundum diuinas, & ecclesiasticas.

Ad quintum, quòd multis videtur Achilles, mihi 72
autem vix Therstites, respondeo, quòd l. 2. C. de res-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cind. vend. & cap. cum dilecti. & capit. cum causa. de empt, nihil penitus obstant. Nou primo lex illa 2. nõ enim approbat tanquam iustam, emptionem, & venditionem cum tali læsione factam, sed tolerat eo modo, quo præscriptiones cum mala fide introductas author Codicis, in quo illa lex sita est, tolerabat, non dando vllam actionem, vel remedium ciuile læso, imo tollendo quod aliàs per legem ipsam ciuilem cõpetere poterat. Quæ est sententia S. Thomæ, & ferè omnium theologorum, & canonum peritorum, vt dictum extitit in fine primi præsuppositi: non tamen tollit remedium denunciationis euangelicæ, quod euangelica, & diuina lex ei tribuit, vt supra dictum est: quia noluit tollere, nec si maximè voluisset potuisset, argum. capit. sunt quidam. 25. quæst. 1. sicut etiam, secundum communem opinionem pro pacto nudo leges illius libri non dant vllum remedium, neque vllam actionem regulariter, l. legem. l. in bonæ fidei l. petens. C. de pactis. non tamen tollunt, nec tollere potuerunt obligationem, & remedium à lege diuina inductum iuxta ea, quæ latius annotantur in capit. 1. de pactis.

73 Minus obstant prædicta capit. cum dilecti. & cum causa. de emptio. Tum, quia nihil plus saltem faciunt contra nos, quàm lex illa 2. C. de rescind. vend. & ita pari facilitate, qua illa refelli possunt. Tum quia illa duo capit. nihil statuunt de emptione, vel vẽditione facta pretio minore iusto citra dimidium, sed de facta minore vltra dimidium vt palam ex eorum lectione patet. Tũ, quia ea. cum dilecti. nihil non disponit, sed solum declarat: & declarat id, quod nihil facit ad propositum, scilicet iniquam esse sententiam, per quam condemnatur emptor rei minore pretio vltra dimidium ad restituendam rem simpliciter: quia debet condemnari alternatiuè ad hoc, vel si malit ad supplendum iustum pretiũ. quid te rogo habet hoc contra nos? Tũ, quia imo illud capit. singulariter probat nostram conclusionem, quatenus habet illa verba, *Salua quæstione canonicis super deceptione*. quæ generaliter permittunt remedium super deceptione, non distinguendo inter deceptionem vltra vel citra dimidium. Neque plus obstat, d. capit. cum causa. Tum, quia non loquitur de emptione, vel venditione facta pretio minore iusto citra dimidium, sed de minore vltra dimidium. Tum, quia nihil noui disponit, sed solùm habet ciues illos Viterbienses, qui rem Ecclesiæ emerunt minoris vltra dimidium teneri alternatiuè, vel ad restituendam rem emptam, vel ad supplendum iustum pretium. in quo te rogo, est hoc contra nostram conclusionem? Et ne dicas ea tenus contra nos facere, quatenus innuit à contrario sensu, quòd si non constitisset de læsione vltra dimidium non condemnasset eos, considera primo, quòd non colligitur hoc tã amplum ex illo contrario sensu, sed solùm, quòd non condemnasset eos in illo iudicio, in quo agebatur remedio illius, l. 2. quod non competere læso citra dimidium plane fatemur: sed negamus eum non posse vti remedio legis naturalis, & euangelicæ. Considera secundo, quod argumentum

74 à cõtrario sensu inefficax est, cùm desumitur ad probandum id, cuius contrarium est expressum in iure, cap. à nobis 2. de sententia excõmunic. & glos. communiter recepta in capit. significasti. de foro compet. At contrarium est expressum in iure in cap. 1. de emption. & in regul. locupletari non debet quis cum aliena iactura. de regul. iur. lib. 6. imo etiam in dict. capit. cum dilecti, inducto, vt paulo ante inducebam. Considera tertio, quod licèt lege humana non esset expressum contrarium, est tamen lege naturali, l. iure naturæ æquum est neminem cum aliena iactura fieri locupletiorem. ff. de regulis iuris. Cõsidera quarto, quod author illius decretalis, neque per somnium cogitauit tollere remedium legis euangelicæ, per ciusmodi argumentum à contrario sensu, quod aliquando quidem fortissimum est, vt ait l. 1. ff. de officius cui mand. est iurisdictio. In proposito autem per omnes has considerationes fragillimum, & risu pene dignum.

Ad sextum nego vsucapiones, & præscriptiones, 75
bona fide completas nõ esse permissiores, quàm emptiones iniquæ citra dimidium, vt diximus supra in fine primi præsuppositi: illę enim non solùm permittuntur ab vtroque iure, sed etiam approbantur tanquam modi, iusti, sancti, & vtiles quærendi dominii: emptio verò iniqua citra dimidiũ permittitur à sola lege ciuili, permissione tantùm tolerantiæ, denegando remedium ciuile taliter læso: non autem permissione approbationis, & laudationis, vt ex mente fere omnium dictum fuit in primo præsuppositio: à iure verò pontificio neutro modo permittitur, nisi quis per auarorum somnia putet constitui iura pontificia. Et licet concederemus (quod ipse nunquam faciam) etiam per iura canonica permitti huiusmodi læsionem eo modo permissionis tollerantiæ, quo permittitur iure Cæsareo, ita scilicet, quòd denegat læso remedia iuris humani, & canonici, certe nullatenus concedi potest, per ea tolli remedium legis euangelicæ. Itaque dato, quòd sic læsus neque actionem, neque officium Iudicis (quod pro actione solet dari) haberet, certè habebit denunciationis remedium inductum ab ipso CHRISTO summo legislatore, indelebile per vllam puri hominis legem, siue Cæsaream, siue Canonicam.

Ad septimum respondeo, concedendo aliquot 76
diuitibus hoc displiciturum, & pacem aliquorum auarorum turbatum iri: dummodo vicissim fateare, quàm plurimis pauperibus oppressis (quorum sanguis diuitum labris suctus in cœlum clamat) placiturum: dum item fateare esse pacem bonam, & pacem malam, cum Sanct. Thom. receptio 2. 2. quæstio. 29. articul. 2. ad 3. & pacem quidem bonam, quæ cum virtutibus est, seruandam, colendam, & suspiciendam, iuxta illud CHRISTI, *Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis*. Ioann. 14. Pacem autem, quæ cum vitiis est, (qualis in nostro casu cum auaritia) violandam, & deturbandam esse, iuxta illud eiusdem Matthæi 10. *Non veni mittere pacem, sed gladium*.

Ad octauum respondeo primo negando, quòd 77
nunquam possit esse notoria huiusmodi læsio: esset enim si quis campum notoriè valentem 20. millibus, quem multi vellent emere, venderet notorie 11. millibus, protestatus se id facere, sine animo quicquam donandi. Deinde respondeo negando id, quòd præsupponit argumentum, scilicet, oportere crimen esse notorium, vt de illo iudex ecclesiasticus ad effectum, de quo agimus videlicet pœnitentiam, cognoscere possit inter laicos. Tum, quia id nunquam inuenitur cautum. Tum, quia contrarium probatur etiam in casu ipso huius cap. vt latius habetur supra

eodem notabili corol. 3. & omnes scribentes post Innocent. hic, & Bartol. in d. Extrauag. ad reprimendã. verb. denunciationem. & palam colligitur ex citatis per Felin. in cap. cum sit. num. 16. de for. comp. Tum, quia non est speciale in nototiis, vt Iudex ecclesiasticus possit cognoscere de his, per viam denunciationis ad effectum pœnitendi: sed quòd possit procedere etiam via recta ad effectum puniendi, vt declarat Panorm. in cap. fin. de sepul. per illum text. in hoc memorabilẽ, qui loquitur de homicidio: dũmodo statim commisso notorio crimine non acceleret ad id ecclesiastic⁹, sed spectet negligẽtiã laici, vt limitauit Felin. in d. c. cũ sit. de for. cõpet. n. 16. & Stephan. de potesta. eccl. super laicis casu 39. tunc enim quia Iudex laicus meritò negligẽs dicitur, poterit ecclesiasticus cognoscere etiam ad effectum puniendi.

78 Ad vltimũ concedo, litium vitiosarum & ex auaritia, vel fraude nascentium motum nocere reipub. modò tu quoque vicissim fateare, summum in rebus bonum esse, iustitiam colere, sua cuique iura tribuere, cum Greg. in cap. si seculi. 12. quæst. 2. & expedire Reipub. criminum punitionem, l. ita vulneratus. ff. ad l. Aquil. cap. vt famæ. de senten. excom. & saluti animarum peccantium necessariam esse pœnitentiam, cap. firmissimè. 15. quæst. 1. Cùm ergo lites hæ, quæ coram Episcopo nostro reuerendissimo super hoc articulo mouentur, non sint viciosæ, non fraudulentæ, non filiæ auaritiæ, sed misericordiæ, ac pietatis, cùm per eas pauperes leuentur, eorum oppressores arceantur, animæ captiuæ redimantur, æqualitas sancta in commutationibus introducatur, laudandæ sũt & fouendæ, immo & qua parte fieri potest iuuandæ.

79 Concludamus ergo primo, non esse locum remedio l. 2. C. de rescindẽda venditione, cõtra huiusmodi ementes, vel vendentes cum læsione notabili, citra tamen dimidium iusti pretij. Non item dari regulariter contra eos actionem, neque officium Iudicis, neque vllum aliud remedium per leges cæsareas, neque in his regnis per regias: & ideo eos non peccare in hoc peccatum vllum seculare, vel misti fori, iuxta definitiones eorum supra in corol. 11. huius notab. traditas: nihilominus peccare tamen eos contra legem Dei non solùm scienter ita contrahendo, sed etiam post contractum ita ignoranter factum, non reducẽdo illum ad æqualitatẽ iustam. Et ideo etiam si sint laici corripi posse, debereque fraterna: & si correpti non se emẽdarint, denunciari Ecclesiæ potestati, quæ, si se blandè monentem non audierint, poterit per censuram ecclesiasticam eos cõpellere principaliter ad pœnitendum, & per consequutionem ad satisfaciendum parti læsæ, iuxta regulas denunciationis Euangelicæ iudicialis, vel mistæ vt dictum est.

Concludamus secundo, menti iuris Pontificij, & sanctitati eius conuenire id, quod Panorm. & Ioan. ab Anna. supra relati cum aliquot aliis putant, scilicet recta via, & sine ambagibus via denunciationis euangelicæ competere officium Iudicis cõtra huiusmodi contractores in foro ecclesiastico, quando, & quoties nullum remedium præstat eis seculare.

Cõcludamus & tertio, tolerari quidem posse illũ, qui negatit tale officiũ cõpetere in tales contractores (quamuis mea sententia iniquè opinentur) non tamẽ eum, qui viã denũciationis euãgelicæ omnino negaret, quippe qui claubus Ecclesiæ derogare videretur.

80 Decimoquarto infertur, laicũ, qui contrahẽdo vltra dimidiũ dicitur proximũ læsisse, ob idque peccasse, ac quia non restituit in peccato persæuerare, trahi quidem posse hac ratione ad ecclesiasticum Iudicem non tamen ita efficaciter, ac qui citra dimidium iusti pretij, sed notabiliter fertur id fecisse: quoniã hoc posteriore casu nullatenus poterit declinare forũ: priore verò sic, modo in 1. oppositione supra eod. not. nu. 18. prædicto. An autem conuentus remedio d. l. 2. C. de rescin. vend. quando nolens supplere pretium tem ipsam cogitur restituere, teneatur id facere eũ fructibus: & An idem sit in omni restitutione iure debita, & non gratiosa. tractauit doctissimus Doctor Emanuel à Costa in illo cum primis subtili, docto, & elaborato comm. l. Gallus. §. & quid si tantum. in 2. parte. num. 71. & consequent. ff. de lib. & posthu.

Decimoquinto consequitur tandẽ sapiẽtissimè, ac 81
Christianissimè suæ Reipublicæ cõsulturum Regẽ, & dominũ nostrum, si aliqua lege, sua religione, & sapientia digna, occurrerit huic pesti tam diræ in animas diuitum, & pauperũ patrimoniola sæuienti: qua lata, & à viris integris executioni mandata leuaretur ecclesiastica potestas necessitate occurrẽdi ei, ne grassaretur inter laicos, & laici laica potestate acrius ab hoc vitio arcerẽtur. A quo & oĩbus aliis vtinã diuina ope adeo abhorream⁹ omnes tam laici, quàm clerici, vt exemplo diuorum Cornelij & Cypriani (quibus hic dies sacer est) mallimus decies mortem corporũ oppetere temporariam, quàm cupiã illorum vel cõsentiendo animorum commereri æternam, Amen.

Admonemus autẽ Lectorẽ lites prædictas ad res- 82
cindendas venditiones, vel emptiones ob iniustitiã, quæ insurgit ex eo, quòd illæ sint factæ pluris, vel minoris, quàm valent citra dimidiũ iusti pretij, non esse leuiter mouendas, vt post hanc relectionem editã admonuimus in Manuali nostro Confessa. ca. 23. nu. 85. Tum quia non solùm oportet probare rem emptam, vel alias cõmutatam tẽpore contractus tanto pluris, aut minoris valuisse in illa regione, iuxta cõmunem æstimationẽ, sed etiã tanto pluris, aut minoris valuisse in illo loco, & tẽpore, & modo vendendi quando, vbi & quomodo, vbi, & quomodo vendita fuit. Et quòd etiam emptor, qui prætenderet rẽ non esse emptam pretio probare poterit anno illo, tẽpore, & loco homines laborasse caritate annonæ bello, vel peste, aut alia simili calamitate: ob quæ fuit tunc abundantia vẽdentium res venales eiusdẽ qualitatis cuius erat empta, & penuria pecuniarum, & emptorũ, ob q̃ venditores rogabãt emptores, qui ægrè emebãt. Quo probato probaretur rẽ emptã multo minoris valuisse, quàm alio tẽpore, vel loco, vt tradimus ibidem d. cap. 23. nu. 78. Tum quia etiam venditor, qui prætenderet rem nõ esse venditã pretio maiore iusto posset probare prædicta cõtrario modo se hubuisse, & ideò non sunt facile cõsulendæ huiusmodi lites. Tũ quia sunt periculosæ. Tũ quia nemo facile cõdemnare debet in iudicio, vel extra, eos cõtra quos intenduntur, præsertim si damnum passus sciebat se illud pati, & erat talis persona, quæ illã, vel eius partem donare poterat, & spõte absque vi, metu, & graui necessitate id passus est: eo quod potest iudicari voluisse illud dãnum donare, secundum Perrum ab Anchar. in cap. peccatum. de regul. iur. lib. 6. nu. 22. arg. l. quisquis. C. de rescind. vendit. adiuncta l. quòd quis sciens. ff. de condictio. indeb. quem post Salicetũ in auth. sed hac. C. de vsuris. q. 21. desẽdimus supra eodẽ notabili n. 61.

FINIS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

RELECTIO NON MODO TENEBROSI SED ET TENEBRICOSI

CAP. ACCEPTA. DE RESTIT. SPOLIAT.

compositа, & pronunciata, anno 1547. coram frequentissimo, eruditissimo, ac longe illustri auditorio, in inclyta Lusitaniæ Conimbricensi Academia.

PRÆFATIO ET PROPOSITIO DICENDORVM.

Iceat mihi, Rector integerrime, Patres Conscripti, & viri cuiusque ordinis ornatissimi, primum gratias agere Præsuli nostro Reuerendissimo, eidemque Comiti longe illustri, ac viro musis, & gratiis, præsertim ecclesiasticæ Illustrissimo: quod sua præsentia amplissima hanc sui cantoris relectionem obscuram alioqui, & humilem illustrare dignatur & sublimare. Liceat item præfari, quod multa me ab actione hac publica retrahebant. Quorum de numero est famæ, ac gloriæ [a] periculũ, sine vlla spe augmenti earum. Lassa iam ætas actiones eiusmodi ægre ferens. Timor æstuariæ Fortunæ, [b] neque mihi in sexcentis, quæ de me spectaculis exhibui, tum in Hispaniis, tum in Galliis tempore, & ætate variis, arrisit: nunc iure, ac more suo irrideat. Opinio item nonnullorũ iudicantium, me debere iam aliis, quod aiunt lampada tradere. [c] Plura vero eademque firmiora in contrariam me flexerunt sententiam: nempe, quod dominus apud Matthæum [d] admonet, solum eum coronandum, qui in finem vsque perseuerauerit, & quod illa Illustris Ezechielis [e] animalia pennata minime reuertebantur. & quod Alexander huius nominis tertius respõdisse, traditur [f] episcopo Londoniensi: Curas & labores pastorales deponere ob senectutem percupienti, indecens esse, prius soluere militiæ vinculum quam cedat victori aduersitas præliorum. Nam & sæcularibus litteris Mandrabuli [g] nomine ridetur is, in quo non respondent vltima primis. Et est peior sepuero senex, [h] nec curat, vt eitãdem cygnea cantio [i] contingat. Sed & auctore philosophorũ Peripateticorum principe: [k] Magnamini est pluris facere virtutem, quàm famam & gloriã. Quin & fortiter fugere debemus, ne senes simus [l] exemplum ignauiæ, ac somnolentiæ, qui fauore diuino iuuenes fuimus quale quale strenuitatis ac vigilantiæ. Nec fungenti munere suo in re longe pulcherrima, academiq, præsertim florentissimæ legibus ad id adacto, [m] timẽda est Fortuna, quã constanter credimus non esse, vt fabulãtur, Deam cæcam, sed tuam [n] istam, sapientissime Deus, diuinam prouidentiam, occultis de causis humana versantem. Neque minus putamus euentus eius quamlibet varios, & aduersos etiam hos, quibus fama & gloria, immo & ipsa vita priuamur, nobis profuturos, modo ex animo diligamus te, [o] Opti Maxi. trinum & vnum. Quem etiam, atque etiam oro, vt propter temetipsum precibus illius longe gloriosæ Virginis Mariæ, ac gloriosorum Apostolorum tuorum Petri, & Pauli, quibus hiẽ dies sacer est, in adiutorium meum intendas, [p] idque festines domini facere. Amen.

Iterum ergo ex academiæ instituto prælecturus vnum aliquod ex capitulis, quæ superiore

a Quæ sunt magni pretij, vt monstrant in reper. c. Inter verba 11. q. 3.

b Iuxta illud Fortuna æstuaria, Fortuna Europus cuilia. 5. centu. 6.

c Chilliad. 1. centur. 1.

d Matthæi 20. & 24. & ca. miranda. de pœn. d. 2.

e Ezechiel 1. & c. pennata & c. non reuertebantur, de pœn. d. 2.

f c. 1. de renũciatio.

g Chiliad. 1. centu. 1.

h Glos. c. multi. de pœnit. d. 1.

i Chiliad. 1. centu. 1.

k Æthico 5. quem sequitur 2 Thom. 2. secũd. 124. art. 2. ad 5. fuer & non tradidim in repet. c. Inter verbum. 22. Quod etiam fatus fuit verbo & facto Ilerasmus Michaelo. tus cap. 6.

m Arg. l. rem legatam. ff. de adim. legat. n Iuxta declarationem Thom. 2. lib. contra gent. cap. 92. & cap. 95. o Iuxta illud Apost. ad Rom. 8. Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonũ. p c. Fitouiter de sum. Trin. q Alludit ad illa, quæ de hoc versu late dixit in Enchir. De Orat. siue repet. c. quando de consecra. d. 1. cap. 15.

anno interpretabamur, elegi hoc non minus vtile quam difficile: cuius initium est: ACCEPTA. de restit. spoliato. Ac primum omnium omnia, quæ dicam non solum Romanæ, quæ vna est omnium magistra, ecclesiæ censuræ: sed etiam vestræ, domini & patres grauissimi emũctissimæ limæ subiicio, nihil aliud ipse probaturus, quam quod vos cum illa probaueritis. Principio igitur diuisa littera, fictoque casu totius repetitionis, & κεφαλαιωδῶς scopũ, & ἀνακεφαλαίωσιν insinuabimus. Deinde adducemus eius confirmationes, infirmas à infirmis segregando. Tertio decem difficiles oppositiones singulas singulatim, quo fuerint ordine propositæ dissoluemus. ad gloriam tuam præsentissime Deus qui linguas etiam infantium soles interdum efficere disertas.

Diuisio & casus.

CApitulum hoc duas partes habet. Prior consulit, posterior ibi: MANDAMVS, respondet. Casus, super quo facta fuit, is erat. Quidam clericus P. nomine conquestus fuit Alexandro huius nominis tertio, se sua ecclesia violenter fuisse spoliatum. Ille mandauit quibusdam iudicibus, vt si id eis constaret, illam ei restituerent. Quo cognito, responsum fuit ei ab aduersario, id ei non debere prodesse eo quod sponte abiurasset eandem coram Eboracensi Archiepiscopo Apostolicæ Sedis Legato. Iudices dubitarunt, audienda ne esset hæc obiectio ante restitutionem? Nec abs re: quoniam pro spoliato scriptum erat, spoliatum ante omnia esse restituẽdum: contra vero ipsum legabatur cedenti suo iuri, non esse ad id regressum. Quamobrem eũdem Alexandrum consuluerunt. qui respondit audiendam fuisse illam obiectionem, & adeo quidem vt ea probata, conquerenti silentium imponi debuisset. Littera sic habet.

Accepta quæstione P. clerici, quod violenter fuerat ecclesia spoliatus, vobis dedimus in mandatis, vt si hoc constaret, eam sibi restitui faceretis. Quo cognito, responsum est ab aduersario, id non debere proficere, eo quòd spontanea voluntate coram Eboracensi Archiepiscopo. Apost. Sed. Leg. præscriptam ecclesiam abiurasset, & infra, *Mandamus, quatenus si vobis constiterit, quod præfatus P. nullo metu, vel vi coactus: sed spõtanee prælibatam ecclesiam taliter abiurauerit, ei super hoc perpetuũ silentium imponatis.*

SVMMARIVM.

1 *Restitutionem petenti obstat spontanea abiuratio.*
2 *Suum cuique pulchrum.*
3 *Oratio clamasior aptiori vbi præstet.*
4 *Exceptio renunciationis etiam spontaneæ non impedit restitutionem.*
5 *Exceptio peremptoria proponi potest post probationem intentionis actoris: nisi, &c.*
6 *Summa communis præstat Panormitanæ.*
7 *Nouitas multa commendat, non tamen scripta.*

1 EX hac casus fictione, quæ communis est, colligis Ioan. An. quem Bal. Anto. Pet. ab Anchar. Car. & Io. Imol. sequuntur, petẽti restitutionem ecclesiæ, obstare exceptionem spontaneę abiurationis, &c. At Pan. quem sequitur Petrus Raue. aliud colligit, scilicet, petentem restitutionem beneficij non audiri, etiam si spoliationem probet, si probatur illud beneficium prius resignasse. Et Panor. eo forte, quod iuxta prouerbium. 2 [a] *Suum cuique pulchrum*, laudat hanc suam summam, quod pinguior sit cõmuni. Qui licet nõ aperiat, qua parte sit pinguior, verum tamen est, quod ait. Primo, quod pinguiore, ac crassiore Minerua composita sit: & quod plurium verborum non adeo eleganti structura luxuriet, quo tamen nomine nulli erudito fuerit laudabilior. Qũra, licet auditorio rudi ac crasso, 3 eo magis interdum arrideat oratio, quo fusior est & clamosior, etiam si forte sit, vt Maro ait: *Sine mente sonus*, quod in iudicandis prælectionibus, quæ ad cathedras & gradus aliquos nanciscendos fiunt, frequentissimum videmus: theatro tamen eruditorum, cęteris paribus eo placidior est, quo aptior, & salua perspicuitate necessaria, est breuior. Quo nomine Sallustius præcipuus Historiographorum habetur multis, in quibus videtur esse noster Gratianus, qui singulariter id sensit in §. 1. 41. d. Pinguior est item summa Panor. qua parte comprehendit exceptionem renunciationis non iuratæ: at hac parte non congruit verbis tex. qui tantum agit de abiuratione, & ita de sola exceptione renunciationis iuratæ. Sed neque eius decidendi rationi, immo neque veritati, vt in solutione 4 septimę oppositionis monstrabimus: tam longe abest vt debuerit illico à principio, pro scopo quodam & ἀνακεφαλαίωσιν proponi. Pinguior item videtur, quatenus aperit, hanc exceptionẽ opponi posse, etiam post probatum spolium. at etiam hoc nomine parũ laudis habet, tum quia id nõ colligitur efficaciter ex textu, quoniam verba illa: *Quo cognito*, vnde id excerpendũ erat, planius referuntur ad commissionis & mandati Papæ notitiam, quam ad spolij probationem, vt palã est: tum, quia hoc lippis, & tonsoribus patet, attento iure communi, secundum quod exceptio peremptoria æque proponi potest post intentionẽ actoris propositam, & probatam, ac post propositã tantum. iuxta cap. de testibus. cum gloss. fin. recepta. de testi. adeo quod gloss. memorabilis Clem. sæpe. §. & quia. verbo, partes. de verbor. sig. mfi. diceret, fatuum esse prius exceptionem perẽptoriam proponere: quam actor probet suam intentionem. Tum, quia hæc ampliatio Panor. parum est vtilis hodie, quia non est ei locus vbi, & quando iudex aliqua iusta de causa terminum ad 5

Universidad de Deusto
Biblioteca

id prægit, quod potest, secundum eundem Panor. Felin. Dec. & commun. in cap. pastoralis. de exceptio. quidquid Georgius, & alij sentiant in d. §. & quia. Nō item, cum intentioni actoris directe est contraria, vt ipsemet Panor. annotauit hic in 3. notab. Non item secundum iura particularia horum regnorum, vt patet lib. 3. Ordinat. tit. 15. §. *E quando oreo.* & titul. 30. §. 1. Nec secundum iura regia Castellæ lib. 3. Ordinat. tit. 8. l. 1. immo neque secundum vsum & consuetudinē, quæ fere vbique cōtrarium induxit. Ex quibus infertur primo communem summam præstare summæ Panorm. Secundo licere demitari fortunam eius in nouandis ac mutandis antiquis. Quoniam, vt plurimum illæ nitidiores, breuiores, & contextui aptiores sunt, quam summæ ipsius: recentioribus tamen interpretibus posthabentur, & à typographis litteris rubeis donantur. Eo inquam magis demirari licet, quod quamuis, iuxta prouerbium *Pleraque commender nouitas:* [a] in scriptis tamen antiquitas gratiā, nouitas inuidiam conciliare solet. Quod ægre ferēs Flaccus aiebat: *Indignor quidquam reprehendi: non quia crasse compositum, illepideue putetur: sed quia nuper.* Hactenus de procœmiis & prima nostræ actionis parte.

a Chiliad. 1. cent. 9.

SVMMARIVM.

1 *Exceptiones multæ admittuntur contra petitorio agentem, quæ non contra possessorio.*
2 *Lex generalis restringitur quando.*
3 *Electo abiuranti suam electionem obstat abiuratio.*
4 *Argumentum à contrario multis modis soluitur.*
5 *Cedere cogitur, qui facultatem id faciendi petit.*
6 *Exceptio spontaneæ renunciationis, an obstet.*
7 *Rotæ auctoritas magna, sed non firma.*
8 *Spoliatur nemo, qui non possidet.*
9 *Restitutionem beneficij petens repellitur, obiecto defectu notorio proprietatis.*
10 *Abiurare ecclesiam quid.*

CONFIRMATIO DECVPLEX SVMMAE PRINCIPALIS.

SECVNDAM expeditur partem, primū prætermitto tria priora notabilia Panor. tum, quia cōtra eorum primum late cum communi tenuimus in cap. in litteris. inf. eod. cuius ibi propria sedes est. tum, quia secundum, & tertium parum ad hoc cap. pertinent. Deinde considero multa in multis locis citari pro conclusione communi summaria, quam ipse quoque Panor. colligit in 4. nota. scilicet: *Petenti restitutionem ecclesiæ, obstare exceptionem spontaneæ abiurationis*, quorum tamē pauca sunt satis firma. Et omnium quidem firmissimum est hoc cap. quatenus habet, hunc P. petiisse restitutionem ecclesiæ, qua se aiebat spoliatum & disponit negandam ei fuisse illam, si aduersarius probaret, eum illam sponte abiurasse.

Secundo ad hoc allegatur cap. super hoc. de renūciatio. quaten° habet, ei, qui beneficium reposcit obstare exceptionem spontaneæ abiurationis. Sed hoc facile dilui posset respōdendo, illud cap. agere de reposcente beneficium quoad proprietatem, secūdum glos. 3. eiusdem cap. non autem ad nostrā conclusionem de reposcente quoad possessionem, & ideo non inferri efficaciter ex illo, quia multæ exceptiones opponi possunt contra agentem super proprietate: quę non admittuntur contra agētem super spolio cap. 2. & fi. de ordi. cogni. & cap. in litteris. inf. eod. Et licet replicari possit, illud cap. generaliter agere de reposcente beneficium, quod non minus comprehendit agentem super possessorio, quam super proprietate, & multi, vt ibi aiunt Inno. & Panor. illam decretalē intellexerunt in agente super possessorio: hæc tamē replicatio non est insolubilis: tum, quia frequentissime legem generaliter loquentem restringimus, ne procedat in aliquot speciebus ipsius, in quibus non est eadē ratio, vt latius hoc anno diximus in penult. glos. cap. ad nostram. 3. de iureiur. post Cardin. & Panor. ibi declarando glo. illam celebrem cap. vt circa. de electio. lib. 6. verbo aliorum: & constat nō esse eādem rationem admittendi exceptionem contra agentem possessorio, ac contra agentem petitorio. per prædicta. 1

Tertio ad hoc ipsum allegatur ca. ad aures. de his, quæ vi. quatenus probat, ei, qui etiam ad populi clamorem renunciauit electioni suæ, ac iurauit, se non fore Prælatum illius ecclesiæ, ad quam electus erat, obstare illam abiurationem, ne illi præficiatur. Sed & hoc dilui potest primo, si respondeatur, illud quoque de agēte petitorio agere: quoniam qui solum electus est, nō potest agere possessorio: quippe qui neque habet ius in re, iuxta decis. penul. Rotæ in nouis, quæ in rubricatis est sexta de electione alias 192. neque potest capere possessionem ante confirmationem, iuxta cap. auaritiæ. de electio. lib. 6. Dilui potest etiam respondendo, illud cap. non dicere hoc in sensu directo. quamuis iuxta glos. fin. eius innuat à contrario, quatenus habet, eum, qui renunciauit electioni suæ præfici posse, nisi iuramento, vel fide præstita eam abiurauerit. Et constat argumentū à contrario sensū multis modis tolli. sicut pridem dixímus cum glo. cap. significasti de for. compet. quorum vnus est, respondēdo contrarium eius, ad quod inducitur, esse in iure expressum. cap. à nobis 2. de sent. excommunic. quod in nostro proposito contingit. 2

Quarto facit cap. ad audientiam, eiusdem tit. de his, quæ vi met. quod habet, ei, qui grauissimo regis metu iurauit renunciare ecclesiam suam, & renūciauit: non obstare illam abiurationem, quominus petere posset, eo, quod non iurauit, se non petiturum: sed se renunciaturum. & ita innuit, quod si iurasset, se nō repetiturum, obstitisset ei. At hoc quoque arg. quod à contrario sensu desumitur, æque ac proximum præcedens fundamentum tolli potest. 3

Quinto allegatur cap. transmissa cum cap. in præsentia. de renunciat. quæ probant, renunciationē simplicem, etiam non iuratam obstare renuncianti: ergo fortius obstabit iurata. Sed hoc fundamentum facile tollitur, quoniam illa duo capita loquuntur de repellendo eo, qui agebat petitorio, hoc vero de repellendo illo, qui, agebat possessorio, contra quem non admittuntur tot exceptiones: quot contra illum, vt prædictum est. 4

Sexto facit. cap. quidam. de renūciatione, qua parte habet, eum, qui petiit, & obtinuit licentiam cedendi, cogendum esse ad cedendum ergo à fortiori is, qui iam cessit, cogendus est in cessione iam facta perdurare. Sed neque hoc argumētum quidquā concludit: quoniam is, qui obtinuit licentiam cedendi, non cogitur cedere negando restitutionem. si spoliaretur & ita neque concludit, eum qui cessit per denegationem restitutionis cogēdum esse stare illi cessioni, sed alio modo, quod nemo negat. 5

Septimo facit decisio illius omnium totius orbis Christiani prętorij celeberrimi Rotę 216. in antiquis, quæ in noue rubricatis est 6. de renunt. quæ incipit: *Nota quod, existenti. &c.* & habet agenti de spolio obiici posse renunciationem spontaneam, in quod inducit hoc. cap. nostrum, & dictum Innoc. in glos. 2. cap. cum super. de caussa possess. quod extendit decis. 62. quæ in noue rubricatis est 2. de rer. permut. per hoc cap. & dictum eiusdem Innoc. in cap. super hoc. de renunciat. ad exceptionem renunciationis caussa permutationis factæ. Quibus addit. 352. quæ in noue rubric. est 4. de renunciat. in nou. *Si opponatur.* id procedere etiam in renunciatione solum in manibus superioris facta, sine alia illius admissione. Cui consentit decisio. 2. Gulielmi Cassad. in tit. de renunciati. & 3. Bernardi Visneti in antiquoribus, quod autem neque firmum esse neque verum in 7. oppositione mōstrabitur. Ad idē facit decis. 401. in nouis, quę in noue rubricatis est 13. de restitut. spoliatorū. quatenus habet, agenti de spolio obstare pactum & iuramentum de non petendo restitutionem, pro quo est glos. sing. in cap. ex insinuatione. de procurato. Quod ampliat decisio. 428. *Nota quod Si spoliatus*, quæ in noue rubricatis est. 11. in antiq. procedere in eo, qui post spolium renunciauit petitioni restitutionis cum iuramento. 7
At hoc fundamentū, quod soli auctoritati illius prætorij nititur, facile tollitur, respondendo, eius auctoritatem magnam quidem esse ac maiorē quam aliorum doctorum, cæteris paribus, non tamen necessariam: secundum Domi. in cap. duobus. de rescript. lib. 6. co. 5. probatum à Felin. in cap. 2. de rescript. col. penult. quod communiter ibi, & vbique receptum est.
Octauo facit quod is, qui non priuatur possessione non potest agere de spolio, licet priuetur detentatione. l. 1. §. deiicitur. ff. de vi & vi armat. Et traditur per omnes in cap. cum venissent. infra eo. at qui post renunciationem expellitur à beneficio, non spoliatur possessione, licet forte priuetur detētatione. quia per renunciationem beneficij in manibus superioris factam perditur proprietas, & possessio beneficij. secūdum Inno. in cap. super hoc. de renunciat. nu. 5. communiter receptum: argumento. l. si quis vi §. differentia. ff. de adquir. poss. Sed & hoc fundamentum diluitur negando, perdi semper possessionem per renunciationem proprietatis etiam in superioris manibus factam, & ab eo admissam. vt in solutione septimæ oppositionis noue apparebit. 8
Nono facit, quod defectus notorius proprietatis repellit quem à petitione restitutionis beneficij. cap. quoniam, & cap. constitutus de filiis presbyteror. quę cōmunis opinio est, recepta per Rotam in decisi. 14. in nouis quæ in noue rubrica. est 2. De rest. spoliator. & per alios sæpe: & renūciatio inducit defectum notorium proprietatis, vt Panor. hic & in cap. præcedēti aiebat, sed neque hoc satis est firmum. quoniam nō omnes renunciationes: immo neque maior pars earum inducunt defectū notoriū proprietatis, vt in primæ, & septimæ oppositionis solutione monstrabitur. 9
Decimo ergo & postremo fundo eam illa noua, ac insolubili ratione quod omne iuramētum promissorium, quod sine interitu salutis æternæ seruari potest est seruandum. iuxta. cap. si vero. de iureiur. cap. si aliquid. 1. & cap. si aliquid. ij. 22. quæst. 4. etiam de nō petendo, & non contraueniendo actui per se facto. cap. cum contingat. de iureiur. & cap. quamuis de pactis lib. 6. & iuramentum de non repetendo ecclesiam, etiam metu renunciatam est huiusmodi: ergo illud est seruandum, at abiurare ecclesiā, nihil aliud est, quàm renunciare illam, & iurare se non repetiturum eam, quod non obscure significat hoc cap. & cap. cum inter. de renunciatio. vbi Ioan. Imol. id adnotauit in 2. notabil. & in cap. super hoc. col. 3. eodem tit. ergo hęc abiuratio seruanda est, ac per consecutionem petenti restitutionem ecclesiæ obstat. Quæ est nostra conclusio, & scopus satis confirmatus præsidio primi & postremi fundamenti, reliquis ob suam infirmitatem dimissis. quod facere promisimus in hac secunda parte. Transeamus igitur ad tertiam.

SVMMARIVM.

1 *Renunciatio beneficij metu facta valet.*
2 *Iura non esse trahenda ad gratiam.*
3 *Renunciatio beneficij etiam facta in manibus priuati, nō nunquam tollit possessionem, licet non tollat proprietatem.*
4 *Renunciationes hodie paucæ inducunt notorium defectum proprietatis.*
5 *Renuncians proprietatem beneficij non renunciat semper eius possessionem. Et qua ratione videretur renunciare illam, eadem quoque videretur renunciare remedium, illam recuperandi.*
6 *Interdicta licet sint personales actiones: tamen cum competunt ad beneficia caussam proprietatis quodammodo habent annexam.*
7 *Renuncianti post spolium, & petenti restitutionem non opponitur renunciatio, sed pactum de non petendo restitutionem sic.*
8 *Spoliatus auctoritate superioris, quando non restituitur.*
9 *Exceptio omnis, & sola quæ respicit possessionem, admittitur contra petentem restitutionem.*
10 *Restitutionem petenti obijcitur pactum de non petendo, & iuramentum de non molestando.*
11 *Exceptio renunciationis etiam iuratæ non admittitur contra spoliatum, cum malitiose præsumitur proponi, donec restitutio fiat.*
12 *Malitia facilius præsumitur contra excipientem aduersus agentem possessorio, quàm petitorio.*
13 *Exceptio renunciationis, quæ præsumptione iuris, & de iure præsumitur coacta, non admittitur contra spoliatum.*
14 *Præsumitur aliquid præsumptione iuris, & de iure vsque ad certum tempus, & non post illud.*
15 *Sententiarum trium conformium executio, non impeditur per restitutionem in integrum, etiam ecclesiæ, vel minoris.*

OPPOSITIO DECVPLEX CONTRA PRINCIPALEM SVMMAM.

IN hac tertia parte admouebimus decem oppositiones, totidē veluti arietes, & bōbardas muris huius conclusionis, quibus concussa aut cadet, aut certe nutabit. Harū tres priores ex glos. 1. huius cap. decerpemus. quarum prima fundatur in cap. præcedenti, quod quasi ex diametro huic contradicit, quatenus habet, cōtra petentem restitutionem ecclesiæ, non admitti exceptionem renunciationis, etiam iuratæ. Secunda fundatur in capit. cum venissent. de insti. In cuius casu non fuit admissa contra Archidiaconum quendam eius abiuratio, qua dicebatur abiurasse quædam iu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ra,in quorum possessione se defendi petebat,antequã in ea defendi iuberetur. Tertia fundatur in cap. post electionem.de concess.præb.In cuius casu, cuidam agenti interdicto adipiscẽdæ ad nouam possessionem quærendam fuit obiecta renunciatio, & abiuratio: qui tamen non obstãte illa, neque admissa illius probatione, inductus fuit in possessionem nouam: ergo fortiore ratione agens de recuperãda possessione, est ad antiquam restituendus, cum interdictum vnde vi maiora priuilegia habeat, quam interdictum adipiscendæ,vt cum gloss.cap.1. supra eodem diximus.

Quarta extra gloss. fundatur in capit. ad aures.de his, quæ vi, met. qua parte in sensu directo habet, ei, qui est electus ad aliquam ecclesiam non obstare renũciationem iuris per electionem ei quæsiti, quo minus præficiatur illi.

1 Quinta fundatur in eo,quod hæc cõclusio innuit, aliud esse dicendum de renunciatione meti culosa,& aliud de spontanea. At eadem omnino ratio militare videtur in vtraque: quia vtraque valet ipso iure, & per vtramque perditur titulus, & vere vacat beneficium, secũdum communem opinionem, quam tenet Rota in nouis 374. quæ in nou.rubricatis est 5. de renunciat. Licet cõtrarium ei tribuat Petrus Rebuffus in libello de pacificis posse, dũ more suo plus animũ intendit ad cumulandũ, & tangendũ,quã ad perpendendũ,ac digerẽdum.Quod ipsum ante Rotã tenuit glo.sing. cap. super hoc de renunciatio.quã sequitur Pan.cum cõmuni ibi,& idem Pan.in cap.precedenti. col.penult.& in fine cap. 2.de his, quæ Immo.in cap. ad aures.eod. tit. vbi eam dixit singularem Rauẽnas, & ante omnes id affirmauit Inno. in cap. ad audientiam.de his quæ vi. pro quo putatur esse tex. singularis per locum ab speciali, in clemen. 2. §. sane.de pœnis.Cum igitur eadem ratio militet in renunciatione metu facta,quæ in sponte,consequens erit,aut exceptionem renunciationis spontaneæ, non obstaturam pẽtenti restitutionem, aut obstaturam etiam exceptionem renunciationis metu factæ: cuius cõtrarium innuit cap.hoc, & conclusio eius summaria.

Sexta fundatur in supradicto cap. ad aures. de his quæ vi,qua parte à contrario sensu probat,ei,qui electus est ad aliquam ecclesiam, obstare renunciationẽ iuris per electionem quæsiti iuratam, etiam si metu sit facta,cuius contrarium innuit hoc cap.& conclusio ex eo collecta & confirmatur ea conclusione ab omnibus recepta,nempe, iuramentum quantlibet iusto metu factum ligare, per capit. si vero.& capit.verum. de iureiur. quod late ibi anno præsenti confirmauimus.

Septima, quod exceptio renunciationis etiã iniuratæ admittitur contra agentem. cap. ex transmissa, & cap. in præsentia.de renunciat.etiam contra agentem super spolio, secundum Rotam. 216.in antiquis, quæ est in noue rubric. 6. de renunciation. cuius cõtrarium nostra conclusio significat à contrario sensu, quatenus de iurata loquitur.

Octaua, quod qui consequitur secundum beneficium incõpatibile, non solum videtur perdere prius, per cap.de multa.de præbend.sed etiam illi renunciare,per Cle. gratiæ. de rescr.attamen ei agenti de spolio prioris,etiam facto post adeptionem secundi,non obstat exceptio huiusmodi renunciationis, per cap. licet. 2. de præbend. etiam si iurasset retinere secundum, iuxta mentem omnium, licet nemo id expri-

mat: at is cum iuramento videtur renunciasse.

Nona, quod contra agentem de spolio non admittitur regulariter exceptio defectus proprietatis.l. 1.§.qui via me.ff.de vi & vi armat. Facit l.si de vi ff.de iudi.l. siquis ad se fundum. C.ad l. Iul.de vi. etiam in materia beneficiaria. cap.in litteris.infra eod.etiam si probatio ex continenti offeratur, vt late diximus super gloss.sing. cap.1. supra eod.at exceptio renunciationis, nulla ratione alia videtur admitti, quam quia concludit defectum proprietatis: ergo non poterit illa opponi contra agentem super spolio.Confirmatur hoc ex eo, quod nulla ratio reddi posse videtur, quare defectus proprietatis contingens per renunciationem opponi posset, potius quam defectus proprietatis alia de caussa contingens. Cum igitur defectus proprietatis contingens alia de caussa, non possit opponi talem restitutionem potenti, consequens erit, neque contra contingentem ex renunciatione opponi posse.

Decima,quod si vlla ratio efficax dari potest quare contra agentem de spolio admittatur exceptio renunciationis,maxime illa esset,quod per eam cõcluditur defectus proprietatis notorius,vt Pan.hic in 4 notab. aiebat: at hoc duplici nomine refellitur.Alterũ est,quod multæ sunt renũciationes,quæ neque sũt notoriæ,neque talem defectum notorium inducunt, vt postea probabo. Alterum, quod falsum videtur, defectum notorium proprietatis repellere agentem super spolio : tum, quia ius commune. quod est contra ipsum non repellit. capit.licet. 2.de præbend. lib. 6.tum, quia in capit.porro. de diuor. videtur probari, petenti restitutionem mariti non obstare consanguinitatem,quæ inter eos esset notoria: per quam tamen notorie concludi videtur, mulieri deesse ius in proprietate. Hactenus de oppositionũ propositione.

OPPOSITIONIS PRIMÆ DECEM SOLVTIONES.

NVNC tua,Deus Opti.Max.ope, ostendemus hanc nostram conclusionem his 10. oppositionibus, quasi totidem duris machinis concussam,instar cautis Marpesiæ mediis in fluctibus stãtis,tremere quidem videri posse,non tamen loco moueri. Primam igitur oppositionem, eandemque cum primis grandem, quæ iustam concordiã inter hoc cap.& præcedens perit,noua data tollemus,si primum ostenderimus,nullã,quæ iusta sit,hactenus vmquam fuisse datam.quod vt faciamus incipiamus à prima,quam dedit gloss.1. huius ca.sub fin.& gloss.cap.ad aures.de his,quæ vi, scilicet, quod cap.præcedens continet dispensationem:hoc vero,& conclusio nostra iustitiam. Quę tamen responsio cõmuniter reprobatur hic,& per Pan.in cap.præcedenti.n.8.& merito: 2 cũ quia fugiendi sunt intellectus deducentes iura contra suã naturam ad gratiam,secundum Ioan. Andr.receptũ in ca.ex parte.sub finem de testib.iuxta glo. quæ multis putatur singularis in ca. consultationi.de tempor. ordin.quæ tamen similẽ habet in cap.ex tua de fil.presbyt. & ca.exhibita.de homi.pro quibus tex.in ca.ex multa. de voto: tum quia illud c,ita intellectũ. superuacaneũ esset cõtra proœmium huius libri: tum quia ex nullo illius contextus verbo colligi potest,illud continere gratiã.Secũdam ergo cõcordiã posuit gloss.2.ca .præcedentis,scilicet ꝙ hoc,& nostra conclusio intelligãtur de exceptione

renun

renunciationis sponte factæ, quæ obstat petẽti restitutionem: illud vero de coacte,quæ non obstat. Cui tamen solutioni repugnant contextus illius, qui expresse habet, in casu illius, obiectam fuisse renunciationem spontaneam, sicut & in huius : ad quam tamen probandam non fuit ibi admissus,hic autem sic. quod palam colligitur ex verbis illius capituli, scilicet: *Tesles alterius partis de iuramento, & renunciatione sponte facta, antequam restitutus fuerit,non admittas.*

Tertia concordia etiam ponitur ab ead. gloss. illius capit. scilicet, hoc intelligendum esse de renunciatione facta in manibus superioris : illud vero de facta in manibus alterius. quam concordiam tandem tenet Panorm. ibidem. num. 10. Contra quam tamẽ facit primo, quod ipsemet eam reprobauit ibidem paulo ante, num. 8.Secundo, quod nullatenus congruit illi capitulo, cuius nullo verbo directe, aut indirecte, significatur, renunciationem, de qua illud loquitur, fuisse factam coram alio, quam coram superiore. Tertio, quod huius cap. decisio non fundatur in eo,quod renunciatio esset facta coram superiore, licèt narrando casum incidenter de illo meminerit. Ex ex verbis narratiuis legislatoris non desumitur argumentum secundum gloss.sing.l.1.C. quando non petent. nisi in eis fundetur decisio legis, secundum Ioã. Imo.in cap.dilecto.col.7.de præben.Quarto,quod si hæc concordia iusta esset, inepta foret vtraque ratio decidendi huius cap. reddita per ipsummet Panorm. in 4. notab. Altera enim illarum est, quod ideo hic exceptio renunciationis contra agentem de spolio admittitur, quia per renunciationem perditur possessio. at tam per renunciationem in manibus superioris, quam in manibus alterius factam 3 perditur illa,secundum Innoc.in cap.super hoc.& in cap. quod in dubiis.de renunc. receptum communiter per Anto. & alios vtrobique, & per Panor. in d. cap.super hoc. per Bernar. Bilnetum in decr.3. eiusdẽ tit. in antiq. & Guliel. Cass. in 2. eiusd. tit. in nouiss. ergo vel illa ratio decidendi est inepta, vel nihil refert quoad hoc, an renunciatio fiat in superioris, vel alterius manibus,quod late probabimus in 7. oppositionis solutione.Quod autem altera ratio decidendi Panorm. esset inepta, si hæc concordia forte iusta, ex eo patet,quod secundum illam,ideo petentem restitutionem repellit exceptio renunciationis, quia renunciatio inducit notorium defectum proprietatis: at dari potest renunciatio facta coram superiore, quæ tamen non sit notoria, vt palam est. Quoniam licet teneamus facta in iudicio haberi pro notoriis, iuxta cap.fin.de temp. ord.& cap.fin.de cohabi.cleri. & cap.cum olim. cum eis annotatis, de verb. sign.renunciatio tamen potest fieri, immo vt plurimum fit coram superioribus extraiudicialiter, & diebus nonnumquam feriatis, & rara est, quæ Romæ vel alibi fiat in iudicio. Quinto facit, quia secundum hanc concordiam ratio in illo capitulo expressa, scilicet quod non est verisimile,quod sponte iuri suo renunciauerit,qui renunciauit spoliatus, non congruit decisi. eiusd. Sexto, quod secundum hanc concordiam non referret, an quis renunciasset post, vel ante spolium, sed solum an in manibus superioris, vel alterius,quod tamẽ contra tenorem illius cap.est.Quartam concordiam etiam ea gloss. posuit, scilicet quod ibi tantum possessorio agebatur : hic vero petitorio: sed hæc responsio præterquam quod diuinat,nimium restringit hoc ca. & reddidit inutile. Quoniam notissimum erat per capit. super hoc. de renun. & alia multa iura contra agentẽ petitorio,posse opponi exceptionem renunciationis.

Quintam, in quam communis inclinat, posuit etiam eadem gloss. scilicet quod hoc cap. loquitur de renunciatione facta ante spolium: illud vero de facta post illud, cuius diuersitatis rationem ait, illam esse, quod per factam post spolium sola proprietas perditur,quia illi soli renunciasse videtur renuncians,cum solam illam haberet : per factam vero ante spolium, proprietas,& possessio amittitur,quia vtramque habebat ipse,qui renunciabat. Quæ quidem ratio belle confirmatur per illam quotidianam decisionem Lapi, qui in allegat. 24. dixit capitulo præcedenti non esse locum in eo,qui post spoliationem quidẽ renunciauit : sed ante illam dedit mandatum ad renunciãdum. Quoniam is animum videtur habuisse renunciandi tam proprietatem, quàm possessionem. Quãdoquidem vtrũque habebat tempore,quo dedit mandatum ad renunciandum.Contra tamen hanc rationem diuersitatis facit primo, quod falsum est,renunciantem beneficium eoipso priuari eius possessione, vt in solut. 7. oppositionis monstrabimus. Secundo, quod si quis renunciat proprietatem beneficij, videtur renunciare etiam possessionem, vt ipsi aiunt: eo, quòd hæc,sine illa esse nequit, arg.cap.si quis obiecerit.1.q.3.cap.quo iure.8. dist.l.eum, qui.§.1. libertus.ff. de iureiur. fortiore ratione videbitur renunciare remedium recuperandi possessionem, cum nullus debeat restitui ad beneficium,antequam monstret titulum,saltem coloratum.secundum glo.illam vnicam, & communiter receptam Clem. 1.de cau. poss. & ea, quæ late adduximus in cap.in litteris. infra eod. Neque obstat id,quod in ca.præcedenti dixit Imol. post Inno.in cap.super hoc.de renunciat. scilicet, interdictum esse actionem personalem,quamuis in rem scriptam.l.1.§.final.ff.de interdict.Quoniam quædã sunt quæ caussam proprietatis habẽt annexam.l.2.§.quædam.ff.de interdict.qualia sunt aliquo modo ea, quæ pro beneficiis ecclesiasticis dantur, de quibus loquimur,qui ex titulo beneficij pendent,quoad restitutionem saltem ipsius beneficij: & in eo fundantur,adeo, vt per ea sine titulis nihil possit recuperari, secũdum communem,ergo sublato fundamento, ipso quoque submoueri videtur, argu.cap. cum Paulus.1. quæst.1. Quamuis quoad restitutionem fructuum, & aliorũ damnorum, sine illo, & esse, & dari possit. 6

Secundo facit, quod si hæc ratio apta esset, illa, quam reddit capit. præcedens impertinens, & inepta foret. Nam ratio, quare text. renunciationem post spoliationem factam non esse admittendam, est, quia non videtur is sponte renunciare. at si renuncians beneficium, quando est spoliatus non renunciat, nisi proprietatem, & possessionem adhuc retinet, vt tenet gloss. cum communi. quid (te rogo) agit, quod illa renunciatio præsumatur coacta, cum licet præsumeretur voluntaria, idem esset dicendum. Tertio facit, quod decisio illa Rotæ 401. quæ in noue rubricat. est. 18. in nouis. quam voluit citare Panorm.in col.penul. cap. præcedentis, longe aliud sentit,dum ait,ideo opponi pactum de non petendo restitutionem, vel iuramentum,de non molestando contra petentem restitutionem post spolium factum, non autem renunciatio beneficij. quia, licet 7

non

Universidad de Deusto
Biblioteca

nō sit verisimile aliquid eorū prima fronte spōte factū esse, tamen minus verisimile est de renunciatione, quippe quæ magis est præiudicialis, quoniam tollit proprietatem, quæ maioris æstimatur, quam possessio. l.1. C. si de momēta. possessio. Diximus, post spolium factum, quia factum ante non valet, quippe quod daretur occasio delinquendi, vt singulariter dixit Panorm. in cap. præced. num. 16. per l. si vnus. §. pacta. ff. de pacti. cum suis concord.

Sextam concordiam Innoc. & Host. hic addiderunt, quod in hoc cap. spoliatio facta fuit auctoritate publica Ordinarii, in præcedenti vero, priuata. pro quibus facit l. iuste. ff. de adquir. possessio. & gloss. illa singul. nusquam non laudata cap. præsentium. 7. q. 1. quam nos quoque ornauimus in prælectio. cap. cum contingat. in 7. causa nullitat. pag. 152. de rescrip. quæ tamen concordia refellitur: tum quia diuinare videtur: tum, quia nec hoc, neque illud cap. se super hoc fundat. tum quia tunc demum spoliato auctoritate ordinaria non competit interdictum vnde vi, iuxta prædictam gloss. singul. cap. præsentium. 7. q. 1. quando Ordinarius id facit cum causæ cognitione, & ordine iuris seruato, non autem cum aliter eiicitur, per cap. conquerente, & ea multa, quæ ibi citauimus inf. eod. de quo modo eiecto loquuntur Innoc. & Host. quoniam agunt de illa auctoritate, qua in ipso beneficij titulo iubere solet Ordinarius clericis omnibus, & notariis, vt institutum per eum inducant in possessionem. Agunt enim de illo, cui prouidit Ordinarius accepta renunciatione, & iubet ei dari possessionem, sine alia renunciantis citatione.

Septimam tetigit Anton. in princip. cap. præcedētis. scilicet quod ibi opponebatur exceptio non verisimilis contra petentem restitutionē, puta, quod spoliatus renunciasset sponte. sed & hæc facile refellitur: tum quia etiam in hoc cap. allegabatur exceptio spontanea renunciationis beneficij, quæ non est verisimilis. cap. super hoc. de renunc. & tamen admissa fuit: tum quia sequeretur, quod contra agentem possessorio nulla exceptio esset admittenda ante restitutionem, quæ non esset verisimilis. quod tamē vt nullo iure ꝓbatur: ita videtur reprobari omni fere iure, quo ꝑmittitur aliqua exceptio opponi cōtra petentē illā, qualis est excōmunicatio c. ex insinuatione. de proc. qualis hæresis, c. quo iure. 8. d. qualia alia multa.

Octauam superaddidit Ioan. Imol. in cap. præcedenti, scilicet, quod text. hic loquitur, quando contra exceptionem renunciationis spontaneę non replicatur, eam fuisse factam post spolium: illud vero quando id replicabatur. Contra tamen hanc responsionē facit, quod contra agentem interdicto vnde vi, & petētem restitutionem, omnis illa & sola exceptio, quæ respicit possessionem admittitur, vt post Bal. & Panorm tradidimus in cap. 1. supra eo. at replicatio non efficit, quo minus exceptio respiciat, vel non respiciat possessionem: ergo si exceptio renūciationis est admittenda, quando non replicatur de spolio interiori, quia respicit possessionem: admittenda quoque erit, quando replicatur de illo. Secundo contra Imol. facit, quod eadem ratione sequeretur, quòd non posset opponi etiam pactum de non petendo restitutionem, nec iuramentum de non molestando spoliantem post spolium factum. quod est contra illa, quæ in fine 7. confirmationis adduximus.

Nonam vltra omnes addimus nos, scilicet quod cap. præcedens loquitur, quando exceptio renunciationis, etiam iuratæ, opponitur malitiosè, causa differēdi restitutionem, quod præsumitur eo ipso, quod renunciatione facta post spolium, obiicitur, quæ solutio vera quidem est in se, quoniam quando est aliqua coniectura, quod renunciatio malitiosè proponitur ad impediendum restitutionem, non est admittenda, antequam illa fiat, per cap. post electionem. de concess. præben. quod in solutione tertiæ oppositionis latius attingemus. Contra tamen hanc cōcordiam facit primo, quod etiam contra agentem petitorio non debet admitti exceptio, quæ iure præsumitur opponi malitiosè. per gloss. singul. & dictum Innoc. celeberrimum in illo cap. post electionem. dilatum per nos, post Deci. in cap. licet. de probat. Et aliquid speciale videtur introducere cap. præcedens in materia spolij, quod tamen non videretur facere, secūdum hunc intelligendi modum. Secundo facit, quod parū conuenit illa ratione decidendi illius cap. scilicet, quod spoliatus non videtur sponte renunciare, quæ non videtur fundari in malitia excipientis, sed in metu præsumpto renunciātis. Ad horum prius responderi potest ex his, quæ in fine 3. oppositionis scribimus, scilicet quod in materia spolij est speciale, vt ex minore coniectura præsumatur malitia, quam in materia petitorij. Ad secundum responderi potest, quod ex illo metu præsumpto, nascitur præsumptio malitiæ illius, quæ est causa immediata repellēdi exceptionem eiusmodi, licet metus, tamquā huius malitiæ præsumendæ mater, sit causa mediata illius repulsionis: & secundum hunc intelligendi modum est hic tex. singul. ad id, quod magis explicabitur sub finem prædictæ 3. oppositionis.

Decimo loco etiam vltra omnes noue, ac vere respondeo, hoc cap. & nostram conclusionem intelligendam esse de exceptione renūciationis spontaneæ talis, de qua nulla est præsūptio iuris & de iure, quod sit metu facta: illud vero capitulum de illa, de qua est præsumptio iuris, & de iure, saltem quoad restitutio fiat, quod est metu facta, qualis est renunciatio facta post spolium, quod singulariter in capit. præcedenti probatur. Pro quo facit, primo, quod cap. præcedens clare sentit differentiam, inter renunciationem factā ante spolium, & factam post, nec potest dari alia commodior, quam hæc. Secundo facit, quod non est tanta ratio, quare tali ꝑsumptione iuris & de iure, cōtra quam non admittitur probatio, renunciatio facta ante spolium præsumatur in dubio sponte facta, quāta est quare præsumatur facta post spoliū: Quia in hac, duæ præsumptiones iuris concurrunt, ne videatur spontanea, altera quia nemo præsumitur sponte renunciare beneficio, quo sustentatur, quodque multis sumptibus, & laboribus forte queſiuit, vt habet ca. super hoc. de renunciat. Altera, quod videtur ex desperatione recuperandi ius suum id facere, arbitrans se non fore potentem ad recuperandum, quod non potuit seruare, cum facilius sit seruare, quā amissum recuperare. argu. cap. quemadmodum. de iureiur. Nā duo vincula fortiora sunt vno. ca. r. de treug. & pace. authen. defuncto. C. ad S. C. Tertul. & authen. Itaque. C. communia, de succes. Et ne mereris aliquid præsumi præsumptione iuris & de iure ad aliquod vsque tempus, & non post illud, perpende clem. 1. de re iudi. quatenus præsumit, præsumptione iuris & de iure pro valore trium sententiarum conformium, do-

nec executioni mandentur, & non post. Perpende item decisi. illam quotidianam Rotæ, quam prodidit Guilelmus Cassador. in decisio. 1. de restitut. in integ. scilicet neque minori, neque ecclesiæ concedendam restitutionem in integrū contra tres sententias conformes, donec executioni detur. Et ita præsumitur præsumptione iuris, & de iure pro illis, donec executio fiat, & non post eam factam. Illa vero, quę contra solutionem hanc replicari possēt de rationis vnitate, quoad hoc, inter renunciationem spōtaneam & coactam, quatenus vtraque valet, soluentur in §. oppositi. & quatenus vtraque iurata est, vt hic in 6.

SVMMARIVM.

1 *Abiuratio æque admittenda aduersus agentem interdicto vnde vi, & agentem retinendæ.*
2 *Sententia super possessione qua ratione quandoque interlocutoria, quandoque dicitur definitiua.*
3 *Exceptionis vim habens remedium non repellit agentem, cum proponitur per viam actionis.*
4 *Renunciatio per viam actionis proposita non repellit agentem super spolio.*
5 *Agenti per viam attentatorum, licèt opponatur defectus notorius proprietatis: non tamen defectus coloris tituli, neque abiuratio spontanea.*
7 *Abiuratio ante possessionem adeptam facta, non potest opponi agenti super ea.*
8 *Qui dat aliquid vt quidpiam eo maius sibi debitum recipiat, timens ne aliquo totum perdat, repetere potest.*
9 *Agenti super restitutione iurium beneficij non obstaret eius renunciatio: quod tamen quando sit verum in 7. oppositi. tractatur.*
10 *Petenti restitutionem beneficij non obstat renunciatio, qua non obstante, renuncians insistit beneficio renunciato.*

OPPOSITIONIS SECVNDÆ NOVEM SOLVTIONES.

INTENDAMVS nūc animos in 2. oppositionem, quæ iustam petit concordiam inter capit. hoc, & cap. cum venissent. de institutio. quatenus in illius casu, nō fuit admissa contra quendam Archidiaconum abiuratio ei opposita, qua dicebatur abiurasse iura quædam, in quorum possessione se defendi petebat, donec defendi iuberetur. Hanc difficultatem conata fuit soluere gloss. nostra. primo, quod ibi agebatur possessorio, sed hæc solutio refellitur, eo quod hic quoque possessorio agebatur, vt in prima oppositione, dum 4. concordiam refellebamus, probabamus. attamen obstitit excep. agenti. Secundo respondet, quod ibi renunciatio fuit personalis, id est præiudicans soli personæ renunciantis, & non eius dignitati, quæ etiam inepta est: tum, quia hic quoque personalis erat: tum quia nihil refert quoad hoc, an personalis sit, an realis, cum in vtraque, quoad hoc eadem inueniatur ratio. Quoniam (cæteris paribus) æque per vtranque amittitur possessio, vel per neutram, vt infra dicetur. Et amissio, vel non amissio, possessionis oriens ex renunciatione est potissima causa, & ratio quare illius exceptio obstat, vel non obstat agenti possessorio. vt postea monstrabitur.

Tertio respondet gloss. in d. cap. cum venissent. in verbo, abiurasse. quod ibi agebatur interdicto retinēdæ, & ad tuendam possessionem habitam, aduersus quem non admittitur exceptio abiurationis: quę solutio inepta est duplici nomine. Primo, quia, vt esset apta, oportebat concedere eam admitti contra agentem interdicto vnde vi, & de recuperanda possessione perdita, quod tamen negat ipsa eadem gloss. statim subiiciens, eiusmodi exceptionem non obstare etiam agenti interdicto vnde vi. per cap. sollicite, immediate hoc præcedens. Secundo, quia vtrumque est falsum. Nam contra agentem interdicto vnde vi, admittitur abiuratio spontanea, vt est indubitatum per hoc ca. & omnino eadem ratione admittēda est contra agentem interdicto retinendæ, vt colligi potest per ea, quæ infra in solutione 6. oppositionis dicentur. Hanc oppositionem nescio, quare noster auriga doctissimus ille, ac reuerendissimus Archiepiscopus Panorm. noluit tractare, nisi forte, vt hanc quoque sicut pleraſque alias huius cap. difficultates dissimularet mittendo lectorem ad ea, quæ in cap. præcedenti dixerat, sed minus sufficientia. Quare 4. respōdemus sequuti mentem Car. in illo cap. cum venissent. de insti. opp. 11. & Imol. col. 6. quæ vt hic, ita ibi fuit admissa exceptio abiurationis, contra Archid. & quod non prius fuit super tuendo in possessione Archidiaconum definitiue pronunciatum, quam probatio illius exceptionis admitteretur, vel prius Papa ibi fuisset interlocutus, ne lite pendente, donec super exceptione probationes fierent, quidquam contra possessionē quam prætendebat Archid. nouaretur. Hæc tamē solutio, quę iam bis in cursu prælectionis placuit, altius nunc perpensa displicet. Quia eam confundit versicul. *Nos igitur*, illius cap. Primo quatenus probat, fuisse pronunciatū, Archidiaconum esse tuendum in plena possessione libertatum archidiaconatus. Sic enim habet littera: *Nos igitur interlocuti fuimus, Archidiaconum in plena libertatum eiusdem Archidiaconatus possessione tuendum esse.* Quam pronunciationem cōstat esse definitiuam possessorij. Neque iuuat Cardinalem verbum: *Interlocuti fuimus*, per quod significari videtur, sententiam illam non fuisse definitiuam super possessione, sed aliam interlocutoriā: tum, quia verbum: *Plena possessione*, in ea positum repugnat huic intellectui: Tum quia constat, sententiam super possessorio vno respectu dici interlocutoriam, eo scilicet quod post eam alia plenior speratur, nimirum super proprietate, licet alio respectu dicatur definitiua, eo scilicet, quod totum negotiū possessorij definiat. ob quod à gloss. fing. cap. consultationibus. de off. deleg. appellatur, quasi definitiua. & magistraliter, vt aiebat Domi. in §. definitiua. 2. q. 6. Secundo prædictus versicul: *Nos igitur*, confundit hanc solutionem, quatenus probat, illam sententiam fuisse latam, antequā Archiepiscopus aduersarius Archidiaconi admitteretur ad probandam abiurationem illarum libertatū Archidiacono oppositam. quatenus item probat nō fuisse prius admissum Archiepiscopum ad probandā illam abiurationem, quam ad probandum quiddam aliud, cuius probatio non debuit admitti, anteaquam ferretur sententia super possessione, nempe quod cōcessio illorum iurium ab Archiepiscopis facta Archidiaconis, fuit personalis. Habet. n. littera. *Archidiaconū tuendū esse donec probatū fuerit legitime ex aduerso, libertates ipsas Archidiaconis ab Episcopis personaliter fuisse concessas, vel donec legitime probatum fuerit eosdem libertates Archidiaconum abiurasse.* Tertio confundit prædictam solutionem prædictus versic. *Nos igitur*, quatenus probat, quod sententia, quæ post illam

Universidad de Deusto
Biblioteca

interlocutoriam tuitiuam possessionis sperabatur, futura erat super sola proprietate, & non super possessione. Habet enim paullo post littera. *Si ergo alterutrum ipsorum fuerit legitime probatum Archidiacono super libertatibus ipsius, si neutrum, Archiepiscopo silentium imponatur.* Cum tamen secundum intellectum Cardinal. & Ioã. Imol. post illam interlocutoriã, sperãda erat sentẽtia super possessorio, & ante illius probationẽ poterat Archiepiscop⁹ probare abiurationẽ.

Quinta igitur vera, & noua concordia sit, hoc cap. agere de abiuratione opposita per viam exceptionis, illud autem per viam actionis. Nam est ipsius cap. contextu clare colligitur, quod Archiepiscopus, qui abiurationẽ allegabat erat actor, & petebat quædam iura, quibus vtebatur Archidiaconus, dicens illa ad se pertinere, ac fuisse renunciata, & abiurata per Archidiaconum, & ita is erat reus, & negabat intentionem Archiepiscopi. Nec obstat, quod ex illa sententia, quam interlocutoriam Papa appellat, clare colligitur, Archidiaconum petiisse defendi se in possessione illorum, ne lite pendente super proprietate turbaretur in sua possessione, & ne quidquam cõtra ipsum innouaretur. Quoniam ex nulla parte illius cap. colligitur, quod contra illam petitionem vlla renunciatio, vel abiuratio fuisset obiecta per viam exceptionis: & constat, remedium per viam actionis in iudicium deductum, etiam si habeat vim repulsionis, non sufficere ad repellendum, si etiam per viam exceptionis non opponatur, arg. cap. fin. de ordi. cogn. quatenus probat, spolium per viam actionis deductũ non repellere agentem de spolio, quem tamen repelleret per viam exceptionis propositum. Non etiam obstat, quod videmur diutinare, eo quod cõtextus illius cap. non habet, non fuisse oppositam abiurationem per viam exceptionis, quia sufficit, quod nõ habeat fuisse oppositam: cum quod non probatur factũ præsumatur non esse factum. cap. cum in iure peritus. de offic. delegat. & l. 1. C. de mandat. princ. Ex hac cõcordia colligitur limitatio memorabilis huius cap. scilicet, vt non procedat quando abiuratio per viam actionis opponeretur. 4

Sexta eadẽque noua concordia sit, quod illud cap. cum venissent. agit de abiuratione opposita agẽti remedio attentatorum, seu officio iudicis descendente ex edicto, vt lite pendente nihil innouetur: hoc vero cap. de abiuratione oppositа agenti interdicto vnde vi. Quę confirmatur primo ex eo, quod contra agentem interdicto vnde vi, multa possent obiici, quæ cõtra agentem remedio attentatorum nõ possunt, præsertim in materia beneficiorum, vt manifeste colligitur ex Inno. in cap. dilecte. de maiori. & obedi. & cap. bonæ. de appe. & cap. cum teneamur. de præb. vt late declarat Rota in decis. 14. in nouis. quæ in noue rubric. est 2. de restit. spoliat. & latius Pan. & alij, vbi latissime Perus. in d. cap. bonæ. Nam vt cætera prætermittam, quoad propositum nostrum, est illud singul. quod contra agentem via attentatorum, non potest obiici defectus tituli colorati, qui tamen potest cõtra agentem vnde vi, vel alio remedio possessorio, secundum plerosque omnes. Secundo confirmatur hæc cõcordia, quod licèt etiam agentem remedio attentatorum repellat defectus notorius proprietatis, quamuis non defectus colorati tituli, vt tradit Rota. in illa decis. 14. siue 2. in nou. rubr. de rest. spol. tamen in casu illius cap. cũ venissent. non erat talis defectus notorius 5 proprietatis, vt palam est. Tertio facit, quod licèt ibi non ageretur remedio attẽtatorum, per quod nouata lite, vel appellatione pendente reuocaretur in pristinum statum, agebatur tamen, ne quid lite, vel appellatione pendente nouaretur, quod fauorabilius videtur, cum proprius iura tueãtur quem in possessione iam habita, quam restituant ad habendã, argumẽto prin. ea. quemadmodum. de iureiur. & eorum quæ habentur in l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pactis. & l. patre furioso. ff. de his, qui sunt sui, vel alie. iur. Quarto facit, quod quemadmodum supra in 10. concordia primæ oppositionis diximus, ideo contra agẽtem de spolio non posse obiici renunciationem iuratam post illud factam, quia præsumitur malitiose id fieri, donec restitutio fiat: ita posset dici malitiose videri eum opponere obiectionem, qui ob eam vult innouare, lite pendente, vel innouata, ne reuocẽtur defendere. Secundum quam concordiam est ibi tex. singul. à nemine perpensus, probans, contra agentem remedio attentatorum non esse admittendam abiurationem spontaneam, præsertim cum ageretur, ne aliquid innouaretur. Quæ est æquissima conclusio & nouissima pulchre limitans huius cap. decisionem. 6

Septima concordia eademque noua, & singularis sit, quod ille tex. loquitur de abiuratione, quam dicebatur fecisse Archidiaconus, antequam adipisceretur possessionẽ Archidiaconatus timore impediмẽti adipiscendi eam, vt clare constat ex versicul: *Inter alia*, & ita perinde præsumitur præsumptione iuris, & de iure coacta quoad iuberetur defendi, sicut abiuratio, quæ allegatur facta post spolium, de qua in decima concordia primæ difficultatis dictũ est. Ita, quod eodem modo possit conciliari hoc cap. cum cap. cũ venissent. sicut cum cap. præcedẽti, & ita ibi sit tex. sing. à nemine vmquam perpensus. Quod sicut abiuratio, quæ allegatur facta post spolium non obstat petenti restitutionem: ita neque abiuratio facta ante adeptam possessionem ob timorẽ ipsius impediendæ: quę noua & singularis est, confirmariq; posset ex eo, quod dans aliquod, vt aliud maius sibi debitum adipiscatur repetere potest. l. fin. & l. 2. ff. de cõdictio. ob turp. caus. Immo & remittens partem debiti malo debitori, vt reliquum sõluat repetere potest illud per prædictam condictionem secundum Alex. & Ias. in d. l. fi. allegãtes in hoc Iacobum de Aren. qui in meo libro super illa l. non scripsit, & promittens operas, dum manumittitur, ei, qui eum tenebatur manumittere, metu promittere videtur. secundum Bal. per illum tex. in l. 2. num. 2. C. de oper. liber. neque abs re. quoniã qui aliquid mali eligit, quo maius vitet, iusto timore id elegisse videtur, iuxta l. metum. 1. ff. de eo, quod met. caus. & latius per nos anno præsẽti traddita in c. si vero. de iureiur. cũ definitionẽ iusti met⁹ declararemus. 7

Octaua concordia noua item sit, quod illud cap. non agit de renunciatione beneficij, sed aliorum iurium, & libertatum pertinentium ad beneficium: hoc vero ad renunciationẽ beneficij, quæ longe differunt cum per hanc perdatur, secundum cõmu. titulus, & color tituli, quo carenti non fit restitutio beneficij, iuxta d. gloss. singul. Clem. 1. de caus. poss. nõ autem per renunciationem aliorum iurium pertinentium ad beneficium, cuius tituli ratione possidẽtur. Quod verum arbitror in renunciatione saltem non iurata, cum contrarium nusquam probetur, & ita limitatur hoc capit. ne procedat in renunciatione saltem non 8 9

iurata

iurata iurium pertinentium ad beneficia ecclesiastica. quæ memorabilis consideratio est. 10

Nona item & noua concordia sit, quod illud cap. agit de renunciatione, propter quam non destitit insistere rei renunciatæ renuncians: hic autem de renunciatione propter quam destitit insistere rei renunciatæ, inter quas est maxima differentia. Quia tunc demum obstat exceptio renunciationis agenti possessorio, cum per eam perditur possessio, & illa occupatur ab alio, antequam renuncians eam iterum accipiat, vt in 7. oppositione clare ostendemus: at licet quis renunciet proprietatem alicuius rei, non videtur propterea renunciare possessionẽ, iuxta gloss. sing. in l. si quis vi. §. differentia. ff. de adquir. possess. quando saltẽ non desistit propterea insistere ipsi rei renunciatæ, vt Alexan. post Imol. cum communi ibi resoluit, & pro eis esset casus singul. in d. cap. cum venissent. iuxta hunc intelligendi modum, saltem in se verisimum, quo singulariter limitatur hoc cap.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio tractata ante sententiam coram vno iudice, non potest coram eodem post illam iterum tractari.*
2 *Exceptio renuntiationis vnius tituli non repellit agentem super spolio ratione duorum titulorum.*
3 *Titulis pluribus eiusdem beneficij niti quis potest, non solum defendendo, sed etiam agendo.*
4 *Tituli saltem colorati defectum obijcere potest agenti adipiscendæ quilibet clericus ecclesiæ, cuius est illud.*
5 *Sententia qua iudicatur, vt titulus agentis suum sortiatur effectum, videtur lata super interdicto adipiscendæ, non recuperandæ.*
6 *Abiuratio quæ obstat agenti adipiscendæ, obstabit agenti recuperandæ.*
7 *Abiuratio non admittitur etiam contra agentem adipiscendæ, cum conijcitur malitiosè opponi.*
8 *Malitia opponentis in cap. post electionem. de concess. præben. vnde conijciebatur noue.*
9 *Malitia leuius præsumitur contra opponentem abiurationem aduersus agentem possessorio, quam petitorio.*
10 *Multa noue collecta ex cap. Post electionem, de concess. præbend.*

OPPOSITIONIS TERTIÆ SEPTEM SOLVTIONES.

IN Patres grauissimi, secundum arietem exceptum: vertat ergo suas nostra λογομαχία vires in 3. oppositionem, quæ petit concordiam inter hoc cap. & cap. post electionem de concess. præbend. quatenus habet, cuidam agenti interdicto, & cuiusdam beneficij possessionem quærendam, fuisse obiectam renunciationem & abiurationem, quæ tamen non obstitit, quo minus in possessionem petitam induceretur. Quam difficultatem repellere conata gloss. hic, & ibi in verb. resignationem, & in gloss. final. respondit, illud agere de abiuratione obiecta, sed non probata: hoc vero de obiecta, & probata: & ideo hic obstitisse, non aut ibi. Quæ solutio vera quidem est in se. Quoniam paria sunt, non allegare, ac allegare, & non probare, iuxta gloss. cap. 2. de consuet. lib. 6. arg. l. duo sunt Titij. ff. de testam. tut. & cap. si sacerdos. de off. ord. At hæc concordia non congruit, immo repugnat illius cap. con- 1 2 3

Universidad de Deusto
Biblioteca

sua plurimum interesse, ne alter possessionem adipiscetur. Tum, quia non solum is, qui allegat beneficium esse suum, sed etiam quilibet clericus ecclesiæ, cuius est beneficium, potest obijcere defectum tituli ei, qui possessionem eius tentat adipisci, ne beneficia tradantur non habentibus veram, vel saltem apparentem institutionem canonicam, vt est casus singul. in cap. ex parte. de consess. præb. adiuncto dicto Innoc. probato per Imol. ibidem nu. 8. Facit cap. accedens. de accus. cap. 1. de eo qui mitti. in poss. caus. rei seruand. & cap. 1. de regul. iur. lib. 6. cum annotatis in eis. Et proprius ea, quæ habentur per Innoc. gloss. & omnes in cap. cum olim. de testibus, & in cap. cum ecclesiasticæ. de exceptio, & cap. si quis presbyterorum. de rebus ecclesiæ.

Quartam concordiam sensit glos. fin. illius cap. quatenus probat, actum fuisse ibi interdicto possessorio, & intelligit recuperandæ, quia pro suo dicto allegauit cap. sollicite. præcedens hoc: quem intellectu reprobat quidem Panor. ibidem, quatenus non conuenit litteræ, sed sentit in se verum esse, & Imol. super gloss. in verbo resignationem. num. 14. expresse ait, verum esse in se, licet dicat non conuenire litteræ. At nobis videtur primum falsum esse in se, quoniam ex illo sequitur, agentem interdicto vnde vi, seu de recuperanda possessione beneficij ecclesiastici non posse repelli abiurationis exceptione, quod palam est contra hunc tex. & communem omnium opinionem. Neque obstat cap. 2. supra eod. cui nititur illa gloss. nam illi in prima oppositione late respondimus. deinde ineptum esse hunc intellectum constat: tum quia necunde apparet, vt ibi ait Innoc. in fine, eum, contra quem opponebatur renunciatio, habuisse vmquam antea possessionem: tum, quia constat, cum non fuisse ad eam admissum, eo, quia Papa ibi solum pronunciauit, vt institutio illi agēti facta fortiretur effectum: id est vt virtute illius apprehenderetur possessio. Etsi actum fuisset recuperādæ pronunciasset, vt ei possessio restitueretur. arg. cap. licet. de sim. cap. qualiter & quando 2. de accusationibus.

Quinta concordia, quam Panor. & Ioan. Imol. ibi probant, est, scilicet, quod ibi agebatur possessorio adipiscendæ, quod habet priuilegium ne exceptio requirēs altiorem indaginem ei obster. Contra quem facit, quod interdictum recuperandæ maiora priuilegia habet, quam interdictum adipiscendæ. per gloss. cap. 1. & alia quæ ibi diximus supra eodem: & contra agentem interdicto recuperandæ in beneficialibus admittitur abiuratio spōtanea, per hoc cap. secundum omnes: ergo etiam contra agentem interdicto adipiscendæ. Facit item, quod contra interdictum adipiscendæ admittitur exceptio nullitatis tituli, cap. cum olim. de caus. possess. ergo à fortiori defectus eiusdem, qui concluditur ex renunciatione.

Sexta igitur, quæ Innocentij est, quamque aliqua ex parte sensit gloss. final. ibi per illa verba: *Et ideo, &c.* sit, quod illud cap. agit de abiuratione calumniose, ac malitiose, hoc est causa differendi possessionis adeptionem obiecta: hoc autem de ea, quæ sine malitia obijciebatur. Contra quam tamen concordiam facit primo, quod ex nulla parte illius cap. colligi potest, allegationē illam fuisse malitiosam: & in dubio non est præsumenda malitia, neque dolus l. merito. ff. pro soc. cap. estote misericordes. de reg. iur. secundo, quod ille tex. aliquid speciale continere videtur contra opponentem aliquid agenti super possess. At etiā opponens aliquid malitiose contra agentem petitorio repellitur, vt etiam Innoc. ipse singularissime ibi dixit, probatus per omnes ibidem, & multos alios. quod post & vltra Decium retulimus in cap. licet. de probat. Tertio quod secunde oriretur præsumptio malitiæ maxime, vt ait ibidem Innoc. quem sequitur Imol. col. 4. oriretur ex eo, quod non est verisimile, quem sponte renūciare suo beneficio. cap. super hoc, de renun. Sed hoc videtur falsum: tum quia hoc consequeretur, malitiosam quoque præsumendam esse omnem allegationem pacti de non petēdo remissionem & donationem, quoniā in dubio nemo præsumitur donare, nec iactare bona sua. l. cum de indebito. ff. de probat. Neque dicas aliud esse, cum agitur plenarie super proprietate, aliud cū summarie super possessione: tum, quia in hoc nostro cap. super possessorio agebatur, & tamen renunciationis obiectio nō fuit reiecta, tamquam malitiosa: tum quia pactum de non agendo interdicto vnde vi non præsumitur malitiose opponi contra eum, qui eo agit. l. si vnus. §. pacta quæ turpem. ff. de pactis, & Rota in decis. 401. in nouis quæ in noue rubr. est 18. de restitut. spoliat.

Defendendo tamen hanc solutionem, quæ nobis videtur omnium verisima, simul & vtilissima, respondeo ad horum primum, quod illa malitiæ allegationis præsumptio, nascebatur ex multis cōiecturis simul coniunctis. primo, quod allegabatur renunciatio beneficij. secundo, quod allegabatur ab eo, qui nitebatur titulo longe posteriori, & habito à nō potente illum conferre iure communi. tertio, quod per consecutionem allegabatur ab eo qui secundum ius commune præsumebatur intrusus. quarto quod hoc faciebat contra eum, qui nitebatur titulo ordinarij. quinto, quod allegabat contra agentem interdicto adipiscendæ possessionis. sexto, quod allegabatur renunciatio, lite pendente, facta.

Ad secundum concedimus, neque dolum: neque malitiam in dubio præsumi: at negamus esse dubiū, cum tales coniecturæ sufficientes concurrunt, quales ibi concurrisse, in solutione proximi argumenti præcedentis, iam dicebamus.

Ad tertium concedimus, aliquid peculiare, & speciale significari ibi circa exceptionem abiurationis oppositam agenti possessorio: sed negamus id consistere in eo, quod malitiose obiecta non admittatur contra illum, quoniam non esset admittenda, etiam contra agentem petitorio, si præsumeretur taliter opposita: sed in eo, quod minor præsumptio malitiæ, sufficit ad repellēdam oppositionem obiectā agenti possessorio, quam obiectam agenti petitorio. In hoc enim casu sufficit leuis, in illo necessaria est vehemēs, vt singularissime dixit ibidem Innoc. Pro cuius nos dicto allegamus tex. singularem in cap. præcedenti intellecto iuxta nonam, & nouam concordiam in prima oppositione traditā inter hoc cap. & cap. præcedens, adiuncto cap. super hoc. de renunciat. Nam contra agentem possessorio recuperandę non potest opponi exceptio renunciationis post spolium facta: quia vehemens præsumptio, est eam malitiose oppositam, vt habet cap. præcedens: contra vero agentem petitorio sic, vt satis probat cap. illud. super hoc. quia leuis est illa, quæ ibi præsumi potest malitia. Ad quartum concedo considerationem illam Innoc. probatam per Imol. non esse veram, vt argumentum con-

uincit: sed nihil ex eo cōtra nos colligitur, vt palā est.

Ex hoc intellectu postremo, eodemque vero, & apto colliguntur sequentia. Primo, in illo cap. post electionem. H. qui obtinuit egisse possessorio. Secundo, illud possessoriū non fuisse recuperandæ. Tertio, male dicere glos. ibidem verbo, *confirmari*, illum H. egisse etiam petitorio, quod Panor. quoque & Imol. ibidem damnarunt, licet eam Car. probasset ibidem, & Cald. consil. 7. de electio. Quarto, obiectionē, quæ vehementer præsumitur malitiose opponi, non esse admittendā etiam, contra agentem petitorio. Quinto, minorem præsumptionem malitiæ, sufficere ad repellendam obiectionem oppositam agenti possessorio, quàm agenti petitorio. Sexto, renunciationis obiectionem non esse admittendam contra agentem possessorio, quando præsumitur malitiose opponi. Septimo non ex eo solo præsumi malitiam, quod allegetur renunciatio beneficij etiam contra agentem possessorio. Octauo multas fuisse ibi coniecturas, vnde illa præsumptio nascebatur. Nono facilius præsumi malitiā contra eum, qui opponit agenti possessorio, quàm cōtra eum, qui opponit agenti petitorio.

SVMMARIVM.

1 *Renunciatio spontanea, & meticulosa non sunt paris effectus.*

OPPOSITIONIS QVARTÆ SOLVTIO.

QVAM ter hoste fugato, Patres amplissimi, oratio animosior effecta trophæis, facili negotio tollet quartam oppositionem, quæ iustam petit concordiam inter hoc cap. & cap. ad aures. de his, quæ vi. qua parte habet renunciationem iuris per electionem quæsiti, non obstare electo. Nam respondere possum, illud cap. agere de renunciatione ad terrorem populi, & it a metu facta. quod palam colligitur ex illo cap. ibi: *Ad terrorem laicorum renunciauit.* & paulo post: *Renunciatio ad terrorem laicorum facta.* Nostra vero conclusio de renunciatione sponte facta, quod palam colligitur ex illis verbis: *Si vobis constiterit, quod præfatus P. nullo metu, vel vi coactus, sed sponte prælibatam ecclesiam taliter abiurauit.* Pro qua solutione facit cap. præcedens, qua parte definit, renunciationem post spolium factam, non esse admittendam contra agentem interdicto vnde vi ad possessionem beneficij recuperandā: quia præsumitur metu facta: à fortiori ergo non oberit, si constet metu esse factam. qua ratione autem defendi possit hæc differentia, monstrabit quintæ, quæ sequitur, oppositionis solutio.

SVMMARIVM.

1 *Renunciationem metu factam non valere, quæ ratio potissimum olim persuasit auctori, & quæ capitula.*
2 *Renunciationem metu factam valere, vel non valere plurimum refert, contra Decium.*
3 *Fortunius laudatus.*
4 *Electio metu facta ipso iure nulla.*
5 *Electio solum dat ius ad rem.*
6 *Matrimonium tam spirituale, quàm carnale metu contractum, nihil valere.*
7 *Verbum, decernimus, ius nouum significare.*
8 *Intellectus clem. 2. §. Sane. de pœnis.*
9 *Peccāt magis, cæteris paribus, qui bis peccāt, quàm qui semel.*
10 *Intellectus verborum cap. super hoc. & cap. Ad audientiam. de his, quæ vi. & clem. 2. de pœnis, inter se collatorū.*
11 *Iuramentum meticulosum valet, nisi cum interponitur super actu alioqui nullo, secundum communem, quæ an sit vera, alibi disputatur.*
12 *Renunciatio coactæ quare non impedit restitutionē, etiam in casu, quo spontanea impediret.*
13 *Renuncianti metu beneficium non restituitur illud, ante recisionem renunciationis saltem tacitam.*
14 *Intellectus cap. Ad aures. de his, quæ vi. fortificans intellectum nouum huius cap. & cap. præcedentis.*
15 *Iudicem, qui iubet restitui beneficium ei, qui renunciauit illud, eo quod metu renunciasset, tacite rescindere renunciationem.*
16 *Dolor peccatorum prius natura, licet non tempore sit contritio, quàm remittat peccata.*
17 *Restitutionem beneficij metu renunciati petens, tacite videtur petere renunciationis recisionem.*
18 *Restitutionem beneficij petere posse quem aliquando, licet confiteatur nullum se titulum cum petit habere.*
19 *Renunciatio non omnis tollit possessionem.*
20 *Renuncians etiam metu beneficium, non potest vti eius fructibus, donec expresse, vel tacite restituatur. Et ideo nec tenetur dicere preces horarias. num. 21. Neque ordine sacro insigniri ob titulum illius beneficij. nu. 22.*
23 *Electionem metu factam nullam esse, cur non concludit, renunciationem quoque nullam esse.*

OPPOSITIONIS QVINTÆ SOLVTIO.

Renunciationem metu factam tenere.

AD quintam ergo oppositionem transeamus, quæ vno, & eodem impetu fertur in tex. nostrum, & solutionē primæ & quartæ oppositionis, quatenus præsupponunt differentiā inter renunciationem beneficij coactam, & voluntariam. Fertur inquam, eo iaculo validissimo, quod eadem ratio omnino militare videtur in renunciatione metu facta, quæ in spontanea. Quoniā vtraque tenet, & per vtramque perditur beneficium ipso iure, & consequenter per vtramque perditur titulus, & color eius. per ea, quæ in propositione huius quintæ oppositionis, & aliorum vnà cum prima citauimus. ergo renunciatio, quæ est, vel præsumitur metu facta, obest petenti restitutionem, cum constet, sponte factam obesse: quod est contra hunc tex. & prædictas duas solutiones. Hæc oppositio adeo nobis visa est grandis in hunc diem, ab eo, quo primum eam Salmanticæ mouimus, vt ad eam soluēdam necessarium putauerimus negare communem illam, de valore renunciationis meticulosæ, opinionem, receptam ab his, quos in huius 5. oppositionis propositione retulimus: & tenere contrariam, scilicet, renunciationem metu factam non esse validam, & per eam non vacare ipso iure beneficium. ad quam tenendam mouebamur, primo necessitate soluendi hanc oppositionem, cui aliter satisfieri non posse videbatur: deinde, quod licet nemo hac ratione vtatur, multi tamen sunt in prædicta opinione, scilicet Rota 374. quæ in nouiss. rubrica. est 5. de renunc. in nouis. dicēs, renunciationem metu factam non valere ipso iure, neque per illam perdi beneficium, licet renuncians possit agere, vt rescindatur illa renunciatio. Et in decis. 403. quæ in noue rubricatis est 7. de renuncia. in nouis. aiens, renunciationem factam in manibus Episcopi ordinarij ad liberandum fratrem de carcere, in quo alioqui mortuus fuisset, non valere. Idem tenuit

Universidad de Deusto
Biblioteca

Anton. in cap. ad aures. de his quæ vi. q.6. num.2. In quod etiam inclinauit Innoc. ibidem, & in cap. super hoc de renunciatione, & Hostiens. in summa tit. de renunciatione. §. qualiter. vbi expresse dicit, renunciationem beneficij voluntariam & liberam esse debere, aliàs non valere. Decius etiam satis inclinat in hanc opinionẽ in cap. 2. de rescrip. nu. 4. & consi. 209. col. 2. dum ait, nullam esse huiusmodi renunciationem, aut reuocandã. Quamuis non satis caute loqui videri possit in d. consil. dum ait, parum referre, an sit nulla, an reuocanda, cum plurimũ referat. Quod non obscure demõstrant tot decisiones Rotæ super ea re factæ, ac aliquot corollaria infra deducenda. In ead. etiam opinione est Fortunius totius Cantabriæ, ac omnium, qui linguam suximus Vasconicam clarissimum decus, qui moribus ambiguum maior an ingenio fuerit in lib. de vltimo fin. illat. 1. nu. 290. & consequentibus: at eius opinio parum nobis commodat: quia secundũ eum, etiam alia omnia metu facta sunt ipso iure nulla, canonica æquitate attenta.

Omissis tamen doctorum sententiis, quæ negari possunt, quæque frequenter plus turbant, quàm illustrant veritatẽ, & frequenter ingenia, præsertim acutiora, tum discentium, tum docentium, confundunt, singulariter & irrefragabiliter mihi videbatur tertio loco, facere hoc capitulũ, quatenus à contrario sensu probat, tantam differentiam inter coactam, & spontaneam renunciationẽ, vt per coactam non impediatur restitutio, per spontaneam autem sic. Quæ tamen differẽtia stare non posset, si metu facta valeret: quoniam etiam per eam impediretur restitutio, quia per eam quoque non minus perderetur titulus, & omnis color eius & possessio, quàm per spontaneam. Et carenti titulo vero, vel colorato, non est restituendum beneficium ecclesiasticum, secundũ gloss. illam vnicam & à toto mundo receptam. clem. 1. de caus. poss.

Quarto facit cap. præcedens, quod in sensu satis directo non solum habet id, quod hoc cap. scilicet, renunciationem, quam cõstat metu factam, non impedire restitutionem, sed neque illam, quæ præsumeretur metu facta. Ratio enim, quare ibi renunciatio non impediuit restituentem expressa in textu, illa est, scilicet, quia non est verisimile, quod spõte ius suum renunciauerit, qui renunciauit spoliatus: ergo renunciatio, quæ præsumitur metu facta non impedit restitutionem. Horum duorum capitulorum inductionibus hanc opinionem nõ solum persuasimus auditorio nostro Salmanticæ abhinc circiter tresdecim annis, cum in hoc tit. interpretando concurremus illi magno, doctissimo, nec minus pio viro, cognomẽto Montemaior, cathedrã primariæ functionis magna cum laude tunc regenti, sed etiam auditorio ipsius. Neque fuit vllus, quem sciam, qui in illa, vel alia academia huic inductioni satisfaceret. Quare idem tenuimus etiam anno superiori, cum hoc idem cap. ordinarie in hac florentissima prælegeremus.

Quinto pro ead. facit cap. ad aures. de his quæ vi. quatenus probat, renunciãti metu ius sibi per electionem quæsitum, non obstare illam renunciationem, quo minus illi ecclesiæ præficiatur. Sexto cap. ad audientiam. eod. tit. de his, quæ vi. quatenus loquens de renunciatione beneficij metu facta, ait, eam robore firmitatis carere debere. Septimo facit cle. 2. de pœnis, quatenus habet, renunciationẽ factam à coniecto in carcerem, donec id faciat, nullius esse momenti: & ead. ratio videtur de omni alia, quæ iusto metu extorquetur. Octauo facit, quod electio metu facta, est ipso iure nulla, iuxta illum tex. pulcherrimũ cap. vbi periculum. §. cæterum. de electio. lib. 6. & glo. memorabilem, quæ 4. est cap. bonæ. 1. de elect. non nullis putatam singularem, & iuxta cap. in nomine domini. 23. dist. & cap. 1. & cap. si quis pecunia. 79. dist. & iuxta ea, quæ tradit Inn. in cap. quod sicut. de elect. ergo etiam renunciatio. Tum, quia contrariorũ eadem est disciplina, iuxta late tradita per Aretinum & nouiores in rubrica ff. de adquir. possess. Tũ, quia in electione agitur de iure quærendo, & in renunciatione de quæsito perdendo, quod difficilius fit, arg. l. patre furioso. de his qui sunt sui vel ali. & cap. dilectus. de spon. Nono, quod matrimoniũ carnale metu contractũ ipso iure est nullum. cap. cum locum. & cap. veniens. de spons. & etiam spirituale. Nam ingressus religionis factus per metum non tenet cap. 1. de his quæ vi. ergo & diuortium & dissolutio tam carnalis, quàm spiritualis metu facta nulla erit: quoniam ea, quæ requiruntur ad actus compositionem videntur requiri, etiam ad eius depositionem. arg. l. si vt proponis. C. de nupt. & cap. degradatio. de pœn. lib. 6.

His tamen non obstantibus re altius excogitata cõtrariam, quæ communis est, opinionem amplectimur, & tenemus renunciationem beneficij metu factam ipso iure valere. Primum, quia communis est, & eam affimauerunt Domini Rotæ, & alij quam multi, quos retulimus in huius quintæ difficultatis propositione num. 7. Deinde quod in cap. Abbas. & cap. ad audientiã. de his quæ vi. agitur de renunciatione beneficij metu grauissimo facta, in qua tamen nihil speciale inducunt, neque declarant: immo ex regula generali omnium aliorum metu factorum respõdetur, esse in irritum reuocanda, vt habet cap. Abbas. vel quod robore firmitatis debẽt carere, vt habet cap. ad audientiam. & ita præsupponunt idem de illa, ac aliis metu factis regulariter esse iudicandum. cum ergo metu facta regulariter teneant, licet rescindi possint, secundum cõmunem sententiã, de qua hoc anno non nihil dixi in cap. si vero. de iureiur. & latius in d. cap. Abbas. abhinc 27. annis in illa clarissima Tholosatũ academia, consequi videtur secundum eandẽ dicendum, renunciationem quoque beneficij metu factam validam quidem licet rescindẽdam. Hoc eodem fere modo induci potest d. cap. si vero. attento principio, quod de omni refutante ius suum metu, loquitur, & perpenso fine, qui de renunciatione beneficij agit. Tertio facit Clem. 2. de pœnis. in §. sane. quatenus innuit, aliquid noui per eum induci super renunciatione beneficij facta metu, ab ecclesiastico detento per laicos, donec eam faceret: tum, quia habet verbum: *Decernimus*, quod suapte natura iuris noui inductionem significat. iuxta sex glo. quarũ prima est in cap. eos. de sententia excõmuni. lib. 6. Secunda in clem. fi. de æta. & qualit. Tertia in cle. 1. de causs. pos. Quarta in cle. 2. de app. Quinta in clem. per litteras. de præb. Sexta in clem. 2. de reb. ecclesiast. nõ alien. Tum, quia exprimit illã nullius esse omnino momenti, non obscure innuens secundum iura quidem antiqua esse alicuius, licet rescindi possit, secundum autem illud, nullius, omnino.

Neque obstat replicatio Fortunij in d. libro de vltimo fin. illat. 21. nu. 290. & consequentibus, scilicet eundem casum esse illius clem. & illorum duorum

capitulorum, Abbas. & ad audientiam. & eandem rationem & eadem verba in effectu. Quæ res mouit ipsum ad dicendum doctores aberrare à veritate, & falsos esse in hoc antiquos. Non, inquam, hæc obstant quoniã primo non est idem casus. Nam illa clem. nõ loquitur, vt ille putauit, de omni renunciatione metu potestatis sæcularis facta, sicut illa duo alia cap. prædicta satis loqui videntur: sed solum de facta per detentionẽ potestatis sæcularis, quoad eam faciat, quod differt à superiori, tanquã species à genere. siquidem omnis renunciatio, per detentionem violẽtam potestatis sæcularis, quoad ea fieret facta, est renunciatio facta metu potestatis sæcularis: non tamen contra, omnis renũciatio facta metu potestatis sæcularis, est renũciatio facta per detẽtionem potestatis sæcularis, quoad illa fieret. Secundo nõ est eadem ratio specialitatis, quoniã ratio specialitatis illius clem. assignata per Panor. in cap. Abbas. de his quæ vi. col. fi. non est ea, quã tribuit ei Fortunius, scilicet quod metu potestatis sæcularis est facta: sed quia per detẽtionem potestatis sæcularis, quoad resignaret, est facta. Quam non esse eandem ex proxime dictis constat. Et quia maior quædã audacia, & libertatis ecclesiasticę offensio est, detinere clericum quoad renunciet, quod idem est ac ipsum in carcerem priuatum, vel publicũ conicere quam alio genere metus ad id faciendum cogere: quia eo casu bis peccatur, scilicet detinendo, siue in carcerem coniiciendo, & in cogendo metu ad renunciandũ: in alio vero semel, scilicet metu cogendo: & cęteris paribus, quo maior est numerus delictorum, maior est offensio cap. 1. de pœnit. d. 5. vbi latius scripsimus, & facit cap. 1. de treug. & pac. & authenti. defuncto. C. ad Senatus consul. Tertull. Tertio non sunt eadẽ verba. Quoniam in d. §. Sane. ponuntur illa verba: *Nullius omnino decernimus esse firmitatis*, quæ palã significant actus nullitatem: in cap. autem Abbas. illa: *Metu facta debere in irritum reuocari*. quæ potius sonant actum valere, quàm non valere. cum id, quod non est, nequeat reuocari, vel irritari. l. nã & si. ff. de iniust. rup. & irri. & cap. ad dissoluendum. de spons. impuber. In cap. autem ad audientiam. ponuntur illa verba: *metu facta carere debere robore firmitatis*, quæ longe minus significant, quàm illa. *Nullius sint firmitatis*. Quoniam verba illa: *Debere carere robore*. etiam secundum significationem propriam congruere possunt carentiæ & priuationi faciendæ per sententiam: cum tamen illa verba, *nullius esse firmitatis*, soli actus nullitati cõuenire queant, secundum saltem propriam significationem. arg. cap. ad aures. cum ei annotatis de rescrip. Cum ergo verba cap. super hoc proprie actui valido congruant: verba vero illius clementinæ proprie inualido, & verba cap. ad audientiam. vtrique, consequitur, nos esse eadẽ verba, etiam illorũ trium capitulorum.

Quarto principaliter facit, quod licet regulariter iuramentũ metu cogente factum sit validum secundum commun. per cap. verum. de iureiu. Fallit tamen quando interponitur super actu nullo, & à iure reprobato per cap. cum contingat. de iureiur. & cap. quãuis pactum. de pactis. lib. 6. & cap. licet. de iureiur. eod. lib. & authen. sacramenta pub. C. si aduers. vend. secundum Vincentium relatum, & valde laudatum. per Pan. in cap. cum contingat. col. 2. de iureiur. communiter receptum, vt ait Franc. in d. cap. quãuis. col. 4. & Felyn. in cap. 2. & cap. si vero. de iureiur. at iuramentum interpositum super renunciatione beneficij metu facta, valet. dicto cap. si vero. ergo illa non est nulla. Quæ argumentatio neruosissima est, nisi negetur illa Vincentij opinio, quã tractauimus hoc anno in cap. si vero. de iureiur. Quinto facit, quod iuramẽtum de nõ repetendo beneficium metu renunciatũ, valet, d. cap. si vero. at si renunciatio non valeret, tale iuramentum illicitum esset: quoniam in effectu esset iuramẽtum de non inseruiendo beneficio suo: quod est contra iura, scilicet cap. relatum. & cap. conquerente. de cleri. non resid. & per consequutionẽ non valeret. Regul. Non est obligatorium de reg. iur. in 6. Sexto facit, quod si renunciatio non valeret, consequeretur, eũ, qui metu renũciasset teneri ad pronunciandas preces horarias, etiam si numquam illud recuperaret, quoniã vere habet beneficium eccleiasticum: & omnis qui illud habet tenetur ad id faciendũ. cap. fi. 92. dist. iuxta lati° tradita per nos in Enchirid. De Orat. siue rep. cap. Quando. not. 7. nu. 2. & consequentibus, de consecr. dist. 1. quod tamen videtur absurdum. Septimo facit etiam, quod sequeretur eum, qui metu renũciauit beneficio suo, posse absque alio patrimonio, & beneficio ordine sacro insigniri, quod non videtur concedendum.

Non obstant illa nouem, ob quæ multo tempore cõtrariæ adhæsimus opinioni. Ad quorum primum respõdemus negando, quod eadẽ ratio militet in renunciatione coacta, quæ in spontanea ad impediendam restitutionem, dato & concesso, quod renunciatio coacta sit valida per ea, quæ in solutione tertiæ & 4. mox dicemus. Ad secundum, quod doctorum auctoritati nititur, respondeo. Primũ, eam non esse necessariam. cap. ego solis. 9. dist. Deinde, quod multo plures sunt in cõtraria, & cõmuni, quàm sustentamus opinione. Ad tertium, & quartum quæ fundantur in hoc cap. & præcedenti, quorũ hactenus solutio idonea mihi nusquam occurrerat, respondeo, cõcedendo per hæc duo capitula significari illam grandẽ differentiam inter renunciationem spontaneam, & coactam, scilicet, quod spontanea quandoq; saltem impediat restitutionẽ possessionis beneficij, quod quando contingat dicemus in oppo. 7. non autem coacta etiam his casibus, quibus impediret spõtanea: negando tamen huius differẽtiæ rationem, & causam esse, quod altera sit valida, & altera inualida & nulla: sed secundum aliam longe diuersam, scilicet quod spontanea rescindi nequeat, coacta vero sic. Et cõsequenter concedendo, renunciantem metu beneficium non esse restituẽdum illud, ante rescisionẽ talis renũciationis metu factæ. At negando, quod in casibus horũ duorum capitulorum restitutio debuerit fieri, aut facta fuerit immediate ante rescisionem renunciationis tacitam, vel expressam. Nam in hoc cap. solum indirecte, & à contrario sensu probatur, renunciantem metu non esse negandam restitutionem. An autẽ illa immediate ante renunciationis metu factæ rescisionem, an post debeat fieri, non exprimit: & ita per alia iura potest intelligi, eam esse faciendam post renunciationis rescisionem. In cap. præcedenti etiam solũ probatur, contra eum, qui spoliatus renunciauit, non esse admittendos testes, ad probandam renunciationem fuisse spontaneam, antequam restituatur: quia præsumptione iuris, & de iure, præsumebatur coacte facta, quoad restitutio fieret. An autem hæc fieri debeat ante rescisionem, an postea nihil aperit: & æque apte potest intelligi de facienda post rescisionem re-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nunciationis, ac de faciẽda ante: ergo vt aliis iuribus concorder intelligendum erit, de facienda post eam
15 resc̃issam, quæ est singularis vera, & noua declaratio. Quæ quidem responsio pulchre cõfirmatur per cap. ad aures. de his quę vi. quatenus habet, cum, qui metu renunciauit electioni de se factæ posse præfici illi ecclesiæ, non obstante illa renunciatione, etiam ex iure antiquo, secundum Abbatem, & Panor. communiter probatos. At intelligendum est illud secundum eosdem, facta restitutione aduersus illã renunciationẽ, quæ plane expositio est quã simillima nostræ. Ex quibus infertur primo, solutio quinti cõtrarij fundati in d. cap. ad aures. scilicet quod ibi nõ dicitur renunciationem electionis nõ tenere: sed simpliciter, eam non obstare, quo minus is, qui metu renunciauit præfici possit ecclesiæ, ad cuius regimen fuerat electus. quod duobus modis intelligi potest. Primo quidem secundum. Inno. ex nouo iure, scilicet, electione noua quærendo. Secundo, & aptius etiã ex antiquo, sed vt prædictum est, secundum Abb. quem sequitur Panor. ibi. nu. 2. prius facta restitutione aduersus illã renunciationem metu exortam: quę posterior solutio germanior est cõrextui eius. Neque obstat, quod Fortunius noster in d. lib. de vltimo fin. illat. 21. nu. 391. damnauerit hanc solutionem, dicẽs, prædictam subauditionẽ non fieri ex mente illius cap. tũ, quia id negari potest: tum, quia satis est, quod non fiat cõtra mentem eius, & fiat secundum aliorum iurium mentem, arg. cap. cum expediat. de electio. lib. 6. l. 1. ff. de inoffic. donat.

Secundo infertur, iudicem, coram quo est obiecta renunciatio petenti restitutionem beneficij, postquã probatum fuerit, eam metu factam, prius debere illam rescindere, quam restitutionem faciat, vel fieri iubeat.

16 Tertio infertur, iudicem, qui beneficium restituit metu renuncianti, non obstante renunciatione, quia metu facta erat, videri illam tacite, ac prius saltem natura rescindere: & renunciati, ius quod renunciauit, reddere, quasi quoddam necessarium præambulum, & antecedẽs ad restitutionem faciendam. Nam in his duobus cap. præsupponitur, recte iudicare iudicem, qui spoliato iubet restitui beneficium, nõ obstante renunciatione metu facta. At id per superius dicta non esset recte factum, nisi tacite per quandam cõsecutionem rescindere videretur illam, tamquam quoddam præambulum ad restitutionem necessarium, eo, quod volens aliquid videtur velle id, sine quo illud consistere nequit. l. 2. ff. de iurisd. omni. iudi. cap. præterea. de offic. delegat. Sic. & Deus condonaturus peccatum mortale propter dolorem peccatoris, prius natura licet non tempore facit eum contritum, secundum gloss. 1. & ea, quæ latius ibi diximus in cap. dixi. & cap. conuertimini. de pœnit. dist. 1. Et is cui debetur hæreditas ex testamento, & ab intestato, acceptando eam, tamquam legitimam, & delatam ab intestato prius natura, licet non tempore videtur renunciare illam, tamquam delatam ex testamento: quia acceptatio legitimæ præsupponit delegationem ab intestato: cui non est locus, donec fuerit delationi ex testamento, vt pulchre probat l. illud. ff. de adquir. hæredi. Et iudex condemnans aliquem ad restituendam rem alicui eam petenti, tamquam suam, tacite, ac prius natura videtur declarare, illam esse eius, secundum Bartol. in l. ex diuerso. num. 2. ff. de rei vendi. quod communiter receptum esse testatur Iason in §. omnium. Instit. de actio. num. 140.

17 Quarto infertur, eum, qui petit à iudice restitutionem beneficij, non obstante renunciatione metu facta, videri petere tacite, ac prius natura, rescissionem illius renunciationis. Quoniam sententia iudicis conformis esse debet libello, ac petitioni partis, saltem tacite. cap. licet Heli. de simo. cap. qualiter, & quando. 2. de accusat. Immo fatuus est iudex, qui super non petitis pronunciat. l. fin. C. de fideicomiss. libert. ac iudex, à quo petitur restitutio beneficij, non obstante renunciatione meticulosa, potest prius illam rescindere, immo videtur id facere tacite, si iubeat illud ei restituere. per dicta in proximo corollario: ergo qui talem restitutionem petit, videtur quoque petere talis renunciationis rescissionem, nec mirum. Nam qui agens petitione hæreditatis, vel rei vendicatione petit restitutionem rei, videtur petere, vt iudex pronunciet ipsum hæredem, vel dominum, quoniam hoc est antecedens necessarium. secundum Bartol. in d. l. ex diuerso. ff. de rei vendi. num. 2. & gloss. fing. & postremam cap. constitutus. de relig. domi. in princi. quam ibi ad id commendat Anton. num. 25. quatenus sentit, eum, qui petit iura episcopalia videri tacite petere rescissionem contractus, qui eorum petitionem impedire potest, quasi præambulum, & antecedens necessarium, ergo & is, qui petit restitui sibi beneficium, non obstante renunciatione meticulosa, merito videbitur petere illius rescissionem, tamquam præambulum, & antecedens quoddam necessarium. 18

Quinto infertur, posse quem petere nonnumquam restitutionem beneficij, licet careat titulo, & id cõfiteatur, modo speret sibi cõpetiturum per restitutionem iuris præteriti, tempore quo restitutio facienda erit sibi. In præsenti enim casu, qui spoliatus post renunciationem metu factam petit restitutionem, non habet titulum. Quoniam illum perdidit per illam renunciationem, immo & tacite fatetur se carere illo. Attamen restitutionem petere potest, eo quod ipso facto rescissa renunciatione restituetur ei titulus ille pristinus, sine alia noua collatione, per cap. Abbas. de his, quæ vi. in verb. *restituas vniuersa*. vbi hoc expresse colligit Pan. not. 2. quod ipsum facit in cap. ex parte. infra eod. col. 6. & in cap. si vero. de iureiur. vltimo notabili, quem ibi sequitur Fely. Quod confirmatur alia singulari decisione Domi. de sancto Gemania. in cap. fin. 61. dist. scilicet, cum, cum quo dispensatur super beneficio, absque canonico titulo per eum obtento, posse suam collationem antiquam, sine alia noue facta continuare. 19

Sexto infertur, non perdi possessionem beneficij per omnem renunciationem, per quam perditur eius proprietas. capitulum enim hoc præsupponit, posse quem spoliari post renunciationem metu factam, & ob id petere restitutionem. super quo multa vtilia, & numquam satis exerta & aperta prodemus in 7. oppositionis absolutione.

20 Septimo infertur, eum, qui beneficiũ metu renunciauit, non posse iuste, ac cum bona cõscientia tenere illud, & eius fructibus vti, nisi tacite, expresse id ei conferatur, aut restituatur, etiam si à possessione ipsius aliter non discessisset, neque deiectus esset: quoniam nullũ titulum habet, quippe qui per renunciationem perdidit omnem illum, quem habebat, iuxta hanc cõmunem à nobis sustentatã sententiam: & beneficium

neficium sine titulo canonico non potest licite teneri. cap. 1. de reg. iur. lib. 6. Arbitraremur autem foro conscientiæ satisfactum iri, si iudex competens, etiam parte non citata rescinderet renunciationem, si & quatenus metu facta esset: & renunciantem ad ius pristinum restitueret, per ea, quæ diximus in 5. corol.

21 Octauo infertur, cum qui metu renunciauit beneficium non teneri ad pronunciandas preces horarias, siue horas canonicas, si sola ratione illius beneficij renunciati ad id tenebatur: quia iam non habet beneficium, nec suffecit ei esse debitum: alioqui enim præsentatus ante institutionem, & electus ante confirmationem, teneretur ad eas, quod nemo concedit.

22 Nono infertur, eiusmodi renunciantem nõ posse ordine sacro insigniri ad titulum illius beneficij: quia nullum talem habet. Nec obstat, quod qui actionem habet, rem videtur habere, regul. qui actionem. ff. de regul. iur. Quia illud est improprie, vt sonat verbum, videtur & latius ibi declarat Deci.

Ad sextum & septimum satis abundans responsio colligitur ex solutione replicationis factæ supra, contra tertium nostræ conclusionis fundamentum. Ad
23 octauum respondeo negando, similitudinem quoad hoc inter electionem, & renuneiationem: tum quia electio quãdam libertatem hoc vel illud optandi præ se fert: cui longè plus repugnat metus, quam renunciationi: cui, vt valeat, sufficit regulariter consensus renuncianti: tum quia coactio ad eligendum proximius magis repugnat vtilitati publicæ, quàm coactio ad renunciandum: tum ob alias dissimilitudines, quæ facilè reddi possunt.

Ad nonum respondemus negando cõsecutionem à contractu matrimonij, & ingressu religionis, ad renunciationem beneficij: tum quia etiam non infertur ex eis etiam ad eorundem renunciationem: nam illa consensu partium contrahuntur, quo tamen non dissoluuntur: tum quia in illis contrahendis non solum libertas simpliciter, sed plena exigitur, propter maximam, quam contrahens subit captiuitatem: quæ non exigitur in renunciatione beneficij, probante illam superiore: per quam plerunque excutitur seruitus, & libertas quæritur, iuxta ea, quæ habentur in cap. 1. & cap. nisi. de renunciatio.

Tenentes igitur communem opinionem, quæ habet, renunciationem coactam valere, respondemus directo ad quintam oppositionem id, quod ex solutione primi, tertij, & quarti fundamenti pro nostra antiqua opinione adductorum facilè colligi potest: nempe, falsum esse, quod eadem ratione impedire debeat restitutionem renunciatio coacta, qua spontanea: dato, quod vtraque valeat. Quoniam cõacta licet valeat: est tamen rescindibilis, & cum rescissa fuerit, nihil impedit: spontanea vero valet, & nequit rescindi. Quod si fortè vrgeas: ergo saltem donec coacta rescindatur, perinde impedit ac spontanea, lubenter concedemus: intelligendo tamen sufficere rescissionem illam tacitam: de qua in solutione tertij, & quarti fundamenti est dictum. Hactenus de oppos. 5.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum æquè obstat agenti possessorio, ac agenti petitorio: & agenti super iure quærendo, sicut agenti super iure quæsito. num. 3.*
2 *Electo ius ad rem tantum quæritur.*
4 *Iurans metu renunciare aliquid, potest id renunciatum repetere.*
5 *Iuramentum confirmans renunciationem beneficij videtur factum post perditam possessionem, tenendo eum commu. eam perdi, per renunciationem solam.*
6 *Renunciatio beneficij metu iurata obstat: & non obstat agenti possessorio, obstante absolutione, nõ obstat post eam.*
7 *Renunciatio metu facta, & metu iurata duplici nomine obstat, etiam agenti possessorio: & ita duo sunt facienda, quo minus obstet.*
8 *Restitutionem petens non obstante renunciatione meticulosa, tacitè petit rescissionem illius: qui autem idem petit, non obstante iuramento meticuloso, non videtur tacitè eius absolutionem petere.*
9 *Intellectus cap. si vero. de iureiuran.*
10 *Iuramentum de non petenda absolutione illicitum, sed non in vniuersum.*

OPPOSITIONIS SEXTÆ SOLVTIONES.

AD sextam ergo transeamus oppositionẽ, quæ petit concordiam inter hoc cap. & conclusionem, prædictam summariam ex vna parte, quatenus probant, beneficij renunciationem meticulosam etiam iuratam non obstare petenti restitutionem: & ex altera inter cap. ad aures. de his quæ vi. quatenus probat, beneficij renunciationem meticulosam, quæ iurata est, obstare reposcenti illud: & confirmationem eius, quæ habet iuramentum, etiam metu factum, si licite seruari potest, esse seruandum. cap. si vero. de iureiur. Quod speciatim probat, abiurationem beneficij meticulosam obstare reposcenti illud.

Hanc oppositionem soluimus, primo ex mente gl. illius cap. ad aures. scilicet, illud de agente petitorio loqui: nostrum autem cap. cui concordat præcedens, de agente possessorio. Et constat multa opponi posse contra agentem petitorio: quæ contra agentem possessorio non possunt. cap. 2. & fin. de ordin. cognit. At 1
hæc solutio refellitur, primo quod iuramentum de non agendo super spolio iam facto, ita obstat agenti possessorio, sicut iuramentum de non agendo super petitorio, agenti petitorio. iuxta gloss. cap. ex insinuatione. de procur. & Innoc. in cap. super hoc. de renunciatione. Specular. de petit. & possess. §. fin. vers. 15. decis. Rotæ 401. quæ in noue rubric. est 18. de restit. spoliat. recepta per Panor. in cap. præcedenti num. 16. & communiter alibi ab aliis. Secũdo refellitur, quod eadem omnino ratio est, cur repelli debeat agens possessorio: ac agens petitorio: quia neutri licet contrauenire iuramento licito, etiamsi sit metu præstitum. cap. si vero. & cap. verum. de iureiurando.

Secundo, respondebat quidam ex auditoribus nostris perdoctus, quod in cap. præcedenti iudex ex officio procedebat, vt ipse dixi ponderando illa verba: *Solicitè perquirere cures*: & ita iuramentum partis non poterat opponi iudici, qui non iurauit: in cap. vero ad aures. procedebat ad instantiam partis, cui suum iuramentum merito opponitur. sed hęc responsio non est satis firma. Quia primo licet secundum eos, quos sequebamur ibi verum sit in casu. c. præcedentis, iudicẽ processisse ex officio quoad inquisitionem temporis, in quo renunciauit: an scilicet renunciasset ante vel post spoliationem, qui fuit vnus articulus incidẽs: nemo tamẽ negat ibi non fuisse processum ad instantiã, & petitionem partis in principale, scilicet restitutio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nis petitione,quod facilè colligitur ex illis verbis: *Sed testes H. quibus intendit, &c.* Et ideo cum petendo,suo iuramento contraueniret, merito debuit à petitione principali, & per consecutionem ab omni alio incidenti repelli. argu.regulæ,accessorium.de reg.iur.lib. 6. secundo contra hanc solutionem facit, quod decisio illius cap.non fundatur in eo,quod iudex ex officio suo procedebat:sed quia non videtur renunciasse sponte, qui spoliatus renunciauit, vt expressus illius contextus habet. Tertio contra eandem facit, quod hoc nostrum cap.idem in hoc significat quod præcedens : at palam est in hoc actum fuisse ad partis instantiam & petitionem.

2 Tertio respondemus, quod in d.cap. ad aures. agitur de eo. qui renũciauit electionem, & ita solum ius ad rem. iuxta decisionem pen.Rotæ in nouis,quæ est 6. in nouè rubric.de elect. aliàs 492. communiter receptam, quidquid gloss. sing.dicat in cap.quanto.63. distin.& ita ius quærendum : hic vero de illo, qui renunciauit ius in re iam quæsitum : quod difficilius tollitur,arg.l.seruus.C.de pactis.coniuncta l.fin.C.de
3 adqui.poss.l.3.C.de hæred.instit.cum his, quæ ait glo. & congerit Decius in d.l. seruus.nu.8. sed etiam hæc solutio refellitur : tum, quia siue de iure quærendo agatur : siue de quæsito,nemo debet contra suum iuramentum admitti. cap. si vero. de iureiur. & cap.debitores.eod.titu.

4 Quarto respondebat alius auditor noster,quod in cap. præcedenti, qui renunciauit, non iurauerat seruare renunciationem : & ita non repetere,sed renunciare,quod postea fecit,vt contigit in cap.ad audientiam. de his quæ vi. Pro quo ponderabat,quod in d. cap.2. prius de iureiurando quàm de renunciatione meminit : neque ait renunciationem iuramento firmatam fuisse:cum tamen in d.cap.ad aures.de renunciatione iuramento firmata agatur. sed neque hoc placet:tum quia illa verba illius cap. *Testes alterius partis de iuramento, & renunciatione facta non admittas*, satis apertè significant,textum agere de renunciatione iurata:tum quia cap. hoc nostrum. de iurata renunciatione agit. attamen hoc idem, quod præcedens significat.

Quinto, respondebant Panormit.& Ioan.Imol. in illo cap. ad aures. quod ibi iurauit antequam spoliaretur:& ita iuramentum extendebatur etiam ad possessionem,quam iurans habebat : in cap.vero. præcedenti renunciauit & iurauit spoliatus, & ita non videbatur comprehendi possessio,quam tunc non habebat, quæ tamen solutio tollitur.Primo per ea,quæ supra in prima oppositione,contra quintam concordiam inter cap.præcedens & hoc nostrum adduximus : deinde, quod illud cap. habet locum etiam in electo nondum confirmato, vt etiam ipsi sentiunt in
5 gloss.1. illius cap.& ita in eo, qui non possidebat.Postremo,quod iuramentum de non repetendo beneficium renunciatum post renunciationem fit etiam si paulo post,& ita post possessionis amissionem tenendo cum communi perdi eam, per ipsam solam renunciationem:licet nos aliter dicamus in opp. sequenti. at hæc tria capitula de iuramento non repetendi beneficium renunciatum agunt : ergo intelligenda veniunt de iuramento non repetendi facto post possessionis amissionem.

6 Sexto ergo respondemus id,quod in cap.ad aures. significatur, scilicet, obstare renunciationem etiam metu factam, si iurata sit repetenti beneficium,intelligendum esse ante habitam à iuramento absolutionem:id autem quod hic significatur,scilicet,talem renunciationem iuratam non obstare, si metu est facta, intelligendum esse post habitam absolutionem. Quæ interpretatio simul iuuat, & iuuatur per aliam ei simillimam,quæ supra in quintæ oppositionis solutione defendendo cum communi, renunciationem beneficij metu factam tenere diximus : id quod habent hoc cap.& præcedens, scilicet,talem renũciationem factam,non obstare petenti restitutionem:intelligendum esse obtenta prius tacita,vel expressa restitutione: quoniã ante illam nec expresè, neque tacitè obtentam obstabit. Ex qua duplici interpretatione col- 7
ligitur noua,& singularis conclusio:scilicet, duo esse necessaria, quo non obstet renunciatio meticulosa iurata petenti restitutionem beneficij:quibus casibus obstaret spontanea, scilicet absolutio à iuramento, ne iuramentum obstet:& recessio renunciationis, ne renunciatio obstet:sed vnum tãtum esse necessarium: cum sola renunciatio meticulosa, sine iuramento interuenit, scilicet renunciationis rescisionem. Vnum item tantum, cum solum iuramentum meticulosum de non repetendo,interuenit, scilicet, absolutionem
8 ab eo. Arbitramur autem, quod licet petens restitutionem,non obstante renunciatione metu facta,rectè petat:immo tacitè videatur petere rescisionem illius renunciationis,& iudex iubens restitutionẽ fieri,non obstante renunciatione metu facta,tacitè videatur illam rescindere, per latius dicta in quintæ oppositionis absolutione. num. 15. & sequent. cum tamen qui petit restitutionem beneficij:quam iurauit nõ petere, siue addat non obstante, quod id metu iurasset, siue non, peccare, nec videri tacitè petere absolutionem: immo potius videri transgredi iuramẽtum illud metu factum. Quoniam ante habitã absolutionem contrauenit suo iuramento : quod non licet, iuxta capitula prædicta, verum. & si vero. de iureiur. cuius verum intellectum hinc colligas, quatenus magna cum trepidatione respondetur ibi adquæsitum. Perinde 9
enim est, quod ibi dicitur, ac si diceret : beneficium non potest petere, qui abiurauit illud metu, ante absolutionem:quia id esset cõtrauenire iuramento. Potest autem petere absolutionem : quia id præter iuramentum est. Addo tamen, ciusmodi renunciantem posse petere absolutionem,etiamsi iurasset id non facere : quia tale iuramentum illicitum est, secundum Felyn.in cap.constitutus, de rescrip.num.9.& in cap. 1.num. 4. de iureiur, & in cap. præterea.1. num.19. de sponsar.argu.illius dicti sing.Richardi in 4.& distin.38. argum.9.quæst.3.scilicet votum,de dispensatione voti non petenda minime valere. Quod tamen, vt restringitur per ipsum:ita & dictum Felyn. restringendum est quod in d. cap.1. latius dicebam. Posset & septimo dicere quis, hoc capit. non agere de renunciatione iurata : sed de abiuratione. quod verbum videtur significare, etiam aliud, quam renunciationem cum iuramento, vt apud Plinium in prologo, *abiuratus*, significat, valdè coniunctus. Et apud Maronem. *Abiuratæque rapinæ*, appellantur contra ius ereptæ. Et apud Plautum, *abiurare*, est creditum cum iuramento negare. Et ita non mirum, quod hic significet simpliciter renunciare. Hæc tamen concordia non placet. Tum, quia cap. præcedens de renunciatione iurata loquitur:& tantæ difficultatis est

conciliare

conciliare solum illud cap. cum cap. ad aures. sicut hoc & illud : Tum, quia vltra ea, quæ in 6. oppositionis solutione adduximus ad probandum,iuris canonici peritis, abiurationem,significare renunciationem iuratam in materia renũciationis,est casus optimus id irrefragabiliter probans in dicto cap. si vero. de iureiurand.

SVMMARIVM.

1 *Renunciatio spontanea beneficij obstat agenti super proprietate tantum : vel super petitorio, & possessorio simul, secundum omnes.*
Et etiam agenti super possessorio tantum, secundum Comm. num.2.
Quæ tamen non est tenenda. num.3.
4 *Restitutionem petentem repellit pactum, de non petendo illam,factum post spolium.*
5 *Per solam renunciationem non inducitur defectus notorius proprietatis ob duas causas.*
6 *Renunciatio beneficij, qua ratione videatur respicere possessionem eius.*
7 *Renunciauit, qui beneficium in fauorem vnius,si spolietur à tertio restituitur.*
8 *Possidere possumus iustè quoad vnum, & iniustè quoad alium. Sed non possumus possidere quoad vnum, quin etiam quoad alium possideamus iustè, vel iniustè.*
9 *Renuncians beneficium,& nihilominus insistens ei, possidere videtur illud : & si spolietur agit de spolio, maxime, si diu incubuit. num.13.*
10 *Renuncians dominium, an, & quando renunciat possessionem : & quod hodie pauci renunciantes beneficia per hoc solum eorum possessiones perdunt. num.11.*
12 *Renuncians beneficium,etiam animo perdendi possessionem, & antequam ea occupetur ab alio, rediens ad eam, possidere videtur, cum ampliatione vtili.*
14 *Cassador. siue Cassiodorus secum pugnantia vbi videatur dicere.*
15 *Occasionem delinquendi non esse dandam.*
16 *Possessio æquè continuari, aut nouè apprehendi potest virtute tituli renunciati, ac alterius ipso iure ob aliquam causam perditi.*
17 *Possessio beneficij, sine titulo quæri non potest.*
18 *Possessio beneficij quæritur, & continuatur virtute tituli perditi ipso iure.*
19 *Possessio rei non transfertur in alium per clausulam constituti ab eo, qui eam non possidet : sed possessio beneficij sic ab eo, qui ei post renunciationem insistit.*
20 *Restitutionem beneficij petenti non obstare plus,cæteris paribus, renunciationem, quam aliam perditionem tituli.*
21 *Renunciatio (etiam quibus casibus obstat restitutionem petenti aliam) alia ratione obstat.*
22 *Renunciatio non omnis admissa à superiore tollit possessionem. Et è contrario, aliqua in manibus eius, qui non est superior tollit eam. num.27.*
24 *Rotæ decis. 352. defenditur in vno articulo, & refellitur in tribus.*
25 *Renuncians beneficium extra manus superioris, an egeat nouo titulo?*
26 *Collatori datum tempus ad conferendum,quando currat à die renunciationis facta extra manus superioris.*
27 *Beneficium collatum à Papa eodem die duobus,in quorum fauorem fuit renunciatum coram notario Cancellariæ, debetur ei, cui cum clausula gratificationis fuit collatum:licet posterius in eius fauorem fuisset renunciatum.*
28 *Renunciatio beneficiarij non facit ipsum perdi Ecclesiæ, donec illi superior consentiat.*
29 *Renuncians beneficium etiam in manibus superioris, sine nouo titulo, redit ad illud antequam admittatur, vel reprobetur.*
30 *Renunciationis admissio frequenter pertinet ad aliũ,quam beneficij collatio.*
31 *Renunciationis admissio à Prælato facta longè aliud est, quam dimissio à iurisdictione.*
32 *Renunciatio facta in manibus priuati, & approbata post sex menses, præsumitur, vel fingitur fuisse approbata ab initio.*
33 *Renunciami beneficium in manibus eius, qui eam admittere nequit, licet non perdat illud. sæpe perdit possessionem : & ob id repelli à petitione restitutionis ipsius. num.34.*
35 *Intellectus cap. Quod in dubiis. de renunciat. nouus Petri Rebuffi reiectus.*
36 Denuo *verbum*, quid significet, & verificari in actu verbali contra Petrum Rebuffum.
37 *Renunciationis realis, & verbalis differentia noua.*
38 *Beneficium dimittens, iuxta cap. si beneficia. de præbend. lib.6. nec proprietatem, nec possessionem perdit.*
39 *Possessionem sub conditione relictam, vel traditam nec perdi, nec quæri ante illam impletam.*
40 *Conditionem exprimi posse in spiritualibus, quomodo?*
41 *Acceptatio beneficij indebiti non tollit ius iterum accepti debitum, quia tacitè conditionalis est.*
42 *Gomezius reiectus.*
43 *Possessio ciuilis dat ius liberè redeundi etiam vi ad rem possessam. num.48.*
44 *Liberè quid fieri potest.*
45 *Intellectus cap.si beneficia,quoad vnum,& quoad alium. num. 46. & quoad aliud. num. 47. & qualis reditus consulendus sic dimittenti. num.49.*
50 *Beneficium dimittens iuxta cap. si beneficia. de præbend. lib.6. quomodo gaudet regula de triennali possessio.*
51 *Tempus regulæ de triennal. continuum esse oportet.*
52 *Possessio ciuilis non interrumpitur, cum ex cõtinenti quæritur naturalis.*
53 *Beneficium dimittere facto tantum, aut verbis, & facto in casu cap. si beneficia, paria esse, nouè.*
54 *Regulæ de triennali quoad d.cap. si beneficia, ratio, declaratio, & defensio, noua.*
55 *Possessionem beneficij non perdi, per sententiam priuatiuam.*
56 *Ioan.Barthac. nonnunquàm pro luce tenebras obducit.*

Oppositionis septimæ solutio tractans, an, & quatenus renunciatio obstet petenti restitutionem : cum multis contra, & præter communem.

AD septimam oppositionem, quæ fundatur in cap.ex transmissa, & in cap.in præsentia. de renunciatio.quatenus probant, 1
exceptionem renunciationis spontaneæ, etiam non iuratæ, admitti contra agentem super beneficio, cuius contrarium videtur innuere hoc cap. respondemus, primo illud esse verum quando opponitur agenti super petitorio, ac possessorio simul, vt ibi palam probatur. Neque immerito : quoniam renuncianti iura sua,nõ est dandus ad ea regressus cap.

quam

Universidad de Deusto
Biblioteca

quam periculosum.7.quæst.1.l.quæritur.§. si vēditor. ff. de ædil.edict.Sed hoc nihil obstat nostro,cap.quod loquitur de agente tantum possessorio recuperandę: contra quem non admittuntur ea omnia,quæ solent contra agentem petitorio cap.2.& cap.fin. de ordin. cogni. Respondeo secundo concedendo, secundum opinionem communem,verum esse illud etiam quando agitur super possessorio tantum,etiam recuperandæ. Quod tenet decis.Rotæ.67. Nota,quod resignationis,& 216. Nota, quod existente.quæ in nouè rubric. sunt 2.& 6.de renunciatio.in antiquis,& decis. 23. Fuit dubitatum. quæ 1. est in nouiss. rubrica. de rerum permuta.& 26. Permutanti, quæ est 2.eod.tit. & 352. si opponatur. quæ quarta est de renunciatio. in nouis. & decis.4. in nouiss. quas collegit Gulielm. Cassador.num.4.de restit.spoliat. & decisio.Capellæ Tholo.quæst.492. An agenti. & ibi eius additio, & idem Innoc. communiter receptus in cap.super hoc. de renunc.num.1. & 2. & clarius in cap. præcedenti supra eod. & clarius in hoc cap. receptus per Ioan. Andr. Panormit.& Imol. Et Gomezius in regula. de triennali.quæst.24.pag.2. & alibi sæpe.

3 Contra quam tamen communem videtur tenendum primo,quod renunciatio tituli solum,defectum eius,& ita solius proprietatis,inducit.argu.cap.quàm periculosum.7.quæst.1. & sic solum videtur repellere petentem illam, & non petentem possessionem:quia illa, nihil habet communem cum ea l. naturaliter. §. nihil commune.ff.de adquir. possess. Secundo, quod conclusio communis prædicta, nullius textus verbis probari videtur. Nam præcipua iura,quæ ad eam fundandam citantur sunt hoc cap.& præcedens,vt videre est in prædictis decis. at verba horum capitulorum hoc non probant. quia non agunt de renunciatione sola simplici,sed de iurata. Neque responderi potest, eandem videri rationem de vtraque. quoniam constat longè aliam esse. Nam etiam solum iuramentum absque renūciatione, sufficeret ad impediendam restitutionem, iuxta glos. singul.& receptam in cap.ex insinuatione. de procurat. quæ habet, etiam pactum de non petendo.ad id sufficere.Quod etiam tenet decisio.Rotæ 401.in nouis, quæ in nouè rubricat. est 18.de restit.spoliat. vt supra in sextæ oppositionis solutione dictum est. Tertio quod nulla efficaci ratione videtur fundari posse : solæ enim tres reddūtur: quarum tamen nulla est efficax. Non prima, scilicet quòd per eam perditur ipso facto beneficium. Quoniam etiam ob alia multa crimina,actiones & negligentias, perditur beneficium ipso facto cap. licet canon.cap.commissa.de electio.lib.6. cap. eum, qui. de præbend. eod.lib. Quæ tamen spoliato petenti restitutionem obijci nequeunt, iuxta capit. item cum quis. infra eodem. & ea quæ latius ibi diximus. Non etiam satisfacit ratio secunda, scilicet quòd per renunciationem perditur notoriè titulus & color eius: partim quòd licet renunciatio esset notoria,non ideo esset defectus proprietatis notorius:quia potuit post renunciationem alium quæsiisse titulum,vel causari renunciationem esse nullam, ob simoniam,vel aliquā aliam causam,partim quod in prima oppositionis solutione probauimus,multas,immo fere omnes renunciationes fieri occultas, aut certè non notoriè:& per consecutionem non posse inducere vacationem beneficij notoriam.Quas tamen obijci posse restitutionem petenti tenet communis, nullum ponens discrimen,inter renunciationem notoriam,& aliam,modo sit spontanea. Non satisfacit etiam tertia frequentius recepta, scilicet,quod omnis exceptio respiciens possessionem potest opponi contra petentem restitutionem,vt copiosiùs diximus in cap.in litteris, infra eo. & per renunciationem non solum perditur proprietas,sed etiam possessio beneficij:& ideo exceptio renunciationis respicere videtur possessionem, & spolium : adeo, vt qui eam opponit spoliato repetenti beneficium, tacitè negare videtur,illum fuisse spoliatum: quia tacitè, siue virtualiter, ait, quod non possidebat illud : sed solum detinebat, quando ab eius possessione fuit expulsus. Hæc autem ratio, licet colorata sit, & ei nitatur Innocent.hic & in prælegatis locis, cum quasi omnibus supra citatis:& licet nemo aliquid ei opponat, destruitur tamen.Primum eo quod hoc consequeretur, non competere remedium restitutorium ei, qui renunciauit beneficium in fauorem alicuius : & spoliatur à tertio. quod durum esset,& cuius contrarium ait Gulielmus Cassador. in 4.decis.de restit.spolia.definitum fuisse in illo celebri prætorio Rotæ, & sanctissime quidem : quod tamen ita definiri non potuisset, si per renunciationem perderetur possessio. Quoniam illud non datur nō possidenti.l.1.§.deijcitur.ff.de vi.& vi armat.cap.consulationibus. de offic. deleg.

Neque obstat id, quod nos aliàs respondebamus, scilicet, decisionem illam procedere in renunciatione admissa Romæ in fauorem certę personæ,cum illa clausula consueta apponi in curia, scilicet:*In fauorem talis personæ: & non aliter, nec alias.* Per quam constat renuncianti non fuisse animum relinquendi, nec beneficium, nec possessionem eius, nisi quatenus essent adquirenda illi, in cuius fauorem renūciauit:& propterea,tertium non posse obijcere illi spoliato renunciationem,quæ quoad illum non fuit facta. Non inquam hoc obest : quoniam replicari poterit, ex hoc consequi, posse quem possidere beneficium, quoad vnum, non possidendo illud quoad alium : quod absurdum videtur. Nam quamuis inueniamus quem possidere iustè quoad vnum, & iniustè quoad alium: adeo, vt spoliatus ab vno possit agere de spolio : & spoliatus ab alio non. Qualis est violentus possessor, qui iniustè possidet quoad spoliatum, contra quem non restituitur, si ex continenti spolietur ab eo.iuxta.l.3.§. eum igitur.ff.de vi. & vi armat. & cap. fin. de ordin. cogni. Quoad tamen alios iustè possidet, & spoliatus ab eis, potest agere prædicto interdicto. l.1. §. qui vi à me.ff.de vi,& vi arma. Quamuis, inquam, hoc inueniamus:non tamen inuenimus, posse quem possidere quoad vnum,qui non possideat quoad alium iustè,aut iniustè. Quarto contra prædictam communem conclusionem, simul & contra prædictam rationem facit, quod renuncians beneficium sponte, si postea incubuerit illi,vsque adeo dicetur illud possidere:vt spoliatus ab aliquo rectè possit de spolio agere,non obstante renunciatione, secundum Innoc. in cap.super hoc num.5. post principium,& clarius paulo post versiculo : Item post. de renunciat. quod ipsum tenet Calder.in consil.4.de renunciat.& expressius Ant.in fin.huius cap.& præcedentis:ergo renunciatio etiam præcedens spoliationem,non concludit, spoliatum non possedisse tempore,quo fuit spoliatus.

Quinto etiam tam contra conclusionem, quam contra prædictam 3.rationem,facit,quod renuncians

dominium

dominium alicuius rei, non renunciat possessionem, nisi eam quoque velit renunciare. l. si quis vi. §. differentia.ff.de adquir.possess. Neque eo ipso, quod quis vult perdere dominium,vult etiam perdere possessionem,secundum glos. sing.illiusmet.§.vbi, licet multa super hoc inuoluant Bart.Paul.Imol.Alex.& Aretin. sua conuersus in viscera dextra : illa tamen videtur verior resolutio,quam Alexan.post Imol.posuit ibid. Nempe, quod volens perdere dominium, & possessionem rei, vtrunque perdit : volens autem perdere possessionem, tantum illam, & non dominium : volens autem perdere dominium tantum, neutrum eorum:& in dubio, cum, qui vult perdere dominium, velle quoque perdere possessionem:nisi quando non obstante voluntate perdendi dominium, insistit ipsi rei. nam tunc videtur nolle perdere possessionem,neque perdit illam. Cum igitur plerique omnes hodie renuncient beneficia sua per procuratores, & ipsi instant eorum possessioni, per se, vel alios.donec Bullæ,vel tituli eorum, quibus voluerunt illa conferri, sibi intimentur:consequens est, eos non perdere possessiones suas,per renunciationes illas.Et quòd quando possessio perditur propter renunciationem, ideo dicatur perdi:quia renuncians videtur habere animū perdendi expresse,vt dixit Oldr.consil.227.Deuoto. & Ioan.And.in addi.Spec.§.fin. & additio.4. Rot. in decis.16. in nouis quæ in nouè rubr.est 3.de restit.spoliat.si ergo vel per protestationem expressam,vel insistentiam rei,vel aliam coniecturam constet de animo contrario retinendi eam,non perdetur,arg.cap.cum cessante. de appella. & ne dicas, quod secundum hāc resolutionem communem,renuncians beneficium,& nolens perdere possessionem, nō perderet dominium eius: cuius tamen contrarium nos præsupponimus: considera quoad hoc, aliud esse in beneficiis Ecclesiasticis : aliud in aliis rebus profanis. Beneficiorum enim dominium renunciari non potest etiam simul cum possessione : etiam ab eo, qui id maxime vellet, sine superioris authoritate, cap.admonet,& ea.quod in dubiis.de renunciatio. in profanis autem contra.l. 2.ff.pro derelicto. Et ita non est mirum,quod cum superioris authoritate perdere possit dominium beneficij, etiam si possessionem perdere nolit:sicut & profanorum dominium authoritate principis ad id accedēte perditur, nō perdita possessione:vt cum quidpiam donatur,aut venditur ecclesiæ.l.fin.C.de sacrosanctis eccles.& notatur in c.2. de consuet.& late per recentiores in l.quoties.C.de rei vendi.& alibi sæpe.

12 Sexto, etiam contra præfatam conclusionem, & rationem facit, id quod expresse tenet Innocen.in d. cap.super hoc nu.5.versic. Item post:scilicet,cum,qui per renunciationem perdit possessionem beneficij, si antequam occupetur ab alio redeat ad ipsum, incipere iterum possidere : adeo, vt si spoliaretur, agere posset de spolio. Quam singularem doctrinam secuti domini Rotæ, tria singularia dixerunt in decis.158.in nouis quæ in nouè rubr. est 1. de renunciat. scilicet, possessorem beneficij, qui in princ.vel in medio litis renunciat liti,& causæ, ac beneficio, de quo agitur, condemnandum esse in fructibus per eum perceptis: nisi constet dimisisse ipsum realiter possessionem : & si tali possessione spoliaretur, restitui debere : neque actorem posse apprehendere, sine executoris authoritate possessionem illam ab eo detentam.Neque obstat quod in prædicta decisione habetur,taliter renunciantem perdere possessionem iuris, licet incumbat possessioni facti realiter. Quoniam eorum propositi non fuit dicere, eum solum detinere beneficium sic renunciatum,& non possidere:quia continenter subijciunt, eum restituendum esse, si spoliaretur, quod palam falsum esset, si solum detineret:quia nudo detentatori deiecto non datur interdictum vnde vi, secundum communem per l.1.§. deijcitur.ff.de vi.& vi armat.Illud etiam dictum Innoc.secutus Panor.dixit in cap.præcedenti.nu.7. eum,qui renunciauit beneficium, si postea diu detinuit illud,& spolietur,restitui debere,non obstante renunciatione. Neque obstat, quod ipsemet Panor. ait ibidem, petenti restitutionem beneficij, obstare renūciationem iudicialem, vel aliam notoriam:quia, vt ipsemet ait, ea ratione tunc obstat : quia inducit defectum notorium proprietatis:& non ea quod cōcludat, eum non possidere post renunciationem:per quam vir doctissimus satis significat, tertiam rationem supradictam parum firmam esse. Neque aliud sentit Anton.in cap. in litteris. nu. 27. coniunctis eis, quæ dixit nu.26.infra eod.Neque obstat,quod Cassador. in 4.decis.de restit.spoliat.nu. 4. affirmare videtur, dictum præfatum Innocen.non habere locum in beneficialibus : sed in profanis tantum:tum,quia Innocen.expresse de renunciatione,ac possessione beneficiorum agit ibidem, vt palam est: tum, quia Cassador. in illa decisione rei difficultate superatus, non semel videbitur secum pugnare illi, qui attente, ac de fixis in eius dicta oculis, illam decisionem perlegerit.

Septimo facit, quod conclusio, quā impugnamus: nempe spoliatum omnem repelli à restitutione per renunciationem spontaneam præcedentem : si vera esset occasionem daret spoliandi plurimos, qui sua beneficia renunciant Romæ, vel alibi longè a loco vbi ea sita sunt : non deserentes tamen propterea eorum possessiones. Nam conscij illarum renunciationum possent eas possessiones vacantes occupare, vel notas facere alijs, quorum interesset eas capere per litteras autenticas, quibus constaret, eos renunciasse illa, quibúsque per consecutionem agentes de spolio repelli possent. quæ occasio nullatenus,danda est argumen.l.conueniri.ff.de pactis,dotal.cap.ex parte. de consuet.ergo neque illa conclusio tenenda.

Octauo facit, quod nulla ratione, neq; textu probari potest:non posse quem continuare antiquam:vel quærere nouam possessionem beneficij iuste, vel iniuste, virtute tituli perditi per renunciationem, ac virtute perditi ipso iure, ob aliquam aliam causam: puta crimen,negligentiam,vel actionem aliam.Quia si aliqua,maxime illa,quod sine titulo coloratio non potest quæri possessio, iuxta glos. singul. Clemen. 1. de caus.possess.& ea,quæ copiosè tradidimus contra Panor.in cap.in litteris.infra eod.Ar illa ratione non probatur hoc. Quoniam cæteris paribus titulus coloratus canonicus per renunciationem perditus, tam coloratus est:quam titulus coloratus, & forte nō canonicus perditus ipso iure, per adeptionem alterius incompatibilis,iuxta.cap.de multa de præben.vel negligentiam assumendi presbyterium,iuxta.c.licet canon,& cap.commissa.de elect.lib.6.& cap.item cum quis. infra eo.ergo sicut perditio tituli ipso iure contingens alia de causa,quam renunciationis non facit quem inhabilem,& incapacem possessionis nouæ vel antiquæ : ita neque perditio per renunciationem : at

titulus

Universidad de Deusto
Biblioteca

titulus coloratus canonicus ipso iure perditus per adeptionem alterius incompatibilis, vel aliam similem causam, satis habet coloris ad cõtinuandam antiquam possessionem,& quærendam nouam, argum. cap.licet. 2.de præb.lib.6. & tradit Rota in decis.5. de restit. spoliat. in antiquiorib. quam latè sequitur Felyn.in cap.cum olim. col.8.de re iudic.& est tex.sing. in cap.litteras de concess. præbend. quem cum d.cap. licet paulo amplius aperiemus in 10. oppositionis solutione. Facit, quod, renuncians suum beneficium, & remanens in eius possessione, potest constituere se nomine alterius possidere: ac ita transferre in alium possessionem, secundum gloss. singularem Regulæ Cancell. 34. & probatur in cap. cum venisset infra eod. secundum vnum intellectum: at qui non possidet, non potest per clausulam constituti, transferre in aliam possessionem, per l.quamuis.§.1. vbi Angel. & Alexan.ff.de adquir.possessio.& tradit Deci.in reg. contractus.ff.de reg.iur. ergo qui renunciauit beneficium animo retinendi possessionem, possidet illud. ergo etiam titulus coloratus, & canonicus renunciatus, satis coloris ad id habebit.

19

Concludamus ergo contra communem opinionem, exceptionem renunciationis beneficij, etiam spontaneæ, ac præcedentis spolium,non obstare petenti restitutionem, nisi quando facta fuit animo vero: vel præsumpto perdendi quoque possessionem, vel induceret notorium defectum iuris.Quam planè conclusionem saltem tacitè tenuit etiam ipsa communis,quatenus probat, duo illa dicta Innocent. pro hac citata in 4. & 6. fundamento, ex quibus hæc necessario fluit:& eam affirmat Panor.(quo multum lætor) in disputatio. Titius col.9.

20

Ex qua conclusione & fundamentis eius infertur, exceptionem renunciationis, cæteris paribus, primo non plus obstare petenti restitutionem beneficij,quã aliam perditionis tituli ipso iure contingentis. quoniam eadem ratio militat in omnibus. Nam omnis actus, per quem ipso iure perditur titulus beneficij, factus animo vero vel præsumpto, perdendi quoque possessionem, facit eam perdi: sicut actus renunciationis.Et sicut alij actus,quibus perditur titulus ipso iure non tollunt possessionem, si fiant, sine tali animo vero, vel præsumpto perdendi possessionem: ita neque renunciatio, vt ex prædictis planè infertur: quamuis negari non posit illa differẽtia, quod actus renunciationum frequentius fiunt animo perdendi quoque possessionem: quàm alij actus, per quos ipso iure perduntur tituli beneficiarij.

21

Secundo infertur non vna & eadem ratione, omnem exceptionem renunciationis impedire restitutionis petitionem:sed aliam alia. Nam illa,quam comitatur iuramentum de non petenda illa,vt contingit in casu nostri textus, ideo impedit,quia iuramentum licitum seruandum est cap.si vero.de iureiur.Illa vero,quæ est notoria,ideo quia inducit defectum notorium proprietatis eam petentis, quem constat in his spiritualibus impedire restitutionem, iuxta. cap. quoniam. & cap. constitutus. de fil. presbyt. illa autem, quæ inducit possessionis amissionem. ideo quia non censetur spoliari, vt restitutionem petere possit. per l.1.§.deijcitur.ff.de vi,& vi armat.& per ea,quæ in rubrica supra eod. latius diximus.illa vero quæ iurata est, quæque inducit possessionis amissionem duplici ratione:quia scilicet iuramentum est seruãdum: & quia non censetur spoliatus.Illa demum,quæ iurata est,quæque inducit amissionem possessionis,& notorium defectum,triplici ratione:duabus scilicet præcedentibus, & propter notorium iuris defectũ. Quæ resolutio vti noua, ita illustrat materiam hactenus confusam:& non solum tenebrosam,sed etiam tenebricosam: & per eam soluitur etiam nona oppositio, & vna pars decimæ, vt ibi dicemus.

Tertio infertur, aliquam renunciationem in manibus superioris factam, obstare restitutionem petenti: illam scilicet quæ extra iudicium occultè,vel saltem non notoriè ita fieret, in manibus superioris, vt non induceret defectum proprietatis notorium. iuxta ea, quæ Panor.in cap. præcedenti sensit. num.7. & Anton.in cap. In litteris.num.27. neque amissionem possessionis, iuxta citata supra. nu.10. neque vallata iuramento non petendi restitutionem. Et quoniam vt plurimum ita fiunt hodie renunciationes, consequitur, hodie vt plurimum non perdi possessionem, per renunciationem etiam admissam à superiore.

Quarto infertur,dari posse renunciationem beneficij non admissam à superiore maioris effectus,quoad hoc, quam aliam admissam. Quoniam dari potest renunciatio à superiore admissa, quæ non impediat restitutionem, vt in corollario præcedenti probatum est. Et dari potest alia non admissa, quæ impediat eam: puta, quæ fieret in manibus notarij, vel alterius non habentis admittendi potestatem, animo discedendi à possessione, & perdendi eam.Per talem enim renunciationem, licet non perderetur ipso iure titulus, & proprietas illius, per ea, quæ leguntur, & notantur in cap. quod in dubiis, & cap. admonet. de renunc. perderetur tamen possessio, per resolutionem verior. Imol. & Alex.in d.l.si quis vi.§. differentia.ff.de adquir. possess. supra in 4. fundamento, pro nostra conclusione formato, relatam.

Quinto infertur, defendi posse aliquo casu decisionem Rotæ 352. Si opponatur in nouis, quæ in nouè rubricatis est 4. de renunciat. quatenus habet, petentem restitutionem beneficij, repelli posse per renunciationem in manibus superioris: quoniam, per talem aliquando perditur possessio renunciantis. & ideo, si antequam eam nouè apprehendat, illa occupetur ab alio, non competit ei remedium restitutorium. Quamuis videatur nobis non posse illam defendi,quatenus habet per talem renunciationem non admissam non solum possessionem semper perdi:sed etiam proprietatem ea ratione,quod admissio Prælati non sit, nisi quædam absolutio,siue dimissio à sua iurisdictione. & quod per eam non confertur, nec aufertur ius, siue titulus in beneficio. & quod renuncianti opus est noua collatione ad regrediendum in illud. Pro qua decisione & illius rationibus allego ipse gloss. à nemine in hoc citatam, & mihi singulam hoc nomine donauit ibi Petrus Rauennas, & Panor.dixit, se illam nescire alibi. Gloss.inquam quæ secunda est cap. quod Dei timorem. de statu monachorum. quæ habet, cum, qui renunciat beneficium extra manus superioris adeo perdere illud quoad se, vt redire nequeat ad administrationem eius, absque superioris consensu. Allego item decisio. Rotæ 1. de electio.in antiquioribus,quatenus habet semestre datum ad conferendum Prælatis,per cap.2. de concess. præben. currere à die cessionis beneficij factæ in manibus priuati, si ea post illud tempus probetur à superiore:

periore,& illam decisionem etiam Cassador.probare videtur in 4. decis. Rotæ. tit. de renunciatio.

Quæ quamuis pro illa decis.325. faciãt,tamen non videtur defendi posse.Nam primo decisio Rotę Bernardi Bisneti, quæ quarta est in titu. de renunciat. in antiquioribus,clare determinare videtur per resignationem beneficij, quam non est consecuta admissio petita à renunciante illud non perdi. Secundo quod eadem ratio est renunciatione facta in manibus priuati, & de facta in manibus superioris, antequam ab eo admittatur,quia vt vtraque valet in præiudicium renunciantis: ita neutra in præiudicium superioris, iuxta cap.quod in dubiis.& cap.admonet.de renunc. & eis annotata:at,secundum nullũ,perditur proprietas beneficij per renunciationem factam in manibus priuati:ergo neq; per factam in superioris ab eo non admissam. Tertio,quod auctore prædicto Cassador. in d. decis. 2. de renunciatio. nuper iudicauit Rota, quẽdam canonicatum fuisse illius,in cuius fauorem posterior renunciatus fuerat à quodam Cardinali coram notario Cancellariæ de more, per schedulam manu propria subscriptam.Et collatus fuit ei à Papa cum clausula gratificationis eodem die,quod alteri: in cuius fauorem prius idem Cardinalis per similem schedulam renũciauerat illum ipsum coram eodem notario,eo, quod per neutrã illarum renunciationũ Cardinalis deliderat esse canonic⁹,donec fuit admissa à Papa. Et quia vtraque eodem die fuit admissa,& vtrique eodem die collatus canonicatus, merito anteponendus fuerat is, cui gratificatio facta fuit: cui tamen non fuisset locus, si per priorem renunciationem nondum admissam vacasset canonicatus,vt palam est.

27

28 Quarto facit, quod nullo iure probatur, non posse renunciantem post renunciationem beneficij in manibus superioris factam, antequam admissio fiat redire ad illud, & administrare in eo sine nouo titulo: cum, vt Goffredus receptus ab omnibus in titul. de renunciat. col. 2. dixit. non perdat beneficiarius ecclesiam per renunciationem eius, nisi auctoritas superioris ad id accedat, quod omnes sentiunt in d. cap. admonet, & cap. quod in dubiis. de renunciat.

Quinto facit, quod alioqui consequeretur, posse quem per renunciationem perdere suum titulũ, non solum quo ad se, sed etiam quoad beneficium, volente, nolente superiore.Quia nolente, volente illo, post subditus præsentare schedulam cõtinentem renunciationem, antequam ille satis aduertat id in ea contineri. Potest item dicere ei illa verba: *In manibus tuis beneficium tale renuncio*, antequam ille satis intelligat, quid velit dicere.

29 Sexto facit, quod is, qui taliter renunciauit sana conscientia,posset redire ad illud beneficium,si superior reprobaret illam. secundum mentem omnium: neque domini Rotæ, qui in illam decis. cõcurrerunt

30 id negassent. At reprobatio, qua superior non vult admittere renunciationem, non est noui tituli concessio, quoniam frequentissime alius est is, ad quem pertinet admissio, vel reprobatio renunciationis: & alius is,ad quẽ collatio,arg.glossæ receptæ per Card. Imol.& omnes,quæ penult.est Cle.1. de rerũ permut. & glossæ in verbo,manibus. Clem.1.de renunc. & eorum,quæ ait Innoc.in d.cap.quod in dubiis.receptus per Pan. & Fely. in cap.cum ex iniuncto.de hæret.& alios alibi. Ergo etiam ante reprobationem renunciationis durat titulus, & per consecutionem vacatio beneficij, quæ est effectus renunciationis ab admissione, vel ratificatione superioris nascitur, & non à sola renunciatione renunciantis in manibus eius.

Postremo, quia palam falsum est id, quod assumit Rota pro fundamento, nempe admissionem Prælati non esse aliud, quàm absolutionem quãdam & dimissionem beneficiarij à iurisdictione sua:tum, quia palam est per eam admissionem clericum non eximi à dimittentis iurisdictione, quamuis onere illi inseruiendi liberaretur: tum, quia per admissionem, & exemptionem illius à sua iurisdictione, non perderetur beneficium, alioqui familiares Papæ, & alij exempti à iurisdictione ordinariorum, perderent beneficia, quæ in eorum territoriis haberent. quo nihil absurdius. 31

Non obstãt ea,quæ nos citauimus pro Rota.Non primo glossa singularis illius cap. quod Dei timorẽ. quæ, vt nullo iure suum probat dictum: ita iure reprobatur ibidem à Pan. Non item illa decis. Rotæ.1. de electione,in antiquioribus:tum, quia dubia est, & facile negari potest:tum, quia loquitur de renunciatione facta in manibus priuati, & ita vel non probat, quod per renunciationem factam in manibus superioris,nondum ab eo admissam,vacet beneficium:vel probat etiam vacare per factam in manibus priuati, quod æque est contra aduersarium, ac contra nos: tum,quia dici potest in casu illius decisionis, nõ ideo à tempore renunciationis computari, cursum temporis conferendi: quia per solam illam vacet ab eo tempore: sed quia propter ratificationẽ factam post semestre lapsum, præsumitur, aut fingitur superior, quoad prejudicium tantum suum à principio ratam habuisse clam saltem, & in fraudem superioris sui tacuisse:vel quod in pœnam superioris,qui tanto tempore neglexit probare, vel reprobare renunciationẽ, quam post semestre postea probauit, perinde iudicetur de illa renunciatione, ac si à tempore renũciationis vacasset, ad effectum deuoluendi collationem ad superiorem ipsius superioris,qui eam tandiu probare neglexit. Quæ clarior responsio est,quàm illa Cassadori decis.1.de renun. nu.6.

Ex quibus duabus solutionibus duæ singulares conclusiones colligi possunt. Altera est, quod licet regulariter facta non præsumantur,nisi probentur. l. in bello.§.factæ.ff.de capti.& cap.cum in iure.de offi. deleg. fallit tamen in approbatione renunciationis factæ,in manibus priuati, quoad superioris præiudicium. Quoniam illa præsumitur facta à tempore renunciationis,si eam approbauit post tempus concessum ad conferendum.Altera est,quod licet regulariter beneficiũ non censeatur vacare, per renunciationem factam in manibus priuati: fallit tamen quando illa approbatur post sex mẽses à superiore.Quia tunc censetur vacare à tempore cessionis in præiudicium, saltem ipsius approbantis: licet subtilius dici possit, non vacare tunc beneficium ob renunciationem factam in manibus priuati: sed potius ob approbationem superioris præsumptam, vel à lege in pœnam ipsius fictam. 32

Sexto principaliter infertur, dari posse aliquam renunciationem factam in manibus non superioris,cuius exceptio obstet petenti restitutionem. Quia licet 33

Universidad de Deusto
Biblioteca

non posit dari aliqua talis, quæ inducat defectum notorium proprietatis: immo neque non notorium, quia illa nequit relinqui, sine superioris auctoritate. cap. quod in dubiis. & cap. admonet. de renuncia. & late proximo corollario probatũ fuit, potest tamen dari aliqua, per quam perdatur possessio, illa scilicet, quæ fieret animo perdendi proprietatem, & possessionem simul, vel possessionem tantum, iuxta citata supra in hac ead. oppos. num. 10. Potest item dari vallata iuramento de non petendo illius restitutionem. ergo propositum, per citata in 6. oppos. num. 6. & 7.

34 Nõ obstat decis. illa singul. Bernardi Bisneti, decis. 3. & 4. de renuncia. affirmãtis, eum, qui sic cedit posse agere, & beneficium repetere ab intruso. Nec etiam illa singularis Fely. in cap. in nostra. col. 34. de rescrip. scilicet, necesse esse facere mentionem de beneficio taliter renunciato in impetratione alterius. Neque illa singulatissima Guliel. Cassador. in decis. 1. de renunciat. scilicet, nõ obstare, cessionem fuisse factam, nisi admissa fuerit per habentem potestatem, etiam si fiat coram notario Cancellariæ, aut Cameræ Apostolicæ deputato ad recipiendos consensus cessionũ, & resignationum: quia licet habeant potestatem recipiendi eas, non tamen admittẽdi. non, inquam, hæc obstant. quoniam solum probant, non perdi proprietatem beneficij, per talem renunciationem: ex quo non infertur, non perdi possessionẽ, cuius solius perditio præcedens prætensum spolium sufficit ad impediendam restitutionem, per supra dicta in hac ipsa oppositione num. 6.

35 Septimo infertur, non esse nimium è republica illum intellectum cap. quod in dubiis. de renunciat. quem Petrus Rebuffus in tractat. de pacif. poss. num. 149. ait ad se vsque iacuisse sepultũ, secundum quem probat resignationem beneficij in manu laici, verbo simul, & re factam valere: factam vero verbis tantum minime: tum quia neutra valet, si non probetur à superiore, & vtraq; valet, si ab ipso probetur: tum quia ex nullo verbo illius cap. hoc colligas. tum quia omnem resignationem in manu laici factam illius contextus ait esse nullam, per illa verba: *Licet resignatio talium facta laico nullam obtineat firmitatem.* tum quia verbum, denuo, quod ipse ponderat ad significãdum priorem partem illius cap. agere de renunciatione re, ac verbis facta, nihil facit. quoniam optime verificatur in eo, qui solis verbis renunciat in manu laici, &
36 ab eo iterum verbo accipit. Quid enim aliud sonat, denuo, quam rursus, & de nouo? l. cum prior. ff. de distract. pignor. & l. 1. C. de error. calcul. ex qua facile colligas, denuo fieri etiã quod solis verbis tractatur: tum denique quia intellectus recepti non sunt mutandi, nisi ratio aliqua, vel vrgens tex. nos ad id moueat. l. minime. ff. de legib. cum vulgatis, quod certe hic non contingit.

37 Octauo infertur, alterum aptius diferimen quam prædictum Petri Rebuf. inter dimissionem verbalem simul & realem beneficij, & verbalem tantum in manibus laici factam, scilicet quod per hanc non videatur perdi possessio vt plurimum, per illam vero sic. quoniam ex supradictis colligitur, per solam renunciationem verbalem, etiam in manibus superioris factam, in dubio non perdi possessionem, donec resignans designat incumbere illi: per renunciationem vero verbalem, & realem etiam in manibus laici factam sic. Cum enim per illam designat illi insistere, videtur velle perdere illam, & ita perdit. quia constat posse hoc facere, sine auctoritate superioris.

38 Nono videri potest cuipiam inferri quiddam mirabile scilicet, eum, qui dimittit prius beneficium ob posterius, quod probabiliter putat sibi esse quæsitum, non perdere proprietatem, neque possessionem prioris dimissi, nisi sit ei quæsitum illud alterum, quod clare dixit Rota in decis. 101. in antiquis, quæ in noue rubricatis est 7. de restitut. spoliator. tum quia actus agentium non operantur vltra eorum animum. l. non omnis. ff. de reb. credi. l.
39 in agris. ff. de acquir. rerum domi. tum quia dominum, vel possessio sub conditione relicta vel tradita nec perditur, nec quæritur, nisi conditione impleta. l. si me in vacuam. l. quamuis. §. 1. ff. de adquir. possess. cap. olim. 1. de restit. spol. quod ibi cum glo. latius probauimus, quidquid ibi Innoc. quem Panorm. sequitur, dixisset contra sententiam in prædictis legibus probatam & receptam, & contra se in cap. inter cætera. de præbend. probatum ibi quantum ad hoc per alios, & talis dimissio tacite saltem
40 est conditionalis. tum quia nihil videretur perdere, si expresse sub ea conditione relinqueret, quod fieri posset, eo quod etiam in spiritualibus conditio, quæ tacite inest, exprimi potest, eo saltem omni modo, quo inest iuxta gloss. memorabilem cap. significasti. de electio. & cap. ad audientiam. 2. de rescript. &
41 alias citatas per nos in cap. olim primo. inf. eod. communiterque receptas: tum quia acceptatio beneficij indebiti expectati non tollit ius iterum acceptandi sibi debitum, iuxta doctrinam communiter receptam in capit. cum in multis. de rescrip. lib. 6. quia tacite intelligitur fieri sub conditione, si beneficium erat ei debitum. nec refert an illa conditio exprimatur, & protestatio fiat nec ne, secundum communem ibidem. Quod etiam tenet Cassado. in decis. nona. num. 4. de concess. præbend. & id
42 omnes apostolici expectantes cum clausula acceptandi, quod volent intra mensem passim seruant. Quod non ignorans Gomezius, nescio an rei difficultate, an Felyni auctoritate superatus in d. cap. cum in multis. num. 102. concludit cum Domi. in capit. 2. col. 3. de electio. lib. 6. & Felyn. in capit. cum contingat. col. penult. de rescrip. acceptationem sub conditione factam minime valere, à quo duplici nomine fugiendum est. Et quod praxis probata Romæ vbique contrarium seruat: & quod conditio tacite inhærens, etiam in spiritualibus exprimi potest eo modo penitus, quo inest. Sicut ergo acceptatio beneficij expectati videtur facta sub conditione, & si quatenus acceptanti debitum est: & non refert an exprimatur, vel non exprimatur ea, & neutro casu quidquam præiudicatur acceptanti, si conditio non sit vera: ita videtur quod dimissio vnius beneficij facta ob aliud acceptum, iuxta d. capit. si beneficia. tacite fit sub conditione, si ei est quæsitum secundum. Nec refert an tacite, vel expresse fiat, & per consequutionem neutro casu quidquam illi præiudicatur, si conditio non sit vera, cui consequens est nostra illatio, scilicet quod nec possessionem, saltem ciuilem, nec proprietatem perdit.

Quæ 4. fundamenta licet vrgeant, non tamen concludunt illationem: tum quia is, qui habet animum quærendi possessionem simpliciter secundi, ob quod dimittit prius, qualem habet is, de quo loquimur vt in coroll. 14. dicemus, videtur etiam habere animum relinquendi possessionem prioris: licet non proprietatem, etiam si exprimeret conditionem tacite inhærentem, eo modo, quo inest, per quod soluuntur primum & tertium. Secundum autem tollitur concedendo, defectum quidem conditionis, quæ tacite non inest impedire assequutionem, vel amissionem possessionis, non autem defectum eius, quæ tacite inest, vt in d. coroll. 14. diceemus.

Ad 4. autem respondeo concedendo quidem illa, quæ assumuntur in eo de acceptante, procedere quoad proprietatem: non autem quoad possessionem, vt in d. coroll. 14. apparebit.

Quare dicimus hanc 9. illationem non inferri efficaciter ex supradictis, sed esse veram ea ratione quod Rom. Pontif. magna æquitate motus induxit per illud capit. si beneficia. fictionem, qua dimissor prioris, de quo ibi, videatur semper possediisse, ac numquam recessisse à priori, saltem ad effectum, deinde ad illud redeundi, ac si numquam discessisset. quod ibi senserunt Archid. Ioan. Andr. & Anchar. & Rot. in ead. decis. 101. in antiq. quæ in noue rubricatis est 7. de rest. spoliat. & Collectarius in cap. Relatum. num. 6. de cler. non resi. & per consequutionem fingitur, non reliquisse possessionem: sicut vere non reliquit proprietatem, & consequenter alter, qui illud accepit, fingitur, numquam quæsiisse possessionem ad effectum saltem prohibendi liberum reditum illi dimissori: sicut vere numquam quæsiuit proprietatem: tum, quia illud capit. si beneficia. habet, huiusmodi dimittentem libere posse redire ad prius beneficium, non obstante collatione alteri facta, vt habet versic. *statuimus*. Immo & non obstante assignatione alteri facta, vt ex priori parte colligitur, quod verbum ad possessionem refert finis. capit. pro illorum. de præbend. at non posset libere redire nisi retineret, aut fingeretur retinere pos-
43 sessionem suam, saltem ciuilem, ratione cuius posset, si opus esset pellere etiam vi eius occupatorem, & possessorem naturalem, iuxta notata in l. elam
44 possidere. §. qui ad nundinas. & l. sequenti. ff. de adquir. poss. Cum his dicatur libere aliquid posse, quod potest non obstante reclamatione, ac contra-
45 dictione alterius, per Extrauag. 1. in hoc mihi sing. de empt. & gloss. putatam sing. in verbo, *libere*. Clem. Dudum. de sepult. tum, quia illud capit. si beneficia. præsupponit, illum reditum libere fieri posse etiam post hebdomadam, mensem, annum, & tantum tempus, cuius parua pars esset plus satis noue prouiso ad capiendam possessionem. Quoniam ait posse redire posteaquam certior fuerit effectus nihil iuris sibi quæsitum fuisse in secundo, quod nec facile, nec cito contingere solet. Et noue prouisi, quam cito possunt, etiam vrentes diplomate, curare solent, apprehendere possessionem beneficiorum sibi collatorum. Ergo luce clarius præsupponit, redire posse ipsum libere ad suum prius, etiamsi ab alio eius possessio sit occupata, quod tamen facere non posset, nisi ciuilem saltem retineret possessionem.

Postremo, quod absurdum, & iniquum esset, vt qui tam pie, ac æque relinqueret alteri secundum, certior factus id non esse suum, oporteret per lon-

gam litem recuperare possessionem prioris tam pie relicti: ergo non est affirmandum. l. nam quod absurdum. ff. de bonis libert. capit. dudum. de præbend. lib. 6. An autem capit. illud, si beneficia. extendatur ad dimittentem causa permutationis, non disputamus in præsentia. Quia super ipsomet cap. bis, olim, & postea in d. capit. inter cætera. de præb. disputauimus.

46 Decimo infertur ratio clara, quare huiusmodi dimissor propria auctoritate potest redire ad illud suum beneficium prius, vt dicit Archid. ibidem, scilicet, quia possidet ciuiliter, saltem donec volens redire repellatur, iuxta l. sed & si nolit, cum fine legis præcedentis. ff. de adquir. poss. Quod procedit non solum si à nemine esset occupatum, vt omnes ibi affirmant, sed etiam, quando esset, vt videtur sensisse Archid. probatus à Ioan. Andr. & Petro ab Anch. ibidem: tum, quia nihil in hoc distinguit: tum, quia ea ratione ad id mouetur, quod videtur non diuertisse, nec recessisse ab eo. Quamuis Domi. & Perus. ita distinxerint secuti Collectorem decis. Rotæ 101. in antiquis, quæ in noue rubric. est 7. de resti. spoliator. non satis, vt puto assecutum prædicta, quæ altius eius doctissimus ille Archid. & Rot. ipsa tota, excepto Collectore, perpenderant.

47 Vndecimo infertur neruosa ratio eius, quod singulariter, sed fragiliter fundatum dixit Probus ind. capit. si beneficia. col. fin. scilicet, eiusmodi reuertentem ad suum beneficium non incidere in pœnam capit. eum qui. de præbend. lib. 6. licet auctoritate propria recipiat illud ab alio occupatum, etiam vi adhibita. Ratio enim concludens illa est, quod possidens aliquid ciuiliter, cum primum sciuerit id teneri, vel possideri naturaliter ab alio, impune potest alium vi depellere, si sponte nolit cedere. Non enim incurreret pœnam l. si quis in tan-
48 tam. C. vnde vi, qui perægre profectus perderet possessionem naturalem suæ domus, quam alius eo abeunte occupasset, & postea rediens eam sibi, sine alia iudicis auctoritate vi reciperet: per ea quæ leguntur, & annotantur in tex. & gloss. d. §. qui ad nundinas. & pulchre annotauit Ioan. Imol. in cap. olim. nu. 6. infra eodem.

49 Duodecimo infertur, ei, qui ita dimiserit beneficium longe vtilius esse clam, aut etiam vi auctoritate propria aut iudicis, sine cognitione procedentis possessionem eius capere, aut continuare, non solum, si adhuc vacat, sed etiam si sit iam occupatum ab alio, qui nolit eam sibi sponte dimittere, modo id commode facere possit, quam expectare, vt iudex, occupatore vocato, cum causæ cognitione eam sibi restituat: tum, quia tardissime restitutiones hæ fiunt hodie: tum, quia non est cur timeat pœnam capit. eum, qui. de præbend. lib. 6. vt prædictum est: tum, quia contra illum occupatorem, si petat restitutionem, potest excipere se non spoliasse eum: sed potius cauisse, ne spoliaretur ab eo sua possessione, saltem ciuili quam veram, licet per fictionem quæsitam habet, quod facile faciet, probato coram iudice non esse sibi ius quæsitum in secundo: & ob id illud omisisse, ac ad suum prius rediisse. quæ longe quotidiana sunt.

50 Decimotertio infertur ratio efficax illius decis. singularis Petri Rebuffi in titul. de pacif. poss. num.

Universidad de Deusto
Biblioteca

143. scilicet, eum, qui triennio possedisset beneficium pacifice coniuncto tempore, quo illud possedit, antequam ob aliud dimitteret, cum tempore, quo possedit posteaquam rediit ad illud iuxta d. capit. si beneficia. gaudere regula de triennali possessore. quoniam per prædicta fingitur non amisisse possessionem, saltem ciuilem. Pro illatione facit illud Collectarij in cap. relatum. de cleric. non resid. num. 6. scilicet volenti redire ita in suum prius beneficium, non posse referri quæstionem vllam defectus iuris, etiam quia, vt ille ait, fingitur non mutatus. Facit, quod talis acceptio secundi per ignorantiam probabilem facta, & reditus ad prius nihil ei præiudicat, vt illud ipsum cap. habet.

51 Non obstat primo, quod triennium illud debet esse continuum, vt late tradit Gomez. super regul. de triennal. possess. quæst. 16. & quæst. 20. & 46. quo-
52 niam per prædicta apparet, esse continuum saltem ficte: quia ciuilis possessio eius, qui ex continenti postquam sciuit alium occupasse naturalem, recuperat illam, non censetur interrupta, vt diximus in capit. olim. infra eod. post Ioan. Imol. num. 6. At is, qui recuperat naturalem, aut vi, aut sponte ab occupatore beneficij à se dimissi, cum primum nouit sibi non esse quæsitum secundum, ex continenti videtur eam recuperare, quia tunc primum nouit, se per fictionem veram ciuilem possessionem habere, per prædicta in coroll. 9.

Non obstat secundo, quod prædictus Petrus Rebuff. ait vbi supra stricto iure veriorem esse contrariam sententiam: tum quia hanc nostram appellat æquiorem: tum quia eius fundamenta tolluntur per considerationem possessionis ficte continuatæ: tum quia etiam ipse tandem. num. 148. sentit hanc nostram opinionem seruandam in eo, qui dimisisset prius re tantum, & non verbis. & æque facile est idem defendere in dimittente verbis & facto, ac in dimittente tantum facto. quia vtroque casu per dimissionem prioris vere perditur possessio eius: &
53 per dimissionem posterioris fingitur non perdita per supradicta: tum quia æquitas illa illius cap. si beneficia. nullum videtur recipere rigorem aduersus tam sancte dimittentem. Primo prius, ne duo beneficia habeat: deinde posterius, ne alienum occupet, argum. verficul. ne talis. & versic. statuimus. illius cap.

54 Decimo quarto infertur mirabilis differentia inter dimissionem, & acceptionem beneficij quoad possessionem: & inter dimissionem, & acceptionem quoad proprietatem. quoniam per eas sub conditione tacite actui inhærente factas quæritur, & perditur possessio, siue illa exprimatur, siue taceatur: & siue verificetur, siue non, vt vtiliter iuxta ac singulariter colligitur ex decis. Rotæ. 158. Quidam. in antiquis, quæ in noue rubricat. est 19. de restit. spoliat. quæ determinat, eum, qui accepit possessionem alicuius beneficij sub conditione expressa, si ei deberetur, & saluo iure alterius, & non aliter, & post eam acceptam spoliatum, restituendum esse, antequam aduersarius admittatur ad probandum, illud beneficium non fuisse ipsi debitum: & ita non fuisse adimpletam conditionem sub qua inductus, & admissus fuit in possessionem. Proprietas vero non perditur, nec quæritur per tales dimissiones, vel acceptiones conditionales, nisi purificentur per ea, quæ dicta sunt in illatione noua.

Decimo quinto infertur, non esse verum, quod ait Bald. in l. quoties. C. de rei vendic. nu. 5. quem sequitur Ioan. Bartha. in verb. possessio. nu. 28. scilicet perdi possessionem beneficij ecclesiastici per
55 sententiam priuatiuam contra possessorem latam. Neque id ait Innoc. quem ipsi citant in capit. cum nostris. de concess. præbend. Sed neque ipse Bald. id ait in l. 1. sub finem. C. communia vtriusque iudi. & in l. traditionibus. sub finem. C. de pactis. Neque Angel. in l. ex hoc iure. sub finem. ff. de Iustit. & iur. licet id eis in illis locis tribuat prædictus Ioan. Barthachi. vbi supra, immo nec, vt arbitror, ipsemet Bald. in d. l. quoties. voluit dicere, quod dixit, sed
56 id quod ait Innoc. in d. capit. cum nostris. col. 3. scilicet, in iuribus incorporalibus, vbi nihil corporale attingitur, quales sunt electiones, & iurisdictiones, per sententiam priuatiuam: saltem illam, per quam imponitur silentium, adimi possessionem victo, & quæri vincenti: tum quia pro suo dicto Bal. allegat Innoc. in illo capit. tum quia Bald. in aliis duobus prædictis locis, & Angel. in d. l. ex hoc iure in hoc casu loquuntur: tum, quia Innoc. in d. capit. cum nostris. expresse contrarium ait in possessione beneficij in hæc verba: *Si autem talia sunt incorporalia, vbi aliquid corporale attingitur, vt in præbenda, possessor condemnatus non prohibetur per aduersarium exercere vt prius, &c.* Et non est verisimile Bald. qui in aliis locis recte intellexit Innoc. in eo loco perperam intellexisse: sed potius excidisse illi verbum beneficij, pro verbo iuris incorporalis nihil corporale attingentis. Ob quæ obiter admonemus lectorem. Ioan. Bar-
57 thac. virum alioqui perdoctum, & laboriosissimum, & qui suo illo indice plurimum lucis attulit iuris peritis, non nihil tenebrarum frequenter obducere, dum sicut in hoc loco auctorum sententias parum fideliter colligit, & negligentiùs expendit. quo vitio, vt plurimum laborare video nostros, qui allegationum copia, & auctorum nomenclatura potius, quam iudicio, & perpendiculo, gloriam sibi comparant.

SVMMARIVM.

1 *Αντιλογία siue oppositio difficilis.*
2 *Possessionem prioris beneficij non perdit quis eo ipso, quod eius dominium perdat, per adeptionem alterius, vel alio modo. & num. 19.*
3 *Renunciatio, vel alia beneficij amissio, sine animo perdendi possessionem præsumitur fieri, quoties post eam factam, insistitur illi.*
4 *Renunciare non videtur prius, qui adipiscitur posterius: sed priuatur illo.*
5 *Clericus contrahens cum corrupta, vel diu se enormibus miscens, an renunciet priuilegio clericali: & qui delinquit, vel contrahit in alieno territorio an prorogeret.*
6 *Titulus coloratus quoad vnum effectum, & non quoad alium.*
7 *Intellectus Clem. Gratiæ. de rescript.*
8 *Argumentum à iure quærendo ad quæsitum, non valere.*
9 *Beneficio ipso iure perdito per non promotionem, incumbens per triennium, gaudet regula de triennali possessore & etiam quilibet alius, quo quomodo id perdens. num. 10.*

11 *Disputatio quæstionis nouæ super breuibus ad capiendam possessionem de more solitis concedi episcopis.*
12 *Clausulæ resolutiuæ breuibus de more inseri solitæ tenor.*
13 *Extrauag. Iniunctæ tenor, & causa finalis expressa, & num. 14. & tacita. num. 39. & 40.*
16 *Papa dum quid vult esse infectum irritat consequentia illud.*
17 *Renunciatio intra tempus legitimum non publicata quando nulla.*
18 *Possessori non audito, sua possessio non tollenda, etiamsi dominium perdiderit ante declarationem. num. 20.*
21 *Dubius de iurisdictione sua non iudicat.*
22 *Exorbitantia non extendi ad similes casus quando, &c.*
23 *Litteræ Apostolicæ quæ, & constitutionem præstituentem terminum ad eas expediendas, restringendam esse.*
24 *Felini lapsus insignis.*
25 *Gomezij indiligentia, & lapsus communis illius, & Felyni.*
26 *Possessio cum sola supplicatione signata præhensa vestituenda.*
27 *Supplicatio signata sufficit ad absoluendum reum, & probat quoad quid. num. 28. non autem quoad quid. 29.*
30 *Dispensationes signatas, etiam litteris non expeditis prodesse in totum in conscientiæ foro, in exteriori vero tantum quoad quid.*
31 *Administrare possunt etiam hodie sine litteris aliquot Prælati & Prælatæ.*
32 *Extrauagantis, Iniunctæ, pœnam exigere præsumptionem, & malam fidem præsumentem. Quæ lex punit, non punit simpliciter transgredientem. num. 33.*
34 *Ordinatus inordinate, ipso iure hodie suspensus est, & si ante suspensionis sublationem celebrat irregularis cum quotidiana & noua limitatione. nu. 35.*
36 *Gomezij lapsus circa extrauag. Iniunctæ.*
37 *Vacationem inductam per breuia Prælatis concedi solita ad possessionem capiendam, nouam esse.*
38 *Possessio an capiatur nomine prouisi, vel nomine Cameræ Apostolicæ plurimum referre in materia extrauag. Iniunctæ.*
39 *Litterarum expeditio quando includit earum ostensionem.*
40 *Clausula habens rem pro infecta quanto maioris virtutis, quam quæ cassat.*
41 *Prælati gesta intra sex menses breuis valere, licet numquam expediat litteras.*
42 *Regulæ Cancellariæ. 18. & 34. pulchra & noua declaratio. Et quod neutra illarum habet clausulam, quæ rem pro infecta habeat contra Gomezium. nu. 45.*

OPPOSITIONIS OCTAVÆ SOLVTIO.

OCTAVAE oppositionis dilutio etiam ex prædictis infertur. Si quidem illa fundabatur in capit. licet. 2. de præbend. lib. 6. quatenus secundum intellectum receptum, habet, eum, qui per adeptionem beneficij posterioris, eiusdémque incompatibilis, perdit prius ipso iure, iuxta capit. de multa. de præbend. illud renunciare videri, iuxta Clem. Gratiæ. de rescriptis: non tamen ob id perdere possessionem eius, neque debere ab ea expelli, antequam audiatur, & iudicetur esse pellendus, immo posse agere de spolio, & restituendum esse, si aliter spoliaretur. Cuius contrarium innuit hoc capit. Primo quatenus probare videtur, per renunciationem spontaneam perdi possessionem, & ideo eius restitutionem petentem repelli posse per eam. Secundo quatenus suadere videtur, per amissionem tituli beneficij iure ipso incursam perdi possessionem, eo quod illa in beneficio sine titulo, saltem colorato haberi nequit, argum. gloss. singul. clement. 1. de causs. possess. & per talem amissionem tituli perditur color eius, secundum Panormit. receptum in capit. cum nostris. de concess. præbend. Hæc ἀντιλογία siue contradictio, & oppositio gemina, licet non semel à nobis fuerit in hac, & Salmanticensi Academia, in consessu eruditionis præclaræ virorum publice obiecta, numquam tamen satis soluta fuit. Quæ tamen per dicta in præcedenti oppositione facile tolletur. Posterior quidem pars negando, perdi possessionem beneficij per amissionem tituli eius, etiam iure ipso incursam: immo neque perdi colorem eius, quoad effectum saltem continuandi possessionem, vel eam noue quærendi, per ea, quæ diximus in præcedenti oppositio. num. 10. & ea quæ singulariter Archid. prius, & postea gloss. non relato eo, dixerunt in dicto capit. licet 2. verb. *Te non vocato*, cum, qui per- 2
didit ipso iure beneficium prius, per acceptionem posterioris, non perdere eius possessionem, & dici titulo possidentem, licet iniusto. Quibus gloss. illa singulariter in fine de suo addidit, dispositionem illius decretalis, & prædicta omnia dicta de eo, qui perdit ipso iure prius beneficium per ademptionem posterioris, procedere etiam in omni alio, qui ipso iure perdit beneficium: prior autem pars huius oppositionis tollitur respondendo, dominium beneficij sæpissime perdi posse, & perdi ipso iure non perdita possessione, non solum per negligentiam, delictum, acceptationem alterius incompatibilis, & alias actiones: sed etiam per expressam renunciationem, modo ea fiat sine animo amittendi possessionem. Vt præsumitur fieri, quoties beneficiarius 3
non obstante illa negligentia, acceptatione, delicto, vel renunciatione per se, vel per alium insistit illius beneficij possessioni, ob ea quæ dicta fuerunt in oppositione præcedente. num. 9. & aliis 4. sequentibus. Et ita quamuis, sine præiudicio veritatis concederemus, per adeptionem posterioris incompatibilis videri quem renunciare prius: tamen quia id facit, sine animo amittendi possessionem, cum non desistat per se vel alium insistere priori, non amittit eius possessionem, ad hunc saltem effectum possessionem satis colorandi. Diximus sine veritatis præiudicio: quoniam nobis verius videtur, eum, qui 4
tale posterius beneficium acceptat non renunciare prius: sed perdere potius, & priuari à iure, & pati pœnam illam à lege inflictam. Tum quia capit. de multa. & extrauagans, execrabilis. expresse habent, talem ipso iure priuari: & non habent, videri renunciare. Tum quia non renunciat expresse, sed neque tacite saltem frequenter, cum non habeat, nisi perrarò animum id faciendi tacitum, immo retinendi vtrumque, vt per eadem iura patet. Tum, quia si non relinquatur prius, perdit etiam posterius, vel per sententiam, secundum tempus. capit. de multa. depræbend. iuxta gloss. memorabilem Extrauag. execrabilis. Ioan. xxij. §. Qui vero. verb. *ipso iure priuari*, vel *ipso iure*, secundum tempus hodiernum extrauag. execrabilis. At si videretur renunciare, non incurreret illam pœnam. Quoniam per renunciationem liberatur ab illa, vt prædicta Extrauagans

Universidad de Deusto
Biblioteca

habet, etiam verbalem secundum tempus. capit. de multa. vt gloss. illius 2. docet. Quamuis non hodie secundum §. qui vero. prædictæ Extrauag. Tum, quia verius est, clericum, qui contrahit cum corrupta non renunciare priuilegio clericali. quia non potest. cap. si diligenti. de foro compet. sed priuari eo, per cap. 1. de bigam. lib. 6. Tum, quia sicut aliàs dicebamus in capit. perpendimus. de sentent. excommunicat. clericus, qui diu se ingessit enormibus, dimisso habitu, & tonsura clericali, perdit quidem ipso iure priuilegium clericale, sine alia monitione, secundum Ioan. Andr. & communem ibi: vel saltem post trinam monitionem, secundum Panormit. ibidem: non tamen eo perdit, quod videatur illi renunciare, quod frequenter nec vult facere, neque si maxime vellet, posset: sed perdit per pœnam legis, quam merito, volens nolens incurrit. Tum quia, vt in capit. dilecti. de foro competent. declarando ea, quæ Panormit. scribit ibi notabili 4. dicebamus, clericum, qui contrahit, vel delinquit in territorio episcopi alieni, eius iurisdictioni subiici quoad ea: sed non per prorogationem expressam, quam nec facit, neque facere potest, sine consensu sui episcopi. capit. significasti. illo tit. Neque fortiori ratione per tacitam, quam non intendit, saltem frequenter facere, neque si maxime intenderet, posset: cum nequeant illa esse maioris potentiæ, quam expressa, argument. notatorũ in cap. qui tacet. & capit. is qui tacet. & capit. scienti. de regul. iur. lib. 6. sed per dispositionem legis: quæ eum volentem nolentem ob factum suum subiicit alieno episcopo.

5

6 Ex quibus infertur primo intellectus Clement. Gratiæ. de rescript. quatenus habet, renunciare videri suæ gratiæ, qua expectat vnum beneficium, eum, qui alterum illi repugnans accipit. sicut enim illam Clement. in prælecti. capit. si quando. Exceptio. sexta. num. 1. de rescript. vtiliter ampliauimus ad multa, & in his nouissime ad accessus, & regressus quotidianos: ita nunc subtiliter illam, & omnia per nos ibi supradicta declaramus, intelligenda esse non de vera renunciatione expressa, neque tacita: sed de perditione iuris illius ad rem, quæ vim renunciationis habet, quoad illum effectum amittendi, de quo loquitur. Quod auctor illius constitutionis satis, intellexisse creditur, eo quod non dixit: *Renunciss*, sed: *Renunciare* videtis, quod improprietatem designat, iuxta l. 1. §. deiecisse, adiuncta gloss. verb. videor. ff. de vi & vi armat.

7 Secundo infertur eneruatio argumenti primo aspectu neruosi cuiusdam aduocati Melchioris relati per Gomezi. in regula de triennali possess. quæst. 10. quatenus ex d. clement. Gratiæ. fumebat argumentum ad probandum, renunciare prius beneficium curatum, qui accipit alterum illi simile. Quæ tamen argumentatio duobus modis eneruatur: tum, quia, vt prædictum est, negari potest illam clement. agere de renunciatione: sed de priuatione iuris, quæ quo ad effectum perdendi, illi æquatur: tum, quia non sequitur renunciat expectatiuæ & iuri ad rem: ergo & prouisioni, ac iuri in re. Quoniam hoc non potest renunciari, nisi in manibus superioris, illud autem sic, vt in d. num. d. capit. si quando. diceebamus.

8 Tertio infertur destructio illius illationis, quam illimet Melchior faciebat, scilicet is, qui accipit posterius videtur renunciare prius: ergo perdit eius possessionem ciuilem & naturalem: quoniam ex suo antecedenti concesso, non sequitur sua conclusio, quandoquidem non per omnem renunciationem perditur possessio. per dicta proxime in hac, & præcedenti oppositione.

9 Quarto infertur, facilis defensio illius conclusionis quotidianæ, ac aureæ, quam Gomezius vir varia lectione, & rara eruditione clarissimus ait in d. quæst. 10. post multa placuisse prætorio Rotæ, quam nos quoque ante operum eius editionem affirmauimus, argumento eorum, quæ ait gloss. illius regulæ quæ est 33. col. 8. & penult. Conclusionis, inquam illius, scilicet, eum, qui triennio possedit ecclesiam parochialem, sine presbyterio pacifice, posteaquam debuit ad presbyterium promoueri, vti posse beneficio illius regulæ de triennali possessore, & per eam repellere contra se agentem. Quoniam non obstat illa priuatio iuris, quominus insistens beneficio etiam ipso iure perdito, dicatur illud possidere per triennium, si tanto tempore incubuit ei, per prædicta.

10 Quinto infertur, idem esse dicendum de illo, qui contra dispositionem. capit. de multa. tenuit prius per triennium, vel contra extrauag. Execrabilis Ioan. xxij. vtrumque pacifice per triennium: & de quolibet alio, qui beneficium perdit ipso iure, siue propter violentiam, iuxta capit. eum, qui. de præbend. lib. 6. siue ob non solutionem pensionis, vel dimidiatorum fructuum, quæ dimidiatam annatam vocant, siue ob aliquid aliud, quod ad id sufficeret iure communi, vel particulari: & nihilominus ei per triennium insisteret. Quoniam hi omnes pari ratione ea se regula defendere possunt longe efficacius per ea, quæ à nobis in hac oppositione, & præcedenti sunt adducta, quàm ea, quæ adducit Gomez. ibi rei difficultate superatus, non semel veluti labans. Quibus consequens est, idem dicendum de renunciante, modo is, & prædicti allegent titulos nouos, vel dispensationes sufficientes, licet eas non probent, vt Cardin. sentit in capit. cum nostris. de conces. præbend. quæst. 12. & Cosmas in statutis Ecclesiæ Gallican. de pacif. possess. in gloss. 1. col. 5. & 8. vel saltem non confiteantur defectum proprietatis. Alioqui enim ille defectus efficeretur notorius, per confessionem illam iudicialem: & ita cum constaret, eum mala fide, & contra conscientiam tenere, merito non debet gaudere beneficio illius regulæ, iuxta ea, quæ tradit Petr. Rebuffus. in titul. de pacifi. possessor. nu. 28. & longe satius esset eo non gaudere, quam mentiri, argum. capit. Matthæus. de simo.

11 Diximus etiam satis corolarum quoad hunc effectum. Nam quoad effectus illos, de quibus tractatur in capit. cum nostris. & capit. litteras. de concess. præbend. forte non est. vt in oppos. x. iterum tangemus.

12 Sexto infertur, decisio illius quæstionis, quæ anno superiore occurrit, cum in aliis, tum in hac tua Ecclesia Conimbricensi, Reuerendissime Præsul, ac Comes longè illustris. Quam prælectione publica proponere ac rei difficultatem ostendere coram auditorio doctissimo, & ad id vocato, eo gitme rumor sparsus: quod in regis, & domini nostri, ac tui,

qui eius eras confessarius gratiam, Capitulum tuum multis nominibus egregium simularet dubietatem, quæ non erat, quo minus pronunciaret sedem vacare. Quæstio, inquam, plurimum controuersa, simul & noua fuit. An Capitulum iure debeat, an saltem possit Episcopo contradicente administrare episcopatum, tanquam sedes vacet, quod litteræ prouisoriæ non ostendantur intra sex menses à die datæ breuis Apostolici, de more concedi soliti ad capiendam possessionem Episcopis, apud sedem Apostolicã prouisis, cum clausula illa: *Volumus autem, quod intra sex menses à data præsentium computandos, litteras Apostolicas super prouisione, & præfectione huiusmodi sub plumbo in totum expedire, & iura Cameræ Apostolicæ propterea debita persoluere omnino tenearis. Alioqui eisdem sex mensibus elapsis prouisio, & præfectio prædictæ nullæ sint, & esse censeantur.*

Fuerunt viri eruditione clari, cum hic: tum alibi, qui dicerent posse, deberéque Capitulum id facere æquè, ac faciebat ante illius breuis præsentationem.

13 Pro quibus ipsi ita primo colligebamus. Nullus episcopus, aut superior Prælatus, neque vllus Abbas, vel prior, qui Abbati æquatur, potest administrare dignitatem illam, ad quam promotus est apud sedem Apostolicam: neque recipi à Capitulo, sine illius litteris: neque eum illis, nisi prius ostensis. per extrauag. iniunctæ. de electio. quam citauit Panormit. in cap. nostri. & cap. qualiter. de electio. & in cap. in nostra. de rescript. & meliorem mundi appellauit Nicol. Boër. in lib. de legato. prælud. 5. col. 3. At in nostro casu Episcopus non habebat litteras expeditas: & si habebat non ostendebat: ergo neque ipse administrare poterat, neque Capitulum, vt id faceret, permittere: & per consecutionem per Capitulum, & non per Episcopum tali casu debet Episcopatus administrari.

Secundo argumentabamur, quod intentio Romani Pontif. concedentis gratiam, est attendenda. cap. super litteris. de rescript. cap. fin. de præbend. & cap. cum in illis. §. 1. eod. titu. lib. 6. At intentio Papæ, qui eiusmodi breue concedit, est eo casu, quo non expedirentur litteræ intra sex menses, inducere eandem vacationem, quæ fuit ante illud breue concessum: & in illa non potuisset Capitulum recipere Episcopum, neque obedire illi: sine litterarum ostensione: ergo neque in hac.

14 Tertio, quod causa final. & principalis illius extrauag. expressa est, ne is haberetur Episcopus, de quo dubitaretur, an esset, vt patet ex prœmio ipsius, vnde illa colligi solet, iuxta. cap. quia propter. de electio. & l. fin. ff. de hæredi. institut. & tradit Gomez. in regula de annali possess. quæst. 1. at lapsis sex mensibus, merito dubitari potest, sit Episcopus, nec ne: ergo necessaria erit litterarum ostensio, vt Episcopo Capitulum pareat.

15 Quarto, quod causa finalis tacita illius extrauag. fuit, ne iura Cameræ Apostolicæ fraudarentur, vel nimium differrentur susceptis Episcopis sine litteris: at si post hos sex menses in breui contentos, Episcopus posset continuare possessionem antea receptam, & Capitulum ei obedire. sine litterarum expeditarum ostensione, perinde consequeretur fraus iurium Cameræ Apostolicæ: ac si ab initio per solam signaturam reciperetur.

Quinto formabamus argumentum, quod nonnullis apprime eruditis fuit insolubile, scilicet, quod in materia, vbi agitur de receptione, & obedientia Episcoporum, per litteras expeditas, intelligimus litteras expeditas & Capitulo ostensas, per d. extrauag. iniunctæ. at breue, per quod Episcopo mandatur dari possessio, loquitur de receptione, ac obedientia Episcopi: ergo per expeditionem litterarum, quam exigit intra sex menses, intelligenda est expeditio cum ostensione earum.

Sexto facit, quod cum Romanus Pontifex ea, quæ iuris sunt positiui vult haberi pro nullis & infectis, 16
non solum ea ipsa, quæ vult haberi pro talibus annihilantur: sed etiam facta virtute illorum, iuxta gloss. singul. in Clement. 1. verbo, pro infectis, de censibus. celebratam à multis, in quibus est Cardin. cum Panormit. & Imol. ibidem, & Panormitan. in consil. 84. primi voluminis, Felyn. in cap. 1. col. 7. & in cap. fin. col. 3. & 4. de constitut. & in cap. cæterum. col. penul. de rescrip. at Romanus Pontifex per huiusmodi breue non solum vult Episcopos, quibus illud concedit, priuari episcopatibus suis: vel ipsos vacare, si litteras intra sex menses non expedierunt: sed etiam vult prouisiones, & præfectiones prædictas nullas esse, ac tales censeri: ergo prouisio, & præfectio prædictæ: immo & possessio earum virtute accepta, & alia omnia inde secuta erunt nulla. Confirmatur hoc per re- 17
gulam Cancellar. 34. quarenus habet, renunciationem eius, qui post eam factam in manibus Papæ sex menses, vel in manibus ordinarij vnum vixit, & in possessione moritur, habendam esse pro nulla: at per illam annihilationem perinde perit illa renunciatio, & vacatio inde manans, cum possessione virtute illius accepta, ac si nunquam fuisset facta: ergo etiam per annihilationem prouisionis, & præfectionis per huiusmodi breuia inductam, perinde pereunt illæ, ac si nunquam factæ fuissent: at si nunquã illæ factæ fuissent, necessaria esset ostensio litterarum: ergo etiam si factæ fuerint. Confirmatur hoc per regulam Cancellar. 18. de infirmo resignante inductam eodem modo, quo regula prædicta 34.

His tamen non obstantibus contrarium infertur ex prædictis id, quod etiam tunc visum fuit nobis iuri consonantius, scilicet, neque Capitulum debuisse, neque potuisse, administrare hunc episcopatum, re, Reuerendissime Præsul, nõ consentiente: immo contradicente ac administrare volente.

Primo quod nemo potest, neque debet inuitus à 18
possessione sua, præsertim legitime quæsita repelli: nisi auditus & damnatus. c. 1. 2. q. 1. c. 2. de caus. poss. & proprietat. etiamsi dominus rei possessæ ipso iure illud dominium perdat, & illa si beneficium Ecclesiasticum. c. licet. in 2. de præb. lib. 6. cum multis aliis, quæ nos ad aliud propositum copiose citauimus in prælect. cap. cum contingat. de rescrip. in 3. caus. nullita. num. 5. At Episcopus in casu proposito quæsiuit, & non quomodocunque sed legitime possessionem per breue prædictum: ergo nec potuit, nec debuit inuitus ea priuari, antequam audiretur & damnaretur.

Secundo facit, quod nemo perdit possessionem 19
rei, etiam si sit beneficium Ecclesiasticum, propterea tantum quod perdat titulum eius, etiam ipso iure, ob aliquam negligentiam, delictum, aut aliam actionem: nisi animus verus, vel præsumptus perdendi eam intercesserit, vt in oppositione 7. concluſum est: ergo licet ob negligentiam expediendi litteras Apostolicas Episcopus perdidisset episcopatum quoad

Universidad de Deusto
Biblioteca

proprietatem: nō tamen ideo perdidisset quoad possessionem: cum non fuerit ei animus perdendi eam: ergo non vacabat quoad eam episcopatus: ac per consecutionem non poterat Capitulum absque magna præsumptionis specie, decernere eum vacare, & tanquam vacantem administrare.

Tertio quod ea, quæ ipso iure perduntur tolli non possunt à possessore antequam per iudicem competentem declarentur esse perdita. cap. cum secundum leges, de hæret. lib.6. & l. eius, qui debitorem, in princip.ff.de iure Fisci. At in nostro casu non fuit declaratum per vllum iudicem, episcopatum ipso iure perditum esse: ergo non potuit is tolli ab eo, qui eum tenebat, etiam si verè vacasset per prædictam negligentiam expediendi litteras intra sex menses.

Quarto, quod nemo potest iudicare in causa sua. l.1.C.ne quis in sua causa ius dicat.cap.1.4.quæstio.4. Nemo item potest iudicare suum superiorem, capit. cum inferior. de maior. & obed.& cap.inferior.21.distinct. Nemo item dubius de iurisdictione sua potest iudicare. iuxta doctrinam Bartol.in l.multum, interest.ff.de conditio. & demonstratio. & Petrus ab Anchar.& Felyn. per illum text.in cap.2.de offic.deleg. & gloss. singul. in cap. fæpe verb. *peremptoriæ.* de appellat. at hoc casu causa erat Capituli,& Capitulum erat inferior, iudicando saltem ratione possessionis: in qua erat Episcopus, & dubitabat de iurisdictione: quia dubitabat de vacatione: ergo neque poterat pellere eum, sine cognitione, neque cognoscere, an esset pellendus: ergo non potuit declarare, episcopatum perditum fuisse, essèque in se deuolutam eius administrationem.

Quinto facit, quòd dispositio conditionalis non haber effectum ante conditionem impleram. capit. si pro te. de rescript.lib.6.l.cedere diem.ff.de verbor.significat. neque virtute illius potest iudicari aliquid prius, quàm constet illam esse impletam,argumen.l. duo sunt Titij. ff. de testa. tutel. at prædictum breue est conditionale, quatenus inducit vacationem. Inducit enim eam sub illa conditione; *Si non expediantur litteræ intra sex menses*: ergo nihil poterit fieri per illud, donec constet, eas non fuisse expeditas intra illos. at hoc in ipso fine sex mensium constare nullatenus poterit: tum quia fieri potuit, vt penultimo, vel vltimo die illorum expeditæ fuissent Romæ: tum quia danda erat aliqua dilatio alleganti eas esse expeditas: eo quod multis de causis, terra, marique contingentibus fieri potest, vt litteræ Romæ confectæ intra sex menses non possint ostendi Conimbricæ, etiam intra 12.

22 Sexto facit, quod dispositio à iure communi exorbitans non est extendenda, cap. quæ à iure. de regu. iuris, lib.6. præsertim cum non continet materiam iuris: sed aliquid contra, vel præter ius, secundum Panormitan. in cap. ad audientiam.de cleric.non residen. quem sequitur in notabili casu Gomez. in reg. de triennal. quæst.10. pag. 10. Præsertim si etiam sit pœnalis. cap. Pœnæ. de pœnit. distinct.1. & maxime ad eum casum, in quo non esset eadem ratio. at extrauag. illa iniunctæ. exorbitat à iure communi: continet pœnam: disponit in materia, quæ est contra vel præter ius: & in casu alio à nostro: & in quo maior ratio suadet decisionem illius extrauag. Exorbitat, inquam, à iure communi. Quia illud habet, æquè probari posse facta per testes: ac per instrumenta l.in exercendis. C. de fide instrumento. extrauag. autem prædicta disponit prouisionem episcopatuum, & cæterarum dignitatum non posse probari nisi per instrumenta, immo neque per omnia instrumenta, sed tantum per litteras Apostolicas expeditas, quales solæ bulla munitæ dicuntur cap. licet. cap.quam graui. de crimi.falsi. & tradit Felyn.in cap.ex diligenti. col. fin.de simon. & Gomez.in regul. de non iudic. iuxta form. quæst.1. pag.3. & ante illos gloss. regulæ Cancellar.69. continet pœnam immo multas pœnas: & contra multos, vt ex eius lectione palam est: disponit de casu alio à nostro. Nam disponit de prima,& noua receptione Episcoporum,& quorundam aliorum: in quo maior ratio suadet,decisionem illius extrauagantis, quam in continuanda receptione antiqua, argument.cap.quemadmodum. de iureiuran.ergo non erit ad eam extendenda. Et in specie,quod omnis constitutio & regula Cancellariæ requirens scripturam ad probandum sit stringenda, & non extendenda affirmat Rota in decisio.532.quæ in nouè rubricatis est. 27. de rescript.in nouis. quam in id citat Ripa in rubric.de constit. num. 50. & lib. 2. responsorum. cap.1. Et quod illa ipsa extrauagans,iniunctæ,sit restringenda,speciatim ait gloss. eius verb. *præsumat.*

Postremo confirmo hæc per gloss. mihi singul. eiusdem. extrauag. quæ in verb. *recipiant* ait, ostentionem litterarum esse quidem necessariam à principio, cum possessio capitur. non autem postea.

Ad primum ergo fundamentum in contrarium adductum respondeo illam extrauag.inducere nouas pœnas,& agere de receptione prima, & noua: in nostro autem casu agi de receptione antiqua cōtinuanda,& de non repellendo iam recepto: & ita esse diuersum casum à contento in ea,& non solum diuersum: sed in quo non est eadem ratio, quæ in illa, vt palam est: & ideo non esse ad hunc extendendam, per dicta in penult. fundamento. 23

Ex hac solutione, & duobus postremis fundamentis pro nostra opinione factis infertur primo, ipsum fuisse Felyn.in cap.veniens. col.2.de accusatio. & in cap. ne Dei. col.2. de simon, quatenus per illam extrauag. tenuit generaliter omnes, qui per sedem Apostolicam prouisi accipiunt possessionem beneficiorum per solas supplicationes signatas, esse intrusos. Cuius auctoritas in hunc diem multos fallit, ac multo plures fortè fefellisset. nisi nos olim abhinc viginti duobus annis, in Academia Cathurcensi à doctissimo doctore Antonio de Petrutia, quem aliquando prælegentem audiuimus: cuius insignis repetitio extat in l.2.ff.de iureiur. cum ambo super eodem casu consuleremur moniti, multa eius consilia reddita secundum illud dictum Felyn.reiecta fuisse à Senatu Parlamentæo Tholosæ residenti. postea Salmanticæ idipsum non semel auditorium nostrum monuissemus, quod & in hac Academia frequenter fecimus: neque immerito. Quoniam illa extrauagans est exorbitans & pœnalis: & solum disponit de Episcopis & Abbatibus ac prioribus, qui loco eorum sunt, & illis æquantur. Neque est eadem ratio in aliis beneficiis minoribus, quæ in illis maioribus, propter maius periculum, argument.capit. vbi periculum. de electio. lib.6. Quod etiam tenuit Blasius Tholosanus doctor (quem præceptorem habuimus) in addit. Gulielm. de Monte Laugd. in regula.1. de regul.iuris, lib.6. Felyn. autem,vt arbitror, falsus fuit 24

summario Ioann. Francisc. Pauini, illius & aliorum extrauagant. proditoris.

25 Secundo infertur indiligentia quædam Gomezij viri alioqui diligentissimi, qui in regul. de non iud. iuxta formam supplic.quæst.1. sequutus Felyn. in d. cap.veniens. dixit, eum, qui accipit possessionem alicuius beneficij litteris non expeditis, perdere omne ius, quod habet: licet supplicationem habeat signatam. in qua re ambo bis peccant. Primo quod illam extrauagant. extendunt ad beneficia in ea contenta: deinde quod præsupponunt eos, qui contra dispositionem illius possessionem capiunt, perdere ius sibi competens,quod nusquam habet illa extrauag.quam in hoc citat Gomezius neque regula.25. Cancellariæ quam in id citat Felyn. vt palam ex eorum contextu constat. Neque est verum. nisi cum violenter accipitur possessio, quo casu etiam si litteris expeditis id fieret, perderetur ius, per capit. eum qui, de præbend. lib.6.

26 Tertio infertur, longè rectiùs esse illud Cassador. in decisio.8. de restitut.spoliat. scilicet regulariter restituendam beneficij possessionem ei, qui eam cum sola signata supplicatione accepit, per illam extrauagant. iniunctæ, inductam per locum ab speciali: ac si clarius diceret, illam extrauag. seruandam quidem esse in casibus in ea contentis: non esse autem extendendam ad alios. & ita non esse restituendum eum, qui spoliaretur possessione, quam sine litteris expeditis, & ostensis caperet in dignitatibus contentis in illa extrauag. alios autem qui aliorum beneficiorum possessionem caperent sic. Facit,quod signata supplicatio gratiam perfectam continet, & tribuit ius cap.institutionis. 25.quæst.2. & Clement.dudum. §.nos enim, adiuncta gloss. in verbo. *verbo.* de sepult. tradit Bald. in l.final. C. de legi. Panormitan. in cap. nostri. de electio. & cap. in nostra. de rescript. adeo, vt etiam si Papa signans statim moreretur. nihilominus duraret gratia: & per mortem eius, cui facta esset, censeretur vacare beneficium,secundum Rot. in decisio.882. Nota quod vbi gratia. quæ in nouè rubric. est 87. de rescript. in antiquis, & tradunt recentiores in rubr. de constit.

27 Quarto infertur, verum esse illud, quod singulatius dixit Cassador. in decisio. 2. de re iudic. nempè, absoluendum esse in petitorio cum, qui ostendit solam supplicationem signatam,per quam constat non esse ius actori: etiam si vna vel altera sententia esset pro actore lata, non obstante regula Cancellar. 25. de non iudicando secundum formam supplicationis.

28 Ex quo subinfert, solam supplicationem signatam facere fidem quoad possessorium: & etiam quoad petitorium ad absoluendum tantum reum. quæ conclusio noua & mirabilis est.

29 Quinto infertur illud Ioan.Milis in reperto.verb. gratia Apostolica, scilicet, prouisum à Papa ante confectas litteras, non habere canonicum titulum, intelligendum esse quoad hoc solum, vt litteris non expeditis non possit iudicari canonicus: non autem quoad alia, vt idem Cassador. vtiliter declarauit in d.decisio.8. de restitut.spoliat. quem sequitur Gomezius in d. regula. 25.quæst.5. memor erroris Felyn. & non sui superius relati: licet Ioan. Mil. simpliciter sequatur gloss. illius regul. & Felyn. in cap. scisciatus. de rescript.num.23. Quod fuit dictum Rot. in decisio. 458. in nouis, quæ in nouè rubric. est 20. de concess. præbend. Pro corollar. facit id, quod fæpe contra multos consului, etiam ante Cassador. & Gomezij operum editionem, per gloss.in hoc apram regulæ Cancellar.13.& aptiorem regulæ 53. Nempe solam supplicationem signatam, quæ dispensationem ad duo incompatibilia continet, quoad forum conscientiæ sufficere sine litteris expeditis,immo & quoad forum exterius, quando in eo non agitur de illis incompatibilibus, sed de alio tertio: immo & si de illis ageretur, modo ante sententiam litteræ expeditæ præsentarentur. Quæ pulchrè declarat procedere Gomez.in d.quæst.5. non obstante regula 53.quæ habet, dispensationem non suffragari, nisi litteris expeditis. Quoniam illa de suffragio, vel auxilio iudiciali est intelligenda, & non de quolibet: sed de eo, quod est necessarium ad finem principalem ipsius per prædicta. Quod non solum in dispensatione duorum incompatibilium, sed etiam in qualibet alia dispensatione pari ratione dicendum est. quo plurimorū animos scrupulosos confirmare potes. Quamuis idem Gomez. parum sibi constans in quæstio. 9. eiusdem regulæ aliter, sed frigidè loquatur. 30

Sexto infertur, eum, qui eligeretur vnanimiter à Capitulo, essetque immediatè Papæ subiectus, simul & à Curia Romana longè remotus, recipi posse à Capitulo, & administrare etiam hodie litteris non expeditis super electionis confirmatione: tum, quia etiam nullatenus confirmata electione recipi posset, & administrare per cap.nihil.de electio.tum quia illa extrauagans non debet extendi, vt prædictū est,vltra ea, quæ continet: & solum continet prohibitionem apprehendendæ possessionis, & administrandæ dignitatis virtute prouisionis Apostolicæ: ergo non extenditur ad apprehensionem possessionis, virtute alius medij legitimi: quale habet huiusmodi electus: tum, quia Oldr. consil.9. Posito sine præiudicio, determinat, Archiepiscopum Brach. nostrum primatem, qui est immediatè sedi Apostolicæ subiectus,distans à Romana curia, vltra 30. dietas, ad magnam instantiam sui Capituli: & propter Ecclesiæ suæ necessitatem vrgentem, nondum obtenta confirmatione à sede Apostolica, administrando & bonorum Ecclesiæ administrationi se immiscendo, non incurrere pœnas illius extrauag. Quod etiam annotauit Ioan.Franc.in glos.fin.illius extrauag. 31

Septimo infertur, illam extrauagantem non comprehendere illos, qui electi à Capitulis confirmantur ab aliis inferioribus à Papa. Illi enim post suas electiones confirmatas poterunt administrare, ac recipi sine litteris Apostolicis, vt Ioan.Monach. aiebat in glos. illius extrauag. Quoniam illa de solis apud sedem Apostolicam promotis disponit: & non est ad alias per prædicta, extendenda.

Octauo infertur, quod licet vero proprius arbitremur, illam extrauagantem locum vendicare sibi, etiam Abbatissis: quoniā genus masculinum concipit fœmininum, præsertim in dispositione legali. l.1. §.1.ff.de constitut.pecu.l.3.in princip.ff.de negot. gestis. Quod plerosque omnes affirmare testatur Decius. in regul.2.num.108.ff.de regul.iuris. etiam in materia odiosa, & pœnali, secundum Cyn. post Odofre.in l. quicunque. C. de seruis fugit. & Alberi. per illum text.in l. si quis id, quod.ff.de iurisd. omni. iudic. & alia, quæ vbi supra citat Deci. tamen Abbatissæ electæ possent recipi, & administrare sine litteris sedis

Universidad de Deusto
Biblioteca

Apostolicæ, vel aliis, iuxta formam cap. indemnitatibus, de electio. lib.6. per prædicta duo proxima corollaria. quæ res est quotidiana.

32 Nono infertur, eum, qui bona fide, sine dolo non aduertens id sibi non licere, administrarit, non incurrere pœnas illius. Quoniam illa extrauag. solum punit præsumentem, ac temerarium, vt declarat glo. eius in verbo *præsumat*: & dispositio puniens aliquid
33 præsumentem, non comprehendit eum, qui id bona fide ignoranter, aut imprudens, siue inanimaduertens facit, secundum Cardin. singulariter in Clement.1. de priuileg. quæst.39. Per quod aliqua dixi in cap.2. de iudic. & multa in multis casibus respondi. Quorum vnum quotidianum est, non esse ipso iure irregulares, per extrauag. Papæ Pij, quæ incipit *cum*
34 *ex sacrorum*. qui ante legitimam ætatem, vel extra tempora iuris, vel sine litteris dimissoriis, ordine sacro insigniti in eo ministrant, bona fide, sine dolo, sibi licere putantes: eo quod illa extrauag. solos ministrare præsumentes nouè efficit irregulares. Nam iure anteriori, neque ita ministrantes essent irregulares, neque per illam inordinatam ordinationem, essent ipso iure suspensi: sed suspendendi, per cap. vel non est compos. de tempor. ordinandor. Per quod plurimi, ignorantes illam extrauagantem respondere solent, non effici irregulares etiã eos, qui dolo ac scienter in illis tribus casibus inordinatè, ordinati administrant. Nec mirum: quoniam omnes qui ad hunc diem commenti sunt in illud cap. ac alia ei similia in eo errarunt, credentes, ita ordine insignitos, non esse ipso iure suspensos: sed per iudicem suspendendos. Quod ipsum facere Theologi in 4. distinct. 24. vbi Maior. quæst.1. parui facit peccatum, quod incurrerent celebrando sic ordinati. Quod ante illum dixit Diuus Antonin.3.parte, titul.14.capit.16. Et vera quidem esset eorum sententia, attentis legibus in corpore iuris clausis: non tamen attenta illa extrauagant. quam curauimus nobis Roma deferri, posteaquam illam extare didicimus ex Villa Diego in tractat. de irregul. §.10. Longè vero falsa attenta illa, postquam non solum grauiter peccat, qui sic ordinatus ante absolutionem à suspensione celebrat: sed etiam incur-
35 rit irregularitatem à solo Papa delebilem: nisi, vt prædixi, bona fide putans, id sibi licere, ac alioqui non facturus, id faceret. Tunc etenim non videretur eam incurrere propter verbum, *præsumpserint* in ea positum, & doctrinam Cardin. prædictam quoad forum præsertim conscientiæ: neque quoad forum externus, si probabilis apparere posset ignorantia. Quæ conclusio firma nobis videtur in eo, qui non solum bona fide ministrauit in ordine sacro, quo sic insignitus fuit, sed etiam bona fide illum suscepit, putans id sibi licere. Maius autem dubium fuerit, an idem dici possit de illo, qui temerariè quidem suscepit ordinem: sed bona fide, facta pœnitentia illius malè susceptionis, putans id iam sibi licere, in eo ministrauit. Quod in hunc diem affirmare non ausi fuimus: nunc autem, salua eruditorum sententia, videtur posse affirmari: tum, quia pœna hæc irregularitatis solum imponitur ei, qui præsumpserit ministrare: quoniam ei, qui inordinatè ordinatur, alia pœna suspensionis ipso iure infligitur, & in imponenda pœna suspensionis non ponderatur præsumptio: in imponenda vero irregularitate sic: tum, quia frequenter bona fides excusat ab irregularitate: quæ tamen non excusat ab excommunicatione, iuxta glos. singul. quæ penult. est cap. solet. de sententia excommunicatio. lib.6. quæ habet, eum, qui bona fide putans se iustam habere appellandi causam, appellat, & post appellationem excommunicatus celebrauit, fidens suæ appellationi, esse quidem excommunicatum, si declaretur malè appellasse: non esse tamen irregularem: tum, quia Panormitan. in cap. pastoralis. §. verum. de appellat. col.4. dicebat, irregularitatem pœnam esse contemptus: & ideo, eum, qui nescit se excommunicatum, si celebrat, non esse irregularem. Quod proculdubio verum est de eo, qui probabiliter id ignorat: tum, quia Domin. in cap. is cui. §.1. not.1. de sententia excommunicatio. lib.6. dixit, irregularitatem non contrahi, sine dolo: vt latius scripsi in capit. cum contingat. de rescript. remed.2. num.7.

Decimo infertur, verum videri quod ait glos. prædictæ extrauag. eam fallere in eo, qui prouisus à Papa ob eius obitum non potest litteras expedire, nisi post multum temporis. is enim qui ob hoc administraret, vel susciperetur sine litteris, non diceretur præsumere, neque per consecutionem incurreret pœnas eius per prædicta.

Vndecimo infertur, iustè me nuper respondisse cuidam Abbati, eum non incidisse in pœnas illius extrauagant. quoad forum præsertim conscientiæ, eo quod bona fide putans sibi licere, administrauit aliquot pauca, eadémque satis obscura negotiola abbatiæ, quæ illi collata erat per supplicationem Papæ signatam.

Duodecimo infertur, tute item me respondisse Capitulo insigni huius Ecclesiæ, non oportuisse timere pœnas illius extrauagantis, eo quod non pronunciarent, sedem vacare in casu prædicto: licet iustè possent id pronunciare. Quoniam tantæ rei dubietas eximebat eos à vitio præsumptionis, sine qua
36 illius pœnæ non incurruntur, vt prædictum est.

Decimotertio infertur, parum cautè dixisse Gom. in d. reg. de non iudic. iuxta forma. q.9. per illam extrauag. reprobari decisionẽ Ludouici Rom. in consi. 348. col.2. scilicet, constitutionem, vel regulam de expediendis litteris intra certum tempus, non includere episcopatus: tum, quia vera videtur & eam probat Felyn. in cap. eam te de rescript. col.3. tum quia illa extrauag. nihil contra illam facit. Quoniam specialiter agit de Episcopis & superioribus. & ideo licet cõprehendat eos, & tractet de litterarum expeditione: non tamen probat generaliter constitutionem, & regulam tractantem de litterarum expeditione, comprehendere eos: sed solum eam, quæ speciatim disponit de illis: tum, quia illa extrauagans non agit de tempore aliquo ad expediendas litteras præstituto: sed de necessitate illas expediendi, quo possessio capi possit, & dignitas administrari. Hactenus de solutione primi argumenti.

Decimoquarto infertur solutio.2. argumenti, scili-
37 cet, quod per clausulam in eo tactam inducitur quidem vacatio ipso iure: sed non illa, quæ primo erat: sed noua: tum, quia pœnalis dispositio ita interpretanda est in dubio: vt quam minimum pœnæ contineat, argum. l. si de interpretatione. ff. de pœnis. & aliorum vulgarium: & secundum hanc interpretationem minus pœnæ continet hæc dispositio pœnalis. tum, quia æquè aptè, immo aptius intelligi potest, vt vacatio,

quam

quam inducit, intelligatur incipere à fine sex mensiũ, quàm à die concessionis breuis: tum, quia non habet breue, prouisionem, & præfectionem haberi pro infectis. Quod maioris virtutis erat, quam anihilatio, iuxquia neque disponit, vt sint nullæ, & censeantur esse tales ex tunc: scilicet à die prouisionis, & præfectionis: sed quod sex mensibus elapsis, censeantur nullæ, si intra illos non expediantur litteræ: non obscurè adiungens, anihilationem lapsui sex mensium, argum. l. in delictis §. si extraneus. ff. de noxal. ac per consecutionem significans, inducere nouam vacationem contingentem per negligentiam expediendi litteras: & non continuationem vacationis antiquæ. argumento eorum, quæ iuxta infra in illat.21. & 22. dicuntur.

38 Decimoquinto infertur, illi extrauag. locum esse in eo, in cuius fauorem possessio esset accepta, non tamen eius nomine: sed Cameræ Apostolicæ, vsque ad certum tẽpus, vel donec illi prouisum esset. quod frequenter fit. Is enim non posset accipere possessionem, neque administrare in dignitate contenta in illa extrauag. virtute solius supplicationis signatæ, sine litteris expeditis, & Capitulo ostensis. Quia eo casu ageretur de receptione noua illius, & de possessione nouè illi quærenda: licet de antiqua Cameræ Apostolicæ quæsita. quod nuper cuidam illustri genere viro respondimus: percupientes respondere contrarium, quod ei longè gratius fuisset.

39 Decimosexto infertur, solutio tertij argumenti: scilicet, causam finalem illius extrauag. non esse, ne is, de quo dubitatur, an sit, habeatur Prælatus: sed ne, qui non est, recipiatur nouè in Prælatum, vt ex proœmio illius colligitur quæ causa cessat in eo, qui fuit semel legitime receptus, vt palam est.

40 Decimoseptimo infertur, solutio 4. argumenti: scilicet non esse causam finalem, sed impulsiuam illius extra illam, ne iura Cameræ Apostolicæ soluenda fraudentur: aut certè non esse verum, quod æquè illa fraudarentur per antiquæ receptionis continuationem, ac per nouam. Quoniam vero simile est, sedem Apostolicam ita suæ Cameræ cauturam, cum eiusmodi breuia concedet ad accipiendam nouam possessionem: vt in illius consequenti continuatione, non possint æquè, atque antea sua iura fraudari.

41 Decimooctauo infertur, solutio 5. argumenti: scilicet, in omni quidem materia, vbi agitur de noua receptione, & obedientia Prælatorum in illa extrauag. contentorum, per litteras expeditas, intelligi de expeditis, & ostensis eis, qui eos recepturi sunt: at in casu horum breuium non agi de noua receptione Prælatorum: sed de eis expellendis, vel retinendis.

42 Decimonono infertur, solutio 6. argumenti, eiusdémque plurimum vrgentis: scilicet, aliud esse decernere, vt aliquid habeatur pro infecto: quod prædictum breue non facit? aliud cassare aliquid, & anihilare, & decernere nullũ in aliquem euentem: quod prædictum breue habet, vt singulariter annotauit Panormitan. in cap. quæ in Ecclesiarum. de constitu. nota.4. & in fine cap. non debet. de consang. & affinit. Quod probant singul. duæ gloss. coniunctæ, scilicet glos. singul. Clemen.1. de immunit. Ecclesiarum, quæ recepta per omnes adiuncto text. probat, omnes effectus, etiam iam productos alicuius dispositionis, censeri reuocatos, cum statuitur, vt illa habeatur pro infecta: & gloss. memorabilis cap. debet. de consanguin. in verbo, de cætero, quæ probat, reuocata & anihilata constitutione, non censeri reuocatos effectus ab ea iam productos.

Vigesimo infertur, omnia facta per Prælatos post
43 acceptam possessionem virtute talium breuium intra sex menses datos eis ad expediendas litteras, esse, ac mansum iri valida: etiam si nunquam eas expediant. Quoniam, vt ex prædictis colligitur, prouisiones illorum Prælatorum, non decernuntur infectæ, & à sua origine nullæ: sed anihilantur per illorum sex mensium lapsum. cui consequens est ordinationes, litteras dimissorias, visitationes, processus iudiciales, sententias, fructuum locationes, & alia id genus omnia per ipsos intra illos sex menses facta, valida mansum iri. quod longè memorabile est, ac à nemine, quod meminerim, tactum.

Vigesimoprimo, infertur solutio vltimi argumen-
44 ti, quod in regula Cancellariæ. 18. & 34. fundabatur, scilicet, illarum regularum clausulas tacitas, vel expressas minus irritantes esse: quam illa, per quam res habetur pro infecta: plus tamen, quam illa, quæ simpliciter cassat actum: eo quod aliquos effectus iam productos à renunciatione, ante eius cassationem, cassat: quod non facit simplex cassatio: non autem omnes, quod facit illa, quæ rem habet pro infecta per prædicta: nam si is cui collatio beneficij facta est, per infirmi resignationem, ante 20. dierum lapsum, & infirmi mortem, accepta illius possessione, celebrarit, oblationes susceperit, contulerit, vel præsentauerit in beneficium ad collationem ipsius spectans, vel aliud id genus aliquid fecerit, omne id valebit, etiam si postea mortuo renunciante intra 20. dies cassetur renunciatio, per quam ipse habuit titulum, argumen. regulæ. factum legitime. de regulis iuris, lib.6. Et ita vides, non omnes effectus productos ab illa renunciatione, quæ per illam regulam cassantur, tolli: tolli autem aliquos. Nam collatio virtute illius renunciationis facta, possessio item quæsita cassatur: quæ est memorabilis, eadémque quotidiana illius regulæ declaratio: neque per gloss. illius neque Gomezium, neque aliquem alium, quem meminerimus, in hunc diem tacta. Gratia breuitatis omittimus monstrare, idem esse dicendum circa cassationem renunciationis, inductam, per regulam Cancellar. 34. eo quod non fuerit illa intra debitum tempus publicata.

Vigesimosecundo infertur, non satis cautè dixisse
45 Gomezium, qui obiter tamen, & aliud agens sentit in illa regula 18. de infir. resignante. quæst.30. col.2. allegando illam glo. Clem.1. de immuni. ecclesiarum. renunciationem eiusmodi resignatis, & intra 20. dies morientis, pro infecta haberi. id enim neque illa re-
46 gula dicit, neque est verum: tum, quia in proxima illatione monstrauimus, non anihilare illam regulam omnes effectus productos ab illa renunciatione: quod tamen faceret, si eam haberet pro infecta, per prædicta: tum quia ipsemet paulo superius dixit, vacationẽ illam, quam illa regula fingit venire per mortem infirmi renunciantis, qui moritur intra 20. dies, nõ esse veram, sed fictam: ergo prima resignatio non habetur pro omnino infecta: quoniam operatur, vt vacatio, quæ alioqui vera contingeret per mortem, non contingat nisi ficta: tum, quia ipsemet paulo inferius, ait

beneficium

Universidad de Deusto
Biblioteca

beneficium ita vacans per mortem infirmi,qui familiaris esset alicuius Card. non comprehensum iri sub regula de impetrantibus, per obitum familiarium Cardinalium:& ita fateatur oportet,eiusmodi renunciationis effectū aliquem perdurare, consecuta eius cassatione,ac per consecutionem non haberi eam, pro infecta. Quanquam hanc eius posteriorem decisionem & si non reprobemus:certè in presentia non approbamus:sicut nec contendimus cum illo,qui dixerit,Gomezium intellexisse,illam renunciationem habendam pro infecta quo ad quid:non quo ad omnia, modo confiteatur, non satis aptè in id allegasse glos. illam sing.Clem.1.de immunit.eccles.

SVMMARIVM.

1 *Renunciationis beneficij exceptio aliquando impedit restitutionem aliquando non: & quando impedit,nunc alia,& nunc alia ratione id facit.*

OPPOSITIONIS NONÆ SOLVTIO.

1 AD nonam oppositionem respondemus negando, exceptionem renũciationis nulla ratione alia impedire restitutionẽ, quàm quia inducit defectū proprietatis:immo dicimus, per eam non impediri restitutionem: cum nihil aliud, quam defectum proprietatis inducit:at quia plerunque inducit defectum notorium proprietatis,vel amissionẽ possessionis, vel habet vinculum iuramenti non repetendi. & nonnunquam omnia prædicta, vel aliqua ex illis, ideo exceptio renunciationis aliquando non impedit restitutionem, & aliquando sic, & quando impedit, nunc impedit alia ratione, nunc alia: & aliquando duabus, & interdum tribus, vt clarè resolutum fuit supra in solutione 7.opposit.num.21.

SVMMARIVM.

1 *Intellectus capit. licet 2. de præbend. lib. 6. numer. 6. 10. & 31.*
2 *Restitutio non competit omni malè expulso.*
3 *Restitutionem quandoque impedit exceptio defectus dispensationis. num.14. & 19.*
4 *Possessio quæ non colorata, quæ colorata, & varia. num. 23.*
5 *Restitutionem impedit reseruatio. Quando numer. 44. & sequent.*
6 *Possess. colorata non perdit colorem, perdito titulo, & num. 12.*
8 *Possessio, nec color eius perditur semper renunciatione.*
11 *Spoliatus priori beneficio ipso iure perdito restituitur, non offensa dispensatione.*
15 *Intellectus cap.constitutus. & cap.quoniam.de filiis presbyter. discussus. & num.17.*
16 *Possessionem beneficij non impedit ius commune contrarium.*
18 *Beneficium patris nunquam datur immediatè filio,&c.*
20 *Didacus Couarruuias laudatus.*
21 *Intellectus cap. ad decimas. huius titul. lib.6.*
22 *Restituitur beneficium perditum per cap.de multa,non autem perditum per extrauag. execrabilis. idem, num.31. & quare. num.32.*
24 *Possessio, quæ parit restitutionem,non semper anihilat prouisionem illam tacentem, neque è contrario.*
25 *Annalis possessio quid pariat, & quid triennalis violenta, non violenta. num.26.*
26 *Intellectus regul. de annali possessore, & regulæ de triennali. num.27.*
28 *Simoniacus quando restituendus.*
29 *Spoliatum litigioso beneficio quando, & quare non restitui.*
30 *Beneficium reseruatum quousque tale manet,& litigiosum non esse tale.*
32 *Beneficium vacans per capit. de multa. retentum vltra tempus extrauag. execrabilis, non est reseruatum: licet, &c.*
33 *Beneficia vacantia per promotionem ad alia restituenda, nec reseruata regulariter, nisi sit Papalis. num.34.*
35 *Gulielm. Cassador. laudatus.*
36 *Reseruatio obstat restitutioni,& quare contra Aretin.*
37 *Intellectus cap. si eo tempore. de electio. lib.6.*
38 *Reseruatio impedit possessionis assecutionem, licet non inducat notorium iuris defectum.num. 39. Et restitutionem etiam non probata ex continenti.nu.40. Et etiam generalis est odiosa. Et quinque axiomata singularia de illa num.43. & 44. 45. & 46.*

OPPOSITIONIS DECIMÆ SOLVTIO.

AD decimam oppositionem, quatenus fundatur in eo, quod nulla ratio alia reddi potest, quare petenti beneficij restitutionem,obstet renunciatio,nisi quia per eam inducitur notorius defectus proprietatis: respondeti potest per dicta in coroll.2. solutionis, 7. oppositionis: scilicet id falsum esse. Quoniam possunt reddi etiam aliæ duæ ibi relatæ,& paulo superius probatæ. Quatenus autem proponit, falsum esse, quod defectus notorius proprietatis impediat restitutionẽ beneficij Ecclesiastici,per cap.porrò.de diuortiis.respondemus negando in casu illius cap. interuenisse defectum notorium proprietatis, vt nouè, latè, simul & clarè demõstramus in cap.in litteris.infra eod. Quatenus autẽ adducitur probatio ex cap.licet 2.de præbend.lib.6. qua parte probat,eum,qui adeptus est beneficium curam animarũ habens annexam,non posse pelli ab altero quod prius habebat simile illi, antequam audiatur:licet adeo credatur illo ipso iure priuatus, vt episcopus conferre possit illud alteri, etiam eo non vocato:non obscurè significãs, restituendum eum esse, si ab eo pellatur non auditus: cum tamen contra ipsum restitutionem petentem sit ius commune, contentum in cap. de multa. de præben. & in extrauag. Ioan. xxij.

1 Ad hanc oppositionem respondemus. Primum meminisse nos bis negare in publica disputatione, ex eo cap.colligi,eum,cõtra quem est ius commune, restituendum esse.Dicebamus enim ibi non probari,restituendum esse ante omnia eum, qui post adeptionẽ secundi spoliatur priore, quia ibi solum dicitur, malefacturum Episcopum,qui eum sine causæ cognitione possessionis talis beneficij, priuauerit:at ex eo non infertur,eum ante omnia esse restituendũ. Quoniam

2 multis malè expulsis non competit restitutio ante omnia: tum quia qui sine vllo titulo te vi expelleret à beneficio, quod tu quoque sine titulo detines,& illud sibi acciperet male quidem faceret:& duplici nomine, nempe, quod sine titulo id capit, contra cap.1. de eo,qui mittitur in possess.causs.rei seruan.lib.6. Et quod vim tibi facit contra totum titulum. ff.& C.ad leg. Iul.de vi.attamen non restitueris, si tuam possessionem nullo titulo iustificare, siue colorate possis, iuxta glos.singul.receptã elem.1.de caus. poss. Quod in hac ipsa specie singulariter decidit Rota in decis. 679,quæ in noue rubricatis est 20.de rest. spol.in antiq. tum quia male fecerit iudex, qui caussa cognita contra iustitiam,aliquem sua possessione priuauerit. ca.1. de re iudi. lib.6.at ille priuatus,nisi appellatione, vel alio iuris remedio sibi prospexerit,per restitutionem iuuari non poterit, iuxta glos. singul. cap. præsentium.7. quæst.1.& iuxta ea, quæ in capit. conquerente.infra eod.latius diximus. Ex quo infertur, eos, qui dicunt in casu illius. capit. licet non competere restitutionem male priuato possessione, non dicere aperte contra illud capit. sicut incaute dixit Aeneas in tractatu reseruat. quæst. 4. immo quod non solum hoc non sit aperte contra illud cap.neque contra vllum aliud,sed quod sit verum, facit.Primo illa determinatio Vincentij, quem sequuntur Anton. Aretin. Felin. & clarius omnibus Panorm. colum. penul. in cap.ex parte.sub finem.de for.comper. scilicet, quod contra rescriptum impetratum ab spoliato altera ex duabus dignitatibus,quas tenebat,super spolio illius expressa ea caussa, quod dispensationem haberet eas tenendi, potest opponi exceptio defectus dispẽsationis per viam subreptionis, licèt tangat proprietatem: eo quod illa caussa non expressa, non fuisset illi concessum rescriptum etiam super spolio.Ex quo Panor. ibidem.col.penult.pro indubitato colligit,nec refellitur ab vllo, spoliatum altera ex duabus dignitatibus, etiam si spolietur à priuato, non esse restituendum,nisi facta fide,saltẽ quali quali de dispensatione.

3 Secundo faciunt & neruose quidem cap.constitutus, & capit.quoniam.de fil.presb. qua parte probant. eum spoliatum, contra quem est ius commune, non esse restituendum,probant enim, filium, pres. spoliatum beneficio paterno non esse restituendum: quia ius commune vetat talem succesionem.

Tertio facit cap. ad decimas. hoc tit.lib. 6. quod habet, spoliatum decimis, quas contra ius commune tenebat, non restitui ante omnia.

Quarto facit decisio illa sing. Rotæ 371. Nota q̃ vbi.quæ in noue rubric.est.15.de rest.spoliat.in nouis, quæ habet spoliatum altero duorum beneficiorũ incompatibilium,quæ vltra tempus statutum in extrauag.execrabilis.Ioan.xxij.tenuit, nõ debere ante omnia restitui: eo quod apparet talia beneficia non posse iure teneri.

4 Quinto facit cap.litteras.de cõcess.præb.qua parte probat,possessionem præb.prioris eius,qui alteram similem accipit in eadem ecclesia, non esse coloratã, dum ait, impetrationem illius validam fuisse, etiam non facta de illa possessione vlla mentione: quæ tamen nõ fuisset valida,si fuisset colorata: cum de possessione colorata meminisse oporteat. cap. cum nostris eod.tit. de concesio. præb.Et quod talis possessio non sit colorata affirmat etiam Domi.in cap.licet 2.col.2.de præb.lib.6.& in cõl.86. col.fin.iure cassante colorem tituli, secundum eundem vtrobique. Id ipsum affirmat Fel.in cap.in nostra de rescrip.coroll. 36. in principio post alios, quos ibi refert, præsertim Roman.cõsil.499.In præmissa qui vitiose ibi citatur.

Sexto facit, quod non restituitur is, qui cum titulo ordinarij, accepta possessione beneficij, super quo litigabatur, non auditus, nec vocatus expellitur mãdato executoris, virtute sententiæ latæ super possessione: eo quod contra ipsum est ius commune, scilicet cap.si hi contra quos.vt lit.pend.lib.6.vt singulariter,ac vtiliter determinat Rota in decis. 429. Nota nunquid. in antiquis. quæ in noue rubricat. est 17. de restitut.spoliat.& in decis.4.Bisneti.eod.tit.

Septimo facit, quod reseruatio beneficij cum de- 5
creto irritanti facta nõ solum inficit collationem beneficij: sed etiam possessionem,secundum decis.Rotæ. 16. in nouis, quæ in noue rubricat. est 3. de restit. spoli.& prædictam 4. Bisneti. eodem tit. & Egidium conclusio.536.in possessorio.& Anton.Corset.in tractat.de potestate,ac excell.regia. quæstio 72.in 42.limitatione illius regulæ. Quod spoliatus ante omnia. &c.& Pan.in ca.in litteris col.penul.infra eod.vbi diximus,& tradit Aeneas de Falco.in tract. de reseruat. quæst.4.& 1.num.11.& 41.effectu,& Rom.in d. consil. 499.in præmissa cõsultatione: at beneficia incompatibilia, quæ tenentur contra extrauag. execrabilis Ioan.xxij. non solum vacant ipso iure: sed etiam videntur reseruata,per §.qui vero,eiusdem extrauag.ergo spoliato altero illorum non competit restitutio ante omnia, neque per consecutionem ei,contra quẽ ius commune facit.

Contra tamen hunc modum intelligendi prædictum cap. licet 2.de præb. lib. 6.& quod in casu illius 6
cap.pulsus à suo beneficio antequam audiantur,ante omnia sit restituendus,multa vrgent. Primum, quod in penul.notab.illius cap. Domi colligit, possessionẽ nemini esse auferendam, nisi discusso iure possidẽtis. Vnde infert contra executores litterarum Apostolicarum, qui vocatos possessores beneficiorum, & paratos ad allegandum sua iura non curant audire: sed illico mittunt impetrantes in possessionem eorum. Cui addit Perus.ibidem.3. notabili, possessionẽ sic sine ordine iudiciario,& ita de facto datam,reuocandã esse,sine ordine item iudiciario,iuxta glo.memorabilem.l, minor. §.1.ff.de euiction.quæ à plurimis putata singul. similem habet in cap. Primates. 2. q.1. & in l.1. verb.infirmabitur.ff.de fer.etiam sine citatione,secũdum Inno.in cap. querelã. de electio. per quæ pro indubitato præsupponit restitutioni ante omnia locũ esse in illius cap.casu.Id etiam clare præsupponit Deci.in cõsi.191.in caussa.col.pen.& Aeneas de Falcõ. in tract.reseruat.in q.4.effect.41.Idẽ præsupponit Oldr. consil.227.relatus,& probatus ab addit.4.decis. Rotæ 16.in nouis.quæ in noue rubric.est 3.de restit. spoliator. Cuius consilij verba non citato auctore probauit,& posuit Ioan. Andr. in addit. Specul.de petit. & possessio.§.fi.Idem Anton.in cap. præcedenti. col. fin.& Panor.in cap.litteris.num.29.infra eod.non tamen Alexandrinus in cap.quo iure. col.3. distin. 8.licet eum quidam in hoc citent.Id ipsum præsupponit cum multis aliis citatis per se, Felin.in cap.cum olim. col.8.de re iudi.& Nicol. Milis in repertor. verb. *Beneficiũ,quo quis.*& Guliel.Cassador. in decis.1.de restitut.spoliat.n.7.& in decis.14.super regul.Cancel.n.7.

Secundum quod pro hac communi sententia, omissa doctorum auctoritate,est,quod possessio semel 7

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui,lita titulo colorato nõ perdi colorem per solam priuationem iuris non notoriam, vt late probatum extitit in oppositione præcedenti à numero 6. vsque ad 20.& est sententia Archid.in d.cap.licet.verbo,*conferre*,allegantis in hoc casum cap. litteras. de concess. præbend.vbi,aut hoc manifeste probari,quatenus habet,eum,qui habet vnam præbendam in aliqua ecclesia,& nanciscitur dignitatẽ simul & præb. in ead.perdere quidem ipso iure priorem prębendam quoad titulum: non autem quoad possessionem.Habet enim ille tex.eiusmodi prębendam vacare quidem iure:nõ autem facto. & quod possessio non perdatur perdito titulo,per sententiam iuris, neque per sententiam hominis ante executionem affirmat. vltra prædictos in oppositi.præcedenti Anton.in cap.præced.col.final.dicens,hanc esse causſam,quare in casu d.cap.licet.non potest tolli possessio priuato ante vacationem.Quod ipsum tenuit late Oldra.in d.consil. 227.& Ioan. Andr.in addi.speculi.§.fin.& additio 4.Rota in decis. 16. quæ in noue rubric.est 3.de restitut.spolia.in nouis.& talem possessionem esse coloratam affirmat Card.in cap.cum nostris.de concess.præb.quæst.6.& 18.

8 Tertium quod etiam per renunciationem expressam,etiam in manibus superioris factam,& admissam non perditur possessio nisi inducat clarum defectum iuris,aut vere,vel præsumptiue id fiat animo perdendi etiam possessionem, per ea, quæ late, ac efficaciter comprobamus in solut. 7. oppositionis.

Quartum quod intentio Rom. Pontificis in illo cap.licet,videtur fuisse declarare,non solum Episcopum malefacturum, qui sine causſæ cognitione expulerit prius possidentem: sed etiam expulso competiturum remedium restitutorium.

9 Quintum quod cõtraria conclusio aperiret viam spoliis multis,grauibus delictis,& seditiosis scandalis contra legem conuenire.ff. de pactis dotalibus, & ca. ex parte. de consuet. quod in simili ponderabat Cassad. in decis.1. num. 6. de restitution. spoliat. Multas item grauissimas lites susciteret contra cap. finem libus. de dol. & contum.

10 Videtur ergo dicendum.Primo verum ac germanũ sensum prædicti cap.licet,esse,quod nõ solum peccat, & malefacit Episcop⁹, qui tollit possessionem prioris beneficij curam animarum habẽtis alicui, secundo simile adepto,non audito,neque vocato,sed quod etiã ille esset restituendus.

Secundo quod est restituẽdus, sine vlla dubitatione,si demõstret dispensationem ad duo incompatibilia,etiam per solam supplicationem signatam. Quoniã illa sola,sine litteris aliter expeditis sufficit ad iustificandum titulum tantum, quãtum satis est ad restitutionem faciẽdam, vt in oppositio.octaua.à num. 25.vsque ad 30.tractauimus:& seruat prętorium Rotæ,vt præ omnibus atteſtatur Guliel.Cassador.in decis. 8.de restitut. spoliat. respondens ad regulas Cancellarię contrarium innuẽtes,vt in d.oppositio.8.respondimus ad aliud propositum.

11 Tertio,quod restituendus est,etiã si solum alleget, & nõ probet,dispensationẽ, vel aliam causſam specialem, ob quã posset illa duo simul teneri,qualis est illa cap.dudũ.2.de electio.& cap.super eo. & ca. si tibi cõcesso.de præben.lib.6. eo quia defectus dispẽsationis, vel alterius causſę similis,causſam proprietatis tangit & non possessionis: & ita sine illius discussione restitutio est faciẽda. cap.1.supra eod.tum quia ratio,quare ipse non debuit priuari possessione antequam vocaretur,fuit: quia potuit sibi competere ius in illo beneficio. Cum ergo etiam post spolium possit ei cõpetere illud, & ostẽdat aliũde colorem tituli, cuius virtute petit restitutionẽ,reponẽdus erit in illo statu rãtione pari,arg.l.illud.ff.ad l. Aquil.tũ quia perdito titulo beneficij per sentẽtiã iuris,nõ perditur color possidẽdi vt in 2. fundamento pro hac parte adducto est ostensũ,& ões pro hac parte supra citati hoc sentiũt.

12 Quarto dico,cum restituendum,etiã si nihil causſæ iustę retinendi ea alleget,modo non fateatur,se illã sine vlla causſa iusta tenere: sed dicat sufficere sibi titulum coloratum quoad restitutionem, & cum de proprietate agetur, ostensurum se causſam iustam ea retinendi.quod eisdem rationibus,quibus præcedens dictum confirmari potest.

13 Ex his quatuor dictis & sex fundamentis pro hac parte adductis infertur. Primo solutio primi fundamẽti pro altera parte adducti, scilicet decisionem illã Vincen.& corolla. Pan.ex ea illatum,relata in eo, nõ vendicare sibi locum in duabus dignitatibus retentis contra dispositionem cap. de multa. de præb. modo non vltra tempus extrauag.execrabilis. Ioan.xxij.nã tunc esset locus dicendis mox in illat.7.

14 Secundo infertur, solutio secundi arg. scilicet restituendum esse quandoque aliquẽ antequam demõstret dispensationem, licet id quod sibi petit restituat, contra ius aliquod commune tenuisset, antequã spoliaretur,& tenebit posteaquam fuerit restitutus:& ita restringenda esse aliquo modo cap.illa duo constituti.& quoniam. de filiis presby. quatenus cõtrarium probare videntur: vnde glos.eiusdem cap.cõstitutus. dixit,illud procedere,quãdo agitur petitorio,siue super proprietate: vel secundum alios petitorio simul, & possessorio. Sed hæc limitatio nõ congruit prædicto.cap.quoniam.eiusdem tit. quod palã de solo possessorio agit.quatenus habet, clericum, qui est notorie filius ei⁹,qui immediate fuit beneficiarius alicuius Ecclesiæ, posse ab illa expelli sine testibus, & sine vlla cognitione causſæ,& nullum ei ob id dari remedium restitutoriũ,per quod ante omnia restituatur. Quare secundo quidam dixerunt, restringẽda esse illa ad casus, in quibus ius cõmune à principio repugnant tit. spoliati: dictum vero ca.licet.cum his,quæ supra adduxim⁹ ad alios,in quibus à principio nihil repugnat titulo:sed post adeptionẽ possessionis, cœpit repugnare.Sed etiã hoc refellitur:tum quia repugnantia iuris communis nõ impedit possessionis assecutionem, vt probat cap.cum de beneficio.de præb.lib.6.quatenus habet,fieri posse beneficiũ regulare,sæculare,& à cõtrario perscriptionem, quam cõstat non currere sine possessione.cap.sine possess.de reg.iur.lib.6. tum quia ex hoc responso sequeretur,clericum sęcularem spoliatum beneficio regulari,vel contrario,regularẽ spoliatum sæculari,vel minorem 25.annis spoliatum beneficio curam animarum habẽte, vel canonicum ecclesiæ cathedralis,qui nondum haberet 14.annum cõpletum.pulsum à canonicatu non esse ante omnia restituẽdum: licet titulo iustificaret,siue coloraret possessionem, nisi etiam dispensationem prius probaret. Quod est contra decis.Rotæ 114. Nota,quod vbi regularis canonicus in antiqua quæ noue rubricatis est 9.de restitut.spoliato.Et contra Panorm.receptum in cap. In litteris. infra eod. col. 8.vbi latius diximus, & alienum ab omnium doctorum doctrina, & praxi.

Tertio

17 Tertio igitur noue, sed vere respondeo, illa duo capitula esse limitanda procedere in casibus, in quibus quis petit restitutionem contra tale ius commune cui numquam, vel perraro solet Papa derogare, quale est edictum,de quo agunt, scilicet, ne filij presbyterorum succedant patribus immediate, cui num-
18 quam in hunc diem est derogatum.Quoniã etsi multa beneficia patrum videamus venire ad filios, neque videamus, vllum alium inter illos medium, nullum tamen venit immediate. Quoniam patres solent renunciare primum in fauorem amicorum, quibus fidunt, quique postea non expeditis litteris, vt sumptus vitentur virtute solius signaturæ, renunciant in fauorem filiorum eorum: & ita mediate, & non im-
19 mediate succedunt patribus sui filij.Capitulum vero licet,& supradicta procedunt in casibus,quibus contra petentem restitutionem est tale ius commune,cui facile Papa derogat: sicut in simili id, quod sine permissione principis fieri non potest, dicitur impossibile,cum id non est solitum fieri ab eo,per l.apud Iul. aliàs,idem Iulianus.§.constat.ff.de leg.1. non autem,si est solitum,per l.intereidit.ff. de conditio. & demonstratio.& l.quidam.ff.de rebus dub.Quod olim in ca. super eo.de conditio.appos.Salmanticæ latius tractauimus post alios ibi,& in d.§. constat.& Adrian.in 4. de matrimonio. 10. dubio, & alios alibi, quoad matrimoniũ à consanguineis contractũ sub conditione si Papa dispensarit. Quod nunc noua, eademque, ni fallor, vera consideratione, quæ omnes rem controuertentes conciliasset, illustrassemus, nisi vestra, longe illustris concio, humanitate nimium abuteremur: & ni doctissimus Didacus Couarruuias doctor
20 Salmanticensis nuper summatim, sed diligẽter id attigisset in 2.parte cap.3. suæ,tum vtilis, tum doctæ in quartum librum epitomes,in quo,quæ modestia eius fuit, non erubuit donare nos præceptoris nomine, memor potius illius temporis, quo potuit doceri, quàm huius,quo docere: & nisi propediem edere, diuina ope, pararemus commentaria ordinaria totius huius tituli, in quorum ea parte, qua interpretamur. cap.litteras. infra eod.id inserimus.

21 Tertio infertur solutio tertij argumenti pro contraria parte adducti, scilicet, restringendum esse cap. ad decimas.huius tit.lib.6.ad tale ius commune, quale est illud,de quo loquitur.Quod scilicet non solum faciat contra petentem restitutionem, sed etiam pro negante illam: qui communis intelligendi modus est tam glo.in verb.*eundem clericum*,& doctorum ibidem quàm Panormit. in capit.in litteris.& cap. item cum quis.infra eod.& in disput. Titius.num.7. Iason cum Communi in l. naturaliter.§. nihil cõmune. ff.de adquir. poss. num. 47. & sensit Deci. consil. 449. Visis duobus.quatenus num.20.per illud dicebat, non esse restituendam spoliato possessionem, cum manifeste constat proprietatem pertinere ad spoliantem: cuius gloss.intellectum, diuersas super ea opiniones conciliando, intellectum item gloss. antepen. & effectum quoad hoc, defectus proprietatis notorij, cum intellectu cap.porro.& cap. significasti.de diuort.& capit. si constiterit. de accus. non omnino indiligenter tractamus in cap.in litteris. infra eodem.

22 Quarto infertur solutio 4. argumenti, scilicet quod aliud est petere restitutionem beneficij obtenti contra cap.de multa. solum, quod nos diximus iniustum, aliud petere restitutionem beneficij retenti vltra tempus extrauagantis, execrabilis, Ioann. xxij. quod Rota dixit iniustũ in illa decis. 375. Rota quod vbi.in nouis, alias incipit. Fuit dubitatum.de procurator.in nouis,quæ in noue rubr. est 27. Nam priore casu est locus restitutioni,vt in 11.illat.dicebamus,quia nihil aliud obstat eam petenti, quàm quod ius commune est contra ipsum: posteriore vero non est locus restitutioni: quia non solum ius commune est contra ipsum: sed etiam reseruatio, quæ munita decreto irritãti beneficium sic retentum reseruat dispositioni Papæ: vt habet illa extrauag. in §. qui vero. vers. quæ omnia, & singula. Et inter alia, quæ obstant petenti restitutionem beneficij est reseruatio Papalis,vt tradunt Panorm. & alij citati in vltimo argumento pro priore parte adducto. Quod latius in 7. illatio. vbi illud soluemus, dicam.

Quinto infertur solutio 5.argumenti,scilicet,pos- 23
sessionem prioris prębendæ ipso iure vacantis per adeptionem secũdæ,satis coloris habere quoad vnum effectum: non autem quoad alium. Habet quidem quoad petendam restitutionem,si ea spoliaretur,iuxta d. cap. licet. 2. non habet tamen quoad impediendum valorem prouisionis Papalis, quæ nullam de illa faceret mentionem,iuxta illud cap.litteras.de concess.præben. Non enim habet tantum coloris quoad hoc, quantum exigit capit. cum nostris. de concess. prębend.cum ibi late notatis per omnes, & per Cosmam in statutis Ecclesiæ Gallicanæ. tit.de pacif. possse.in verbo, coloratum.& Gomez.in regula de trien. quæst. 27.

Et ne hoc mireris considera primo quod etiam ẽ 24
contrario datur possessio, aut certe detentatio, quæ non parit fructum remedij restitutorij spoliato: parit tamen fructum anihilationis prouisionis habitæ à Papa,non facta de illa mentione,nempe,possessio annalis beneficij reseruati virtute tituli ordinarij accepta. Illa enim spoliatus nõ est ante omnia restituẽdus, vt in illatio.7. dicam: annihilat tamen prouisionem habitam à Papa, non facta de illa mentione, per 25
ordinationem quandam Papalem descriptam in Cãcellaria,& relatã in decis. Rotæ 783.in antiquis, quæ in noue rubricatis est 78.de rescript. Dic, quod ordinatio Papalis. de quo frigide agit Aeneas de Falcon. de reseruat. q. 4. effectu 11. sub finem, & satis confuse Feli.in cap.in nostra.de resc.coroll.36.versic. Tertio 26
nota. quorum dicta facile illustrabis, si dixeris, eam ordinationem non solum confirmari hodie, per regul.Cancel.de annali possess. quæ est 33.sed etiam extendi ad omnem aliam detentionem annalem, siue sit vera possessio cum titulo colorato accepto: siue nuda detentatio beneficij reseruati, de qua loquitur ordinatio illa,siue alterius.vt facile colligas ex Gom. in ead. reg.quæstio.8.

Considera secundo inueniri possessionem, quæ 27
quoad vnum parit remedium restitutorium, & non quoad alium,iuxta ea,quæ diximus in 7. oppo. num. 8.Cõsidera tertio, quod possessio quæsita per spoliationem,sine violentia,parit fructum regulæ de annali possessore, vt singulariter ait Gome.in commento reg.de annali poss. quæst.64. non tamẽ parit fructum regu.de trien. vt late concludit idem in regul.de triẽ. quæst.11. An autem vllum spolium contingere possit, sine vlla violentia: & an, si quid tale inuenitur desiniatur esse id,quod cõtingit,sine violentia quoad naturalem possessionem: non tamen quoad ciuilem, in

Universidad de Deusto
Biblioteca

rub. supra eod. tracto, declarando obscuram decis. Rotæ 417.in nouis,colum.2.& 3. Si pro spoliato suspenso.quæ in nou.rubri.est 10.de caus. possess.& proprietat. & dicta Domi. & Peru. in capit. eum qui. de præb.lib.6.& aliorum alibi.vnde huius subtilis differentiæ veritas pendet, licet id non adnimaduertat
28 Gome.Considera 4.quod possessio simoniaci,cui nõ obstat notorius iuris defectus, parit fructum remedij restitutorij spoliato,iuxta ea,quę in cap.item cũ quis. infra eod.resoluimus,non tamen parit fructum regulæ de triennali,vt exprimitur in ipsamet regula,& latius tractat Gomez. ibidem quæst. 12. quamuis differentia, quam ponit inter manifestum, & non manifestum,parum placeat,nisi per non manifestum intelligas eum, qui non potest probari simoniacus: qua tamen expositione, insipida redditur illa differentia cuiuis erudito.

29 Sexto infertur, solutio 6.argumenti,scilicet ei,qui apprehendit beneficium litigiosum virtute tituli ordinarij,negandam quidem restitutionẽ:sed non ideo solum,quia qualecunque ius commune est contra illum,sed quia tale, quod habet clausulam decreti irritantis expresse tales titulos, & etiam possessionẽ, saltem tacitè iuxta intentionem tacitam illius cap. si hi contra quos.vt lit. pend. lib.6.vt declarat decisio illa Rotæ 429. Nota nunquid.in antiq. quæ in noue rub. est 60.eod.tit.& 4.Bisneti, de restit.spol.

Aliter respondebat,& adeo coloratè,quidam perdoctus vir,vt multis doctis satisfaceret,scilicet,quod beneficium litigiosum est reseruatum Papæ, per ca.1. & 2.vt lit.pend.lib.6.& Clem. 1.vt lit. penden. & ideo nihilo plus quærit possessionem eius prouisus ab ordinario, quàm possessionem alterius alio modo re-
30 seruati.Quæ tamen solutio minime placet: tum,quia nulla verba illorum capp.sonant reseruationem:tum quia beneficium semel reseruatum,semper manet reseruatum, etiam si cesset causa cur fuit reseruatum. secundum decis.Rotæ 181.in nouis, & in noue rubricaris est 10. de præbend. & cuius hæc sunt verba. *Beneficia collectorum,vel subcollectorum semel reseruata,licet desierint esse collectores,& officiũ eorũ cesset, semper manent reseruata:nec aliquis de eis disponere potest,præterquã Papa, propter decretum Papæ, quia semel fuerunt affecta, quæ affectio nunquam tollitur, nisi per collationem Papæ postea subsecutã.* Cum ergo beneficia litigiosa, finita lite, desinant esse reseruata, & conferri possint per ordinarios, secundum omnes, consequitur, ea non esse reseruata,licet eorum collatio,lite pendẽte, inhibeatur cum decreto irritante expresse prouisiones, & tacite etiam possessiones,vt prædiximus.

Septimo infertur, solutio 7. argumenti, scilicet, quod d.cap.licet.& nostra conclusio verificãtur. Primo in suo casu,scilicet in beneficio priori animarum cura onerato, quod vacat ipso iure per adeptionem posterioris similis, iuxta cap.de multa. de præb.antequam retineatur vltra tempus contentum in extrauag. execrabilis. Ioan. xxij. quoniam constat id non esse ob id reseruatum: argumẽtum autem in solis reseruatis viget.Secũdo,verificatur ratione pari in omnibus dignitatibus, & officiis, quæ per adeptionem similium vacant virtute illius cap.de multa. nec retinentur vltra tempus dictæ extrauag. Tertio, in om-
31 nibus prædictis beneficiis sic vacantibus,licet retineãtur vltra illud tempus:quoniam per hoc non censentur reseruata. Nam per §. qui vero d.extrauag. citatũ in argumento,non reseruantur beneficia priora, quæ per adeptionem posteriorum vacant virtute d. cap. de multa.sed solum posteriora,quę vacant virtute illius extrauag. propter retentionem indebitam priorum tanto tempore, iuxta glo. 3. Zenzelini mihi sin- 32
gularem in eodem §.verbo.Vt præmittitur,& ea,quę tradit Felin.cap.causam quæ.col.5.de rescr. quidquid glo.Gulielmi de monte Lugd. dicat in eodem §.eiusdem extrauag.inter communes.

Quarto, verificatur in beneficiis vacantibus ipso 33
iure, per adeptionem episcopatus, iuxta cap. cum in cunctis.§.de electio.quæ etiam non sunt reseruata,nisi promotio fiat per Papam, vt dicemus in illat. seq.

Quinto, in beneficiis simplicibus vacantibus per adeptionem alterius vniformis sub eod. tecto, iuxta tex.singul.in d.cap. litteras.de concess. præb. etiam si secundum vniforme sit anexum alteri diformi eiusdem ecclesiæ, iuxta ampliationem singularem Clem. fin.de præb.Quinto in aliis multis casibus,quibus beneficia priora vacant ipso iure, per adeptionem posterioris,iure statuto, priuilegio, aut consuetudine id dictante, non incidẽtia per hoc in reseruationũ retia.

Octauo infertur,non esse locum d.cap.licet.& nostræ conclusioni, quatenus habent, spoliatum priori 34
beneficio vacanti per adeptionem posterioris, restituendũ esse in posterioribus, quæ propter nimis longam retentionem priorũ, vacant virtute d.extrauag. execrabilis. quia illa sunt reseruata, per d.§. qui vero. neque pari ratione in his,quæ vacãt per promotionẽ Romani Pontif.quia etiam sunt reseruata, per extrauag.in hoc singularem, ad regimen. tit. de præb. siue pronuncietur à Papa vacare illa à tempore promotionis, vt de more fieri solet in promotionibus ad Episcopatus, & alias superiores dignitates, siue postea vacent decurso tempore ad id canonibus præstituto, iuxta cap. cum in cunctis. §. cum vero. vel iuxta cap. de multa.de præben.adiuncto cap.si tibi cõcesso.eod. tit.lib.6. cum similibus, vt singulariter declarat Cassador.in decis.2.de constitut. Quoniam oblatio possessionis quæsitæ in beneficiis reseruatis auctoritate ordinaria, non producit restitutionem, vt citata in illo 7. argumento probant: & ita semper fuisse obseruatum in illo celeberrimo prætorio Rotæ restatur Collector in decis.16.in nouis,quæ in noue rubric.est 35
3.eod.tit. & tũc etiam obseruari affirmat Guliel. Cassador.vnus, qui fuit ex auditoribus illius, non tam episcopali dignitate, quàm absoluto iuris peritia longe illustris in decis.1.huius titul. & merito: tum, quia decretum Papæ reseruationi appositum necdum in- 36
ficit titulum,sed etiam possessionem,arg.eorum,quæ leguntur & notantur in cap.vt nostrum. de appellat. & cap.si eo tempore.de electio. lib. 6. secundum quæ decretum Papæ efficit, vt possessio beneficij contra eam obtẽta,careat omni iuris effectu: & ita sit potius detentatio nuda & iniusta,quàm possessio,iuxta Rotæ sensum in decis.16.maxime in addit.2.quę in noue rubricatis est 3.de restit.spolia.in nouis.tum, quia per dictam reseruationem videtur cõstare clare defectus iuris perentis restitutionem, qui fortius excludit petẽtem eam in materia beneficiaria, quàm defectus tituli colorati, iuxta decis. 14. Rotæ in nouis. Fuit dubitatum. quæ in noue rubr. est 2. de restitut. spoliat. Aret. tamen in l.naturaliter. §. nihil commune. ff. de adquir. poss. col. vltima, contrarium tenet & respondet his duobus fundamẽtis.Priori quidem,quod 37

cap.

37 cap. si eo tempore. de electio. lib. 6. quatenus habet, omnia,quæ reseruationem sequuntur, carere effectu, licèt electio quæ præcedit eam valeat intelligendum esse de his,quæ sine electione,quam sequuntur, consistere nequeunt, qualis est confirmatio, & translatio veri iuris in illo beneficio: non autem de aliis,quæ sine illa consistere possunt,qualis est possessio,quæ potest haberi in beneficio, sine vero iure.

38 Sed hæc responsio tollitur à Barthol. Soci.in l.rẽ, quæ.ff.de adquir. poss.quæst. 9.ea ratione, quod licèt quæratur possessio beneficij reseruati, vt dicit Aretinus,non tamen cum iuris effectu: sed quia secundum mentem Rotæ vbi supra,ac communem opinionem, falsum est id, quod ait Soci. scilicet quæri possessionem beneficij reseruati. Aliter & efficacius respondemus id, quod ait Aret. sine iure quæri possessionem, verum esse in profanis, & etiam in spiritualibus aliis à beneficiis,& etiam in his,intelligendo de iure vero: non autem intelligendo de iure colorato. Hoc enim necessarium est, per supradicta: & reseruatio non solum efficit, vt collatio ordinarij consecuta sit nulla, & inutilis: sed quod etiã sit colore vacua:& per consecutionem etiam ad possessionẽ quærẽdam inutilis.

39 Secundo fundamento respondet Aret. negando, quòd per reseruationem constet notorie de non iure agentis: quia potest esse subreptitia,& id ei opponi potest, & obiici defectus intentionis concedentis, licet esset munita clausula, motu proprio, iuxta cap. si motu proprio.de præb.lib.6.& Cle.si Romanus Pontifex. eodem titul. potest item opponi falsitas, etiam post sententiam, iuxta cap.cum venerabilis. de exceptio. Et ita multis modis impediri, ne rem notoriam efficiat: sicut etiam instrumentum negatum non facit rem notoriam, secundum Bald. receptum in l. etiam.num.3. C. de execut.rei iudi.

Hæc tamen responsio tollitur. Primum, quod per eam non tollitur prius fundamentum, quod solum efficaciter fundat communem opinionem. Deinde, quòd hæc responsio solum excluderet reseruationes occultas, non autem notorias,neque illas, cõtra quas nihil coloratum opponeretur. iuxta, ea quæ in simili de instrumento notat Ioan.And.in addit. Specul.tit. de exceptio.§.dicto. vers.sed an reus, & alij in cap.super litteris. de rescrip. & in cap. pastoralis. de exceptio. & alij alibi.

40 Octauo infertur,reseruationis exceptionem impedire restitutionẽ,etiam si non probetur ex continenti: dummodo intra tempus competens id fiat. Quia hæc exceptio directo respicit possessionẽ, & per eam negatur in effectu saltem spolium. secundum decis. Rotæ 7. Nota quod ibi, quæ in noue rubricat. est 2. de appellat.& 56.Nota quod vbi aliquis,quæ in noue rubric. est 3. vt lit. pend. Incipit: Si lite pendente, & 471.Nota si,quæ in noue rubric.est 4.De confessis,& 16.quæ in noue rubric.est 3.de restitu. spolia.in nouis. Et nullo iure cauetur,hãc deberi citius probari,quàm aliàs eiusdem naturæ, respicientes ipsum possessorium: ergo non est affirmandum, arg.cap.2.de translat. prælat.§. consideremus. Auth. de trienn. & semi. collation. 3. Non obstat, quod contrarium determinauit Rota in decis. 275. Nota quod vbi,in antiquis, quę in noue rubric.est 11.de restitutione spoliatorum, quam simpliciter sequitur Æneas in lib. de reseruat. q.4. effect. 11. Pro quibus, licet ipsi id non dicant, vieri potest facere,quòd ea ratione reseruatio impedit restitutionem quòd defectũ iuris spoliati efficit notorium,secundum Soci.in d.l.rem quæ.quæst.9.versicul.Sed tu cõsidera.ff.de adquir.poss. At per notoriũ iuris defectum non impeditur restitutio, nisi probetur id ex continenti,secundum Panorm.receptum in cap.in litteris.col. 10.inf. eod. Non inquam, hoc ob- 41
stat:tum,quia ratio principalis,& peculiaris quare reseruatio impedit restitutionem,non est illa,quam putauit Soci.sed alia,scilicet, quod non solum inficit titulum ordinarij: sed etiam possessionem virtute illi⁹ acceptam, vt habent prædictæ decis. & affirmat Cassador. in 1.decis. de reseruatio. num.5.

Arbitramur tamen, quod si reseruatio parum verisimilis opponeretur spoliato, nec ex continenti offerretur probatio,facile præsumi posset malitiosa,ob idque repelli, iuxta ea quæ diximus supra in 3. oppo. num. 7. 8. & 9. duplici coniectura in id concurrente, scilicet quod exceptio opposita agenti de spolio facilius præsumitur malitiosa, quàm opposita agenti super petitorio,vt late diximus supra in 3.oppo.num.9. Et quod res cum primis odiosa, videtur reseruatio, 42
duabus rationibus,iuxta gloss. memorabil. cap. præsenti. verb. finitur. de offic. delegat. lib. 6. quam non solum arbitror procedere in speciali reseruatione:sed etiam generali,arg.cap. mandatum.de rescrip.& cap. peruenit.11. quæst. 1.vt clare sentit Cassador. in decis. 3.reseruat. num.5. licet contrarium dicat Æneas, immemor illius gloss. in lib. reseruat.in 2. prælud. quo casu saluari posset illa decis. Rotæ 275. petenti se restitui.quę in noue rubricatis est 12.de restitut.spoliat.

Nono infertur, reseruationem beneficiorum in o- 43
cto mensibus Papæ vacantium, impedire restitutionem eorum, qui ab ordinariis de illis, prouisi, possessionemque assecuti,ac spoliati,se petũt restitui: quod nuper determinauit Rota,auctore Cassador.in decis. 1.huius titul.Nec obstat primo,quod,testante eodem quatuor auditores, quorum de numero videtur ipse fuisse, contrarium senserunt. Quia septem ei, quod dicimus,subscripserunt.Non obstat 2.quod collector prædictæ decis. 16. quæ in noue rubric. est 3. de restit. spoliator.dixit, reseruationẽ quidem specialem certi beneficij obstare petenti restitutionem: non tamen generalem, qualis est illa octo mensium, de qua nostra illatio agit. Non inquam, id obstat: tum quia nõ affirmat illud:tum,quia nõ ait nõ fuisse seruatũ idem in generali,quod in speciali, sed raro vidisse id seruari in generali: tum, quia nulla ratio efficax differentiæ quoad hoc inter illas posset reddi. q; facile monstraremus,ni nos amor finis ab eo reuocaret: tũ, quia licet generalis non tam notorium efficiat defectum iuris spoliati,ac specialis,nõ minus tamen inficit possessionem, cum æqualis potentiæ decretum irritans habeat vtrumque: tum, quia Cassado. in d. decis. 1. huius tit.ait,maiorem partem auditorum Rotæ affirmasse, nullam esse in hoc differentiam inter generalem, & specialem.

Obstat tamẽ tertio omnium fortissime illa, cui,vt 44
ex Cassador. colligo,non potuit tota Rota satisfacere,decis.singularis,& quotidiana, scilicet, quod illud decretum irritans, quod in expectatiuis inseritur, nõ adeo inficit possessionem à prouiso, auctoritate ordinaria in beneficio expectato,acceptã, vt expectans, eum spolians,cogatur ante omnia ei restituere possessionem. Quod quotidie fieri videmus, quodque pro indubitato habere Rotam præsupponit idem Cassa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dor. Cur ergo decretum irritans in reseruationibus inficiat possessionem? Obstat etiam quarto alia singul. decis. scilicet, quod decretum irritans de more inseri solitum prouisioni Papali super beneficio vacanti non irritat possessionem, auctoritate ordinaria acceptam, etiam post datam illius: quod quotidie accidit, & pro indubitato habere Rotam præsupponit Cassador. in 2. decis. huius tituli. Quo non omnino vili habeas, candide lector, ob id que facile obliuiscare tot canonum antinomias, nouè nos supra conciliasse, quoque ingenium exerceas, dum edimus commenta. cap. in litteris. inf. eod. illuc meam de hac duplici antinomia relego sententiam. Vtque id vtilius facias, adiicimus tria axiomata, quæ vix vllus negat.

45

Primum, reseruationem, quo specialior est, & certius corpus beneficij respicit, eo in hoc esse potentiorem, quod affirmauit Collector decis. Rotæ nouarũ sub finem 16. quæ in noue rubricatis est 3. hoc tit.

46

Secundum, reseruationem, ac decretum irritans in accessibus, regressibus, & coauditoriis hodie apponi solita, inficere non solum collationes contra illa factas: sed etiam possessiones virtute illarum apprehensas: adeo vt spoliato qui virtute coactionis ordinariæ possessionem accepisset, agenti de spolio restitutio sit neganda, vt singulariter decidit Cassa. in 2. decis. huius titul.

Tertium, reseruationem, quo notior est, eo esse in hoc validiorem: & ita reseruationem cap. 2. de præbend. lib. 6. omnium validissimam videri. Quod Collector illius decis. 16. quæ in noue rubric. est 3. eod. titulo. subindicauit, & Soc. rei difficultate superatus in d. l. rem quæ. quæst. 9. veluti labans satis affirmauit. Quæ tria consequitur aliud, scilicet dubitari posse, cur harum alia alię in hoc præstet, cum fieri possit, vt per nullã earũ inducatur defectus iuris notorius spoliantis, & omnibus insit decretũ irritãs? Dubitari quoque posse qua in re alia aliis præstet, si p omnes restitutio impeditur. Sed iam plus satis prata bibere. Dixi.

Τῷ θεῷ δόξα καὶ χάριτες.

FINIS.

RELECTIO CAP. ITA QVORVNDAM. DE IVDAEIS.

IN QVA DE REBVS AD SARracenos deferri prohibitis, & censaris ob id latis non segniter disputatur.

PRÆFATIO.

EXECVTVRVS imperium Regis, & Domini Nostri Ioannis iij. qui in gratiam Illustris Collegij Societatis IESV, mihi suorum gymnastarum minimo imperauit, vt pro relectione, quam de more Academiæ habere debebam in aliquod cap. tituli de reseri. quem toto hoc anno perlegi, conarer enucleare materiam cap. Ita quorundam. de Iudæis. Principio, Rector integerrime, Patres grauissimi, viri cuiusque ordinis ornatissimi, nostrum summum dominum, & ducem Iesum Christũ θεάνθρωπον ex animo imploro, vt me pro eius exercitu cõtra Saranæ copias muniendo dicturum sua, quæ immmensa est, benignitate respiciat, & confirmet, illius quæ cælorum est regina præpotẽs, παρθενομήτορὸς gloriosissimæ MARIAE, ac beatissimorum principum Apostolorum Petri, & Pauli, quibus hic dies sacer est, precibus ad id flexus. Deinde vos omnes vehementer etiam atque etiam oro, ne de terra deserta, inuia, & inaquosa vberiores, selectiores, dulcioresque fructus, quam ea ferre potest, expectetis, neque enim possunt terræ omnes omnia ferre: Curaturus autem sedulo, vel breuitate insolita, sed grata, vobis placere: omnia, quæ dixero, Ecclesiæ Romanæ, quæ suprema est, censuræ; & vestræ, quæ grauissima, & candida est, limæ submitto.

Ordinem autem alium, quàm solitum seruans, primum pronunciato capituli cõtextu, summam in ea contentorum nouam nouéque collectam primo notabili excutiam: Deinde litteræ ordinem de more prælectionum secutus, alia noua notabilia nouè resoluam. Postremo nouam, & necessariam septem glossematum huius canonis glossam adiungam: in gratiam, & gloriam eorum, quorum opem semel imploratam iterum imploro, Amen.

THEMA SEV CASVS.

Alexander iij. cum patribus in Concilium Lateranen. à se coactis agre ferens, quod Christiani in Christianos Sarracenis opem ferrent, primo duplicem abusum proponit: deinde triplicem in abutentes pœnam subiicit, in hæc verba.

ITA quorundam animos occupauit sæua cupiditas, vt qui gloriantur nomine Christiano Sarracenis arma, ferrum, & lignamina deferant galearum, & pares, aut etiam superiores in malitia fiant illis, dum ad impugnandos Christianos arma eis, & necessaria subministrant. Sunt etiam, qui pro cupiditate sua in galeis, & piraticis Sarracenorum nauibus regimen, & curam gubernationis exerceant. Tales igitur ab ecclesiastica communione præcisos, & excommunicationi subiectos, rerum suarum per principes catholicos, & consules ciuitatum priuatione multari: & capientium fieri seruos censemus. Præcipimus etiam, vt per Ecclesias maritimarum vrbium crebra, & solemnis in eos excommunicatio proferatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Primum Notabile de summa principaliter contentorum in hoc capitulo.

SVMMARIVM.

1 *Arma, & alia necessaria ad impugnandos Christianos subministrantes, & naues eorum piraticas gubernantes excommunicati sunt, & rebus suis priuandi, & capientium fiunt serui.*
2 *Summa huius capitis, quæ apta, & bona.*
3 *Impugnare non debet quis id, quo fruitur.*
4 *Summa huius capitis non probatur, nisi duobus ex octo pro ea adductis. & 5.*
5 *Bullæ Cœnæ Domini quo ad hoc tenor.*
6 *Capitulum hoc prohibet aliquid, sed solum tacite.*
7 *Legi non solum Pontificiæ, Cæsareæ, atque Regiæ, sed etiã Naturali Diuinæ contraria esse hic vetita.*
8 *Bellum pro patria, & religione iuru naturæ.*
9 *Lex Decalogi, lex naturæ.*
10 *Legem hanc quatenus Papæ est solus Papa, quatenus alterius Monarchæ, solus ille, quatenus Dei, nemo alius ab eo tollit.*
11 *Capitulum hoc pœnam adijcit.*
12 *Capitulum hoc respectu pœnæ, quam adijcit, est nouum.*
13 *Licentia Ducum an & quando excuset, & num. 14.*
15 *Exemptus per Papam etiam iniuste, tutus.*

PRIMVM ergo, iuxta ordinẽ prędictum nouè colligo, hanc summam sub hac littera principaliter contẽtorum, nempe: Subministrãtes Sarracenis arma, & alia necessaria ad impugnãdos Christianos, & naues eorum piraticas gubernantes, excommunicati sunt, & rebus suis priuandi & capiẽtium fiunt serui. Bonitas autem, & aptitudo huius summæ constat ex eo, quod sicut in arithmeticis, omnis summa maior, collecta ex aliis minoribus probatur bona, & apta, si quattuor concurrãt, scilicet, quod colligatur ex illis, quod clarè, quod breuiter, quod omnia & sola in eis contẽta cõtineat: Ita in commentariis iurium omnis summa, siue summarium legis, vel capitis est aptum, & bonum, si ex eo colligitur, si clare, si breuiter, si omnia, & sola principaliter in eo contenta, cõtineat: at hęc summa huiusmodi est. Primo enim tota colligitur ex hoc cap. Nã quoad illam partẽ: Subministrantes arma, & alia necessaria ad impugnandos Christianos, colligitur ex illo versiculo: *Dum ad impugnandos Christianos arma & necessaria subministrant.* Quoad illam vero, gubernantes naues piraticas Sarracẽnorum, colligitur ex versiculo: *Sunt etiam.* Quoad illam, excommunicati sunt ex illis verbis: *excommunicationi subiectos esse censemus.* Quoad illam rebus suis priuandi. ex illis: *rerum suarũ per principes catholicos, & Consules ciuitatum priuatione multari.* Quoad vltimam vero, scilicet capientiũ fiunt serui, ex illis: *Et capientium fieri seruos.* Quòd autẽ omnia, & sola, de quibus principaliter hoc cap. loquitur, contineat, constat: quia nihil principaliter cõtinetur in eo quod non contineat summa, neque è contrario. Nam & deferentes arma, ferrum, & lignamina galearum in contextu expressi, de numero sunt subministrantium arma, vel necessaria ad impugnãdos Christianos. Et per versiculum final. *Præcipimus.* &c. non mandatur ferri noua excommunicatio: sed hic lata innouari, vt postea dicemus.

Quòd autem hæc summa clare, & breuiter prædicta demonstret, palam est. Veritas autem huius summæ comprobatur, primo per hoc capitulum modo supradicto ponderatum.

Secũdo, & aliis modis infrascriptis cõfirmatur quidem, sed quoad totum eius ambitum non probatur efficaciter, nisi per hoc cap. & cap. ad liberandam. infra eod. nã secundus modus est ratio tacta in tex. quæ in hanc formam redigi potest. Nemo debet id, ex quo fructum consequitur impugnare. 19. dist. cap. 1. & 4. quæst. 3. §. si quis testibus. cap. 1. §. cuius. 3. quæst. 8. l. sed etsi ideo. ff. sol. matr. cap. ex eo. cum gloss. de reg. iur. lib. 6. Facit l. quoniam. C. de hæret. & l. in arenam. C. de offic. testam. cap. cũ multa. 86. dist. At omnis Christianus, ex Christianismo, & Christianis indicibilem vtilitatem recipit. cap. 1. §. final. de summa Trinit. cap. firmissime. cap. omnis. cap. sine pœnitentia. de consecrat. d. 4. Ergo nullus Christianus debet Christianos impugnare, neque per cõsecutionem Sarracenos eos impugnãtes iuuare. Sed hic modos non probat hanc totam summam: irrefragabiliter: Quoniam licet cõcludat malum esse Christianum in Christianos, Sarracenos iuuare, non tamen probat eum triplici pœna, de qua hic, puniendum esse.

Tertius modus est, quod lege Cæsarea prohibitũ est, ne quis arma vlla hostibus vendat, sub pœna capitis, & rerum priuatione l. 2. C. quæ res exportari non debeant. Immo, & ne vendat barbaris aliis cuiuscunque gẽtis. quod expresse sentit Azo in summa, & verba clara illius l. 2. sonant: quamuis glossa, & Sali. incogitãter forte ibi, & aliquod alij alibi, ad hostes eam restringant. At constat omnes Sarracenos, hostes esse Christianis, & imperio Romano. l. final. & ibi Bald. C. de capti. & Bartol. in l. hostes. col. 3. ff. eod. & Aretin. per illum tex. in auth. nauigia. C. de furt. Sed & hic modus non probat totam summam prædictam, sed tantum quoad pœnam priuationis rerum.

Quartus modus est ca. significauit. infra eod. quatenus habet, nulla alia de causa, quam redimendi Christianos captiuos, deferri posse ad Sarracenos ea, quæ hic prohibẽtur: immo, neque illa de causa tempore belli, secundum multos, de quo postea dicemus, sed neque hic modus totam probat, vt dicetur in fine modi seq.

Quintus, quod cap. quod olim. infra eod. secũdum communem intelligendi modum, probat etiam alias merces, quam hic prohibitas, non posse ad Sarracenos deferri tẽpore belli, etiam si pactæ sint in aliquod vsque tempus induciæ. d. cap. significauit. sub finem, infra eod. Sed & hæc duo argumenta proxima non probant totam summam, nisi quoad excommunicationem ad summum.

Sextus modus est, per cap. ad liberãdam. infra eod. in illis verbis: *Excõmunicamus, & anathematizamus illos falsos, & impios Christianos, qui contra ipsum Christum, & populũ Christianum, Sarracenis arma, ferrum, & lignamina deferunt galearum: Eos etiam, qui eis galeas vendunt, vel naues, quique in piraticis Sarracenorũ nauibus curã gubernationis exercent: vel machinis, vel quibuslibet alijs aliquod eisdem impẽdunt consilium, vel auxilium in dispendiũ terræ sanctæ.* Per quę verba vides probari sũmã quo ad pœnã excõmunicationis: quo ad alias vero probatur per ea, quę sequuntur. *Eosque rerũ suarũ priuatione multari, & capientiũ fieri seruos cẽsemus.* Qui modº sextus sicut

& primus efficaciter probat præfatã totam summã.

Septimus, quod Extrauag. Clem. v. multa, de Iudæis, non solum horum: sed etiam omnium aliorum victualium, vt eius verbo vtar, delationem in Alexãdriam, vel terras Aegypti prohibet sub prædictis tribus, & aliis nouis pœnis. Quod ipsum etiã, quoad regnum Granatæ sub eisdem pœnis prohibet Ioã. xxij. in Extr. 1. de Iudæis. Sed quia harum Extrauagãtium prior localis est, quippe quæ non prohibet, nisi delationem in terras Aegypti: posterior autem localis, & temporalis, quippe quę tantum delationem in regnũ Granatæ vsque ad triennium prohibebat, licèt plura, quam hic eanon prohiberent: non tamen quoad tot tempora, terras, & gentes prohibent: & ideo nõ probant efficaciter nostram totam summam.

Octauus est processus bullæ, quam Cœnæ Domini appellant, relatus ad verbum à Diuo Anto. 3. par. tit. 24. cap. 72. Cuius clausula huc pertinens relata ab Angel. & Caiet. vbi supra, illa est: *Excõmunicamus omnes illos, qui equos, arma, ferrum, lignamina, & alia prohibita deferũt Sarracenis, Turcis, & alijs Christi nominis inimicis, quibus Christianos impugnant.* Quamuis secũdum relationẽ Antonini nõ sit id verbũ, *Turcis*, nec verbũ, *& alijs Christi nominis inimicis*, quæ per recẽtiores põtifices post Diuum Antoninũ addita esse credi par est. Sed neque clausula hæc probat totam summam prædictã. Tum, quod solũ punit deferentes: cum summa nostra puniat etiã subministrãtes & gubernantes. Tũ quia nõ punit, nisi sententia excõmunicationis, & sũma cõtinet etiam aliã duplicem pœnam. Qua eadem ratione non probat eam totam etiam nouus modus qui colligi potest ex clausula, quam suæ Bullæ Cœnæ Domini, sanctissimus D.N. Gregorius XIII. in hæc verba inseruit. *Excommunicamus omnes illos qui equos, arma, ferrum, filum ferri, stannũ, & chalibem, omniaque alia met allorum genera, atque bellica instrumẽta, lignamina, cannabem, funes, tam ex ipso cannabe, quam ex quacũque alia materia, & ipsam materiam, aliaque prohibita deferunt Sarracenis, Turcis, & alijs Christi nominis inimicis, quibus Christianos impugnant. Nec non illos, qui per se vel alium seu alios de rebus Christianæ reip. statum concernentibus, in Christianorum perniciem, & damnum, ipsos Turcas & Christianæ Religionis inimicos certiores faciunt, illisque ad id consilium, auxiliũ vel fauorem quomodolibet præstãt. Ac qui fœderis, nec non eius sacri belli contra ipsos Turcas initi, prosecutionem directè vel indirectè, secretè vel publicè impedire vel perturbare præsumunt. Non obstãtibus quibuscunque priuilegiis, quibuscunque Principibus siue priuatis concessis.* Quare restat facere quidem omnia præfata pro summa nostra: tamen illam totam probari per hoc cap. & cap. ad liberandam. infra eod.

HANC tamen summam multa videntur impugnare. Primum quidẽ totam ipsam quatenus præsupponit hic multa vetari: cum tamen per nullam eius partem Cõcilium quidquam vetuerit: sed solum dixerit reprehendendos esse illos, qui de nomine Christiano gloriantes in eo relata faciunt. Alia vndecim, quibus singulas partes huius summarij singulatim impugnabã, huic primæ adieci, cum hanc relectionem pronũciarẽ, vt eo æquior, collectior, ac vehementior esset oratio, eoque tenacius in attentione contineret auditorem longioris temporis calore æstuantem, quominus ab vno scopo diuerteret: nunc autem arbitratus vtilius, & gratius fore lectori, si huius solius primæ solutionis notabile hoc clausero, aliaq; per alia notabilia, iuxta ordinẽ cõtextus distincte collecta, quib⁹ partes nostri sũmarij clarescent, digessero, id facere cõstitui.

Ad hoc igitur primum oppositum, quod totam summam impetit, vt in eo contentorum prohibitionis auctor, origo, & genus appareant: dico primo, negari non posse, quod Concilium prohibuerit in hoc cap. aliqua. Quoniam Clemens iij. in cap. quod olim. infra eod. singulatiter, & expresse id in hæc verba testatur: *Licet hoc fuerit in Concilio Lateranensi districte inhibitum.* vbi glo. recepta in verb. *Lateranensi.* addit, in cap. ita quorundam. supra eod. Secundo dico, nullam hic fuisse prohibitionem expressam: fuisse tamen tacitam resultantem ex eo, quod pœnæ grauissimæ cõtra facientes contẽta in eo fuerunt statutæ: Cuius simile factum fuit in cap. si quis suadẽte. 17. q. 4. l. si quis id quod. ff. de iurisd. omn. iudi. l. si quis in tantam. C. vnde vi. in l. quisquis. C. ad l. Iul. mai. & aliis capitibus & legibus, quæ pœnam sine vlla expressa prohibitione inducunt. Tertio dico ea, quæ prohibẽtur per hoc cap. antea fuisse prohibita per leges Cęsareas, & generalius quidem. Quoniã vinum, oleum, & omnia alia lignamina, quæ hic non prohibentur, vetantur per l. 1. C. quæ res expor. non deb. Immo & arida, secũdum gloss. Albericum & Salicetum ibidem: id quod antea dixerat Azo in summa. prohibetur etiam eos, ferro vt acuatur subiicièda. l. cotem. ff. de public. ars naues fabricandi. l. fin. C. de pœn. & omnia ad apparatum bellicum pertinentia. l. 2. C. quæ res expor. non. per quam iubentur capite puniri, & bonis priuari, qui talia Barbaris deferunt: per quam Bald. & Salic. ibi dixerunt, proditorem esse, qui armis hostes, siue ad se defendẽdum, siue ad nos offendendum muniunt. Per quam etiam dicit ibidem Bal. filium cuiusdam domini Geri de pasis fuisse ob id Florentiæ damnatum. Hæc eadem grauiter, & prouidè prohibita sunt etiam per leges regias huius florentissimi regni, tit. 81. lib. 5. ordi. Quarto dico, hæc eadem non solum iure Pontificio, Cæsareo, & Regio videri prohibita: sed etiam diuino, saltem naturali, & saltem quoad aliquod tempus, & locum. primo quidem, quia secũdum aliquod tempus, & locum, illa iubet pugnare pro patria, pro religione, ac parentibus, & per consecutionem prohibet eos impugnare. l. veluti. iuncta glo. ff. de iusti. & iure. communiter recepta, & declarata ibi per omnes, præsertim per nostrũ bene fortunato ingenio Fortuniũ. Adeo quidem, vt pro patria, & religione pugnãdum sit, etiam contra patrem, iuxta tex. sing. in l. minime. ff. de relig. & sump. fu. Deinde quod contra præceptum de non occidendo, & non furando facit, qui iniuste bellanti opitulatur, arg. cap. noli. cap. quid culpatur. cap. militare. 23. q. 1. cap. pœnale. 14. q. 5. quæ cõstat esse præcepta naturalia, secundum S. Thomam receptum 1. 2. q. 100. art. 1. & qui Sarracenos contra Christianos iuuat, iniuste bellantibus opitulatur: quoniam Sarracenorum aduersus nos bellum, quod saltem in Africa, Syria, & tota Europa geritur, iniustũ, est, secũdum omnes: ergo contra illa præcepta facit, qui eos in id iuuat. Postremo, quod crimẽ hic vetitum, est sacrilegium admissum contra principatum Christianum, opem ferendo inimicis Christi, vt diligenter annotauit Tho. de Vio, quod nemo non videt esse cõtra primũ primę tabulæ præceptũ, quod est naturale. l. veluti erga Deum religio. ff. de iusti. & iure. Dixi saltè quoad

Universidad de Deusto
Biblioteca

aliquod tempus & locum : quia eatenus tantum existimo hæc vetita esse lege diuina naturali : quatenus obuiant præcepto primo Decalogi,de colendo Deo, & Christo Iesu domino Deo nostro, vel præcepto quarto,de colendis parentibus, sub quo est etiam patriæ, & patris patriæ cultus, vel quinto, de non occidendo, vel septimo, de non furando, vel decimo, de non inordinate rem alienam desiderando : quibus obuiant etiam hi,qui ea facientes adiuuant, arg. cap. 1.ad Roma. cap. notum.2. quæst.1.capit.1.de offic.de leg.& l.vtrum.ff.ad l. Pompe. de parr.

11 Ex quibus infertur primo,eum,qui adiicit pœnam prohibitis,videri quoque illa prohibere: quandoquidem Concilium hoc adiiciens pœnam facienti ea, quæ prius fuere prohibita videtur prohibere,per primum dictum.Quod facit ad id quod in cap. tuam.de ordi. cogn. disputabam : scilicet, reges seculares, vel non posse prohibitionibus super matrimoniis,& aliis spiritualibus ab Ecclesia factis pœnam addere, aut posse etiam illa prohibere. Quod an,& quatenus verum sit, ibi determinamus.

12 Secundo infertur, Concilium hic nihil nouè saltim expressè prohibuisse: sed tantum antea prohibitis pœnam nouam adiecisse, & ita partim continere ius antiquum naturale vel positiuum diuinum & Cęsareum, partim nouum. Antiquum quidem, quoad prohibitionem, nouum vero, quoad pœnam saltem excommunicationis,& seruitutis.

13 Tertio, posse quidem Papam, Cæsarem, & alios Monarchas,& iura Monarcharum habẽtes, singulos quosque suos subditos in hoc peccantes,à pœnis suarum legum iuste,vel iniuste eximere, arg.cap. proposuit.de concess. præben.l. Princeps.ff.de leg. A pœnis vero legum aliorum nõ posse,arg.l. final.ff.de iurisd. omn.iud. & cap.2. de constit. lib. 6.& eorum, quæ latè in repet. cap. nouit.de iudi.in 3.notab. num. 40. & corol.17.ac aliis multis scripsimus.Et ita Papam subditos sibi, tanquam regi, posse ab omni pœna seculari,& ecclesiastica liberare : subditos autem aliorum Monarcharum ab ecclesiastica posse, à seculari non posse : alios vero Monarchas posse liberare suos à seculari pœna: à positis vero in hoc cap.non posse.

Quarto neque Papam,neque alios Monarchas singulos,nec omnes simul eximere posse quem,à prohibitione hac, quatenus est diuina naturalis, saltem sine iusta causa, arg.capit.sunt quidam.25. quæst.1.capit. inferior. 21. dist. capit. cum inferior. de maior. & obed.& eorum, quæ late tradunt in capit. quæ in ecclesiarum. de constit.

14 Quinto hinc hauriendas esse decisiones illarum quæstionum confessariorum, nempe,an milites Africæ limites propugnantes, vel alij negociatores, siue mercatores, cum licentia suorum Ducum, & Præfectorũ: immo & ipsius Regis huic capitulo contrauenientes, peccent lethaliter : an sint in statu damnationis, si habent propositum iterum id faciẽdi an absolui possint sine proposito firmo nunquam id iterandi : an censuras processus Cœnæ Domini incurrant? consequens enim est prædictis id quod ex facto respondi, nempe eos peccare, in statu damnationis esse, nõ posse absolui,censurasque prædictas incurrere,nisi Rex, aut Dux eius ea de caussa id permitteret, quæ sufficeret ad efficiendũ actũ licitũ,attẽto iure naturę.

Sexto scopum,& finem,& intentionem huius prohibitionis esse, ne quis inimicos crucis Christi contra Christianum principatum iuuet : & ne quis faciat ea,quibus in his,quæ ad præliũ,& pugnam pertinent, potentia Sarracenorum contra Christianos crescat.

Septimo nõ ligari hoc canone illos, qui à Sede Apost. facultatem habent deferẽdi Sarracenis hic prohibita, quæcunque sint illa,& quocunque tẽpore deferant, & quacunque de caussa, & quamlibet infirma facultas ea illis fuerit facta, modo facultatis metas non excedant.arg. prædictorum: & ita Venetos, Genuenses, & alios, de quibus Diuus Antoninus & alij testantur habere à sede Apostolica facultatem deferendi merces aliquas in certas terras, & intra certum tempus, liberari ab his pœnis,si facultatis metas non excedunt : à peccato tamen minime, si absque rationabili caussa fuerit eis ea facta, quoad tempus, & locum, secundum quæ præceptis decalogi est cõtraria.

Secundum Notabile de cupiditate huius cap.quod sit auaritia, & sæuitia peior, quam crudelitas, & quare errant, qui omnem cupiditatem damnant.

SVMMARIVM.

1 *Cupiditas genus ad malam, & bonam, & cupiditas mala genus ad omnem inordinatam: & hic pro auaritia sumitur. num. 2.*
3 *Auaritia cur idolorũ seruit°. cur cæca,cur hic sæua.n.4.*
5 *Crudelitas,& sæuitia duo vitia distincta,& vt differũt.*
6 *Auaritiam huius cap. etiam esse sæuitiam.*
7 *Actum vnius vitij fieri alterius, sicut vnius virtutis fit alterius.*
8 *Circonstantiam hoc cap. vetitam necessario confitendã.*
9 *Cupiditas multiplex bona, qualis est etiam habendi rantum, quo statum mutet.*
10 *Magnanimitatis, & humilitatis munera.*
11 *Cupere quos honores licet religiosis.*

SECVNDO principaliter colligo, quod licèt verbum, cupiditas, generatim sumptum,frequentius solam malam,& inordinatam, siue immoderatam significet, vt 1
in cap.bonorum.47.dist.& in cap.quia radix. de pœnit.dist.2. interdum tamen *solum moderatam,* iuxta illud Apostoli ad Roma.15. *Cupiditatem habens veniendi ad vos.*& illud eiusdem ad Philip.1.*Testis est mihi Deus quomodo cupiam vos esse in visceribus Iesu Christi.*ca. cupientes.de electio.lib.6. Clem.cupientes.de pœnis. In hoc tamen cap. pro mala, & inordinata, siue immo- 2
derata capitur. Licet item cupiditas mala, & immoderata genus sit ad omne malum desiderium, & malũ amorem gloriæ,voluptatis, diuitiarum, & cuiuslibet alteri° rei,hic tamẽ pro cupiditate immoderata bonorũ pecuniariorũ,hoc est,pro auaritia sumitur: sicut & in d.cap.bonorũ.Licet itẽ cupiditas hęc immoderata 3
& inordinata nonnũquã dicatur idolorũ seruitus.ca. auaritiæ.de præbẽd.(non eo,quod sit idololatria: sed quod,sicut illa subiicit quẽ creaturę ad eam pro Deo colendã: ita hæc subiicit creaturæ ad eã concupiscẽdã)nonnumquã cæcitas. cap. auaritiæ.de electio. lib. 6.eo quod iudiciũ obtenebrat.Hic tamẽ dicitur sęua, 4
hoc est fera, & bestialis: & ita peior, quã crudelis, secundum mẽtem S.Thom.2.2.q.159.art.2. nam crudelis, vt ille ibidem & art. præcedenti ait, est qui excedit puniendo culpam ratione culpæ : sæuus autem,

qui

qui sine culpæ respectu ob vtilitatem, vel delectationem suam cruciat: & Christianus,qui Sarracenos iuuat contra suum caput, quod Christus est, & contra eiusdem membra, è quibus etiam ipse vnum est. 1. ad Corint.12.& cap. singula. 89.d.fine vllo culpæ respectu ob vtilitatem,vel delectationẽ suam tẽdit ad cruciandum: ideo merito sæuus,ferus,& bestialis est.

5 Ex quibus infertur primo,actum auaritiæ, quæ est vitium liberalitati oppositum, de quo in hoc text. etiam esse actum sæuitiæ, quæ est vitium peius crudelitate, elementiæ oppositum, secundum S.Thom. in
6 d.quæst.159.art.1.& 2.Secundo infertur,actum,qui secũdum suum obiectum pertinet ad vnum vitium,secundum finem pertinere posse ad aliud, vt ad vsum quotidianum confessionum applicãdo vtiliter diximus in cap.1.num. 91.de pœnit. d.5.& in manu. Conf. præl. nu. 20. Sicut & actus vnius virtutis potest fieri alterius,vt ad quærendæ virtutis modum cõpendiosum monstrauimus in cap.fratres,num. 117.de pœnit.
7 d. 5. Tertio ei, qui peccatum auaritiæ, de quo in hoc text.peccauit,non sufficere, confiteri illud sine circũstantia,hoc cap.prohibita,arg.eorum,quæ in d.cap.1.
8 de pœnit.d.5. late diximus. Quarto infertur parũ circumspecte agere concionatores, & monitores quosdam,qui omnem cupiditatem reprehẽdunt: tum per prædicta,tum quia omnis ordinata,& moderata,siue ea sit gloriæ,siue honoris,siue laudis,& famæ,est laudabilis,vt late mõstrauimus in repet.cap.inter verba. 11.quæst.3.conel.5.num.25.& breuius postea in cap.cũ
9 minister.23.quæst.5.num.60.& 65.& in Manual.Confess.ca.23.nu.9.Tum,quia magnanimitas, quæ nos ad honores magnos rationabiliter subeũdos confirmat, & impellit,virtus egregia est, secundum Aristotelem 4.Ethico.& S. Thom. 2.2.q.129.art.1.& 2. Tum,quia virtus demissionis animi (quam humilitatẽ appellamus)solum nos retrahit,ne in magnos honores,præter rationem anhelemus & tendamus: non autem,vt nullatenus eos cupiamus, secundum S. Thom.2.2.q. 161.art.1.ad 3.Tum,quia naturaliter homines bona vtilia cupiunt:& ideo moderatus amor pecuniæ nõ est peccatum, secundum eundem S.Thom.2.2.q.118.art. 1.tum,quia liberalitas non retrahit nos à quærẽdis, & seruandis his, quibus nos, & nostri agemus. cap. est
10 probanda.86.dist.& Tho.2.2.q.117. art.1.Immo licitũ est desiderare,& cupere plura,quam tuum statum dececant, ad hoc, vt te, tuosque à necessitate vtendi arte mechanica eripias, quo altiorum virtutum operibus incumbas,secundum Thom.de Vio in d.q.118.artic.1. Immo,& vt ad altiorem statum,& aliorum gubernationem, ad quem natura te idoneum fecit, ascendas, vt idem ibidem singularissime probat. Tum, quia licet sit consilium Christi, distribuere omnia, quæ quis habet,pauperibus,Matth.19.cap.non dicatis. 12. quæst. 1. non tamen est præceptum. Et ideo licet melius sit cæteris paribus rationabiliter omnia propter Deum contemnere,& relinquere: non est tamen peccatum aliqua moderate appetere, quærere, ac retinere,immo meritum,si rationabiliter id fiat, vt vtrũque probat S. Thom.2.2. quæst.186.art.3. Sicut & melius quidem erat seruare virginitatem,quàm accipere cõiugem.cap.integritas.32.q.1.non tamen ideo peccatum est accipere coniugem : immo matrimonium vnum de septem sacramentis est,iuxta cap.ad abolẽdam. de hæret.in prin. & glo.in cap. veniens. de transactio. & omnes in rubr.de sponsal.& in 4.distin.26.Cuius cõ-

tratium hæresim esse definiuit Cõcilium Tridentinũ sess.24. can.1. quem transcripsimus in Manuali Confessar.ca.22.n.20.& 30. Tũ denique,quod etiã religiosi, qui sæculo renunciarunt,licite possunt appetere,& petere honores virtuti debitos:& honores ecclesiasticos,quales sunt,honor presbyterij,& honor magistrij,secundum vtrunque Thomam in 2.2.q.186.art.7. 11

Tertium Notabile quod licet Christiano gloriari, nomine Christiano, immo & quod necesse sit nonnũquam: & quatenus, & quãdo corã Sarracenis Lutheranis, & alijs infidelibus,id tacendo,vel se alium simulãdo in bullam Cœnæ Domini incidat.

SVMMARIVM.

1 *Gloriari se nomine Christiano licere.*
2 *Et quando,& quatenus sit necesse.*

TERTIO principaliter colligo ex verbo *gloriantur.* licere Christiano gloriari nomine Christiano: quinimmo,& id ei esse necesse significat Ecclesia Christiana, cũ nonullas Missas ita exorditur.*Nos autẽ gloriari oportet in Cruce Domini nostri Iesu Christi.* Quod desumptũ videtur ex illo Pauli ad Galat.6.*Mihi autem absit gloriari, nisi in Cruce Domini nostri Iesu Christi.* An autem, & 2
quatenus aliis nominibus id liceat:an itẽ,& quatenus oporteat Christianum coram Lutheranis, Sarracenis, Turcis,& aliis Christi nominis inimicis se profiteri Christianum, & nullatenus vti velo lineo, vel alio signo Sarracenico: an item,& quãdo, qui talia facit,incidat in censuras bullæ Cœnæ Domini,& id genus alia quotidiana. ad glos.1. demitto. ne nimium à summarij nostri finibus diuertam.

Quartum notabile de verbo, Sarracenus, quos comprehendat, vnde dicatur, & an hæreticos, & alios infidelles contineat.

SVMMARIVM.

1 *Sarracenorum appellatione an omnes infideles contineãtur,tres opiniones referuntur: & reiiciuntur. nu.2. quarta ponitur.num.7.continentur fautores, n.8.Turcæ.num.9.& Sarraceni solo Christi odio pugnantes.n. 10.& apostatæ quidam.num.11. & quidam Christiani num.12.Non autem Sarraceni iuste bellantes. nu.13. misi,&c.nec Christianus subiecti,misi,&c. num. 14.nec Sarraceni nos iuuantes.nu.15.nec in quibus eum non est caussa bellandi misi,&c.num.16.nec tadat.num.17.nec hæretici.num.19.nec pagani.num.21.misi,&c.num.22.*
3 *Sarracenus, vel b.originaliter populus post Nabatheos Arabiæ significat.*
4 *Sarracenorũ defectionis ab imperio Romano occasio: & eorum prosper successus.n.5.& cædes nobilissima.n.6.*
18 *Iudæos vbique seruos nusquam esse sceptrum.*
20 *Hæresis infidelitatem pessima.*
23 *Lusitanus quis vendens Deos equos Sarracenis vitat has censuras: & vt Christianus, qui nuper eum Armenijs iuuit regem Persarũ contra Turcam.nu.24.& Gallus, qui Æneobarbo à se vocato seruit,si falsè, &c.nu.25.*
26 *Bulla Cœnæ, & hoc cap. vt conueniant.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

27 *Francisco regi fauens, an violarit hæc capit.*
28 *Regem in dubio præsumendum bene agere.*
29 *Bellare habitu quis dicatur, & quanta prudentia hic opus: & quid regibus consulendum.*

VARTO principaliter noto verbum, *Sarracenis*, in initio textus positum: & verbum, *Sarracenorum*, postea repetitum, ex quibus colligi videtur nostra sũma quatenus innuit, hoc capitulo omnes illos comprehendi, qui hic vetita quibuscunque Sarracenis subministrant, & non alios, qui ea aliis infidelibus deferunt. Pro quo facit, quod cap. significauit. & cap. quod olim. & cap. ad liberandam. infra eodem. Extrauag. itẽ, copiosus. de Iudæis, Ioann. xxij. & Extrauag. Multa. Clemen. v. de Iudæis: quibus corroboratur, & extenditur hæc prohibitio, de solis, & omnibus ferentibus opem Sarracenis agunt. Circa quod tamen occurrit difficultas illa primo, quod eadem ratio videtur esse de omnibus aliis infidelibus: ergo & idem ius erit. ca. 2. de trãslat. prælat. l. illud ff. ad l. Aquil. Deinde, quod clausula bullę Cœnę Domini in 8. cõfirmatione sum marij supra relata, comprehendit omnes, qui opem ferũt Sarracenis, Turcis, & aliis Christi nominis inimicis. Tertio quod peior est infidelitas Iudæorum, quàm Sarracenorum, & infidelitas hæreticorũ peior vtraque, secundum S. Thomam. 2. 2. quæst. 10. art. 6. Quarto quod verbum, *Sarracenis*, non capitur in hoc cap. prout est nomen gentis, sed prout est nomen sectæ Mahometicæ: & ita videtur significare omnes malas, & reprobas sectas tenẽtes. Quinto quod multi Sarraceni sunt Christianorum amici, qui vt Christianos frequenter iuuant contra alios infideles, vel fideles iniuste eos inuadentes: ita iustum videtur, vt antidora suscipientes iuuẽtur & ipsi ab eisdem Christianis contra infideles alios, vel etiam fideles iniuste illos inuadentes. argu. l. si non sortem. §. Libertus. ff. de condict. indeb. & cap. cum in officiis. de testam.

In solutione huius difficultatis, (quæ mihi magna est) quæque inquirit, qui veniant in hac materia appellatione, *Sarracenorum*, tres opiniones inuenio. Prima Sylvestri Prieratis viri profecto iudicio ad resoluendum dexterrimo in verbo, Excommunicatio. 7. casu, 21. sententis hoc verbo, *Sarracenis*, comprehendi omnes Sarracenos, quibuscum rex aliquis Christianus, vel aliqua prouincia Christiana bellum gerit, Sarracenos item eos, qui eis fauent. Secunda est Anto. Petr. & Ioann. ab Anna. in notabilibus. cap. ad liberãdam. & Caiet. vbi supra verb. Excommunicatio. cas. 30. pag. 2. & 3. quæ videtur communis, scilicet quod verb. *Sarracenis*, omnes infideles videntur includi. Pro quibus facit id, quod contra prædictum notab. citabamus. Tertiam videtur sentire, ordinatio regia titu. 81. li. 5. ordin. quæ innuere videtur, solos Mauros cõprehendi. Quia ponit verbum, *mouros*, & mox subdit verbum, *diros in fieys*, sed nulla istarum definitionum videtur satis exacta. Primo enim contra Sylvestri definitionem facit, quod vetita in hoc cap. etiam, tẽpore pacis non possunt deferri Sarracenis, secũdum resolutionem suam ibidem, & communem Doctorum in cap. significauit. & in cap. quod olim. infra eod. ergo etiam Sarraceni, quibuscum nõ est Christianis vllum bellum, cõprehendũtur. Deinde contra id, quod significat ordinatio regia facit, quod verbum, Sarracenis, siue sit nomen gentis, siue nomen sectæ, multos alios, quàm Mauros, hoc est, ex Mauritania oriũdos includit. Tertio contra sententiam magis communẽ facit, quod eam consequeretur, omnes Christianos, qui abhinc circiter quindecim annis vetita in hoc c. in Angliam, & in aliquot prouincias Germaniæ superioris detulerunt, in hunc canonem incidisse. Quia ab eo tempore rex Angliæ, & aliquot principes Germaniæ declarati fuerunt hæretici à Paulo iij. Consequeretur item, quod Armenij, qui biennio lapso regi Persarũ cõtra principẽ Turcarum hostẽ Christianorũ sęuissimũ, opem tulerunt, in hãc eandem excõmunicationẽ inciderũt. Galli item, qui abhinc sex annos Aeneobarbo, siue Barbarroxæ duci Turcarum Principis in auxilium suum venienti opem tulerunt. Cæsar item, qui regem Tuneti Sarracenum, contra tyrãnum itidem Sarracenũ armis restituit. Immo & Rex, & dominus noster Lusitanorum, qui regi Fecensi cõtra alios Reges Sarracenorum fauisse dicitur: & etiã nunc apud Indos aliis Sarracenis contra alios Sarracenos fauere auditur. Quarto ergo loco, vt aliter eam resoluam, admoneo primo, originario verbi, *Sarracenus* significatu, significari populos Arabiæ post Nabathæos, Plinio auctore libro 6. cap. 28. dictos à Sarraca eiusdem Arabiæ vrbe: non à Sara vxore Abrahami, quo se iactant: vel illo argu. quod à Sara Sarani dici debuissent, & non Sarraceni, sicut ciues Sarræ Sydoniæ vrbis, Sarrani sunt dicti. Eam tamen Mahometus ansam amplexus vanissimæ genti persuasit, eos solos omnium mortalium legitimos esse diuinæ profelsionis successores. Admoneo quoque secundo, caussam, & originem defectionis huius gentis à Romano imperio, ecclesiaque Romana hanc, quę sequitur, fuisse: *Ex ea Sarracenorum gente delecta militũ manus Heraclio Imperatori Christiano militabat, quando ille regem Persarũ Cosdroam paganum vicit, & cepit: cumque stipendium peteret, is ad quem ea res pertinebat, subiratus respondit: Vix est vnde Græco & Romano militi soluatur, & hæc canum turba tam impudẽter efflagitat stipendiũ. Ad quã vocẽ ira succensi ab Heraclio & Romano imperio defecerũt, & in Syria aucti Damascũ occupauerũt: & inde aucto ex his qui domi remanserant, exercitu Aegyptũ ingressi facile ea terra potiti sunt, vicinorum Arabum cõmeatu, & auxilijs aditi. Qui deinde Mahometi figmentis imbuti Persas bello petitos vicerunt. Deinde Antiochia nobilissima vrbe capta, Hierosolymis potiti, diuexata Rhodio, & Sicilia, totam Africam, & Liuiam ad Oceanum vsque suis opibus, & perfidiæ adiecerunt. Quin & Hispanias omnes, præter Cãtabros, & Astures occuparunt. Immo & Gallias aggressi, Burdegalaque, Pictauisque direptis, vsque ad Ligerim fluuium occuparunt, reliqua omnia occupaturi, ni Carolus Martellus magna virtute occurrisset, & quadringenta millia militum ex eis obtruncasset,* Paulo Aemilio eruditissimo, fidelique auctore. Admoneo tertio, his successibus factum esse, vt hoc nomen, *Sarraceni*, quod à principio nomẽ fuit gentis, nunc sit: immo & tempore huius cap. iam cœperit esse nomen sectæ Mahometicæ deditorum.

His igitur prænonitis difficultatem prædictã resoluturus dico, illo verbo, *Sarracenis*, in hoc cap. posito cõprehendi Mahometicæ perfidiæ sectatores omnes, & solos, qui Christianæ Ecclesiæ res occupãt, vel impugnãt actu, vel habitu: & fautores eorum, quatenus tales sunt. Dixi, Mahometicæ perfidiæ sectatores: quoniam verbum hoc, *Sarracenis*, in hoc cap. positũ, vt prænonui, licet à sua origine nomen gẽtis fuisset: antequam tamen hoc cap. & cap. ad liberandam. inf. eod.

eod. constituerunt, iam cœpit esse nomen sectæ: & ad hunc vsque diem tale perseuerat. Dixi, omnes, ad includendum, non solum eos, qui Syriam, in qua terra sancta, vestigiis summi ducis nostri Iesu Christi ornata, sita est, incolunt: sed etiam Ægyptum, Liuiã, Mauritaniam, & residuum maris nostri tractum, vsq; ad Oceanum in Africa occupant. Assyriã item, Arabiam, & Mesopotamiam in Asia: Græciam quoque, & alia (proh dolor) multa, quæ Christianorum fuerunt, in Europa tenent. Dixi autem, solos, ad excludendos alios infideles, quorũ specialiorem mentionem paulo post faciemus. Dixi, qui Christianæ Ecclesiæ res occupant, &c. ad excludendum eos, qui id non agunt. Dixi, habitu, ad comprehendendum eos, qui res Christianas actu quidem non impugnant: tamen impugnarẽt, si possent odio Christianismi. Dixi, fautores eorum, ad comprehendendum omnes, qui prædictis Sarracenis fauent, & opitulantur: quod nemo alius (quod sciam) tetigit. Nam Sylvester, qui solus videri potest id tetigisse, non ait illud de fautoribus simpliciter, sed de Sarracenis Sarracenorum bellantium fautoribus. verum autem videtur: quia satis opis fert Sarracenis contra Christianos, qui fert opem eis, qui Sarracenis contra Christianos bellantibus opitulatur. arg. l. is qui opem. & l. in furti. §. ope. ff. de fur. & §. interdũ. Instit. de obligat. quæ ex delict. nasc. Addidi, quatenus sunt tales, ad excludendũ eos, qui iuuant Sarracenos prædictos alio iusto respectu.

Ex qua resolutione infertur primo, cõprehendi Turcas. Tum, quia etsi, vt aiunt, aliquid inter eos, & alios Sarracenos distat: tamen omnes sunt Mahometicæ perfidiæ sectatores, & generali nomine dicuntur Sarraceni: licet hi sint Sarraceni Turcæ, & alij Sarraceni Arabes, & alij Sarraceni Mauri, Aegyptij, Africani, Persæ, & alij alio nomine speciali appellentur. Sicut & omnes in Christum credentes generali voce Christiani dicuntur, iuxta tex. & glos. fing. cap. 2. 22. d. & licet alij sint Christiani Romani, alij Græci, alij Hispani, alij Galli, & alij alio nomine speciali dicti. Tum, quia ipsi Turcæ occupant nunc Syriam, vbi terra sancta est, facit cap. ad liberandam terram sanctam. infra eod. ibi: *In dispendium terræ sanctæ.*

Secundo infertur comprehendi omnes Sarracenos principales, & fautores eorum, quibuscumque est bellum Christianis ob Christianismum: licet nulla, quæ fuerint Ecclesiæ Christianæ, occupent: quales videntur aliquot in Indiis, & in insulis Indici, & Persici maris: quia constat eos esse Sarracenos, & impugnare Christianismum: quæ res maxime Christianæ ecclesiæ peculiaris est, & qua maxime ab aliis omnibus distat. cap. ad mensam. & cap. audi denique. 11. q. 3. Non obstat, quod cap. ad liberandam. inf. eod. ob occupantes terram sanctam, vel occupare volẽtes principaliter constitutum videtur, vt ex illis eius verbis: *In dispendium terræ sanctæ*, & ex concilio generali, vnde desumptum est, satis colligitur. Tum, quia principium illius capit. simpliciter excommunicat omnes deferentes arma Sarracenis, contra Christum, & populum Christianum: & tales sunt Sarraceni, qui odio Christianismi cum Christianis pugnant, etiamsi nihil aliarum rerum eorum detineant, detinereve velint. Tum, quia illa verba huius capit. *ad impugnandos Christianos*, omnes eos impugnantes comprehendunt. Tum, quia verba processus Cœnæ Domini relata in 8. confirmatione, notab. 1. omnes nominis Christiani inimicos includunt. At constat, Sarracenos impugnantes Christianos ob Christianismum, esse tanti nominis inimicos.

Tertio infertur, comprehẽdi etiam apostatas perfidos, qui Glaucum Homericum insigniter stupidũ imitati, Christianismum pro Sarracismo, hoc est, χρύσεα χαλκείων, aurea pro æreis cõmutarunt. Hi enim licet baptismo renati fuerint, & in Hispania, Gallia, vel alia Christianorum terra, & non in Arabia orti: Sarraceni tamen sunt, prout nomen, Sarracenus, nomen est sectæ, non gentis, vt prædictum est.

Quarto infertur, comprehendi etiam Christianos in terris Sarracenorum, de licentia suorum Regum negotiantes. Tum, quia satis videtur deferre Sarracenis quoad mentem huius capit. & sui similium, qui defert subiectis eorum, è quorum manibus, cum volent, ea Sarraceni habere possunt. Tum, quia per hoc potentia regum Sarracenorum crescit: eo enim quis maior, & potentior est, quo maioribus, & potentioribus præest. Authen. de defenso. ciuit. §. Nos igitur. collat. 3. Tum, quia satis tradit Sarracenis, qui tradit Christianis negotiatoribus, mox ea illis vendituris & tradituris. arg. l. qui sic soluit. ff. de solu. Quod tamen, mea sententia, non procedit in Christianis ibi habitantibus, & volentibus tenere arma absconditа, quo ea in Sarracenorum perniciem, cum opportunum fuerit, exerant, & stringant. In his enim, & verba, & ratio huius cap. cessant.

Quinto infertur, solutio illius quæstionis quã ex facto interrogabar: An in huius canonis, & processus Cœnæ Domini cẽsuras inciderit, qui prohibita vendidit non Sarracenis: sed Iudæis, & Christianis apostatis Sarracenorum terras habitantibus, & Christianis ibi negotiantibus? Respondendum enim videtur, per prædicta, incidisse.

Sexto infertur, etiã solutio illius quæstionis quam ex pacto interrogabar: An qui Christianis Constantinopolim, & alias Græciæ vrbes, oppida, & rura inhabitantibus vendiderunt arma, quo ea occulta in perniciem Sarracenorũ haberent, inciderint in hanc excommunicationem? Respondendum enim videtur per prædicta, non incidisse.

Septimo infertur, non comprehendi Sarracenos, quibus bellum iustum est contra Christianos: & neque occupant, neque occupare curant res Ecclesiæ Christianæ: neq; pugnant odio religionis, sed ob aliã caussam. Quales forte sunt aliquot nunc apud Indos, qui pugnãt aduersus Christianos, non ob religionẽ, sed ob terras, quas ipsi putant male à nostris occupatas. Qui si bellum iustũ aduersus nos facerent, & religionis caussam non immiscerent, non putarem profecto cõprehendi. quia huius canonis mens est eneruare potentiam Sarracenorum, iniuste contra nos pugnantium, vt ex omniũ scriptis satis colligitur. Si autẽ iniustũ bellũ facerent, putarẽ ipsos includi: quoniam bello iniuste susceptо, quo aliqua ex parte illud iustificẽt, religionis caussam miscere solẽt, & incipere odio nostræ religionis, & amore suæ phidiæ pugnare.

Octauo infertur, non comprehendi Sarracenos, in terra Christianorum, sub potestate Regum eorum degẽtes, etiamsi sint prohibiti habere eiusmodi arma, & alia ad apparatum bellicũ pertinentia. Tum, quia in eis cessat ratio principalis huius prohibitionis: ergo & ipsa prohibitio l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patro. cap. suggestum. & cap. meminimus. de appellat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cum annotatis in illis per Panor. & Deci. Tum & neruosius, quia hi, licet Mahometicæ perfidiæ sectatores sint: non tamen occupant res Christianas, neque impugnant eas actu, vel habitu: quod requiritur, vt hic includantur, per resolutionem præmissam. Excipio tamen eos, qui probabiliter præsumerētur hic vetita emere, quærere, vel accipere ad deferendū aliis Sarracenis, extra Christianorū imperia degentibus; vel ad seruandū abscōdita, in Christianorū perniciē proferenda, cū exercitus Sarracenicus nos inuaderet: eiusmodi enim, saltē habitu, res Christianas impugnant.

15 Nono infertur, non comprehendi Sarracenos, qui impugnant alios Sarracenos contra Christianos pugnantes, vel nos contra illos defendunt, adiuuantve: immo neque Sarracenos, qui casibus licitis, iuxta Oldrad. consil. 71. Nunquid & resolutionem cōmunem in cap. ad liberādam. infra eod. à Christianis rogati, iuste illos defenderēt, vel iuuarent contra alios Christianos suas terras inuadentes, vel iniuste illas occupantes. Tum, quia causa finalis huius cap. cessat, saltem quoad ea, quæ post bellū illud expletum contra nos vsui esse non possent. Tum & neruosius, quia eiusmodi Sarraceni, licet alio respectu sint inimici Christianorū, & res ecclesiæ occupēt, vel impugnēt: hoc tamen, quo Christianos cōtra alios infideles iuuant, vel infideles cōtra Christianos iniuste bellātes impugnāt, non sunt tales. Quāuis semper, quoad eius fieri potest, curare debet Princeps vsurus Sarracenorum auxilio, ne illis ea tradat, quæ illo bello expleto cōtra Christianos vsui esse possint, qualia sunt arma.

16 Decimo infertur, non comprehendi etiam Sarracenos, quibuscum est pax Christianis, quique non fauent aliis cum Christianis belligerantibus: & inter quos, & Christianos nulla est iusta causa bellādi, quales sunt multi, vt audio nunc circū terras Indiæ Lusitano imperio parentes: inter quos, & Christianos nunquam ob religionem, neq; ob aliam causam fuit bellum. Hi etenim, licet Mahometicæ perfidiæ sectatores sint: res tamen Christianas neq; occupant, neq; actu, vel habitu impugnant. Excipio tamen, illos qui sciūtur, probabiliterve credūtur, ea esse mēte, vt primo quoq; tēpore, data eis ad id potētia & opportunitate, suis sedib⁹ expellāt Christianos, eo præsertim, quod Christiani sint. quoniā huiusmodi Sarraceni, etsi actu nō impugnāt res Christianas: habitu tamen id faciūt, & per consecutionē sunt Sarraceni, de quibus hoc cap. loquitur. per resolutionem præmissam.

17 Vndecimo infertur, non cōprehendi Iudæos, quatenus Iudæi sunt, quia non sunt Mahometicæ perfidiæ sectatores, & ita neque Sarraceni. Dixi, quatenus Iudæi sunt, quia quatenus subiecti Sarracenis, comprehendi possent: puta, si habitarent terras subiectas Sarracenis hic comprehensis: Quos tamen arbitror comprehendi per processum Cœnæ Domini. Quoniam etsi non sint Sarraceni, neq; Turcæ: sunt tamen inimici nominis Christi, & adeo quidē, vt si pro voluntate nocendi nobis esset eis potentia, multo grauius, quā illi nomen illud, quod super omne nomen

18 est, infestarēt. In quo tamen eius infinita bonitas quā optime nobis consuluit, dum eis se, luceque suam apertam renuentibus, ademit potētiam, virtutem, & animum, perpetuæque seruituti, ac ignominiæ apud omnes gentes eos addixit. Iuxta enim prædictionem Iacob. Genes. cap. fin. à Deo ablatum est eis sceptrum, & regia potestas, post veri Messiæ Christi sacrosanctissimum aductum, vt nusquam postea apud eos sit, vel fuerit. Nam vllam eorū gērem esse clausam inter montes Gog & Magog, quæ tempore Antichristi ei sit adhæsura, vanissimum esse constat, etiam attestatione Iudæorum, qui id maxime explorauerunt. Neque enim illud significauit Ioann. Apocalyp. 20. & liber illud continens apocryphus est: & à Hieronym. & ab omnibus aliis reiectus.

19 Duodecimo infertur, non comprehendi per cap. hoc, neque alia iura communia, hæreticos Sarracenis non subditos, quia non sunt Sarraceni, immo neque per processum bullæ prædictæ: quia nō sunt Turcæ, neque nominis Christianis inimici: Quoniā, etsi Romanæ Ecclesiæ non obsequantur: venerantur tamen nomen Christi, neq; est omnino par ratio de illis, ac

20 de Sarracenis: quoniā, etsi peior est eorū infidelitas, quam Sarracenorū, & plus peccent, quam Sarraceni: iuxta doctrinam prædictam, & receptam Thom. 2. 2. q. 10. art. 6. non tamen sunt inimici nominis Christi, sicut & illi: & ita neque sub verbis horum capitulorum, neque prædicti processus comprehenduntur. Hæc autem dixerim de hæreticis: nam de apostatis dictum est in corollario 3.

21 Decimotertio infertur, non comprehendi Paganos, tum, quia non sunt Mahometicæ sectæ, neq; per cōsecutionem Sarraceni: & ita verba horum capitulorum eis non conueniunt: & quibus verba legis non conueniunt, ipsa lex eos non comprehendit. l. 4. §. toties. vbi Bartol. & Paul. ff. de damno infect. & cap. indēnitatibus. §. supradicta. quod in hoc est iuris optimum, de electio. lib. 6. Tum, quia non inuenitur in eis eadem ratio, quæ in Sarracenis prædictis, vt palā est: tum, quia cum ipsi credant pluralitatē Deorum, credere quoque possunt nostrā sanctam legem, & alias multas esse sanctas: quod multi faciunt, licet suā quoque credāt bonam. intelligo autem hanc illationem de illis paganis, quibuscum nec est, neque fuit vllum bellum Christianis, quique nos odio non habent, eo quod simus Christiani, quinimmo humane nos suscipiunt, & nobiscum cōtrahunt. Illi enim, qui Christianos odio haberent, eo quod sint Christiani, licet non comprehendantur sub hoc cap. neque sub capit. ad liberandam. & cap. quod olim. & cap. significauit. infra eod. & minus sub extrauag. copiosus, de Iudeis. Ioan. xxij. & sub extrauag. multa. Clem. v. eod. tit. inter communes, cōprehenduntur tamen, mea sententia, sub prædicta clausula Cœnæ Domini: quæ non solum Sarracenos, Turcas: sed etiā omnes Christiani nominis inimicos comprehendit: at constat tales Paganos Christiani nominis esse inimicos.

23 Decimo quarto infertur, solutio quæstionis illius, quā etiā ex facto interrogabar, An Christiani Goam, vel alias Indiæ ciuitates inhabitātes, & de terris quorundam Sarracenorum equos indomitos, aut inualidos, aut macros agentes, eosque postea iam disciplinatos, aut pingues, aut robustos effectos aliis Sarracenis vendunt, in prædictas censuras incidant: Respondendū enim videtur, per prædicta, incidere, nisi illi Sarraceni nullum cum Christianis bellum, neque iustam causam bellandi, etiam secundum opinionem eorum haberent, neque habuissent, neque odio haberent Christianos: eo quod sint Christiani, neq; fauerēt aliis cum Christianis belligerantibus, neq; eo animo esse crederentur, vt quam primum eorum ad id potentia sufficeret, Christianos de suis sedibus expellāt.

Non tamen eos, mea sententia, excusat, quod equos, quos aliis Sarracenis vendunt, ab aliis emunt: tum, quia vendunt eos pretiosiores: tum quia prius eos in terras Christianorum agunt, & eorum potestati subiiciunt, & contextus huius cap. non patitur, vt res prohibita, etiamsi de terris Sarracenis ad Christianas sit delata, ad eas iterum reportetur.

Decimoquinto infertur, solutio illius quæstionis ex facto propositæ: An Christianus Hispanus, qui cū aliis Christianis Armeniis Regi Persarū, cum Turcarum principe Christianorum hoste seuissimo, proximis annis pugnanti, opem tulit, in has censuras inciderint? Respondendum enim videtur, non incidisse illum, neque alios Armenios.

24 Decimosexto infertur, etiam solutio illius, quæ in facto est: An qui Anglo iampridē ab Ecclesia nō sine Catholicorū grādi dolore, & iactura, declarato hæretico, Galliā Catholicā affligenti, vel etiā intra regnum suū sese cōtinenti, hæc prohibita vendiderint, & vendunt, in has cēsuras inciderint? Respondendū enim videtur, nō incidisse. Quod ipsum arbitror dicendū esse de his, qui Lutheranis, & aliis nobilissimę, sed miserandæ Germaniæ hæreticis talia detulerunt.

25 Decimoseptimo solutio item illius, quæ ex facto proponitur: An qui Aeneobarbo, siue Barbarroxæ classis Turcicæ duci à Gallo in sui defensionem vocato, & intra portum Tholonēsem agenti, aliqua de prohibitis hic dederit, fecerit ve, in has censuras incideriť? Respondendum enim est, non incidisse, si saltē in casu, qui bona fide videbatur ei permissus, fuisset vocatus: & si non tradidit ei arma, triremes, aut alia, quæ expleto illo bello essent contra Christianos vsui futura. An autem ille casus fuerit de permissis, viderint illi, qui in eo consuluerunt: tametsi arbitrer credere posse cōfessarium, cui non constaret contrariū, cum fuisse de permissis, vel qui bona fide putaretur permissus, quoad effectum absoluendi pœnitentem, cui de hac re esset scrupulus. ob tanti regni tantam auctoritatem, pietatem, & eruditionem.

26 Decimooctauo infertur, cōuenire, ac differre plurimum bullā Cœnæ Domini, & hoc cap. & cap. ad liberandam infra eod. Conuenire quidem, quia vtraque cōprehendit Sarracenos, & Turcas: differre autē, quia hæc non comprehendunt vllos Iudæos, vel Paganos, illa vero sic eos, qui sunt Christiani nominis inimici: Et ita bullam Cœnæ Domini hac parte latiorem esse horum capp. dispositione: sicut econtrario alia ex parte latior est hæc, quàm illa, vt in notab. 8. infra latius dicemus.

27 Decimonono infertur, satis recte me respondisse illi grandi quæstioni, quam me Roncamuallē nostrā Virgini matri sacram visentem, interrogauit magnas quidem Hispanus, cum rex Galliarū Franciscus ante paucos annos quatuor exercitibus quatuor partes imperij Cæsaris, nempe Rusilionem, Nauarram, Brabantiam, & Lucemburgum infestaret, cumq; scriptis aliquot doctorū virorū bellum illud Gallo turcicum diceretur. Quæstio enim erit: an in Regem Galliæ, eiusq; regnum eadem libertate, ac ferocia Cæsariani pugnare possent, ac in Turcas, & eorū terras, an item his capitulis esset locus contra vendētes eo tempore arma, & alia hic vetita Gallo: eo quod ille esset Turcis fœdere coniunctus, videretúrq; multis illo in Cæsarem maximo apparatu bellico Turcicis rebus plurimū fauere: quippe quo à persequendis Turcis Cæsarem diuerteret, & opes extenuaret. Respondi enim ipse, ex facto ius oriri l. si ex plagis. §. in cliuio. ff. ad l. Aquiliam. & ex tenore fœderis à Gallo cū Turca icti pēdere solutionē. Nam si fœdus cōtineret, vt Gallus Turcæ faueret, etiā eo respectu, quo Turca Christiani nominis est inimicus, vel in perniciem iniustā alicuius principis Christiani, præsertim quatenus Christianus esset: vel contra dispositionem, & prohibitionem huius cap. & ei concordantiū, idem de eo, quod de ipso Turca iudicium esse, per prędicta. Si autē fœdus tantū haberet, vt neuter eorū alterum bello infestaret, causa religionis (quatenus erat necessarium) excepta, vel quod Turca defenderet Gallum iniuste inuasum à Christianis: & vicissim Gallus Turcam iniuste inuasum à Sarracenis, longe aliud esse dicendū de eo, quā de Turca, licet iniuste alia de causa bellarit. In dubio autē, donec aliud cōstaret, non esse credēdum, tanti regni tantū Regem, tam fœdum fœdus cum Turca iniisse, vt se, suosque omnes in tam fœdā ignominiā, tamq; fœdas censuras cōiiceret. arg. cap. 1. de reg. iur. & l. merito. ff. p soc. & c. 1. 40. d. etiā si talia indicia haberentur quæ sufficerēt ad iuste credendū, eum mouisse bellum iniustū, orbiq; Christiano damnosum, & odiosū. Nec displicuit illi magnati æquissimo nostra hæc æqua responsio: neque vlli debet ea displicere, ne cogatur cōfiteri, Lusitanos, Italos, Heluetios, Germanos, & alios oēs, qui ei fauissent, vel aliqua hic vetita subministrassent, in has cēsuras incurrisse: qđ ipse certe nec de Castellanis cōfiteri auderē.

29 Vigesimo infertur, eū dicendū habitu impugnare Christianos, qui eo animo est, vt primo quoque tempore nacta potētia, & opportunitate, & impugnandi eos, id faciat, absque alia iusta causa, quā quia sunt alterius religionis: ideoque magna reipublicæ prudentia, pariq; animi virtute, ergaque Deū religione opus esse illi, qui arbitraturus est, an ille, aut ille Sarracenorum, aut Paganorum Rex, qui nulla Ecclesiæ Christianæ bona occupat, neque actu impugnat, dicēdus sit tamen impugnare habitu. Nam neque quilibet timor vanus ad id iudicandum sufficere debet: neque certitudo belli mouēdi est necessaria. Pauciora item signa sufficere arbitror, ad iudicandum animum bellandi habitualem esse regi Sarracenorū, etiam si nunquam cum Christianis bellum gesserit: quàm ad iudicādum eiusmodi animum inesse regi Paganorum, cum quo Christianis nunquam fuit bellum: quales multos esse audio, apud Brasilenses: Eo quod Sarracenorū bona pars tota est in impugnando Christianismo: & facilius iuste timeri potest bellū ab homine sectæ tam infensæ Christianismo, quā à Pagano lōge ad amicitiā Christianorū aptiore, vt palam est. In dubio autē arbitrandū esse iudicarem, potius inesse animum habitualē pugnandi, quā contrariū. Quin etsi à cōsiliis regum Christianorū essem, obnixe eos etiam atque etiā orarē, ne permitterēt suis, vt vlla arma, aut vllos equos, aut vlla nauigia infidelibus vllis extra dominia Christianorū degentibus subministrarent? immo nec artem ea fingendi docerent. Quoniā omnes timeri possunt, ne adepta in id potētia, & opportunitate eis impugnent Christianos, volentes eos pedetentim fidei Christianæ, immo & suo imperio subiicere. Et quamuis hoc magis expedire, magisque è re Christiana esse putem: non tamen arbitror esse necessarium, nisi id, quod superius dixi, secundum iuris rigorem, neque secundū iuris necessariam æquitatē.

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVINTVM NOTABILE, QVID APpellatione armorum hic, & alibi contineatur, cum nouis, & iuri consonantibus corollariis.

SVMMARIVM.

1 *Arma etiam proprie omnium artium instrumẽta: hic autem pro solis bellicis accipitur. nu.2. quorum variæ species, & inuentores. num.3.*
4 *Arma bellica esse arma defendendi, etiam proprie, contra Angel. & Iaso. & etiam fustes, & lapides cõtra eosdem, & alios. nu.5. non autem cultellum paruum. nu.6.*
7 *Arma non esse aliquando lapides, intentionis defectu & non significationis, cum intellectu nouo gloss. clem.1. de statu monacho. nu.9.*
8 *Beneficium cui non semper curata includit.*
10 *Arma bellica noue definita: qualia nulli homini à natura data, nu.11. & noue diuiduntur, nu.13.*
12 *Intellectus nouus, l. Armorum. de verb. signi.*
14 *Arma non esse omnia nocentia nec semper in id fabricata. nu.15. esse præsumpta, & non præsumpta. nu.16.*
17 *Arma cur in aliis statutis aliud significant, & latius. nu. 21. cur hic interdum lapides, & interdum non. nu.19. & idem de lignis. nu.20.*
18 *Intellectus. l.1. & ibi Bart. ff. ad l. Iuli. de vi publi. & §. fin. Authent. de armis.*
22 *Arma non esse arcem, neque triremem, neque equum: & ideo rusticum posse nutrire, & agere equum, licet arma defferre nequeat. nu.24.*
25 *Et quæ sunt quoad capit. resolutiue: & cultellum non esse, nisi intentio, &c.*
23 *Postliminio in armis locum non esse.*
26 *Armorum materias, prout huiusmodi, non esse arma neque equos, & mulos: & ideo, &c. nu.27. neque secures, rastra, &c. & ideo, &c. nu.28.*

QVINTO principaliter colligo ex verbo, *arma*, partem illam summarij nostri, quæ habet, vetitũ esse Christianis, ne qua Saracenis arma subministrent. Circa quod occurrit illa difficultas, quod hoc cõsequeretur, nulla vllarum artium instrumẽta posse à Christianis eis deferri: quia omnia illa appellatione armorum cõtinentur. argu. princ. & cap. non pila. & cap. conuenior. 23. q. 8. & glos. l. Nepos Proculo. ff. de verb. signifi. Neque lapides, aut fustes. Quoniam eorum appellatione cõtinentur. l. Armorũ. ff. de verb. sign. l. 3. in prin. versi. armis. ff. de vi, & vi armat. §. sed ex cõstitutionibus. Instit. de interdict. & §. itẽ lex Iulia. Instit. de publi. iudi. Quod tũ esse falsũ vsus cõtrarius dicitur significare.

Ad soluendã hanc difficultatem, quæ plus quàm mediocris est, quæque summam prædictã quoad verbum, arma, impetit & inquirit, quid eo nomine cõtineatur: dico primum, armorũ appellatione largè, sed proprie sumpta, cõtineri omnia omnium artium instrumenta: vt agriculturæ, iuxta illud Maronis. 1. Georgicorum: *Dicendum & quæ sunt duris agrestibus arma.* Et artis pistoriæ, iuxta illud eiusdẽ. 1. Aeneidos: *Tum cererem corruptã vndis, cerealiaque arma Expediunt.* idest, instrumenta, quibus ad pistorium opus vtimur, vt pilis, mola, vãno, cribro. Et artis nauticæ instrumenta, iuxta illud eiusdem. 5. Aeneid. *Colligere arma iubet, validisque incumbere remis.* Et artis studendi, iuxta illud Plinij: *Cuius arma erant, non venabulum, & lancea: sed stylus, & pugillares.* Et lacrymæ, & orationes arma dicuntur clericorum in princip. & in cap. cõuenior. 23. q. 8. & instrumenta nauium, in l. 1. §. magistrum. ff. de exercitor. dicuntur armamenta, & armatur nauis, cũ instruitur, ead. l. 1. §. nõ autem. In hac autem materia, & similibus non ita late accipitur verbum Arma: sed tantum pro instrumenti artis militaris: & ita pro armis bellicis, iuxta illud. 2. Reg. 1. *Quomodo perierũt arma bellica?* Quæ varia sunt: quoniã inuẽtores scribit Plin. lib. 7. cap. 56. natural. histor. & species plurimas Iustin. in §. fi. Auth. de armis, colla. 6. Gellius lib. 10. noctium Attic. cap. 20. & Veget. lib. 4. de re milit.

Secundo dico, quòd appellatione armorum, etiã ad bellica restricta cõtinẽtur arma defensionis causa parata, etiam proprie, vt Alber. ait in l. armorum ff. de verb. signifi. quę id irrefragabiliter probat in hęc verba: *Armorum appellatio nõ vtique tantum scuta, & gladios, & galeas significat: sed etiam fustes, & lapides.* Cui similis est in §. sed ex constitutionibus. Instit. de inter. & l. 3. §. armis. ff. de vi & vi armat. Probat, inquã, irrefragabiliter: quia iuris consultus agens de propria verborum significatione ait, armorum appellatione significari scutum, & galeam, quæ constat esse defensionis causa parata. Non obstat, quod cõtrarium tenuit Angel. in §. ex maleficiis, nu. 12. & 13. Instit. de actio. & eũ sequatur Iason ibidem nu. 83. & sequenti. arg. eius, quod ait Bart. in l. 1. ff. ad l. Iul. de vi publ. scilicet, quod ex illa prohibens haberi arma, non prohibet arma defensionis causa parata. Non inquam id obstat: quia ratio, quare appellatione armorum non veniunt ibi defensoria, non est, quia nõ sunt proprie arma, sed quia defuit intentio animi legislatoris ad comprehendendũ ea. Quod coniicitur ex materia legis, quæ agit de vi publica, quæ non infertur armis defensiuis: sed offensiuis, vt palam est. Itaque in hoc cap. etiã defensionis tantum causa parata prohibentur: quoniam verba, & ratio eius habent in eis locum vt etiam probat l. 2. C. quæ res expor. non deb.

Tertio dico, appellatione sic stricta armorum bellicorum comprehendi etiã proprie lapides, & fustes, vt Felyn. ait hic, & Alciat. in d. l. armorũ. quæ id irrefragabiliter probat, quatenus agẽs de propria verborum significatione, habet, armorũ appellatione significari fustes, & lapides, quod ipsum habent etiã aliæ leges ei similes supra citatæ. Non autem probat ponderatio verbi, *cõtinetur*, à Felyn. indiligẽter facta, quia tale verbum in illa lege non est: cõtrarium tamen tenent etiam in hoc Angel. & Iason, vbi supra, & Rom. in l. 1. §. occisorum. ff. ad Sylan. & Corneus consil. 199. nu. 4. Et Angel. quidem, & Iason mouentur, per gloss. ing. Clem. 1. §. quia vero. verb. arma, de stat. monach. quatenus habet, quod Clem. illa excõmunicans monachos intra monasterij septa arma tenentes, non includit eos, qui lapides, & fustes tenẽt. Ludouicus autem mouetur per §. fi. Auth. de armis. collat. 6. quatenus prohibẽs priuatis, ne fabricentur arma, nõ prohibet fabricari cultellos minores quorũ vsus non est in prælijs. Vbi glos. ing. annotauit, cultellos ad parãdas pennas non esse arma. Cuius ratio illa videtur quod in aliũ vsum, quã bellicum principaliter sunt ficti, & effecti: at lapides, & fustes non sunt principaliter in bellicum vsum ficta, vel effecta, vt palam est: ergo neque hæc erunt magis arma, quàm prædicti cultelli.

Quarto facit l. omne. §. si quis cõmilitonẽ. ff. de re milit. q̃ habet, eũ, qui lapide cõmilitonẽ vulnerauit, à militia reiiciẽdũ, qui vero gladio, capite puniendũ.

Hæc tamen non obstant. Non primum. Quia glo. illa dicens, lapides & fustes ibi non cõtineri appellatione armorum, nõ se fundat in defectu significationis propriæ verbi: sed in defectu intentionis mentis constituentis. Postea enim quam affirmauit, appellatione armorum, lapides, & fustes contineri, subdit: *Non puto tamen auctorem sic latissime intellexisse*: per quod palam sentit non significationem verbi, sed intentionem auctoris defuisse. Sicut in simili appellatione beneficij proprie omnia beneficia, etiam dignitates, & quibus cura animarũ inest, cõtinentur, exceptis gratiis, & expectatiuis, in quibus non desinunt contineri ex defectu significationis: sed intentionis animi scribentis, volẽtis sola simplicia comprehendi, cap. cum in illis. in princ. de præb. lib. 6. vt latius diximus in d. cap. fi. & in rub. de præb. & post Deci. anno superiore in cap. postulasti. de rescrip. intentionis autem defectum colligere potuit illa glos. vel ex vsu loquendi vulgariore, quo videtur vsus ibi Papa: vel ex conditione personarum, de quibus agitur, nempe monarchorum, quibus, quæ arma vulgus appellat, grandi dedecori sunt in cella: cum tamen nec paruo sint lapides, & baculus aliquis in aliud aliquod opus vtiles. Ad secundum respondebit illatio 7. Ad tertium dico, non probare lapides non esse arma: sed non esse gladium, quod nemo negat.

Quinto dico, arma bellica nusquam, quod sciam, esse satis recte definita: posse autem, mea sententia, recte definiri, esse arma ficta principaliter ad prælian-dum eis, quatenus talia sunt, vel in id ante cõflictum assumpta. Dixi, arma, pro genere: quoniã omnia arma bellica, sunt arma, non contra, omnia arma sunt bellica. Quia omnium artium instrumenta dicuntur arma, per prædicta, cum tamen sola militaris artis dicantur arma bellica. Dixi, ficta principaliter ad prælian-dum, ad excludẽdum ligones, rastra, secures, & id genus alia in alios vsus, quam prælij principaliter parata. Dixi, eis, ad excludendũ loca, vnde præliamur: de quibus in coroll. 11. Dixi, quatenus talia sunt: quia nonnumquã alio respectu cõsiderata non sunt arma bellica, vt corollarium 5. demonstrat. Dixi, vel in id assumpta, ad includendum ligones, rastra, secures, lapides, scipiones, martellos, & alia ad præliandum assumpta: licet simpliciter in alios vsus fuerint comparata. Ea enim, & si absolute sine intentionis ea desumentis cõsideratione non sunt arma bellica, sunt tamen ea perpensa. Addidi, ante conflictũ: quia si rixa subito contra, alterũ percusserit, vel duro fusto panis, vel œnophoro, vrceolove, quem ad alium vsum in manibus habebat, non dicetur armis percussisse, secundum Angel. receptum in l. si pignore §. furem. ff. de fur. & in l. armatos ff. ad l. Iuli. de vi pub.

Ex quibus infertur primo, arma bellica nulla videri esse data homini à sola natura, cælorum rege. Quoniam nihil à natura, quæ Deus est etiã cælos gubernans, & omnia naturãs, vt vtar verbis glo. l. respiciendum. ff. de rebus cred. videtur ei datũ, quo principaliter alium offendat, seu seipsum defendat. Quod vtinam terrarum reges, saltem Christiani, satis animaduerterent: quo à bellis horrendis abstinentes pacem placidam semper amplecterentur. Quod pulchre in paræmia: *Dulce bellum inexpertis*, tractatur.

Secundo infertur, legem illam armorum, de verb. sing. & omnes similes habentes, lapides esse arma: nouę, ac singulariter intelligendas esse, de lapidibus ad prælium arte paratis: quales sunt pilæ lapideæ apte vt à bombardis emittantur, vel de lapidibus ad nocendum assumptis.

Tertio infertur, arma bellica proprie dicta, diuidi primo in offensionis causa parata; & in defensionis causa comparata. Secundo in arma, quæ sunt bellica intentione animi fabricãtis tantũ. Quæ definiri possunt esse arma bellica in prælium principaliter facta: & in arma, quæ sunt bellica, intentione animi ea assumentis tantũ: quæ definiri possunt, esse arma bellica in prælium assumpta: licet in aliũ vsum principaliter ficta: & in arma, quæ sunt bellica, tã intentione animi fabricantis, quã assumentis: quæ definiri possunt, esse arma bellica in prælium principaliter ficta, & assũpta.

Quarto infertur ratio reprobãdi eos, qui satis ossitanter dixerunt, omnia, & sola, quę nocere possunt, posse proprie appellari arma, reprobatur enim hoc per prædicta. Primo quidẽ, quia fustum durũ panis, œnophorũ, & alia multa, antequam ad nocendũ assumantur, sunt de numero eorũ, quæ nocere possunt: & tamen non sunt arma, secundum Angel. receptum in d. l. si pignore. §. furem. ff. de furt. & l. 1. §. armatos. ff. l. Iul. de vi publ. Secundo reprobatur, eo quod arma defensoria, quæ neque intentione fabricantis, neque intẽtione assumẽtis nocere possũt, sunt arma bellica.

Quinto infertur, fieri posse, vt quemadmodum ea, quę intentione fabricantis non sunt arma bellica, intentione fiunt arma bellica: ita etiã ea, quæ sunt arma bellica intentione fabricantis, quandoque fiant non bellica, intentione assumentis ea; adeo quidem, vt desinant comprehendi sub statuto prohibente illa deferri. Verbi gratia, lanceæ, vel enses ligati in fasciculo, quem mulio suis mulis, aut calo humeris ex alio oppido in aliud portat, vel baiulat, non dicentur arma, quoad illud statutum. Nec pugio paruus acutus amici, quo monachus intra cellam suam deficiente alio cultello, pennam ad scribendũ aptat, quoad prædictam Clem. Neque ensis, quo quispiam deficientibus aliis gladiolis, ad panem, & carnes secandas vtitur. Neq; pusio, siue paruus puer, qui de alia in aliam domum arma mutat, dicetur ea deferre, quoad illud statutũ. Quorũ ea vna ratio est, quod his casibus, illa arma nõ considerãtur vt arma, sed vt quædã res aliæ.

Sexto infertur, probari posse, esse arma bellica, quæ non præsumuntur talia: & non esse arma bellica, quæ præsumuntur talia, & ita nõumquam dicenti, aliqua esse arma, incumbere probationem, & nõnumquam neganti si enim constet, me detulisse enses, & contendam, illos non fuisse tunc mihi arma, oportet, me id probare. Et si constet me detulisse lapides, & contendam, eos nõ fuisse tũc mihi arma, aduersario incumbit probatio, quod fuerunt. Quæ enim principaliter in prælium parata sunt, præsumũtur deferenti fuisse arma, nisi contrarium probet. Et è contrario ea, quæ principaliter non sunt ad prælian-dum ficta, non præsumuntur arma fuisse deferenti, nisi probentur talia.

Septimo infertur, quod verbum, arma, prolatũ in materia, in qua solum agitur de offendendo, sola offensoria, & non defensoria cõprehendit. Qui est germanus intellectus doctrinæ Bartol. in l. 1. ff. ad l. Iul. de vi pub. Prolatum item in materia, in qua solum agitur de armis bellicis ex intentione fabricãtis, sola facta principaliter ad prælium dici arma, & non alia. Qui est germanus intellectus. §. fin. Authen. de armis. col. 6. prolatum autem in materia vtrique congrua, qualis est nostra, vtraque comprehendi.

Octauo infertur, in huius capit. & bullæ Cœnæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

Domini censuras incurrere eos, qui lapides, & alia, quæ nocere, vel defendere possunt, licet non sint principaliter in hoc parata, Sarracenis subministrãt, vt illis in præliis ad offensionem, vel defensionẽ contra Christianos vtantur: non autem illos, qui in alios vsus bona fide deferunt, etiam si forte Sarraceni casu aliquo eis in prælio, contra mentem deferentium vtantur, vt latius ex 10. notab. colligas.

20 Nono infertur, multa esse, quorum ad Sarracenos delatio malo animo facta hoc cap. includerentur, eadem sine tali animo effecta non includantur. Infertur & ratio defendendi Prieratem dicentem, quod delatio lapidum ad ædificandum, & lignorum ad ignem fouendum non est hic prohibita.

21 Decimo infertur ratio, quare verbũ, arma, in alio statuto cõtinet solũ offensoria, in alio vero etiã defensoria: & in alio sola in prælium fabricata, in alio vero etiã in prælium assumpta. Est enim ratio diuersitatis, varietas finis disponẽtis: finis enim statuẽtis, ne arma extra regnũ, vel ciuitatem deferantur, est, ne ciuitati, vel regno desint arma, quib⁹ hostes à finibus suis prælio arceant: vel ne hostibus detur copia eorũ, quibus ciuitatem, vel regnum impetant. Et quia in hunc finem, tam arma causa defensionis, quam offensionis parata, sunt necessaria, ideo vtraque tali statuto videbuntur contineri, iuxta l. 2. C. quæ res expor. non de. & iuxta hoc cap. & cap. ad liberandam. infra eod. Finis autem statuentis, ne quis arma, quibus vim faciat domi habeat, est, ne vis publica vlli fiat. Et quia ea vis armis offensionis causa paratis, fit principaliter, ideo tale statutum alia non continebit. iuxta doctrinam Bart. in d. l. 1. ff. ad l. Iul. de vi publ. Finis statuentis, ne quis arma sine eius permissu fabricetur, est, ne arma: quæ sunt bellica intentione fabricantis, penes priuatos sint auctoritate priuata: ideo sub eo continebuntur omnia arma, quæ sua fabricationis forma in prælium destinat, tam defensoria, quam offensoria: non autem cultellus ad aptandas pennas, vel ad panem, vel carnes scindendas. Non item vlla alia, quæ sola intentione assumentis sunt arma bellica, iuxta. §. final. Authen. de armis. collat. 6. cum sua gloss. sing. Ex qua consideratione multæ quæstiones quotidianæ solui possunt, & multa multorum dicta probari, reprobari, & conciliari, quod breuitatis gratia non prosequor.

22 Vndecimo inferri, arcem, ex qua nos, & illam propugnamus, triremes, è quibus pugnamus, & equos, cum quibus præliamur, non esse arma bellica. Quoniam licet in prælium, principaliter aut sint ficta, aut assumpta, & id genus omnia, per resolutionem prædictam dicantur arma: non tamen sunt assumpta ad præliandum eis, sed ad præliãdum ex eis, vel cum eis. Non enim præliamur arce, neq; nauibus, neq; equis: sed ex eis, vel cum eis, hoc est, adiuti eis: & ita per illã particulam, eis, adiectam definitioni excluduntur à numero armorum. Facit pro corollario hoc c. ad liberandam. infra eod. quatenus post excõmunicationem deferentium arma Sarracenis, excommunicãdo vendentes naues eisdem, non obscure significat, nauem non contineri appellatione armorum. Facit etiã processus Cœnæ Domini, quatenus excommunicationi deferentium arma addit excommunicationem deferentium equos. Quod antea facit Extrauag. multa de Iudæ. Facit quarto lex illa sing. 2. ff. de capt.
23 & postlim. quæ habet, nauem longam, & onerariam in bello amissam, si recuperetur, ad pristinum dominium post liminio reditum iri. equum item, arma vero non item, igitur neque nauis, neque equus, vnde, vel cum quibus pugnamus sunt arma. Facit itẽ, quod licet iure communi Romano nemo priuatus possit facere arma, vel vendere Authen. de armis collat. 6. &
24 tradit Bart. in l. 1. ad l. Iul. de vi publ. & glo. in rub. de fabri. lib. 11. communiter recepta, immo neque regulariter portare iure Codicis. l. 1. C. vt armorum vs. lib. 11. nullo tamen iure prohibetur priuatus nutrire, vendere, vel agere equum.

25 Duodecimo infertur resolutio totius huius difficultatis, scilicet per verbum, *arma*, in huius cap. contextu positum prohiberi sola, & omnia arma bellica, tam defensionis, quam offensionis causa parata, quæ sua fabricatio, vel intentio animi deferentis actu, vel virtute, in prælium destinat. quo tota hæc difficultas resoluitur.

Decimotertio infertur, non incidere in has censuras, propter delationem armorum eos, qui deferent Sarracenis scalpella, siue cultellos paruulos ad aptandas pennas, neque alios cultros fictos ad scindendum panem, quorum in prælio non est vsus, quoniam non sunt arma, per prædicta. Qui tamen talia deferent dolo malo, vel sine dolo malo, lata tamen culpa per incogitãtiam, tantam gladiolorum copiam deferendo, vt vir quilibet prudens vereri posset, quod eos in talia arma cõflarent ad impugnandum Christianos, in hunc canonem incideren: non quia arma deferrent: sed quia vtilia ad bellum contra Christianos malo animo vero, vel virtuali, subministrarent, iuxta resolutionem, & definitionem necessariorum ad impugnãdos Christianos positam in 4. dicto notab. 10.

26 Decimoquarto infertur, deferentes ferrum, vel aliam quamcunq; armorum materiam, prout armorum est materia, nõ incidere in has censuras eo quod videãtur deferre arma, quia non deferũt arma. Quoniam materia armorum quatenus est eorum materia, non est arma. Dixi, quatenus est materia, quia si quis ferrum afferat, vel tradat, quo ipsomet ferro infecto pugnetur, de numero eorum erit, iuxta dicta supra in 4. dicto. Dixi, etiam eos non incidere, eo quod deferant arma: quoniã qui deferunt ferrum, incident: eo quod deferunt ferrum, quod expresse hic vetatur, & in notab. sequenti dicetur. Eos autem, qui deferunt materiam aliam armorum, tunc demum incident, si ea mala mente actuali, vel virtuali, vt ex eis arma contra Christianos faciant, deferunt, & alias non. iuxta dicenda in 4. dicto not. 10.

27 Decimoquinto infertur, eos, qui deferunt equos, vel mulos grãdes, quibus Sarraceni egent ad portandum in bello commeatum, non incidere in has censuras, eo quod deferant arma, vt quidam cõtendebat, quia nõ sunt arma, per prædicta: sed eos, qui deferunt equos, incidere in censuras bullæ Cœnæ Domini, quia ibi specialiter excommunicantur. Eos autem, qui mulos, in nullas: nisi mala mente actuali, vel virtuali deferant ad bellum contra Christianos, per dicenda in d. notab. 10. & quæ super clausula Cœnæ Domini extra repetitionem dicam.

28 Decimosexto, eos item, qui secures, rastra, ligones, perticas, & id genus alia rustica, vel aliarũ mechanicarum artium instrumenta, etiam ex ferro confecta deferunt ad Sarracenos, non incidere in has cẽsuras, eo quod arma deferant: quia hæc nullo modo sunt

arma,

arma, neque intentione fabricantis, neque intentione assumentis: nisi ea mente deferantur, vt eis Christianos impugnent, vel se defendant ab eis: quoniam tũc essent arma intentione subministrantis, vel assumentis. An autem alio nomine, quàm quia deferãt arma, incidant in has censuras? Respondeo incidere, si ea mala mente actuali, vel virtuali subministrant Sarracenis ad impugnandos Christianos, vel se defendendum ab eis, faciendo fossam, vallum, murum, vel alia in prælium, vel bellum opportuna. Quia subministrant necessaria, vel vtilia ad impugnandos Christianos, eo animo malo actuali, vel virtuali, vt eos impugnent. iuxta resolutionem ponendam in 4. dicto, notab. 10.

Sextum notabile, quod delatio ferri ad Sarracenos prohibita est: sed non ob hoc alia armorũ materia, licet ob aliud sic, &c.

SVMMARIVM.

1 *Ferri delatio ad Sarracenos prohibita tam infecti, quam facti, num. 2. Et quid infectum, contra Sylvest. num. 3. Sed ob hoc alia armorum materia non, num. 5. nec clauiculi, gladioli, &c. num. 12. nisi, &c. num. 13.*
4 *Aurum, vel argẽtum infectum, vel factum quid. Et neutrum hic specialiter prohiberi, nu. 9. nec materiam ferri, num. 10. Sed generaliter sic, si mala mente, &c. nu. 11.*
6 *Lex pœnalis de vno frequenti ad aliud rarum extenditur, cum est eadem ratio: alias non. num. 7.*
8 *Ferri delatio peior, quam alterius materiæ.*

1 SExto principaliter noto verbũ, *ferrum*, ad hoc quod delatio ad Sarracenos est hic vetita. Idipsum probatur in cap. ad liberandam. infra eod. & in d. extrauag. multa.
2 & in clausula processus Cœnæ Domini, vbi idem verbum constanter repetitur. Ferrum intelligo factum, vel infectum, per l. 2. C. quæ res expor. non deb. quod
3 etiam Angel. à Clauasio vbi supra dixit. Per ferrum autem infectum, non rectè intellexit Sylvest. venam
4 ferri, siue terram, ex qua ferrum conflatur. Quoniam sicut per argentum infectum, & per aurum infectum intelligimus argentum, vel aurum, ex quo nihil est formatum l. cum aurum l. etsi non sint. §. argento facto. & §. infecti. & l. Quintus Murius. ff. de aur. & arg. & ad eo quidem, vt vas argenteum fractum non dicatur argentum factum d. l. Quintus. §. cum aurum. Ita & per ferrum infectum Imperator in d. l. 2. intellexit ferrum, ex quo nihil aliud formatũ esset. Quod, meo iudicio, rectè intellexit Angel. dum in hæc verba scripsit: *Per ferrum factum intelligi ferrum tantum, per quod possent pugnare, vel se munire: quia brochetæ, & similia, non credo, sunt sub ipso comprehensa.* Caietanus autem vir eruditione, & acrimonia ingenij spectabilis, cui hactenus assensi, videtur nunc mihi perpendenti penitus eius dicta secum pugnare. Quia primo sentit verbo, ferrum, posito in d. processu, præcipuam materiam armorum comprehendi, significans aliam materiã armorum non contineri: & qua ratione ibi non contineretur, eadem quoque hic non contineretur. Deinde ait, per verbum, prohibita, positũ in d. clausula comprehendi omnem materiam primariã, & secundariam armorum. Quod nequit esse verum, nisi ea hic, & in d. c. ad liberãdam. esset prohibita. Quia verbum, prohibita, illius clausulæ solum intelligitur, de prohibitis in his capitulis simpliciter: id est, quoad omne tempus. & locum prohibitis: ergo secundum illa, secundaria materia hic prohibetur, & non nisi per verbum, ferrum: ergo contraria sentit ibi vir doctissimus, scilicet per verbum, ferrum, intelligi omnem materiam, omnium armorum, & tantum primariam, & præcipuam eorum: quæ sunt contraria.

Quare cum mente Angel. concordans, & paulo clarius loquens dico, per ferrum intelligi omne ferrum, tam factum, quam infectum: & solum illud. Per factum intelligendo ferrũ, ex quo aliquid fabricatum est: per infectum vero, ferrum ipsum in massa, vel lamina extensum, vel conglobatum, & non vena ferri, neque alia materia armorum. Primo quidem, quia vna sola armorum materia, scilicet ferrum hic prohibetur. Secundo quod hæc constitutio est pœnalis, & pœnalissima: & ideo restringẽda. l. interpretatione. ff. de pœn. cap. pœnæ. de pœnit. dist. 1. Nec iuuat respondere id, quod ipse aliàs respondebam: scilicet, quod
6 hic exprimitur ferrum, tanquam frequentissima armorum materia: & quod constitutio pœnalis loquẽs de vno, eo quòd id frequentius contingit, non excludit aliud, in quo est eadem ratio: sed rarius accidit, iuxta glos. singul. & receptam Clem. 1. verb. Præsidentes. de rescript. Non, inquam, iuuat hæc responsio: quoniam non est eadem ratio de ferro, & alia armo-
7 rum materia: siue quòd hæc sit eorum præcipua: siue quòd nequeant tam dura arma fieri ex alia: siue quod alia armorum materia, magis abundabant Sarraceni, tempore huius Concilij saltem, quam hac: quæ corũ præcipua est. Tertio moueor, quod hic, & in d. cap. ad liberandam. & in d. extrauag. & in d. processu continenter exprimitur ferrum. Et quãuis iam inde à Martino quinto quotannis fulminetur ter, secundum glo. Clem. 1. de iud. vel saltem semel, nostra ætate, secundũ Cardi. & Anan. in cap. quod olim. infra eo. nunquam tamen vllus Roma. Pontif. adiecit ei, vel aliam materiam. Facit etiam quod Sanctiss. D. N. Greg. XIII.
8 in præfata clausula adiecit verba illa stamnum, chalybem, omniáque metallorum genera, quod non fuisset necesse, si per ferrum intelligeretur omnis materia armorum. Quarto facit, quod licet peccatum sit subministrare Sarracenis aliam materiam armorum: non tamen est tam grande, ac ministrare ferrum, vt palam est. Postremo, quod omnia iura exprimunt, ferrum, non obstante, quod exprimant arma, & è contrario, satis clarè per id significando, quod appellatione armorum nõ venisset ferrum, neque appellatione ferri, arma, ex alia saltem materia, quam ex ferro facta: at certè tanta, & maior ratio suaderet, vt appellatione armorum veniret in tali materia ferrum, & alia materia armorum: quàm quod appellatione ferri veniret alia materia ab eo diuersa, vel terra vnde ferrum conflatur: ergo nihil tale veniet. Facit, quod appellatione lignaminũ galearum, vt in not. seq. dicemus, nõ comprehẽditur omnis galearũ materia: sed solum lignea.

Concludo igitur, appellatione ferri, comprehendi hic, & in processu Cœnæ Domini, & aliis iuribus præcitatis, omne, & solum ferrum factum, vel infectum, quatenus est mediatè, vel immediatè vtile bello: declarando verbum, infectum, vt supra: & consequenter clausulam sanctissimi D. N. fuisse necessariam, & circunspectam, dum extendit prohibitionem ferri, ad prohibitionem stamni, chalybis & omnium aliorum metallorum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

9 Ex quo infertur primo, non comprehendi hic argentum, neque aurum, neque cuprum, neque, auricalchum, neque ſtagnum, neque plumbum, neque vllum aliud metallum: neque fraxini, neque coryli, neque aliæ arbores, haſtis, & clypeis ligneis fingendis aptæ, non item vena ferri, ſeu terra, quæ in ferrũ conflatur. Quoniam nihil horum eſt ferrum factum, vel infectũ.

10 Secundo infertur, eos, qui hæc, & id genus alia mediatè, vel immediatè bello vtilia Sarracenis deferunt,
11 non incidere in cenſuras bullæ Cœnæ Domini, propter prohibitionem ferri in eo factam: immo neque propter verbum, prohibita, niſi cum ea mente formali, vel virtuali deferunt, vt eis in bello contra Chriſtianos vtantur: tunc autem ſic. iuxta dicenda in 4. dicto, notab. 10. & coroll. 10. eiuſdem.

12 Tertio infertur, neque etiam eos, qui deferunt Sarracenis clauiculos, quos, vt opinor, Angel. appellat, brochetos, & ſcalpella, ſeu gladiolos ad pennas aptandas, & cultellos, & diuerſi generis fibulas ferreas, & id genus alia, non incidere in prædictas cenſuras. Quoniam etſi ſunt ferrum factum: non tamen ſunt ferrum mediatè, vel immediatè vtile bello: quippe etſi ſuapte
13 natura mediatè vtilia ſint bello: nõ tamen ſunt ſecundum prudentis viri iudicium. Quia non eſt credendum, Sarracenos eis eſſe in bello vſuros: niſi tantam multitudinem eorum quis deferret, vt vir prudens merito vereri poſſet, ne eis in vera arma conflatis in bello vterentur. Tunc enim ob intentionem malam virtualem incideret, licet formalis abeſſet, iuxta dicenda in prædicto notab. 10. 4. dicto, & coroll. 10.

Septimum notabile quod verba illa, lignamina galearum, barbara ſint, & quid contineant, cum multis nouè declaratis.

SVMMARIVM.

1 *Barbaris verbis ſæpe Romanum Pontif. vti, & ius Pontificium magna ex parte Gothicum, num. 7. & cur. num. 5. præſertim hic, num. 9. non tamen abuti ſacra Scriptura. num. 11.*

2 *Lignamen, pro ligno, barbarum: & pro lignamina, malè nouè poſitum, ligamina, num. 3. & impudenter. nu. 4.*

4 *Latinè callens non putet omnia Latinè ſcripta callere.*

12 *Lignaminum latior prohibitio in bulla Cœnæ, quam hic: & circa ſub eis contenta doctores longè varios eſſe: licet parum attentè idem ſentiant. num. 13. & reſolutio per plura dicta. num. 14.*

5 *Galea, pro ſpecie nauis barbarum: & fuiſſe triremes, quinqueremes: immo duodecim & quindecim, & ordinum 12. 20. 30. & 50. num. 6. & galeas ad bellum aptiores, vbi, & quare. num. 15.*

10 *Andr. Alciatus miraculum noſtræ ætatis litterarium magna cum iactura litterarum mortuus.*

16 *Galearum materiam omnem neque hic, neque in proceſſu Cœnæ Domini prohiberi: & ita nec ſtupam, picem, &c. num. 17. niſi, &c. num. 18. galeas autem ſic, hic, & ibi. num. 20. & naues in proceſſu, & in cap. ad liberandam. infra eod. num. 22. & ligna fraxinea, & corylea, & ſimilia: & alia trunca, vbi, & ad quem locum, & per quæ iura prohibita. num. 19.*

19 *Intellectus declarationis Gregor. IX. nouus.*

21 *Materia vetita, vetatur factum ex ea, non contra.*

23 *Ligna fraxinea, & corylea oblonga, & alia trunca, vbi, & ad quem locum, & per quæ iura prohibita.*

SEPTIMO principaliter noto verba illa, *lignamina galearum*, ex quibus duo colligo: 1
alterum quidem extra materiam principalem cap. alterum vero intra eam. Id, quod extra eam colligo, eſt: Romanos Pontifices frequenter dictiones barbaras, & ex vulgari ſermone deſumptas ſermoni ſuo Latino miſcere ſolere. Hæc enim 2
duo verba: lignamina galearum, barbara ſunt: quamuis enim verbum, lignum, planè Latinum ſit: vnde ſit, ligneus, & ligneolus, pro eo, quod ex ligno eſt: & lignarius, pro eo, quod ad lignum pertinet: & lignile, pro loco, vbi ligna ſeruantur ad comburendum: & lignoſus, pro eo, quod duritiem ligni refert: & lignari, pro ire ad ſecanda, vel deportanda ligna: vnde lignatio, & lignator: lignamen tamẽ nuſquam videtur eſſe apud emendatè loquentes. Apud tamen Alex. hic, & Innoc. in cap. ad liberandam. infra eod. & Clem. V. in extrauag. Multa. de Iudæ. & in proceſſu annuo dicit Cœnæ Domini: & in commentariis omnium recentiorum paſsim vſurpatur pro materia lignea, galeis fabricandis idonea. Quamuis quidam libri noue excuſi pro, lignamina, habeant, ligamina: quos qui emendauit, latinitati quidem verborum cõſuluit, cum ligamen pro ligamẽto, vel lignatura, apud Columellam ſit: menti tamen Concilij non ſatisfecit. Quoniã ea non fuit, exprimere ea, quibus ligantur galeæ: ſed materiam, ex qua fiunt, ligna, ſcilicet quæ voce barbara dixit lignamina, vt etiam ſatis conſtat ex Platina in fine vitæ Alex. iij. qui præfuit Concilio, in quo hæc ſtatuta fuere. Facit, quod eodem verbo vſus fuit 4
Clemen. V. in extrauag. 1. de iudic. Eodem item vtuntur omnes Roman. Pontif. in bulla Cœnæ Domini. Quæ arguunt impudentiæ fuiſſe, mutare illud: & temeritatis vbique iam hodie graſſantis eorum, qui adamuſim putant, ſe omnes facultates callere, ſimul ac verborum, quibus ſcriptæ ſunt, ſignificationem callent: & ſatius putant rem ſermoni, quam ſermonem rei cedere, contra cap. intelligentia. quod parum ipſi 5
venerantur, de verb. ſignific. Licet item verb. galea, penult. breui planè Latinum ſit, cum pro capitis munimento accipitur, iuxta illud Plinij lib. 7. c. 56. *Galea, gladium, & haſtam Lacedemonij inuenere*: vnde galeare, pro galeam induere: & galeatus, pro galea indutus: 6
verbum, tamẽ, galea, pro eo genere nauis, quod remis agitur, quales ſunt biremes, triremes, quadriremes, & quinqueremes, ſiue duodecim ordinũ, quales habuit Alexãder magnus: vel quindecim, quales Ptolomæus Sot. vel triginta, quales Demetrius Antigoni: vel quadraginta, quales Ptolomæus Philadelph. vel quinquaginta ordinum, quales Ptolomæus Philopator, auctore Plin. lib. 7. c. 56. Nullibi, inquam, verbum galea, pro his apud emendatè loquentes inuenitur. Quamuis gloſ. ſing. in cap. ad Apoſtolicæ. de re iudic. lib. 6. 7
in verb. in galeis. poſteritati ſcripſerit illum verſiculum. *Armo caput galea pelagus percurro galea*: quo docuit eam differentiam inter id, quod illa vox ſignificat penult. breui, & inter, id quod penult. longa.

Eſt igitur ſatis, immo plus ſatis certum, Romanos Pontif. ſuas cõſtitutiones Latine compoſitas dictionibus barbaris, & Gothicis reſperſiſſe. Et adeo quidẽ vt nõ erubuerit Laurentius Valla dicere in proœmio lib. 3. Elegant. ius Pontificium, ſiue Canonicum ex maxima parte Gothicum eſſe. Quod tamen verum non eſt. Cauſa vero, quare aliqua ex parte tale ſit, illa videtur eſſe, quod poſtquam Gothi, & Vandali ſemel,

8 iterúmque Italiam inuadentes Romam ceperunt: vt imperium eorum, ita linguam quoque victi acceperunt: & quod ſanctiſsimi patres orationis perſpicuitati, quæ maxima debet ineſſe legi. cap. erit autem lex.
9 4. diſt. magis, quam ornatui, & puritati tribuere voluerunt. Adde, quod in propoſito noſtro peculiaris interuenit ratio vtendi illa voce barbara, galearũ: quia vix inuenias aliã ſolam Latinam, quæ ſola, & omnia, quæ illa, ſignificet: etſi ſciam eſſe vocem, nauis longæ, & vocem, triremis, & id genus alias. Quod eſt in cauſa, vt ipſe quoque eo vti decreuerim: præſertim quod loquendum ſit, vt plures, & ſentiendum, vt pauci, ſecundum Ariſtotelem. 1. Topi. cap. 2. Sic & Iuriſconſulti, quos tantopere laudat ibidem ipſe Laurentius, multa vulgari loquendi conſuetudini tribuerunt. Nã & exorciſare, pro cantaminibus mederi in l. 1. ff. de variis, & extraord. cogn. & liberum, pro filium numero
10 ſingulari, in l. ius cognationis. ff. de pact. dixerunt: & denaria, neutro genere, & alia plurima, quę in fine. lib. 4. de verb. ſing. admonuit Andr. Alciat. qui non ſine magna omnium litterarum iactura, hoc anno è vita deceſſit. vir digniſsimus, qui omnium ſtudioſorum, & peritorum lachrymis defleatur, & piis precibus adiuuetur. Quippe quem Deus Opt. Max. pro miraculo eo nomine, noſtro ſeculo dedit, quod tam abſolutam Græci Latiníque ſermonis cognitionẽ cum tam abſoluta iuris vtriuſque prudentia, totius hiſtoriæ lectione, & memoria cõiunxerit, vt etiam omnium harum facultatum ſummates multa ſumma ab eo nouè admonitos, doctóſque eſſe fateantur. Vtinam eius conſuetudine, & colloquio ita fruar in cælis, ac eius iudicium eruditionem, ſtylum ſuſpicio, & veneror in tertis, Amen.

11 Addo tamẽ primo, quòd, licet vtcunque ferri poſſunt, qui bona fide, etiam plus ſatis dictioni Roman. Pont. detrahunt, quo meliora lectoribus perſuadeãt: illi tamen, qui hoc faciũt, vt leges Pontificiæ, eædémque ſacroſanctæ cum auctore earum contemptui habeantur, nullatenus ſunt tolerandi. c. nulli fas. & cap. ſi Romanorum. 19. diſt. Grauiſsime item reprehenden di, qui audent dicere. Rom. Pont. abuti ſacra Scriptura in ſuis canonibus: quod ſubtiliter de more refellit Thomas de Vio in quæſt. vlt. lib. viginti & ſeptem quæſtionum, vt in repet. cap. in Leuitico. de pœnit. diſtin. 1. not. 23. dicimus.

12 Alterum, quod ad materiam huius cap. colligo ex prædictis verbis. eſt, delationem lignaminum galearum ad Sarracenos prohiberi. Quod ipſum repetitur in cap. ad liberandam. infra eo. & in d. extrauag. multa. In proceſſu autem Cœnæ Domini non additur verbum galearum: ſed ſimpliciter prohibetur delatio lignaminum: & ideo rectè ait Angel. à Clauaſio. in verb. excommunicatio. 5. 5. 1. per illam clauſulam comprehendi quæcunque ligna, per quæ naues, galeæ, aut aliæ machinæ bellicæ poſſent fieri ad impugnandum Chriſtianos, vel defendendum ſe ab eis: non autem
13 alia, quæ ſolũ igni fouendo, vel alicui alij ſimili actioni à bellicis remotæ eſſent idonea. Sylueſter autem, qui parum attento lectori videri poteſt concordare cum eo, ait, per verba huius. cap. comprehendi omnia lignamina, vel ligna, quæ ait Angel. contineri ſub clauſula dicti proceſſus. quod tamen longè diuerſum eſt à dicto Angel. Nam hic ponitur verbum, lignamina, cum determinatione galearum: ibi autem abſolute. Quod autem Sylueſt. id ſentiat, paret: quia nõ refert tenorem prædicti proceſſus: ſed ſolum huius c. & cap. ad liberandam: & licet etiam referat tenorem extrauag. multa. vbi hoc verbum etiam ponitur abſolutè, ſicut in d. proceſſu: tamẽ illa extrauag. eſt localis, & ideo ex illa non poteſt elici probatio quoad omnia loca, vt ille elicit. Glo. vero in extrauag. Copioſus. de Iud. Ioan. xxij. in verbo, lignamina, ſentit, per illud verbum ſimpliciter prolatum, vt ibi fertur, ſolum ineludi ea, ex quibus galeæ, & alia nauigia fieri poſſunt: Caiet. autem vbi ſupra ſentit, per verbum, lignamina, tantum prohiberi materiam galearũ, & nauium præcipuam: quoniam ea ſola per illud verbum prohiberi ait in d. proceſſu. Materiam autem ſecundariam, ſcilicet vela, & ſartias, vt eius verbo vtar, & alia prohiberi, per verbũ, alia prohibita, poſitũ in illo proceſſu.

Ipſe vero arbitratus aliquando, omnes hos patres 14
ferè idem dicere, omnes probabam: nunc autem attentius rem perpẽdens dico primo, Angelum rectè dicere, eo quòd, licet nemo animaduerterit, in proceſſu ſimpliciter prohibẽtur deferri lignamina, ſine vlla mẽtione galearum: at conſtat, ligna extruendis aliis machinis bellicis, quã galeis, vel nauibus eſſe lignamina: ergo omnia illa prohibẽtur. Facit, quod p detractionem verbi, galearũ, quod reſtringebat verbũ, lignamina, videtur cap. hoc ampliatum, per illum proceſſum.

Dico ſecundo, labi gloſ. prædictam extrauag. copioſus. quatenus verbũ, lignamina, ſimpliciter prolatum reſtringit ad ligna galearũ, & nauigiorũ tantum.

Dico tertio, labi etiam Sylueſt. quatenus putauit, diſpoſitionem huius cap. tam latam eſſe in hoc. ac diſpoſitionẽ dictæ clauſulæ dicti proceſſus: cum palam ſit, verbum, lignamina, ſimpliciter prolatum, vt in d. clauſula profertur, eſſe genus ad verbum, lignamina galearum in text. noſtro poſitum: cum omnia lignamina galearum ſint lignamina: non tamen contra, omnia lignamina ſint lignamina galearum.

Dico 4. per diſpoſitionem huius c. comprehendi ſola ligna extruendis galeis, ſiue nauibus longis, quas vulgari ſermone *galeras* appellamus idonea. Tũ, quia non omnis nauis eſt galea, vt hoc c. & cap. ad liberandam. infra eod. probant. Tum, quod ſi Concilium de lignis cuilibet nauí fabricandæ aptis intelligere voluiſſet, dixiſſet vtique, lignamina nauium, expreſſo nomine generis, quo poſtea infra eſt vſus, dũ ait: *Nauium piraticarum*, arg. cap. ad audientiam. de præſcri. Tum, quia poſtea Concilium Generale in d. cap. ad liberandam. eiſdem verbis eſt vſum. Et poſtea cum hanc diſpoſitionem voluiſſet Clement. V. in d. extrauagan. multa. ampliare quoad terras Ægypti, vt etiam ampliaret quoad hoc: ſicut & quoad aliquot alia abſtulit verbum, galearum. Tum, quia, vt prædixi, ideo voce illa barbara galearum vſum eſt Concilium, quod nõ occurrebat alia Latina, quæ omnia, & ſola, quæ illa barbara ſignificat, ſatis perſpicuè ſaltem exprimeret: cum tamen ſi omnia nauigia, vel naues comprehendere voluiſſet, multæ tales Latinæ occurriſſent. Tum, quòd non eſt eadem ratio de lignaminibus, vel lignis galeis fabricandis apris, & de aliis. Cum galeæ ad bellum nauale in mari Mediterraneo: in quo ſolo tempore huius Concilij Chriſtiani cum Sarracenis 15
pugnabant, apriores ſint, quàm naues onerariæ: immo earum vſus primarius ad id tantum tendit: cum tamen aliarum primarius ad alia ſit: & ideo diſpoſitio pœnalis de vna ſpecie non includet aliam: etiam ſi ſub ſignificatione larga contineretur. Tum, quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

audio, Africanis esse quidem copiam lignorum ad fabricandas naues paruas aptorum : non autem ad faciendas longas,& galeas. Tum denique, quod in notab. præcedenti diximus, per prohibitionem ferri nõ prohiberi omnem armorum materiam : sed ferream tantum.

Dico 5. Iabi etiam Caieta. quatenus sentit, per verbum, lignamina, positũ in clausula processus, solum includi lignamina galearum, & nauium:& non aliarum machinarum bellicarum ad offendendum, vel defendendum aptarum: quatenus item putat, per verbum, prohibita, positũ in illa clausula processus Cœnæ Domini, intelligi omnem aliam galearum & nauium. secundariam materiam, scilicet vela, sartias, &c. Quoniam si talis materia secundaria per verbum, lignamina simpliciter ibi positum non includitur, minus includetur per verbum, lignamina galearum, positum hic,& in d.c.ad liberandam. quod est minus generale. Et si per hæc verba, lignamina galearum, hic, & ibi posita, non comprehendũtur, per nulla alia horum capp. comprehenduntur : & per consecutionem non dicuntur prohibita per hæc capp. Et cum verbũ, prohibita, positum in d. clausula referatur ad prohibita in his: consequitur, quod si per verbum, lignamina galearum, non comprehenduntur, neque comprehendentur per verbum, prohibita.

16 Concludo igitur sexto quòd per verbum, lignamina galearum, positum hic:& in d.cap. ad liberandam solum prohibentur ligna galeis fabricandis apta : per clausulam autem processus Cœnæ Domini prædictam, omnia ligna apta quibuscunque machinis bellicis struendis ad offendendũ, vel defendendum mari, terrâve : non autem aliæ materiæ armorum, galearum, vel nauium secundariæ.

17 Ex quo infertur primo, non incidere in censuras
18 horum capitulorũ eos, qui stupam, canapem, picem, fila,& clauiculos deferunt Sarracenis. Quia, licet ad
19 ædificationem galearum,& nauium pertineant,& sint quædam eorum secundaria materia : non tamen sunt lignamina. Intelligo tamẽ hoc, nisi ea mente formali, vel virtuali deferantur, vt sint eis materia secundaria earum: quibus postea impugnẽt Christianos. At tunc non incident, propterea, quod prohibeantur per hæc verba, lignamina galearum: sed quia generatim hic,& in d. cap. ad liberandam. statuitur, vt omnis qui ea, quæ sunt mediatè, vel immediatè, vtilia bello faciendo contra Christianos hac mente defert Sarracenis, sit excommunicatus, vt in 10.not. latè dicetur.

Secundo infertur ex hoc, iuri consonantissimam fuisse declarationem illam, qua fertur Gregorius IX. declarasse, non incidere in censuras horum capitulorum eum, qui contenta in corol. præced. ad Sarracenos defert, nisi malo animo contra Christianos, vel in perniciem terræ sanctæ deferret. Fuit enim mens dicere illorum delationem, sine malo animo non esse prohibitam specialiter in his capitulis : sed generaliter sic, si malo animo fieret: sicut & omnium aliorum ad bellum mediatè, vel immediatè vtilium delationem: hoc animo formali, vel virtuali esse prohibitam in d. notab. 10. demonstrabimus.

20 Tertio infertur, eos qui galeas deferunt Sarracenis esse excommunicatos, tam per hoc cap.& d.c.ad libe randam. quàm per clausulã dicti processus. Quia qui defert galeam, lignamina galeæ defert,& non qualiacunque: sed lignamina ligata in galeam,& compacta, quo modo vtiliora sunt, quã soluta,& impacta. Tum, 21
quod licet prohibito eo, quod ex aliqua materia sit, non censeatur prohibita materia: vt prohibitis armis, non censetur prohibita armorũ materia, si nihil aliud prohibitionis extensiuum interueniat, vt per dicta in 5.& 6. not. probatur: prohibita tamen materia rei alicuius artificialis, eo fine, ne ipsa res habeatur, cẽsetur res ipse prohibita,& à fortiori : *Quia propter quod vnum quódque tale,& illud magis*, Authen. Multo magis. C. de sacrosanct. eccl. cap. cum in cunctis. de electio,& eleganter determinat Petr. ab Anch. in c. ad liberandam. infra eod. col. 1. Tum, quia qui galeam,& lignamina galeæ defert, lignamina defert: argumẽto ab inferiori ad suum superius affirmatiuè, quod validissimum est, secundum Bal. receptũ in l. conuenticula. C. de epis.& cler. Ergo etiam erit excõicatus, per dictã clausulam, quæ excõicat deferentes lignamina, sine additione. 22

Quarto infertur, etiam deferentes naues esse excõmunicatos: sed nõ per hoc cap. sed per d.c.ad liberandam.& per d. clausulam. Per d.c. quidem, ad liberandam, quatenus vendentes naues excommunicat:& licet excommunicato deferente non videatur excommunicatus solum vendens, vt hoc cap. cum illo coniunctum probat: tamen è contrario excommunicato vendente nauem Sarracenis, ne deferatur eis, à fortiori videtur excõmunicatus deferens, sicut in corol. præcedenti dicebam, quod licet prohibita aliqua fabrica, ipsius materia non videatur prohibita : si aliud non interueniat: tamẽ prohibita materia alicuius rei, ne res ipsa habeatur, à fortiori videtur ipsa res prohibita: quod autem per dictam clausulam excommunicentur, patet. Quia illa excommunicat deferentes lignamina: at qui naues defert, lignamina quoque nauis, quibus compacta est, defert: quia ex lignis, vel lignaminibus constat illa l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de verb. oblig.& excommunicans deferentes materiam certæ rei, à fortiori videtur excommunicare deferentem ipsam rem ex ea factam, iuxta prædicta,& illam determinationem Petri in d.c. ad liberandam. col. 1. At clausula prædicta excommunicat deferentem lignamina : ergo. 23

Quinto infertur, decisio illius quæstionis : An qui ex montibus Cantabricis inter plurima ligna trunca igni fouendo tãtum apta, multas fraxinos,& corylos proceras, teretésque: sed indolata, vixque dimidiatum pedem crassas, idoneas tamen igni fouendo, quam fabricandis hastis,& lanceis, non tamen nauibus: detulit Alexandriam Ægypti, incidisset in censuras huius canonis, processúque Cœnæ Domini? Respondendum enim est primo indubiè incidisse in censuras extrauag. olim. Nicolai iiij. infra in notab. 10. corol. 13. relatæ:& in extrauag. multa. de Iudæ. ratione omnium lignorum illorum, tam truncorum : quam aliorum. Quia illæ feruntur in omnes Christianos deferentes quascunque merces, siue bellicas, siue aliàs in Alexandriam,& alias terras Ægypti. Dico secundo, quod si in alia loca Sultani, vel Turcæ detulisset, etiam incidisset in censuras d. extrauag. olim. Nicolai iiij. iuxta dicta in d. corollar. 13. Dico tertio, non fuisse eum incursurum censuras huius canonis,& dicta cap. ad liberandam. si ad alia loca aliorum principum Sarracenorum detulisset, ratione lignorum truncorum,& rebus bellicis inutilium: immo neque ratione aliorũ, si mens mala tam virtualis, quam formalis iuuandi eos contra Christianos defuisset. Quia non deferebat arma,

arma, neque ferrum, neque lignamina galearum specialiter hic,& in d.c.ad liberandam prohibita, neque alia bello vtilia mala mẽte: quod requiritur, vt dicantur generatim prohibita hic,& in d.c.ad liberandam, iuxta resolutionẽ notab. 10. in 4. dicto. Dico quarto, cum incidisse in censuras processus Cœnæ Domini,& in easdem incasurum fuisse, ad quoscunque Sarracenos detulisset, non ratione lignorum truncorum,& ad bella inutilium: sed ratione aliorum, ex quibus arma lignea effici potuerunt. Quoniam etsi non detulit ferrum, neque arma, neque lignamina galearum: detulit tamen lignamina, ex quibus arma fieri poterant. Et processus Cœnæ Domini generaliter excommunicat deferentes lignamina, sine additione galearum. vt supra dictum est,& declaratum.

Octauum notabile, qui dicantur subministrantes, vel deferentes prohibita Sarracenis : & quid inter illa distet, cum multis quotidianis ex eo illatis.

SVMMARIVM.

1 *Deferre,& subministrare, an sint idem.*
2 *Arma,& necessaria subministrantium definitio, & declaratio. num. 3.*
4 *Intellectus quatuor illius Apostoli* : De his, quæ foris sunt, nihil ad nos.
5 *Infideles non continentur hic,& cur. num. 6.& qua lege,& à quo punientur. num. 8.*
7 *Excommunicationis solus Christianus capax.*
9 *Excommunicatur nemo lege, nisi lethaliter peccans.*
10 *Mens mala actualis,& virtualis.*
11 *Excommunicationem impedit interdum id, quod non impedit peccatum lethale.*
12 *Delatio vetitorum, à delatione aliorum differt,& etiam à subministratione eorundem,& à venditione. num. 13.*
14 *Intellectus nouus huius cap.& cap. ad liberandum. num. 15.*
16 *Subministrare genus ad deferre & definitur. num. 2.& continet vendere, num. 18. permittere extrahi de portu. num. 20.*
17 *Agi, portari, ferri vt differunt secundum Iurisconsultos.*
19 *Lex pœnalis de strictè significato, ad largè significata extenditur quando.*
21 *Deferunt qui in aliud delata tradunt etiam donando, num. 22.& permutando, num. 23.& cooperando, nu. 24. non autem portando de vna terra Sarracenica ad aliam, nisi, &c. num. 27. neque portando Sarracenos ipsos armatos. num. 28. nec qui deferunt,& non tradunt. num. 29.*
25 *Ignorantia, quæ excusat,& quæ necessitas. num. 26.& quæ paruitas. num. 30.& quæ gratitudo. num. 31.*
32 *Excommunicatio hæc non semper reseruata.*
33 *Excommunicationem hanc incurrunt transfuga, & arcem, oppidum, vel speculam tradens,& se dedens,& arma perdens, quando. num. 34.*

1 QVAVO principaliter noto verbum, deferant, ex quo duæ difficultates videntur colligi aduersus summam nostram. Altera quidem, quòd est nimis ampla eo quòd includit omnes subministrantes hic vetita Sarracenis: cum tamen contextus huius cap. solos deferentes videatur includere, qui multo pauciores sunt, quã subministrantes. Quia vendentes tantum non videntur deferre, vt singulariter approbat cap. ad liberandam. infra eod. in versic. Eos etiam: quos tamẽ nemo dicat non subministrare. Altera vero, quòd summa includere videtur etiam infideles deferentes : cum tamen contextus hic solos Christianos includere videatur. Tum, quia de his, qui foris sunt nihil ad nos. 1. ad Corinth. 5. cap. multi. 2. q. 1. c. gaudemus. de diuort. Tum, quia illi excommunicari nequeunt, cum nõ sint Christiani, cap. omnis Christianus. 11. q. 3. tradit Domin. receptus in cap. Romana. §. fin. de sentent. excom. lib. 6. Et per hoc cap. excõmunicantur ei contrauenientes.

Ad soluendas has duas difficultates, quæ prædictã nostram summam, quoad verbum subministrãtes impetunt, inquirúntque quos comprehendat : quídque inter illud,& verbum, deferentes, distet, dico, nos non parum super hoc cogitasse, ac tandem multa, quæ in hoc scribebamus in hanc breuem definitionem resoluisse, scilicet, hoc verbo contineri Christianos solos,& omnes, qui lethaliter peccant in deferendo hic 2
specialim vetita Sarracenis: quacunque id mente faciant, vel subministrando mala mente actuali, vel virtuali, vt talia tradãtur illis ad Christianos impugnandos, si timor mortis, captiuitatis, vel cruciatus eos nõ excusat. Dixi Christianos solos, quoniam arbitror 3
alios etiam principibus Christianis subiectos,& inter Christianos degentes non contineri. Non quidẽ pro- 4
pter illud Apostoli. 1. ad Corinth. 5. *De his qui foris sunt, nihil ad nos*, quia id intelligendum est, quoad excommunicandum eos directè, secundum Calder. in consi. 2. de Iudæ. sub finem, quod satis sentit S. Tho. in d.c. 5. lectio fin. vel quoad puniendum eos alia pœna spirituali, secundum Domin. in cap. multi. 2. q. 1. vel quoad compellẽdum eos ad susceptionem fidei Christianæ, secundũ Aluar. de planct. eccles. lib. 1. art. 37. vel quoad cogendum eos seruare leges cõtrarias suis, quas verè, vel falsò prætendunt se diuinitus accepisse,& nõ sunt naturalibus contrariæ, vt nobis videmur singulariter colligere ex cap. gaudemus. de diuortiis, adiũcto cap. fin. eiusdem titu.& cap. final. qui filij sint legit. Non item illa ratione, quod non dicantur proprie submi- 5
nistrare:& ita desit significatio verborum huius cap. neque ideo, quod Ecclesia habeat potestatem, quoad hunc casum in infideles legibus Christianis subditos, sicut in puros laicos : sed quia deest intentio mentis Concilij eos includendi. Quod deprehenditur primum ex eo quod intentio auctoris ex proœmio de- 6
prehenditur. l. final. ff. de hæred. instit. c. quia propter. de elect. Et proœmium huius cap. indicat, Concilio non fuisse mentem comprehendendi alios, quã Christianos. Deinde, quod prima,& naturalissima pœnarum huius cap. est excommunicatio, cuius non est ca- 7
pax nisi Christianus, iuxta d. cap. omnis Christianus. 11. q. 3.& cap. Romana. §. in vniuersitatem. vbi Domin. receptus id annotauit, de sentent. excommunic. lib. 6. Postremo, quod multo in hoc grauius Christiani, quàm infideles peccant, vt postea dicemus: & ideo pœna contra Christianos imposita non videtur extendenda ad infideles, argum. l. interpretatione. ff. de pœn.& cap. pœnæ de pœnit. dist. 1. ipsi tamen infideles 8
subiecti Catholicis, qui hæc prohibita fecerint, poterunt puniri à Cæsare in suis terris, pœnis inductis per dictam l. 2. C. quæ res expor. non deb.& à Rege nostro,& aliis Regibus, pœnis legum suarum in suis, iuxta ea, quæ Calder. in d. consil. 2. tangit:& Fel. in c. 1. limit. 5. de constit.& in cap. Iudæi 2. infra eod. Et Ro.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pontif. non ſolum quatenus eſt Rex poterit ſibi ſubditos pœnis prædictæ l.2. punite: ſed etiam quatenus Papa eſt ſuos, & omnes omnium Regum, ratione ſacrilegij, quod aduerſus Chriſtianum principatum admittũt, vt in primi oppoſiti ſolutione tangebam, arg. eorum, quæ Calder. vbi ſupra dicebat. Dixi omnes, vt tam ſummates, quam infimates: & tam qui Aſiam, vel Africam, quàm qui Europam colunt, comprehenderemus. Diximus qui lethaliter peccant. Quoniam non arbitramur hic contineri, qui in hoc faciendo non peccant, vel non ſaltem lethaliter. Non quidem ideo, quòd propriè non dicantur ſubminiſtrare, & ita deſit verborum huius cap. ſignificatio: ſed quia deeſt intentio mentis ad comprehendendum eos. Quod 9
colligitur ex eo, quod nemo incidit in excommunicationem maiorem generaliter à iure latam, niſi ob peccatum lethale cap. nemo 2.11.q.3. & affirmat Paluda. in 4.d.18.q.1.art.2. Adri. in 4. de clauib. q.3. & nos latius tradidimus in repet. c. Inter verba. 11.q.3. concl. 6. corol. 21. & poſtea in Man. Conſeſſar. latinitate donato. cap. 27. nu. 9. Et Concilium hic inflixit excommunicationes ipſo iure eis, quos comprehendere voluit. Dixi in deferendo hic vetita ſpecialiter Sarracenis, ad comprehendendum deferentes illa, quacunque mente id faciant: & ſiue per ſeipſos, ſiue per alios. cap. ſignificauit. infra eo. vbi Panor. in not. 4. ab aliis receptus id annotauit: & nos latius ibi ✱ademus: & 10
eſt ſimilis text. in c. quod olim. infra eod. Dixi vel in faciendo vt mala mente, &c. ad comprehendendum omnes, qui quoquomodo curant mala mente actuali, vel virtuali, vt aliqua vtilia bello perueniant ad Sarracenos, quibus nos impugnent, vel ſeſe à nobis defendant, iuxta dicenda in not. 10. vbi de hac mente mala duplici opportunè agetur. Addidi, & timore mortis, captiuitatis, vel corporis cruciatus non excuſantur: eo quòd arbitremur eſſe, qui in faciendo prædicta non excuſentur à lethali peccato: à cenſura vero ſic, arg. cap. ſi vero. 1. verſic. neque ille. de ſenten. excommunic. ſecundum communem, & verum intellectum. Tametſi Fortunius noſter aliter illum text. intellexerit in lib. de vltimo fine, illat. 11. verſic. Quarto infero, de quo in corollar. 13. & in d. cap. Significauit iterum, atque iterum dicemus.

Ex quibus infertur primo, grandem differentiam eſſe inter delationem vetitorum ſpecialiter ex vna 12
parte, & inter aliam ſubminiſtrationem eorundem: & delationem, vel ſubminiſtrationem aliorum ex altera. Primo quidem: quia delatio ſpecialiter vetitorum, quacunque mente fiat, inducit excommunicationem: delatio vero aliorum non: niſi mala mente ad impugnandos eis Chriſtianos fiat. Secundo, quod alia ſubminiſtratio, quam delatio ſpecialiter vetitorum ſi mala mente actuali, vel virtuali non fiat, non inducit excommunicationem: delatio vero ſic. Cuius ratio clarior in 10. notab. reddetur.

Secundo infertur, vendentes galeas, & naues Sar- 13
racenis, ſine mente mala actuali, vel virtuali non incidere in excommunicationem per hoc cap. quia non deferunt vetita ſpecialiter hic: neque faciunt mala mente aliquid, quo ad impugnandos Chriſtianos aliqua eis perueniant: incidere tamen, per cap. ad liberandam. infra eod. quoad prohibitionem ſpecialem huius cap. ſcilicet delationis galearum: ſingulariter extendit ad venditionem galearum, & nauium, vt ibi, & in notab. 10. infra eod. tangemus.

Tertio infertur, prohibitionem generalem cap. ad liberandam. infra eo. non eſſe generaliorem, quam ſit generalis huius: quia impenſio conſilij, vel auxilij machinis, vel quibuſlibet aliis in diſpendium terræ ſanctæ, quod videtur illud. cap. addere, ſub prædicta ſubminiſtratione cõprehenditur: quamuis ſpecialis prohibitio illius cap. ſit generalior, qua parte ſpecialiter prohibet venditionem galearum, & nauium Sarracenis: cum ea hic non prohibeantur ſpecialiter. 14

Quarto, verum, & germanũ intellectum illius. c. ad liberandã. in verſ. *Eos etiam.* eſſe, quod illa dicto, *etiam,* 15
quæ ampliatiua & implicatiua eſt iuxta l. Etiam. ff. de minor & Clem. religioſus, de procuratorib. & Clem. 1. de teſtam. & vtrobique Card. nu. 1. non ampliat hoc cap. quoad prohibitionem generalẽ: neque implicat ſuper verbo, ſubminiſtrant, huius c. ſed ampliat prohibitionem ſpecialem huius c. in illo, paulo ſuperius, repetitam: & tantum ſuper illa implicat. Sic enim habet: *Excommunicamus omnes deferentes arma, ferrum, & lignamina galearum,* & mox ſubdit: *Eos etiam qui galeas eis vendunt, & naues.* quod refertur ad verba præcedentia illius cap. quæ continent prohibitionem ſpecialem huius: & addit ei aliam ſpecialem prohibitionem.

Quinto infertur, appellatione ſubminiſtrantium 16
comprehendi non ſolum deferentes, baiulantes, portantes, agentes, ducentes, trahentes: ſed etiã quoſlibet quoquomodo prædicta mala mente facientes, vt illa ad Sarracenos perueniant. arg. eorum, quæ Alber. ait in rubr. C. quæ res expor. non deb. non obſtante differentia, quam Iuriſcõſultus docuit in l. ferri. ff. de verb. ſignific. inter, ferri, portari, & agi. Tum, quia nimium 17
propriam, nimiumq; ſubtilem eam dixit ibidem vir doctiſsimus Alciat. quia contextus huius cap. non ſolum habet, deferentes: ſed etiam, ſubminiſtrãtes, quod eſt verbum valde generale, vt ex Marco Tullio, Cæſare, Quintiliano, Collumella, & aliis colligi poteſt, & etiam ex l. 1. ſi ſeruus extero, vbi dans nummos dicitur ſubminiſtrare: & fama conſentiens ſubminiſtrat præſumptionem cap. præterea. de teſtibus, & qui alit aliquem, neceſſaria ei ſubminiſtrat cap. 1. de cohabit. cleric. & cap. final. de magiſt. & cap. Epiſcopus. & cap. cum ſecundum. de præbend.

Sexto infertur, appellatione ſubminiſtrantiũ, com 18
prehendi vendentes, permutãtes, donantes, & quouis alio titulo ea in Sarracenos transferentes. Quoniam quicunque hæc faciunt, ſubminiſtrant: & in omnibus vna eſt ratio: & ideo, licet latè, & impropriè tãtum dicerentur ſubminiſtrare: tamen comprehenderentur. Quoniam tũc etiam lex pœnalis de vno caſu ad aliũ 19
extenditur, ſecundum Anton. in cap. fin. de conſuet. receptum à Domi. & Peruſ. in cap. 1. de tempor. ordi. lib. 6. & ab aliis alibi communiter.

Septimo infertur, comprehẽdi ſub hoc verb. etiam 20
eos, qui permittunt ſubminiſtrantes, & per conſecutionem ſub generali prohibitione huius cap. eos qui permittunt talia de ſuis terris, portubus, vel ciuitatibus extrahi, vt deferantur Sarracenis. Quoniam hi mala mente actuali, vel virtuali ſubminiſtrant, ſaltem per alios: quod ſufficit cap. ſignificauit. & cap. quòd olim. infra eo. Facit etiam extrauag. multa. de Iudæis. æquè excommunicans permittentes hæc extrahere de portubus ſuis, ac deferentes, & mittentes. Et defendi poſſet, quod licet illa extrauag. ſit quoad alia localis: non tamen eſt quoad hoc.

Octauo rectè dicere Sylueſt. incidere in hunc ca- 21

nonẽ, qui ad ſui tuitionẽ defert ad Sarracenos arma, & poſtea eis ob pecuniam vendit. Cui cõſequens eſt, recte quoque ex facto nos reſpondiſſe, hoc ipſum eſſe dicendũ de his, qui aliqua hic ſpecialiter prohibita in ſuarumque nauiũ ornamentum, vel tutamentũ deferunt, & poſtea illa, vel eorũ aliqua vendũt, vel donãt, quoniam negari non poteſt, omnes hos detuliſſe Sarracenis hic prohibita ſpecialiter.

Nono infertur, recte nos reſpondiſſe, etiã incidere in hanc excommunicationem Chriſtianos, medicos, chirurgos legatos, & alios, qui ſufficienti ad id facultate muniti adeunt Sarracenorum principes ſuis armis ornati, & poſtea vel rogati, vel aliquo munere 22
donati ab eis, ob gratitudinem ea ipſis donant: niſi rei paruitas, & temporis, loci, vel perſonarum circumſtantia eos à peccato lethali excuſaret, vt paulo poſt dicemus: quia negari non poteſt, eos detuliſſe Sarracenis prohibita hic ſpecialiter.

Decimo permutantes arma, etiam pro armis inci- 23
dere in hunc canonem. quia etiã id eſt deferre. Et non refert, quo titulo eis arma deferantur, vt eis muniantur, modo eis tradãtur: niſi permutatio ita fieret pro aliis armis à rei bellicæ experto, vt certos eſſet, ſe iuxta adagiũ accipere. χρύσεια χαλκέων aurea pro æreis, ſiue meliora, & vtiliora pro peioribus, vel inutilibus, vt reſpondimus interrogati de ſpecie, in qua miles prudens, equum omnino indiſciplinabilem, & ſeſſori pernicioſum, pro diſciplinabili, & ſeſſori parenti, neque aliqua ex parte ſuo peiori permutauit. In ea item ſpecie, in qua Chriſtianus arma ſua parũ apta pro armis Sarracenis aptiſsimis, ſoluta Sarraceno pecunia pro maiore valore iuſta commutauit. hoc enim non eſt, tam deferre, quàm tollere arma Sarracenis.

Vndecimo infertur, incidere in hunc canonẽ etiã 24
adiuuantes, & cooperantes ad deferendum, vel ſubminiſtrãdum eo modo, quo deferentes, vel ſubminiſtrantes: quoniam deferre, vel ſubminiſtrare dici poſſunt, & per conſecutionem etiam nautas iuuantes ad agendum naues, in quibus hæc vetita ſpecialiter, vel generaliter portantur: modo neque ignorantia, neque mali animi defectus excuſet eos plus, quàm deferentes, & ſubminiſtrantes principales, quod videtur procedere etiam ſi non eſſet alia nauis, in qua nautæ illi mercedem lucrarentur.

Duodecimo infertur, alios, qui ignoranter talia 25
portãt, incidere in hunc canonem, & alios non. Quia fieri poteſt, vt alij faciant illud ignorãtia facti, vt qui neſciunt, nec ſcire tenentur, an talia deferant, vel ad talia deferendum iuuent. aliquos etiam paruulos, vel ruſticiores poſſet ignorãtia iuris excuſare: alios vero non, iuxta ea, quæ habẽtur in cap. ignorantia. de reg. iur. lib. 6. & §. notandum. 1. q. 4. & l. 2. & l. cum quis. C. de iur. & fact. ignor. Et ita alij lethaliter peccarent, & per conſecutionem inciderent in excommunicationem: alij vero non, iuxta ſecundam particulam prædictæ reſolutionis. Qui tamen ignorantes talia prohibita, ad Sarracenos detulerunt, & cum reſcirẽt illa prohibita, vendiderunt, committunt in hunc canonem. Quia non tam delationem, quam traditionem eorum Sarracenis prohibere voluit, vt palam eſt.

Decimotertio infertur, eos, qui fame, vel vi adacti 26
cõtra voluntatem ſuam, ne perirent, talia vetita tradiderunt, non eſſe excommunicatos: tum, quia pro redemptione captiui Chriſtiani id licet, vt in d. cap. ſignificauit. dicam: tum, quia non videntur peccare præferentes legem naturæ de ſe cõſeruando legi humanæ, de non deferendo arma Sarracenis, quatenus humana eſt, immo neque quatenus naturæ, quia non tam immediata, vel propinqua principiis eius eſt, ac illa, vt in d. cap. ſignificauit. dicã. Tum, quia licet peccarent mortaliter, tamen pia mater Eccleſia non videtur, eos velle excommunicare, arg. d. cap. ſi vero. 1. de ſenten. excommu. Licet grauiter obſtet. cap. ſacris. de his, quæ vi. niſi reſpondeatur, illud agere de his, quæ per ſe mala ſunt, vel de communicante in his, quæ per ſe mala ſunt. Nos autẽ de his, quæ non ex ſe: ſed ob finem ſunt mala, de quo paulo latius in d. cap. ſignificauit.

Decimoquarto infertur, portantes hic vetita de 27
vna terra Sarracenorum ad aliam, non incidere in hunc canonem, ſecundum declarationem Grego. ix. in Extrauag. Poſtulaſtis. quem Angel. & Sylueſt. referunt. quæ quia nihil noui inducebat, ſed ſolũ declarabat, non fuit ſublata per prooemium lib. 6. Ratio eius fuiſſe videtur, quod mens huius. cap. fuit impedire, ne de rebus Chriſtianorũ aduerſus eos muniretur potentia Sarracenorum, per ſupradicta. Id tamen limitandum nobis videtur, vt procedat, quando eiuſmodi tranſlatio ita fit aduerſus alios Sarracenos, vel in alios fines, quod per ea non fiant Sarraceni formidabiliores Chriſtianis, neque munitiores: alioqui ſecus, vt ſi deportarent arma ex vna ciuitate, quæ neq; Chriſtianos impetit, neque ab eis impetitur bello ad aliã, q̃ vel imperit Chriſtianos, vel ab eis impetitur. Tunc etenim, ſi mala mente actuali, vel virtuali id facerent, incurrerent, etſi non tanquam deferentes hic ſpecialiter vetita: ſaltem tanquam auxilium ferentes, contrã. cap. ad liberandam. infra eo. & ſubminiſtrantes neceſſaria, contra iſtud.

Decimoquinto infertur, ipſum quoque dicẽdum 28
eſſe de his, qui portant ipſos Sarracenos cum ſuis armis, licet id quoq; indiſtincte licere dixerit Sylueſter. Sicut etiã Ang. vbi ſupra, indiſtincte, ac vere dixerit 29
non eſſe excommunicatos, qui arma, ac vetita detulerunt quidem ad Sarracenos, ſed pœnitentia ducti ea eis non tradiderunt, immo reportarunt, quia verba ſubminiſtrationis cum effectu videntur intelligenda §. hæc verba. de pœn. d. 1. vbi late diximus. Licet contra dicendum ſit de his, qui ea detulerunt, vendiderunt, & tradiderunt, licet poſtea pœnitentia ducti ea redemiſſent, & reportaſſent: quia hoc caſu perfectũ ob pœnitentiam non definit eſſe perfectum l. qui ea mẽte. ff. de furt. cap. 1. de præſumptio. cũ eis annotatis.

Decimoſexto infertur, non incidere in hunc ca- 30
nonem eos, qui parum de his Sarracenis miniſtrant: quia, qui non peccant lethaliter, nõ incidunt in eum, per ſecundam particulã noſtræ reſolutionis: at contrauẽtionem præcepti etiam diuini excuſat à lethali culpa imperfectio actus, & paruitas rei, ſecundum S. Thomam receptum. 1. 2. q. 88. art. 5. & 6. vt paruitas rei furtim ſublatæ, ſecundum eundem receptum. 2. 2. q. 59. art. 4. & q. 66. art. 6. & paruitas vindictæ, ſecundũ eundem. q. 158. art. 3. Pro quibus omnibus ſoleo ponderare tex. in cap. vnum. §. fin. 25. diſt. in verb. ebrietas aſsidua. & verb. exaſperauerit.

Decimoſeptimo legatum, redemptorem captiuo- 31
rum, vel alium quempiam apud principem aliquem Sarracenorum aliquot negotia iuſta gerentem, qui ei ob rem bene geſtam, vnum pugionem, vnum arcum, vel aliud id genus aliquod armorum donaret, non

Universidad de Deusto
Biblioteca

incidere in hunc canonem, nisi forte id probabiliter præsumereretur futurum in causa, vt alia illius generis arma, vel ibi fabricarentur,vel aliunde quærerentur, quoniam paruitas rei donatæ efficit, ne ob id damnum notabile Christiano exercitui fieret, neque notabile augmentum Sarraceno accederet: & per consecutionem,ne lethalis offensa admitteretur.

32 Decimo octauo infertur, non incurri excommunicationem reseruatam Papæ omni casu, in quo virtute horum duorum cap. excommunicatio incurritur. Non enim in casibus, quibus ob aliam causam, quam delationis hic prohibitorum, incurritur, vt cum gloss.fin.dicemus. Quæ est quotidiana, & consolantissima conclusio.

33 Decimonono transfugas, qui cum suis armis ex exercitu Christianorum ad Sarracenicum trãseunt, incidere in hunc canonem.

Vigesimo infertur, decis. illarũ quæstionum quotidianarum,scilicet,an qui Sarracenis speculam, arcem, vel oppidum munitum armis tradit, vel traditionem consulit, vel iuuat ad illud, incidat in hunc canonem? Et quid de illo, qui perdidit arma, ita vt perditio illa fuerit causa, vt ad Sarracenos ea venirent,cum arma non nisi turpiter perdantur.l.2. ff. de

34 capti.Et quid de his,qui flagrante prælio dedunt,vel relictis armis fugiunt? Et quid de captis,& victis,qui se cum suis armis, ne occiderentur, dederunt Sarracenis:Respondendum enim est,incidere in censuras, virtute specialis,vel generalis prohibitionis, eos omnes,qui hæc faciendo lethaliter peccarunt, nisi mortis, captiuitatis, vel cruciatus ad id iustus eos excusset:iuxta supra dicta, & dicenda in d.cap.significauit. infra eodem.

Vigesimoprimo recte nos respondisse, quòd non incidit in hanc censuram ille nobilitatis Lusitanæ adolescens, qui cum sibi Sarracenum transfodienti lancea decidisset è manu dextera, brachio sagitta transfixo,debilitata,nec posset eam, nisi descenderet ab equo,recuperare, neque sine periculo mortis posset ab eo descendere, propter inimicos Sarracenos instantes,eam reliquit.

Nonum notab. quòd plus peccant Christiani iuuando Sarracenos, quam illi faciendo, & quare, &c.

SVMMARIVM.

1 *Christianus Sarraceno iuuans plus peccat quã ipsi, & quare.*
2 *Consentiens quando plus, & quando minus peccat.*
3 *Excommunicatus est qui iuuat quandoque, licet non qui facit, & an semper,num.4.*

1 NOno Principaliter noto illa verba: pares,aut superiores,ad hoc,quod nõ solum tantum, sed etiam plus peccant Christiani, qui arma Sarracenis subministrant, quam ipsi Sarraceni, qui Christianos impugnant.
2 Contra quod facit primo resolutio glos. 1. cap.1. de offic.deleg.quatenus per illos versic.

Consensus, spernit, suadet, iuuat, atque tuetur.
Hic minus, hicque minus hic æqualiter, hic plus.

Resoluere videtur, omnem quidem consentientem peccanti peccare:sed eum, qui consentit negligendo impedire peccatum,& eum, qui consentit suadendo, vt committat, minus peccare, quam qui facit: cum autem,qui consentit iuuando,tãtumdem, cum vero, qui tuendo id, quod factum est, non esse peccatum plus: at qui Christianus Sarraceno subministrat arma solum videtur cõsentire, præstando opem: quod 3
ad summum reducitur ad suasionẽ, vel adiutorium, & non ad tuitionem iustitiæ belli eorũ contra Christianos: ergo non peccant plus.

Secundo facit,quod licet regulariter,qui iuuat delinquentem in ipso actu delinquendi,æque peccet,ac qui illud facit: non tamen qui per actum remotum eum iuuat:& ideo neque est tantũ puniendus, quantum qui facit,neque quantum qui per actum propinquum iuuat. secundum Bald. in l.1. C. ad l.Iul.pecul. communiter receptum.

Tertio facit,quod Christianus comitans,& iuuans Sarracenos bellantes contra Christianos, non videtur,plus peccare,quam ipsi:at is magis videtur delinquere, quàm Christianus vnum, aut alterum ensem illis vendens:ergo is non videbitur plus peccare, immo neque tantum,quantum ipsi. Sed responderi potest ad primum,resolutionem quidem illius gloss. veram esse, quãdo cætera sunt patia:non autem quando disparia,puta,cum,vt ait. Barr. communiter receptus in l.is,qui opem,nu.5. ff. de furt. aliæ qualitates, propter quas augetur delictum, inueniuntur plus in iuuante,quam in faciente: Verbi gratia,Petrus filius Martini iuuat Ioannem, vt patrem suum Martinum occidat:certum est, Petrum adiutorem plus peccare, plusque puniendum esse, quam Ioannem occidentem.Quoniam hic solum homicidium committit,& in solam legem Cornel.de Sicar.incidit:ille vero Petrus patricidium admittit, & pœna patricidij est puniendus,vt ex prædicta doctrina Bartol. in d.l. is, qui opẽ.ff.de furt.expresse infert Salicet.in l.1.C. de rapt. virg.col.fin. versic. Quæro è contra.Et ita contingit in proposito: quoniam in Christiano iuuante Sarracenum in bello contra Christianos inuenitur qualitas Christianismi, quæ eius delictum plurimum aggrauat:efficit enim, vt dicatur pugnare contra suum caput,quod est Christus,ad Eph.1.& tradit S.Thom. 3.part.q.8. art.1. & contra suam matrem, quæ est Ecclesia.cap.fin.de for. comp. cap.1.12. d. & contra fratres membra ciusdẽ corporis,cuius est ipse.1. ad Cor. 12.& cap. singula. 89.dist. Ad secundum nego Christianum, qui Sarracenum iuuat,contra Christianum in ipso bello, non peccare plus,quam ipsum Sarracenum, ob rationem proxime dictam. 4

Ex quibus infertur primo,frequenter contingere, vt is, qui iuuat, incidat in excommunicationem, in quam non incidit is qui iuuatur. In casu enim huius cap.Christianus adiuuans Sarracenos, deferendo eis arma,quibus Christianos impugnent, excommunicatur: cum tamen ipse Sarracenus non excommunicetur.Is item,qui scit Petrum esse clericum, & Ioannem id ignorantem adiuuat, quo Petrum percutiat, incidit in excommunicationem, quam Ioannes non incurrit, & aliis mille casibus. quod plurimum est omnibus, præsertim confessariis, & consultoribus attendendum.

Ex quo secundo inferri videri potest alicui, quòd quibus casibus faciens incurrit excõmunicationem, eisdem quoque consentiens eandẽ incurrat. Quæ est quæstio: quam hic nos determinaturos nuper promisimus,cum quasdam declarationes Manuali Confessariorum,libro perutili adiiceremus. quam tamen,

ne nimium crescat hæc relectio, ad cap. significauit. infra eod.mittimus.quamque postea in præfato Manuali Latinitate donato resoluimus,sub cap.27.n.51.

Decimum notabile, quod subministrans necessaria Sarracenis ad impugnandos Christianos incidit in hoc cap. & quæ sunt illa,cũ vna,et viginti illationibus.

SVMMARIVM.

1 *Necessaria ad impugnandos Christianos subministrans Sarracenis excommunicatur, & quæ sunt illa, secundum multos,num.3. & quæ secundum auctorem,num.4. & probantur.nu.11.confutantur contraria.nu.12.*
2 *Necessarium tripliciter iurisperitis sumi.*
5 *Bellum,& prælium,vt differunt.*
6 *Animus vere malus qui, & qui æquipollenter,& quod est triplex.num.10.*
7 *Scire, & scire debere paria.*
8 *Actus expresse factus ob aliquem finem, vel tendens in illum,& lata culpa non consideratum, pares, & quid est actum redire in suam formam.nu.9.*
13 *Intellectus cap. quod olim. infra eodem.*
14 *Ratio necessario concludens lex est, nec refert, an sit immediata, vel non dummodo concludat.num.15.*
16 *Prohibita hic duplicia, generaliter & specialiter, & definiuntur.nu.17.& numerantur.nu.18.& quare diuersè prohibita.nu.24.& in quo differunt,nu.26.*
19 *Intellectus cap. Ita quorundam,& cap.ad liberandam.& in quo conueniunt, & differunt inter se: & in quo ab Extrauag. Multa.nu.20. & in quo Extrauag. Copiosus ab illa.nu.21. & in quo illa prosuit.nu.22. & in quo clausula processus Cœnæ Domini ab omnibus.nu.23.*
25 *Prohibita quæ præsumũtur mala mente facta,& quæ nõ.*
27 *Præsumptionem,quod mala mente sint delata illa,aut illa, vel non,non esse iuris,& de iure,quæ definitur.nu.28.*
29 *Ferrum deferre Sarracenis sponte quando non malum.*
30 *Prohibita alia simpliciter, alia secundum locum, alia secundum tempus: & non omnia specialiter prohibita esse simpliciter. nu.32. & tantum prohibita simpliciter appellari prohibita.nu.33.*
31 *Extrauag. olim. cur creditur esse.*
34 *Tale secundum quid,non sit simpliciter tale.*
35 *Generis appellatio species omnes propriè continet.*
36 *Prohibitorum diuisio non est analoga. Cur ergo tantum prohibita simpliciter talia:num.37.*
38 *Excommunicationem bullæ Cœnæ non incurrit, qui alias merces,quam bellicas Sarracenis defert,nisi mala mẽte. nu.40.neque vendentes galeas,vel naues.nu.41.*
39 *Intellectus nouus clausulæ bullæ Cœnæ.*
42 *Excommunicatus est deferens arma Sarracenis habentibus satis eorum:& tradens arcem,turrim,speculam,& quamuis aliam fabricam malo animo. nu.43. & tradens cõmeatum,& ad illum pertinẽtia,vt talia.nu.44.*
45 *Et qui calcem, & lapides quando.*
46 *Ægyptus,& aliæ terræ Sultani, & Turcæ hodie quoad hoc exæquatæ.*

1 DEcimo Principaliter noto illa verba:ad *impugnandos*, &c. ad illam partem summæ nostræ, scilicet, quod subministrantes Sarracenis, necessaria ad impugnandos Christianos incidũt in hunc canonem.Contra quod facit, quod per hoc videtur cap. hoc partim nimium contrahi,partim nimium extendi.Contrahi quidem nimium, quatenus significat, non esse prohibitam subministrationem prædictorum,cum ea Sarracenis, non sunt necessaria.Nimium autem extendi, quatenus significat, hanc prohibitionem extendi, ad omnia,quæ bello gerendo sunt necessaria, & per consecutionem ad commeatum, & ad omnia pertinentia ad illum,scilicet frumẽtum,hordeum,carnes, lignamina,& id genus alia, quæ ad belli commeatum sunt necessaria: quod tamen falsum esse, asserere videtur communis.

Ad hanc difficultatem dico primum, nos plurimum super hoc fluctuasse, & considerasse in primis, quòd neque hic neque alibi satis exacte nostra sententia,traditum est, quæ sint ea,quæ hoc caput prohibet. Secundo cõsiderasse,quod necessarium ad ali- 2
quid faciendum tripliciter iurisperitis dicitur.Primo quidem id, sine quo id fieri non potest:qualis est hæredis institutio respectu testamenti. §. ante. Instit. de legat.& l.fin. ff. de iure codicil. Qualis item est certa pars bonorum alicuius, sine qua ipse viuere non potest.quod S.Thom.in 2.2.q.32.art.6.receptus ab vtroque Cardi. in cap. non satis.86. dist.appellat necessarium vitæ. Secundo modo id dicitur necessarium ad aliquid faciendum, sine quo res quidem fieri potest, sed non vt oporter,qualis est institutio posthumorũ, secundum Gal.consilium respectu testamenti. l. Gallus. ff. de lib. & posthu. adiuncta gloss. 3. & doctrina Bartol. Bald.Pau. Alexand.& Iaso. ibidem. qualis est item ea pars bonorum alicuius, sine qua viuere quidem potest:sed non decenter. quòd S. Tho.& vterq; Cardi.vbi supra appellant,necessarium status. Tertio modo id,quod vtile est,& conueniens.l.1.solut.matr. adiuncta glos.probata per Bart.quæ verbum,necessarium,exponit per vtile,& l.1.ff.de offic. præfect. prætor.adiuncta gloss. quæ verbum necesse exponit per vtile.& cap.necessaria 12.quæst.1. adiuncta gl. quæ illud verb. necessaria, exponit per vtilis, & honesta. Quibus tribus modis arbitramur capi verbũ necessaria,in hoc cap. & summa nostra noua positum. & ita comprehendere non solum illa, sine quibus Sarraceni non possent contra Christianos præliari: sed etiã 3
ea,sine quibus nõ possent commode id facere: immo & ea,quæ ad id eis sunt,aut possunt esse vtilia.Tertio consideramus, quatuor partes omnium diligentissime hoc tractasse, scilicet Ang. in verb. Excommunicatio.5.casu.21.§.4.Et Tho. de Vio illis satis consentientem in eod. verb. cas. 20. & Syluest. in verb. Excommunicatio.7. casu.21.colum.2.& iterum,col.3.& Ioan.Tabiensin verbo,Excõmunicatio.6.§.4. Quorum duo posteriores sentiunt omnia illa,& sola,quæ directe,vel indirecte pertinent ad bellũ, esse hic prohibita. Angel.autem sentit,prohibita esse hic omnẽ, & solam delationem omnium,quibus possunt Christiani impugnari:vel ipsi infideles,ne impugnentur à Christianis,muniri. Quorũ tamen resolutio non videtur sufficiens:primo quidem, quia hic non solum delatio necessariorum,vt Angel.ait,sed etiam subministratio,quæ longè latius patet,vt prædictum est, in 7.notab. prohibetur. Deinde, quòd non omnia,quæ immediate ad bellum pertinent,hic prohibentur, vt Syluester,& Tabiens.aiunt. Frumentum enim, hordeum,& alia,quæ ad commeatum exercitus,vel præsidij pertinent,hic nõ prohibentur, secundum eosdẽ:

Universidad de Deusto
Biblioteca

& tamen immediate pertinent ad bellum: adeo quod etiã pecunia dicatur neruus belli à Veget. de re milit.
Postremo, quod multa hic prohibentur, quæ immediate non pertinent ad bellum. Ferrum enim infectũ, robora vasta, abietes altæ fabricandis nauibus aptæ, antequã dolentur, non pertinẽt immediate ad bellũ,
4 neq; prælium, quorũ delatio hic expresse prohibetur.

Quarto dicimus in prælectione quadam, & cum hanc relectionẽ pronunciaremus, paulo exactius nos ista necessaria definisse, partim sequuti Hostien. à nemine relatum in princ. cap. quod olim. infra eod. quatenus sentit hic prohiberi ea, quæ suapte natura sunt ad bellum apta. Sed quia postea succurrerunt fundamenta, quibus ea definitio subuertebatur, aliã magna intentione animi scripsimus: quam tamen, quia etiam subæratam esse vidimus hodie beati Bartholomæi, cui dies hic sacer est, vt putamus nobis beneficio (licet de me male merito) omissis omnibus illis resoluimus: quod necessaria, de quibus hic, definiri possunt, esse vtilia immediate, vel mediate ad præliũ, vel bellũ specialiter prohibita deferri Sarracenis, vel malo animo iuuandi eos contra Christianos expresso vel tacito, siue æquipollenti subministrata. Diximus: vtilia, pro genere, vt includeremus necessaria triũ graduũ, de quibus supra, nu. 2. Diximus, ad prælium, vel bellum:
5 quia secũdum Vallam lib. 4. bellum latius patet, quã prælium, prælium enim est certamẽ ipsum armorum, quod vulgus appellat, batalla: bellum autem totum tẽpus, quo milites in militia degunt expectãtes prælium, quod vulgus appellat, guerra. Et ad bellũ multa immediate sunt necessaria, quæ nõ sunt ad prælium. Diximus item, bellum, vel prælium generatim: quia non refert, an ipsi nos impetant bello, an à nobis impetiti sese defendãt, secundũ omnes. Diximus immediatè, vel mediatè, ad includenda arma, equos, commeatum, & alia, quibus immediate bellantes, & præliantes vtuntur in prælio, & bello: & ad includẽdum ferrum, ligna, sulphur, & alia, quibus in aliã formam mutatis, in eisdẽ vtuntur. Addidimus specialiter prohibita, ad includendũ arma, ferrum, & lignamina galearum. Addidimus autẽ, vel subministrata malo animo, & c. ad excludendũ, ea quæ sine vllo malo animo subministrãtur. Adiecimus tamen, vero, propter animum siue expresse, ac formaliter malum. Adiecimus, tacite, vel æquipollenti, propter animum malum, nõ formaliter, sed tacite vel æquipollẽter: quia de æquipollẽtibus idem est iudicium l. fin. ff. mandat. cap. dudum. 2. de electio. & mens vera, siue formalis, & æquipollens, siue virtualis exequantur, vt intentio formalis dicendi officium diuinũ, vel consecrandi, vel absoluendi, & intentio virtualis eadẽ faciendi, iuxta ea, quę late tradidimus in Enchiridio de orat. siue repet. cap. quando. de consecrat. dist. 1. notab. 13. nu. 12. & sequenti, & notab. 20. nu. 41. facit. cap. gratum. de offic.
6 deleg. l. pro hæred. ff. de adquir. hæred. regul. qui tacet. lib. 6. Animum vere malũ appello animum, quo quis verè, & expresè eo fine aliqua subministrat Sarracenis, vt ea sint eis vsui ad prælium, bellumve cõtra Christianos: tacitum vero vel virtualem seu æquipollentem eum, quo quis verè quidem, & expresse non subministrat in hunc malum finem: sed in alium forte bonũ, sed virtualiter, siue æquipollenter sic: vt cum quis subministrat Sarracenis aliqua ob lucrũ, quo se, suamque familiam honeste sustẽtet, & nullatenus, vt eos adiuuet. Attamen attentis omnibus loci, tẽporis, rei, personarum, & aliis circunstãtiis, putat, quod ipsi rebus per eũ subministratis tunc, vel aliquando vtentur in bello cõtra Christianos, aut certe si non putat, putare tamen debet, quæ paria, & æquipollentia sunt l. quod te mihi. ff. si certum petat. vbi Iaf. l. qui eum alio. ff. de reg. iur. vbi glos. memorabilis, licet illius nõ meminerit ibi Decius, qui alia in hoc faciẽtia docet. is enim, etsi non vere, certe, virtualiter, & æquipollenter ad bellandum necessaria subministrat. Nam paria sunt, vt quis faciat aliquid in aliquem finẽ, aut quòd 8
faciat in alium: sed videat, vel videre debeat, & lata culpa videre desinat suum opus tendere in illũ. Tunc enim, vt sæpe loquitur Thom. à Vio, actus redit in 9
naturã suæ formæ, hoc est, perinde est malus, ac si ob finem illum malum fieret: vt cum quis detrahit sine animo lædendi famã proximi forte ex loquacitate, venialiter tantum peccat: quia non nisi materialiter detrahit, nisi videat, vel videre debeat, quòd notabiliter lædatur fama proximi ex ea materiali detractione. Quia tunc redit actus in naturam suæ formæ, dum curat eum faciens, à tanta proximi læsione cauere, vt in verb. Detractio. dixit ille, & eruitur ex diuo Tho. 2. 2. quæst. 73. art. 2. & probatur per princ. 83. d. & cap. pasce. 86. d. & cap. quantæ. de senten. excommuni. Et latius tradidimus nos in repe. cap. inter verba. 11. q. 3. concl. 6. in definitione detractionis, & duobus corol. sequentibus. Neque putes nos animum æquipollentem, intelligere malum præsumptum, quia hos longe 10
inter se differre monstrabimus in corol. 13. & ita triplex potest esse huiusmodi animus malus, scilicet verus, præsumptus, & æquipollẽs. Sicut in simili triplex dolus colligitur ex Bartol. communiter recepto in l. quod Nerua. ff. depos. scilicet dolus verus, qui latissima culpa est, secũdum eundem ibidem. nu. 11. dolus præsumptus, qui est latior culpa, secundum eundem ibidem. nu. 14. & dolus æquipollenter, quia lata culpa dolo æquatur, secundum eundem ibidem. nu. 20. Et ita est æquipollẽter dolus, & regulariter idem de eo, ac dolo iudicatur. vt ibidem, & in locis per postillas eius citatis habetur.

Ex hac definitione inferimus, primo quod per illa verba, necessaria ad impugnandos Christianos, intel- 11
ligũtur omnia specialiter iure prohibita, ne deferantur Sarracenis: & omnia, quæ mediate, vel immediate sunt vtilia ad bellum, ea mẽte delata, vt sint eis vtilia in bello cõtra Christianos gerendo. Quod probatur primo, per hoc cap. in verbis, ex quibus hoc notab. colligitur, scilicet: *Dum ad impugnãdos Christianos arma, & necessaria subministrant.* Per quæ satis aperte Concilium includit omnia vtilia Sarracenis ad impugnandos Christianos, hoc fine vero, vel æquipollenti subministrata. Quoniam omnia illa sunt vtilia ad impugnandos Christianos, vt palam est: ergo, & necessaria: per secundum dictum supra eod.

Deinde ponderamus versicul. Tales. qui excommunicare videtur omnes, de quibus antea est loquutus: at antea loquutus fuit de deferentibus arma, ferrum, & lignamina galearum, & de subministrantibus naues, &c. ergo omnes illos videbitur excõmunicare.

Tertio facit, quod cõtra legem diuinã, naturalem contentam in 1. 4. & 5. præceptis Decalogi facit, qui Christianus Sarracenos iniustè bellantes cõtra Christianos adiuuat, vt probatum fuit in 1. notab. nu. 9. at quicunque vtilia bello gerendo subministrat Sarracenis ea mente, vt sint eis vtilia contra Christianos, adiuuat eos, iniustè bellantes contra nos: ergo quicunque talis, contra prædicta præcepta naturalia peccat: & per consecutionem contra hoc cap. quod illa tacite siue virtualiter includit.

Quarto probatur per cap. ad liberandam. infra eod. quod posteaquam excommunicauit deferentes Sarracenis arma, ferrum, & lignamina galearum, & vendentes eis galeas, vel naues, & gubernãtes eas, subdit illam clausulam generalem: *Vel qui machinas, vel quibuslibet aliis, aliquod eis impendentes consilium, vel auxilium in dispendium terræ sanctæ*: per quã includit omnia, quibus auxilium, vel consilium datur Sarracenis contra Christianos: ergo & omnia sub nostra definitione contenta.

Quinto, quod in hoc cap. nulla est prohibitio expressa, & ita videtur ius antiquum continere quoad prohibitionem: licet quoad pœnã contineat nouum: secundum dicta in 1. notab. antiquum autem tãgitur in ratione, quam tangit tex. Quare male faciunt, qui arma, ferrum, & ligna deferunt Sarracenis, scilicet, quòd cum sint Christiani, inimicos Christianismi contra Christianos iuuant: & ius antiquum hac ratione tacitum omnia, in quæ definitio prædicta se extendit, continet.

Sexto & irrefragabiliter probat cap. significauit. infra eod. quatenus præsupponit, vetitum fuisse ante illud cap. ne quis durante bello Sarracenis vllas merces etiã ad bellũ ineptas deferat, etiamsi vadat ad eos ad captiuos Christianos redimendos, exceptis his, quæ ad articulum redemptionis sunt necessaria: at per nullum aliud ius, quam hoc id fuit tunc prohibitum: quia nondũ emanarat cap. ad liberandã. in Concilio Generali, cui præfuit Innoc. iij. secũdus à Clem. iij. auctore illius cap. significauit: ergo per hoc cap. fuit prohibitum. quod glos. 1. in princip. clare id ibi sensit. Quod tamen dici nequit, nisi dicamus hic esse saltem tacitè prohibita omnia, quibus iuuantur Sarraceni in bellis contra Christianos, quatenus sunt talia: quod est nostrum propositum.

Septimo facit, quod nisi hunc intellectum teneamus, verbum prohibita positum in clausula bullæ Cœnæ Domini, superfluere videbitur, vt in coroll. 16. dicemus.

12 Contra tamen hanc conclusionẽ facit primo cap. quod olim. infra eod. quatenus probat, quod saltem tẽpore pacis licet Christianis ea deferre Sarracems. Secundo extrauag. 1. de Iudæis inter communes: & etiam extrauag. 1. eiusdem tit. Ioan. xxij. per locum ab speciali: quatenus prohibentes speciatim delationem victualiũ in certa loca, & certo tempore, permittere videntur quoad alia loca, & tempora. Tertio quod nemo scribentium hic dixit, quod omnium ad bellũ necessariorũ subministratio hic prohibeatur: immo Panor. in 2. not. expresse ait, hic poni pœnam triplicẽ contra deferentes arma, ferrũ, & lignamina Sarracenis sine vlla mentione de aliis necessariis: quod ipsum antea fecit Anton. in 3. notab. Quarto quod versiculus: Tales. huius cap. continens pœnas tantum ad deferentes prædicta, & gubernantes naues Sarracenorũ piraticas referri videtur. Quinto quod versiculus: Dum ad impugnãdos, &c. cui nititur hæc resolutio, & nostrum summarium non continet prohibitionẽ, vt palam est, nec rationem prohibitionis: sed solam rationem rationis, cur sit malum id, contra quod pœna hic inducitur.

Per has rationes posset qui vellet sustinere id quod communis sentire videtur, scilicet, quòd hic solum prohibeatur delatio armorum, ferri, & lignorum, nauium, & gubernatio galearũ, & nauium piraticarum Sarracenorũ, & nihil aliud: & quod cap. ad liberandam. infra eod. addit prohibitionem venditionis galearum, & nauium, & impensionem consilij, & auxilij in dispendium terræ sanctæ. quod nos quoque dixissemus, nisi rationes pro nostro nouo intellectu, & noua summa supra proxime tactę ad id nos vrsissent: & nisi etiam secundum vtrumq; modum intelligendi oporteret dicere, omnes, qui cõtenta in definitione prædicta faciunt, esse excommunicatos, vel per hoc cap. vel per illud, vel per vtrumque: & nisi magis expedita, & absoluta esset doctrina, quæ hoc modo colligitur: & nisi facile posset ad argumẽta prædicta, quę nouẽnos cõtra nos formauimus respondere. Ad 13
primum quidem, concedendo probari per cap. quod olim. infra eo. quod alia, quam speciatim iure prohibita, licet vendere, & deferre Sarracenis tẽpore pacis, ad alium finem, quam bellandi contra Christianos. Cui nostra definitio, & eius declarario non contradicit, nõ tamen ad hunc finem. quod nostra definitio probat, & dictum cap. quod olim. nõ reprobat. Ad secundum concedo, delationem victualium ad Sarracenos alio fine, quam iuuandi eos cõtra Christianos non esse prohibitã: sed fine iuuandi eos cõtra Christianos sic, nec nostra definitio aliud habet. Ad tertiũ concedo, neminem scribentium hęc ita, sicut nos explanasse, & resoluisse. Cõcedo etiam, quod Anton. & Panor. dixerunt, illa, quæ in argumento adducuntur: sed nego illa esse contraria nostræ resolutioni. nego item, illos negaturos fuisse, excõmunicatos. per hoc cap. vel cap. ad liberandam. infra eod. quos ex nostra definitione concludemus esse excommunicatos. immo nego vllum doctum negaturum esse verum id, quod nos contendimus per hoc cap. probari, licet forte censeat, id totum non probari per hoc solum: sed per hoc, & alia cap. Ad quartum respondeo, versiculum: Tales. referri ad facientes omnia præcedentia: & ita ad omnes subministrantes necessaria cõtra Christianos, & ad alia speciatim prohibita. Ad quintum respondeo, nihil expresse prohiberi per hunc tex. vt in notab. 1. est dictum: sed solum tacitè, quatenus habet, quædã esse malefacta, & tangit rationem, cur illa sint malefacta, & rationem non qualem qualem, sed iuris naturalis: & non probabiliter tantum concludentem, sed necessario: & ita constituentem 14
ius naturale, iuxta ea, quæ late dicimus in reper. cap. ad hæc. de præbend. Et nego, quòd hic agatur de extendenda expressa prohibitione per rationem: sed de coniecturanda prohibitione tacita textus per rationem, quam oportet dicere tam esse extensam, quàm 15
lata est ipsa ratio, ex qua colligitur ipsa. Nec refert, an sit immediata ratio conclusionis, an mediata, modo necessario cõcludat, vt ex his, quæ non indiligenter, neque triuialiter diximus in cap. 2. de præbend. super ratione cap. statutum. de electio. lib. 6. colligi potest.

Secundo infertur, sola illa generaliter in hoc cap. 16
& cap. ad liberandam. infra eod. esse prohibita subministrari Sarracenis, sub cẽsuris, & pœnis in eis contentis, quæ malo animo vero, vel æquipollent iuuandi eos cõtra Christianos in bello deferuntur. An autem is animus in speciatim prohibitis requiratur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

cum gloss. 2. tangemus: & in d. cap. ad liberandam. attingemus.

17 Tertio infertur, prohibita ministrari Sarracenis, diuidi in prohibita speciatim, & in prohibita generatim. Speciatim prohibita definiri possunt, quæ nominibus suis specialibus expressis prohibentur, quorum de numero sunt quatuor, quæ hoc cap. prohibet, scilicet delatio armorum, delatio ferri, & delatio lignorum, & gubernatio galearum, & nauium piraticarum Sarracenorum. Quintum, quod addit. cap. ad liberandam, infra eod. scilicet venditio galearum, & nauium. Sextũ, quod addit extrauag. multa. de Iudæ. est delatio, missio, vel portatio equorum, victualium, & aliorum quorumeunq; mercimoniorum in Alexandriam, vel alia loca terræ Aegypti. Septimum,
18 quod etiam ead. extrauag. addit, est extractio vetitorum, vel permissio extractionis vetitorum, vel permissio extractionis è portubus, vt illò deferantur. Verba d. extrauag. hæc sunt. *Statuimus, vt nullus arma, equos, ferrum, lignamina, victualia, & alia quæcunque mercimonia in Alexandriam, vel alia loca Sarracenorum terræ Aegypti deferre, mittere, vel portare, seu de portubus eorum, vt eisdem deferantur extrahere, vel extrahi permittere: aut eis alias auxilium, vel fauorẽ præstare, quoquomodo præsumat.* Quod ipsum etiam esse prohibitum quoad omnes terras Sultani antea per Nic. iiij. & eius constitutionem fuisse innouatam per Bonif. viij. concedunt Syl. & Ioan. Tab. vt in coroll. 8. tangemus. Octauum delatio equotũ ad Sarracenos, Turcas, vel alios quoslibet Christiani nominis inimicos: quod solus processus Cœnæ Domini habet. Processus inquã antiquus. Nam nouissimus Sanctissimi D. Gregorij xiij. speciatim prohibet etiam deferri filum ferri, stamnum, chalybem omnia alia metallorum genera atque bellica instrumenta, canapem, funes, tam ex ipso canape quam ex quacunq; alia materia, & ipsam materiam. Et ne quis per se vel alium, seu alios de rebus Christianæ reipub. statum concernentibus in Christianorum perniciem & damnũ, ipsos Turcas & Christianę religionis inimicos certiores faciat. Generaliter vero prohibita sunt, quæ verbis genericis, & quasi transcendentibus prohibentur. Quorum vnum ponitur hic, scilicet subministratio necessariorum ad impugnandos Christianos, quatenus sunt talia, hoc est, ad hunc finem, vt per ea impugnentur Christiani. Secundum est, quarumcunq; mercium delatio ad Sarracenos durante bello. cap. quod olim. inf. eod. Tertium, auxilij, & cõsilij cuiuscunque præstatio in perniciem terræ sanctæ. cap. ad liberandam. inf. eodem Quartum auxilij, vel fauoris præstatio quocunque modo Sarracens Aegypti. d. extrauag. multa. Quintum delatio prohibitorũ: quod habet clausula processus Cœnæ Dñi transcripta in primo not. ab. nu. 5.

Quarto infertur, quod quasi quidquid, & quoquomodo prohibet hoc cap. prohibet etiam cap. ad liberandam. infr. eod. & è contrario. Nam cap. hoc pro-
19 20 hibet speciatim quatuor, quæ supra collegi, quę eadẽ ferè ad verb. prohibet. d. cap. ad liberandam. Prohibet præterea cap. hoc generaliter subministrationem necessariorum ad impugnandos Christianos, quatenus eiusmodi sunt, hoc est, ea mente formali, aut virtuali, vt eis impugnent Christianos: quod ipsum etiam facit illud. cap. ad liberandam, licet aliis verbis, eis scilicet, quibus excommunicat omnes, qui machinis, vel quibuscunque aliis auxilium, vel consilium in perniciem terræ sanctæ impenderint. Sub his enim continentur omnes, qui necessaria ad impugnandos Christianos, subministrant, cum omnes eos auxilium, vel consilium in id præstare palam sit. & in d. cap. ad liberandam, monstrabimus paria esse, auxiliari in perniciem terræ sanctæ, vel contra Christianos, quatenus Christiani sunt. Et ita quasi, quidquid & quomodocũque prohibet hoc cap. prohibet & illud. Diximus, quasi: eo quod, iuxta dicenda in 11. notab. gubernatio galearum non piraticarum speciatim prohibetur hic, & non ibi. Et è contrario ibi prohibetur specialiter venditio nauium, & galearum, & non hic: licet vtrumque prohibeatur hic, & ibi generaliter, quando fit mala mente vera, vel æquipollenti, per prædicta in 4. dicto.

Quinto infertur, quòd quidquid, & quocunque modo prohibent hoc & illud cap. ad liberãdam, prohibet etiam extrauag. illa, multa. de Iudę. Clem. v. Sed alio modo. Nam hæc duo cap. omnia, quæ prohibẽt quoad omnem locum, & tempus prohibent: illa vero extrauag. solũ quoad Alexandriã, & terras Aegypti. Item illa multo plura speciatim prohibet, quæ non prohibent hæc duo cap. etenim prohibẽt speciatim equos, & victualia, & quascunque merces alias vllo tempore ad illas terras deferri, quæ speciatim per hęc capitula non prohibentur. De extrauag. vero copiosus. Ioannes xxij. de Iudæ. non est consiliũ, vane quidquam commentari, saluo eo, quod in coroll. sequenti infero: tum, quia illa prohibebat eadem per triennium, quoad regnum Granatæ, quæ d. extrau. multa. quoad regnũ Aegypti, tũ quod (gratia superis) regnũ Granatæ pridẽ per Catholicos reges Castellano, eidemq; Christiano imperio iampridẽ subiectum est.

Sexto infertur, non absre gloss. illius Extrauag. copiosus. verb. infra triennium, miratam fuisse, cur ea, quæ per alia iura prohibita erant, sine tẽporis præfinitione, per illam extrau. fuerunt cum ea prohibita tantum ad triennium? Sed quidquid illa gloss. dicat, responderi potest, quod licet censuras huius cap. & cap. ad liberandam. infra eod. incurrisset is, qui intra illud triennium ad regnũ Granatæ prohibita hic attulisset: non tamen censuras extrauag. multa. quæ reseruatæ sunt Papę, cum tamen censuræ horũ capp. nõ sint, vt postea dicã, & ita ob eam reseruationẽ fuit vtilis, & formidabilior illa extrau. quã hęc duo capp.

Septimo infertur, aliquid specialiter esse prohibitum in d. cap. ad liberandam. quod non est speciatim prohibitum in hoc cap. neque in clausula processus Cœnæ Domini, scilicet venditio galearum, & nauiũ. aliquid item in his duobus capp. esse specialiter prohibitum, quod in illa clausula non prohibetur, scilicet, gubernatio, & regimen galearum, & nauium: & aliquid ibi specialiter esse prohibitum, quod neutro horum capitulorum specialiter prohibetur, scilicet delatio equorum. Multa item generaliter prohiberi per hæc cap. quæ per illam clausulam etiam generaliter nõ prohibentur, omnes scilicet subministrationes aliæ à delatione, quæ sola ibi prohibetur, quæ maximi effectus esse cum gloss. fin. dicam.

Octauo infertur merito nouè dubitari posse, cur alia speciatim prohibentur, & alia tãtum generatim, cum omnia hęc cum male fiunt, non solum sint contraria legibus positiuis humanis: sed etiam naturalibus diuinis, vt in primo not. dictum extitit. Ad quam nouam dubitationem, & quæ mihi videtur caput,

& fons soluendi alias plurimas: & vnde penitissimum modum intelligendi hunc text. hauriamus, dico, duas esse causas, quarũ posterior ex priore nascitur. Prior est, quod vt plurimum, speciatim prohibita aptiora sunt ad iuuandum, & maius, & patentius bellicum auxilium præstant Sarracenis ad nos offendendũ, vel se à nobis defendendum: quam alia generatim prohibita. taliáque sunt, quod nunquam, aut quam rarissimè deferri possunt ad Sarracenos, absque mente, & intentione formali, vel virtuali iuuandi eos, vt nos impetant, vel à nobis impetiti defendantur, attenta vicinitate imperiorum, regnorum, & vrbium eorum, & Christianorum: & attentis bellandi, quas habemus innumeras, causis, attẽto irreconciliabili, quo in nos sunt, odio, & religionis tanta diuersitate, quanta est inter lucem, & tenebras. Quis enim Christianus sciẽs hæc, quæ explorata, & nota sunt omnibus, potest deferre illis arma, ferrum, lignamina galearum, vel vendere galeas, vel naues, quin formaliter, vel virtualiter velit eis contra nos fauere? Posterior causa, quæ ex prædicta priore nascitur, est, quòd speciatim prohibita videntur habere innatam præsumptionem malæ mentis, saltem virtualis ipso iure, sine alia probatione: eo quod tam apta sunt ad tam magnum auxilium bellicum Sarracenis præstandum, quod præstans ea, vel scit, vel debet scire, præstare se illis auxiliũ contra Christianos: & ideo vel expressam, vel virtualem, siue æquipollentem mentem adiuuandi eos contra nos habere videtur. Generatim autem prohibita regulariter non sunt tam apta ad auxilium bellicum tam parens, neque tam grande, vt palam est: & ideo qui ea defert non videtur virtualiter ad tam malum finem iuuandi eos deferre: sed potius ad alios. Sic culpa lata æquipollet dolo l. latæ culpæ. ff. de verbor. significat. non autem leuis, vel leuissima, vt ex prædictis locis Bartoli in dicta l. quod Nerua colligitur. Sic sponsalia cum copula præsumere faciunt mentem contrahendi matrimonium præsens: non autem, sine illa, etiam cum nisu ad illam cap. is qui. adiuncto cap. fin. sponsal. licet post Concilium Trident. copula præfata nihil quoad præsumendum matrimonium operetur, vt diximus in Manual. Confessar. cap. 25. num. 144.

25 Nono infertur, ex prædictis alia diuisio prohibitorum, scilicet, in prohibita, quæ ipso iure præsumuntur mala mente facta: qualia sunt omnia speciatim prohibita, & in prohibita, quæ nõ præsumuntur mala mente facta, nisi probentur, vel conijciantur aliunde tali mente facta: qualia sunt omnia generatim prohibita. Nam delatio armorum, ferri, & lignorum hic prohibita: venditio item galearum & nauium vetita in d. c. ad liberandam. delatio item equorum prohibita in processu Cœnę Domini, & alia duo in extrau. multa. supra relata, non solum censebuntur mala, & vetita, quando probabũtur ea mente facta, vt illis delatis impugnentur Christiani. Immo ipso facto præsumentur ea mente facta: & ideo mala, & prohibita, censuríque infecta: quod mitius est, quàm id, quod affirmat Innoc. & Hostiens. quos sequuntur Panorm. Anan. & Felyn. scilicet, quod prædictorum in hoc cap. speciatim vetitorum delatio, sine vlla tali mente mala, est mala, & censuris infecta. Quos in gloss. 2. limitabimus, & in d. c. significauit. cum opinione contraria conciliabimus. Delatio autem aliorum necessariorum ad impugnandum generaliter hic prohibita: impensio item auxilij, & consilij in d. cap. ad liberandam. generatim vetita: & alia eodem modo in extrauagant. multa. & dicto processit inhibita, non sunt mala, neque vetita, nisi cum formaliter, vel virtualiter fiunt ad adiuuandos Sarracenos contra Christianos. Neque præsumuntur mala, nisi probentur, vel ex circunstantiis conijciantur sic facta.

Decimo infertur, inter speciatim, & generatim 26
prohibita hoc distare, quod speciatim prohibita, non solum præsumuntur mala, & malo animo, malóque fine facta: sed verè fiunt malo animo, & fine saltem virtuali siue æquipollẽti, nisi aliqua particularis causa excuset, etiamsi verè bono fine fiant. Nam fieri potest, vt quis agat aliquid bono animo vero, sed malo æquipollenti, vt si quis ex alto tecto desiliat in pauimentum lapideum animo bono lætificandi spectantes, sine vllo vero se occidendi, vel debilitandi: huic certè animus verus bonus est, & non se occidendi: sed interpretatiuus, & æquipollens malus, & sese occidendi, vel debilitandi vel labefactandi. Quoniam in lata culpa est, non considerando id, quod omnes suæ conditionis homines considerassent. Quia igitur Ecclesia ob circunstantias in octauo corollar. consideratas, interpretatur per horum delationem tam patens auxilium Sarracenis contra Christianos præstari, vt qui præstat virtualiter id velit: etiam si formaliter contrarium voluerit is, qui non obstante Ecclesiæ interpretatione aliud facit, malo fine saltem virtuali id efficit. Generaliter autem prohibita non præsumuntur malo animo facta: neque verè sunt malo animo effecta, si verus malus animus abest, & desit virtualis, qui aliunde, quàm ob contrauentionem interpretationis iuris sit talis.

Vndecimo infertur, quòd nulla harum præsumptionum est iuris, & de iure. Primo quidem, quòd 27
contra præsumptionem iuris, & de iure nulla probatio regulariter admittitur, l. antiquæ. C. ad S. C. Velle. l. fin. C. ad S. C. Macedonia. l. fin. C. arbit. tut. l. à Diuo Pio. §. pignora. ff. de re iudic. cap. is qui. de sponsal. at contra huiusmodi præsumptiones admittitur probatio. Quis enim dicat eum Christianum, qui cum triremi, vel naui lignis, aut armis plena soluit Genua, vt Vlissiponem appellet, & vi ventorum aduersorum delatus est Alexandriam: ibique naui armis, & lignis spoliatus rediens in Italiam accusatur delationis armorum ad Sarracenos, non esse admittendum ad probandum, quod id ei inuito, & cum magno animi dolore, & fortunarum iactura contigisset, de eóque absoluendum? Quis item neget esse admittendam probationem contra eum, qui magnam frumenti copiam attulisse dicitur ad aliquos Sarracenos Africanos, & negat se illam attulisse ad hoc, vt esset comineatus iustus exercitui cõtra Chri- 28
stianos ducendo? Secundo, quia præsumptio iuris, & de iure est præsumptio legis de aliquo super eo tanquam sibi comperto statuentis, iuxta notata in dicto capit. is qui. & alibi sæpe. At neutra harum præsumptionum est huiusmodi. Nullibi enim cauetur vlla lege super aliqua illarum, tãquam super comperto quidquam statuere.

Duodecimo, ex proxime dictis infertur, aliud quod 29
etsi nouum, arbitramur tamen placiturum viris doctis, & lucem præbiturũ confessariis: nempe, eum non incurrere censuras huius cap. qui prohibita in eo speciatim, traderet Sarracenis cum iis loci, temporis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quantitatis, qualitatis, & finis circunſtantiis, quibus vir prudens pro comperto habere deberet, nullum vnquam ex eis fructum bellicum habiturum eum, cui traditur, neque vllum alium Sarracenum. Quia lex fundata in præſumptione, ſicut non ligat in foro exteriori, ſi non eſt præſumptio iuris, & de iure: & contraria veritas oſtendi poteſt. cap. ſuper hoc. de renunciat. l. cum de indebito. ff. de probatio. ita & minus ligat in foro conſcientiæ, & coram Deo, ſi veritas eſt illi contraria, iuxta cap. tua. de ſponſal. & annotata in cap. is, qui fidem. eod. tit. cum omnia nuda, & aperta ſint coram eo. cap. Deus omnipotens. 2. q. 1. at hæ prohibitiones ſpeciales fundatæ ſunt in præſumptione, vt præcedens corol. habet: ergo illa ceſſante, non ligant.

Ex quibus inferri poteſt ſolutio quæſtionis illius confeſſarij, cui pœnitens confeſſus fuit, ſe in finibus Æthiopię à bellis Chriſtianorum longè remotis tradidiſſe ferrum paruæ quantitatis Sarraceno, vt inde clauos fingi faceret ad ſtruendam domum, quam cœptam habebat. Quibus, & ingenio Sarracenis, ac debitis circunſtantiis attentis, quilibet prudens credidiſſet, & credere certo debuiſſet, eum non eſſe vſurum illo ferro ad arma fabricanda: ſed ad fingendos ex eo clauos domui perficiendæ neceſſarios. Confeſſario enim huiuſmodi, noſtra quidem ſententia, ſalua iuſtiore, reſponderi potuit, illum pœnitentem non incidiſſe in cenſuras huius cap. neque bullæ Cœnæ Domini: immo neque lethaliter peccaſſe, ſi aliud nõ interueniſſet. Quin, & me iudice, etiã in foro exteriori abſolueretur, ſi huiuſmodi circunſtantias probaret. Tametſi arbitror conſulendum eſſe pœnitentibus, vt ab his caueant, quæ etſi non ſint mala: ſunt tamen minus bona ſuis contrariis: & quæ in grandes ſcrupulos confeſſarios conijciunt: & grandibus periculis iudiciariis in tribunalibus, præſertim iudicum non adeo doctorum ſeſe exponunt.

30 Decimotertio infertur, bonam eſſe illam diuiſionẽ communem, qua prohibita ſubminiſtrari Sarracenis diuiduntur in prohibita ſimpliciter, & abſolute: hoc eſt, quoad omnem locum, & tempus: & in prohibita quoad omnem locum: ſed non quoad omne tempus. & in prohibita quoad omne tempus, & non quoad omnem locum. Primi generis ſunt omnia prohibita hic, & in d.c. ad liberandam, & in bulla Cœnæ Domini. Secundi generis ſunt merces aliæ, quam bellicæ, quæ ad nullum locum Sarracenorum deferri poſſunt tempore belli: ſed tempore pacis ſic, iuxta cap. quod olim. infra eod. Tertij generis ſunt ea, quæ prohibentur in d. extrauag. multa. ſpeciatim vltra hic prohibita, quæ quoad omne tempus prohibẽtur: ſed non niſi quoad terras Sarracenorum Ægypti. Et quod idem

31 ſit dicendum de omnibus terris Sultani, ait S. Anton. 3. par. tit. 24. cap. 30. col. 3. per quandam extrauag. Nicol. iiij. quæ incipit: *Olim*, quam nõ eſſe ſublatam contendit Sylueſt. contra Angel. ipſi vero eam non vidimus, neque aliam Bonif. viij. incipientem: *Contra*, quam Sylueſt. citat. Et licet videamus Sylu. decipi, quatenus putat in verbo, Excommunicatio 7. col. 3. eas nouari per d. extrauag. multa. & etiam quatenus in 5. notab. putat, delationem in terras Sultani prohiberi, per extrauag. multa. Quod certè non fit: immo quatenus ibi Clemẽs ait, ſe adhærere veſtigiis Nicolai, & nihil, niſi de terris Ægypti exprimit, aliud videtur quoad aliàs Sultani ſtatuere. Licet item in hunc ſecundum errorem decidat etiam Ioan. Tab. in verb. Excommunicatio 6. Licet item Caietan. non citet vllam talem extrauagantem aliam, quàm d. extrauag. multa. Quia tamen etiam Ioan. Tab. idem quod S. Anton. tenet, licet ſignificet, ſe non vidiſſe extrauag. *Contra*, quam citat, non audeo diſcedere à Diuo Antonino: cui addo, quod cum Turca ſuo regno adiecerit iam Sultani imperium, oportebit idem dicere de terris omnibus Turcæ: quod ipſe ait de terris Sultani. Quia Turca eſt Sultanus, immo & grauius occupat terram ſanctam, & totam Syriam, quam ille occupabat.

32 Decimoquarto infertur, incautè fuiſſe loquutum illum virum doctum, qui dixit omnia, quæ ſunt ſpeciatim prohibita, eſſe abſolutè prohibita. Nam multa in illa extrauag. prohibentur ſpecialiter: quæ tamen non ſunt abſolutè, id eſt, quoad omnem locum & tempus prohibita, vt palam eſt. Addo item hanc diuiſionem prohibitorum in prædictas tres ſpecies, de qua in coroll. præcedenti, aut non eſſe diuiſionẽ generis in ſuas ſpecies: ſed analogi in ſua analoga, vel illa, de quibus analogicè dicitur, aut neruoſum ex ea ſumi argumentum contra corollarium ſequens, vt ibi dicemus.

33 Decimoquinto inferri videtur, quòd in hac materia appellatione prohibitorum, ſine alia adiectione, ſola prohibita quoad omne tempus, & locum includuntur: & non alia, quæ quoad aliquod tempus tantum, vel quoad aliquem locum tantum. quod ſenſit ante omnes Gofred. in fine ſummæ huius titul. & Abbas antiquus in cap. ſignificauit. infra eod. & Panorm. Cardin. Ioan. ab Anan. ibidem. Vbi clarius omnibus Henricus, licet nihil tangat Felyn. Idem etiam ſentiunt Ioan. Andr. Anton. Panor. & communis in d. c. quod olim. infra eodem. Tametſi hoc non omnino apertè aperiant: clarius tamen his non relatis aiunt Sylueſt. & Caiet. vbi ſupra. Pro eis facit 13. corollar. in quo eſt concluſum, ſola primi generis prohibitorum, ſcilicet quæ ſunt prohibita quoad omne tempus, & locum dici prohibita ſimpliciter, & abſolutè: cætera vero ſecundum quid, ſcilicet ſecundum locũ, vel ſecundum tempus: at quod ſecundum quid eſt

34 tale, nõ dicitur ſimpliciter tale: Vnde, dominium vtile non dicitur ſimpliciter dominium. l. 1. §. 1. ff. ſi ager vectigal. vel emphyt. Nec excommunicatio minor videtur dici ſimpliciter excommunicatio. cap. penul. de ſent. excommunicatio. Quamuis alia ratione id ibi contingit, vt aliàs ibidem diximus. Nec homo pictus dicitur ſimpliciter homo, iuxta illud dialecticorum: *Omne analogum per ſe ſumptum, ſtat pro famoſiore ſignificatu*: ſecundum Ariſtot. receptum. Secundo pro eiſdem facit, quod extrauag. multa. de Iudæis, poſt illa verba: *Ferrum, equos, arma, & alia vetita*, ſubdit nec non victualia, & mercimonia, &c. per quod ſignificare videtur victualia, & mercimonia, nõ eſſe de prohibitis.

35 Contra quos tamen plurimum vrget, quod omnes ſpecies alicuius generis ſub eius propria ſignificatione continentur, iuxta ſingulare ac receptum dictum Bald. in l. 2. C. de iure aur. anul. Et prohibitum quoad certum tempus, & prohibitum quoad certum locũ: & prohibitum quoad omne tempus, & locum, tres ſpecies ſunt prohibitorum, vt habet 13. corollar. Et ſi reſpondeas, quod illa diuiſio illius coroll. eſt diuiſio

36 analogi in ſua analogata, ſeu ea, de quibus analogicè dicitur, vt in præced. corollar. tangebamus: replicari poteſt, quod debitum quoad certum locum, eſt vere debitum, vt ff. de eo. quod cer. loco, per totum: & de-

bitum quoad certum tempus, verè eſt debitum. l. in diem. ff. de cond. indeb. Suſpenſus quoad certum actum, verè ſuſpenſus eſt, iuxta gloſſ. Clem. cupientes. de pœnis. ergo pari ratione prohibitum quoad aliquod tempus, vel locum dici debet verè & analogicè

37 prohibitum. Quare aliter videtur reſpondendum, ſcilicet, quòd id non contingit ob defectum ſignificationis propriæ: ſed ob defectum intentionis animi diſponentis: ſicut in ſimili ſæpe in rubr. de præbend. & alibi diximus, quòd cauſa, quare appellatione verbi, beneficium, poſiti in expectatiuis, & mandatis de prouidendo non comprehenditur beneficium curæ animarum, non eſt defectus ſignificationis propriæ: ſed defectus intentionis reſcribentis. cap. final. de præben. & cap. cum in illis. eodem tit. lib. 6. Et ſi vrgeas interrogando, vnde conſtet intentio Romanorum Pontificum in hac materia loquentium, non eſſe comprehendere temporaliter, vel localiter tantum prohibita appellatione prohibitorum, quoad leges pœnales? Reſpondeo, quod ex multis ſaltem coniunctis, ſcilicet, quòd non eſt tanta ratio in his, ſicut in illis: & q. pœnæ ſunt reſtringẽdæ: & quòd Clemens V. in dicta extrauag. multa. id ſignificauit. quatenus poſteaquã prohibuit ferrum, equos, arma, ac alia, vetita ſubijcit: *Nec non victualia, & mercimonia*: & quòd omnium doctorum mens ſiue iuſtè, ſiue iniuſtè concepta illa videtur fuiſſe: & doctorum conſilio leges Romanæ, & proceſſus Cœnæ Domini promulgari ſolent. Quæ tametſi ad reuincendũ contradicentem forſitan non ſufficiant: ad aſſentiendum tamẽ opinioni Communi, & benigniori in materia pœnali ſatisfacere videntur: licet contra hæc ſit oppoſitio fortiſſima, quam mox contra corollarium ſequens, quod ex hoc infertur, formabimus.

38 Decimoſexto infertur, ex præcedenti coroll. concluſio quotidiana, ſcilicet, in cenſuras bullæ Cœnæ Domini non incidere eos, qui alias merces, quàm bellicas etiam tempore belli deferunt Sarracenis: immo neque qui alia, quam equos, & alia ſimiliter prohibita deferunt. Quoniam clauſula illius huc pertinens, ſolum excommunicat deferentes Sarracenis equos arma, ferrũ, lignamina, & alia prohibita: at per coroll. præcedens appellatione prohibitorum non continentur, niſi ſimpliciter prohibita: ergo propoſitum.

39 Contra hanc tamen concluſionem facit primo, quod ex ea ſequeretur, quod verba illa: deferẽtes prohibita, poſita in illa clauſula nihil operarentur. Quia quoad ibi expreſſa nihil operantur: quippe quæ ſine illis ſub ea includũtur, & nulla alia videntur eſſe prohibita, in quibus verificentur. Nam tria ſola, quæ in hoc cap. ſpeciatim prohibẽtur, ſcilicet, arma, ferrum, & lignamina, etiam ibi exprimuntur: immo additur equi. In cap. item. ad liberandam, ſolum additur venditio galearum, & nauium: quæ non poteſt comprehendi ſub illis verbis deferentes prohibita. quia qui galeam vendit Sarracenis, non dicitur eam eis deferre, alioqui d. cap. ad liberandam. nihil adderet huic cap. excommunicãdo vendentes galeas, & naues, cum per hoc excommunicentur deferentes. Quod tamen eſt contra omnium mentem, & præſertim contra Caietan. magis, quam alij affirmantem hoc coroll. Et ſi proteruiendo pergas dicere, quod venditio nauis ſit delatio: conſidera huic conſequens eſſe, quod includitur, per alia verba illius clauſulæ anteriora, ſcilicet: *Deferentes arma ferrum, & lignamina*: quoniam prohibitus deferre lignamina galearũ, prohibitus quoque eſt deferre galeas, vt in 6. notab. diximus: & per conſecutionem verbum, prohibita, quoad id nihil operatur. Secundo facit, quod illa verba: *Deferentes prohibita*, nihil operantur etiam, quoad exercentes curam, & regimen galearum, & nauium piraticarum Sarracenorum qui licet excommunicentur per hoc cap. non tamen excommunicantur per illam clauſulam, ſecundum Angel. quem Sylueſt. Caiet. & Ioan. Tab. vnanimiter ſequuntur. Quia exercere illud regimen non eſt quidquam deferre: & per illam clauſulam ſolum deferentes excommunicantur. Ad hoc difficile argumentum reſpondeo, quod verba illa: *Deferentes prohibita*, illius clauſulæ, verificari poſſunt in omnibus vtilibus mediatè, vel immediatè ad bellum ſubminiſtratis malo animo formali, vel virtuali, vt eis impugnent Chriſtianos. Hæc enim omnia quoad omne tempus, & locum prohibentur, per hoc cap. & cap. ad liberandam. infra eod. vt in 4. dicto, & illat. prima, ſupra eodem notab. diximus. Ad quod probandum tetigimus ibi ſeptimo loco hoc argumentum. Itaque verbum, prohibita, poſitũ in illa clauſula includit tantum illa, quæ generaliter hic, & in d. c. ad liberandã ſunt prohibita: quæ eſt reſolutio noua, ſingularis, & vtilis.

40 Decimoſeptimo infertur, ex corollar. præcedenti, omnes qui animo formali, vel virtuali iuuandi Sarracenos contra Chriſtianos deferunt eis aliqua vtilia bello, vel prælio mediatè, vel immediatè, incidere in cenſuras bullæ Cœnæ Domini: quod maxime animaduertant confeſſarij. Quoniam hi deferunt prohibita quoad omne tempus & locum, vt dictum eſt in coroll. præced. Infertur item vendentes ſolum, &

41 non deferentes naues, vel galeas Sarracenis non incurrere: neque etiã exercentes curam, & regimen galearum, & nauium piraticarum: quia nulli horum dicuntur deferre prohibita. Neque qui merces alias ab expreſsis in dicta clauſula tempore belli ad eos deferunt: quia non deferunt prohibita ſimpliciter quoad omne tempus, & locũ, niſi aliquo modo eſſent vtilia bello, & ob id ad eos deferrent: quoniam eo reſpectu quoad omne tempus & locum ſunt prohibita, per prædicta. Infertur item aliquos incidere in cenſuras illius clauſulæ, qui non incidunt in cenſuras huius c. eos ſcilicet, qui equos, ſine intentione mala formali, neque virtuali ad eos deferunt. Contra enim talem delationem nulla cenſura hic fertur: & ibi ſic, vt palam eſt ex prædictis.

42 Decimooctauo infertur ſolutio quæſtionis, quam ex facto interrogabar, an ſcilicet qui vendit arma Sarracenis habentibus plura, quàm quibus egent incidat in hũc canonem. Reſpondendum eſt enim, quidquid Tabien. ſenſerit, incidere: quia neceſſaria ſunt eis ad prælium primo, ſecũdo, vel tertio modo neceſsitatis, ſupra eod. not. num. 2. relatis: quia, etſi qui Sarraceni plura arma habeant, quàm quibus in præſentia egeãt: non tamen habent plura, quàm quæ eis ſunt vtilia: neque plura, quàm quibus breui tẽpore egere poſsint prælio aliquo graui victi, & armis & militibus priuati.

43 Decimonono infertur pœnis huius canonis ſubijci omnes, qui ſubminiſtrant arcem, turrim, vel ſpeculas munitas, ſiue non munitas, vel aliam quamcunque fabricam, vel machinam, ligneam, ferream, lapideam, terream, auream, argenteam, ſtagneam, vel mixtam, quæ mediatè, vel immediatè eſt vtilis prælio, vel bello cõtra Chriſtianos gerẽdo: & ſubminiſtratur malo

Universidad de Deusto
Biblioteca

animo formali, vel virtuali, seu æquipollenti. Quia ea omnia necessaria sunt ad impugnandos Christianos primo, secundo, vel tertio modo, de quibus supra num.2. & in id subministrantur, intentione actuali, vel virtuali. Infertur item, eum qui prædicta subministraret bona mente, sine tali mala, saltem virtuali, non incursurum has censuras.

44 Vigesimo infertur, eos etiam incursuros esse censuras, qui subministrant Sarracenis pertinentia ad commeatum belli contra Christianos, quatenus talia sunt: hoc est, ea mente, vt mediatè, vel immediatè spectent ad prælium: puta tuendo, & augendo vitam saltem, & vires militū, vt cum opus fuerit fortiter prælientur. Omnes item plumæ, & galeri militares, omnis pannus tinctus eo colore, quo miles vestitus fortior, & formidabilior apparet, quatenus talia sunt, hoc est ea mente subministrata, vt eorum virtus, vel effectus ad prælium perueniat. Quoniam omnibus his, conuenit definitio necessariorum ad prælianda contra Christianos, vt patet ex 4. dicto. Infertur autem simul non incursurum censuras has eum, qui hæc, sine mala mente ministraret illis.

45 Vigesimoprimo infertur solutio illius quæstionis, quam ex facto interrogabar, scilicet, an qui multum calcis, & lapidum ex Hispania in quoddam oppidum Africæ, extra tamen terras Ægypti detulisset, in prædictas incidisset censuras? Respondendum enim est, incidisse, si eo animo detulit, vt ex eis arcem aliquam Sarraceni munirent, aut si antequam ea venderet, & traderet resciisset, ea sibi à Sarracenis in eum vsum emi, & ad eum vsum vendidisset: immo etiam, si cum sciuisset Sarracenos eā materia egere ad faciendam, vel reficiendam arcem aliquam, in alios vsus detulisset, & vendidisset: eo quod licet actu, siue actualiter non tradidisset ad præliandum: virtute tamen, siue virtualiter in id tradidit. Si autem bona fide, ac sincero pectore credebat ea in ædium ad habitandum tantum ædificationem sibi emptum iri, & nesciebat eorum necessitatem, vel voluntatem ædificandi reficiendive arcem, & ob hanc ignorantiam vendidit, & tradidit, aliàs id non facturus, ab his censuris liber
46 fuisset. Dixi, extra terras Ægypti, propter d. extrau. multa, qua excommunicatus fuisset, quanquam mente ea in illas detulisset: & pari ratione potuit: immo oportuit addi, extra terras Sultani, ab eo, qui sequitur opinionem Diui Anton. & communem in 13. corollar. relatam. Immo potuit, & oportuit addi, extra terras principis Turcarum, ab eo, cui placet extensio nostra noua prædicti Diui Antonini, in dicto coroll. 13. scripta.

Vndecimum notabile, quod galeas, & naues piraticas Sarracenorum gubernantes incidunt in hunc canonem, cum multis ad id pertinentibus.

SVMMARIVM.

1 *Sarracenorum naues piraticas regentes excommunicati, & etiam galeas non piraticas. num.2. Quia galea ex se bellica est. num.4. Quid de vectoribus. num.6. & aliis ministris. num.7. & nautis, num.8. Quid de iuuantibus, & remigibus vinctis. num.9. & 10.*

3 *Copulatiua, Et, dupliciter coniungit, nam nunc orationem copulatiuam, nunc, de copulato extremo facit.*

5 *Prohibitio specialis huius cap. in quo specialior, quam specialis cap. ad liberandam. infra eod. notè.*

11 *Absolui an possit Christianus remex, cōtra Christianos metu mortis remigans, & an sit excommunicatus. num.18. & an incidat in bullam Cœnæ. num.19.*

12 *Metus licet excuset à furto: non tamen ab incidendo non inuadentem. num.16.*

13 *Intellectus nouus. l. vt vim. ff. de iustit. & iure.*

14 *Remex illicitè remigat in Christianum.*

15 *Defendendo se, licet quis occidit inuadentem: sed an licitè possit velle eum occidere, etiam tanquam medium ad suam defensionem?*

17 *Mors, ne malo consentias, gloriosa.*

VNDECIMO principaliter noto versiculum: *Sunt etiam*, pro ea parte nostræ summæ, quæ habet, incidere in hunc canonē eos, qui in galeis, & piraticis Sarracenorū nauibus regimen, & curam gubernationis exercent. Contra quod facit primo, quòd verbum galeis omittitur in cap. ad liberandam. infra eod. Secundo, quod nihil de hac clausula repetitur in bulla Cœnæ Domini. Tertio, quod Ioan. And. Anto. & Anan. in suis summariis omnes Christianos ministrantes in nauibus Sarracenorum includunt: Panor. autem & Fely. in suis, omnes in eis nauigantes. Caiet. autem omnes in eis curam exercentes. Quidquid tamen hi patres sentiant verus, & litteræ germanus sensus videtur esse, per hanc clausulam, eos solos, & omnes comprehendi, qui regimen, vel curam gubernationis exercēt in galeis Sarracenorum, & etiam qui idem faciunt in nauibus piraticis eorundem: ita, quod illa verba faciant vnam copulatiuam cōpositam ex duabus prædictis orationibus.

Ex quo infertur primo, quod non oportet ad hoc 2
galeas esse piraticas, sed naues sic: tum, quia phrasis ipsa id significat, quatenus habet in galeis & piraticis nauibus. si enim verbum, *piraticis*, ad vtrunque referre voluisset, dixisset in piraticis galeis, & nauibus, vel 3
in galeis, & nauibus piraticis: non autem, vt, ait in galeis, & piraticis nauibus: tum, quia illa copulatiua, & non coniungit inter terminos eiusdem extremi: siue, vt clarius dialectici loquuntur, non facit propositionem de copulato extremo. quia si eam faceret, exigeret gubernationem in galeis, & nauibus: ita vt non sufficeret gubernatio galearum sola, neque nauium sola. quod nemo dicet. At si inter orationes coniungit, siue, vt dialectici aiunt facit orationem copulatiuam, sensus est, eum incidere in canonem, qui gubernationem exercet in galeis: eum item, qui eam exercet in piraticis nauibus, vt palam est: & ita sufficit guber- 4
nasse galeas, vel gubernasse naues piraticas. quod est nostrum propositum. Tum, quia galeæ suapte natura magis spectant bellum, & piraticam, quàm aliæ naues onerariæ. Et ideo non est mirum, vt exigatur quod naues sint piraticæ: nō autem galeæ: & constat, quod gubernatio earum, & nauium bellicarum, vel pira- 5
ticarum Sarracenorum est fauor eis, & terror nostris.

Secundo infertur, cōclusio noua, & singularis, scilicet, prohibitionem huius cap. specialem, aliqua parte esse latiorem prohibitione speciali. cap. ad liberandam. infra eodem: ea nempe, qua excommunicat Christianos gubernantes galeas, non piraticas, vt in 10. notab. diximus, & super eodem cap. ad liberandam. tangemus.

Tertio infertur, quòd nihil obstat prędictis cap. ad

liberandam,

liberandam, & clausulæ processus Cœnæ Domini: quoniam fatemur eos, qui exprimuntur hic, & tacentur ibi, non comprehendi ab eis, neque teneri vinculis illarum dispositionum.

6 Quarto infertur, victores transeuntes in eatū naues ab aliis in alias terras, ob hoc solum non incidere in hunc canonem. Quia non regunt, neque gubernant eas: & ita Panor. & Felyn. incogitanter omnes nauigantes comprehendisse.

7 Quinto non incidere in eum pueros Christianos, qui Sarracenis seruiunt in galeis, vel nauibus piraticis à poculis, à cordis, & ab aliis ministeriis à gubernatione remotis: & consequenter quod Ioan. Andr. Anton. Anan. & communis, alius alium secuti, inaduertenter comprehenderunt omnes ministrantes.

8 Sexto idem dicendum esse de nautis remigibus, vel aliis mercenariis, qui non gubernant: sed qui gubernantium iussa capessiunt. Si autem hi adiuuarent Sar-
9 racenos contra Christianos pugnando, vel remigando, tradendo arma, quibus pugnarent, cōsulendo, vel animando, vel aliter quoquomodo inciderent in excommunicationem, siue quia necessaria subministrāt ad impugnandos Christianos contra hunc text. siue quia consilium, vel auxilium, quoquomodo eis contra Christianos præstant, contra cap. ad liberandam. infra eodem, & contra clausulam bullæ Cœnæ sanctissimi D. Gregorij xiij.

10 An autem Christiani captiui in galeis ad remigandum vincti, qui ne occidantur, aut percussionibus, & liuoribus morte peioribus afficiantur, remigāt in galeis Sarracenorum contra Christianos, incidant in hunc canonē: & an à suis confessariis absolui queant, antequam absoluantur à censura bullæ Cœnæ Domini, & antequam proponant, se nunquam vltra Sar-
11 racenis in Christianos talem opem laturos? quæstio quotidiana est. De qua consultus ante duos annos à viris Apostolicis in Africam, vt negotia Domini nostri Iesu Christi agerent, translatis: respondi (si fatis memini) quatuor. Primum eos peccare: quoniā contraueniunt præcepto de non occidendo Decalogi. Exod. 20. relati per glos. cap. quid in omnibus. 32. q. 7. Quia non solum cōtraueniunt illi præcepto, qui occidunt, vel occidere, aut iniustè pugnare volunt: sed etiam ij, qui occidenti vel iniustè pugnanti, vel id facere volenti, quoquomodo opitulantur, consulunt, vel consentiunt, cap. sicut dignum. §. illi autem. & §. illi vero. & §. qui vero. & §. hi quoque. de homic. cap. r. cum ei annotatis. de offic. deleg. cap. notum. 2. q. 1. l. is qui opem. ff. de fur. cum et annot. Et quamuis à furando excusaret necessitas illa grauissima suam mortem euitandi, argumento annotatorum in cap. si quis propter necessitatem. de furt. & cap. discipulos. de cōsecr. dist. 5. non tamen excusare potest à præcepto de non occidendo. Quia oportet omnia mala pœnæ pati, potiusquam malo culpæ consentire. cap. itáne. 32. q. 5. & l. palam §. non est ignoscendum. ff. de rit. nupt. cap. sacris. de his, quæ vi. l. isti quidem. ff. quod met. cauſ.

Contra quod tamen facit primo. l. vt vim. ff. de iusti. & iur. in illis verbis: *Quod quisque ob tutelam sui corporis fecit, iure fecisse videtur.* Secundo obstat. l. is damnū. §. 1. ff. de reg. iur. quæ habet: *Eius nulla culpa est cui necesse est parere*, & decisio Petri. quem ibi Cyn. Alb. & Salv. sequuntur in l. 1. C. vnde vi, scilicet, quod excusatur ab homicidio famulus, qui præcepto hæri occidit vxorem adulteram, vel alium, ne ipse ab hæro præcipiente, si ei non paruerit, occidatur. Quod ipsum tenet Bald. in §. iniuria. colum. penult. de pace iuramen. firman. & Dec. in d. l. is damnum. §. 1. & Card. in cap. sacris col. 2. de his quæ vi. Tertio facit, quod si conclusio supradicta teneatur, confitendum est, omnes remiges Christianos, qui mille mortes, ne Christum negent, patiuntur, extra eius gratiam esse, neque in eam redire posse, nisi prius decreuerint, potius mortem subire: quam remigare in Christianos, quæ dura videtur conclusio.

Non obstantibus tamen his teneo id, quod ante 13
dicebam, & ad horum primum respondeo, legem illam: Vt vim intelligendam esse de eo quod vim metuens facit aduersus eam inferentem, & non de eo, quod aduersus alium, vt in nostro casu contingit: & ideo quamuis hi remiges possent se defendendo occidere Sarracenos eos iniustè verberantes, & volen-
tes occidere, eo quod non remigant contra Christia- 14
nos: non tamen possunt remigando adiuuare eos contra Christianos, ne à Sarracenis occidantur, per dictum cap. sacris. vbi Panor. colum. 2. hoc quod dici- 15
mus tenet. Et confirmatur noua ratione, eadémque neruosissima, scilicet, quod iura omnia probantia, & doctores per ea dicentes, licere cui pro sua defensione occidere alium, non significant licere illi intendere animum in mortem alterius tanquam in finem, vel mediū suæ defensionis, vt singularissime videtur probare princ. cap. de occidendis. 23. quæst. 5. quia peccaret, si vellet occidere etiam ad finem sese defendendi: fusius Abulens. in cap. 5. super Matth. quæst. 46. at qui ne occidatur ab hæro præcipiente, vxorem suā adulteram, vel alium occidit, mortem illius accipit, vt medium sese defendendi: ergo peccat, & malè facit. Postea quam tamen hanc rationem scripsimus contra assumptum in ea tenuimus in Man. Confessariorum. cap. 15. à num. 2. sub finem allegando ea quæ in cap. olim de restitut. spoliat. scripseramus, & Sotum qui postea idem tenuit lib. 5. quæst. 1. articul. 8. de iustit. & iure. Quod nouis rationibus munio in d. Manual. concludendo licere aggressō velle occidere aggressorem, quando est medium necessarium ad suæ vitæ defensionem: quare præcedentes rationes videntur esse hac neruosiores.

Ad secundum respondeo negando, quod seruo, vel famulo necesse sit parere domino vel hæro tam atrocem rem præcipienti contra legem naturalem, diuinam, & humanam, argum. cap. si dominus. cap. non semper. & cap. Iulianus. 11. quæst. 3. Et ad decisionem Petri, & Cyni respondeo, communiter quidem esse receptam: sed mea sententia multo falsissimam: 16
& demiror eam tot patribus antiquis, & nouis eruditissimis probari: nam sicut neque Cagnolus, neque Ferrarius in d. l. is damnum. §. 1. recedunt à Decio: ita gaudeo eam reprobatam fuisse à Panor. in d. cap. sacris. col. 2. posset item responderi, illam decisionem tenendam esse quoad forum exterius, saltem quoad hoc, vt multo mitius puniatur, quam si absque illo timore feciſſet: non tamen quoad Deum, & in foro conscientiæ.

Ad tertium, respondeo, durum quidem esse pati mortem, quæ omnium terribilium maximum est: at 17

glorioſi

Universidad de Deusto
Biblioteca

gloriosissimam esse mortem, quæ ne rei malæ consentias, subitur. vt singulariter dixit gloriosus Eleazarus 2.Mach.cap.6. præmiáque maxima,quæ neque oculus vidit,neque auris audiuit, præparata esse illis: & præmonitos nos esse à duce nostro Christo, ne timeremus eos, qui occidunt corpus Matth.10.& cap. nolite timere 11.quæst.3. Hactenus de primo dicto.

18 Secundum, quod prædictis quæstionibus respondimus fuit, defendi posse prædictos remiges non esse excommunicatos. Non quidem,eo quod non peccãt lethaliter:neque quia non dent,vel nõ faciant necessaria ad impugnandos Christianos contra hoc. cap. vel quia non dent auxilium cont.cap. ad liberandam. Sed quia non videtur intentio sacrosanctorum Conciliorum fuisse, excommunicare eos, qui mortis necessitate adducti,contra suam voluntatem adiuuant.

Tertium quod esto teneremus eos esse excommunicatos per hæc antiqua iura, cuius contrarium putamus:posset tamen dici non esse excommunicatos per præfatam clausulam bullæ Cœnæ,quæ non videtur includere illos:& ita excõmunicationem eorum nõ esse reseruatam Papæ:sed posse tolli ab ordinario.

Quartum respondimus, hæc cõsequi, scilicet etiã à peccatis eos posse absolui, si proponant nullatenus vnquam vltra remigare contra Christianos: alioqui autem non. Quia non habent voluntatem desistendi à peccato neque per consecutionem contritionem sufficientem ad hoc, vt possint à peccatis absolui, iuxta ea,quæ vtiliter scripsimus in cap.fratres de pœnit. distinct.5.num.33.

IN GLOSS. I.

IN huius relectionis initio septem glossas vtiles,& nouas super septem glosis huius cap.me facturum promisi:sed quia multo plus quàm putaram illa sub prælo crescit, earum bonam partem in commentariolos quorundam aliorum huius tituli capitum relegabo, ratus id gratius vtiliúsque candido lectori futurum. Tertium item notabile multis vtilibus mutilaui, quibus hanc glos. primam decreueram illustrare. quæ tamen, ne veluti nimia in tertia mensa nauseam pariant,ad cap. ad liberandam.infra eod.demitto.

IN GLOSS. II.

SVMMARIVM.

1 *Arma ad alios hostes, quam Sarracenos deferens non incidit in hanc censuram.*
2 *Arma non habet si non habet ferrum, mala illatio est.*
3 *Arma sunt lapides,etiam propriè intentione assumentis.*
4 *Causa vt intelligitur perempta perit res.*
5 *Causa quadruplex fin. effic. for. & materialis.*
7 *Delatio prohibitorum sine malo animo an mala.*

EX hac glos. colligo primo ampliationem huius cap. scilicet hæc, de quibus hic habetur, non solum non esse deferenda Sarracenis: 1 sed neque aliis hostibus. Cui adde quod neque aliis barbaris, per ea,quæ in primo notab.nu.4. diximus. Deferentes tamen ad alios hostes vel barbaros, licet malè faciant punirique possint aliis pœnis.l.2.C. quæ res exportat. non deb.& aliarum legum regum, & principum:nõ tamen pœnis huius cap.neque aliorum iurium Pontificiorum de hac re statuẽtium, per ea, quæ in primo & 4. notabili dicebamus: & quia lex pœnalis de vno casu ad alium extendi non debet. l.interpretatione.ff.de pœnis.§.pœnæ.de pœnit.dist.1.

Secundo colligo consecutionem hãc esse bonam: 2
Talis non habet ferrum:ergo non habet arma. Quod tamen incogitanter dictum est. Tum,quia in 5.notab. probauimus omniũ artium instrumenta esse propriè arma:quorum tamen plurima non sunt ferrea. Tum, quia, si dicas glossam intelligendam de armis bellicis, multa sunt arma bellica, quæ non sunt ferrea: puta fustes & lapides, quæ, teste ipsamet glossa, sunt arma bellica,& de quibus ea loquitur. Tum,quia bombardæ,& bombardulæ, siue sclopetæ ex cupro conflatæ arma sunt, & non ferrea.

Tertio colligo lapides, & fustes arma esse. Quæ 3
communis conclusio est, & amplianda, vel procedat capiendo verbum, arma,strictè pro armis bellicis,per dicta in d.not.5.num.4. & propriè sumpto verbo, arma, per dicta ibidem. num.5. Licet non sint arma intentione fabricantis:sed intentione assumentis, vt ibi nouè & vtiliter dictum est. num.13.

Quarto colligo, hanc consecutionem esse bonam, 4
Perempta est causa: ergo perẽptus est effectus. Quod glos. significat per illum versiculum: *Causatum perimit causa perempta suum.* adiunctis illis,quæ præmisit. *Si enim non habent ferrum, neque arma.* Facit l. generaliter.C.de episc.& cleri.l.2.§.final.ff.de donatio.cap.cum cessante causa cesset effectus,de appellat. Sed contra hoc facit,quod hæc ipsa glos. quæ hoc habet, etiam hodie durat,cum tamen eius auctor,& causa, scilicet, Bernardus iampridem sit mortuus. Et quod multi filij viuunt,quorum parentes, qui eorum fuerunt causa, pridem obierunt, cap.Raynutius.de testament.cap. si pater.eod.tit.lib.6. Ad hoc respondeo quadruplicem 5
esse causam,scilicet,efficientem,finalem,formalem,& materialem, secundum Philosop.in 2.Physic.& Bart. receptum in d.l.2.§.fin. & Calder.Panor. & omnes in proœmio Gregoriano de quibus aliàs latiùs dixi, & anno insequẽti,Deo annuente,dicam in rubr.de caus. possess.& propriet. Et harum duæ scilicet,formalis,& 6
materialis ingrediuntur rei,& effectus compositionẽ: aliæ vero duæ,scilicet, finalis,& efficiens non: vt per eundem Philosoph.vbi supra,& hæ duæ appellantur causæ rei fiendæ: priores vero etiam essendæ, vt vtar verbis Mariani,in c.ad audientiam.col.27. de homic. Et conclusio glossæ nostræ procedit in causa materiali,& formali essentiali, quæ ingrediuntur rei productæ compositionem,& quæ etiam vocantur essendi. Vnde rectè sequitur: Non habet corpus, vel non habet animam rationalem:ergo non est homo. Quia causa formalis substãtialis hominis est anima:& causa materialis eiusdem est corpus cap. in quadam. de celebr.miss. Et hoc sensit singulariter Bart. in l. vbicunque.ff.de interrogatio.actio.dum.num.1. & 2.ait, quod illud dictum: *Remota causa,removetur effectus,* est intelligendum de causa proxima intrinseca, & essentiali:& non de causa remota extrinseca,& accidẽtali. An autem in causa final.valeat hoc argumentum,dixi alias, & dictaui profundius, quam alij Salmanticæ super d.cap.cum cessante.de appellat.& communiter tenetur, regulariter valere, quando nullæ reliquæ illius causæ finalis supersunt,vt resoluit Dyn.in regul. decet.de regul.iur.lib.6.cuius additio plura citat,quæ non expendo altius, quia glos. nostra de causa materiali tantum agit.

Quinto colligo ex glo. id,quod solũ colligit ex ea 7

Panorm. scilicet, pœnam huius capit. locum habere contra deferentes res in eo prohibitas, etiam si absque intentione, vt per eas impugnentur Christiani deferant. Circa quod dico primum, vix posse hoc ex hac glos.colligi. Deinde,quod mea sententia verum est, quoad ea, quæ specialiter prohibentur in eo: puta quoad ferrum, arma, & lignamina galearum: non autem quoad alia,vt in 10.notab.num.18. & sequent. tangebam, & in capit. significauit. infra eodem opportunius repetam.

IN GLOSS. III.

SVMMARIVM.

1 *Clericus arma ministrans pugnantibus, an & quando irregularis.*

GLoss. hæc ex tex. colligit clericum, qui arma pugnãtibus ministrat,haberi pro homicida,si homicidium sequatur, & ita esse irregularem. Circa quod dico primum, id 1
colligo vtrumque ex rex. non tamen nimium efficaciter: colligitur enim sic: Christiani deferentes arma Sarracenis castigantur per Concilium: ergo clerici ministrantes arma pugnantibus tenentur de homicidio.quæ collectio non est nimium bona. Quoniam si esset bona colligeretur,clericum haberi pro homicida,etiam non cõsequuto homicidio. Quia Christiani, arma deferentes Sarracenis excommunicãtur per hoc cap.etiam si illi non vtantur eis contra Christianos, vt paulo ante insinuabam: cum tamen clericus arma pugnantibus ministrans non habeatur pro homicida non sequuto homicidio.

Secundo dico glos.commendari à Panor.& communiter probari à doctoribus hic: cuius eadem fere verba ponit Secul.tit.de legato.§. iuxta nu.54.& eam plurimum ponderare Marin. in cap. ad audientiam. de homici.col. 31. Et glos. quidem veram esse quoad ministrantẽ arma pugnanti in bello iniusto,per multa fundamenta, quæ hic scripseramus, sed maxime dubia est,ob plurima,quæ pro vtraque parte adducebamus. Quæ planè omnia, ne contra breuitatem ab initio promissã, nimis multa esset hæc relectio, ablegaui in cap.quod in dubiis. de pœnis. vbi oportunius locata, qui volet, legere poterit, quorum bona pars habetur ex causa in Manuali latino Confessa. capit. 27.num. 214.& seq.& num. 220.

IN GLOSS. IIII.

EX hac glos.colligitur primo,excommunicationem huius capit. ipso iure incurri, & ita hic esse vnũ casum, in quo excommunicatio ipso iure incurritur, quem inter alios.30.iuris veteris locos.25.ponit Hosti.in summa de sent. exc. §. 3. Alios triginta inductos per iura Sexti colligit glos.magna & singul.cap.Eos. eod.tit. lib.6.& alios.50.expressos, & duos tacitos Clementinarum. glos. singul. in verbo Excommunicationis. Clement.1.eod. tit. Ea verò, quæ hic decreueram dicere de differentia pœnę excommunicationis ab aliis pœnis, etiam ipso iure incursis, quoad absolutionem à confessariis, vel ab aliis faciendam, ne sim nimium multus mitto ad cap. ad liberandam. infra eodem.

Secundo colligo ex glos.quod per hęc verba: *Excommunicatos subiectos esse censemus*, inducit canonẽ latæ sententiæ: & per consequutionem,quod licèt in dubio excommunicationem debeamus interpretari ferendam, & non latam, iuxta glos. celebrem cap.in pœnis.de reg.iur.lib.6. Quando tamẽ fertur,per participium præteriti temporis coniunctum verbo præsentis,vel præteriti iudicanda est lata. Diximus,adiũctum verbo præsentis temporis. Quia si iungeretur verbo futuri,secus esset,vt si dixisset:Cẽsebuntur suspensi,secundum omnes: immo & si iungeretur verbo ambiguo,an esset futuri,vel præteriti:puta verbo præteriti perfecti subiunctiui modi, vt si diceret: Nouerit se esse suspensum, secundum Domi.in cap.1.§. fin. col.2.de electio.lib.6.quem sequitur Felin.in cap.Rodulphus. num. 30. de rescrip. nisi addatur aliud verbum, quod aliud denotet, vt ibi per eum.

IN GLOSS. V.

EX hac glos. collige,posse Papam statuere, vt laicus committens aliquod crimẽ, fiat seruus. Pro glos.faciũt decem & septem argumenta neruosa, quæ attulimus in rep.cap.nouit.de iudic.not.3.ad probandum, quod vtraque iurisdictio tam laica, quàm ecclesiastica est penes Papam à num.1.vsque ad num.19. Contra tamẽ glos.& hoc notab. ex ea collectum faciũt alia 17. pro contraria parte in eadem repetitione, & eod. not.adducta,à num. 20.vsque ad num.41. Sed dicendum cõclusionem ex glos. collectam veram esse, siue teneamus opinionem communem, quæ habet vtrãque supremam potestatem esse penes Papam.ecclesiasticam quidem actu, & habitu: laicam vero habitu tantum, siue alteram resolutionem, quam nos nouè asseruim⁹ in d.cap.nouit. nu. 41. quam aliquantulum mutatam ab his, quæ olim continebat, nuper edidimus: quæ quia ibidem videri potest, hic non repetitur. Ex qua vt ibi elicui vicesimum quintum coroll. & alia multa post illud ad reddẽdam rationem generalem, quare Papa frequẽter,& in arduis causis super laicis statuit, iusque dicit: ita nũc elicio rationem specialem, quare in hoc Concilio potestas ecclesiastica super laicis, hoc statuere potuerit. Est enim illa, quod per resolutionem illam eatenus potest Papa super naturalibus statuere, quatenus est necessarium ad supernaturalia seruanda,& ad consequendam, conseruandãque salutẽ animæ viæ per gratiam, & salutẽ patriæ per gloriam: & statuta in hoc capit. & similibus sunt necessaria,vt palam est,ad seruandum Christianismũ purum, & mediante illo adipiscendam sine errore salutem animæ, tam viæ per gratiam, quam patriæ per gloriam: quæ sunt supernaturalia dona munificentissima, Dei misericordia nobis concedenda, Amen.

IN GLOSS. PENVL.

SVMMARIVM.

1 *Seruitus an aliqua inducta iure naturæ? & quod non ea, quæ est hominis ad hominem,de quæ hic.nu.2.quæ vero est hominis, ad Deum sic.num.4.& hominis ignari ad sapientem. num. 5. & etiam alia certo respectu. num. 11. & num. 15.*
3 *Ius naturale quid nouẽ.*
6 *Seruitus sacris litteris primum innotuit:& est contra ius naturale quoad statum innocentiæ vno respectu, & quoad alium altero. num. 10.*
7 *Libertas iuris naturæ quoad statum lapsum vno respectu, quoad statum innocentiæ altero. num. 8.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

9 *Malum nullius generis fuisset ante peccatum.*
12 *Seruitus est inuentum Noæ, non Lacedemoniorum nec iuris gentium licet eo sit inuentus modus inducendi aliquam.nu.14. Sicut & alij iure ciuili, & Pontif. n.15.*
13 *Intellectus.l.ex hoc iure.ff.de iusti.& iure.*
16 *Seruitutem de qua cap.cum multæ.15.q.vlti.etiam nunc durare.*
17 *Seruus non est natus ex coniugio. sacerdotis, & vxoris eius id ignorantis.*
18 *Legitimus filius coniugis ignari impedimenti alterius.*
19 *Seruus ob delictum non potest manumitti.*

1 EX hac gloss. colligo primo, aliquam seruitutem esse inductam iure naturali, aliquam iure gentium, aliquam iure canonico per iura in ea citata. Cõtra quod oppono primo, quòd omnis homo iure naturæ est liber, & liber nascitur. l. manumissiones. ff. de iustit. & iur. & §. ius autem gentium. instit. de iur. natur. gent. & ciuil. cap. ius naturale. 1. dist. Et seruitus contra naturam l. libertas. ff. de stat. hom. §. seruitus. Instit. de iur. natur. at ius naturale non est contrarium iuri naturali. Ius item gentium, aut est ius naturale, aut certe nõ illi cõtrarium, quia ius ratione naturali constitutum. l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. & §. omnes populi. instit. de iur. natural. gentium, & ciuil. lex vero Pontificia, & quælibet alia humana cõtra legẽ naturæ facta non valet. cap. sunt quidam. 25. q. 1. argu. Clem. ne Romani. de electio: ergo nullo iure naturali gẽtium, aut Pontificio, regio, vel Cæsareo seruitus induci potest. Hanc difficultatem varij varie soluunt: quam lubẽter pro dignitate tractassemus nisi nos multa properare, velaque contrahere cogerent. Sed, quod satis est, breuiter, & resolutè respondẽdo dicimus primo, nullam seruitutẽ hominis ad hominem, de qua gloss. loquitur, iure naturali fuisse inductam. Nam, vt in repe. cap. ius naturale. 1. dist. demonstrauimus, ius naturale est ius per se notum, vel quod necessario sequitur ex illo. Quod satis probatur in illo cap. quatenus habet, ius naturale esse, quòd instinctu naturæ, & non constitutione habetur aliqua. Et in l. 1. §. ius naturale. ff. de iusti. & iur. qua parte habet, & definit illud esse, quod natura, hoc est, Deus dans esse naturale docet: id enim, quod per se notum est, omne, & solum Deus solus naturaliter docet: at nullo tali iure cõstitutum est, vt vnus homo penitus sit seruus alterius hominis, ita vt alter sit dominus eius, perinde ac pecoris alicuius: ergo propositum.

2 Secundo quod seruitus hominis ad Deũ iure diuino naturali, inducta est: & diuino supernaturali probata. Diuino quidem naturali, quoniam per se notum est: aut ex se notis necessario infertur ius, quod iubet, quod vnaquæque res teneatur suo modo esse principio suæ essentiæ, & illud diligere, iuxta glo. ca. 17. Eccleasiast. quæ super illo: *Addidit illis disciplinã*, dicit disciplinam naturalẽ, quam dedit omni homini, vt subiiceretur suo creatori, & bonorum operum honorificentiam custodiret: Diuino autem iure approbata est, iuxta illud Eccleasiast. 2. *Accedens ad seruitutem Dei, sta in iustitia, & timore*: & Deutero. 6. Matt. 4. *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies*: Et in Psal. 2. scribitur: *Seruite domino in timore, &c.*

3 Tertio, quòd seruitus illa, qua homo ignorans debet sapienti subiici, & per eum gubernari etiam lege naturæ inducta est, secundum Aristotelem. 1. Politic. Itaque gloss. hæc incaute videtur dixisse, seruitutem, de qua agit. cap. sexto die 35. distin. quæ hominis ad hominem, inductam esse iure naturæ: nisi per ius naturale intelligas ius, quod fuit ante legem gratiæ euãgelicam, & ante legem veterem Mosaicã: vel id, quod infra in 3. coroll. dicam. Cautius loquutus fuit Gofre. in summa huius tit. §. final. dicens, seruitutem inductam iure diuino, confirmatam iure gentium, probatam iure Pontificio: cui aliqua ex parte consentit etiam hic Anna. Sed verius est, seruitutem, de qua in d. cap. sexto die. sacris quidem litteris, Genes. 9. notam factam nobis: sed non fuisse inductam, neque illatam iure naturali, vel diuino, vel gentium, vel ciuili, vel Pontificio: sed sententia hominis, scilicet Noæ castigãtis filium suum Cham irreuerentem patris, in filio eius, & nepote suo Chanaam subiiciendo eum seruituti, vt palam habetur ibidem. 6

4 Quarto dico, libertatem hominum non esse iuris naturæ ad hunc sensum, quod sit aliquod ius naturale, quo caueatur, vt omnes homines in quacunque conditione, & statu liberi sint, & nemo seruiat alteri: sed in eo sensu sic, quod neque natura, neque ius naturæ inducit seruitutem libertati contrariam. sicut possemus dicere, quod hominem esse nudum est de iure naturali, quia natura nõ dedit ei vestitum, sed ars adinuenit. Sicut & rerum possessio dicitur cõmunis iure naturali. cap. ius naturale. 1. dist. quia scilicet distinctio possessionũ non sit inducta à natura: sed per hominum rationem ad vtilitatẽ humanæ vitæ adinuenta vt pulchrè de more ait S. Thomas 1. 2. q. 94. arti. 5 Immo etiam quoad hunc sensum, quòd ius naturale dictat, vt quoad statum innocentiæ, siue naturæ integræ, & ante peccatum, omnes homines essent liberi. quidquid dubitet Fortunius Cãtaber. noster in l. manumissiones. ff. de iusti. & iur. & ante ipsum Archi. & Alexandrinus in cap. ius gẽtium. 1. dist. Nam id videtur sensisse August. 19. de Ciui. Dei. cap. 25. Et cõfirmatur hac nouissima & neruosissima ratione, desũpta ex ipsomet S. Tho. in q. de malo, art. 4. col. 3. Affirmat enim ipse ibidem traditionẽ fidei habere, q; nullũ nocumentũ potuisset creatura rationalis incurrere, neq; quantum ad animam, neque quantum ad corpus, neque quantum ad exteriora, nisi peccato præcedente, vel in persona, vel saltem in natura: at seruitus est nocumẽtum quoddam, immo maximum bonorũ exteriorũ, quę non sunt animę, vel corporis, arg. l. *Seruitutem mortalitati ferè comparamus*. ff. de regu. iur. cum ei annotatis: ergo ius naturæ quoad illum statũ non solum non dictabat seruitutẽ vllam: sed etiam dictabat omnes homines liberos esse debere. Quippe quibus nullũ nocumẽtũ, vel animæ, vel corporis, vel aliquorum aliorum exteriorum bonorũ cõtingere poterat. 7 8 9

5 Quinto dico ex hoc inferri, seruitutem quidem esse contra ius naturale proprie quoad statum innocẽtiæ, quia est contra ius naturale dictans, ne quis in eo statu esset seruus, quoad statum autem post peccatũ, non esse contra ius naturale, nisi quoad hũc sensum, scilicet, quod est aliquid, non inducit, nec dictat ius naturale, vt vbi supra dixit S. Thom. immo seruitus saltem aliqua quoad statum post peccatũ dici potest, secundum ius naturæ quatenus est quędam pœna determinata iure humano, pro delicto, quod iure naturæ castigandum est. quod sensit S. Thom. in 4. dist. 36. Et ita gloss. hæc quatenus habet, seruitutem aliquam iure naturę fuisse inductam, saluari posset in hoc sensu, quod seruitutis pœna imposita est iure humano, 10 11

vel

vel sententia iudicis humani, pro delicto, quod iure naturæ castigandum erat. 12

Sexto dico, seruitutem non fuisse inuentam iure gentium, vt multi nostrorum putant, neque iure Lacedæmoniorum, vt significat Plinius lib. 7. cap. 56. sed post diluuium per inuẽtam, aut renouatam Noę sententiam. Quoniam vel ante diluuium vniuersale fuit inuenta, de quo non constat: vel fuit inuentum Noę, qui post illud diluuiũ seruitutis pœna puniuit Chanaam ob peccatum patris sui Cham irreuerẽter nuntiantis fratribus suis, Sem, & Iaphet, patrem communem Noam, ob ebrietatem iacere habentem nuda verenda. Genes. 9. Hæc enim est prima post diluuium illud vniuersale seruitus litteris prodita. Hanc primã appellat Ambrosius in d. cap. sexto. 35. dist. Et teste Iosepho cõtra Apionem, antequàm Lacedæmonij rerũ potirentur, multi apud Hebræos fuere serui, vt etiam Polydorus li. 2. ca. 2. de inuẽtoribus rerum attestatur. 13

Non obstat l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iur. quatenus habet, seruitutem introductam iure gentiũ. Tum, quia Hermogenes auctor illius l. fuit Paganus, qui sacras litteras omniũ antiquissimas minime agnouit. Sed quia Isidorus vir Christianissimus, & in sacris litteris versatissimus idem ait in cap. ius gentium. 1. d. respondeti potest cum gloss. illius cap. seruitutem nõ inuentam, sed approbatam iure gentium. Sed hæc expositio licèt placeat Alexandrino & communi, in d. cap. ius gentium. 1. dist. tamen violat texrus prædictos clarè sonantes, seruitutem iure gentium inductam: ideo tertio respondemus, leges illas loqui de seruitute, quam incurrit captus in bello. Hæc enim iure gentium inducta est, vt illa iura probant: non tamen prima seruitus: quia illa cœpit iam inde à tempore Noæ ante gẽtium iura, immo & antequam gentes esse cœpissent, vt habet illud cap. sexto die. & testimonium irrefragabile Genes. 9. Et ita rectè gloss. nostra loquitur, quatenus sentit aliquam, & non omnem seruitutem iure gentium inductam. 14

Septimo dico, seruitutem prout est quędam determinatio pœnæ alicuius delicti esse iudicis, vel iuris Põtificij, vel ciuilis humani positiui & naturalis. Nã, vt ait Thomas in 4. distin. 36. ius naturale dictat, pœnam pro culpa infligendam. l. ita vulneratus. ff. ad l. Aqu. At determinatio pœnæ secundum conditionẽ personæ, & culpæ ad iudicem, & ius positiuum pertinet, & ideo seruitus, prout est quædam pœna pro aliquo dilecto determinata, de iure positiuo humano est, & à naturali proficiscitur, sicut determinatum ab indeterminato. 15

Octauo ex hoc inferri, recte dicere gloss. quod aliqua seruitus inducta est iure Pontificio, hæc scilicet, de qua hoc capit. loquitur. quam voluit esse partem pœnæ ei qui peccatum, de quo text. agit, peccaret. 16

Nono dico, eiusmodi esse etiam seruitutem illam, quam Concilium Toletanum in cap. cum multæ. 15. quæst. vlt. infligit filiis natis ex matrimonio contracto à clerico constituto in sacris, quam tamen hodie per non vsum sublatam esse ait gloss. ibidem, & Io. ab Anna. hic. Sed contrarium rectius tenent Panorm. in cap. 2. de treug. & pac. & cap. 1. de cohabi. cleri. & mulier. & cap. cum sit. col. 15. de fór. compet. & Cosma. in statutis Ecclesiæ Gallicanæ tit. de concubinar. §. qui etiam. verb. cohabitat.

17 Ipsi tamen ex facto respondimus, filium sacerdotis, qui contraxit matrimonium cum aliqua eius rei ignara, nõ esse seruum: sed liberum: & illum textum esse intelligendum de filio constituto in sacris, qui cũ eius rei conscia contraxit matrimonium, vt plures satis, proh dolor, nostra ætate sunt in illa olim nobilissima Germania. Tum, quod mater innocens non debet puniri ob culpam mariti, argu. cap. 2. de constit. Tum, quòd tex. singul. cap. penul. qui filij sint legit. probat, natum ex matrimonio contracto ab habente vxorem cum aliqua eius rei ignara, esse omnino legitimum. In quo dixit illum singularem. Andr. Sicul. de præstant. Cardinal. 1. part. q. 1. num. 72. & commendarunt Decius, & Ripa in cap. inter cæteras. de rescript. & alij alibi sæpe. Tum, quod gloss. cap. fin. §. 1. de clãd. desponf. verb. ambo parentes. habet, filium natum ex matrimonio publicè cõtracto à duobus, quorum alter ignorabat, & alter sciebat impedimentum, esse omnino legitimum, quam inter alios dixit singul. Iason in l. ex facto. col. 5. ff. de vulg. quæ tamen similem habet in cap. cum in captiuitate. 34. quæst. 1. 18

Decimo dico, memorabiliter Io. And. hic dixisse, quod qui ob delictum in seruitutem incidit, non potest manumitti. Quod omnes sequuntur, & commẽdant plurimum Panor. Anna. Felin. & Rauen. & probat. l. 2. C. quib. libertat. prouoc. non licc. & l. 1. C. qui nõ poss. ad liber. perue. & ante eos dixit Specul. in hoc eod. tit. versic. Sed numquid. quod capiens Christianum deferentem hic prohibita, non potest, etiam si velit manumittere: sicut non posset manumittere latronem, quem princeps ob latrocinium ei in seruum dedisset, per d. l. 2. Vbi etiam Bald. singulariter dixit ex ea colligi, quiddam mirabile, scilicet, posse statui, vt bannitus fiat capientis seruus: licet iure communi captus ilico ad iudicem ducendus sit, per l. quam vnicam appellat. in l. fin. C. de malef. & mathe. 19

IN GLOSS. VLTIMAM.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus iterum excommunicatur, nec est omnino extra Ecclesiam. num. 2.*
3 *Excommunicatio duo efficit, immo plura. num. 7. & interdum duplicata est vna. num. 4.*
5 *Excommunicatio finis cap. ita quorũdam, & medij. eadẽ.*
6 *Intellectus nouus. cap. ad liberandam. & cap. ita quorundam, de Iudæ.*
8 *Excommunicatio etiam internam communionem tollit.*
9 *Excommunicatio secunda an, & quem effectum habeat ante primam sublatam, & quid de absolutione. nu. 10.*
11 *Excommunicatio vna tolli potest, antequam altera: & vna sublata non censentur aliæ sublatæ. num. 12. licet vna absolutione omnes tolli possint, & quando id contingit. num. 13.*
14 *Absolutio ad effectum præsentium à quibus absoluat in litteris Papæ & à quibus in litteris Legati. num. 18. & Summi Pœnitẽtiary num. 19. & includit censuram Cœnæ Domini. num. 20.*
15 *Regulæ de insordescentibus tenor, & eius declaratio. nu. 16. & virtus eius. num. 17.*
20 *Absolutus generaliter à peccatis, & censuris ab eo, qui poterat, videtur absolutus à censuris peccatorum obiectorum.*
22 *Absolutus ab vna excommunicatione huius cap. an sit absolutus ab omnibus.*
23 *Excommunicationes sex, & quod incurrit, qui huic cap. contrauenit, & verius est quod ad summum tres*

Universidad de Deusto
Biblioteca

num. 25. quia multæ in eodem casu latæ ab eodem, vel successore eius videntur esse vna frequēter inuocata. num.26.

24 *Pœna legis prioris non tollitur pœnam posterioris: & quando quis punitur vtraque, & quando censetur eadem. num.30.*

27 *Excommunicatio huius.ca. & Bullæ Cœnæ eadem quatenus concurrunt: & latius. num. 38.*

28 *Papæ solius, & Concilij eadem potestas, & an sit supra Concilium remissiue. num. 29.*

31 *Excommunicatio cap.ad liberandam. de Iude. & etiam cap.quod olim.eiusdem tit. & etiam extrauag. multa. eiusdem tit.esse partim veterem, & partim nouam.*

32 *Excommunicationes latas per multos Pontif. in bulla Cœnæ vnam videri, immo eandem, quæ iuris quatenus cum ea concurrit. num.33.*

34 *Excommunicatio episcopi in hac materia, quando alia quam iuris, & an eam tollat, qui potest tollere latam à iure. num.35.*

36 *Confessarius in hac materia hoc inquirat.*

37 *Excōmunicatio quæ reseruata, & quæ nō in hac materia.*

39 *Intellectus verbi, Excommunicamus, bullæ Cœnæ.*

EX principio glo. colligo primo, excommunicatum semel, posse iterum excōmunicari. Quæ conclusio non probatur hic secundum intellectum,quem in 3.notabili ex glos. collectum sequemur: sed verissima est, secundum omnes, & est in vsu quotidiano: & vltra iura pro ea citata per glo.est casus optimus in cap.cum pro caussa.de senten. excommuni.& in cap. ex parte. de offic. ordinar. adiunctis glosis. 1

Secundo colligo ex glos. tres oppositiones contra proximam conclusionem,ad quarum nullam formaliter ipsa respondet. Ad earum autem primā quæ fundatur in illo Apostol. *De his autem, qui foris sunt, nihil ad nos.*1.ad Corinth.5.& ca.Gaudemus.de diuor. & cap. multi.2. quæst. 1. respondeo, illud intelligendū de his,qui omnino sunt foris, hoc est, extra Christianismum,& fidem catholicam & nunquam fuerūt baptizati, quos concedo non posse excommunicari, iuxta doctrinam receptam Domi.in cap. Romana. §. in vniuersitatem.de senten. excommun. lib.6. At nego, excommunicatum esse foris sic, & omnino extra Ecclesiam.Quia ob eam excōmunicationem non desinit esse Christianus,& baptizatus,& insignitus charactere indelebili etiam per mortem.cap.licite.32.q.7. adiuncta glos.memorabili.Et ideo neque ob hęresim desinet esse Christianus ad hunc effectum, quod non posit excommunicari: immo omnis hæreticus, & apostata,etiam à fide ipso iure est excōmunicatus.cap. excommunicamus.de hęret.& eius absolutio soli Papæ reseruata,per bullam Cœnę Domini.Illud autem dictum Apostoli: *De his qui foris sunt, nihil ad nos:* quatuor modis intelligi posse,& secūdum omnes verum esse,altius quàm alibi supra cod.in not.8.num.4. attigimus: vbi non diximus simpliciter, nullos infideles comprehendi sub hoc capit. sed nullos alios à Christianis.Quia hæretici,& etiam apostatę comprehenduntur:quia baptizati sunt,& excōmunicari possunt. 2

Ad secundum omissa solutione Ioan. ab Anna.sequutus mentem glos.& communem respondeo, cōcedendo eum,qui extra aliquem locum est,non posse ab eo vere deiici, donec ad eum redeat: sed retineri sic,& ita concedo,quod excommunicatus semel non potest iterum excommunicari ad effectum eiiciendi eum ab Ecclesia: sed ad effectum retinendi eum foris extra eam alio vinculo, quam antea detinebatur, sic. quia excommunicatio hos duos effectus habet, vt glo.subiicit.Quare licet à communione fidelium eiici nequeat: potest tamen extra eam retineri. 3

Ad tertium, scilicet ad l.qui bis idem. ff. de verborum obligat.omissis tribus solutionibus Ioan.ab Anna. quarto dicimus, ꝙ illa lex agit de ligamine, quod ex animo contrahentium nascitur,qui præsumuntur à iure nolle inducere in secunda stipulatione nouam obligationem: conclusio vero glos.agit de ligamine, quod ex voluntate nascitur superioris, quæ ex eius verbis constat esse ligandi eum alio vinculo.

Ex quo infertur, excommunicationem ab eodem superiore,ob eandem omnino caussam in eundem latam pluries, vnam solam esse: qualis videtur esse excommunicatio processus Cœnæ Domini in materia huius cap.lata,& multis annis sæpissime repetita.arg. d. l. qui bis idem. & solutionis præcedentis. quod est quotidianum, & à nemine, quod sciam, tactum. 4

Tertio,colligo ex glos.id,quod ipsa præsupponit in vers. *Tu dicas.*scilicet,excommunicationem,de qua loquitur finis huius cap.aliam esse ab ea,quæ ab eodē ipso iure infligitur,quæ sententia communis videtur, quatenus omnes transeunt cum glos. Pro qua facit, quod altera fertur ipso iure : altera mādatur ferri per episcopos: sed nobis contrarium videtur,vt in notab. 1.num.2.diximus,cum M.relato hic per glos.& antea per Hostiens.quem sequitur Gofred.relatus hic,& satis probatus ab Ioan.Andr. Tum, quòd parum decebat,Concilium œcumenicum sub Alexan.III.cōgregatum, iubere episcopis, vt excommunicarent, quos ipsum Concilium excommunicabat, quadamtenus significans, plus verituros esse illorum sententiam, quam suam. Tum, quod Concilium generale sub Inoc.III.coactum in d.cap.ad liberandam. pro verbo, proferatur, hic posito posuit, innouetur singulariter nobis certe significans,intentionis Concilij non fuisse,vt episcopi nouas proferrent excommunicationes sed vt noue denūtiarent,excommunicationem latam esse per Concilium contra huiusmodi delinquentes. Tum, quod frustra fit per plura,quod potest fieri per pauciora.saltem æque bene, secūdum Philosophum, quod non latuit glo.penult.Clemē.1.de Summa Trinit.at æque bene,immo melius,& maiore cum auctoritate prouidetur per hanc solam Concilij excommunicationem, & eius crebram per ecclesias maritimarum vrbium denunciationem, quam per hanc, & alias episcoporum proprias excommunicationes: eo quòd multo plus terrebit in vrbe maritima denūtiatio,quod Concilium habet eos pro excommunicatis quam quod episcopus excommunicat,ergo propositum facit, quod nusquam in sensu eius opinionis hic text. in vsu fuisse videtur. Non obstant illa verba: *Crebra excommunicatio*, quia exponi possunt per illa: *Crebra excommunicationis denunciatio*, per ca. ad liberādam.infra eod. & per rationes prædictas. 5

Quarto colligo ex glo. excommunicationem habere duos effectus, quorum prior est eiiciendi extra ecclesiam: posterior retinendi eum extra eam. & hæc gl. ad hoc appellatur magistra in sua materia, & quotidie allegatur secundum Panor.& Raue.hic, & allegatur per Deci.in cap.bonæ.de appel.col.9.& Iasin l. de pupillo.§.si pluribus.ff.de noui oper. nunciat. Cui similis in capit. final.3.q.4.& in cap. officij. de senten. excom 6 7

excommuni. Adde tamen illi, quod secundum Hostiens. relatum hic ad verbum per Ioan. And. Anto. Cardinal. Panorm. & Ioan. ab Anna. triplex est effectus excommunicationis, quorum, quia duo coincidunt cum effectibus glos.nostræ, solum tertium refero scilicet quod declarat excommunicatum esse separatum à Deo,non autem separat.quia non excommunicatio, sed peccatum lethale, propter quod illa fertur, separat ab eo. cap. illud.cap. nemo,11. quæst.3. capit. 1. de re iud. lib. 6. 8

Quinto colligo,quod excommunicatio eiicit quē extra ecclesiam per quā multi vulgares, proh dolor, materialem tantum intelligunt. Alij vero paulo minus insipientes illam tantum communionem fideliū exteriorem, quæ continetur illo versiculo. *Os, orare, vale, cōmunio, mensa negatur.* cap.cum excommunicato.cap. excommunicatos.11. quæst.3. Ita quod secundum hos à nulla interiore pellitur. Quorū de numero videri possunt alicui Panor. Felin. & Raue. in rub. de senten. excommuni. & multi alij ex nostris doctoribus : qui tamen verè non sunt, vt latè demōstramus per ea, quæ hic scribebamus: sed tanquam continentia nimium grande parergon, in capitulum penul. de sentent.excommuni. ablegauimus. Est autem verè de numero eorum Lutherus, cum suis asseclis,addēs excommunicationem non esse timendam, sed amandā. Cuius opinionem falsam, & impiam esse, in paregis adiectis d. capit. penul. quæ propediem edentur, demonstramus.

9 Sexto colligo ex glos. secundam excommunicationem non habere effectum, donec prior tollatur: quæ quidem conclusio in sensu proprio falsa est. Tū, quia excommunicatio absolute, sine conditione lata non potest esse in pendenti,nec potest suspendi,secūdum communem in cap. ad hæc quoniam. de appellat.quamuis cōtrarium nos ibi ter olim tenuerimus, quod,ad aliud parergon in d.cap.penul.de senten.excommuni. ablegamus. Tum,quia hæc secunda excōmunicatio simulac lata fuit, produxit suum effectum retinendi foris:quoniam adiecit ei nouum vinculum, quo retinebitur, donec eo soluatur: ergo habet effectum. Sed glos. defendi potest in sensu, quem mente concepit, licet verbis non satis expresserit, scilicet quòd secundæ excommunicationis effectus non apparet, donec prior tollatur. quia cum vinculo prioris extra ecclesiam detineatur, effectus ille vinculi posterioris, licèt iam producti non cognoscitur: per quod inanis relinquitur illatio quædam super his nimium subtilis Felin. aliquid falsum præsupponentis. 10

Septimo colligo, absolutionem à priore excommunicatione non habere effectum, donec consequatur absolutio secundæ. Sed & hoc eodem modo impugnari potest, & saluari, quo præcedens conclusio, nempe, quod absolutio quidem siue à priore excommunicatione,siue à posteriore, simulac facta est,suum sortitur, & producit effectum : quia vinculum illud, quo excommunicatū retinet, extra ecclesiam soluit, nec iam amplius eo ligatus est: sed ille effectus nō apparet.Quoniam cum absolutus à vinculo vnius,alterius vinculo extra ecclesiam teneatur reuinctus,& nō possit ad ecclesiam redire, nō apparet illa solutio alterius vinculi. Et ad hunc modum intelligendum est cap.officij.de senten.excommuni.quatenus habet,absolutionem ab excommunicatione ab vno Prælato factam, non prodesse, si erat excommunicatus etiam ab alio.Omisso enim eo,quod glos.2. illius cap. satis inepte ait, intelligēdum est,quod non prodest quoad restitutionem communionis, sed bene quoad hoc,vt censeatur absolutus ab illa,& quod propter illam nō denegetur ei communio.

Octauo colligo ex glos. posse quē absolui à priore excommunicatione,antequam absoluatur à posteriore,quod verissimum est,& in quotidiano vsu.Nec refert an sint duæ, vel centū: neque an vna maior alia minor,vel omnes æque: quia quæcunque, & quotcūque illarum possunt tolli prius,quàm alia, vel aliæ,secundum omnes.Quod mihi singulariter probat cap. cum pro caussa.de sentē.excōmuni.quatenus excommunicatus duabus excommunicationibus, & absolutus ab altera,ligatus est altera,& tenetur pro illa satisfacere : nulla differentia constituta inter priorem vel posteriorem,maiorem,vel minorem, reseruatam, vel non reseruatam. 11

Nono colligitur, eum, qui ligatus est multis excommunicationibus non censeri absolutum ab omnibus: licèt absolutus sit ab vna, vel pluribus ex illis: quod quidem verissimum est. Sed dubium est, an qui absolut ab vna excommunicatione, videatur etiam ab aliis omnibus absoluere: & omissa confusione grā di Ioan. ab Ana. qui amanuensis opera magis, quàm proprio iudicio videtur hic vsus, ex mente Panor. & Communi in capit.cum pro caussa.& capit.officij.de senten.excommuni.& cap.ex parte.de offic. ordi. dicendum est, quod sic,si absoluere poterat, & volebat absoluere eum ab omnibus, alioqui non. Quamuis enim forte absolutio iniusta esset : tamen teneret per tex.sing.cap.venerabilibus.§.vbi.de senten.excommuni. lib.6. Videtur autem velle absoluere ab omnibus, quando positio est generalis, & absolutio ei similis, secundum Panorm. communiter receptum in d.cap. cum pro caussa. etiam si excommunicationes illæ à diuersis Prælatis essent latæ, quamquam contrarium nobis sensisse videatur glos.singul.in cap.sunt plures. de pœni. d. 3. licet contrarium imponat ei Feli. in d. cap. cum pro caussa. Tum arg.l. sub prætexru. C. de transactio. Tum, quia vna absolutio alioqui legitime impetrata sufficit ad tollendas multas excommunicationes,secundū glos. singul.in d.cap.cum pro caussa. non autem videtur velle idem, quando petitio est specialis, & absolutio generalis: quia in dubio videtur restringi ad speciem petitam, argu. l. age. & l. si de certa. C. de transactio. neque quando petitio est generalis, & concessio specialis, argumento à fortiori. 12 13

Ex quibus infertur primo,excommunicatum pluribus excommunicationibus, si absoluatur generaliter ab omnibus per eum, qui à nullis earum poterat absoluere, à nulla esse absolutum : & si ab eo, qui poterat ab omnibus,absolutum esse ab omnibus:& si ab eo,qui tantum ab aliquibus earum poterat ab illis solis tantum, à quibus poterat. Quoniam vt potestate, & voluntate concurrentibus valet actus : ita eis duabus non concurrentibus, non valet, capit. cum super. de offic. deleg. l. multum interest. C. si quis alteri, vel sibi. 14

Secundo infero, quòd impetrans aliquid à Sede Apostolica, etiamsi mille excōmunicationibus vinctus sit: tamē ad effectū gratiæ,quæ illi fit,consequendū cēsebitur absolutus, per clausulā in eius gratiis in-

Universidad de Deusto
Biblioteca

seri solitam, qua omnes impetrantes de more absoluit ab omnibus censuris ad effectum gratiæ, quam facit, duntaxat consequendum. Quia verba Papæ, vel Pœnitentiarij absoluentis sunt generalia, & vniuersalia, comprehendentia omnes censuras. Caue tamen (licet nemo, quem viderim, adhuc id monuerit) quòd illud fallit in excommunicatione huius capit. & aliquibus aliis, si quis in eis per quatuor menses sciens mansit excommunicatus, & etiam in quibuscunque aliis, si in eis per annum insorduerint, per regul. mirabilem Cancellar. de insordescentibus. cuius tenorem hic inserere non grauabor, eo quod non est in regulis Innoc. VIII. glossa donatis: sed erat in regulis Pauli III. sub hac verborum forma concepta.

15 *ITEM ne personis pro quibus litteræ suæ S. emanabunt ob generalem absolutionem à censuris ecclesiasticis, quibus ligatæ fuerint ad earundem effectum indifferenter concedi, & in litteris Apostolicis apponi solitam præstetur occasio censuras ipsas vilipendendi, & insordescendi in illis, statuit, & ordinauit huiusmodi absolutionem, & clausulam in litteris quas in futurum cùm illa concedi contiget, non suffragari non parentibus rei iudicatæ, incendiarijs, violatoribus ecclesiarum, falsificatoribus, & falsificari procurantibus litteras, & supplicationes Apostolicas, & illis vtentibus, receptoribus, & fautoribus eorum, ac res veritas ad infideles deferentibus, violatoribus ecclesiasticæ libertatis, via facti ausu temerario Apostolicis mandatis non obtemperantibus, & nuntios vel executores Apost. Sedis, & eius officialium eis commissa exequentes impedientibus, qui propter præmissa, vel aliquod eorum excommunicati à iure, vel ab homine per quatuor menses scienter excommunicationis sententiam huiusmodi sustinuerint, & generaliter quibuscunque alijs qui aliquibus censuris etiam alijs, quàm, vt præfertur, quomodolibet ligati in illis per annum continuum insorduerint.*

16 Hactenus regulæ tenor, in qua ponderandum est verbum, *sciens*, ne sub ea comprehẽdatur is, qui ignorat saltem probabiliter, argu. cap. apostolicæ. de cleri. excom. ministran. Arbitrorque aliquam ignorantiam esse, quæ ab incurrenda excommunicatione non excusaret: quæ tamen efficere posset ne diceretur sciens manere in excommunicatione.

Tertio infertur, intellectus clausulæ solitæ aliquando à cautioribus impetrantibus poni inter clausulas derogatorias post principalem petitionem supplicationis Papæ porrectæ, scilicet: Non obstante regul. de insordescentibus. Significat enim, quod petitur à Papa, vt impetrans habeatur absolutus quoad effectum illius gratiæ consequendum, non obstante prędicta regul. licèt per annũ manserit in aliqua excõmunicatione, vel per 4. mẽses in certis in ea expressis.

17 Quarto infertur, plurimis deesse ius in sacerdotiis, & beneficiis, quæ à Roma. Pontifi. impetrarunt: eo quod cum, vel ob percussionem alicuius clerici, vel aliam causam ipso iure excommunicationem incurrissent, parumque de absolutione habenda curassent per annum, & amplius in illa remanserunt. Infertur item grandis, q̃ iotidianaque exceptio contra multos impetrantes Apostolicos.

18 Quinto infertur, per dictam clausulam absoluendi ad effectum gratiæ consequendum in litteris Legatorum positam non absolui à censuris omnes, qui absoluerentur per eandem litteris Papæ insertam. Quia legati iure communi non possunt absoluere ab omnibus excommunicationibus Papæ reseruatis, & omnes non habent priuilegium id faciẽdi. Cui consequens est, multos impetrantes à Legatis Sedis Apostolicæ inutiliter impetrare, qui si impetrassent à Rom. Pontif. vtiliter id fecissent. Aliud tamen existimo dicendum de Summo Pœnitentiario, quàm de legatis: quoniam ille ab omnibus potest absoluere, vt significat Diuus Antoni. 3. part. tit. 24. capit. 30. 19

Sexto infertur, confessarios electos virtute bullarum Apostolicarum, quibus fit plena potestas absoluendi à censuris quibuscunque etiam Papæ reseruatis, iuxta consilium à nobis scriptum in capit. 1. §. laboret. de pœnit. distin. 6. num. 26. vt absoluant pœnitentes ad cautelam, ab omni excommunicatione, quatenus possunt, eos vere esse absolutos ab omnibus, quoniam potestas, & voluntas id faciendi concurrunt. Quod est verum, etiam si per obliuionem, inaduertentiam, vel ignorantiam ad id sufficientem, pœnitens non confiteatur illud peccatum, cui censura erat annexa: adeo quidem, vt ab eo peccato postea confesso alteri confessario non habenti potestatem absoluendi à reseruatis, possit absolui ab eo, iuxta singulare dictum Palud. in 4. distin. 18. quæst. 5. colum. penult. quem pridem retulimus in capit. 1. num. 70. de pœnit. dist. 6. & cum aliis eum sequentibus in capit. consideret. §. cautus. de pœnit. distin. 5. num. 3. vbi tamen in editione prima typographorum incuria loco. 18. allegatur. 8. quo plurimos pios consolatus sum: & plurimi pij confessarij gratias egerunt ob illius dicti Paluda. tam apertam publicationem. quæ plane omnia tanquam quotidiana memoranda duco. 20

Septimo ex proxime dictis infertur, quod per clausulam prædictam absoluendi impetrantem à censuris ad effectum gratiæ, cui inseritur, consequendum absoluitur impetrans non solum ab excommunicationibus non reseruatis Sedi Apostolicæ, sed etiam à reseruatis, immo etiam à contentis in bulla Cœnæ Domini. Quoniam multæ excommunicationes in prædicta regula de insordescentibus expresse sunt de illis, quæ per bullam Cœnæ Domini feruntur, vt palam est: & tunc demum videtur non concedi absolutio illarum, cum impetrans per 4. menses in illis insorduerit: ergo regulariter conceditur, argum. capit. quoniam. de coniug. leprosi. & l. quæsitum. §. denique. ff. de fund. instru. De quo sæpe, multumque antehac dubitauimus. 21

Octauo quod non omnis, qui absoluit excommunicatum per hunc canonem videtur eum absoluere ab omnibus excommunicationibus, quas incurrit. Quoniam si eiusmodi absolutor tantum sit episcopus, vel casus tantum episcopales habens, non videtur absoluere eum, quatenus, per bullam Cœnæ Domini est excommunicatus: licet quatenus est excommunicatus per episcopum sic, & etiam quatenus est excommunicatus per hoc capit. & alia iura huius tit. & libri tenendo communem, scilicet quod alia sit quę fertur ab his, & alia quæ fertur per bullã Cœnæ Domini, quoniam excommunicatio per hæc lata non est reseruata Papæ, lata vero per bullam illam sic, vt omnes concludunt in cap. quod olim. infra eod. Nobis tamen æquius & humanius videtur vnam esse excommunicationem, quatenus concurrunt, vt in fine corol. sequentis, & vltimi num. 38. dicemus. 22

Nono ex præcedenti corollario infertur, incidentem in hunc canonem multas excommunicationes incurrere, in quo omnibus videtur conuenire. quæ- 23

stionis tamen satis nouæ ac difficilis est, quæ, quot sint illæ, videri enim possunt cuipiam esse sex, & plures. Primo quidem, quòd tot saltem videntur esse, quot sunt qui eos tulerunt: at qui excommunicationes contra deferentes prohibita Sarracenis tulerunt, sex, & plures quàm sex fuerunt. Primus quidem Alexander III. in Concilio Lateranen. cuius pars est hoc capit. Secundus Clemens III. in capit. quod olim. infra cod. Tertius Innoc. III. Concilio Generali. capit. ad liberandam. infra cod. quorum nullus sibi reseruauit absolutionem. Quartus Clemens V. in extrauag. multa. huius tit. qui sibi reseruauit absolutionẽ. Quintus Martinus V. qui censuras bullæ Cœnæ Domini sibi reseruatas primo tulisse videtur: & alij omnes successores eius, qui idem fecerunt, & faciunt. Sexto loco Nicolaus III. & Bonifacius VIII. in extrauagantibus relatis supra in 10. notab. num. 31. Ioan. xxij. in extrauag. copiosus. huius tit. Multi etiam alij episcopi ciuitatum maritimarum, qui secũdum intellectũ cõmunem, per hoc cap. iubentur proferre. Secundo pro hoc facit quod Hostiens. in capit. quod olim. infra eod. cum quo transeunt omnes, expresse ait, aliam esse excommunicationem huius cap. & aliam illius, & aliam eam, quam episcopus profert: & quod gloss. postrema dict. capit. quod olim. quam Panorm. ibi ait singularem, & probatur ab Anna. & Fel. dixit aliam esse excommunicationem, quæ in illo capit. profertur, & aliam, quæ in hoc. Quod si concedas, pari ratione te oportet concedere, alias esse 24 excommunicationes ab aliis latas. argu. l. illud. ff. ad l. Aqu. cum similibus. Tertio facit, quod ex illa glos. Io. ab An. colligit, quòd illud Bart. in l. 1. ff. vi bonorũ raptorum, scilicet punitum à iudice pœna vnius legis prioris, vel posterioris non posse puniri pœna alterius, limitandum est, quoad pœnas, per sententiam iudicis infligendas, non quoad alias ipso iure impositas, quod colligi nequit, nisi verum esset, aliam esse excommunicationem illius cap. & aliam excommunicationem huius. Quarto quòd lex noua inducens vnam pœnam non tollit alteram, per veterem impositam, secundum Bartholum communiter receptum in d. l. 1. ff. vi bon. rapt. quod probat l. quoties. ff. de actio. & obligationi.

25 His tamen non obstantibus verius videtur, eum, qui huic capit. contrahit, duas tantum, vel tres ad summum excommunicationes incurrere, siue non esse excommunicatum pluribus, quàm duabus, vel tribus, quarum altera fertur à iure, illa scilicet, quam nostrum capit. infligit, altera ab homine, illa scilicet, quam bulla Cœnę Domini continet: tertia etiam ab homine, si quis episcopus eam ferret: tum, quia eadem, quæ infligitur per hoc capit. etiam infligitur per d. capit. quod olim. secundum Panorm. ibidem. Pro quo facit illud capit. in vero. *Illam.* quo significatur ibi non induci nouam excommunicationem: sed hanc veterem ad casum nouum extendi. Quod tamen, quo sensu verum sit, solutio primi contrarij docebit. & pari ratione eadem erit, quæ infligitur per capit. ad liberandam. & d. extrauag. multa. Tum quia supra in not. 3. elicito ex hac gloss. noue & vtiliter diximus, argu. l. qui bis idem. ff. de verb. obligat. quod cum idem contra eundem ob eandem causam 26 bis, vel ter profert excommunicationem videtur proferre eandem, & non diuersam. Tum, quòd Roman. Pontifex inducens excommunicationem per suam legem in aliquo casu, non videtur velle inducere nouam quoad eos, qui eodem casu similem excommunicationem per legem veterem incurrebant, capit. Felicis. §. præsenti. de pœnit. lib. 6. & Clemen. 1. de pœnit. in princi. vbi gloss. satis apta in verb. prædictis. Diximus autem ad summum, quia non esset difficile tenere eam, quæ profertur per bullam Cœnæ Domini, quatenus cum hac concurrit esse eandem, quæ hæc, sed alia qualitate, scilicet reseruationis affectam per infra dicenda: & quia raro episcopi proferũt prædictas excõmunicationes. 27

Non obstant contraria supra formata. non primum, quia primo illi, qui has excommunicationes protulerunt, licet fuerint multi in personis: vnus tamen fuerunt in potestate, & ita possunt haberi pro vno, iuxta l. proponebatur. ff. de iudi. Quod autem omnes, qui eas protulerunt, excepris ciuitatum maritimarum episcopis, fuerint eiusdem potestatis, patet ex eo, quòd omnes fuerunt Roma. Pontifices. Et quamuis alius in vno Concilio, alius in alio, & alij extra Concilia per suas leges eas tulerint: eadem tamen potestate eas tulerunt. Quoniam eadem potestas Apostolica est in vno Romano. Pontific. quæ in alio. capit. 1. de homicid. lib. 6. vt innotabil. 29. reperit. §. in leuitico. de pœnitent. distin. 1. demonstramus, & eadem, qua ipse solus vtitur, & ea, qua cum concilio. Deinde respondeo, quòd cum vnus, vel 29 multi eadem potestate fungentes contra eosdem, & ob eandem causam, per legem saltem, pœnam eiusdem speciei proferunt tacitè, vel expresse, sentiunt de vna, & eadem pœna. Neque obstat, quòd lata per extrauag. multa. à Clemente V. sit reseruata: quia qualitas, vel quantitas non mutat speciem, & rei substantiam. l. final. ff. de fund. instruct. 28

Ad secundum respondeo, quòd neque gloss. illius capit. quod olim. satis cautè ait, excommunicationem illius capit. quod olim, esse penitus diuersam ab excommunicatione huius. Neque Panorm. satis perpendit, dicens, quod est omnino eadem. Sed veritas est, quod quatenus illud, capit. continet, excommunicatos esse illos, qui huic capit. contraueniunt, intelligendum est de excommunicatione huius. capit. quatenus autem continet excommunicatos esse, qui merces non veritas sine animo malo tempore belli ad Sarracenos deferunt, continet aliam, & propriam excommunicationem. Quæ noua & singularis concordia est: & efficaciter probatur per ea, quæ in notab. 10. supra scripsimus.

Ad 3. respondeo, illam conclusionem, quam Ioan. ab Anna. colligit, veram quidem in se videri, & ex gloss. rectè illã colligi: at non consequi ex hoc, gloss. esse veram. Quippe quòd licèt ex vero nequeat inferri falsum: ex falso tamen sæpe infertur verum, secundum Aristotelem. 1. Posterior.

Ad 4. respondeo primo, illud dictum Bartol. regulariter quidem verum in diuersis legibus diuersas pœnas imponentibus: non autem in refricantibus eandem, saltem quando illę sunt eiusdem legislatoris vel eadem potestate fungentium. vt sunt qui has censuras tulerunt. Nam & cap. de multa. de præb. statuit, vt 30 nactus secundum curatum perdat prius: idem refricatur in extr. execrabilis. Io. xxij. at ideo nõ sunt duæ priuationes diuersæ, sed vna tantũ. Et per. l. penul. quę Vlpiani est. ff. de in ius vocã. pœna. 50. aureorũ est statuta cõtra libertũ vocantẽ in ius sine venia patronũ:

Universidad de Deusto
Biblioteca

& similis pœna statuitur per l.fin.eiusdem tit.quę Modestini est: sed non est diuersa, immo eadem secundum omnes. Et qui hominem iniuste occidit, lege euangelica, vel saltem Cæsarea regia, & statutaria iubetur regulariter occidi, attamen non est tribus moribus, sed vna tantum occidendus. Secundo respondeo, quod aliud est per pœnam legis nouæ non tolli antiquam, quod ait Bart. aliud per legem nouam similem omnino pœnæ, pœnæ legis veteris in eodemmet casu incidentem non induci aliam ab antiqua, quod nos diximus.

31 Ex his infertur noue, quod excommunicatio cap. ad liberandam.infra eod.partim est noua, partim vetus, & refricatio antiquæ. Vetus quidem quoad eos, qui excommunicantur hic, noua vero quoad eos, qui hic non excommunicantur, scilicet, vendentes naues sine malo animo, vt in not.10. coroll.4. diximus.

Vndecimo infertur etiam noue, excommunicationem item cap.quod olim.infra eod.partim esse veterem, & partim nouam. Veterem quoad eos, qui etiã hic excommunicantur: nouam autem quoad deferẽtes alias merces, quàm bellicas, & sine animo bellico.

Duodecimo etiam noue, excommunicationem extrauag.multa.huiusmet tit.veterem esse, quoad deferentes arma, ferrum, & lignamina galearum, & etiam alia eo animo, vt eis impugnentur Christiani ad terras Aegypti: veterem, inquam, sed noua qualitate, scilicet reseruationis affectam. Quoad eos autem, qui alia neque hic neque in cap.significauit, neque in cap.ad liberandam.infra eod.prohibita deferunt, esse nouam, idemque dicendum de extrauag. olim supra in 10. notab. relata.

32 Decimotertio excommunicationes latas per bullam Cœnæ Domini à Martino v.& post eum ab omnibus aliis, non per viam legis: sed per viam sententię hominis, esse vnam, & non diuersas, tum per prædicta, tum, quia substantia censuratum ex mente proferentium eas nascitur, vt colligitur ex Panor.in cap. 2.de testib. cogen. col.3.& in cap. P.& G. de offic.de-
33 leg. col. 4. Quin & facile teneri posset, hanc excommunicationem bullæ Cœnæ Domini, quatenus concurrit cum excommunicatione iuris non esse aliam ab illa vt supra dixit: licèt quatenus non concurrit cum ea sic. Non concurrit autem quoad equos, siue malo animo delatos, vt in not. 10. num. 23. diximus.

34 Decimoquarto infertur, excommunicationes ab episcopis maritimarum ciuitatum ita latas, vt sint suæ, diuersas esse à laris à iure, & per bullam Cœnæ Domini: quia auctores sunt diuersi, neque eadem potestate fungentes, vt successores, & prædecessores. Dixi ita latas, vt sint suæ. Quia si ferrentur, tanquam innouationes, & publicationes à iure latarum essent eædem, per ea, quæ supra diximus.in notab. 2.ex hac gloss. supra elicito.

35 Decimoquinto infertur, confessarium, qui eiusmodi peccatorem audit, licèt habeat potestatem absoluendi ab omnibus excommunicationibus iuris, & bullæ Cœnę Domini, non posse quẽ absoluere ab excommunicatione prædicta episcoporum, nisi habeat etiam aliunde legitimam potestatem absoluendi ab eorum excommunicatione, vt colligitur ex Hostien. & ex aliis in capit. quod olim. infra eod. vel nisi teneamus illud singulare Ioan.Imol.in cap.ex frequentibus, de insti. per illum text.& in capit. graue, de præ-
bend, col. 4. quem ibidem, & in capit. in Lateranensi. eiusdem tit. sequebamur, post Felin. in capit. pastoralis.§.1. de offic. ordinar. scilicet. excommunicatum generaliter ab homine, perinde posse absolui ac alium excommunicatum à iure, cuius absolutio nemini est reseruata. Quod etiam nunc perplacet.

Decimosexto, confessarium, qui huiusmodi peccatores de quibus loquitur hic text.audit, inquirere debere, an præter excommunicationem iuris incurrerit etiam excommunicationem bullæ Cœnæ Domini, vel qualitatem reseruationis per eam inductam & an etiam excommunicationem episcoporum, vt norit, an habeat legitimam potestatem absoluendi ab vtraque, vel neutra, an tantum ab altera, quo sciat, an absoluere possit eos à suis peccatis. Quandoquidem pœnitens prius debet absolui ab excommunicatione, quam à peccatis: eo quòd excommunicatus est separatus à participatione sacramentorum, & omnium diuinorum: vt contra Ange. & quosdam alios tetigimus in capit. consideret. §. cautus. num.23. de pœnit. d. 5. & latè determinauimus in capit.fratres. à num. 38. vsque ad 44.eiusdem d.Si tamen habet potestatem absoluendi ab excommunicationibus latis à iure, credat, se habere potestatem absoluẽdi etiam ab excommunicationibus latis ab homine, generaliter non reseruatis, per Ioan.Imol.prædictum, & ita poterit absoluere ab excommunicationibus latis per episcopos prædictos: quamuis contrarium expresse dicant Hostiens. & communis. sed hæc dicunt non aduertentes illud singulare Io. Imol. prædictum.

Decimoseptimo inferunt, excommunicationum latarum per prædicta iura alias esse reseruatas Papæ, alias non. Esse quidem reseruatam illam, quæ continetur in d.extrauag. multa.& in processu Curiæ Romanæ solito fieri in die Cœnæ Domini illam vero, quæ fertur in hoc cap.& in dicto capit.quod olim.& in cap.ad liberandam.infra eodem, quatenus non cõcurrunt, cum reseruatione bullæ Cœnæ Domini, vel cum dicta extrauag.multa.non esse reseruatam, quidquid Panor. in cap. Quod olim. dixerit. Quoniam nullius excommunicationis à iure latæ absolutio reseruatur Papæ, nisi ei expresse reseruetur cap. nuper. de senten. excommuni.& attento tempore huius canonis, hæc illi non fuit reseruata: immo neque quoad casus, in quibus cõcurrunt cum latis per bullam Cœnæ Domini, modo non concurrat cum d. extrauag. multa.si teneamus, quòd differant ab eis veluti à laris ab homine. Et quamquam aliàs fuerim contrariæ opinionis: nunc tamen in ea sum, vt putem verius id, quod antea dixi, facile sustentari posse, scilicet excõmunicationes bullæ Cœnæ, quatenus concurrunt cum excommunicationibus iuris, easdem esse cum excommunicationibus iuris, & solum adiici qualitatem reseruationis: & intentionis Roma. Pontif. non esse tot excommunicationes in eodem casu, ob eandem causam, contra eosdem multiplicare: sed veterem latam innouare, & reseruationis armis munire.

Neque obstat, quod in bulla Cœnæ dicit Papa: 39
Excõmunicamus. vt patet ex tenore eius relato per Diu. Anton.3.part.tit.24.cap.72.& declara.per nos in Manu.cap.27. Quoniam etiam Innoc.III.in cap.ad liberandam. eodem verbo vtitur. Attamen quoad casus, in quibus concurrit cum excommunicatione huius

cap.

cap.non videtur nouam cẽsuram inducere: quod videtur sentire communis. Eodem etiam verbo vtitur d.extrauag.multa.quæ tamen quoad casus, in quibus concurrit cum nostro cap. & cap. ad liberandam. infra eod. non videtur nouam censuram inducere: sed nouum munimentum reseruationis. Et ne dicas: frustra ergo in prædictis tribus locis Roma. Pontif. vtitur verbo illo: *Excommunicamus*. cũ nihil aliud faciat, quàm veterem excommunicationem innouare. Ne, inquam, hoc dicas, considera, quod operatur primo, vt excommunicatio hæc sustentetur per posteriora iura, licet tollerentur priora. Secundo, quod in quolibet posteriorum inducitur quoad aliquos noua excommunicatio, vt ex dictis in 10.not. coroll.4.& aliis apparet. Et ideo plus multo operatur, quàm si dixisset: *Innouamus & reseruamus absolutionem*. Et ita verbũ: *Excommunicamus*, in posterioribus dispositionibus respectu vnius accipitur, pro *Innouamus*. & respectu alterius pro noue excommunicamus. arg.à simili.cap. ab excommunicato. de rescript.& cap. cum dilectus. de consuetu. Quorum vtrunque ab aliquibus putatum singulare probat idem verbum, vel eãdem clausulam ad diuersos relatam diuersa operari. Sunt tamen multa alia citata per Decium in capit. quoniam Abbas.de offic.deleg. idem probantia.

Ad hanc opinionem tenendam me plurimum mouet, quod videtur consona intentioni S. Sedis Apostolicæ: & quod vis reperias cõfessarium, qui eiusmodi peccatores intendat absoluere ob vnum tale delictum, nisi ab vna excommunicatione. Et graue, ac molestum est condemnare tot cõfessarios, & obligare tot pœnitentes ad nouas absolutiones quærendas: & quod etiam à Felice Papa, & ab Alexand. II. sunt excommunicati hæretici cap. Athatius. 2.& cap. audiuimus. 24. quæst. 1. qui postea excommunicati fuerunt per Luciũ III. in cap.ad abolendam.in princip.de hæret.& postea per Innoc.III.in Concilio Generali, cap.excommunicamus eod.tit.quorum nullus reseruauit sibi absolutionem. Et post Innoc. quotannis in die Cœnæ Domini quilibet Roma. Pontif.qui pro tempore est, excommunicat eosdem per verbum. *Excommunicamus*, reseruando sibi soli absolutionem: 41
at nemo dicit, hæreticum incurrere quinque excommunicationes, immo neque duas. Immo Sylvester parum cogitans de hac difficultate dixit in verb. excommunicatio. 7. casu. 2. notab. 4. quòd excommunicatio contra hæreticos à iure latas, non reseruatur Papæ, & ideo ab illa quis posset absolui, arg. cap. nuper. nisi reseruaretur Papæ, per annalem processum: per quod clarè sentit excommunicationem tot turibus, & à tot omnibus per bullam Cœnæ Domini latam esse vnam: & vna sublata, omnes censeri sublatas: ergo idem penitus dicendum est de censuris à variis Rom.Pontif.per varia iura, & per bullam Cœnæ Domini, in huius cap. materia latis, quæ æqua, noua, & quotidiana cõclusio est. Vtinam omnes per baptismum nouati tanto in Cœnæ dominicæ sacramẽtum amore feramur tanta latria, & religione subdamur, vt laqueos omnes bullæ Cœnę Domini ita vitemus: aut ita nunquam amplius in eas casuri dissoluamus, vt tãdem rectà in Cœnam illam cælestem, ad quam iam pridem inuitamur, perueniamus. Amen.

FINIS.

COMMEN

Universidad de Deusto
Biblioteca

COMMENTARIVS
DE DATIS, ET PROMISSIS PRO IVSTITIA VEL GRATIA OBTINENDIS.

In Extrauag. Ab ipso. S. D. N. Gregorij XIII. qua innouatur extrauagans Bonifacij VIII. ea de re olim edita.

In præsentia S. D. N. Gregorij XIII. eius in sacra Pœnitentiariæ Prætorio obsequijs inseruiente.

PROOEMIVM.

INTERROGATVS à multis multa, super extrauag. quæ incipit ab ipso. Sanctissimi Domini nostri Gregorij XIII. ædita octaua die huius mensis Nouembris, anni 1574. quia innouauit extrauag. bon memo. Bonif. VIII. (quæ est prima impressarum tit. de sent. excom.) constitui in eam comminisci uberius, & ni fallor, utiliùs, quàm Illustrissimus quondam, idemque eruditissimus Cardinalis Io. Monachus, commentus fuit in prædictam extrauag. Bonif. innouatam, quò securiùs & plenius satisfacerem ea interrogantibus, simul Confessarios (quos tanquam ministros Ecclesiæ Christianæ cum primis utiles, & necessarios veneror) adiuuare in IESV CHRISTO D.N. cuius diuinam opem imploro, sperans eam precibus & meritis Virginis & martyris beatissimæ, eiusdemque fortissimæ, ac sapientissimæ, literarúque studiosorum patronæ clarissimæ (cui dies hic sacer est) Catharinæ, ferendam subiiciens omnia quæcunque dixero, eiusdem Sanctissimi Domini Nostri (quæ summa est) censuræ, imò & cuiuscunque alius, quod sanius fuerit, iudicio.

BVLLAE PRAEFATAE INNOVATIONIS TENOR.

GREGORIVS EPISCOPVS SERVVS *seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.*

AB IPSO Pontificatus nostri principio quàm maxime possumus enitimur, atque contendimus, vt domus & Curia nostra à sordibus expurgetur. Cui rei salubri consilio incumbens fœl. record. Bonifacius Papa VIII. excommunicauit, & anathematizauit omnes Clericos, Religiosos, & Laicos vtriusque sexus, siue familiares Curiæ, siue vndecunque alios, qui aliquod pactum facerent, seu quid paruum vel magnum promitterent, vel promissionem reciperent, aut ex pacto vel promissione occulta vel manifesta, siue sub verbis generalibus, & plenè non expressis, siue specialibus, & apertè expressis facta, quicquam darent, aut reciperent pro iustitia, siue gratia, siue pro se, siue pro alio in causis vel iudicijs seu aliàs per litteras apostolicas, & quibuscunque alijs modis apud Sedem Apostolicã obtinẽda: & eam sententiam ad promittentes, & acceptantes, dantesque, & recipientes duxit extendendam. Illos etiam qui sibi intra triduum non renunciarent eum, quem in culpa esse scirent, vel alicui per quem ad se fideliter referretur, similiter voluit sententiæ subiacere. Ac decreuit, vt nullus hanc incurrens excommunicationis sententiam, absque speciali mandato

dato suo absolutionis beneficium valeret obtinere, nisi in mortis articulo constitutus. Sed nec quisquam admitteretur ad absolutionis gratiam, nisi prius erogatum esset pauperibus quantum ille dedisset, vel etiam recepisset. Iustitiæ verò, siue gratiæ expeditiones sic obtentæ nullius prorsus essent roboris vel momenti: & scienter illis vtentes simili sententia innodauit, ac reseruans sibi absolutionem earum cum prædictis ad pœnas similes in omnibus obligauit. Sed hoc scelus ita hodie in mores inductum est, vt plerique cupiditate improbi quæstus potentiorum suffragationibus adnixi huiusmodi negotiorum expeditiones hac illac conquirentes turpissimè nundinentur. Alij alios, quos gratia præstare arbitrantur, donis, pollicitationibusque ambiant. Quidam etiam se talium operam atque industriam pretio, & muneribus quæsisse affingant. Quæ cum pessima sint, & Curiæ prædictæ existimationem grauissimè offendant, in eos qui talia agunt animaduertendum fore arbitrati, Constitutionem prædictam, cum suis censuris & pœnis omnibus innouamus: easlemque omnes extendimus ad audentes qualecunque horum facinorum quæ adscripsimus, dantesque illis alijs suprædictis auxilium, consilium, vel fauorem. Quinetiam eos omnes omni beneficio, & officio ecclesiastico & seculari, siue temporali siue perpetuo, ipso iure priuamus, ac priuatos esse declaramus: & præterea infamiæ subiectos perpetuò, ac inhabiles ad illa & alia esse volumus, à quibus etiam, prout quæque ves erit, tales pœnæ exigantur, quæ cæteris sint exemplo: illis tamen qui verum adhuc incognitum, complicesque, ac fautores, & socios retexerint, impunitas concedatur. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, Millesimo Quingentesimo septuagesimo quarto. Nonis Nouembris, Pontificatus nostri anno tertio.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicantur omnes, qui aliquam istarum 16. actionum agunt pro iustitia vel gratia obtinenda apud Sedem Apostolicam, & scientes, & non reuelantes intra triduum eas, & vtentes per eas obtentis, absolutione Papæ reseruata, & omnia per eas obtenta sunt inualida, & perdunt ipso iure sua beneficia & officia, & infames, ac inhabiles ad ea & quælibet alia fiunt.*

1 *Extrauagans Bonif. hic innouata à quo fuit olim reuocata.*

1 PRIMO prænoto, quòd extrauag. Bonifacij VIII. per hanc innouata, est prima tit. de sent. excom. inter extrauag. communes citata, à Ioan. And. in capit. nemo de simon. & ornata glos. prædicti Ioan. Mon. qui ait eam inuentam in prouinciali Cancellariæ, publicatam fuisse à Bonifacio VIII. in audientia, cum quidam eius scriptor diceretur in eam incidisse.

Secundo, quòd illa fuit reuocata per Clem. V. authore Palud. in 4. dist. 18. quæst. 3. col. pen. & Angel. verbo excommunicatio 5. cas. 25. Sylues. verbo excommunicatio 7. cas. 46. & Caiet. post cas. 81.

His prænotatis, diuido illam in tres partes principales, quarum prima continet aptum & breue exordium. Secunda ibi, *Cui.* refert prædictam extrauag. Bonif. VIII. Postrema verò ibi, *Quæ cum*, &c. eam innouat, extendit, & nouis pœnis roborat. Secunda verò pars diuiditur in quinque secundum Ioan. Mon. vbi suprà. Prima excommunicat contentos in ea. Secunda ibi, *Et eam.* extendit vno modo. Tertia ibi, *Illos*, alio modo. Quarta ibi, *Ac decreuit.* reseruat sibi absolutionem. Quinta ibi, *Sed nec quisquam.* iubet accepta restitui. Et habet in summa, excommunicationem incurrere eos, qui pro iustitia, vel gratia obtinenda apud sedem Apostolicam, promittunt, dant, vel accipiunt aliquid, imo & scientes non reuelantes intra triduum, quin etiam vtentes sic obtentis, & auxilium, consilium, vel fauorem in id præstantes, nec ab alio quàm à Papa posse absolui, & omnia obtenta esse inualida, & omnes perdere ipso iure sua beneficia & officia, & infames, ac inhabiles ad ea, & quælibet alia fieri.

SVMMARIVM.

2 *Extrauagans hæc magis propriè constitutio, quàm regulæ Cancellariæ.*

RDINEM ergo literæ secutus, primo noto in illam extrauag. ex illis verbis inscriptionis, *Ad perpetuam rei memoriam.* esse verum id quod dixit prædictus Ioan. Monac. de prædicta extrau. super verbo, *Anathematizamus.* scilicet illam, & consequenter hanc, esse veram cõstitutionem, quod colligitur tum ex prædicto verbo, *Perpetuam*, quod est signum constitutionis, vt innuunt Panorm. & Præpos. in cap. non debet. de consang. Tum efficaciùs ex illis verbis secundæ partis, *Constitutionem prædictam.* esse inquam constitutionem, & non qualem qualem, sed perpetuam, & ita differentem à cõstitutionibus, quæ appellantur regulæ Cancellariæ, quæ solùm durant tempore quo earum author viuit, vt glossator antiquus earũ colligit ex illis verbis procemij earũ. *Suo tẽpore duraturas.* pag. 6. & Domin. in cap. duobus. de rescript. lib. sexto, & alij alibi. 2

Ex quo infertur, eos qui contrauenerint huic extrauag. etiam Apostolica Sede vacante (quæ quàm diutissimè, fœliciss imèque plena permaneat) eiusp œnas incursuros: nam licèt statuta, & præcepta, quę interlocutoriè Iudices pronunciãt regulariter expirent eis mortuis, ea tamen, quæ definitiuè statuunt, & finiunt perpetua sunt, per latè citata à Felin. post Panor. & alios in cap. ex litteris. num. 12. de constit.

SVMMARIVM.

3 *Causa cur Curiæ aliquot floreſcant, est cura regentum, se suosque purgantium.*

3 *Greg. XIII. dignissimus, qui primis Pontificibus Maximis à Gregor. I. annumeretur.*

3 *Cardinalium Collegium præsens omnium, quæ à multis seculis se præcesserunt, nouis purgatissimum, & pietate, prudentia, iustitia, temperantia, & omnigena eruditione ornatissimum.*

3 *Vrbs aliarum orbis vrbium nunc reformatissima.*

3 *Exempla regentum, & maiorem recti minores imitãtur.*

SECVNDÒ noto ex illis verbis, *Enitimur*, &c. causam cur multæ principũ, tam ecclesiasticorum, quàm secularium, Curiæ, vrbes, & regna floreſcant: innuit enim hæc extrau. esse eorum in seſe, & illis à prauis mori- 3

Universidad de Deusto
Biblioteca

bus purgandis, studium & diligentiam, sicut lex 3.ff. de off.præs. significat, causam purgandi prouinciam malis hominibus esse curam & diligentiam præsidis eas ab illis purgandi. Quo factum est (quia ei rei magnoperè incubuerunt, vt audio, bo.me. Paulus IIII. & Pius IIII. & me cernente fœl. record. Pius V. & nunc incumbit S.D.N.Greg. XIII. dignus qui primis omnium, qui sacrosanctam Sedem Apostolicam à Gregorio I. in hunc vsque diem rexere, annumeretur, adiuuante in id eum strenuè Illustrissimo, sacrosancto que suorum Cardinalium Collegio, omnium, quæ à multis sæculis se præcesserunt, Collegiorum nouis purgatissimo, pietate, prudentia, iustitia, temperantia, & omnigena eruditione ornatissimo, vt verbs, quæ ante illos satis benè audiebat, nunc omniũ, quas mihi licuit videri in Hispania, Gallia, & Italia, reformatissima cernatur, tam verum est illud Claudiani, relatum à gloss. in cap. magnæ de voto. *Totus componitur orbis Regis ad exemplum.* nec enim sic flectere sensus humanos edicta valent, vt vita regentum, & illud d.cap.magnæ. *Quod fit à prælatis, facilè trahitur in exemplum à subditis.* & illud Eccles. cap. 10. *Secundum Rectorem ciuitatis viuit populus qui habitat in ea.*

SVMMARIVM.

4 *Actiones omnes ab hac extrauag. punitæ sunt prohibitæ iure ipso antiquiore. & num. 36.*
4 *Denunciationis omissio, de qua hic, non est propriè actio, sed non actio.*
4 *Vti inualidis etiam ante hanc malum, sed non erant antea tot inualida, ac nunc.*
5 *Iustitia & omnis virtus, inæstimabilis, & inuendibilis.*
5 *Promissio nõ omnis generalis est hic vetita, & quæ. n. 18.*
6 *Actiones hic punitas antehac, & vbique gentium fuisse, & esse malas, significat hæc extrauag. quod tacitè & vtiliter monet Cõfessarios, solas autem apud Sed. Apostolicam post eam factas, pœnis eius punit.*
6 *Extrauagans hæc non includit illa, quæ erant iure antiquiore licita.*
6 *Causa finali dispositionis cessante cessat illa.*
7 *Constitutio interpretans vel roborans aliam, terminis illius concluditur.*
7 *Lex non includit id, ad quod mens & ratio authoris eius non se extendit.*
7 *Intentio, & finis Authoris ex præomio colligitur.*

4 TERTIO noto in verbo, *Sordes.* quòd omnia acta per sordes, quę puniunt in hac extrau. videntur esse prohibita, quia mala, idest prohibita iure naturę vel diuino, vel humano antiquiore ista, & nõ solùm mala, quia prohibita iure humano huius extrauag. tantùm. Quod si est verum, vbique gentium & terrarum, vbi ius naturale, vel id antiquius ista viget cauenda sunt & in vtroque foro punienda, aliis saltem pœnis, quàm hic statutis: ius enim naturale & diuinum omnes, & vbique ligat, cap. quo iure. sub fin. 8. dist. & cap. non licet Imperatori. 10. dist. & ius humanum antiquius ista, vbi illud viget: cùm tamen prohibita iure humano huius extrauag. tantùm, non essent punienda, nec cauenda, nisi fierent apud sedem Apostolicam. Quòd autem sint mala & prohibita iure naturali, vel diuino, grauiter sentit, licèt non probet prædictus Ioan. Mona. in d. extrauag. in glos. *Clericos.* Pro quo facit primo, quòd sordes prædictæ per hanc extrauagantem censentur de se vitandæ, & quæ de se vitari debẽt videntur naturaliter mala, sicut quę de se fieri debent, bona, iuxta illud Psalm. 33. *Declina à malo & fac bonum.* declaratum per S. Thom. 2.2. quæst. 79. artic. 1. & quòd sunt contraria munditiei, quæ de se est bona, ergo ipsæ de se sunt malæ, arg. capit. sciendum. 8. quæst. 1. præsertim quòd prædictæ sordes non sunt corporales, de quibus illud Plauti in Pœn. *Pleni oculi sordium.* sed spirituales, de quibus illud Apocalyp. capit. vlt. *Qui in sordibus est, sordescat adhuc.* à quibus, vt de se malis Psaltes Psal. 50. petit mundari, ibi, *A peccato meo munda me.*

Secundo, quòd per sordes in hac materia significatur auaritia vel pretium, quòd per eas illiberaliter quæritur, vt colligitur ex capit. 1. de re iud. lib. 6. ibi, *Sordes idest pretium.* Et secundum Archid. & ex l. 3. §. nunc videndum. iunc. glos. simili. ff. de suspec. tut. & ex l. si benè collocatæ. adiunctis quæ illi annotat Budæus. ff. de vsur. & ex cap. sunt nonnulli. 1. quæst. 1. & auaritiam ante omnem legem humanam esse malam, & prohibitam probat illud Apost. 2. ad Timoth. 6. *Radix omnium malorum est cupiditas.* relatum in capit. quia radix. de pœn. dist. 2. & in §. 1. authen. vt iud. sunc quoquo suffr. coll. 6.

Tertio, quod omnia quæ hic prohibentur, videntur esse emptiones & venditiones iustitiæ & gratiæ, quæ iure naturali vel diuino vetantur emi vel vendi, iuxta illud Matthæi 10. *Gratis accepistis gratis date.* relatum in capit. gratia. 1. quæst. 1. & probatum in capit. qui studet. & cap. reperiuntur. & cap. sunt nonnulli. & per totam quæstionem ead. cau. & quæst.

Quarto, quòd omnia ferè hic vetita directe vel indirectè reducuntur ad dationem, vel acceptionem munerum Principum & Iudicum, quæ iure naturali vetatur: prohibetur enim per illud Exod. 23. *Non accipies munera quæ, & excecant prudentes, & subuertũt verba Sapientum, & mutant verba iustorũ.* & Esaiæ ca. 1. increpat quòd omnes diligunt munera, & contra cap. 33. laudat eum, qui excutit manus suas ab omni munere, quod refertur in d. cap. sunt nonnulli. 1. quæst. 1. & cap. etsi quæstiones. de simo. quin & terribilius ait Iob. cap. 15. *Ignis deuorabit tabernacula eorum, qui libenter munera accipiunt.* Quæ omnia continent præceptum morale, & non ceremoniale nec iudiciale, & ideo nõ expirarunt à passo Christo, sicut illa. 6. dist. §. fin. & tradit S. Thom. recep. 1. par. quæst. 103. artic. 3. adiunct. quæst. 104. artic. 3. & quæst. 94. artic. 5.

5 Quinto denique quòd B. Augustinus ait, iustitiã, & donum Dei vendi non posse, in cap. vendentes. 1. q. 3. nec vlla gratia spiritualis. cap. non solum. ead. caul. & quæst. & ita iudex peccat vendendo iustitiam, cap. qui recte. & cap. non licet. 11. quæst. 3. cuius naturalis ratio est, quòd iustitia, & gratia suapte natura sunt res inæstimabiles, & consequenter inuendibiles, nec possunt vendi, nec locari, nec conduci, argu. §. pretium. Institu. de emptio. l. 2. ff. eodem. & l. vlt. C. eod. per quas probatur, pretium, & æstimationem rei esse de substantia, & essentia venditionis, & cuiuslibet alius contractus non gratuiti, quod efficacius probabitur infra notab. 34. num. 43.

Contra quod notabile tamen facit, primo, quòd denunciatio intra triduum noue hic præcipitur, & ideo omissio eius non erat mala, & punienda ante hanc extrauag.

Secundo, quòd vsus rei obtentæ per sordes, modò

obtentio ipso iure fuisset valida, non erat ante hanc extrauag. illicitus, nunc autem videtur esse talis.

Tertio, quòd ante hanc extrauag. non erat illicita promissio gratitudinis iure naturæ debitæ, verbis vel scriptis facta generalibus, sine vllo naturalis obligationis augmento, vt probabitur notab. 11.

Quarto, quòd promittere vel dare pro rectè iustitia facienda, non videtur cõtra vllũ ius naturale vel diuinũ: quia nulli talis iuris præcepto est cõtrarium.

Quinto, quòd eruditissimus Innocen. III. in illo suo cap. cum ab omni, de vit. & honest. cler. non dixit dationem huiusmodi munerum, neque receptionem esse per se malam, sed habere mali speciem.

Sexto, quòd consuetudine induci posse videtur, vt dentur sportulæ, propinę, vel munera Iudicibus: nam licet glos. putata sing. in clem. statutũ. de elect. quam commendat & sequitur Lud. Roman. sing. 183. teneat non valere cõsuetudinem, vt Iudices accipiant sportulas, verius tamen videtur id quod tenet Specul. tit. de Salar. §. 1. vers. si verò ordinarius. & satis probat Corset. in sing. verbo sportulæ. imò & id seruat stylus Curiæ, quo approbatur solutio propinarum, siue sportularum, quæ pro sententia lata soluuntur, quod iure Cæsareo licitum erat, Auth. de iudic. §. si quis. collat. 6. imò & antiquiore lege Græcorum, & profundè de more tradit eruditissimus Alciatus in 3. lib. disp. cap. 17. & datio xeniorum quæ fit in Vrbe quotannis ad natalẽ Domini: quæ tamen si esset contra ius naturale vel diuinum, non posset valere, cap. mala. & cap. fruftra. & cap. quo iure. 8. dist.

Septimo, quòd promissio vel datio rei paruæ, non erat antehac illicita, saltem mortiferè, vt probabitur infra notab. 10. & tamen hic punitur. ergo &c.

Ad primum respondeo, quòd omissio prædictæ denunciationis non est de actis per sordes, de quibus agit notabile, nec de directè hic prohibitis, sed tantum indirectè, quatenus denũciatio præcipitur, & ita nil obstat.

Ad secundum respondeo, concedendo assumptũ in eo, negando tamen per hanc extrau. vetari illud: quia per illam solùm vetatur vsus eorum, quæ sunt ipso iure nulla, quorum vsus etiam ante vetabatur, vt etiam argumentum significat: licet differentia inter ius antiquum & nouum sit, quòd secũdum hoc vsus omnium obtentorum per sordes apud sedem Apostolicam est malus: quia omnia talia sunt ipso iure nulla, & secundum illud vsus omnium sic obtentorũ non erat malus: quia non omnia sic obtenta erant inualida, vt dispẽsationes, & aliæ gratiæ impetratæ per huiusmodi sordes, quæ non continerent simoniam, vel aliam, quę annullaret, causam, neque surreptionẽ: quia nullibi annullãtur, quę tamen per hãc extrauag. nunc annullantur. & cõcedimus per hanc extrauag. induci nullitatem multorum, quæ ante illam erant vbicunque facta valida, & post hanc facta apud Sed. Apostolicã erũt ipso iure nulla, licet negemus vsum corũ, quæ inualida & nulla sunt, non fuisse ante hanc illicitum, sicut est, & erit post hac in Curia, & vbique.

Ad tertium respondeo, concedendo quidem promissionem gratitudinis, de qua in eo, non fuisse ante hanc extrauag. vetitam, negando tamen eam hic puniri, vt probabitur in d. notab. 11. nu. 18.

Ad quartum respondeo primo, negando assumptum: quia dare pro iustitia etiam recta est contra præceptum septimum de non furando, Tum quia, secundum S. August. in cap. pœnale. 14. q. 5. omnis illicita adquisitio rei illo præcepto vetatur, quod est præceptum naturale diuinum: cum omnia præcepta Decalogi sint naturalia, & diuina, iuxta S. Thomam recep. 2.2.q. 122. art. 1. & præceptum de non furando est septimum præceptum Decalogi dati Exodi cap. 22. & adquisitio iustitiæ per pecuniam, vel contractum non gratuitum est adquisitio illicita, l. 2. ff. de condict. ob turp. caus. Tum quia adquisitio rei, quæ suapte natura est inuendibilis, & inæstimabilis est contra legem naturæ, vt supra probatũ est per §. pretium. Instit. de emptio. & l. 2. ff. eod. & l. vlt. C. eod. & adquisitio iustitiæ per viam contractus non gratuiti est adquisitio rei inuendibilis, & inæstimabilis, vt supra in quinto argum. pro nostra parte facto probatum est.

Secundo respõdetur, quòd licet non esset præfata adquisitio iure naturæ, nec diuino vetita; est tamen prohibita iure antiquiori, quàm sic hæc extrauag. scilicet per l. 2. ff. de cõdict. ob turp. caus. & quoad veritatem nostræ conclusionis sufficit, quòd sit vetita iure antiquiori, quàm sit hæc extrauagans.

Ad quintum respondeo primo cõcedendo, quòd datio muneris suo genere, siue ex suo obiecto, non est mala; fit tamen mala, intentione malè dantis, & fragilitate recipientis, quatenus ob eam flectitur ab eo, quod est rectum, vel amore inde nato cæcutit, vel impeditur à videndo illud, vt innuitur in illo præallegato Isaiæ. *Munera excæcant.* & quòd hic solùm punitur promissio quatenus est, & præsumitur talis, & non quatenus suo genere sit mala.

Secundo, quòd etiam iure naturali & diuino vetamur dare scandalum proximo, Matthæi 18. cap. 1. de noui operis nuncia. & ita, esto liceat in se prædicta munerum datio, quando tamen habet speciem mali iure naturali, diuino, & humano, regulariter prohibetur, vt habet d. cap. cum ab omni. & alia iura præcitata: & hoc etiã respectu prohibetur in proposito.

Ad sextum respõdeo, quòd illud præcedit in propina, siue munere dato post latam sententiam, in salariam, vel partẽ salarij Iudicis, quod per hãc extrauag. non prohibetur, vt dicemus infra not. 21.

Ad septimum, concedendo assumptum, & negando per hanc extrau. puniri dationem & promissionem, quæ ob paruitatem rei nõ est mortifera, vt probabitur in d. not. 10. etiam si esset mortalis ex circunstantia finis, & malæ intentionis tantùm, si modò res est tam patua, quòd attenta conditione personarum, temporum, & locorum, nec moueat, nec soleat mouere notabiliter, vt in d. not. 10. dicetur.

Ex quibus infertur, quòd hæc extrauag. nõ solùm fuit necessaria & vtilis, quatenus intẽdit directe Author eius purgare Curiam peccatis in ea contentis, & existimationis offensione, sed etiam qua parte indirectè admonet ferè omnia illa esse vbique gẽtium, & terrarum peccata: addẽdo etiam pœnas adeò graues contra facientes ea in Curia, eo quòd sunt iure naturali, & antiquiori humano illicita, excitat obiter Confessarios, & pœnitentes ad considerandum ferè omnia illa vbique terrarum & gentium esse mala, & requirere contritionem, & confessionem, & aliquando restitutionem, licèt non à censuris absolutionem, nisi apud sedem Apostolicam perpetrentur.

Secundo infertur ad illam quæstionem plus satis quotidianam, & magni momenti, An peccent & in-

Universidad de Deusto
Biblioteca

quantum,qui etiam alibi, quàm apud Sed. Apoſtolicam Regibus,Principibus, Magnatibus, & aliis primæ,vel inferioribus notæ viris,vel fœminis, aſsiſtentes,& gratè inſeruientes à ſecretis,vel aliis miniſteriis magnis vel paruis, & alij amicitia & gratia apud eos multum valentes, accipiunt magna munera interdũ conuenta & promiſſa, interdum abſque cõuentione, ante vel poſt iuſtitiam, vel gratiam obtentam, nonnunquam fumos tantum vendentes, quorum aliqui hac arte mercaturam quæſtuoſiſsimam exercentes quadunt ditiſsimi, hæreditatéſque ampliſsimas, & primogenia ſuis hæredibus relinquunt inſignia,& an teneantur hac arte quæſita reſtituere? Et an item qui ea dant vel promittũt,peccent?& quantum? & an teneantur reſtituere damna inde aliis ſecuta?quã oportuniùs definiemus ſub finem commentarij,nu.43.

Tertio, quòd qui ante hanc extrauag. huiuſmodi ſordes admiſerunt apud ſedem Apoſtolicam, peccatunt mortaliter,& tenentur pœnitere & confiteri, & aliquãdo reſtituere, licet non incurrerint pœnas huius extrauag. quæ quia licet quoad prohibitionem contineat ius antiquum, quoad pœnas tamen continet nouũ:& ideo licet quoæl illa extendatur ad præterita, quoad has tamen minimè, eò quòd lex noua quatenus eſt noua non extenditur ad præterita, cap. 2.& fin.cum annot.eis præſertim per Fely.conſtitut.

7 Quarto, quòd hæc extrauagans puniens actiones contentas in ea, eſt regulãda ſecundum antiqua iura naturalia,diuina,vel humana, quibus antea illæ prohibebantur,& intelligẽda,reſtringenda,& extendenda ad terminos illorũ, & conſequenter reſtringenda ad ea tantũ, quæ per illa ſunt prohibita & illicita, & non extendenda ad illa,quæ non ſunt per illa prohibita,neque illicita. Tum quia, cauſa finalis huius extrauag.videtur fuiſſe obſeruantia illorum, cui obſeruantiæ non eſt locus quoad illa,quę in eis non includuntur.ergo in eis non erit locus huic: quia ceſſante cauſa finali ceſſat diſpoſitio,cap.cum ceſſante. de appell.l.adigere.§.quãuis.ff.de iur. patron. cũ eis annot. Tum quia, conſtitutio, quæ fit ad interpretandam aliam,& eadem ratione, quæ fit ad roborãdam eam, intelligenda eſt ſecundum eam, & concludenda terminis eius,Auth.cõſtitutio quę innouat.§.vnde.verſ. in illis.coll.3.& clare ſentit gloſ.quã putat ſing.Card. ibi oppoſ.3.in clem.ſtatutum.in verbo conſuetudine. de elect. addens quòd eaſdem limitationes & extenſiones,quas recipit interpretata,debet recipere interpretans,& eum ſequitur Fely. in cap.1.de iureiur. nu. 5.nam & referens ſe ad aliquid, intelligitur ſecũdum illud,l.in teſtamento. ff. de cond. & demonſt. & conſtat hanc extrauag. factam eſſe ad conſeruandum & roborãdum illa,vt intelligitur ex duobus procemiis. *Ad innouandũ & addendum*,in ea contentis. Tum,quia lex nõ includit illud, ad quod mens & ratio Authoris eius non ſe extendit,l.cum pater.§. dulciſsimis. ff. de legat.2.& tradit Panor. in cap. ſuggeſtum. & cap. meminimus. de appel. in cap. fin. de reſcrip. Felyn.in cap. tua. de iureiur. & mens & ratio ſaltem conjecta authoris huius extrauag. eſt vitare antea prohibita, eo modo,quo antea prohibebantur,quod clarè indicat verſ. *Sed hoc ſcelus.* huius extrauag. in quo ponitur additionis pœnarum procemiũ, quatenus ſignificat eas adiici ad exterminandum ea,quę antea erant ſcelera,& increbuerunt,ibi, *Sed hoc ſcelus ita hodie in mores inductum &c.* & ibi, *Cupiditate improbi quæſtus &c. nun-*
dinentur.& ibi,*Quidam,etiam talium operam & induſtriam pretio quæſiſſe affingant.* & ibi,*Quæ cum peſtima ſint.*& ibi, *In eos qui tale aliquid agunt animaduertendũ arbitrati.* Quæ omnia poſita in dicto procemio,vnde finis & intẽtio Authoris colligitur, l.final. ff. de hæred. inſtit. cap. quia propter. de elect. palam ſignificant authorem eius addere pœnas prædictas contra eos ſolos & omnes, qui fecerint contenta in ea, quæ illicita erant & mala,etiam ante hanc extrauag.

Quinto infertur, quòd non omnis muneris datio, & receptio hic prohibetur, ſed ſola muneris notabilis,& facta ante iuſtitiam vel gratiam malo,vel ſcandaloſo animo, vero vel præſumpto, vt etiam infra notab. 10.11.& 21. & melius 26. dicetur. notabilis inquamèita, quòd datio vel promiſsio eius ſit, vel præſumatur mortifera:& quòd moueat, vel mouere ſoleat notabiliter animum recipientis, vt in d. not. 10. & 11.probabitur.

SVMMARIVM.

8 *Excommunicatio huius extrauag. eſt maior, & vnde id clarè colligitur.*
8 *Excommunicatio ex vi verbi, & propriè maiorem & minorem includit.*
8 *Species ſub genere propriè includuntur.*
9 *Excommunicatio abſolutè prolata, interdum pro minori, anathema verò ſemper pro maiori accipitur.*
10 *Excommunicatio, & anathema differunt. nu.9. non vt diſparata:ſed vt genus, & ſpecies.*
10 *Anathema qua ratione dictio Græca, ſimul & Hebræa. & duo ſignificat & eſt ſpecies excommunicationis:quia eſt maior & nunquam minor: & omnis excommunicatio maior eſt anathema.*
10 *Excommunicatio eſt genus ad anathema, & minorem excommunicationem.*
11 *Cardinales & Epiſcopi incurrunt tres pœnas huius extrauag. non autem 4. reliquas.*
11 *Cardinales non ligant regulæ Cancellariæ odioſæ: licèt lex generalis. ſic.*
11 *Cardinales ſunt patricij ſcripti in diademate Principis,& pars corporis eius.*
11 *Lex generalis ligat omnes ſpecies:etiam ſi maior ratio militet in vna.*

8 QVARTO noto,quòd ſuper verbo(excommunicauit)cadit illud idem dubiũ, quod in prædicta extrauag.1. de ſent. excom. ſuper verbo(excõmunicamus) prædictus Io.Monac.mouet,ſcilicet, An per has extrauag. feratur maior vel minor excommunicatio? cuius mente amplexa,verbis autẽ eius minus claris, & nimis confuſis omiſsis,ad probandum,quòd de minori tantum ſunt intelligendæ, facit, quòd lex pœnalis in dubio debet intelligi de pœna minori, argumento cap. in pœnis. de reg.iur.lib. 6. cum ei per gloſſ. annotat. & ita cum verbum(excommunicare)ſimpliciter prolatum poſsit intelligi de maiori & minori. cap. pia de except.lib.6.& hæ extrauag. excommunicent ſimpliciter ſine vlla maioris vel minoris mentione, videri poſſunt intelligendæ de minori.

Contrarium tamen, & bene, ille decidit per cap. pœn.de ſent.excom. quòd habet, excommunicationem ſimpliciter prolatam à Iudice, intelligendam eſſe de maiori,& ad oppoſitum argumẽtum reſpondet,quòd verbum (excommunicatio) ex vi verbi intelligitur de maiori,per d.cap. penult. Cui addo primùm,quòd prædictum cap.pen.de ſent. excom. non probat efficaciter ſuum propoſitum, videlicet quòd verbum excõmunicatio ſimpliciter prolatum ſignificat maiorem tantum excommunicationem, & non minorem:nam loquitur de excommunicatione ſimpliciter lata à Iudice, extrauagans autem noſtra de lata à iure, quo paſsim excommunicatio minor ſimpliciter appellatur excõmunicatio,cap. cum excommunicato.cap.ad menſam.cap.ſi quis frater.11.quæſt. 3.& cap.nuper.cum multis aliis,de ſent.excom.

Secundo, quòd non ſatisfacit argumento in contrarium per ſe infinuato, & à nobis ſupra explicato ex reg.in pœnis.de reg.iur.lib.6.dicendo,quòd verbũ excommunicatio vi verbi ſolam maiorem comprehendit. Tum quia vis originaria,& etymon verbi excommunicare ſignificat expertem communionis facere, & etiam minor facit quem expertem cõmunionis ſacramentorum, capit.ſi celebrat.de cler.excom. miniſtr.& d.cap.pen.de ſent. excom. Tum, quòd excommunicatio videtur eſſe genus ad maiorem & minorem per d. cap.pia.iunct.gloſſ.in verb.ſpeciem, de except. lib. 6.& quælibet ſpecies propriè continetur ſub genere,iuxta dictum Bald.ab omnibus receptum in l.2.C.de iure aur. annul.

Addo tertio, quòd etiam non videtur ſatisfacere d.argumento Io.Maior.dum in 4.ſent.diſt.18.q.1.col. 1.ſentit,quòd verbum, *excommunicatio* non eſt genus, ſed analogum ad maiorẽ & minorem, & analogum per ſe ſumptum ſtat pro ſamoſiori ſignificato,vt homo pro homine viuo & non picto, & dominium pro directo & non vtili,l.1. §. qui in perpetuum. ff. ſi ager vectig.vel emph.pet.quam ad hoc citat Arer.in l.1.ff. de teſtam.col.3.& alij alibi,non inquã ſatisfacit, quia non reddit rationem,quare ſit analogum, & non genus, cum ponere quem extra communionem ſacramentorũ, verè ſit ponere quem extra aliquam communionem ſacramẽtorum, verè ſit ponere quem extra aliquam communionem, licet non ponat extra omnem,nam neque maior ponit extra omnem, cum in multis poſsit ei communicari, cap. quoniam multos.11.q.3.cum gloſſ.& cap.ſi vere. & cap. cum voluntate. de ſent. excom.

Addo quarto, quòd neque ſolutiones Panor. in cap.pen.ſatisfacere omnino videntur, licet tertia aliquatenus tolerari poſsit.

Addo quinto, quòd conſonantius iuri poſsit reſponderi, quòd verba intelligenda ſunt ſecundum materiam ſubiectam,cap. intelligentia. de verb. ſign. & l.ſi vno. §. 1. ff. locat. & ſecundum mentem diſponentis,cap.fin.de prob. & cap.cum in illis.cod.tit.lib. 6. & ex materia harum extrauag. & ex mente earum authorum, palam colligitur, eos de maiori ſenſiſſe. quæ eadem ratio videtur eſſe vera decidendi prædicti cap. pen. cum enim Iudices nunquam in foro exteriori ſola minori excommunicatione excommunicent,nec vnquam maiori,ſine peccato mortali, vero vel præſumpto,iuxta cap.nemo. & cap. nullus.11. q.3. licet iura frequenter excommunicent minori, pro peccato veniali, meritò præſumendum eſt Iudicem quoties excommunicat ſimpliciter, de excommunicatione maiore velle intelligere.

9 Addo ſexto, quòd licet prædictum dubium Io. Monac.& ſupradicta quæ ad illud ſunt reſponſa, ſint neceſſaria & vtilia quoad alia propoſita, non tamen quoad has extrauag.in quibus non habetur ſimpliciter,*Excommunicamus,& excommunicauit.* ſed etiam additur *Anathematizamus, & anathematizauit.* & licet verbum *Excommunicamus, & excommunicauit.* ſimpliciter prolatum à iure, ſæpe accipiatur pro minori tantùm, anathematizatio tamen & anathematizare ſemper in quacunque parte iuris de maiore excommunicatione intelligitur,vt probat cap. cum non ab homine. de iudic. cum multis aliis, quæ ibi poſt Io. And.Pan.& alios allegat Dec. nu.13. quod non videtur conſideraſſe Io. Monach. cum per illud proculdubio probetur prædictam extrauag. continere maiorem excommunicationem.

Addo ſeptimo, quòd iure dici poteſt verbũ illud, *Excommunicamus*, Bonifacij, & verbũ *excommunicauit*, Gregorij, intelligenda de minori excommunicatione, quia quando canon habet illa duo verba *excommunico, & anathematizo*, prius intelligitur de minori, poſterius de maiori,iuxta gloſ. in d. cap. cum non ab homine,verb. *excommunicationis*,& multa alia ibi allata per Dec. vbi ſupra, & meritò: quia debet euitari ſuperfluitas,cap.ſi Romanorum.19.diſt.& cap.ſolitę. de maior.iunct.gloſ.in verb.*tanquam*. & cõſequenter, quòd prædictæ extrauag. per verba *excommunicamus, & excommunicauit*,intelligantur de minori,per verba autem *anathematizamus, & anathematizauit*, etiam de maiori.

Quinto noto ex verbo *anathematizauit*,iuncto verbo *excommunicauit*, quòd aliud eſt excommunicatio, aliud anathematizatio. Tum quia, copula (&) quæ ponitur inter prædicta verba, ſignificat eſſe diuerſa per eam copulata, iuxta gloſ.not. in rubric.de iur.& fact.ignor.& in cap.quærelam.de ſimo. Tum,quia d. cap. cum non ab homine. de iudic. clericum pro incorrigibili iudicandum,priùs iubet excommunicari, & poſtea anathematis mucrone feriri. Tũ, quia cap. excommunicamus 1.& 2. de hæret. & omnia capitula bullæ Cœnæ,per copulam,&,coniungunt illa verba *excommunicamus, & anathematizamus.* & hæc eſt vna omniũ ſententia, licet in deriuatione & compoſitione verbi *anathema.* & in definitione, ſiue quidditate eius,diuerſi diuerſa doceant, qua in re Reuerendiſsimus Epiſcopus Segobienſis, Illuſtriſsimi Regis noſtri Concilij præſes,ſcripſit profundiùs quàm vlli alij, & quàm nos,(quos Salmanticæ de illis in d.cap.cum non ab homine. tractantes olim audiuerat) prima parte,§.8.nu.6.repetit.cap.alma.de ſent. excom. lib.6. Cui & omnibus aliis addo primo, me illi aſſentiri, quatenus ait anathema eſſe dictionem Græcam, quia id exertè teſtatur magnus ille noſter Patriarcha Auguſtinus in cap.41.ſuper lib.Num.& etiam S.Thom. quem ipſe non citat in cap.9.ad Rom.& cap.1.ad Galat.nec tamen diſſentire,vt ille,eruditiſsimo Alciato, qui in d.cap.cum non ab homine.num.106.affirmat, illã eſſe Hebræam: quia id etiã exertè teſtatur S. Hieron.ſuper epiſt.1.ad Galat.per illa verba,*anathema propriè Iudæorum eſt.* quorum duorum irrefragabilis authoritas conciliari poſſe nobis videtur. Tum, quòd non inconuenit, vt vna & eadem dictio ſit duabus linguis diuerſis communis, ſiue quòd altera eam acceperit ab altera,vt multas accipit à Græca latina,ſiue quia cum nomina ſignificẽt ad placitum, primis authoribus illarum placuit, vt vna & eadem vox apud ambas idem ſignificaret. Tum, quod B. Auguſtinus non negat eam eſſe Hebræam, nec Hieron. eam eſſe Græcã. & vrgenti,quòd Hieron. ait eam eſſe propriè

10

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iudæorum, responderi potest, cum sentire, illam originē, siue inuentione esse Hebræam, cui nō repugnat eam esse vsu Græcam: & opponenti illa verba Augustini, *Origo huius verbi in Græco est ab iis rebus, quæ votæ sursum ponebantur in templis.* responderi potest, non esse intelligenda de origine, & inuentione dictionis, sed de origine vsus eius apud Græcos: ab Hebræa enim lingua, quæ omnes alias præcesserit, potuit hanc Græca mutari, non contra à Græca Hebræa.

Addo secundo, videri somnium id quod dicit Io. Monac. vir alioqui vigilantissimus, in d. extrauag. in glos. verbo *anathematizamus*. scilicet anathema dici ab *ana*, quod est sursum, & *thema*, quadam figura quasi rotunda habente telum quasi ex trāsuerso, quæ consueuit poni in frontibus damnatorum, nulla enim ratione iusta, nec authoritate nititur.

Addo tertio, quòd quidditatem & substātiam anathematis vtilius ad praxim omnibus aliis expresit S. Tho. in cap. 1. ad Galat. in hæc verba, *Anathema componitur ab ana, quod est sursum, & thesis positio, quasi sursum positio, & est ortum ex quadam antiqua consuetudine: Antiqui enim quando pugnabant, & capiebant aliquam prædam ab hostibus, quam nolebant conuertere in vsum proprium, suspendebant illam in templis, vel in aliquo loco publico ciuitatis, quasi separatam à communi hominum vsu, & omne tale sic suspensum nominabant Græci anathema. & ex hoc inoleuit consuetudo, quòd omne illud, quod excludebatur ab vsu communi, diceretur anathematizatum: vnde dicitur Iosue 6. de Hiericho, & omnibus, quæ in ea sunt, quòd Iosue mox anathematizauit ea, & ideò etiam hoc in Ecclesia inoleuit, vt illi, qui excluduntur à communi societate Ecclesiæ, & à participatione sacramentorum Ecclesiæ, dicantur anathematizati.* hæc ille.

Addo quarto, quòd verbum *anathema*, Canonum peritis duo significat. Alterum est actus faciendi, siue separandi Christianum à Christianorum communione, vt probatur efficaciter per cap. nemo 1. 11. q. 3. ibi, *Anathema est mortis æternæ damnatio.* & in cap. Engeltrudam 3. q. 4. ibi, *Anathemate, quod separat à corpore Christi percussum esse.* & in cap. ad Apostolicæ. de re iud. lib. 6. ibi, *anathematis vinculo damnatum.* & per d. cap. cum non ab homine. & omnia iura, quæ feriunt, vel vel iubent feriri quem anathemate. Alterum, quod significat, est Christianus ipse sic separatus, quod efficaciter probatur per sedecim capitula Concil. Gangren. posita in dist. 30. qua parte habet, vt qui illud, aut illud fecerit, sit anathema. in qua significatione etiam accipitur Ios. 6. ad Rom. 9. ad Galat. 1. & alibi sæpe.

Addo quinto, quòd absolutius, quàm cōmuniter dicatur, dici potest & debet, quòd excommunicatio differt ab anathemate accepto secundum prædictam significationem, qua significat actum faciendi, anathema, siue separandi Christianum à communione. Primo quidem quòd excommunicatio est genus ad maiorem & minorem, & ideò sæpe accipitur pro minori tantùm, vt prædictū est, anathema verò non est genus ad eas: quia nusquā significat minorē tantùm.

Secundo, quod excommunicatio etiam est genus ad anathema, siquidem omne anathema est excommunicatio, sed non contra omnis excommunicatio est anathema, nam, vt supra dictum est, excommunicatio minor est excommunicatio, cum tamen non sit anathema, quippe cum omne anathema sit excommunicatio maior.

Addo sexto, quòd incautè videtur sentire Io. Monach. in extrauag. & glos. prædicta d. cap. ad Apostolicæ. & communis, quòd excommunicatio maior simpliciter prolata sine alia solennitate extrinseca, non dicitur anathema. Tum quia definitio anathematis supra significata per S. Thom. & alia præcitata, conuenit illi. Ergo illa est anathema: quia cui conuenit definitio, debet conuenire & definitum, l. 1. ff. de dol. & l. 1. ff. de testamen. cum annot. ei per Bart. & alios. Tum quia id irrefragabiliter probant d. cap. Engeltrudam. 3. q. 4. & d. cap. nemo. 11. quæst. 3. Tum quia etiam id euincunt hæc extrauag. & illa Bonifacij inserta ipsi, & cap. excommunicamus. 1. & 2. de hæret. in quibus Pontifices Max. anathematizant, non vtendo solennitate cap. debent. 11. q. 3. nec etiam candelarū incensione, & extinctione, aut in terram proiectione, & pedum conculcatione, nec alia solennitate extrinseca, quàm suarum legum simplici æditione, & promulgatione.

Addo septimo, quòd incautiùs sentit prædictus Io. Monac. & prædicta glos. d. cap. ad Apostolicæ. quibus communis conniuet, quòd tum demum excommunicatio maior dicitur anathema, cùm profertur cum solennitate d. cap. debent. Tum quia id nullo iure probatur. Tum quia ex eo sequeretur, quòd nec istæ extrauag. nec illa cap. excommunicamus 1. & 2. de hæret. nec excōmunicationes bullæ Cœnæ, quæ ab illa appellantur anathema, & rarò vlla alia dicerentur anathemata: nam nulla, aut certe rara excommunicatio nostra ætate fertur cum solennitate illius cap. debent. cuius verba sunt, *Debent duodecim sacerdotes episcopum circunstare, & lucernas ardentes in manibus tenere, quas in conclusione anathematis, vel excommunicationis proicere debent in terram, & conculcare pedibus. deinde epistola per parochias mittatur continens excommunicatorum nomina, & causam excommunicationis.*

Addo octauo, ex his colligi, quòd diuersitas inter excommunicationem, & anathema, siue anathematizationem, de qua in præmisso not. quarto, non est illa, quæ est inter species contrarias, sed illa, quæ est inter genus & speciem.

Sexto noto ex illis verbis, omnes clericos &c. quòd hæc extrauag. est generalis quoad omnes personas Ecclesiasticas, & laicas, mares & fœminas, plebeias & nobiles, dignitate præditas, & non præditas: & consequenter esse verum id, quod ex eis elicit Io. Monac. videlicet hanc extrauag. comprehendere etiam Episcopos: quia & ipsi sunt verè clerici, cap. cleros. 21. dist. & cap. perlectis. 25. dist. Nec obstat cap. quia periculosum. de sent. excom. lib. 6. quòd habet, per Canonem generaliter imponentem suspensionem non includi Episcopos, nisi exprimantur: quia id ibi speciali ratione constitutum fuit quoad suspensionem, secus enim est quoad excommunicationem, quoad quam, & alias pœnas sub Canone generaliter eas infligente includuntur, iux. glos. d. cap. quia periculosum. recept. per omnes ibi, & vbique. An autem includantur Cardinales maioris dubij est: nam pro parte negante facit primò, capit. 1. de scismat. lib. 6. quatenus exprimit Cardinales, vt pœna illius generaliter & vniuersaliter imposita omnibus personis, ligaret etiam illos, significans non inclusum iri eos, si non fuissent expressi, & id tenet ibi Io. Monac. author prædictæ glos. prædictæ extrauag. quem Io. And. Domin. & Franc. sequuntur.

Secundo, per ea quæ pro sui dicti ratione subdit ibidem idem Io. Monac. in hæc verba, *Cardinales verè sunt patricy scripti in diademate principis. Instit. quib. mod. ius pat. pot. sol. §. filiusfa. & pars corporis principis sunt eidem in Consistorio assistentes, 6. q. 1. §. verum. vers. si quis cum militibus. & C. ad leg. Iul. maiest. l. quisquis. & ipsi dicuntur fratres principis præ cæteris prærogatiua gaudentes, supra hoc lib. de off. deleg. cap. officij. & eximendo à iurisdictione cuiuslibet ordinarij, non videtur eximere à potestate legati de latere miss. ergo minùs videtur partem corporis sui per sententiam generalem excludere per excommunicationem à se latam.* hæc ille.

Tertio, quòd frequentior sententia est eorum, qui tenent Cardinales ligari regulis Cancellariæ, vt latè tradit Anchar. cons. 295. incip. pro clariori. num. 6. quem sequuntur Felyn. in capit. in eos. de hæret. & Gomez. qui alios citat in reg. Cancellariæ de idiomate. q. 3. & in proœmio q. 4.

Sed partem affirmantem, quòd includantur, tenet idem Io. Monac. in prædicta glos. licet contrarium imponat ei Andreas Barbat. in tract. de præst. Card. q. 7. nu. 2. Pro quo facit in primis, quòd hæc excommunicatio fertur in omnes clericos & laicos, & constat Cardinales esse clericos vel laicos, cap. duo sunt. 12. q. 1. imo & simpliciter appellari clericos probat cap. Constantinus. 96. dist.

Secundo, quòd omnia prohibita in hac extrauag. non videntur (vt supra dictum est not. tertio) esse mala, quia prohibita, sed prohibita quia mala: hoc est prohibita lege naturali, vel diuina, quæ Cardinales perinde ligant, ac alios: ligant enim etiam Papam, cap. sunt quidam. 25. quæst. 1. omnia enim subiiciuntur legi æternæ, vt monstrat S. Thom. 1. 2. q. 93. art. fin. pro quo facit textus cap. quæ contra. sub fin. 8. dist. & cap. non licet. 10. dist.

Tertio facit, quòd Canonum statuta omnes ligant, capit. 1. de constitut. & lex generalis, & pœnalis omnes species non exceptas comprehendit, etiamsi maior ratio suadeat comprehensionem vnius, quàm alius, l. 1. §. quod autem. ff. de al. lus. quem in hoc citat Dec. in consil. 5. num. 1. & alibi sæpe, & probat etiam capit. solitæ. de maior. Vnde appellatione monialis etiam in materia pœnali venit Abbatissa, cap. quoniam. de simo. & appellatione clerici Cardinales. cap. 2. de cler. non resid. quod imponit pœnam Cardinali non residenti, & ponitur sub rubric. loquente generaliter de cler. non resid. At prædicta extrauag. non solùm generaliter, sed & vniuersaliter disponit per illa verba, *Omnes clericos*, &c.

Quarto, quòd secundum mentem omnium, Cardinales ligantur per illos Canones generales capit. in nomine Domini. 23. dist. cap. si quis pecunia. 79. dist. cap. si quis suadente. 7. q. 4. & cap. omnis. de pœnit. & remis. & cap. fœliciis. de pœn. lib. 6. & clem. si quis suadente. de pœnis, in quibus tamen non exprimuntur Cardinales.

Quinto, quòd communior resolutio videtur illa, quam colligit Gomez. in proœm. reg. Cancell. q. 4. videlicet, quòd Cardinales comprehenduntur sub lege generali Papæ fauorabili, & etiam pœnali prohibente illa, quæ de se sunt mala, qualia sunt prohibita per prædictum can. si quis suadente. & alios similes supra citatos, licet sub regulis Cancell. odiosis, disponentibus de iis, quæ per se non sunt mala, non comprehendantur, ex stylo & consuetudine Curiæ potiùs, quàm iure.

Sexto, quòd receptior videtur opinio Panor. in cap. ecclesia. 2. de elect. dicentis eos comprehendi sub generali lege, cap. de multa. de præben. quod probatur per extrauag. execrabilis. de præb. quarenus excipit eos, expresse significans alias comprehensum iri. in quod ipsum faciunt omnia iura generalia, odiosa, & pœnalia, in quibus exprimuntur Cardinales, quod ea ratione fieri videtur, quòd alioqui sub illis non includerentur, de quibus est cap. 1. de scismat. lib. 6. cap. 1. de reform. Concil. Triden. sess. 25. & extrauag. circa. & extrauag. decori. Pij V. & extrauag. S. D. N. Greg. XIII. Deo sacris. quas citauimus addendo eis quasdam annotatiunculas in comment. de regularibus. cap. statuimus. 19. q. 3. nu. 54.

Quibus pro vtraque parte huius antinomiæ citatis, arbitror dicenda tria. Primum, non posse defendi vtrumque dictum Io. Monac. scilicet quòd prædicta extrauag. includat Cardinales, quod ait in glos. eius: & quòd prædictum capit. 1. de scismat. non comprehendisset eos, nisi de Cardinalibus expressisset, imo probabilius contra posset dici, illam extrauag. non comprehendere illos, & prædictum cap. comprehensurum fuisse, etiam si non fuissent expressi. Tum quia prædicta extrauag. videtur exorbitantior, & quadantenus minoris authoritatis: quia extra corpus iuris posita, & sine fratrum consensu, & consilio facta. Tum quòd nulla ratio reddi potest, cur Cardinales comprehendantur sub capit. si quis suadente. 17. quæst. 4. & sub aliis supra cum eo citatis, in quibus etiam non exprimuntur, & non sub d. cap. 1. licet non exprimerentur, cum tamen prædicta ratio reddi posit, quare non comprehenderentur sub illa extrauag.

Secundum, quòd maior adhuc ratio reddi potest, cur Cardinales non includantur in hac extrauag. quàm in illa Bonif. videlicet quòd illa solam excommunicationis & nullitatis obtentorum pœnam imponit, hæc autem etiam priuationis beneficiorum, & officiorum, etiam secularium, infamiæ, & inhabilitatis, & non vtcunque, sed ipso iure: & quòd valde absurdum & insolens videretur, quod tanti Ecclesiæ principes ipso iure priuarentur tanto Cardinalatûs principatu, fierent infames, & inhabiles ad omnia beneficia & officia, propter solam vnam actionem iis extrauag. vetitam, & nihil absurdum, & insolēs consequeretur, eò quòd inciderent in excommunicationem illius extrauag. & in pœnam intrinsecam nullitatis obtentorum, cùm ordinariè incidant in excommunicationem canonis si quis suadente. & prædicti cap. 1. & aliorum canonum generaliter excommunicantium supra citat. secundum omnes. qua ratione fortè idem dici posset de Episcopis, quorum depositio soli sanctæ sedi Apostolicę reseruata est. cap. nullius. & cap. duodecim. 5. q. 4. & cap. 5. de reform. Concilij Trid. sess. 24.

Tertium, quòd probabile videtur, dicere, Cardinales quidē vt alios ligari per hanc extrauag. S. D. N. quatenus prohibita in ea sunt cōtra ius naturale, vel diuinum, aut aliud Conciliare, vel Papale, quo ipsi ligantur, & etiam quo ad pœnam intrinsecam nullitatis obtentorum, & etiam quo ad pœnam excommunicationis inflictam per eam, quæ est pœna rationabilis, & quasi ordinaria in huiusmodi materiis: & cōsequenter quoad pœnam arbitrariam ordinariam

Universidad de Deusto
Biblioteca

extra ordinem inferendam, & reſtitutionem rei ſic iniuſtè acceptæ, quæ verè non eſt pœna, non tamen quòad prædictas pœnas rigidas, priuationis ipſo iure beneficiorum, officiorum, & inhabilitatis ad ea, quæ videtur extraordinariè, rigorosè addita, non ſolùm ad caſtigandum delinquentem iuxta menſuram delicti, quod fieri præcipitur Deut. cap.16. & cap. non adferamus.24.q.1.ſed potiùs ad terrendum, & arcendum alios, eo quòd multis graſsatibus opus ſit exemplo, l.capitalium.§.famoſos.ff. de pœn. attento quòd hæc extrauag. valde ſimilis eſt regulis Cancell. niſi qua parte eſt perpetua, & illæ temporales, vt in 1.not. dictum eſt, eo quòd hæc videtur facta non habita collatione cum Collegio Cardinalium: & quòd ſolum reſpiciat acta apud ſedem Apoſtolicam: & ita ſicut regulæ Cancellariæ odioſæ de ſtylo & conſuetudine non ligant Cardinales, ita nec iſta debeat eos quo ad hunc rigorem ligare. Salua S. D. N. & cuiuſque alterius iuſtiore ſententia.

SVMMARIVM.

12 *Actiones has faciens per alium incurrit has pœnas.*
12 *Conſulere quis dicitur.*

12 SEPTIMO noto ibi, *Vndecunque alios*, &c. quòd hæc extrauag. eſt generalis & vniuerſalis quoad loca originis, domicilij, & habitationis perſonarum prohibita in ea facientium, & conſequenter non ſolùm includuntur orti in vrbe & oriundi ab ea, ſed etiam inhabitantes eam, & reliquâ Italiam, Hiſpaniam, Galliam, & quæuis alia regna: qui enim vndecunque dicit nullum locum excludit, cap. vndecunque. 56. diſtin. arg. cap. ſolitæ. ſub fin. de maior. & obed. cap. ſi Romanorum. 19. diſt. & l.3.ff. de offi. Præſ. Quod certum quidem eſt quoad eos, qui perſonaliter conſtituti apud Sedem Apoſt. faciunt per ſe in eis prohibita. Quid autem de iis qui approbant ea per alios, præſertim abſentes, & quid de iis qui approbant ea per alios facta nomine ſuo? Et pro parte quidem negante facit primo concluſio poſita, & probata in Manual. noſtro Confeſſ. cap.27.nu.51. videlicet, quòd mãdans facere aliquid, non dicitur vere facere illud, & ideò regulariter pœna impoſita contra facientem non habet locum in mandante vel conſulente, niſi contrarium exprimatur, quod argumentum licet vrgeat quoad extrauag. præfatam Bonifacij innouatam per hanc, contra tamen hanc innouantem parùm vrget: quoniam hæc extendit illam ad omnes conſulentes, auxiliantes, & fauentes, quorũ de numero ſunt, qui rogant & mandant, & pecunia iuuant ad faciendũ prædictas actiones, nam vt in d.Man.cap.27.nu.52. diximus, cõſulere dicitur quicunque monet, perſuadet, aut precatur, vt illud faciat, ſecundum Bart. in l.non ſolum.§.mandato. ff. de iniur. imo & qui inſtruit, aut proponit vtilitatem inde ſequuturam, ſecundum Innoc. recept. in cap. ad audientiam. de homicid. Quare arbitror etiã includi.

SVMMARIVM.

13 *Actiones ob quas incurruntur pœnæ huius extrauag. ſunt hæ 16. & vna omiſsio.*
13 *Præcepta decem legis veteris, ſunt iura naturalia, & durant. licet ceremonialia, & iudicialia expirarint.*
13 *Actiones prædictæ non ſecuto effectu hic puniuntur.*
14 *Conatus ad delictum non ſecuto illo punitur, ſed non pœna illud facientis, niſi cum illa etiã cõtra conantẽ imponitur.*
15 *Excommunicatio nulla, nec irregularitas, vel alia pœna ipſo iure impoſita pro aliquo facto, incurritur à conante facere illud, niſi faciat, vel etiam pro ipſo conatu imponatur.*
15 *Conſulens, vel mandans aliquid mali, non incurrit pœnam contra illud ſtatutam, niſi ſecuto illo, vel niſi principaliter prohibeatur conſulere, vel mandare, ſicut facere.*
15 *Appellans à Papa ad futurum Concilium excommunicatur bulla Cœnæ, & id conſulens excommunicatione Papali, ſed non Bullæ Cœnæ, & ratio eius.*

13 OCTAVO noto ex illis verbis, *Qui aliquod pactum.* & ſequentibus, ſedecim actiones & vnam omiſsionem, ob quarum quamlibet incurruntur pœnæ per hanc extrauag. ſtatutæ: quarum ſecundũ ordinem literæ, Prima eſt pactio. Secunda promiſsio. Tertia promiſsionis acceptatio. Quarta datio rei promiſſæ, vel in pactum deductæ. Quinta, receptio rei promiſſæ, vel in pactũ deductæ. Sexta promiſsio facta tertio, in vtilitatem impetraturi. Septima acceptio talis promiſsionis. Octaua datio pro iuſtitia, & c. ſine promiſsione & pactione. Nona receptio ob eandẽ cauſam ſine pacto & promiſsione. Decima, omiſsio denunciationis huiuſmodi criminis ſciti intra triduum. Vndecima, vti ſic adeptis. Duodecima, nundinatio ſordida expeditionum. Decimatertia, ambitio ſordida obtentionũ. Decimaquarta fictio mendax pactionis pretij. Decimaquinta, auxiliari. Decimaſexta, conſulere. Decimaſeptima, fauere, de quibus dicemus, ex quibus verbis colligantur, & quo iure, & quatenus prohibeantur. In quod clarius faciendum, præſuppono primo, quod omnia præcepta Decalogi continent ius morale Diuinum veteris legis, & conſequenter naturale, vt probat S. Thomas. 1.2.q.100.art.1. & 3. & 2.2.q.122. art.1. & ante illum Gratian. in §. fin.6. diſt. quatenus habet, ideò præcepta moralia veteris legis non expiraſſe à paſſo Chriſto: quia ſunt naturalia, quæ cœperunt ab exordio rationalis creaturæ, vt ipſe ait 5. diſt. in princ. & permanebunt in perpetuum: & ita quicquid eſt contra prædicta decem præcepta, vel contra principia vniuerſalia, vnde illa inferuntur, vel contra neceſſariò conſequentia eorum per rationem naturalem ſapientum, ſunt contra ius morale diuinum, & naturale: alia verò quæ non ſunt contra prædicta decem præcepta ſunt contra legem humanam, licet aliqua ratione naturali nitantur, vt pulchre declarat S. Thom. 1.2.q.95.art.2.

Secundo præſuppono, illationem quartam ſuperius notab.3. factam & probatam, videlicet, quòd punita per hanc extrauag. ſunt intelligenda puniri, quatenus per iura naturalia, diuina, vel humana antiquo ſunt prohibita, & non quatenus iuxta illa ſunt licita, per adducta ibidem.

Tertio, quòd ad incurrendas huius extrauag. pœnas ſufficit pactio, vel promiſsio, vel acceptatio promiſsionis, licet non conſequatur implementum, nec vlla datio, nec acceptio: quia ad verificationem diſiunctiuæ ſufficit alteram partem verificari, l.ſi hęredi plures. ff. de condit. inſtitut. & §. ſi plures. Inſtit. de hæred.inſtit. & in cap. in alternatiuis. de reg.iur.in 6. & extrau. hęc ſolũ alternatiuè requirit pactũ, vel promiſsionem,

miſsionẽ, vel dationẽ, vel receptionẽ ex aliquo illorũ, & ita ſufficit vnum illorum interuenire, vt ſit locus pœnæ: & conſequenter promiſsionem ſine datione, & pactum ſine receptione. Cui conſequens eſt à fortiori non requiri obtentionem iuſtitiæ vel gratiæ, ſed ſufficere vt aliquod prædictorum fiat, ad obtinẽdam eam. Primo, quòd non habet contextus, vt qui per prædictos modos obtinuerit iuſtitiam vel gratiam, incidat in eas: ſed qui prædictis modis ad ea obtinenda vſus fuerit, incidat in eas: & ita ſufficit feciſſe id ad illum finem, liceat ille non conſequatur.

Secundo, quòd, vt proxime dictum eſt: ſufficit pactum, vel promiſsio de dando, licet nõ detur, quod promiſſum eſt.

Tertio, facit l.quiſquis. C. ad leg. Iul. maieſt. tranſl. in cap. quiſquis. de pœnit. diſtin. 1. quatenus habet, inuentem fœdus contra Imperatorem: vel de nece ſuorum Senatorum cogitantem, incidere in pœnas criminis læſæ maieſtatis.

Quarto, quòd conatus corrumpendi iudicem punitur, etiamſi non ſequatur corruptio, ſecundũ Bald. in auth. nouo iure. C. de pœn. iud. per tex. l. Imperator Seuerus. ibi, *Tentauit.* ff. de iur. fiſci.

Quinto faciunt illa multa, quæ congerit Gratian. de pœnit. diſt. 1. ad probandum, quòd votum, ſiue deſiderium, propoſitum, & attentatio pro facto reputantur, cap. dixi. cap. magna. cap. ſi quis non dicam rapere. cap. quiſquis. §. ſi quis cum telo.

Sexto, quòd conatus ad delinquendum, licet non ſequatur effectus, eſt puniendus, per prædicta, & alia per quæ hoc redigit in regulam Felyn. in illo aureo tractat. Quando conatus, &c.

14 Contra hoc tamen facit primo l. cogitationis pœnam nemo meretur. ff. de pœn. & alia, quæ citat Grati. vbi ſupra, ſcilicet l. ſollicitatores. ff. de var. & extraor. crim. qua minus punitur ſollicitans nuptias alienas, quàm corrumpens, & l. vulgaris. ff. de furt. quæ probat volentem multa furari, & pauca furantem, de ſolis illis teneri: & l.1.§. hæc verba. ff. quod quiſque iur. quæ habet attentantem impetrare ius iniquum contra aduerſarium, non teneri ad vtendum illo, niſi impetrauerit.

Secundo facit l. ſi præſes. & l. de interpretatione. ff. de pœn. & cap. in pœnis. de reg. iur. lib. 6. quatenus habent, pœnas eſſe molliendas, & leges pœnales reſtringendas.

Tertio, quòd connitens, & tentãs delinquere, non debet puniri pœna legis pro illo delicto impoſita: ſi pœnitentia ductus non perfecit, cum poſſet perficere, l. qui falſam. ff. ad l. Cornel. de falſ. quam in hoc citat gloſ. in l. qui ea mente. ff. de furt.

Quarto, quòd conatus ad aliquid, eo non facto, non punitur: quando id factum nemini nocet, ſecundum Anan. in cap.1. num.14. de crim. falſ. dicentem, paſsim Aduocatos vti doctrina illa, quę colligitur ex l. damus. iunct. gloſ. C. de falſ. quòd nunquam quis incidit in pœnam falſi propter falſum, ſi falſum nulli præiudicet, pro quo facit cap. ego N. ibi, *Ad damnum eius.* iunct. gloſſ. de iureiur. & in caſu huius extrauag. iuſtitia obtenta, vel gratia, ſine præiudicio alterius impetrata, nulli nocet. ergo conatus ad illas impetrandas non eſt puniendus.

Quinto, quòd conatus non ſufficit ad incurrendam pœnam ipſo iure impoſitã, extra crimina atrociſsima, per ea quæ latè tradit Felyn. in dicto Tract. quando conatus, &c. num.6. & in noſtro præpoſito agitur de pœnis ipſo iure incurrendis.

Sexto, quòd nec pœna excõmunicationis, de qua hic agitur, nec aliæ cẽſuræ ipſo iure impoſitæ, incurruntur ob conatum non ſequuto effectu: quæ eſt communis ſententia collecta ex gloſ. cap. ſi vero. & cap. in audientia. & adnot. eis de ſent. excom. ſicut nec irregularitas, iuxta gloſ. cap. ſi aliquis. de homicid. & tradit. à nobis in Manual. Confeſſ. cap.27. num.193. & 210. & in caſu propoſito agitur, de incurrenda excommunicatione.

Ad hæc omnia reſpondetur, concedendo, quòd 15
pœna impoſita facienti aliquod delictum in dubio non ligat eum, qui tentat, & conatur facere illud, niſi ſequuto eo: & conſequenter, quòd ſi pœna extrauag. imponeretur obtinenti malè iuſtitiam vel gratiam, non comprehenderet paciſcentem, & promittentem dare ob iuſtitiam vel gratiam obtinendam: niſi ea obtenta: ſed negando, quòd hæc imponatur malè obtinenti illam: quia imò imponitur facienti aliquid ex ſedecim ſupra collectis ad obtinendum illam: & ita non agitur hic de extendenda pœna impoſita facienti ad conantem facere, & non facientem: ſed de pœna impoſita ipſi conanti, & attentanti id facere, quo caſu, qui ſolùm conatur, illam incurrit, iuxta l. ſi quis nõ dicam rapere. C. de Epiſcop. & cler. & d.l. quiſquis. C. ad leg. Iul. maieſt. Quod confirmatur primò, per illa quæ in dicto Manual. vbi ſupra poſuimus in hęc verba, *Adde quòd refert, an diſponens loquatur principaliter de faciente, & ſecundariò de mandante, & conſulente, aut principaliter de omnibus: quia priori caſu non incurrit excommunicationem conſulens, aut mandans, antequam fiat opus. Vnde mandans cuipiam etiam centies percutere clericum non excommunicatur, donec percuſsio ſequatur, & nunquam, ſi ea nunquam ſequatur, argum. notatorum in d.cap. mulieres. de ſent. excom. In poſteriore verò ſicnam qui mandat interficere aliquem per aſſaſsinos ſtatim, etiam non ſecuta morte, eſt excommunicatus, cap.1. de homicid. lib.6. quia æquè principaliter excommunicat mandantem, ac occidentem: & religioſus, qui concionatur animo vetrahendi auditores à ſolutione decimarum, eſt excommunicatus: quamuis auditores non vetrahantur, clement. cupientes. §.1. de pœn.* Cum igitur pœna huius extrauag. non imponatur principaliter obtinẽti iuſtitiam, vel gratiam, & acceſſoriè facienti aliquam præfatarum actionum: imo nulla omnino pœna imponatur obtinenti, vel facienti iuſtitiam vel gratiam, ſi non agat aliquam præfatarum ſedecim actionum: nam frequenter contingit in Papa, & multis Illuſtriſsimis Cardinalibus, & aliis ſinceris iudicibus, qui frequenter ignari penitus talium actionum, faciunt gratiam vel iuſtitiam, inducti ad id per actiones præfatas ſibi ignotas: quarum malitia non pendebat ab eorum obtentione, vel conceſsione: & ideò ſiue ſequatur illa, ſiue non, ſunt peccata, quæ debent puniri, & iuſtè per hanc extrauagantem puniuntur.

Secundo, per ea quæ diximus in d.cap.27.num.58. ſcilicet, quòd licet per bullam Cœnæ S. D. N. non ſit excommunicatus conſulens alicui, vt appellet ad futurũ Concilium, niſi ſecuta appellatione: eſt ramẽ excommunicatus per extrauagãtes Pij II. & Iulij II. quas citat Sylueſt. in verb. excommunicat. in fin. quia S. D. N. principaliter excommunicat appellantes, & acceſſoriè conſulentes: extrauag. verò prædicta principaliter excommunicat etiam conſulentes, quarum verba huc pertinentia ſunt hæc, *Quicunque decreuerint,*

Universidad de Deusto
Biblioteca

consuluerint, seu deliberauerint, seu aliorum dicta approbauerint, consilium aut votum dederint, vt ad futurum vniuersale Concilium à nobis, vel successoribus nostris Romanis Pontificibus contra prædictam constitutionem appellare liceat posti, vel debeat.

SVMMARIVM.

16 *Pactio pro iustitia, vel gratia obtinenda quatuor de causis fit, & quam ob causam facta hic puniatur: & est contra ius naturale, vel humanum antiquius isto.*
17 *Pactio pro decreto arbitrario iudicis punitur hic.*
17 *Pactio pro iustitia, vel gratia facta cum Papa interdum mala, vt simonia, sed semper immunis à pœna, sicut illa.*
18 *Pactiones cum Monarchis pro gratiis faciendis an semper licitæ?*
18 *Ludouicus Infans Portugalliæ laudatus.*
19 *Pactio pro auferenda, vel differenda iustitia includitur sub pacto de obtinenda illa.*
19 *Iusta cur dicitur sententia iudicis iniusta.*

16 NOno noto quòd prima prædictarum 16. actionum, scilicet pactio, colligitur ex illo verbo *pactum*, quæ est pactio de dando aliquid magnum, vel paruum pro iustitia siue gratia, pro se, siue pro alio, in causis vel iudiciis, seu aliàs per litteras Apostolicas, & quibuscunque aliis modis apud sedem Apostolicam obtinēda. Ad cognoscendum autem an iure naturali, vel diuino, aut humano antiquiore ista extrauagante prohibeatur, aduertendum est, quòd illa potest fieri quatuor de causis. Prima, ad corrumpendum iudicem. Secunda, causa conseruandi eum in recto. Tertia, causa consequendi quod cupit, non considerando an sit rectum nec ne. Quarta, causa redimendi molestiā super iure iam quæsito. Si fiat prima de causa in criminalibus, ex parte daturi est cōtra ius naturale: quia nititur inferre per se, vel per alium nocumentum iniustum personæ proximi, quod vetat illud præceptū quintum Decalogi Exod. 20. *Non occides.* iuxta declarationem eius positam à nobis post S. Thom. & alios in Manual. nostro Confess. cap. 15. nu. 1. scilicet, quòd ille frangit præceptum de non occidendo, qui ob vindictam, vel aliquem alium respectum iniustum publicum, vel priuatū, aut procurat, aut operatur aliquod detrimentum personale, aut corporale notabile proximi: si autem id faciat animo flectendi ad iniustè absoluendum, peccat contra octauum præceptum, *Non dices falsum testimonium.* Exod. 20. contra quod peccat omnis qui dicit mendacium pernicioſum: vel procurat vt alius id dicat, iuxta declarationem à nobis post alios positam in d. Man. cap. 18. nu. 1. scilicet, quòd per præceptum octauum Decalogi principaliter prohibetur latio falsi testimonij iudicialis, vel relatio veri, & secundariò omnis significatio inordinata verborum, signorum, & factorum: & iudex pronuncians quempiam esse absoluendum, qui verè condemnandus est, mentitur, pernicioſè, saltem contra Rempubl. cuius interest vt crimina puniantur, l. ira vulneratus. ff. ad l. Aquil. cap. vt famæ. de sentent. excommun. & etiam contra priuatum accusatoris, vel denunciatoris, quando ex eo proueniret pœna talionis, vel damnum præmij aliàs quærendi, vel expensarum, laborum, vel aliquid aliud. Si vero id faciat animo corrūpendi iudicem in ciuilibus peccat 7. præceptum. *Non facies furtum.* Exod. 20. contra quod peccat omnis, qui per se vel alium infert, vel inferri procurat damnum proximo suo in rebus externis, iuxta declarationem à nobis post alios positam in d. Manual. cap. 17. nu. 2. Et qui iudicem nititur per pactionem dandi, corrumpere in ciuilibus, siue ad male absoluendum, siue ad malè condemnandum, procurat inferre damnū proximo, actori vel reo, vt palam est. Cum igitur hæc tria præcepta Decalogi, contineant ius naturale per primum præsuppositum, notab. 8. consequitur, eum qui dat aliquid iudici ob primam causam, id est, ad corrumpendum eum, siue in criminalibus, siue in ciuilibus, transgredi ius naturale. Pactio verò facta ob causam secundam, scilicet vt iudex rectam iustitiam faciat, vel citiùs quàm alias faceret, sine alicuius præiudicio, non est verè prohibita regulariter iure naturæ, quoad forum interius, nec quoad forum exterius, si de tali animi eius sinceritate in eo constaret: quoniam id non est contra aliquod præceptum Decalogi, neque contra principia, neque contra consequentia eorum necessaria. quæ tria complectuntur omnia iura naturalia, per d. primum præsuppositum: est autem præsumptiuè contra ius naturale & humanum, non solùm istius extrauag. sed etiam contra antiquius, positum in l. 2. §. sed si dedi. ff. de cond. ob turp. causam eo quòd præsumitur facere id causa corrumpendi iudicem. vt probatur ibidem in verbo, *Corrumpere videtur.* adiuncta illa theoria Bart. recept. in l. si is qui pro emptore. ff. de vsucap. num. 5. scilicet, quòd verbum *Videtur.* significat fictionem, vel præsumptionem: & quia legi fundatæ in præsumptione, cui veritas est contraria, non est locus in foro interiori, iuxta cap. humanæ. 22. quæst. 5. & not. in cap. is qui, & cap. tua. de sponsalib. consequitur, non esse locum illi iuri antiquo in foro interiori, in pactione hac de secunda causa facta: & consequenter nec iuri huius extrauag. per secundum præsuppositum. & latiùs per illationem 4. notab. 3. num. 5. Dixi, *Regulariter*: quia secus esset de pactione dandi aliquid pro iustitia facienda in spiritualibus, pro quibus acquirendis, etiamsi aliquo iure debita sint, nullum pretium dari, nec vlla pactio quæ pretio æquipolleat, fieri potest, cap. quam pio. 1. q. 2. cap. fin. de pact. Et facta, est contra ius naturale contentum in prædicto 7. præcepto, quatenus prohibet omnem iniustam vsurpationem, secundum S. Augustinum in cap. pœnale. 14. q. 5. qua ratione appellatur fur & raptor, qui per simoniam aliquid quærit, cap. ordinationes. 1. quæst. 1. vnde glos. mem. in cap. vendentes. 1. q. 3. dixit esse simoniam dare aliquid iudici pro iustitia facienda circa spiritualia, intellige, quærenda: nam super iure quæsito aliquando dari posse mox dicetur. Pactio autem facta ex tertia causa, scilicet, ad persuadendum iudici quod cupit, non considerando, an sit iustum nec ne, est prohibita iure naturali: quia non solum est contra ius naturale, velle quem accipere id quod scit esse alienum, sed etiam velle absolutè accipere pro suo, quod dubitat an sit tale, absque recto iudice vel consultore, contra regulam de eligendo tutius in dubiis, iuxta cap. iuuenis. de sponsal. & cap. si quis autem. de pœnit. distinct. 7. vbi nos latè hoc tradimus: & qui paciscitur dare iudici aliquid, vt certam pro eo in re dubia ferat sententiam, non considerando an sit iustum nec ne quod cupit, æquipollenter vult absolutè habere pro suo illud, de quo dubitat an sit suū, & sub iudice lis est. Pactio vero facta ob quartam causam, videlicet, ad redimendam vexationem, quam patitur super iure iam quæsito,

verè non est contra ius naturale: quia non est contra vllum præceptum Decalogi, nec principia, nec necessariò consequentia eorum, ad quæ reducūtur omnia iura naturalia per præsuppositum primum, notab. 8. neque verè contra, aliud humanum antiquius hac extrauaganti, tum argumen. cap. dilectus 1. de simon. Tum, quia conseruatio sui & suorum iure naturali est licita, l. vt vim. ff. de iustit. & iur. & l. 1. & tot. tit. de furt. adiunct. cap. olim. & toto titu. de restitut. spoliat. & cap. dilecto. de sententia excommunicat. lib. 6. ex quibus orum est illud Catonis, *Rem tuam custodi.* vnde singulariter dixit Panormitan. supra citat. in 3. notab. in cap. cum ab omni. de vit. & honest. cler. nu. 8. quòd qui dat aliquid iudici, de cuius constantia in recto probabiliter dubitat, vt perstet in ea, non peccat etiam in foro exteriori, si id in eo constaret: quod tamen arbitror limitandum esse, vt procedat, quando bona fide & iusta ratione credit esse rectum id, in quo illam constantiam procurat, alias secus: quia in dubiis tutior pars eligenda est, per supradicta. Per cuius Panormit. dicta significatur, prædictam pactionem præsumendam esse contrariam iuri antiquo humano, de quo in d. l. 2. de cond. ob turp. cau. imo & contra ius naturale per prædicta, si non constaret de recta dantis intentione: & consequenter dicendum est, eum qui facit pactionem prædictam ob prædictam quartam causam, vere in foro conscientiæ non incurrere pœnas huius extrauagan. præsumptiuè tamen sic in foro exteriori: nisi probabiliter de illo in eo constaret: & consequenter inferri posset ratio excusandi saltem in foro conscientiæ, à pœnis huius extrauag. eos, qui paciscuntur, vel promittunt dare aliqua iudicibus, vt decernant aliqua, quorum iustitia & rectitudo ipsis est comperta: quia hæc extrau. lata ad obseruantiam iuris naturalis, & antiqui, non vendicat sibi locum in eis, quæ nō ineluduntur in illis, per allata supra in secundo præsuppositio, per prædicta in notab. 3.

Addo prædictis primo, quòd hæc omnia dicta de pactione dandi aliquid iudici pro iustitia facienda, etiam vendicant sibi locum in pactione dandi aliquid alicui tertio, qui eam sibi fieri procuret.

Addo secundo, quòd eadem omnia, quæ dicta sunt de pactione dandi aliquid iudici, vel tertio, habent etiam locum in pactione dandi aliquid pro gratia inferiori Papa, potenti eam facere, vel tertio, vt eam procuret: & consequenter in paciscente dare aliquid summo pœnitentiario, vrbis Vicario, aut alij potenti facere aliquam gratiam apud sedem Apostolicam pro ea facienda, vel alicui tertio, vt sibi vel alij eam ab illis procuret.

17 Ex quibus omnibus infertur primo, quòd paciscēs aliquid dare iudici, vt faciat aliquod arbitrarium, ad quod eum non obligat iustitia, iuxta l. non quicquid. ff. de iudic. quale est aliquando dare, vel non dare dilationem, & dare maiorem vel minorem, differre vel anticipare sententiam definitiuam, vel interlocutoriam, deferre vel non deferre appellationi, & differendo dare Apostolos citiùs vel tardius, intra mensem ad hoc statutum in cap. ab eo. de appellat. lib. 6. & reuerentiales vel refutatorios, mittere vel non mittere in carcerem, extrahere vel non extrahere ex illo, prorogare vel non prorogare fatalia, vel terminos iam constitutos, & id genus alia, incurrere has pœnas: quia licet fortè negari possit, id dari pro iustitia facienda: quia est arbitrarium: nō tamen negari potest, quin detur saltem pro iustitia vel gratia facienda ab inferiore Papa. quod est valde quotidianum.

Secundo, quòd non absre repetimus supra verba illa, *Inferiore Papa*: quia qui cum ipso paciscereturi, vel aliquam aliam actionem per hanc extrauagantem damnatam faceret, peccaret quidem, qua parte illa esset contra ius naturale, vel diuinum, cui etiam Papa subest: sed non quatenus esset contra ius solum humanum: sed siue peccaret, siue non, minimè incurreret pœnas huius extrauag. per ea, quæ de committente simoniam cum eo, diximus in nostro Man. cap. 23. num. 108. in hæc verba, *De committente simoniam cum Papa dico primo, secundum S. Thom. communiter recepr. 2. 2. quæst. 100. artic. 1. Papam posse committere simoniam prohibitam quia simonia est, hoc est prohibitam iure diuino: quia ei subest, cap. sunt quidam. 25. quæst. 1. non autem simoniam quia prohibita est, id est, prohibitam tantum iure humano, de quibus supra nu. 110. quia non subest ei saltem quoad vim coactiuam, l. princeps. ff. de leg. cap. propositi. de concess. præbend. Secundo, quòd eadem ratione non potest efficere, quòd actus, qui iure diuino est simoniacus, non sit talis. Tertio, quòd Papa nullam pœnam iure humano statutam contra simoniacos, etiam qui sunt tales iure diuino, incurrit: & quòd potest facere, ne alius eam incurrat: quia omnis talis inducta est iure, cui non subest ipse, & potest alios eximere per prædicta. Quarto, quòd authoritas eius eximit à pœnis simoniæ omnes, qui cum eo, vel cum consensu eius faciunt actum, qui aliàs esset simoniacus: esto quòd expressè eos non liberet, non facta differentia inter prædictas simonias: quia quoad pœnas, eadem ratio militat in vtraque: & ideò quicquid dicat Panormi. in §. qui vero. cap. extirpande. de præbend. sub fin. & Felyn. eum limitans in cap. de cætero. sub fin. de re iudic. veritas habet, quòd non eximit à culpa, sed tantum à pœna simoniæ iure diuino prohibitæ, & à culpa, & pœna simoniæ iure tantum humano prohibitæ, tum per prædicta, tum per l. quidam. ff. de re iudic. l. idem Vlpianus. ff. de excusat. tut. & eorum, quæ de certa scientia principis verius, & communius dicuntur ab iis, quos latè citat Felyn. in cap. cum inter. de except. tum per stylum Curiæ, qui hoc seruat, vt satis testatur Cassador. decis. 2. de simon. qui facit ius, cap. quam grauí. de crim. fal.* hæc ibi.

Tertio infertur, quòd proximè dicta procedunt in paciscente cum ipso Papa, seu de consensu vel beneplacito eius, cum inferiori: secus tamen est de illo, qui paciscitur cum alio inferiori eo, sine consensu & beneplacito eius: etiam si gratiam vel iustitiam obtinendam ipsa sua Sanctitas facere deberet. Tum quia, Papa non purgat fordes, quas ignorat interuenire, argu. cap. postulasti. cap. super litteris. cum eis annotat. de rescript. Tum, quia bona pars causæ hujus extrauag. (vt fertur) fuerunt pactio, datio, & promissio dandi aliqua maxima aliquibus, qui per se vel per alios plurimùm apud ipsum valebant, ad obtinenda maxima dona gratiæ, vel iustitiæ, nescientes, vel nescire volentes id non licere: scio enim quosdam viros insignes, qui id à me scire voluerunt ante hanc extrau. desiisse luerari multa centena scuta.

Quarto infertur, iustum locum se hic offerre ad disputandum, an sicut Papa circa spiritualia peccare potest, vt prædictum est, admittendo simoniam iure naturali & diuino prohibitam, sic etiam alij Monarchæ circa temporalia peccare possint, indulgendo suis subditis immunitates, impunitates, prærogatiuas, & dona prodiga, & id genus alia, in damnum suæ Reipub. & aliorum subditorum, quibus exhauriunt,

18

Universidad de Deusto
Biblioteca

vel faciunt ne repleant ſuum ærarium bellis iuſtis,facinoribúſque prælatis gerendis vtile & neceſſarium: ne ſua regna vltra ordinaria tributa, extraordinariis & inſolentibus indictionibus, & ſuperindictionibus opprimerentur.Sed neceſsitas quàtocyus reſpondendi dubiis circa hanc extrauagantem propoſitis,ab eo me auertit:quamuis nonnihil colligi poſsit è noſtro Manual. Confeſſar. cap.25. à num.1. in 11. vbi poſt S. Thom.in lib. de regim. Princip. de peccatis Regum agitur:ſolùm dicam meminiſſe me aliquando interrogatum ab illo multis nominibus de nomine Chriſtiano benemerito, Sereniſsimóque Infante Portugaliæ Ludouico, reſpondere, rem ſua pietate Chriſtiana dignam facturum, ſi ſuum animum in omnes iuuandos regiè propenſum cohiberet à petendis à fratre ſuo Rege nulli pietate ſecundo, gratiis pro ſibi ſe cõmendantibus etiam benemeritis: ne ſe Rex pientiſsimus per opera liberalitatis alioqui ſanctæ,ſed voluntatis,facultate opera iuſtitiæ neceſsaria in ære alieno ſoluendo exercendi, priuaret. Quem notiſsimum eſt poſtea,vno anno antequã vita defungeretur, magno ſummatum exemplo, bonam ſuæ (quæ maximi pretij erat) ſupellectilis partem, quò ſua debita exolueret vendidiſſe,& familiam, quæ ſibi erat ampliſsima, in ordinem redegiſſe,& meritò quidem: quia iuſtitiæ perinde liberalitas cedere debet, ac cedit Latonia Phœbo, l.mulier bona.ff.de iure dot.cap. non eſt putanda.1.q.1.cap.fortè.& cap.denique.14.q.5.

19 Quinto infertur, poſſe cuipiam videri verum illud Ioan.Monach.in d.extrauag.in glo.verb. *Sub generalibus*. hanc extrauag. non includere eum,qui aliquam iſtarum actionum faceret pro auferenda,vel differenda iuſtitia:quia illa includit eos tantùm,qui eas faciũt pro iuſtitia obtinenda,& is non videtur dare pro illa obtinenda, ſed pro differenda,vel auferenda,quod eſt longè diuerſum,& à diuerſis non fit illatio,l.Papinianus.ff.de minor.& cap.ad audientiam.de decim. maximè in pœnalibus,cap.pœnæ.de pœnit.diſtin.1.& l.ſi de interpretatione.ff.de pœn. Sed nobis contrarium videtur verius.Tum quod non eſt veriſimile Pontifices Max.& æquiſsimos, voluiſſe minùs punire illos, qui dant vel promittunt pro ſententia iniuſta, qualis eſt qua iniuſtè auferitur, vel differtur vera iuſtitia, quàm eos, qui dant pro ſententia iuſta conſequenda: pro qua tamen,ſaltem interdum incurruntur,vt prædictum eſt. & mens eſt potius attendenda quàm verba,cap. Marchion.1.q.1.l. cum pater. §. dulciſsimis.ff. de leg.2. Tum,quod obtinere,vt differatur,vel auferatur iuſtitia vnius, eſt obtinere iuſtitiam ſaltem in aliquo pro altero,vt palam eſt. Tum,quia non ſolùm ſententia æqua appellatur ius, vel iuſtitia, ſed etiam iniquã:l.ius pluribus modis dicitur.ff.de iuſtit. & iur. ibi, *Prætor quoque ius reddere dicitur,etiam cùm iniquè decernit,relatione ſcilicet factâ,non ad id, quod Prætor ita fecit, ſed quod Prætorem facere conuenit*. quod etiam expreſsit S. Thom.2.2.q.57.artic.1. ad 1.& facit.l.res iudicata pro veritate habetur. ff. de reg. iur. Tum denique,quòd verbum, *Iuſtitia*. in hac extrauagante poſitum non accipitur pro iuſtitia,vt eſt virtus,ſecundum eundem S.Thom. q.ſeq.58.art.3. neque pro eius obiecto, quod eſt iuſtum, ſeu ius, ſecundum eundem in d.q.57.art.1. ſed pro iudicio,quod eſt actus iuſtitię,quo iudex reddit ius, de quo per eundem ibid.q.60.art.1. & ita pro ſententia definitiua,vel interlocutoria, qua iudex decernit aliquid eſſe iuſtum, ſiue bene ſiue malè: quia illa eſt iuſta,vel præſumitur talis,donec iuſtè reuocetur, ſecundum omnes in rubr. de appellat. per quod argumentum prædicti Io.Monach.palam ſoluitur.

Sexto, quòd ſolùm, & ſemper ob huiuſmodi pactiones incurruntur hæ pœnæ, quando illæ ſunt illicitæ,& peccata mortifera, per ea quæ in notab.11. de promiſsione dicemus.

Hæc de pactione, quæ eſt actio prima hic punitarum, per quæ conſtat ex quo verbo colligatur, quo iure prohibeatur,& quomodo ſit intelligenda, quòd dicere promiſeramus, quæ eadem ſeruient ad declarandas alias.

SVMMARIVM.

20 *Peccatum ne ſit mortiferum, facit paruitas in omni materia.*

20 *Pactio licita non meretur has pœnas, nec illicita venialiter tantùm, nec mortifera ob ſolam intentionem tantùm: ſi facta ſit de re adeò parua, quæ non ſolet mouere notabiliter recipientem.*

20 *Simonia mortifera poteſt eſſe ſecundum intentionem datio rei minimæ, licet non præſumatur talis.*

20 DECIMO noto ibi, *paruum vel magnum*, quòd pœnæ huius extrauag. incurruntur etiam per paruæ rei promiſsionem,dationem, acceptationẽ, & receptionem. quod confirmatur per cap.fin.14.q.6.& cap. de appellationibus. de appellat. & per alia, per quæ concludit ibi Decius, regulariter eandem rationem habendam eſſe de modicis,quę de magnis:præſertim cum ponuntur ſub conditione, vel pro forma ſaltem ſubſtantiali, iuxta cap.1.de baptiſm. vel addendo verbum, *aliquid*. per glo. ſing. in Clemen.1.verbo, *aliqua parte*. de foro compet. quam ipſe non citat,& in hac extrauag. ponuntur ſub conditione,& cum adiectione verbi *quod*, pro *aliquid*. ibi, *ſiue quid*.

Contra quod facit tamen primo, quòd paruitas rei in omni materia excuſat à mortali peccato, & à reſtitutione,ſecundum S.Thom.1.2.q.88.artic.5. & 6. & 2.2.q.59.art.4. & q.66.artic.6. traditur in Manual. noſtro Confeſſar. cap.11.nu.4. vbi Typographi vitio citatur Thom.2.2.q.3.art.5. pro quæſt.66.art.6. & q. 58.artic.3. pro quæſt.59.artic.4. pro quo videtur text. in cap.vnum.§.fin.25.diſtin. & quòd in notab.3. & 9. concluſum eſt ſupra, non incurrere quem has pœnas pro actione, quæ iure antiquiori hac extrauag. non eſſet peccatum mortiferum.

Secundo facit cap. etſi quæſtiones.de ſimon. quatenus probat modicam rem non induecre ſimoniam: & alia iura, quæ habent, de modicis non eſſe curandum, vt l.ſcio.ff.de reſtitut.in integr. cap. re vera. de conſecrat.diſtin.2.& citat. per gloſſ.ibi, & Decı. poſt alios vbi ſupra,concludens hoc eſſe verum,ſaltem in extraordinariis, & in quibus non militat eadem ratio in paruis, quæ in magnis:& conſtat hanc extrauagan. continere pœnas extraordinarias, & in materia eius non militare eandem rationem in paruis,quæ in magnis:ratio enim eius & cauſa finalis, eſt impeditio vel euitatio corruptionis iudicum, vel Authorum gratiarum,qui non ita corrumpuntur per parua, ac per magna,vt habet d.cap.etſi quæſtiones.& ne ſententiæ & gratiæ fiant vænales: quales per parua non fiunt: quia non recipiuntur in pretium, eſtò recipiantur

in alicuius amicitiæ vel gratitudinis ſignum.

Tertio, quòd Author eius fecit hanc ſanctionem adeo pœnalem, contra ea quæ ipſe appellat peſsima, & ſcelera ibi, *hoc ſcelus*. & ibi, *peſsima*. & paruæ rei datio vel receptio, eſtò interdum ſit mala venialiter:tamen non eſt peſsima, nec ſcelus: imo aliquando eſt bona,vt habet prædictum cap.etſi quæſtiones.

Quarto,quod maior excommunicatio,& anathematizatio,quæ hic fertur,non debet ferri niſi pro peccato mortali cap.nemo.& cap.nullus.11.quæſt.3.

Per quæ omnia arbitror non comprehendi in hac extrauag. dationem rei paruæ, quæ antè hanc extrauagan. non erat mala mortiferè, per primum huius partis fundamentum:& hunc textum intelligendum de re parua, ſed non adeò vt eius datio, vel receptio, non eſſet ante hanc extrauag.mortifera.Nec videtur ſufficere, quòd ſit mortifera ſecundum ſolam intentionem:niſi etiam ſit ſecundum rem:ita vt ea ſit tanta, quæ notabiliter moueat, vel probabiliter præſumatur motura, & flexura à recto recipientem: nam datio minimæ rei,quæ creditur non motura iudicem vel authorem gratiæ à recto non meretur has pœnas: quia in ea ceſſat cauſa finalis huius extrauag.argu.d. cap.etſi quæſtiones.& tamen ſi fiat pro pretio gratiæ, vel iuſtitiæ animo eam emendi vel vendendi, etiam ante hanc extrauag. erat ex parte intentionis mortifera:ſicut datio & receptio etiam minimè rei pro pretio cuiuſque rei ſpiritualis, per definitionem ſimoniæ poſitam à glo.1.q.1.in ſumma,& declaratam à nobis poſt alios in Manual. Confeſſar. cap.23. num.102. in cuius fine hoc ex ea infertur non obſtante d. cap. etſi quæſtiones. quia illud ſolùm habet, rei modicæ dationem non eſſe interpretandam, ſeu præſumendam in foro exteriori ex parte rei ſimoniacam. Quid autem dicatur adeò magnũ vel paruum, vt eius pactio has pœnas mereatur, iudicio boni viri eſt definiendum, argu.l.1.ff.de iur.delib. ad quod bene arbitrandum facit multùm d. cap. etſi quæſtiones. quatenus habet, illud Eſaiæ 33.relat. in cap.ſunt nonnulli.1.q.1. *Beatus qui excutit manus ſuas ab omni munere*. intelligendum de tali, quod accipientis animum allicere, vel peruertere ſolet. Nec puto ſufficere in hac materia magnitudinem illam, quæ ſufficeret, vt ſit mortale, quæ quanta ad id debeat eſſe,auſi ſumus definire altius aliis in Comment. d. cap.fin. 14.q.6. & in noſtro Manual.Confeſſ.cap.17.num.3. tales enim perſonæ,& tali loco & tempore, poſſent eſſe dans & recipiens,vt datio vnius equi non diceretur rei tam magnæ,quantam hæ pœnæ requirunt, per d. cap. etſi quæſtiones. ſufficeret tamen a conſtituendum furtum eius mortale, per ibi dicta.

SVMMARIVM.

21 *Promiſsio de dando pro iuſtitia,&c. regulauda,vt pactio: & ita nec licita, nec illicita venialiter tantùm, neque mortifera ſecundum intentionem tantùm, meretur has pœnas.*

21 *Promiſsio generalis gratitudinis antidoralis,non addens vllam obligationem ciuilem, non meretur has pœnas.*

21 *Obligatio ad antidora lege naturæ ineſt beneficiario erga beneficiantem.*

22 *Promiſsio gratitudinis eo tantum modò, quo ineſt, expreſſa, & ita iis verbis facta, non includitur hic.*

22 *Lex debet eſſe poſsibilis moraliter, & conformis conſuetudini, piis & eruditis probatæ.*

23 Promiſsio ad complacentiam,non obligat cum exemplo.

23 Promiſsio vel pactio dandi tacita ſufficit, ſed non ſola intentio promittendi,vel paciſcendi, non facta promiſsione, vel pactione expreſſa, vel tacita.

21 VNDECIMO noto ſecundam prædictarum actionum hic punitarũ,quæ eſt promiſsio prædictæ pactioni conformis, videlicet, de dando aliquid magnum vel paruum, pro iuſtitia,ſiue gratia,ſiue pro ſe, ſiue pro alio, &c. obtinenda. Circa quam dico primo, quòd colligitur ex verbo, *Promitterent*. Secundo,quòd fieri poteſt ob eaſdem 4. cauſas, ob quas prædictam, ſcilicet pactionem fieri contingit:& quod eiſdem caſibus eſt prohibita iure naturali vel humano huius extrau. vel humano etiã antiquiore. quibus prædicta pactio. Tertio,quòd eſt regulanda eodem modo,quo illa.

Ex quo ſequitur primo, quòd extrauag. hæc non habet locum in promiſsione,quæ non eſt prohibita, neque peccatum iure naturali,vel diuino,vel iure aliquo humano antiquiore, per ſecundum præſuppoſitum notab.8.& quartam illationem notab.3.imo nec mea ſententia in promiſsione,quæ tantùm venialiter eſſet illicita, propter paruum exceſſum promiſsionis licitæ,neque in mortifera ſecundum intentionem tantùm iuxta dicta ſupra notab.10. maximè iuxta illud, quòd excommunicatio maior,quæ per hanc extrau. fertur,non eſt ferenda,niſi pro peccato mortali, cap. nemo. & cap.nullus. 11.q.3. præſertim aliis tam grauibus pœnis comitata, & cauſa finalis Authoris ceſſare videtur in mortifera ſecũdum intentionem tantùm.

Secundo,quòd non eſt ei locus in promiſsione gratitudinis iure naturæ debitæ,verbis vel ſcriptis generalibus modo eodẽ,quo ineſt,expreſſa, ſine vllo augmento ſaltem notabili, quo obligatio antidoralis tranſeat in ciuilem: quia illa antea non erat illicita: quoniam expreſsio eius quod tacitè ineſt,eo tantùm modo quo ineſt, non facit illicitam rem alioqui licitam:text.& glo.in cap.ſignificaſti.de elect.& cap. ad audientiam 2.cum gloſſa,vbi id Felyn.confirmat, de reſcript.& l.3.ff.de leg.1.vbi poſt alios Iaſon. At tacitè & naturaliter,ſiue iure naturali gratitudinis, intelligitur obligatus beneficiarius ad antidora,& ad habendam,agendam,& opportuno loco & tempore referendam gratiam,iuxta illam legem naturalem, *Benefacienti benefaciendum eſt*. l. ſi non ſortem. §. libertus. iunct.glo.verb. *Naturaliter*.ff.de cond.indeb.l.ſed etſi. §.conſuluit.ff.de petit. hæred. cap.cum in officiis: de teſtam. tradit S.Thom. ab omnibus tecept. poſt Seneeam 2.2.q.106.art.3. Ergo expreſsio illius obligationis ad antidora tacitè inhærentis non præiudicabat antea:& ita non erat illicita iure naturali, vel diuino:& conſequenter ante hanc extrauag.licebat,nec per eam eſt facta illicita:quia hæc extrauag. non efficit illicitas promiſsiones,quæ antea licebant:ſed punit eas, quæ etiam antea iure naturali,diuino, vel humano antiquiore erant illicitæ,& manebant impunitæ:eo quod cum non deducerentur in iudicium,non punicbantur per iudices,& ipſo iure nullæ pœnæ incurrebantur: nam (vt ſupra in princ. not.8. & latius in fin.not.3.diximus) hæc ædita eſt ad inducendam, vel conſeruandam obſeruantiam legum ſe antiquiorum,& eſt regulanda ſecundum terminos earum.

Non obſtat hæc extrauagan. quatenus punit promiſsionem factam verbis generalibus, & plenè non expreſsis:quia intelligenda eſt tantùm de talibus ver- 22

Universidad de Deusto
Biblioteca

bis generalibus, quibus illa obligatio antidoralis aliter quàm ineſt, cum aliquo ciuilis obligationis augmento exprimitur. Ex quo ſubinfertur, non incurſutum has pœnas, qui offerret gratiam his verbis, *Non ero tibi ingratus.* licet contra ſentiat prædictus Ioann. Monach. in d. gloſ. verb. *Sub generalibus.* imo neque qui diceret, *Ero tibi adeò gratus, ac virtutis ſtudioſus vel virtuoſus debet eſſe benefacienti iure naturali, non me obligando tamen ad plus quàm illud me obligat.*

Tertio, quòd etiam nunc licitum eſt orare Papam, vt illam, aut illam gratiam facere dignetur: & Cardinales, & alios ei acceptos, vt illam, aut illam gratiam dignentur ſibi vel alicui alij impetrare: rogare item iudicem, vt hanc vel illam ſententiam iuſtam pro ſe aut alio proferat: & quòd illũ, vel illum quoad ſuam iuſtitiam commendatum habeat: vel quòd non grauet eum, offerendo gratitudinem iis, vel ſimilibus verbis, *Ero vel is, pro quo rogo, erit ſanctitati tuæ vel T. D. vel tibi gratus, vel reddemus vicem, gratias habebo, & agam, & loco, & tempore opportuno referam, vel ille referet, vel erimus tantæ gratitudinis, quòd non pœnitebit te huiuſmodi gratiam feciſſe.* Tum, quia id, attento iure naturali, diuino, & humano, ſcripto, & non ſcripto, vſque ad hanc extrauag. licitum, imo honeſtum, & vrbanum, ſiue curiale erat, & (vt diximus) hæc extrauag. non intẽdit facere de licitis illicita, ſed de illicitis impunitis, punita. Tum, quia impoſsibile morale eſt à precibus, ſumiſſo, modeſto, vrbano, & efficaci animo faciendis, ciuſmodi oblationes & promiſsiones generales ſeparare: & lex debet eſſe mortaliter poſsibilis, cap. erit autem lex. 4. diſt. quod declarat præ aliis S. Thom. 2. 2. q. 95. art. 3. Tum, quia dicere non eſſe hoc licitum, eſſet claudere ianuam omnium ordinum hominum precibus ad omnes omnium ordinum iudices & principes, imo & minores faciendis, quod eſt abſurdum, & ita non dicendum. l. nam quod abſurdum. ff. de bon. lib. cap. dudum. de præb. lib. 6. nam & Heliſæus Sunamiti preces ad Regem faciendas promiſit. Reg. 4. c. 4. Tum, quia apud omnes ſummates, & infimates, & medio cres, tam in curia quàm vbique gentium & terrarum, ſunt in vſu quotidiano ab omnibus piis & doctis approbato: & ita licitæ, cap. quo iure. 8. diſt. & cap. quiſquis. 41. diſt. & lex non debet fieri contraria tali conſuetudini, ſecundum Iſidorum in d. cap. erit autem. declaratum per S. Tho. vbi ſupra: & conſequenter à fortiori facta generaliter eſt intelligenda in dubio, ſecundum eiuſmodi conſuetudinem, argum. cap. cum dilectus. de conſuet. & l. minimè. ff. de legib.

23 Quarto, quòd licet etiam nunc pro iuſtitia, vel gratia facere promiſsionem ad ſolam complacẽtiam ex vrbanitate generalibus verbis, ſine animo ſe ad aliquid ſpeciale ciuiliter obligandi: quia per id nihil adijcit obligationi antidorali: nam talia verba generalia nihilo plus obligant, quam ſi non proferrentur, cap. cum veniſſent. de inſtitut. quatenus ſingulariter probat, nil obligaſſe quendam Archidiaconum Archiepiſcopo ſuo dicentem, quòd de omnibus reditibus ſui Archidiaconatus poſſet diſponere prout vellet. ex quo notant ibi Ioan. And. Card. & Panor. quòd verba generalia dicta ad complacendum alteri, non obligãt. in quod putatur textus ille ſingularis à multis, & in iis à Panor. ibid. à Felyn. in cap. cum iuramento. de homicid. à Iaſon. in l. ita ſtipulatus. col. 3. ff. de verb. oblig. in quod etiam facit lex vlt. ff. de teſta. quatenus probat ſecundum Bart. verba iactantiæ non obligare. faciunt etiam l. ſi cui. ff. de ſeruitut. & l. antiquitas. C. de vſufruct. quatenus probant verba ciuiliter & curialiter eſſe intelligenda, & nõ ruſticè aut rigoroſe. facit etiam gloſ. ſingul. iunct. text. in l. 2. C. in quibus cauſis col. cenſ. lib. 11. quæ habet, paſsim amicos amicis dicere verba illa generalia, *Tuus ſum, & in omnibus tuum me eſſe recognoſco.* & propterea non obligari plus, quàm illis non expreſsis obligarentur: nam & reſpondens ſtipulãti aliquid: promitto illud, & quicquid volueris amplius de bonis meis, ad nil aliud obligatur, quam ad expreſsum, vt poſt Alexand. tradit vbi ſupra Iaſon.

Quinto denique infertur, quòd ſolùm & ſemper incurrit quis pœnas huius extrauag. ob promiſsionẽ factam pro iuſtitia, vel gratia obtinenda, quando illa eſt illicita mortaliter, non ſolum ſecundum intentionem tantùm, ſed etiam ſecundum rem promiſſam, iure naturali, vel humano antiquiore iſta: & conſequenter non incurrentur ob promiſsionem licitam, qua multi religioſi, & pauperiores promittunt ſuas ad Deum & ſanctos preces pro his, quos ſuper eis rogant: neque ob obligationem reſtrictam ad obligationem antidoralem, qua quis promittit ſe gratum fore, vt decet eſſe pro qualitate ſua, vt Regem ſi Rex, nobilem ſi nobilis, ciuem ſi ciuis, religioſum ſi religioſus: neque etiam ob promiſsionem, quæ eſſet veniale tantùm peccatum ob paruitatem rei promiſſæ, vel ob paruum augmentum adiectũ obligationi antidorali: vel mortiferum ſecũdum intentionem tantùm, eo quòd res tam parua nõ ſolet notabiliter mouere recipientem, ad faciendum aliter quàm debeat, id quod rogatur: quoniam tales promiſsiones ſunt venialia peccata tantùm, vel non mouentia notabiliter recipientem. Habent autem locum non ſolum in promiſsione expreſſa, ſed etiam tacita, quia etiam tacitæ promiſsiones & conuentiones fiunt, l. Labeo. & l. item quia. ff. de pact. vnde præfatus Ioan. Monach. dixit in dicta gloſſa verb. *generalibus.* incurrere illum, qui verbo non promittit, ſed facto deponit dandum iudici, vel rogat, nõ ſolitus rogare niſi munitus: quia, vt ait Gregor. citatus ab eo, facta loquuntur, arg. cap. cauete il 2. 2. q. 5. & plus exprimitur facto quàm verbo, l. ſi tamen. §. 1. ff. de ædil. edict. & plus eſt appellare facto quàm verbo, cap. dilecti. de appellat. Vnde nuper reſpõdimus incurriſſe ſimoniam qui Vicario generali dedit 20. ſcuta animo alliciendi eum ad conferendum ſibi beneficium maius de duobus, quorum alterum ſibi per concurſum debebatur, dicens ſe illa dare, vt collationem acceleraret, & ille contulit ſibi maius, ſi modo Vicarius ob id eum alteri concurrenti prætuliſſet: nam illud factum tacitè id loquebatur, & dare quidquam temporale pro adeptione beneficij, etiam alias debiti, ſimonia eſt, iuxta text. iunct. gloſſ. ſingulari in verbo *iuſtitiam.* cap. vendentes. 1. q. 3. Non tamen ſufficeret, vt etiam vterque id mente gereret, vt idem ibidem ait: quia hæc lex tam pœnalis & dura non eſt extendenda, argumen. cap. pœnæ. de pœnit. diſt. 1. Quod licet verum ſit quoad promittentem, nõ eſt tamen quoad dantem intentione principali corrupta, vt dicetur infra notab. 21. num. 29.

SVMMARIVM.

24 *Promiſsionis acceptatio licitæ, vel illicitæ, venialiter tantùm, non meretur has pœnas: niſi fiat in finem ſe, vel alium notabiliter corrumpendi.*

24 *Actus nullus eſt ſimul bonus, & malus, etiam diuerſa ratione, licet quis poſsit rectè de eodem diuerſa ratione bene dolere & gaudere.*

25 *Datio omnis ex promiſsione, vel pactione illicita, etiã poſt obtentam iuſtitiam, vel gratiam, meretur has pœnas.*

25 *Receptio facta ex promiſsione vel pactione, perinde nocet, ac datio ex illa.*

26 *Actio nulla quæ principaliter non fit pro obtinenda iuſtitia vel gratia, hic punitur, & ita eximitur datio ſalarij vel honorarij dati Aſſeſſori, Aduocato, Notario, Procuratori, & ſimilibus.*

26 *Datum pro iniuſta ſententia, vel gratia dicitur datum pro iuſtitia, vel gratia.*

27 *Actiones promittendi, dandi, &c. factæ pro aliis, ita nocent, ac factæ pro ſeipſis.*

27 *Promiſsioni de dando & dationi, an æquetur in hoc promiſsio de faciendo, & eius impletio?*

27 *Carolus V. cum filio Philippo II. & III. Rex Luſitaniæ, de abſtinentia à iuſtitiæ impedimentis laudati, & imitatione digni.*

27 *Preces pro pretio varò fieri, & ita varius quàm quidam putant ſimoniam, & has pœnas inducere.*

28 *Stipulatio, & obligatio dandi & faciendi aliàs impares, in hoc pares.*

24 DVODECIMO noto tertiã actionem hic punitarũ, quæ eſt acceptatio promiſsionis, de qua primum dico, eam colligi ex illis verbis, *Promiſsionem reciperent.*

Secundo, quòd ad cognoſcendum quando eſt bona, quando mala iure naturali, diuino, vel humano antiquiore iſta extrauag. eſt conſiderandum, quòd poteſt fieri ob eaſdem 4. cauſas, ob quas diximus ſupra notab. 9. num. 13. pactionem fieri poſſe, & ob quas cauſas illa eſt iudicanda mala vel bona, ob eaſdem eſt etiam hæc iudicãda, ſicut de promiſsione dictum eſt not. præced.

Tertio, quòd eſt intelligenda de acceptatione illicita, & mortiferè mala, qualis eſt acceptatio promiſsionis illicitæ, & mortiferæ, quatenus eſt talis, & etiã acceptatio promiſsionis tantùm venialiter malæ, & etiam licitæ, ad finem tamen mortiferum, ſe ſe vel alium mortiferè corrumpendi. Vnde arbitror non incurſurum has pœnas Iudicem, qui promittenti ſe gratum fore, vel daturũ tot ſcuta, vel talem equum, vel talem pannum, vel aliquid aliud notabilis pretij, reſponderet, Ego accepto tuam promiſsionem, quatenus eſt generalis & licita, ſed quatenus eſt ſpecialis & illicita, renuo illam. Et contra puto incurſurũ eas Iudicem, qui acceptaret promiſsionem ſolum generaliter & licitè factam, ad finem corrumpendi ſuum animum, & deuiandi à recto, ob ſpem obtinendi ex illa aliquod bonum notabile: quia contextus huius extrauag. punit acceptationem promiſsionis malam, & non bonã, per illat. 4. not. 3. & per præſuppoſitum ſecundũ notab. 8. Et poteſt eſſe bona acceptatio promiſsionis iniuſtæ, qua parte eſt iuſta, & poteſt eſſe mala acceptatio promiſsionis bonæ, in malum finem: licet enim eadem actio non poſſet eſſe bona, & mala ſimul, ſecundum S. Thom. receptum communiter in 2. lib. ſent. diſt. 40. q. 1. art. 4. & relatum à nobis in Manuali noſtro Confeſ. præludio 7. nu. 18. poteſt tamen eadem actio iuſtè placere vni, qua parte eſt bona, & ſimul eidem diſplicere, qua parte eſt mala: vt paſsio Chriſti, qua parte fuit actio Indæorum, valdè nobis diſplicet, qua verò parte fuit ſatisfactio pro peccatis noſtris, applicata per ſacramenta, plurimùm placet, iuxta illud relat. à gloſ. in cap. 1. de conſec. eccl. vel alt. lib. 6. *Actio diſplicuit, paſsio grata fuit.* & mors iuſti placet, quatenus eſt medium tranſitus eius ad gloriã, & diſplicet quatenus eius nos conſuetudine priuat, & alia exẽpla quotidiana tradita à nobis in Comment. cap. cum miniſter. 23. quæſt. 5. nu. 37. & ſequent.

Quarto, quòd ſicut per pactionem, & promiſsionem mortiferè illicitas, incurruntur hæ pœnæ, non ſecuta traditione rei promiſſæ, vel pactæ, ita etiã incurruntur per acceptationem malam promiſsionis, etiam ſi non accipiatur promiſſum, per dicta ſupra notab. 8. num. 11.

Ex quo infertur, magnopere cauere debere Iudices, ne vllã promiſsionem generalẽ quorumuis ſummatis, vel infimatis acceptent, in finem deuiandi à recto, vt eis placeant, ſpe alicuius rei notabilis eis ob id obueniendæ, quæ autẽ ſit talis dictũ eſt ſupra not. 10.

Decimotertio noto quartam actionem hic punitã, quæ eſt datio alicuius rei ex pacto, vel ex promiſsione, etiam generalibus verbis facta, præcedente, pro obtinenda iuſtitia vel gratia, &c. Circa quam dico primùm, eam colligi ex illis verbis, *Vt ex pacto, &c. vſque ad verbum darent.* 25

Secundo, quòd eſt intelligenda tantùm de datione procedẽte ex pactione, vel promiſsione mala, non venialiter tãtùm, ſed etiam mortiferè, ſi fiat poſt obtentam iuſtitiam, vel gratiam: nam antea facta nocebit, etiam ſi fiat, ex promiſsione generali licita: quia etiam facta ſine vlla promiſsione præcedẽte noceret: ſiquidem eſſet actio 8. de qua notab. 21. Quæ autem promiſsiones ſint licitæ vel illicitæ dictum eſt ſupra notab. 9. & 11.

Tertio, quòd datio, de qua in hac clauſula, reſtringitur ad dationem factam ad implendam pactionem vel promiſsionem præcedentem, & ita non includit dationem factam alia de cauſa: quia lex pœnalis non eſt extendenda de vno ad aliud, cap. pœnæ. de pœnit. diſt. 1. de alia verò infra dicetur, notab. 21.

Decimoquarto noto, quintam actionem hic punitam, quæ eſt receptio virtute pactionis, vel promiſsionis præcedentis. De qua dico primo, quòd colligitur ex eiſdem verbis ex quibus quarta, adiuncto verbo, *Reciperent.* quod illa ſequitur.

Secundo, quòd eſt intelligenda, & reſtringenda ſicut præcedens, & ita quòd nõ includit receptionem abſolutè, vel alia de cauſa factam, de qua mox dicetur, d. notab. 21.

Decimoquinto noto ibi, *Pro iuſtitia vel gratia.* quòd nulla actio prædictarum 16. eſt digna pœnis huius extrauag. niſi fiat pro iuſtitia vel gratia obtinenda. Ex quo ſequitur, quòd ſi fiat ſaltem principaliter pro alia cauſa, non mœretur illas, quæ eſt germana ratio, cur per dationem, vel receptionem ſalarij debiti Notario, vel Aduocato, nõ incurruntur prædictæ pœnæ, vt dicetur infra notab. 21. & eadem ratione eſt idem dicendum de datione ſalarij Aſſeſſoris, de quo in cap. ſtatutũ. §. Aſſeſſorem. de reſcripti. lib. 6. & de ſalario, ſeu recompenſa operarum debita teſti, quæ licita eſt, ſecundum Panor. Imol. & Felyn. in cap. 1. de teſtib. quod verat ei dari aliud pretium. Idem de datione iurium debitorum Nuncio, Iudici, vel aliis perſonis: quia non dantur hæc principaliter pro iuſtitia obtinenda, nec tanquam pro mediis ad illam obtinen. 26

Universidad de Deusto
Biblioteca

dam, sed tanquam lege, consuetudine, vel stylo debita. Intelligitur autem dari pro iustitia, non solùm, quod datur pro sententia iusta, qua vera iustitia fit, sed etiam, imo magis, quod datur pro sententia iniusta, vel etiam nulla, qua fit præsumpta tantùm, & non vera iustitia: & quod datur pro iustitia auferenda, vel differenda, per ea quæ dicta sunt contra Io. Monac. not. 9. corol. quinto. Pro gratia item intelligitur dari, etiam id quod daretur Iudici, vt faciat aliquid arbitrarium, quod potest, sed non tenetur facere, iuxta l. non quicquid. ff. de iudic. vt dictum est in d. notab. 9. coroll. 1.

27 Decimosexto noto ibi, *Pro se, vel pro alio.* quòd datio, vel receptio alicuius rei, pro gratia, vel iustitia facienda alij quàm danti, vel recipienti, est æque mala, ac datio vel receptio vt danti fiat: & consequenter vbique terrarum & gentium mala, & facta apud Sed. Apostolicam digna pœnis huius extrauag.

Ex quo infertur, sæpè, grauéque peccari præsertim à maioribus & ditioribus, aliis splendidè conuiuantibus cum Iudicibus, aliis xenia, & donaria insolita eis mittentibus, aliis hæc & illa, & interdum maria & montes eisdem promittentibus, aliis hæc & illa facientibus, aliis etiam cõtrahentibus cum eis, vel procurantibus cum eis, vel suis affinitates: aliis obnixis precibus, quæ magno pretio æquipollent, eos flagitantibus, quò suis cognatis, amicis, vel clientibus coram eis litigantibus, iustè vel iniustè faueant, non curantibus, an ob id corrumpantur nec ne, imo id, quatenus id suo proposito conuenit, cupientibus. A quo vitio fide dignissimo testimonio accepimus Carolũ illum V. multis nominibus magnum (quẽ filius eius Philippus II. Rex noster Catholicissimus in eo imitatur) tantùm abstituisse, vt epistolas etiam à familiaribus suis ad Iudices suarum causarum petitas & flagitatas pernegaret, etiã non continentes aliud, quàm vt rectam iustitiam eis facerẽt, ea causa reddita, quòd Iudex per huiusmodi epistolam sibi scriptam concepturus esset gratum fore maiestati suæ, vt victor euaderet is, pro quo scribebat. Quod ipsum scio solitum fuisse facere propagatorem illum Christianæ fidei amplissimum Ioannem III. Christianissimæ Lusitaniæ Regem, cum primis omniũ quos habuit Hispania pientissimum, quamquã vter eorum alteri fuerit exemplo, nescio: quos vtinam omnes patres, Monarcharum legati, cæterique primores & ditiores Vrbis semper imitarentur, cõsiderantes nonnunquam preces pro pretio & dari, & accipi, iuxta mentem gloss. Innoc. & Anton. in cap. tuam. de ætat. & qualit. & iuxta late tradita per Ripam, & citatos ab illo in cap. cum M. not. 23. de constit. quæ tamen quoad aliqua sunt dolanda, & declaranda per resolutionem, quam nos post S. Tho. Innoc. & Caietan. tradimus in Manual. nostro Confess. cap. 23. nu. 101. viua ratione asserentes nunquam preces, quatenus sunt tales, æquipollere pretio, neque quicquid illi dicant, inducere simoniam, nisi cùm fiunt, vel accipiuntur (quod rarò fit) pro pretio, vt ibi declaratur. Quæ Confessarios admoneo, ne legendo prædictũ Franciscum à Ripa, & alios ab ipso citatos, omnibus pœnitentibus, vel precantur pro iustitia, vel gratia, ingerant scrupulos peccati præsertim mortalis, contra hanc extrauag. & leges simoniæ, non enim peccant saltem mortaliter, contra eam, neque simoniam admittunt, nisi ad summum cum id facientes probabiliter præsumunt, vel (attentis circunstantiis personarũ, locorum, & temporum) præsumere debent, Iudices vel alios ab eis rogatos, notabiliter ob eas à recto, & iustitia necessariis deflexuros.

An autem sic mortaliter peccando deprecantes, & supradicta faciẽtes apud Sed. Apostolicam incurrant pœnas huius extrauag. pendere videtur ab illa quæstione, An promittẽtes facere, & facientes includantur in ea, sicut promittentes dare & dantes? Pro cuius parte negante facit, quòd alia est stipulatio dandi, alia faciendi, l. 2. ff. de verb. oblig. & non omnes leges, quæ habent locum in vna, habent locum in altera: nam obligatus ad dandũ regulariter cogitur præcisè ad illud, & non liberatur soluendo interesse, obligatus autem ad faciendum, imò ad tradendum non item: quia succedit obligatio ad interesse, vt notat per Bart. in l. stipulationes non diuiduntur. oppo. 10. ff. de verb. obli. & in l. vnic. C. de sent. quæ pro eo quod interest, &c. & vtrobique, & alibi sæpè per omnes per illas leges, & l. vbi autem. §. fi. ff. de verb. oblig. & l. si quis ab alio. sub fin. ff. de re iud. & alia multa. 28

Sed contrarium videtur verius. Tum quia contextus eius generaliter disponit de paciscente, & promittente, & de promissionem acceptãte, & de paruo & magno promisso vel dato, & de dante, & recipiente aliquid. Et negari non potest eum qui promittit facere domum, vel statuam, ire Romam, Toletum, Lutetiam, vel Antuerpiam, scribere librum, operas suas menstruas vel annuas, & alia similia, promittere aliquid non solùm paruum, sed & magnum. Tum, quòd licet quoad aliqua differant obligatio dandi & faciendi, vt argumentum oppositum probat, non tamen quoad hoc, quòd altera cõtineat rem æstimabilem, altera non: quia vtraque interdum continet rem etiam æstimabilem: vt promissio dandi, vel faciendi domum, & interdum inæstimabilem, vt promissio precandi Deum, vel curandi, vt alij precentur, aut diligendi, & curandi vt ab aliis diligatur. Tum quòd ratio, & causa finalis vitãdi corruptionem Iudicum, & Authorum gratiæ, & vitandi emptionem & venditionem eorum, quæ non sunt vænalia, militat in vtraque, vt palam est. Arbitror autem hoc limitandũ esse, ne procedat in promissionibus, quas promittentes etiam particularibus, illarum rerum iuxta conditionem suam gratuitò facere solent, quales sunt promissiones deprecandi Deum, vel Sanctos eius, diligendi, & laudandi eum ob beneficium sibi conferendum, suscipiẽdi eum hospitio, cùm per suum oppidũ transiret, comitandi eum ad Palatium, & in promissionibus generalibus inseruiendi ei in eis, quę sibi iusserit, & solicitandi aliqua negotiola in modum negotiorum gestoris, & amici, & cognati sui, & demtq; faciendi alia quæcunque, quorum gestio cõmuniter solet fieri gratuitò, nec reputatur pro pretio, sed pro signo beneuolentiæ, charitatis, humanitatis, vel amicitiæ, & tali, quòd non præsumitur corrupturum, vel notabiliter à constantia in recto deflexurum: nam & supra notab. 10. idem diximus de datione rerum leuium, & eorum quæ gratuitò dari solent, & quæ non præsumuntur motura notabiliter à prædicta in recto constantia.

SVMMARIVM.

29 Gratia hic etiam signaturæ tantùm, & verbalis continetur.

29 Apostolicam apud sedem factis quibusdam quædam specialia, apud quam, vt dicantur contenta hic facta, duo requiruntur.
29 Papa summus Christi Vicarius, & Rex dupliciter sustinetur.
29 Papa, & Curia eius non semper in eodem loco.
30 Datio post iustitiam, & gratiam obtentam non nocet, nisi intentione principali ad aliam obtinendam dirigatur.
30 Promissio, & acceptatio tertij, non lucraturi sufficit.
31 Datio, & receptio post iustitiam, vel gratiam obtentam non sufficit: nisi principaliter id fiat ad aliam obtinendam, etiam cum peccatur.
31 D. Ioannes à Portugalia laudatus.
31 Lex non distinguens quando distinguenda.
32 Propinarum datio post sententiam non punitur hic: & quid de soluenda ea prius facta.
33 Dationes, & receptiones pro iustitia & gratia, non omnes, etiam illicitæ, nec vllæ licitæ puniuntur hic.
34 Receptio, vel conuentio Aduocati, Notarij, &c. pro salario, non nocet: sicut nec datio, nisi, &c.

29 DECIMOSEPTIMO Noto ibi, *Quibuscunque aliis modis.* quòd non solùm dans vel recipiens pro iustitia, vel gratia expediẽda per literas Apostolicas, sed etiam per solam signaturam, imò & solo verbo, vel vocis oraculo facienda, incurrit has pœnas. quod est notandum quoad eos, qui absolutiones, dispensationes, indulgentias, vel alias gratias solo verbo faciendas, mediatorum diligentia pecunia empta, consequuntur: licet enim per literas Apostolicas aliàs solæ expeditæ intelligantur, vt in extrauag. iniunctæ. de elect. & glos. in reg. Cancell. 69. tamen hic illis verbis, *Per literas Apostolicas.* adduntur illa, *Et quibuscunque aliis modis.* & qui totum dicit, nihil excludit, cap. solitæ. §. fin. de maior. & obed.

Decimooctauo noto ibi, *Apud Sed. Apostolicam.* quod non omnis, qui agit actiones in hac extrauag. prohibitas, etiam mortaliter per eas peccando, incurrit pœnas huius extrauag. sed solus ille, qui eas apud Sedem Apostolicam facit. Quis autem dicatur facere apud Sedem Apostolicam quæstionis est à prædicto Io. Monac. & ab aliis prætermissæ. Pro cuius dissolutione dico primùm, neminem, quod sciã, eam hactenus soluisse, tametsi in cap. 2. de præb. lib. 6. tribuitur quiddam speciale beneficiis vacantibus apud Sedem Apostolicam, & aliud in clem. auditor. de rescript. Auditori in Romana Curia deputato, & aliud in clem. 1. de sequest. possess. sententiæ definitiuæ super beneficio apud Sedem Apostolicam latæ: & aliud in bulla Cœnæ venientibus ad Sedem Apostolicam, & recedentibus ab eadem, de eadem meminit cap. Sedes Apostolica. de rescrip. cap. ad Apostolicam. de regular. & cap. ad Apostolicæ sedis. de re iud. lib. 6. & de Apostolica audientia cap. ad Apostolicam. de simon. & de liminibus Apostolorum Petri, & Pauli, cap. ego N. de iureiur. & de Curia Apostolica capit. vbi periculum. de elect. lib. 6. & de audientia literarum Apostolicarum, clem. ne Romani. §. sanc. vers. eo tamen adiecto. de elect. & Innoc. & alij secuti eum dicant in d. cap. ego N. quòd vbi est Papa, ibi Roma (pro quo tamen dicto nullum esse textum dicit Roman. sing. 145.) licet item cap. præsenti. de præb. lib. 6. determinet, quid intelligatur per Sedem Apostolicam quoad beneficia vacantia apud eam, & alia alibi huc aliquo modo pertinentia.

Secundo, quòd declaratio d. cap. præsenti. non potest applicari huic extrauag. neque clem. 1. de sequest. poss. quoniam secundum illam dicuntur sæpè beneficia vacare apud Sedem Apostolicam, etiamsi vacent extra Romam & Curiam Papæ, in locis remotis, per vnam & alteram dietam ab illis, & multa vacantia intra Romam, & loca in quibus est Papa vel Curia eius, non censentur vacare apud Sedem Apostolicam, puta cum vacant per mortem incolarum eorum, qui non sunt Curiales, & Author huius extrauag. non videtur voluisse includere faciẽtes actiones prædictas in locis extra Curiam Papæ, & vbi non residet ipse sitis.

Tertio, quòd resolui posse videtur, dicendo, quòd omnes illi & soli incidunt in has pœnas, qui faciunt actiones prædictas pro iustitia vel gratia obtinenda ab ipsomet Papa, vel eius summa Sede, vel ab officiariis, aut delegatis eorum, quatenus sunt tales, vel subdelegatis eorum intra Curiam eius, vel vbi Papa residet. Dixi, *Quatenus est Papa, & præest Sedi Apostolicæ.* ad excludendũ actiones factas apud eum tanquam Regem temporalem: Papa enim potest dupliciter considerari, vno modo quatenus est summus Christi Vicarius in spiritualibus, & habet summam Iurisdictionem spiritualem, à Christo immediate datam & receptam, iuxta cap. licet. cũ ei annotatis. de elect. quæ habitu & casualiter extenditur etiam ad temporalia, iuxta cap. nouit. de iudic. & latè à nobis ibi tradita, & cap. cum ad verum. & cap. duo. 96. distin. altero modo quatenus est Rex, & Monarcha habens actu iurisdictionem laicam, siue temporalẽ supremam, Vrbis, & certæ partis orbis, acceptam mediante donatione à Constãtino, & aliis Imperatoribus Regibus, & Monarchis, Sedis Apostolicæ facta. Dixi etiam, *Quatenus sunt tales.* ad excludẽdas actiones factas cum suis ministris, quatenus sunt temporales officiarij, & delegati eius quatenus est Rex, & ad includendos eos, qui sunt ministri eius spirituales, quatenus est Papa, & præest Sedi Apostolicæ. Dixi, *intra Curiam, vel vbi Papa residet.* ad includendas actiones prædictas factas intra Curiam, etiamsi Papa non esset in ea, & ad includẽdas factas vbi est Papa, etiamsi Curia non esset ibi, eo quod non semper vbi est Papa, ibi est Curia, iuxta d. clem. ne Romani. §. sanc vers. eo tamen adiecto ibi, *Si in certo loco causarum & literarum Apostolicarum audientia remanente, Papam alibi, &c.* & per illum textum saris potest dici Sed. Apostolicam esse vtrobique, & vbi est Curia, & ibi est Papa: & quòd Author intendit includere factas vtrobique.

Secundo, dixi idem, ad excludendas actiones factas extra Curiam, & locum vbi est Papa, quæ etiamsi fiant, authoritate eius spirituali, quia sunt facta per legatos nuncios, collectores, inquisitores, & alios delegatos & commissarios Apost. etiam spirituali authoritate munitos: facta enim apud eos non censentur fieri apud Sed. Apostolicam, clem. enim prædicta 1. de sequestr. possess. quæ tribuit quiddam speciale sententiæ latæ apud Sed. Apostolicam, non vendicat sibi locum in sententia lata coram prædictis extra Curiam: & beneficia vacantia in manibus prædictorum legatorum non censentur vacare apud Sedem Apostolicam, de quibus in d. cap. 2. de præb. lib. 6. & prædictæ actiones factæ apud illos extra præsentiam Papæ, & suam Curiam, minus temeratiæ videntur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

arg. cap. homo. 40. diſt.

Quæ reſolutio fundatur primo in eo, quòd ea quę facta ſunt apud Papam, quatenus eſt rex, non dicuntur fieri apud eum, quatenus eſt Papa, & præeſt Sedi Apoſtolicæ. Tum, quia Sedes Apoſtolica, quæ iam inde à Chriſto antequam regnum temporale ei accederet inſtituta fuit, & permanet, & perpetuo permanebit, cap. in nouo. 21. diſtin. & capit. omnis. 22. diſtin. Tum quia verba formaliter ſunt intelligenda. l. in delictis. §. extraneus. ff. ad l. Aquil. quæ habet quòd non dicitur ſeruus feciſſe ſciente domino, qui fecit antequam fieret ſeruus eius: & teſtamentum non dicitur factum à milite, quod fuit factum ante militiam, l. Titius. ff. de milit. teſtam. Tum, quia vt Dialectici tradunt, non vidit Papam, qui non vidit eum qui eſt Papa, poſtquam factus eſt Papa. Tum, quòd qui appellat ab eo qui Dux, & Rex, tanquam à Duce, non videtur appellare à Rege, iuxta Bart. in l. ſi quando. C. de appell. & in l. 1. §. ſi quis appellationis. ff. de appell. ſic igitur qui facit aliquid apud eum, qui præeſt Sedi Apoſtolicæ ſpirituali, & regno temporali, quatenus præeſt regno, videtur facere apud Regem, & præſidentem regno temporali, & non apud Papam, & præſidentem Sedi Apoſtolicæ, nec conſequenter apud Sedem Apoſtolicam.

Secundo prædicta reſolutio fundatur in eo, quòd tanto magis peccant violantes iuriſdictionem ſpiritualem quàm violantes temporalem, quanto maior eſt illa, quæ æquiparatur Soli, iſta, quæ æquiparatur Lunæ, cap. ſolitæ. de maior. & obed. & quanto ſublimius eſt aurum plumbo, cap. duo. 96. diſt.

Ex quibus infertur primo, quòd actiones huius extrauag. factæ pro iuſtitia, vel gratia temporali obtinenda apud Gubernatorem Vrbis, vel Burgi, vel Iudices Capitolij, vel delegatos eorum, imo & apud ipſum Papam quatenus eſt Rex, malæ quidem, & peccata mortifera eſſe poſſunt, ſicut & actiones ſimiles factæ coram aliis Regibus, per dicta in notab. 3. & 9. per eas tamen non incurruntur pœnæ huius extrauag.

Secundo, quòd actiones ſimiles factæ Auinionis, Anconæ, vel in aliis terris ſubiectis Papæ, & Sedi Apoſtolicæ apud legatos, & Iudices earum, quatenus ſunt temporales, abſente ab illis Papa, & Curia eius, duplici nomine à pœnis prædictis eximuntur, putà quòd non fiunt authoritate Papę quatenus Papa eſt, & non fiunt intra Curiam, vel vbi eſt Papa.

Tertio, quòd actiones prædictæ factæ coram Legatis, Nunciis, vel Collectoribus miſsis extra Curiã, vel delegatis Sedis Apoſtolicæ, vel ſpiritualibus delegatis, & ſubdelegatis eorum, non includuntur in hac extrauag. quia non fiunt apud Sedem Apoſtolicam, nec vbi Papa eſt præſens, per prædicta.

Quarto, quòd includantur actiones factæ pro iuſtitia, vel gratia obſtinenda apud Pœnitentiarum, vel Vicarium, Auditores Rotæ, Contradictarum, vel Cameræ, & alios quoſcunque miniſtros Papę, vel Sedis Apoſtolicæ, iuriſdictione, auctoritate, poteſtate munitos, quatenus ſunt tales, infra Curiam Papæ, vel in loco vbi eſt ipſe, quia videntur eſſe factæ apud Sedem Apoſtolicam.

Decimonono noto in verbo *Obtinenda*, quòd non incurruntur pœnæ huius extrauag. per pactionem, promiſsionem, acceptationẽ, dationem, vel receptionem pro iuſtitia vel gratia iam obtenta, quod mox in notab. 21. poſt Ioan. Monac. probabitur, niſi fortè eo animo tãtum daretur vel promitteretur, vt ad aliam iuſtitiã, vel gratiã faciendã alliceret, vt ibidẽ dicetur.

Vigeſimo noto ſextam, & ſeptimam actiones, quæ 30
hic puniuntur, quæ ſunt promiſsio & acceptatio. De quibus dico primo, eas colligi ex verſ. *Et eam.* ibi, *Promittentes & acceptantes.*

Secundo dico, quòd cogimur dicere illas differre à prioribus, ſcilicet pactione, promiſsione, & acceptatione: quia verſ. ille, *Et eam.* qui continet illas, extendit textum loquentem de prioribus, ad illas duas, quod non poteſt eſſe verum, niſi hæ duæ differrent ab illis, nihil enim extenditur de ſeipſo ad ſeipſum, vt palam eſt.

Tertio dico, quòd ex mente prædicti Io. Monac. in d. extrauag. 1. de ſent. excom. in verb. *Et hanc.* vbi mouet hanc difficultatem, reſponderi poteſt, quòd hic verſ. loquitur de promiſsione facta tertio, veluti Proxenetæ, & mediatori, & acceptatione facta ab eodem, veluti Proxeneta & mediatore, in quo non eſt remanſurum lucrum promiſsionis, vel acceptationis, ſed eſt tranſiturum ad alium. Tres verò priores ſcilicet pactio, promiſsio, & acceptatio eiuſdem, de illis, quæ fiunt inter daturum, & eum in quem ventурum, & permanſurum eſt lucrum.

Ex quo infertur, quòd nõ ſolùm paciſcens, & promittens de dando alicui, in quo lucrum pactum, vel promiſſum eſt permanſurum, incurrit has pœnas, ſed & qui promittit tertio, per quem tanquam per canalem eſt tranſiturum illud ad alium, & non ſolùm acceptans pactionem, vel promiſsionem in ſuum lucrum, & recipiens illud retinẽdum ſibi, incurrit hanc pœnam, ſed etiam tertius, cui fit promiſsio, vel à quo fit acceptatio in vtilitatem alterius.

Quarto dico, quòd hæ duæ ſunt intelligendæ, & reſtringendæ, ad promiſsiones, & acceptationes illicitas, & mortiferas tãtùm, per ſupradicta in notab. 10.

Vigeſimoprimo noto actiones octauam, & nonam 31
hic punitarum, quæ ſunt datio, & receptio pro iuſtitia vel gratia. Circa quas dico primo, illas colligi ex prædicto verſ. *Et eam.* ibi, *Dantéſque, & recipientes.*

Secundo dico, quòd cogimur etiam dicere illas differre à datione & receptione, quæ ſunt quarta, & quinta, eò quòd verſ. prædictus habet, ſententiam, quæ de illis loquitur, extẽdi ad has, & nihil de ſeipſo ad ſeipſum extenditur, vt prædictum eſt.

Tertio dico, quòd quicquid inuoluat Io. Monac. in prædicta ſua gloſ. differunt in hoc, quòd illæ loquuntur de datione, & receptione, virtute pactionis, vel promiſsionis, hæ autem abſolutè de datione & receptione.

Ex quo ſequitur, quòd quicunque dat, vel recipit aliquid pro iuſtitia, vel gratia, &c. etiam nullo pacto, nulla promiſsione, nulla acceptatione præcedente, incurrit has pœnas.

Quarto, quòd hoc eſt intelligendum de datione, & receptione illicita etiam mortifera, per dicta ſupra in notab. 9. & 10.

Quinto dico, quòd facile cuipiam videri poteſt, non licere alicui dare, vel accipere pro iuſtitia, vel gratia iam facta, etiam nulla præcedente promiſsione, nec pactione, nec acceptatione. Primo quidem, quia generaliter, & indiſtinctè puniuntur hic dantes, & recipientes. At non ſolùm qui dant vel recipiunt ante iuſtitiam, vel gratiam factam, ſunt dantes &

recipien

recipientes, ſed etiam qui poſt eam factam dant, vel recipiunt. Ergo indiſtinctè dicere debemus eos omnes incurrere: nam vbi lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus, vt ait gloſ. l. de pretio. per illum textum, & alios multos, de publ. in rem act. ff.

Secundo facit inductio, qua D. Ioannes à Portugalia, non ſolùm regio ſanguine Illuſtriſsimus, & Epiſcopatu Egitanen. ampliſsimo Reuerendiſsimus, ſed etiam de conditione gentis Luſitanæ acumine ingenij, & iudicij, & prudentia, varia eruditione, piis, ſanctiſque moribus ornata, clariſsimus, multiſque aliis nominibus mihi obſeruantiſsimus, induxit verba illa huiuſmet extrauag. *Quidam etiam talium operam, atque induſtriam pretio, & muneribus quæſiſſe affingant.* per quæ ſignificatur, damnandos eſſe, qui pro tam quæſita pro alio gratia, vel iuſtitia, accipiunt aliquid ab illo, & communiter non licere quicquam etiam pro iuſtitia vel gratia facta recipere.

Tertio facit cap. eos. in fin. 1. q. 1. quatenus habet non licere dare aliquid ordinanti, etiam poſt datum ordinem.

Sed iis non obſtantibus contrariũ credimus. Tum quia hoc tenet quoad dantem Ioan. Monac. in prædicta gloſſ. ſuper verb. *generalibus.* & eadem ratione tenuiſſet idem de recipiente, ſi de illo meminiſſet, arg. l. illud. ff. ad l. Aquil. Tum, quia licet iura per eum citata præter cap. dilectus 2. de ſimon. parum id ſuadeant: quia loquuntur in materiis, in quibus non vetatur datio, vel acceptio, illud tamen ſatis vrget: quia diſponens in ſimoniæ materia, in qua vetatur datio vel acceptio, habet, Monaſterium poſſe à recepto in monachũ, recipere id, quod ipſe ſine taxatione præcedenti gratis obtulerit: præſupponens cõſequenter quòd etiam iuſtè dari poteſt. Tum efficacius, quia hæ pœnæ imponuntur danti & accipienti ad obtinendam iuſtitiam vel gratiam, & nos agimus de dante & accipiente poſt eam obtentam, qui longè alij ſunt ab illis, & ideò lex pœnalis diſponens de illis, non eſt ad hos extendenda, per prædictum cap. pœnæ, cum aliis, de pœn. diſt. 1. Tum, quia nec eadem, nec ſimilis ratio militat in iſtis: nam dare vel accipere antea, tendit ad corrumpendum Iudicem, vel gratiæ authorem: dare autem poſtea non tendit ad illud, ſed potius ad inſinuandã animi gratitudinem. Aliqua item compenſatio de honeſtate debetur ei, qui benefecit, quæ non debetur ante benefactum, iuxta legem illam naturalẽ, vt benefacienti benefaciamus, l. ſi non ſortem. §. libertus. iunct. gloſ. de cond. indeb. ff. & ei, qui gratiam fecit, non facturo gratia obligatione antidorali debetur, l. ſed etſi. §. conſuluit. ff. de petit. hæred. & cap. cum in officiis. de teſtam. cum traditis à S. Tho. poſt Senecam 2. 2. q. 106. art. 3. ſupra in aliud propoſitum citat. notab. 12.

Ad primum oppoſitorũ reſpondeo, illud dictum gloſ. in oppoſitum citat. *Vbi lex non diſtinguit, non eſſe diſtinguendum*, limitandum, cum alia lex diſtinguit, vt ait cadẽ gloſ. vel cũ ratio ex illa, vel aliis legibus deſumpta id efficit, vt affirmat Bald. ibidem recept. Et in noſtro caſu non ſolum prædictum cap. dilectus 2. diſtinguit, ſed etiam rationes prædictæ diſtinguendum eſſe perſuadent.

Ad ſecundum reſpondeo, quòd verba illa in eo inducta probant quidem malè facere illos, qui affingunt ſe operam & induſtriam aliorum, pretio & muneribus conſecutos fuiſſe, imò etiam inſinuant, peius facere, qui ob illam cauſam factam recipiunt, & peſsime qui ob eandem exigunt, non tamen probant male facere eos, qui poſt gratiam factam, aliquid ſponte & gratis in ſignum gratitudinis recipiunt.

Ad tertium, reſponder Ioan. Monac. vbi ſupra, illud eſſe ſpeciale ob criminis ſimoniæ atrocitatem, ſicuti & alia ſpecialia, quæ ipſe dinumerat, inueniuntur in ea, quæ non eſt idonea ſolutio. Tum, quia poteſt replicari, ibi non eſſe ſimoniam, per ea quæ nos diximus in Manual. noſtro Conſeſ. cap. 23. num. 101. Tum, quia etiam in hoc propoſito eſſet ſimonia, ſi daretur vel acciperetur ad obtinendum aliquid ſpirituale. Quare reſpondeo primo, illud cap. eos. agere de dato vel recepto, tanquam pretio eius. Deciſio autem iſta de dato & accepto ob gratitudinem & meram liberalitatem. Secundo reſpondeo, quòd licet ſit peccatũ dare & accipere pro ſententia & gratia (quæ ſunt inuendibiles) facta, tanquam pro pretio illarum, tamen pœna huius extrauag. non includeret eum, qui id faceret, quoniam, vt prædictum eſt, imponitur danti, & accipienti pro obtinenda, & cum ſit pœnalis, non eſt extendenda ad dantem vel accipientem pro obtenta, propter diuerſitatem caſus & rationis, licet eſſet peccatum. Quod tamen videtur limitandum in eo, qui refert valde maiorem gratiam, quam leges gratitudinis requirunt, principaliter intendendo mouere donatarium ad faciendam aliam iuſtitiam vel gratiam ſpe retributionis ſimilis faciendæ ſibi, poſt aliam factam: quia fraus & dolus nemini prodeſſe debet. cap. Sedes Apoſtolica. de reſcrip. & l. itaque fullo. ff. de furt. Dixi, *Principaliter*: quia ſecus eſſet, ſi minus principaliter hoc intenderet, qualiter videtur intendere is, qui iuſtitiam vel gratiam factam longè copioſius, vltrà quàm debet per leges gratitudinis, refert, ea mente principaliter, vt augeat inter ſe dantem & accipientem amicitiam, ſperans minus principaliter & ſecũdariò ex ea ſibi euenturam aliam iuſtitiam vel gratiam, argumento eius quod S. Tho. 2. 2. q. 100. art. 15. ab omnibus recept. & à nobis citatus in d. Manual. cap. 23. num. 10. ait, eum qui dat aliqua Epiſcopo, aut beneficiorum collatori principaliter ad iucundam cum eo amicitiam, ſperans tamen fore, vt ille poſteà motus ea det aliquod beneficium, non incurrere ſimoniam.

Sexto, quòd ex hoc infertur vna ratio, quare non 32
incidant in has pœnas, qui ea quæ vocant propinas (quæ ſunt quædã ſtipendia & honoraria incerta) etiam indebitas, vel maiores quàm debitas accipiunt: quia non dantur nec accipiuntur pro iuſtitia facienda, ſed pro facta. Altera & aptior ratio, quòd non dantur pro iuſtitia facienda vel facta, ſed pro quodam ſalario vel ſtipendio incerto.

An autem decenter ſoluantur in tota Vrbe, & toto orbe, delegatis à Sede Apoſtolica, vel legatis eius. & quæ quantitas ſit debita, & quæ maior debita, & an deceat eo maiorem dari, quò cauſa, ſuper qualis tractatur, eſt maior, præſertim quando minor eſt difficilior deciſu quàm maior, non eſt locus hic tractandi. Quid autem ſit dicendum de deponentibus de more propinas ante ſententias latas dubitari poteſt, & dici primo, quòd propter conſuetudinem, & ſtylum Curiæ non incurrunt eas, quando vtraque pars, iubente Iudice, deponit rationabiles, & moderatas quantitates.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secundo,quòd pars, quæ eas deponit, antequam iubeatur à Iudice, notabiliter maiores debitis, quò Iudicem inclinet in partem ſuam, incidere videtur in illas.

Tertio, quòd conuentiones inter Iudices, & partes, vt deponatur propina maior iuſta, ſunt illicitæ, licet de rigore iuris hic non videantur comprehendi:quia non dantur pro iuſtitia,ſed pro propina, ſiue ſalario, ſeu ſtipendio licet iniuſto, vt in ſimili mox dicemus de ſalario nimio Notario, vel Aduocato præſtito.

Quarto dico, quòd deponẽtem propinam multò maiorem iuſta quàm aduerſarius deponit, vt Iudex magis moueatur ad ferendam ſententiam pro ſe,non ſolùm arbitramur malè facere, ſed etiam incidere in has pœnas:quia tacitè videtur paciſci, vel promittere aliquid pro iuſtitia facienda, niſi quoad ſorum interius ſaltem, excuſaretur ob opinionem probabilem de inconſtantia Iudicis in ſuæ cauſæ rectitudine, quam probabiliter certam putat, per dicta ſupra notab. 9.

33 Septimo ex proximè dictis infertur, quod licet nemo incurrat pœnas huius extrauag. ob actiones in ea contentas, quæ ante illam non fuerunt illicitæ, (omiſsio enim denunciationis intra triduum, quæ antea non erat illicita, non eſt de actionibus ſordidis (vt ſup. dictum eſt) non tamen omnes qui agunt eas, quæ ante illam fuerunt illicitæ, incurrunt illas, nam datio & receptio pecuniæ, vel muneris in pretium iuſtitiæ,vel gratiæ factæ in ſpiritualibus, etiam poſt illas obtentas,ſemper eſt illicita, per eam tamen pœnæ huius extrauag. non incurruntur. quod per ſolutionem proximè datam ad capit. eos.1.q.1.comprobatur.& eadem ratione idem dicendum eſt de receptione pecuniæ in pretium ſententiæ etiam latæ, etiam iuſtam,circa temporalia,eſt enim illicita, l. vænales. C. quando proua. non eſt neceſ.cap. qui rectè. & cap. non licet.11.q. 3. & cap. pœnale.14.q.5. quibus expreſsè probatur, non licere vendere ſententiam etiam iuſtam, & eam vendentem annumerandum eſſe vendentibus in templo per Euangelium reprobatis, ait Greg.in capit. vendentes.1.q.3.& tamen per eam non incurruntur hæ pœnæ. Idem maiori ratione dicendum eſt, de receptione pecuniæ in pretium ſententiæ iniuſtæ,quæ duplici nomine illicita eſt, eò quòd venditur quod non eſt vænale, & quòd effectu malum dicit eſſe bonum, contra illud Eſaiæ capit. 5. *Væ qui dicitis bonum malum, & malum bonum.* relatum in cap. ve qui dicitis. 11. quæſt.3. Idem de datione, & receptione pro gratia iam facta, præſertim iniuſta etiam in temporalibus, ab eo qui eam vendere, ſeu commutare pro temporalibus non poteſt, quales ſunt ferè omnes inferiores Monarchis, quo ad gratias de iuriſdictione procedentes, & etiam ipſi Monarchæ,quo ad iniuſtas,& iuſtas quoad aliquas: quæ tamen ſint illæ ea ratione hic non tracto, quæ notab. 8. omiſi quiddam ſimile tractare, remittendo lectorem quoad aliqua ad cap.25.a num.1.in 11.noſtri Manual. Confeſſ. licet enim omnes prædictæ dationes, & receptiones ſint vbique terrarum, & gentium illicitæ, & quidem magis apud Sedem Apoſtolicam factæ,non tamen per eas incurruntur pœnæ in hac extrauag.ſtatutæ,cùm non dentur,nec recipiantur pro obtinendis,ſed tantùm pro obtentis.

Octauo infertur,rectè dicere Io.Monac. in prædicta gloſ. quòd nec Aduocatus, nec Procurator, nec Tabellio petens ſalaria, & conueniens de eiſdem, ligatur hac ſanctione, per cap. non licet. 11. q. 3. cuius ratio vera, omiſſa ſua parum apta,eſt:quia quod datur Aduocato,vel Notario, non datur principaliter pro obtinenda iuſtitia, pro qua nil dari vel promitti poteſt, per capit. non ſanè.14.q.5. & d.cap. non licet. quam rationem ſenſit idem Io.Monac. determinando paulò poſt vtiliter,ferè in hæc verba, *Sine parabola, id eſt promiſsione præcedente, poteſt dari aliquid promotori, id eſt Authori iuſtitiæ vel gratiæ, completo negotio, arg. ff. de orig. iur.l.2.§.fin. de donat.l. Aquilius. & de var. & extraor. cognit.l. 1. §. perinde. extra de ſimon.cap. dilectus.2.in fin.1.q. 1.cap. ſi quis Epiſcopum.* hæc ille. Per quæ omnia iura licet non probetur efficaciter, vt diximus ſupra cod.not.illat.5. probatur tamen per d. cap.dilectus.2. & alia ibi adducta.

Nono dico, quòd hanc rationem conſequitur, eum incurrere has pœnas, ſaltem in foro interiori, qui daret Aduocato, vel Notario plùs iuſto ſalario, non tam pro ſalario, quàm vt ipſe tanquam amicus Iudicis, & multùm apud eum valens amore vel precibus, flecteret eum ad ferendam ſentẽtiam pro ipſo: ſiquidem ipſe illud plus verè principaliùs dat pro iuſtitia,ſiue ſententia cõſequenda, quàm pro ſalario: licet nomine,vel ſpecie ſalarij illud operire, ſiue palliare ſimulet: & conſtat, præſertim in foro interiori, magis eſſe attendendũ,quod verè agitur,quàm quod ſimulatè,iuxta rub.C.plus valere quod agitur, quàm quod ſimulatè concipitur. capit. ad audientiam. de empt. & vend. quod etiam eadem ratione eſt dicendum de Aduocato & Notario accipientibus. quod eò magis memorandum videtur,quò magis eſt quotidianum, iuxta l.legaui.ff.de liberat. legat.

SVMMARIVM.

35 Xeniorum datio Iudici quæ antehac erat illicita, punitur hic,non autem quæ antea licebat, quales eſt dari ſolita in Vrbe ad Natale Domini, modò animo vecto, & ob meram liberalitatem intra quantitatem permiſſam fiat.

35 Xeniorum etiam permiſſorum datio,non licet, ſi principaliter fiat ad iuſtitiam obtinendam,licet autem, ſi principaliter ob meram liberalitatem & honeſtam gratitudinem fiat, quamuis minus principaliter fiat ad iuſtitiam obtinendam.

35 Donatio ob aliam cauſam, quàm ob meram liberalitatem non eſt propriè donatio.

35 Liberalitas mera quæ dicitur.

36 Finis principalis actus virtutis non poteſt eſſe bonum temporale,ſed bene minus principalis.

36 Horas ad Canonicas iens principaliter ob lucrum peccat.

36 Xenia ita dari, vel non dari poſſunt gratiarum Authoribus,& Protectoribus,ac Iudicibus.

36 Xenia quæ nimia arbitrio boni viri definiendum.

35 DECIMO dico, non abs re interrogare quoſdam, quid dicendum ſit de datione, & receptione xeniorum, & munerum, quæ circa feſtum Natalis Domini dantur Reuerendiſsimis in Vrbe Auditoribus, & aliis Iudicibus: nam pro parte negante, quòd non licet illa dare, nec accipere, facit primo hæc extrauag. quatenus punit dationem, & receptionem rei etiam antea non pactæ,vel promiſſæ.

Secundo, quòd illicitum eſt dare,vel accipere munera pro iuſtitia obtinenda vel facienda, per illud Eſaiæ, *Beatus qui excutit manus ſuas ab omni munere.* relatum in cap. ſunt nonnulli. 1.quæſt.1. & cap. etſi quæſtiones. de ſimon. & alia in hoc citat. ſupra notab.3. & negari non poteſt, xenia eſſe quædam munera.

Tertio facit, quòd illa xenia eo fine dantur, vt ad minus recipientes ſint gratiores dantibus, & faueant eis in arbitrariis, & tandem ferant ſententiam pro ipſis, & citiùs eam ferant, etiamſi non habeant probabilem timorem de inconſtantia iudicum in recto, nec certum de ſua iuſtitia conceptum, quod eſſe illicitum definimus ſupra notab.9.

Pro contraria tamen parte facit primo illud latè probatum ſupra notab.3.corollar.4.quòd pœnas huius extrauag. non incurrit quis ob actiones in ea contentas,quæ ante illam erant licitæ. Ad huiuſmodi xeniorum datio,& receptio modeſta licita erat ante hãc extrauag, ob conſuetudinem publicam à Papa, toto clero, & populo ſcitam, & approbatam, & nulli iuri naturali, vel diuino contrariam: imo & humanæ legi conſonam, ſecundum quam licitè poſſunt dari eſculenta & poculenta, quæ paucis diebus conſumantur, iudicibus delegatis: quales ſunt reuerendiſsimi Auditores à Papa in Curia deputati, cap. ſtatutum. §.inſuper.de reſcript.lib.6.

Secundo facit, quòd prædicta conſuetudo non eſt contraria iuri naturali,vel diuino:& ita poteſt valere etiam quoad ordinarios, argumen.cap.fin.de conſuetud. modo non dentur principaliter ad iuſtitiam, vel gratiam faciendam: ſed in ſignum gratitudinis pro ſtudio, & labore, quæ in cognoſcendo de cauſa ſuſcipiunt, per ea quæ de gratitudine ſupra eod.notab. num.28. & latiùs in notab. 11. tradita ſunt, & modo non dentur tam grandia, vt inſpecta qualitate perſonarum, inducant periculum probabile flectendi animum iudicis à recto, argument. text. memor. in l.ſolent.ff.de offic. proconſ.& aptius in cap.etſi quæſtiones. de ſimon.

Tertio, quòd ad oppoſita reſponderi poteſt. Ad primum quidem, quòd huic extrauag. non eſt locus in actionibus quæ ante illam erãt licitæ, vt ſæpe prædictum eſt.

Ad ſecundum autem, quòd in eo aſſumpta procedunt in muneribus datis malo animo corrumpendi iudicem,vel quę præ magnitudine ſolent corrumpere,vt exponit d.cap.quæſtiones.

Ad tertium, quòd procedit ſolùm in iis quæ principaliter dantur ad corrumpendum iudicem: vel in pretium iuſtitiæ: non autem in iis, quæ dantur principaliter in ſignum gratitudinis: licet minus principaliter reſpiciatur gratificatio iuſta & honeſta.

Ex quibus ſubinfertur primo, incidere in vtroque foro in pœnas huius extrauag. illos, qui dant vel accipiunt, aliqua xenia notabiliter maiora, vel plura, vel alia, quàm iure ſcripto, vel conſuetudine honeſta & præſcripta, liceat: & conſequenter, ſi darentur alia, quàm eſculenta & poculenta,vel hæc in maiori quantitate, quàm paucis diebus conſumi poſsit, artenta qualitate perſonæ, iuxta prædictum §. inſuper. & ei annot.

Secundo, quòd videntur incidere in eas quo ad forum interius dantes vel accipientes etiam iure, vel conſuetudine iuſta permiſſa, qui principaliter dant vel accipiunt ea ad corrumpendum,vel tanquam pretium iuſtitiæ obtinendæ. Dum, quia id vbique gentium eſt, & erat illicitum coram Deo, etiam ante hãc extrau. cum per id effectu ematur & vendatur, quod non eſt vænale, iuxta prædicta capitula,qui rectè. & non licet.11.quęſt.3.& cap.non ſanè.14.quæſt.5.& cap. vendentes.1.quæſt.3. & d.l.vænales. Tum quia prædicta iura non permittunt dare, vel accipere illa, ob aliam cauſam quàm ob meram liberalitatem, vt expreſsit prædictus §. inſuper. & dario vel donatio ob aliam cauſam, quàm virtutis non datur vel accipitur ex mera liberalitate. Donatio enim ob aliam cauſam quàm liberalitatem facta, non eſt donatio propriè, vt expreſsè ait lex 1.ff. de donat. determinans donationes ob alias cauſas factas, non eſſe propriè donationes.

Non obſtat,quòd gloſſa in d.§.inſuper.verbo, *Mera liberalitate.* viſa ſit aliquibus ſignificare,quòd omne quod non eſt exactum, vel petitum, directè vel indirectè, dicitur datum ex mera liberalitate: non enim hoc dicit:ſed quòd ad hoc,vt aliquid cenſeatur merè liberaliter datum, requiritur,ne ſit exactum vel petitum. quod tam longè aliud eſt, quàm eſt requiri aliquid à ſufficere aliquid, quæ eſſe alia probat gloſſ. ſingul. in cap. ſtatutum. in princip. verb. *Canonicus.* de reſcript.lib.6. dicens textum illum requirere quidem, vt delegatus ſit ſaltem Canonicus,non tamen ſufficere: ita gloſſa prædicta ſignificans requiri, ne ſit exactum, vel petitum, vt aliquid dicatur liberaliter datum, non ſignificat id ſufficere: & conſequenter datum vel acceptum principaliter pro iuſtitia obtinenda, etiam ſine vlla exactione,non eſt verè coram Deo merè liberaliter datum.

Tertio, quòd non incurrunt eas dantes, vel accipientes ea,quæ iure licet dare,vel accipere ob meram liberalitatem:ſi dent vel accipiant ob eam principaliter: quamuis minus principalis reſpectus habeatur, etiam ad breuiorem vel fauorabiliorem expeditionem. Tum,quia quod principaliter,& non quod minus principaliter agitur eſt attendendum.l.ſi quis nec cauſam.ff.de reb.cred.cap.quamuis pactum.iunct.glo. de pact.lib.6. Tum,quia non peccat,qui mutuat principaliter ob charitatem & amicitiã,licet minus principaliter ſperet gratitudinem, iuxta gloſ.recept. in c. conſuluit.de vſur.& tradita à nobis poſt alios in Manual.Confeſſar.cap.17.num.209.nec qui vadit ad horas canonicas principaliter vt placeat Deo, vel ſuo muneri ſatisfaciat, licet minus principaliter id faciat ob diſtributiones quotidianas,iuxta gloſſ.ſingul.quæ penultima eſt in cap.1. de cler. non reſident. lib.6. & traditur in dicto Manual.cap.23.num.100. Tum,quia generaliter omnis actus virtutis, directus principaliter in debitum finem, eſt bonus: licet minus principaliter dirigatur in aliquod temporale commodum: quamuis nullus actus virtutis directus principaliter in finem acquirendi bonum temporale ſit bonus, per ea quæ nuper latè tradidimus in Commentar. capit. cum miniſter. 23. quæſt.5. à num.30. poſt Adrian. ibi citatum,& quæ addimus infra notab.27. num.37. ad ſimile propoſitum.

36

Non obſtat dictio, *Mera*, quæ ſignificat puram, iuxta gloſſ.memorab. verb. *Mero.* in princip. Inſtitut. de diuiſ. ſtipul. quia pura dicitur liberalitas, quæ ob nullam aliam cauſam fit principalius,quàm ob illam: neque æquè principaliter ac ob illam: quamuis minus principaliter & ſecundario fiat ob aliam,vel alias:

Universidad de Deusto
Biblioteca

puritas enim non excludit minus principalem reſpectum: ſicut merè & purè gratis dicitur mutuũ, quod datur principaliter ob liberalitatem, vel amicitiam: licet minùs principaliter, & ſecundariò aliquid ſperetur, iuxta d. gloſſ. ſolenn. & recept. in d. cap. conſuluit. de vſur. quæ habet, illud Euangelij, *Mutuum date, & nihil ſperantes.* verificati in eo, qui nihil ſperat principaliter, licet minus principaliter, & ſecundariò ſic faciunt ad hoc illa multa, quæ de fine principali & minus principali ad praxim quotidianam vtilia ſcripſimus in dicto capit. cum miniſter. 23. quæſtio. 5. à num. 30.

Quarto, quòd hæc eadem omnia, quæ dicta ſunt de datione & receptione xeniorum, & munerum iudicum, iudicibus facienda, dicenda ſunt etiam de datione & receptione xeniorum, vel munerum, facienda, vel non facienda Authoribus gratiarum, & eas impetrantibus: & conſequenter Protectoribus Regum, Principum, Nationum, Prouinciarum, Eccleſiarum, Ordinum, Monaſteriorum, & aliorum apud ſedem Apoſtolicam ſibi commendatos, ſua cura, ſtudio, vigilia, & labore, protegentibus: de xeniis & muneribus, inquam, non ſolùm per cõtractum, vel quaſi contractum debitis, quæ nomine ſalarij & ſtipendij iuſtificantur, vt dictum eſt ſupra cod. notab. num. 32. ſed etiam de aliis, quæ vltra illa dantur vel recipiuntur: nam ſi principaliter id fiat in ſignum gratitudinis, amoris, & debitæ cuiuſdam obſeruantiæ, erunt licita: licet minùs principaliter dentur ad mouendum & animandum, vt citiùs & feruentiùs agant, aut impetrent: modò non fuerint nimia, vel inſolentia. quod pro varia dantium & recipientium conditione, variè eſt boni viri arbitrio definiendum, argu. l. 1. ff. de iur. delib. cap. de cauſis. de offic. delegat. Si verò contra principalius, vel æquè principaliter dantur, vel recipiuntur pro gratia facienda, vel impetranda, quàm, vel ac pro gratitudine, vel fuerint boni viri arbitrio nimia, vel inſolentia, erunt illicita.

SVMMARIVM.

37 *Denunciandi præceptum hoc intra triduum nouum ſolos præſentes in Curia ligat, & eos ſalua correctione fraterna, à qua facta incipit triduum.*

37 VIGESIMOSECVNDO noto ibi, *Non venunciarent.* cauſam decimam, ob quam incurruntur hæ cenſuræ, quam ſupra not. 3. diximus non eſſe de actis antehac prohibitis, ſed de non actis, ſiue omiſsis, quæ antehac licebat omittere: & non facere: & conſequenter nouum caſum, in quo iubetur denunciatio criminis intra triduum. Cui addo primo, quod ſoli exiſtentes in Curia ſub eo includi videntur. Tum quòd ſic reſtringit Syluester in verbo excommunicatio 7. caſ. 43. extrauag. 2. de ſimon. quatenus iubet denunciationem excommunicatorum ob ſimoniam quantocyus fieri Papæ, vel cui id ille commiſerit. Tum per rationem eius in hæc verba, ſcilicet: *Quod aliter irrationabilis fuiſſet conſtitutio, quæ voluiſſet pauperes ab extremis terræ adire Curiam, pro deferenda ſimonia.* hæc ille. Tum quia tantò maior occurrit ratio reſtringendi hanc extrauagantem, quàm illam, quantò maiores pœnæ inferuntur in hac, quàm in illa: & quantò breuius tempus præſtituitur ad denunciãdum in hac, quàm in illa: quum in hac iubeatur denunciatio fieri intra triduum, in illa autem quantocyus fieri poteſt.

Secundo addo, quòd dubitari poteſt, an correctio fraterna debeat præcedere huiuſmodi denunciationem? & videtur quòd non: quia iubetur fieri intra triduum, intra quod rarò poſſet fieri commoda fraterna correctione præcedente. Sed contrarium arbitror verius, ſaltem ſi crimen eſt occultum, tum propter illa verba S. Thom. communiter recepti 2. 2. quæſt. 33. artic. 7. ad vlt. ſcilicet, *Prælato non eſt obediendum contra præceptum Domini. iuxta illud Actuum, 7. Obedire oportet Deo magis, &c. & ideò quando Prælatus præcipit, vt ei dicatur quod quis ſciuerit eſſe corrigendum, intelligendum eſt præceptum ſanè, ſaluo ordine fraternæ correctionis, ſiue præceptum fiat generaliter ad omnes, ſiue ad aliquem ſpecialiter. Sed ſi Prælatus præciperet expreſsè contra hunc ordinem à Domino inſtitutum, & ipſe peccaret præcipiens, & ſubditus ei obediens: quia contra præceptum Domini: vnde non eſt ei obediendum: quia Prælatus non eſt iudex iudiciorum occultorum, ſed ſolus Deus: vnde non habet poteſtatem præcipiendi aliquid ſuper occultis, niſi inquantum per aliqua indicia manifeſtantur: puta per infamiam, vel aliquas ſuſpiciones, in quibus poteſt Prælatus præcipere: ſicut & iudex ſecularis, vel eccleſiaſticus poteſt exigere iuramentum de veritate dicenda.* hæc ille, quæ ad litteram tranſcripta, ſequitur Adrian. in 4. de correct. fratern. §. oſtenſo. verſicul. tertium principale. quibus omnes ferè aſſentiuntur. Et ad argumentum oppoſitum reſponderi poteſt, triduum incipere debere à fraterna correctione facta, & non ſequuta emendatione.

SVMMARIVM.

38 *Excommunicatio noua maior reſeruata Papæ.*
38 *Extrauag. hic innouata olim reuocata fuit.*
38 *Reſtitutio hic iuſſa non tollitur partis remiſsione.*
38 *Audens non dicitur hic omnis faciens, ſed tantùm præſumens.*
38 *Præſumentem quæ lex punit, non includit bono animo facientem.*
38 *Ordinatus bono, & ſimplici animo ante iuſtam ætatem, non ſuſpenditur.*
38 *Pœna nullitatis huius extrauagantis in foro conſcientiæ ſubeunda.*

38 VIGESIMOTERTIO noto ibi, *Nullus, &c.* nouum caſum, in quo excommunicatio reſeruata Papæ ipſo iure incurritur, quem nos poſuimus in d. Manual. cap. 27. num. 106. referendo prædictam extrauag. 1. de ſententia excommunicat. ſuper qua nihil aliud diximus, quàm quòd, vt ſupra nu. 1. dictum eſt, Palud. Angel. Sylueſt. Adrian. & Caietan. atteſtantur reuocatam fuiſſe per Clementinum V. Cui addi nũc oportet primo, eam eſſe innouatam per S. D. N. Gregorium XIII. Secundo, quòd in vtraque eſt adiectio, ne abſoluatur priuſquam malè accepta benè reſtituat pauperibus. Tertio, quòd huic eſt conſequens, non ſufficere partis, quæ dedit remiſsionem, vel donationem: quamuis impotentia reſtituendi excuſaret, ſicut & ab aliis reſtituendis, iuxta tradita à nobis in d. Manual. cap. 17. num. 56. Quarto, quòd hic eſt caſus, in quo turpiter datum, & turpiter acceptum debet reſtitui pau-

peribus.

peribus. quod facit ad limitationem, & declarationem eorum, quæ diximus in Manual. d. cap. 17. nu. 92. Quinto, quòd S. D. N. adiecit in hac ſex actiones de quibus infra, contentis in illa, ob quas perinde incurruntur pœnæ, ac ob illas. Sexto, quòd in hac extenſione S. D. N. Gregorij XIII. qua extrauagan. Boniface. extendit ad facientes aliquam prædictarum ſex actionum, ponderandum eſt verbum, *Audentes*, quod non includit facientes quolibet modo, ſed tantùm temerario, & præſumptuoſo. Tum quòd audacia vt plurimum ſumitur in malam partem pro nimia confidentia, iuxta illud Cicer. *Nec vives eis, nec audacia, nec tela defuere.* Tum per tex. ſingul. in extrauag. cum primum. Pij V. contra blaſphematores, &c. in §. nullius. ibi, *Audeat, ſiue præſumat.* iuncta ſignificatione propria illius coniunctionis, *Siue*, quæ eſt diſiungere verba, & cõiungere ſenſum, vt diximus in Commentar. cap. ſtatuimus. 19. quæſt. 3. num. 62. poſt Panormitan. communiter receptum in cap. inter cæteras. de reſcript. & quòd conſequenter hæc extenſio non includit illos, qui eas agunt bono animo & ſimplici, abſque dolo, & temeritate: quia lex puniens præſumentem facere aliquid non includit tali modo facientem, iuxta determinata Cardinalis communiter recept. in clement. 1. quæſt. 38. de priuileg. qua nos ſæpè vſi ſumus, & præſertim in relectione cap. accepta. oppoſ. 8. de reſtitut. ſpoliat. ad excuſandos à pœna ſuſpenſionis ipſo iure inflicta per extrauag. Pij II. præſumentibus ordinari ordine ſacro ante legitimam ætatem eos, qui bona fide præcepto ſuperiorum, vel ſuaſione aliorum, vel ſua bona intentione ſimplici, ſine dolo, ignorantes malè facere, ordinantur ante illam.

Vigeſimoquarto noto ibi, *Iuſtitiæ verò, ſiue gratiæ.* omnia obtenta per actiones hic punitas eſſe ipſo iure nulla, licèt ante hac multa eſſent valida, vt dictum fuit ſupra notab. 3. num. 4. Quam pœnam etiam in foro conſcientiæ ſeruandam probat notab. ſequens.

Vigeſimoquinto noto ibi, *Et ſcientes illis vtentes, &c.* alium nouum caſum, in quo ipſo iure incurritur excommunicatio Papæ reſeruata, videlicet actio vtendi impetratis per ſordes, hic puniri iuſſas. Ex quo infertur, pœnam nullitatis inductam per hãc extrauag. eſſe in foro conſcientiæ ſubeundam, quamuis in dicto Manual. cap. 23. num. 118. & latius in Comment. cap. fraternitas. 12. quæſt. 2. & alibi ſæpè, probabiliorem putauerimus opinionem eorum, qui aſſerunt gloſ. d. cap. fraternitas, quæ habet, pœnam non deberi in foro conſcientiæ, habere locum regulariter etiam in pœna ipſo iure incurſa. Non inquam id obſtat: quia id limitandum eſt, vt ibi dixi, quando conſtat de contraria intentione legiſlatoris: hic enim vtentes impetratis, quæ ob pœnam nullitatis ipſo iure latam ſunt nulla, excommunicantur excommunione maiore, quæ præſupponit peccatum mortale, cap. nemo. & cap. nullus. 11. quæſt. 3. quod non peccaret, ſi illa pœna nullitatis ipſo iure incurſa in foro conſcientiæ nõ ligaret, vt palam eſt.

SVMMARIVM.

39 *Actiones hic punitæ etiam antehac fuerunt illicitæ.*
40 *Sollicitationem iuſtitiæ, gratiæque faciendæ qui quærentes has pœnas incurrunt.*
40 *Mercede ſua dignus mercenarius, & ſtipendiarius ſtipendio.*
41 *Ambitio, ſiue allectio præſtantium gratia per munera hic punitur: ſed eſt reſtringenda ad munera inſolita, &c.*
42 *Actio, qua fingitur datum quid intercedenti, eſt vna de hic punitis, etiam non ſecuta obtentione.*
42 Hoc, *pronomen præſentia oculo corporis, vel mentis demonſtrat.*
43 *Conſilium, auxilium, & fauor principaliter vetita puniuntur non ſecuto effectu: ſecus ſi accеſſoriè vetentur.*
44 *Conſilium, auxilium, & fauor puniuntur ſecuto eo, in quod dantur: licèt non ſequatur obtentio.*
44 *Pœnæ huius extrauag. innouantis, & innouatæ ſunt octo, quarum tres primæ proculdubio ligant in foro conſcientiæ, & vltima non, & quatuor reliquas non obligare in illo eſt probabile.*
44 *Pœna etiam ipſo iure impoſita regulariter non ligat conſcientiam.*

39 VIGESIMOSEXTO noto in verb. *Scelus.* adiunct. verb. *peſsima.* infrà poſito, quòd actiones per hanc extrauagant. punitæ erant ſcelera, & peſsima peccata, etiam ante hanc extrauagan. quatenus enim ait hoc ſcelus ante illam inoleuiſſe, palam præſupponit exercitium illarum ante illam ſcelus fuiſſe: & quatenus ait, illa eſſe peſsima, quando hæc extrauag. fiebat, præſupponit ea ante illam fuiſſe talia: non enim hæc antequam fieret, & promulgaretur, poterat illa facere talia: cum lex non extendatur, ad præterita, capit. 2. & fin. de conſtitut. In quod ipſum faciunt etiam ſequentia verba, quibus aſſeritur, *Exiſtimationem Curiæ per ea offendi.* & rurſus, *In eos qui talia agunt animaduertendum fore.* quæ relata ad omnia præcedentia præſupponunt ea digna fuiſſe animaduerſione, & punitione, antequam per hanc punirentur: per quæ omnia corroboratur notab. 3. ſicut & hoc per illud.

40 Vigeſimoſeptimo noto ibi, *Nundinentur.* 11. actionem hic punitarum & conſequenter, quòd quærere quem ſibi onus, vel mandatum impetrandi iuſtitiam vel gratiam, accepto pacto, vel promiſſo ſibi in id pretio, eſt graue peccatum: quod tamen limitandum eſt: non vendicare ſibi locum in pretio quod ei datur vel promittitur pro mercede, ſalario, vel honorario laboris, induſtriæ, & ſolicitudinis ob id ſubeundorum: nam illud iuſtè datur & accipitur: tum per illud Lucæ 10. *Dignus eſt mercenarius mercede ſua.* probat. in cap. 1. 13. quæſt. 1. tum per illud eiuſdem Lucæ cap. 3. *Eſtote contenti ſtipendiis veſtris.* relatum in cap. militare. 23. quæſt. 1. Tum quia id non datur pro iuſtitia vel gratia, ſed pro labore, induſtria, & ſolicitudine remunerandis, etiamſi paulò plus iuſto in ſignum gratitudinis detur. Si verò datur multum exuperans, præſertim cum pro magnitudine gratiæ impetrandæ augetur, & pro paruitate minuitur, cum tamen fortè maior labor debeat impendi pro parua, quàm pro magna, merito poteſt iudicari in foro exteriori potius datum in pretium gratiæ impetrandæ, quàm in remunerationem laboris, induſtriæ, & ſolicitudinis. In foro autem interiori ipſe, qui dat vel recipit, eſto iudex, pro quo principalius det vel recipiat: & ſi principalius det vel recipiat pro iuſtitia, vel gratia obtenenda, quàm pro labore, induſtria, & ſolicitudine, incurret iſtas pœnas: & ſi contra principalius pro illis quam pro hac, non incurret: quia attendendum eſt, quod principaliter agitur l. ſi quis nec cauſam. ff. de

reb.

Universidad de Deusto
Biblioteca

reb. cred. cum multis ibi cumulatis per Iaſonem. & l. ſi non ſint. §. perueniamus. ff. de aur. & argent. leg. & per dicta ſupra notab. 22. num. 32. & tradita à nobis in dicto Manual. cap. 23. num. 100. & profundius aliis in cap. cum miniſter. 23. quæſt. 5. à num. 29. vbi tamen clarè concludimus contra Bartol. & aliquot alios, ibi citat. non omnem cauſam ſine qua non fieret actus dici principalem. Ex quibus colligitur reſpõſio danda cuidam miſſo, vel venienti à regno Indiæ maris Oceani, *Quod vocant del Peru*, dato ſibi mandato vnà cum aliquot centenis ducatis, ad impetrandum quaſdam gratias Apoſtolicas.

41 Vigeſimooctauo noto ibi, *Donis, pollicitationibuſque ambiunt.* actionem ob quam incurruntur iſtæ pœnæ: & conſequenter eſſe graue peccatum ambire, ſiue adire alliciendo donis, & pollicitationibus, valentes gratia apud illos, qui facturi ſunt gratiam vel iuſtitiam pro illa medio illorum obtinenda: nec eſt hæc eadem quæ ſexta, quam ſecuti Ioan. Monach. collegimus ex illis verbis, *Promittentes, & acceptantes.* quia illa eſt de promittente tertio, quaſi proxenetæ, apud quem lucrum promiſſum non eſt remanſurum: hæc autem eſt de promittente vel dante tertio, apud quem lucrum eſt remanſurum: & ita longè differunt, vt palam eſt, hæc tamen reſtringenda eſt ad allectionem per munera illicita, & in ciuſmodi rogationibus, & flagitationibus inter probos inſolita, per dicta ſupra in notab. 9. 11. & 22.

42 Vigeſimonono noto ibi, *Quidam, &c. quæſiſſe affingant.* actionem 12. de punitis hic, videlicet fictionem, qua mendaciter quis fingit ſe dediſſe pretium, vel munera pro opera præſtanda, vel præſtita per valentem gratia, apud iuſtitiæ vel gratiæ Authorem: ſuper qua ſumus interrogati, an per eam incurrantur pœnæ, etiam non ſequuta obtentione gratiæ? & videtur reſpondendum affirmatiuè, per ea quæ ſupra not. 9. & 10. diximus eas incurri per pactionem, & promiſsionem, vel acceptationem, etiam non ſecuta datione, nec iuſtitiæ, vel gratiæ obtentione: hæc enim actio æquè prohibetur ac illæ: & ſicut illas excludit extrauagan. Bonifac. hic innouata, ita hanc includit hæc illam innouans, quatenus illam ad hanc extendit. Quòd autem ad hanc extendat, colligitur primo ex eo, quòd ea relata cum contentis in extrauagant. Bonifacij, & aliis duabus in duobus proximis notab. collectis, ſubdit ea eſſe peſsima, quod intelligi debet de omnibus contentis in innouante, & innouata: & quamuis alicui videri poteſt, non referri ea ad contenta in innouata: quia ſunt paululum remota: nemo tamen negare poteſt referri ad tres proximas per innouantem additas, quarum vna eſt hæc.

Secundo, quòd præmiſſo quòd ſunt peſsima, & quòd æſtimationem Curiæ grauiſsimè offendant, ad id in eos, qui talia agunt animaduertendum fore, intelligendum per verbum, *Talia.* ea omnia quæ prædixit, vel ſaltem ea, quæ proximè præcedunt, argument. cap. ſecundo requiris. de appellat. & citatorum per gloſſas eius.

Tertio, quod adiungit innouationem extrauagantis Bonifac. VIII. & eius pœnarum, extendendo eas per illa verba, *Eaſdémque omnes extendimus ad audentes qualecunque horum facinorum, quæ adſcripſimus.* in quibus pondera verbum, *Extendimus.* per quod apparet velle ſe, vt habeat locum etiã in aliquot aliis, quàm contentis in d. extrauagan. Bonifac. & non ſunt aliæ, quàm proximè relatæ, quarum vna eſt hæc, de qua hoc notabile. ergo etiam ea eſt vna de actionibus in hac extrauagant. punitis. Pondera etiam illa verba, *Qualecunque horum facinorum.* in quibus illa dictio demonſtratiua, *Horum.* aptiùs refertur ad tres proximas. Tum quia ſunt præſentiores, quia proximores, & illud pronomen demonſtratiuum reſpiciens præſentia oculo corporis, vel mentis, iuxta textum, & ibi notat. per Bartol. & alios in l. hoc edicto quæ eſt 1. ff. de nouis oper. nunc. aptiùs reſpicit præſentiora. Tum quia non ſunt alia præſentia, nec abſentia, quæ demonſtrentur, & in quæ fiat extenſio: niſi prædicta tria, de quorum tertio eſt hoc notabile. Pondera item verbum, *Quæ adſcripſimus*, id eſt adiecimus, quæ ſola tria prædicta ſunt. ergo etiam illa includuntur.

Quarto, per illa verba, *Illis & aliis ſupradictis.* poſita in verſicul. ſequenti, *Audentes.* per quæ clarè diſtinguendo illa, quæ ipſemet adijcit ab aliis contentis in extrauagantiis Bonifac. pœnas eius extendit ad conſulentes, auxiliantes, & fauentes ea facientibus.

Trigeſimo noto ibi, *Dantes, &c. conſilium, auxilium* 43
vel fauorem. tres alias actiones, quæ ſunt 14. 15. 16. quas adijcit S. D. N. circa quas dubitari poteſt, an per eas ſolas non ſecuto effectu conſilij, auxilij, vel fauoris, incurrantur pœnæ huius extrauag. Nam pro parte affirmante facit primo id, quod dictum eſt ſupra not. 8. videlicet, quòd prædictæ pœnæ incurruntur per pactionem, promiſsionem, dationem, & receptionem pro obtinenda iuſtitia vel gratia, licet non obtineatur.

Secundo, quòd cap. 1. de homicid. lib. 6. cum ei annotatis habet, mandantem occidere per aſſaſsinos perinde incurrere pœnas illius cap. non ſecuto homicidio, ac ſecuto illo, & l. quiſquis. C. ad leg. Iul. maieſt. perinde punit ineuntem fœdus contra principem, ac bellantem contra eum: & volentem occidere ſenatorem eius, ac occidentem illum.

Tertio, quòd conſulens alicui, vt appellet à Papa ad futurum Concilium cenſetur excommunicatus etiam appellatione minimè ſecuta, per extrauag. Pij II. & Iulij II. notab. 8. citat. licèt non per bullam Cœnæ S. D. N. Gregorij XIII. vt diximus in Man. noſtro Confeſſar. cap. 27. num. 58.

Pro parte verò negante, quæ verior videtur, facit efficaciter id, quod latè probamus in d. Manual. cap. 27. num. 5. citato ſupra notab. 8. num. 12.

Ad oppoſita reſpondetur, ea procedere, quando pœna non acceſſoriè, ſed principaliter imponitur contra conſulentem, iuuantem, vel mandantem: non autem cum principaliter imponitur contra facientem, & acceſſoriè, contra conſulentem, auxiliantem, vel mandantem. Et cùm hic non exprimatur, an principaliter, an acceſſoriè puniri iubeantur conſulentes, iuuantes, & fauentes, nec alterum neceſſariò ex eo inferatur, videtur dicendum eos acceſſoriè, & non principaliter prohiberi, & puniri, per regulam illam, quòd in dubio mollienda eſt conſtitutio pœnalis ad pœnam minorem, cap. pœnæ. de pœn. diſtin. 1. & l. ſi de interpretatione. & l. ſi præſes. ff. de pœn.

Aduertendum tamen, quòd interdum datur conſilium, auxilium, vel fauorem ſolùm ad obtinendum gratiam vel iuſtitiam, & interdum ad paciſcendum, vel promittendum, vel dandum, vel recipiendum, &c. & in priori caſu non incurritur: niſi obtineatur,

nec

nec in poſteriori: niſi pactio, promiſsio, datio, vel receptio, quæ conſulitur, ſequatur: non tamen oportet in hoc, quòd obtentio ſequatur: quia non ponitur acceſſoriè ad obtentionem, ſed ſolùm ad pactionem, promiſsionem, &c. Quod valdè notandum eſt, & confirmat: declarátque poſita in dicta notab. 8.

44 Trigeſimoprimo noto ibi, *Quinetiam,* vſque ad fin. quinque pœnas nouas: quatuor quidem extraordinarias ipſo iure incurrendas, & quintam ordinariã, quas addit Sanctiſsimus D. N. tribus impoſitis à Bonifac. puta pœnæ excommunicationis ipſo iure incurrendæ, & nullitatis obtẽtorum, & reſtitutionis malè acceptorum, quæ verè non eſt pœna quinque prædictarum nouarum. Prima eſt priuatio à beneficio Eccleſiaſtico & ſeculari perpetuo, vel temporali. Secunda priuatio ſimilis ab officiis. Tertia incurſio infamiæ. Quarta inhabilitas ad prædicta beneficia, & officia. Quinta, quæ ordinaria eſt, vt pro rei qualitate extra ordinem puniatur. Circa quas octo pœnas dubitari poſſet, An etiam in foro cõſcientiæ habeant locum: ita quòd abſque alio ſuperioris, vel iudicis præcepto, vel monitione teneatur quis ſub pœna mortalis peccati eas pati?

Ad quod reſpondeo primo affirmatiuè procul dubio, quoad tres pœnas Bonif. ſcilicet excommunicationis, reſtitutionis, & nullitatis obtentorum. Quoad excommunicationem quidem, & reſtitutionem, ſecundum ſententiam omnium, tam eorum, qui opinantur non teneri, nos regulariter in foro conſcientiæ ad ſubeundas pœnas ipſo iure incurſas, quàm eorum, qui contrarium affirmant: eo quòd excommunicatio ſecum fert executionem, & reſtituțio non eſt omnino pœna. Quoad pœnam nullitatis autem: quia id ex mente Authoris clarè collectum eſt ſupra not. 26. Negatiuè autem procul dubio, quoad octauam, ſcilicet pœnam ordinariam, quæ extra ordinem à iudice imponenda eſt, ſecundum ſententiam omnium, poſt gloſſ. in d. cap. fraternitas. 12. quæſt. 2. & S. Thom. recept. 2. 2. quæſt. 62. artic. 3. dicendum neminem teneri ſubire pœnam in foro conſcientiæ à iudice imponendam, donec imponatur.

Secundo, quòd licet dubitari poſsit, tamen probabiliter dici poteſt aliis prædictis quatuor extraordinariis pœnis non eſſe locum in prędicto foro: attento quòd adeò magnæ ſunt, & quòd, vt ſupra dictum eſt, magis ſunt additæ ad terrendum & in exemplum, quo multis graſſantibus opus erat, iuxta l. capitalium. famoſos. ff. de pœ. quàm pro qualitate culpæ: & quòd difficillimum eſt, quòd quis contra ſemetipſum tam grandes pœnas exequatur: & quòd priuationes, de quibus hic, expreſsè extenduntur ad beneficia & officia ſecularia, quoad quæ certò puto non eſſe locum eis in foro conſcientiæ, & quòd (vt latius demonſtro in Comment. cap. fraternitas. 12. quæſt. 2.) frequentior (cui & ipſe adhærere ſoleo) habet indiſtinctè nullas pœnas, etiam ipſo iure incurſas, obligare in foro conſcientiæ delinquentem ad eas contra ſe exequendas: niſi Author legis expreſsè vel tacitè id iubeat. Quod rariſsimè faciendum eſt propter ibi adducta, præſertim propter cap. erit autem lex. 4. diſtinct. declaratum per S. Thom. 1. 2. quæſt. 95. art. 3. quatenus habet legem debere eſſe poſsibilem moraliter ſeruari: qualis vix eſſet lex ſtatuens, vt quis magnas pœnas contra ſe exequeretur.

SVMMARIVM.

45 *Datio & acceptio hic punitæ, etiam extra ſedem Apoſtolicam, non licent pro ſpiritualibus. num. 43. nec pro inuendibilibus. num. 46. nec pro officiis malis, vel malè præſtitis, vel præſtandis, vel bonis, ſed debitis modo mediocri præſtitis, vel præſtandis. num. 49. nec pro bonis tanquam de iuſtitia debitæ, ſed ſic pro officiis non debitis, vel modo meliori, quàm debito, præſtitis vel præſtandis.*

45 *Simoniacus mediator, collator, vel præſentator tenetur reſtituere fructus malè perceptos à ſimoniaco in ſubſidium illius.*

45 *Reſtituere tenetur dans cauſam damni, etiam mediatam, modò ſit propinqua.*

45 *Cauſa qualem damni dans reſtituere teneatur.*

45 *Argumentum à contrario, qui dicit de vno, & cap. ſic limitandum.*

46 *Vendibilia non eſſe omnia, quæ non ſunt ſpiritualia, in quibus eſt locus ſimoniæ.*

46 *Virtus omnis intellectualis inuendibilis, quia inæſtimabilis.*

46 *Doctor docens pecunia non vendit ſcientiam, ſed laborem, & onus eam docendi.*

46 *Virtus moralis, & theologa eſt ſimpliciter virtus, & tam illa, quàm ſuus actus fortius inuendibilis, quàm intellectualis, quæ ſecundum quid, & cum adiectione intellectualis eſt virtus.*

47 *Puſillitia & actus eius iudicium, & conſequenter ſententia cur inuendibilia?*

47 *Virtutum ad actus exercendos obligatio vendibilis, licèt ipſa non ſit talis.*

47 *Iuris dicendi officium vendibile eſt, licet vetetur vendi.*

48 *Iuriſdictio temporalis vendi, permutari, in feudum, & dotem dari poteſt.*

47 *Vendibilia eſſe de ſe multa iuris publici, etiam quæ vendi vetantur.*

48 *Intellectus nouus. leg. 2. & 3. ff. de condit. ob turpem cauſam.*

48 *Iuſtitiam & iudicium vendens, etiam Monarcha cur peccet?*

48 *Vendere, & principaliter pro temporali re dare, paria in hoc.*

48 *Iuriſdictio vendi poteſt ab inferiori, ſed non officium iudicandi.*

48 *Iudicandi officij obtentio, tacita pecunia data mediatori, cur ſurreptitia, niſi, &c.*

48 *Taciturnitas non omnis veri quod vetraheret à concedendo, nocet.*

49 *Lucrum quod, non turpe acceptum pro officio debito, & ſequent.*

50 *Beneficium nemo tenetur de ſuo præſtare gratis.*

50 *Medicus non tenetur curare diutem gratis, etiamſi aliter nolit curari.*

50 *Intellectus huius extrauag. & l. 2. 3. & 4. de condit. ob turp. cauſ. quoad data pro officio indebito. & quoad aliud. num 52.*

51 *Familiares & officiarij pro quo modo faciendi officia debitè aliquid capiunt.*

51 *Officia pro debito capiens qui non peccat.*

52 *Beneficiarius eſt etiam qui confert, quæ ſibi retinere nequit, & qui debita ſoluit.*

52 *Donatio non deſinit eſſe merè liberalis, eo quòd fiat ob cauſam minus principaliter.*

52 Peccata

Universidad de Deusto
Biblioteca

52 *Peccata ſunt quædam per accidens ob ſpeciem mali, quæ de ſe licent.*
53 *Dare licet miniſtris iudicum ob aditum faciliorem, &c.*
53 *Datum Theſaurariis & debentibus ſoluere quod iuſtum.*
54 *Lucrum acceptum pro ſolutione debiti alterius quod turpe.*
54 *Franciſcus ab Eraſſo laudatus.*

45 TRIGESIMOSECVNDO noto, quòd hic locus admonet præſtare id, quod compoſito iam Commentario, cum imprimeretur tertium notabile in eo num. 6. promiſimus, nempè decidere, an, & quantum peccent, qui alibi quàm apud ſedem Apoſtolicam, Regibus, Principibus, Magnatibus, & aliis primæ notæ, vel inferioris viris, vel fœminis, aſsiſtentes, aut inſeruientes gratè à ſecretis, vel aliis miniſteriis magnis vel paruis, & alij amicitia, & gratia apud eos multum valentes, accipiunt munera interdum conuenta & promiſſa, interdum abſque conuentione, ante vel poſt iuſtitiam, vel gratiam obtentam? & an obtentio valeat? & aliquam cenſuram, & obligationem reſtituendi incurrant? & an idem ſit dicendum de dantibus vel promittentibus eis? Ad quam, prætermiſsis gratia breuitatis decem fundamentis, quæ pro parte negante, & duodecim, quæ pro affirmante formaueram, præſuppono in primis, quod etiam apud Ethnicos, & infideles fuit delictum, & peccatum vendere fauorem, beneuolentiam, & amicitiam: qua quis diligitur, amatur, vel æſtimatur ab alio. Tum quòd, huiuſmodi vendentes eorum tempore appellabantur fumi venditores, vt Martialis teſtatur: quippe qui vendebant res, quæ per ſe, ſuaptéque natura nihil magis, quàm fumus valebant. Tum quia Imperator Alexander Seuerus, referente id Platina in vita Pontiani ſummi Pontificis, quendam huiuſmodi venditionibus abutentem, vt crimini reſponderet ſupplicium, alligarum palo iuſsit viridium lignorum fumo enecari, pronunciãte Præcone, *Fumo periit, qui fumos vendidit.* quo præſuppoſito dico primò principaliter, quòd grauiter peccant, qui ſic id faciunt circa ſpiritualia, vt committatur ſimonia, etiamſi ſint Principes, & Monarchæ: Eccleſiaſtici, vel ſeculares, & etiam incurrunt cenſuras: & actus eſt nullus, ſi ſimonia fuerit realis in ordine, vel beneficio, iuxta extrauag. 2. de ſimon. & tradita in noſtro Manual. Confeſſar. cap. 23. num. 102. & ſequen. excepto Papa, per dicta ſupra notab. 9. nu. 13. & priùs in d. Manual. Confeſſar. cap. 23. num. 108. Reſtituere autem tenentur ea, quæ ſibi retinenda acceperunt, cap. de hoc. de ſimon. non autem illa, quæ pro aliis acceperunt, & eis tradiderunt: quia ad illa reſtituenda ipſi tenebuntur, iuxta ibidem notata.

An autem teneantur reſtituere fructus, quos virtute talis collationis ſimoniacæ, & nullæ, perceperit beneficiarius in ſubſidium illius nolentis, vel non potentis reſtituere quęſtionis grauis fuit, incidentis in ſummo Pœnitentiariæ Prætorio de patre, qui per ſimoniam quæſiuit filio beneficium, an teneretur reſtituere fructus perceptos ab eo? quæ tamen non fuit deciſa: quia ex alio capite res propoſita fuit expedita. Nã pro parte negante facit primo, quòd prædicta extrauagan. quatenus agens de mediatore, & beneficiario, & tantùm ſtatuens hunc teneri ad reſtitutionem fructuum, videtur de illo ſignificare contrarium, argum. cap. nõnne. de præſumpt. & l. cum Prætor. ff. de iudic. Secundo, quòd non fuit cauſa immediata damni, de qua tantùm videri poteſt intelligendum cap. fin. de iniur. Tertio, quòd alioqui oporteret dicere omnes mediatores ſimoniæ realis in beneficiis, & collatores, præſentatores, & electores ſimoniacos, teneri ad reſtitutionem fructuum malè à ſimoniacis perceptorum. Oporteret item dicere eos, qui conferunt, vel conferri procurant excommunicatis, ſuſpenſis, illegitimis, irregularibus, & aliis inhabilibus, teneri ad reſtituendos fructus ab eis percipiendos, quæ inſolita videntur, & abſurda, & ita non dicenda, l. nam quod abſurdum. ff. de bonis liber. & cap. dudum. de præben. lib. 6. Quarto, quòd dans cauſam remotam mortis non eſt irregularis, iuxta gloſſ. ſingul. & recept. in cap. de cætero. de homicid.

Pro parte verò affirmante facit primo, quòd omnis, qui dat damnum tenetur reſtituere illud ſecundum omnes: & quòd, qui cauſam damni dat, videtur dare illud, cap. fin. de iniur.

Secundo, quòd non iuuat aduerſam partem dicere illud cap. eſſe intelligendum de dante cauſam, ex qua immediatè ſequatur damnum: & quòd mediator ſimoniæ non videtur dare cauſam, ex qua immediatè ſequitur damnum malè capiendi fructus. Tum quia d. cap. fin. non diſtinguit inter cauſam mediatam, & immediatam, nec S. Thom. 2. 2. quæſt. 62. artic. 7. imò ſignificat ſufficere, vt ſit cauſa ſine qua non. Tum quòd l. qui occidit. ff. ad l. Aquil. habet, eum qui occidit ſeruum pignori datum, teneri ad reſtituendum vſque ad valorem ſerui, quod debetur creditori, ſi debitor non eſt ſoluendo: & tamen non videtur occiſor fuiſſe cauſa immediata illius damni, ſed valde mediata: & quòd qui furatur ſartori acum, vel alij operario inſtrumentum, ſine quo non potuit operari, & cum quo operatus fuiſſet, tenetur ad reſtituendum, vt concludimus in Manual. noſtro Confeſſariorum cap. 17. num. 2.

Tertio, quòd qui conſulit, iubet, vel opitulatur alicui ad faciendum inſtrumentum teſtamenti vel debiti falſum: qui ſuo teſtimonio defendit illud, & qui teſtatur quempiam eſſe capacem hæreditatis, legati vel muneris, cuius non eſt capax, tenetur reſtituere hæreditatem, legatum, debitum malè exactum, munus, vel officium alteri ademptum: attamen non conſequitur hæreditatis ablatio, nec debiti exactio, nec muneris, vel officij collatio immediatè ex prædicto conſilio, iuſſu, vel opitulatione: nam prius oportet interuenire teſtamenti apertionem, ſignorum recognitionem, hæreditatis aditionem, legati acceptationem, debiti petitionem, incapacis ad munus electionem, vel optationem, & id genus aliæ: & mediatoris ſimoniaci actio tam dirigitur in malam acceptionem fructuum beneficiarij ſimoniaci, quàm actiones prædictorum falſariorum in fructus per illa falſa quærendos.

Quarto, quòd non obſtant pro parte negante adducta. Ad primum enim reſpondetur, quòd, vt ait Domin. recept. in cap. qualis. 25. diſt. illa regula, *Qui de vno dicit, de alio negare videtur*, intelligenda eſt de alio diſsimili, non de ſimili, pro quo facit l. non poſſunt. ff. de leg. & cap. ſi tibi abſenti. iunct. gloſſ. quæ addit idem, ſi præſenti. de præbend. lib. 6. & tam qui dat pecuniam pro beneficio, quàm beneficiarius, ambo ſunt ſimoniaci, & in hoc ſibi ſimiles.

Ad ſecundum autem colligitur reſponſio ex vltimo argumento pro hac parte formato.

Ad tertium verò, quòd, vt Dialectici dicunt, multiplicatio inconuenientium non ſoluit argumẽtum: & quòd non minus ardebit, qui cum multis ardebit, vt ait Aug. in cap. multi 2. quæſt. 1.

Ad quartum, nego prædictum mediatorem non dare cauſam propinquam, tam enim propinquam dat, quàm qui furatur acum ſartori, & qui mutuat enſem occiſori, credens, vel credere debens eum occiſurum, & mutuans ſcalas alicui, quem credit, vel credere debet aſcenſurum per eas in domum cauſa furandi. Stat itaque vera concluſio hæc, licèt terribilis omnibus, de quibus quæſtio eſt propoſita, & quòd qui ſimoniaco modo reali dant vel accipiunt circa beneficia ſpiritualia, quorum numerus (proh dolor) magnus eſt, cum collatio non valeat tenentur reſtituere, non ſolum id quod acceperunt, ſed etiam fructus quos male percepit is, cui per talem ſimoniam collatum fuit beneficium, ſi quis eos percepit non reſtituerit. Arbitror autem, quòd licèt accepta immediatè propter ſimoniam, debeant reſtitui Eccleſiæ, cui facta eſt iniuria per d. cap. de hoc, fructus tamen ſimoniacè percepti poſſint reſtitui etiã pauperibus, vel ſucceſſoribus Canonicis in beneficio, imò etiã ſibi ab eis remiſsionem, vel condonationem eorum in opera pia quærere, iuxta ea, quæ ad ſimile propoſitum ſcripſimus in Comment. cap. non licèat. 12. quæſt. 2. §. 12. num. 4. Poſſunt item excuſari procurando vt ipſi beneficiarij reſtituant illos pauperibus, vel ſe modo licito cum Camera Sedis Apoſtolicæ componant: quoniam illi tanquam facientes principalius tenentur ad illam reſtitutionem, quàm illi cõſentientes, qui tenentur tantùm in eorum ſubſidium, iuxta dicta in d. Mannal. cap. 17. à num. 17.

46 Secundo principaliter dico, quòd idem videtur dicendum de datis & acceptis pro his quæ ſuapte natura, ideſt, iure naturali, vel diuino ſunt inuendibilia, præterquam quòd in his non committitur ſimonia, & in ſpiritualibus ſic. Sint autem vlla talia quæſtionis eſt: & pro parte negante facit, quòd omnia temporalia videtur competere, ac regi iure humano, ca. quo iure. 8. diſt. & l. benè à Zenone. C. de quadrien. præſcrip. cui non ſubeſt princeps. l. princeps. ff. de leg. imo & in iis placet Principi legis habet vigorẽ, §. ſed & quod Principi. Inſtit. de iur. nat. gent. & ciu. deſumpto ex l. 1. ff. de conſtit. Princip. Vnde & Romani Pontifices appellantur canones animati in cap. ipſi ſunt canones. 9. quæſt. 3. iuxta mentem gloſ. quæ pro ei concordanti citat fin. auth. de conſul. eo quòd habet Imperatorem eſſe legem animatam: & quòd S. Thomas ad Duciſſam Brabantiæ ait, officia Iudicum, quibus datur temporalis poteſtas, iuſtè vendi poſſe, modo vendantur idoneis, & pretio, quod ſine grauamine populi recuperari poſsit: & conſequenter iuriſdictio ipſa, quæ cum tali officio traditur.

Sed pars affirmans tenenda eſt, primò quidẽ, quòd ſapientia, ſcientia, & prudentia, & omnia alia virtus intellectualis & naturalis, modo naturali queſita, non eſt res ſpiritualis in qua committitur ſimonia, vt diximus in Manual. noſtro Confeſſ. cap. 23. num. 100. contra mẽtem gloſ. cap. non licet. 11. quæſt. 3. & Hoſt. & Card. in cap. quia nonnulli. de Magiſtr. ſentientes committere ſimoniam illos, qui docent aliquã ſciẽtiam pecunia: attamen eſt inuendibilis, quia inæſtimabilis. Tum, quia eſt altioris ordinis bonorum, quàm ſint pecuniaria, imo & honoraria, quia ſunt bona animæ, quæ omnibus corporeis, & fortunæ bonis præſtant. cap. ſi habes. ſub finem 24. quæſt. 3. & cap. ille. 22. quæſt. 5. cuiuſque bona fortunas præcellunt, argu. cap. deteriores. 6. quæſt. 1. tum per illud Sap. 7. *Omne aurum comparatione ſapientiæ, eſt arena exigua.* tum, per illud l. 1. ff. de var. & extraor. cognit. *Res ſanctiſſima eſt ciuilis ſapientia, quæ pretio numerario non ſit æſtimanda.* Tum, quòd non obſtat, quòd doctor poteſt accipere ſalarium ad docendum ſcholaſticos, ex publico ærario, vel contributione, ſeu collecta ſcholaſticorum, vt pulchrè determinat Panorm. contra ſcrupulos Hoſt. & Anton. in d. cap. quia nonnulli. & ante illum gloſ. ibidem, & ante illam gloſ. Ioan. in cap. de quibuſdam. 37. diſtin. & melius Bartholom. Brix. in additione eius: quia, vt ipſe reſpondet, Doctor non vendit ſcientiam, quæ eſt inæſtimabilis, ſed locat laborem & operas ſuas ad eam docendam. Pro qua locatione, & obligatione facienda, etiam ſpiritualia, & ad morandum alicubi, vt illa faciat, poteſt recipi, & promitti pecunia, licèt non pro ipſis ſpiritualibus faciendis, iuxta doctr. ſing. Innoc. in capit. quoniam. in 2. ſub fin. ne Præl. vic. ſuas.

Secundo quòd etiam omnis virtus moralis, & à fortiori theologa, & omnis actus eius eſt inuendibilis, quia inæſtimabilis. Tum, quòd ſapientia, ſcientia, & omnis alia virtus intellectualis eſt inæſtimabilis, vt iam dictum eſt. ergo à fortiori erit talis virtus moralis, cùm hæc ſimpliciter ſit virtus, illa verò ſecundum quid, cum adiectione (intellectualis) vt docet S. Thom. 1. 2. quæſt. 58. artic. 1. Tum, quia hæc eſt ratio radicalis, & noua, cur ſententiæ vænales ſint nullæ, l. vænales. C. quando prou. non eſt nec translat. in §. vænales. 2. quæſt. 6. Tum, quia hæc etiam eſt ratio, quòd nullum bonum pecuniarium poteſt eſſe finis aptus vllius actus quantulæcunque virtutis, vt poſt Adrian. quolib. 11. tradimus in capit. cum miniſter. 23. quæſt. 5. num. 30. & in Manual. noſtro Confeſ. præl. 7. num. 22. ratio enim eſt, quòd omne bonum pecuniarium eſt quoddam æſtimabile, & minus virtute & actu virtutis inæſtimabilibus, & finis quatenus talis, debet eſſe maior medio quatenus tale: & ita non poteſt eſſe aptus finis eorum. Quæ conſequitur, quod etiam iuſtitia & iudicium, de quibus in propoſito agitur, ſunt inæſtimabilia, & inuendibilia, vt diximus ſupra notab. 3. Tum, quòd iſtæ duæ extrauag. hoc ſignificant. Tum, quòd iuſtitia eſt virtus ex Ariſtot. 5. Ethic. & S. Thom. 2. 2. quæſt. 58. art. 3. & iudicium actus eius, ex eod. S. Thom. ibidem quæſt. 60. art. 1. & vt prædictum eſt, omnis virtus, & omnis actus eius eſt inæſtimabilis, & inuendibilis. 47

Nec obſtat his quòd tributa ſoluuntur Regi, vt prudenter gubernet, qui eſt actus prudentiæ, & conſtat prudentiam eſſe virtutem ex S. Thom. 2. 2. quæſt. 47. artic. 4. & prudenter gubernare actum eius ex eod. S. Thom. ibid. art. 10. & 12. & quod penſio penditur Iudici, vt iuſtè iudicet: & conſtat iuſtitiam eſſe virtutem, & iuſtè iudicare actum eius, vt prædictum eſt.

Non obſtat etiam, quòd Cantori datur ſalarium, vt religioſè canat, & conſtat religionem eſſe virtutem, ex S. Thom. quæſt. 81. artic. 2. & cantum diuinum actum eius, ex eod. quæſt. 91. art. 1. nec quòd ſtipendium ſoluitur militi, vt fortiter pugnet, & propugnet, cùm tamen conſtet fortitudinem eſſe virtutem ex eod. S. Thom. 2. 2. quæſt. 123. artic. 1. & fortiter pugnare actum eius, ſecundum eund. ibid. art. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nec quòd præſtituitur reditus monialibus, vt honeſtè & caſtè viuant, cùm tamen conſtet temperantiam eſſe virtutem, ex eod. S. Thom. 2.2. quæſt. 141. art. 1. & honeſtatem pertinere ad illam, ex eod. quæſt. 145. artic. 4. & caſtè viuere eſſe actum caſtitatis temperantiæ attributæ, ex eod. quæſt. 151.

Nec obſtat etiam, quòd aliis virtutibus & operibus earum incumbentibus alia præmia præſtituuntur, non inquam hæc obſtant: quoniam non dantur in pretium, vel in finem principalem prædictarum virtutum, & artium earum; ſed in calcar, ſiue incitamentum, & ſuſtentationem laboris, quem incumbentes eis ſuſtinent, & in recompenſam obligationis, qua ſe ad eum ferendum aſtringunt, vt paulò ante diximus, quòd Doctoribus non dantur ſtipendia in pretium doctrinæ, quam docent, ſed laboris quem in docendo ſuſcipiunt, & in recompenſam obligationis, qua ſe ad illud faciendum aſtringunt. quod & dari, & accipi poſſe etiam pro obligatione, qua ſe quis aſtringit ad faciendum ſpiritualia, licèt non pro ipſis ſpiritualibus, vel actibus, quibus illa fiunt, vt in d. cap. cum miniſter. 23. quæſt. 5. num. 31. & in Manua. noſtro Conſeſſ. prælud. 7. num. 22. diximus. & ex Innoc. in cap. quoniam 2. ne Prælat. vic. ſuas.

Non obſtat ſecundo, prædictum reſponſum Thomæ ad Duciſſam Brabantiæ, quòd licebat ei duobus ſeruatis vendere officium publicæ poteſtatis: quia aliud eſt vendere, vel emere officium dicēdi ius, quod ipſe ait: & aliud, vendere vel emere iuſtitiam quæ virtus eſt, velactū eius, qui eſt iudicium, quo ius dicitur, quæ ſunt inuendibilia, quod nos dicimus.

Non obſtat tertio, quòd Fabian. de Monte in tractatu de empt. & vend. quæſt. 2. verſ. Sexto quæritur, ſequutus Baldum in tit. de pec. iura. firm. in vſib. feud. capit. 1. determinat iuriſdictionem vendi non poſſe, nec conſuetudinem eam vendendi valere: eo quòd definitur eſſe poteſtas de publico introducta, cum neceſsitate iuris dicendi, & æquitatis ſtatuendæ. à gloſ. ab omnibus recepta l. 1. ff. de iuriſd. omn. iudic. Tum, quia contradicit omniſcio Thomæ ab omnibus recept. in præfato reſp. ad Duciſſam Brab. qui aſſerendo officium cum poteſtate temporali ius dicendi eſſe vendibile, conſequenter ſignificat iuriſdictionem ipſam vendi poſſe. Nec poteſt excuſari Fabian. intelligendo eius dictum tantùm de iuriſdictione ſpirituali, quam certum eſt nec vendi, nec locari poſſe, eo quòd id eſſet ſimoniacum, cap. 1. & capit. quoniam 2. ne Prælat. vices ſuas. quoniam palam eſt eum loqui de ſeculari, quæ eſt temporalis, & pecunia æſtimabilis, vt S. Thom. ſupra ſignificauit. Tum, quia conſuetudo, quæ optima eſt legum interpres, capit. cum dilectus. de conſuetud. vbique gentium recepit, iuriſdictionem temporalem, & vendi, & permutari, & locari, & in præmium rerum bene geſtarum, & dotem, & feudum dari poſſe. Tum, quòd nulli legi naturali vel diuinę eſt contrarium, imò conſonum legi ex hoc iure. ff. de iuſt. & iur. cap. ius gentium. 1. diſt. quatenus cum ſuis gloſ. ſignificant regnum, & conſequenter iuriſdictionem eſſe poſſe in dominio alicuius, & ita, vt diximus, ea poſſe locari, permutari, donari, & in hæredes, & legatarios tranſmitti, & conſequēter vendi, argumento l. 1. ff. de contrah. empt. Tum, quia (non vt præfatus Fabianus inſinuat) omnia publici iuris ſunt ex ſe inuendibilia, ſed ſola ſupernaturaliter data, vel poteſtate ſupernaturali conſtituta, & ſacrata, vel ſuapte natura inæſtimabilia, licèt naturaliter quæſita, quorum de numero non ſunt dominia rerum, nec perſonarum temporalium, nec oppidorum, ciuitatum, & regnorum, quæ iure gentium, donatione, ſucceſsione, permutatione, & aliis contractibus quæri & perdi poſſunt, vt prædictum eſt: imò nec bona immobilia Eccleſiarum, licèt iure humano vendi vetentur, cap. nulli. de reb. eccl. non alien.

Non obſtat quarto, quòd per Auth. vt iud. ſine quoquo ſuffrag. grauiſsimè multis rationibus vetatur, ne quod munus iudicandi pro pretio detur. quia & ante illam cautum fuit l. ſancimus. C. ad l. Iul. repetund. relata in cap. ſancimus. 1. quæſt. 7. in hæc verba, *Prouincias recturi non debent aſſumi ambitione, ſed teſtimonio probatæ vitæ, & iurati inter geſta depromant ſe pro adminiſtrationibus ſortiendis, neque dediſſe quippiam, neque daturos vnquam poſtmodum fore, ſiue per ſe, ſiue per interpoſitam perſonam in fraudem legis, ſacramentique, aut donationis, venditionis ve titulo, aut velamento cuiusque contractus, & ob hoc (exceptis ſalariis) nihil penitus tam in adminiſtratione poſitos, quàm poſt depoſitum officium, pro aliquo præſtito beneficio tempore adminiſtrationis, quæ gratuito meruerunt, accepturos.* non inquam hoc obſtat. Tum, quia non loquitur de iuriſdictione, neque illius venditione, ſed de munere & officio iudicandi. Tum, quia non probant munus, & officium iudicandi eſſe inæſtimabile, & inuendibile de ſe iure naturali, vel diuino: ſed tantùm nō expedire vt vendantur, & ideo iure illo humano iuſſum, vt gratis detur. Tū, quia nō probant talia munera, & officia non poſſe vendi à Principe, qui tali iuri humano non ſubeſſet, iuxta l. Princeps. ff. de legib. Tum, quia Duciſſa Brab. (ſiue quòd iura imperij, & regalia ſui ducatus haberet, ſiue quòd ille ducatus tempore S. Thomæ non ſuberat plus legibus Romanis, quàm reliqua Gallia) licitè potuit vendere talia munera, duobus ſeruatis, vt ipſe Thom. reſpondit. Quod paſsim apertè à Regibus Galliarum, ſeruatis duobus, quæ ipſe requirit, fieri olim vidimus. In Hiſpania, licèt nec væneant pretio aperto, frequenter tamen vidimus dari in dotem, & in compenſam obſequiorum propriorum, vel ſuorū Patrum magno pretio valentium. Tum, quia etiam, vt dictum eſt, prohibitum eſt, ne bona immobilia Eccleſiarum vendantur, non tamen ob id dicuntur de ſe inuendibilia: quia ſunt æſtimabilia, vt ſunt & ipſa iudicandi officia, & munera. 48

Ex quibus infertur primo noua ratio l. 2. & 3. ff. de cond. ob turp. cauſ. quatenus habēt, offendere legem, qui dat, vel accipit aliquid, vt rectè iudicet: ratio communis, & antiqua eſt, quòd qui dat, videtur dare ad corrumpendum Iudicem, & qui accipit, videtur accipere pro eo, quod tenetur facere, quorum vtrunque eſt turpe: ratio autem noua ex prædictis collecta, eſt, quòd res inuendibilis & inæſtimabilis venditur, aut emitur, aut bonum pecuniarium, & æſtimabile pro actu iuſtitiæ virtutis, qui eſt inæſtimabilis, datur vel accipitur.

Secundo infertur, non ſolùm peccare Iudices eccleſiaſticos ſed etiam ſeculares, non ſolùm Pedaneos, & mediocres, ſed etiam ſupremos & Monarchas, qui etiam circa prophana emunt vel vendunt, vel volunt emere, vel vendere iuſtitiam (aſſumendo eam pro virtute, vel actu eius, qui eſt iudicium, quo ius redditur, vt in hac extrauag. & in l. iuſtitia. ff. de iuſt. & iur. accipi diximus ſup. not. 16.) aut dare vel accipere aliquid

quid pecuniarium, in pretium vel finem principalem eius: offendunt enim legem naturalem & diuinam, qua vetitum eſt inuendibilia, & inæſtimabilia vendi, aut (quod in effectu idem eſt) pro illis in pretium vel finem principalem aliquid pecunia æſtimabile dari vel accipi. Et conſtat omnes eos legi naturali, & diuinæ ſubiici, cap. non liceat. 10. diſt. capit. ſunt quidam. 25. quæſt. 1. capit. 1. de probat.

Tertio infertur, munera iudicandi non poſſe iuſtè vendi, vel pro pretio dari à recognoſcentibus ſuperiorem, in terris, in quibus prædicta Auth. vt Iudices &c. & prædicta lex ſancimus. vigent, eſtò domini directi & vtiles pagorum, & oppidorum, illa cum ſuis iuriſdictionibus hbere vendere poſsint.

Quarto, (quæ nouiſsima concluſio eſt) impetrationes, & prouiſiones munerum iudicandi, quas Reges & Principes faciunt, ignorantes eſſe male datam vel promiſſam pecuniam mediatoribus, vt ei eis obtinerent, eſſe ſurreptitias, & nullas: quia tacetur quiddam verum, quod expreſſum retraheret Principem à tam facile concedendo.

Nec obſtat reſolutio inſerta Manual. noſtro Confeſſ. cap. 22. num. 86. poſt Rot. deceſ. 32. de reſcrip. in nou. & alios quos citat, & ſequitur Felyn. in cap. poſtulaſti. de reſcript. quòd licet omnis expreſsio falſi, quod expreſſum redderet Principem difficiliorem ad faciendam gratiam, eam annulleț: non tamen omnis taciturnitas veri, quod expreſſum redderet difficiliorem ad concedendum, idem facit, ſed tantum illius, quòd iura iubent exprimi, non inquam id obſtat, quia prædicta iura prohibēdo, ne quiſquam pretio ad illa munera aſſumatur, expreſsè vel tacitè ſignificant in impetratione illorum, id non eſſe tacendum, ſicut l. 3. C. de epiſ. aud. ſtatuens, ne crimen pluries quàm ſemel remittatur, tacitè videtur exprimere, vt in impetratione remiſsionis ſecundæ, prima exprimatur, quæ eſt vera, & à nemine hactenus, quod ſciam, redita ratio illi⁹ dicti Guilielmi recept. à Bald. & aliis ibi, & alibi communiter, ſcilicet, quòd remiſſio ſecunda pœnæ homicidij non valet, non facta mētione de remiſsione alterius prǽhabita: nam ratio, quæ à Bald. & ab aliis redditur, quòd Princeps difficilius conceſsiſſet ſecundam expreſſa prima, nihil valet, per reſolutionem ſupra dictam, quam latè probat Felyn. vbi ſupra, eò præſertim, quod collatio facta à principe multis criminibus irretito valet, ſi illa crimina non inducant irregularitatem, vel inhabilitatem ipſo iure ab beneficia, & tamē certum eſt Principem difficiliùs eam facturum fuiſſe, ſi id ſciuiſſet. Quæ illatio non ſolùm videtur procedere in terris, in quibus prædicta iura ſeruantur, ſed etiam in quibus Principes, & reges ciuſmodi officia vendunt, ſeu in compenſam aliorum obſequiorum, & obligationum conferunt: nam licèt in illis licitè vendantur à Principe pretio ſibi noto: non tamen licitè venduntur alio maiori ſibi ignoto: quia etiam ipſi nequeunt iuſtè vendere, niſi ſeruatis duobus à S. Thoma requiſitis, quorum alterum eſt, vt pretium pro eis datum ſine grauamine populi recuperari poſsit: & ita iniuſtè venderetur pretio maiori ſibi ignoto, quod difficilius, quàm ipſi putant, recuperari poſſet ſine populi grauamine: & proinde grandia peccata peccare, qui pro intercеſsione ad huiuſmodi officia impetranda, grandia pretia, ignorante id Principe, contra legem inanimatam, & animatam capiunt, meritóque teneri ad reſtitutionem, licèt cenſuras non incurrant.

Tertio principaliter dico, quod nō poſſunt etiam accipere circa ſecularia, & de ſe vēdibilia, pro officiis malis, vel malè præſtitis, vel præſtandis, ad corrūpendum vel decipiendum Iudicem, vel gratiæ Authorē: Iudicem quidem, quo ferat ſententiam iniquam, vel nullam, vel abnuat, aut differat ferre æquam. Gratiæ vero authorem, quò faciat eam, quæ ſuam poteſtatem excedit, vel quæ Reipub. vel priuato præiudicet, vel quæ ſit ſcandaloſa, vel vetita iure naturali, vel diuino, vel humano, cui non poteſt ipſe derogare, vel non ſubeſt cauſa id faciendi: quia nemo ex iniquitate ſua debet reportare cōmodum, l. itaque fullo. ff. de furt. capit. ſedes. Apoſtolica. de reſcrip. neque ob turpem cauſam quærere, l. 1. & per tot. tit. ff. & C. ob turp. cauſ. Non autem poſſunt accipere aliquæ pro officiis, quæ non præſtiterunt, & mentiuntur ſe præſtitiſſe, quod hęc extrauag. in verbo. *Affingunt*. grauiter ſignificauit, vt ſupra notab. 29. diximus. Idem facit illa paręmia, *Fumos vendere*, de qua ſupra. quæ pro re apparenti, & non exiſtenti, aliquid accipientes dānat, vt etiam Budæus lib. 3. de Aſſe. annotauit, & probatur l. 1. ff. de condic. ſine cauſ. Nec etiam poſſunt aliqua accipere pro officiis etiam iuſtis præſtandis, quę tamen non intendunt præſtare: & ſi acceperunt iuſtè pro iuſtis præſtandis, quæ intendunt præſtare, & poſtea non præſtant, tenentur accepta reſtituere, quia in priori caſu accipitur ſine vera cauſa, & cum fallacia, ac mendacio permitioſo: & ita ſine iuſta, vel cum turpi cauſa. Poſteriori verò, quamuis acciperetur ob iuſtam cauſam, ea tamen non præſtita redit ad non cauſam, vt habet d. l. 1. ff. de cond. ſine cauſ. Non etiam poſſunt aliquid accipere pro officiis, quæ tenentur facere, factis, vel faciendis eo modo & tempore, quibus ad id tenentur, quia, vt prædictum eſt, turpiter accipit, qui pro eo quod tenetur facere accipit. 49

Quarto principaliter dico, quòd circa ſecularia pecunia æſtimabilia, & ideo vendibilia, & locabilia, poſſunt prædicti in queſtione contenti, accipere quātum illa verè valent, (non ſolùm tanquam donatum mere liberaliter, & tāquam debitum obligatione antidorali, ſiue in gratiarum actionem, ſed & tanquam debitum lege propriæ iuſtitiæ) pro officiis, obſequiis, vel operis iuſtis præſtitis, vel præſtandis, quæ non tenentur præſtare, vel præſtitis, aut præſtandis modo longè vtiliori, eo quo tenentur præſtare, & pro intereſſe maxime damni emergentis: nam quibuſlibet magnis, & paruis debetur etiam lege iuſtitiæ merces, præmium, honorarium, lege, conſuetudine, conuentione iuſta ſtatuta, vel boni viri arbitrio ſtatuenda, pro labore, induſtria, & ſtudio, quæ ſuſcipiunt in procuranda alteri iuſtitia vel gratia, niſi alias ad id gratis faciendum teneantur. Tum, quia nemo tenetur facere beneficium de ſuo, cap. precariæ. 10. quæſt. 2. per quod gloſ. mem. 83. diſt. in ſumma. dicit, non teneri medicum ad curandum gratis infirmum diuitem, ideoque petere poſſe mercedem, etiam ſi infirmus noluiſſet curari. ergo nec gratis impendere laborem, nec induſtriam, nec operam ſuam, adeundo Regem, vel alium magnatem, vel herum, vel amicū pro alio, intercedendo pro illo. Tum, quia poteſt quis accipere mercedem pro aſsiſtentia, quam alteri facit, & pro fideiuſsione, & pro vſu gratiæ, qua valet apud alium, & opera ſua, vt habet expreſsè, l. hoc iure. §. 1. ff. de donat. & etiam pro defenſione, l. metum. §. l. 50

Universidad de Deusto
Biblioteca

cet. ff. quod met. cauſ. Quæ communis ſententia eſt, vt tradit Dec. in l. culpa caret. ff. de reg. iur. ergo poteſt quis petere mercedem laboris & induſtriæ, intercedendo apud alium ſummatem, mediocrem, vel infimum adhibitæ. Tum, quia poteſt quis pro ſuo intereſſe præſertim damni vitādi accipere recompenſam, l.3.ff.de eo, quod cert. loc. l. vinum. ff. de reb. cred. l. vnica. C. de ſenten. quæ pro eo quod intereſt. etiam in mutuo, gloſ. in capit. conqueſtus. de vſur. At multi prædictorū intercedentes pro aliis apud Reges, Principes, & alios, perdunt obligationes antidorales, & ſuas ſpes, ſiue expectata ab eis beneficia ob cognationes, amicitias, & obſequia præſtita, eo quòd in compenſationem eorum concedunt eis ſic illa, vt ſatisfaciant illis obligationibus. Ergo rectè poſſunt accipere iuſtam recompenſam ab eis, quibus cum hoc damno gratiam vel iuſtitiam impetrauerunt. Tum denique, quòd lege naturali, diuina, & humana, dignus eſt mercenarius mercede ſua, Luc. 10. & 1. ad Cor. 9. & cap. 1. 13. quæſt. 1. vnde & Aduocatus, & Procurator, Negociorum geſtor, Exercitor, Inſtitor, Profeſſor literarum, Medicus, Aſſeſſor, Tutor, Curator, & id genus alij, poſſunt petere ſua honoraria, ſalaria, & iuſtas remuneratiões, iuxta l. 1. §. & per tot. ff. de var. & extraord. cog. & not. in l. ſalariū & l. qui mutuā. §. ſalariū ff. mādat. & latius per Spec. in tit. de ſalar. & titulo de magiſtr. (vbi ponit formas petēdi.) At ij, de quibus quęſtio propoſita eſt, dici poſſunt Aduocati, Procuratores, Negotiorum geſtores, vel Opitulatores eorum, quibus procurant quærere iuſtitiam vel gratiam, ergo iuſtè poſſunt recipere. Tandem quòd S. Thom. tam vſu, quàm theoria recept. vbi ſupra ad Duciſſam Brab. reſpōdit ei licere accipere pecuniam pro officiis publicæ poteſtatis, duobus ſeruatis, nempe vt emens ſit habilis, & pretium tale, quod ſine grauamine ſubditorum poſsit recuperari. Per quæ omnia idem eſſe dicendum quoad officia præſtita circa ſpiritualia diximus in Manual. noſtro Confeſſ. cap. 23. num. 106. videlicet, non incurrere ſimoniam illum mediatorem, qui etiam circa ſpiritualia accipit iuſtū aliquid pecuniarium pro labore, cura, & ſtudio quæ impendit pro alio, in honeſtè adeundo, rogando, & aliàs curando, aut aliquod intereſſe lucri emergentis, vel damni ceſſantis ſubeundo, quò aliquod beneficiū eccleſiaſticum alteri cōferatur, neque qui iuſtum pro tali labore ante vel poſt eum ſuſceptum, ſoluit.

Dixi ſupra in hoc dicto 4. *Quantum illa vere valent.* quia non poſſunt plus accipere tanquam debitum de iuſtitia, & ita non tantum, quod notabiliter excederet valorem laboris, induſtriæ, ſtudij, curæ, & intereſſe ſubitorum vel ſubeundorum. Tum, quia hoc dictum fundatur in lege iuſtitiæ commutatiuæ, & in omnibus contractibus, ſiue nominatis, ſiue innominatis, qui ea nituntur, ſeruanda eſt æqualitas dati & recepti, iux. illud ad Theſſal. 4. *Ne quis ſupergrediatur fratrem ſuum, vel circumueniat.* quæ regula eſt perſpicaciſsimi Scoti in 4. diſt. 15. quæſt. 2. art. 2. quam ad vtile propoſitum in materia cambiorum retulimus in Manual. noſtro Confeſſ. cap. 17. num. 287. quamque latè ſignificat S. Thom. 2. 2. quæſt. 61. art. 2. quæ etiam colligitur ex Ariſtotele 5. Ethicorum.

Dixi etiam in prædicto dicto, *Quæ non tenentur præſtare*, quia nemo poteſt honeſte accipere quicquam tanquam debitum de iuſtitia, pro eo quod tenetur gratis facere, iux. l. 2. 3. & 4. §. vlt. ff. de condict. ob turp. cauſ. Addidi tamen, *Gratis*: quia qui tenetur facere aliquid, ſed non gratis, iuſtè poteſt accipere, quod meretur, argum. l. metum. §. licet. ff. quod met. cauſ. & eorum quæ adduxit Decius in reg. culpa caret. ff. de regu. iur. Addidi item, *eodem modo quo tenetur præſtitis, vel præſtandis.* quia qui tenetur facere aliquid aliquo modo, & facit illud longè meliori & vtiliori, quàm teneatur, poſſet percipere tantum quātum modus ille meretur. verbi gratia, tenetur quis ex officio mediocri affectu, & promptitudine ad deferendam aliquam petitionem ſcriptam vel verbalem ad Principem, vel Iudicem, vel quemuis alium, non tamen tenetur maximo affectu & promptitudine id facere, nec inſtare pro expeditione, nec rogare, vt ſic expediat, vel reſpondeat, neque vt petita concedat, præſertim cumulate & copioſe, & facit eo modo ampliori: certè pro illo ampliori officio aliquid plus meretur, quàm ſi mediocri tantùm modo, quem officium ſuum requirit faceret, non meretur: quia quod iuris eſt de toto quoad totum eſt de parte quoad partem, l. quæ de tota. ff. de rei vend. & modus faciendi eſt circunſtantia, ſeu pars actus, & ita, vt poteſt capi pro actu non debito, poteſt capi pro modo non debito actus debiti. Summopere tamen caueant, ne inſitus amor habendi, perſuadeat eis plura, & vtiliori modo præſtare, quàm præſtant, cum aliqui nec tot, nec tam benè, quàm debent, id faciant. Addo, idem eſſe dicendum de dante, quod dictum eſt de accipiente, ſcilicet, quòd licet dare alteri quod licet ei de iuſtitia accipere, eiſdem rationibus.

Non obſtat huic dicto hæc extrauag. quia illa intelligenda eſt de dante & accipiente nullo iure debita, pro ipſa iuſtitia vel gratia debitis fieri, & factis vel faciendis eo modo quo debentur: hoc autem dictum de dante & accipiente debita de iuſtitia, & non pro ipſa iuſtitia, ſed pro labore, induſtria, & ſtudio vel intereſſe, quæ de iuſtitia non debent ſubiri, ſaltem gratis, & eo modo quo ſubeuntur.

Non obſtant etiam l. 2. 3. & 4. §. fin. ff. de condict. ob turp. cauſ. quæ illæ intelligendæ ſunt de accipiente pro eo, quòd tenetur facere gratis, & eo modo quo ita tenetur facere, & de dāte malo animo ad corrumpendum iuſtitiæ vel gratiæ authorem, quo animo præſumitur dare qui dat pro eis faciendis, per prædictam l. 3. quæ præſumptio ceſſat in foro conſcientiæ, per dicta ſupra notab. 9. num. 14.

Ex hoc dicto quarto, & in eius probatione & declaratione dictis infertur primo, quòd qui mediatores & opitulatores lege, vel conſuetudine, partium impenſis ſunt ſuſtentandi, vt hodie frequētiùs Aduocati, Procuratores, & Notarij, poſſunt ſtipendia taxata, vel boni viri arbitrio taxanda petere, & accipere: quia licèt ad ſuam operam impendendam teneantur, non tamen tenentur eam impendere gratis, imo & vltra ſtipendia ſibi præſtituta, quæ mediocri modo fungentes officio ſuo merentur, poſſent aliquid amplius accipere, ſi longe meliori & vtiliori modo id facerēt, putà eundo aliquò, monendo aliqua, inſtando, rogando, & diligentiùs, & breuiori tempore, quàm ex officio tenentur, & expediendo.

Secundo infertur, Cubicularios, & alios familiares Principum, Magnatum, & Iudicum, qui ex officio ſuo tenentur mediocri modo facere copiam ingrediendi ſupplicaturis, vel precaturis eis, vel ſupplices libellos ad eos referre, & reſponſa eorum ipſis reddere, nihil

re, nihil tanquam de iuſtitia debitum poſſe ab illis accipere, ſi ea tantum mediocri modo, quem officium eorum requirit, præſtent: quia id tenentur gratis facere, poſſe tamen ſi longe vtiliore modo, quam ex officio tenentur, id præſtarent, quod multi præſtant, humaniſsime excipiendo, docendo, & monendo partes ſupplicantes, quid facere, & quomodo ſe gerere debeant, quò cupitis potiantur, quique inſtant, & rogāt pro breui & commoda expeditione, vltra quàm officium eorum requirat: qui ſi hoc plus non accipiunt, gratiam facere, & de iure ſuo partibus remittere, ob idque gratia, & remuneratione digni cenſendi ſunt. Contra verò, qui nolunt facere, & expedire mediocri ſaltem modo ea, quę officiū eorum requirit, niſi priùs eis aliqua xenia vel dona mittantur, quique gratias à Principe factas, vel ſententias à Iudice latas nolūt expedire, donec eis fiat vel præbeatur aliquid pecuniarium, vltra iura ſibi debita, & ita ſupplicantes, & litigantes, in Curiis Principum, & Iudicum, cum multa impenſa morantur & detinent, non ſolùm peccāt, ſed etiam reſtituere tenentur, non tantùm impenſas, ſed etiam ea quæ receperunt: impenſas quidem, quia qui cauſam damni dat damnum dediſſe videtur, cap. fin. de iniur. l. qui occidit. ff. ad l. Aquil. accepta verò ob hanc cauſam, quia turpiter pro iis, quę tenebantur facere, ſunt accepta, iuxta prædictam l. 2. 3. & 4. §. fin. de cond. ob turp. cau. ff. ſine vllo iuſto titulo, & cauſa, & ita non ſolùm tenentur reſtituere in foro interiori tāquam turpiter accepta, & non turpiter data, iuxta ea quæ ponimus in Manual. noſtro Confeſſ. cap. 17. nu. 33. & 34. ſed etiam in foro exteriori poſſent condici, & repeti cōdictione ob turpem cauſam, iuxta prædictas leges, imo & condictione ſine cauſa, tanquam ſine iuſta cauſa data, iuxta l. 1. ff. de cond. ſine cauſ.

52 Quinto principaliter dico, quòd licèt prædicti, de quibus eſt quæſtio propoſita, non poſsint capere pro ſpiritualibus, vt primū dictum habet, neque de ſuapte natura inuendibilibus, vt habet ſecundum, neque pro officiis malis, vel malè præſtitis, vel præſtandis, vt habet tertium, neque pro bonis, & benè præſtitis, vel præſtandis, tanquam debitum de iuſtitia, ſi ea eo ſolo modo, quo præſtant, præſtare tenētur, vt habet quartum: licitum tamen eſt de ſe accipere donatum merè liberaliter, propter officia bona benè iam præſtita, vel præſtanda, etiam talia, quæ de officio præſtare tenentur, non quidem tanquam debita lege iuſtitiæ, ſed tāquam antidora, & remunerationem antidoralem coram: tum, per citata ſup. notab. 11. num. 18. Tum, quia iura naturalia, diuina, & humana, dictant benefaciēti benefaciendum eſſe, l. ſi non ſortem. §. libertus. vbi id gloſſ. not. ff. de cond. indeb. & cap. cum in officiis. de teſtam. Et qui dat bona debita dari alicui, & dando ea bene facit, licèt non debeatur ei tanta gratia, quanta donanti: non enim ſolùm qui donat, ſed & qui ſoluit, & non etiam ſolùm qui donat propria, quæ ſibi retinere poteſt, ſed etiā qui dat publica, vel aliena de conſenſu domini, quę ſibi retinere non poteſt, dicitur beneficus: nam iuſti, qui faciunt iuſta & debita, dicūtur boni ſecundum Tulli. 1. off. relat. à S. Tho. 2. 2. q. 58. ar. 3. quod etiam ex Ariſtot. 5. Ethic. ſatis colligit lect. 2. Et Principes eccleſiaſtici, & ſeculares, conferētes beneficia eccleſiaſtica, vel ſecularia, quæ ſibi retinere nō debent, dicuntur benefici in eos, quibus illa conferūt, cap. relatum. iunct. gloſſ. verb. *Liberaliter*. de præb. imo & eleemoſynarij eorum, & miniſtri quorūlibet aliorum, qui largiuntur eleemoſynas eorum, ſunt benefici, & habētur pro talibus, & gratiæ aguntur iis ab eis, quibus eas largiuntur, vt palam eſt. Addo, quòd cum accipere poſsint ob iuſtam remunerationē, à fortiori ob cognationem, vel amicitiam, vel amorem Dei, ſeu eleemoſynam, vel aliam ſimilem cauſam gratuitam, per diſpoſitionem inter viuos, vel vltimam voluntatem. Nec obſtat hæc extrauag. per ea quæ reſponſa ſunt ſupra num. 47. Et quia quatenus ad huiuſmodi merè liberaliter donatorum dationē, vel acceptationem extenderetur, ſolùm præſumptiuè extenderetur ad illas, præſumendo non eſſe merè liberales, ſed factas ex conuentione iniuſta, vel in pretium actuum inuendibilium, ita quoad forum conſcientiæ non includeret illarum dationem.

Aduertendum tamen, quòd non otiosè ſupra dixi prædictam dationem & acceptionem eſſe licitas, per ſe vel principaliter ob illas: quia per accidens poteſt eſſe (vt frequenter eſt) peccatum, ob ſpeciem mali, à qua abſtinendum eſt ſecundum Apoſtolū 1. ad Theſſal. 5. relatum in hoc ipſum propoſitum in capit. cum ab omni ſpecie mali de vit. & honeſt. cler. & ob ſcandalum infirmorum, quod vitandum eſt Matth. 18. & cap. nihil cum ſcandalo. de præſcrip. & cap. 2. de nou. oper. nunc. quia tamen huiuſmodi peccatum non eſſet contra iuſtitiam, ſed ſolùm contra charitatem, nō obligaret ad reſtitutionem per trad. in præfato Manual. cap. 24. num. 19. nec faceret incidere in vllas cenſuras in foro conſcientiæ, per dicta ibi, & ſupra notab. 10. hæc autem mali ſpecies tolleretur ſaltem quoad Authorem iuſtitiæ, vel gratiæ, ſi illo ſciente & conſentiente fieret. Qua cautela multos frequenter vſos fuiſſe audiui, quæ tamen non ſufficeret quoad alios, quibus eiuſmodi conſenſus eſſet ignotus, & ij, quibus eſſet notus facile præſumerent parum honeſtam participationem rei donatæ, inter Authorem, & mediatorem, niſi ſcirent, & dantem illud noſſe. Quod arbitror fuiſſe in cauſa, cur S. D. N. Gregorius XIII. iuſtitiæ, & decoris obſeruantiſsimus, cùm minori gradu eſſet, me in vrbe præſente magno aliorum exemplo renuit quandam penſionem grandem ſibi à Rege noſtro Catholico oblatam, eo quòd in multis eiſdēque magnis pro eius, & aliorum Regum maieſtate expediendis, officia præſtiterat, præſtiturusque erat, donec fœl. recor. Pius V. non ſolùm conſentiret, ſed etiam vt eam acceptaret, rogaret, idque Regia maieſtas reſciret.

Aduertendum, item quòd dixi, *Merè liberaliter*, non ad excludendas omnes dationes, quæ etiam minùs principaliter, & ſecūdariò fiunt ob alias cauſas, quàm liberalitatis, & liberalis donationis: nam non ſolùm includūtur donata & relicta ob prædictas cauſas gratuitas, ſine vllo reſpectu etiam minùs principali officiorum præſtitorum, vel præſtandorum, ſed & quæ donātur in vita, vel relinquūtur in morte principaliter ob prædictas cauſas gratuitas, licèt habeatur aliquis minùs principalis, & ſecūdarius reſpectus ad officia præſtita, vel præſtanda: per ea enim quæ diximus ſup. not. 11. & 21. p̄batur, quòd huiuſmodi minùs principalis reſpectus non efficit, quò minus dicatur datū vel relictum ob meram liberalitatem & gratiam.

Ex quibus omnibus infertur primò, rectè ante triginta annos reſpondiſſe nos, non peccaſſe quendam Iudæū ſolicitatorem, qui miniſtris Prætoris, prætorij, & Auditorum eius frequētēr dabat aliquot argenteos, icn-

53

Universidad de Deusto
Biblioteca

taculà,& merendas, non quidem pro iustitia vel gratia habenda,sed aliis, vt faecrent ei aditum ad eos faciliorem, frequentiorem, & oportuniorem,quàm ex officio tenebantur : aliis autem vt eius mandata ad eos deferrent,memoresque sui negotij facerent,expeditionēque illius procurarent amplius quàm ex officio tenerentur : & eadem ratione neque accipientes ab eo,ob id peccasse, neque restituendi obligationem incurrisse, per dict.sup.in 4.dicto num. 48. si vero accepissent pro eo solo ministerio , & eo solo modo faciendo, quod & quo tenebantur, nō solùm peccasse, sed etiam ad restituendum obligatos fuisse , nec dantē à peccato excusari , nisi vidisset nolle illos id quod tenebantur,& eo modo quo tenebantur præstare,per dicta in notab.9.num.13.

Secundo infertur,non solùm malè facere receptores & thesaurarios Principum , & alios,qui mandata de soluendo vel dando ab eis susceptа differunt exequi,mentientes se non habere pecuniam dominicam, donec eis detur,vel promittatur aliquid,aut remittatur ex quantitate recipienda , sed etiam teneri ad restitutionem accepti , vel remissi. Idemque eadem ratione dicēdum esse de mercatoribus, quibus mittuntur litteræ cambij , vel aliis debitoribus , quibus mittuntur litteræ creditorum de soluendo portantibus illas id,quod erat eis soluendum,allegantibus aliquas excusationes coram Deo falsas , vel iniustas. Dixt tamen. *Mentientes,& Allegantibus excusationes falsas,vel iniustas* : quia si receptores verè tunc non haberent, nec deberent suo domino pecuniam dominicam , & debitores haberent iustam causam non soluendi tam citò creditoribus , non incurrerent peccatum non soluendo tempore in iis præstituto. An autem licitè possint accipere aliquid , vt statim de suo , vel alieno mutuato , satisfaciant literis, priusquam tenerentur, ne latores earum ob dilationem perdant,vel desinant lucrari aliquid, satis magnæ, & quotidianæ quæstionis est: & certum est non posse,si darent illa mutuando vsque ad tempus,quo tenerentur illa soluere: quia esset peccatum vsuræ, cap.consuluit. & tot.titulo de vsur.possent autem accipere ratione interesse, si verè coram Deo ob huiusmodi solutionem tantum perderent, vel lucrari cessarent , vel si soluenda caperent ab aliis, soluto eis pro interesse tanto, quantum à latoribus reciperent , argumento eorum , quæ de interesse damni emergentis, & lucri cessantis tradimus in Manual.nostro Confes.cap.17.num.211.

Tertio,quòd non videntur iusta lucra illa magna, quæ aliqui eorum , de quibus hæc quæstio proposita fuit,faciunt ex donariis,quæ multi milites & alij,non valentes cōsequi solutionē stipendiorum, & aliorum sibi debitorum à Regibus, Principibus,& aliis,aliter, quàm intercessione illorum , dant eis , aliquando dimidiam , aliquando tertiam , aut aliam partem grandem sibi debitorum : quin & aliquando soluunt aliquid ampliùs,quò pars illa reddenda sibi post solutionem, statim reddatur. Tum, quia nonnunquam illorū solutio obtinetur sola intercessione,quam ex officio debent. Tum,quia non debetur eis de iustitia pro officiis,quæ vltra debita præstant, tantum, quantum accipiunt. Tum , quòd non donantur illa eis ob meram liberalitatem : quia principaliùs dantur eis ob necessitatem , incommoditatem , defectum impensæ necessariæ ad petendum , & manendum in Curiis vsque ad solutionis consecutionem , quàm ob amicitiam vel aliam causam , cum in necessitatibus nemo præsumatur liberalis, l. rem legatam. ff. de adim. leg. Tum denique , quòd non possunt satis excusari titulo emptionis, vel alius contractus innominati , do vt facias , vel facio vt des , qua se dicunt emere actionem recipiendi , quæ minoris valet , quàm res ipsa actu recepta, iuxta l.minus est habere actionem quàm rem. ff. de regu. iur.& ea quæ nos tradidimus in Manual. nostro Confes. capit. 17. num. 283. quia esto liceat actionem emere minoris quàm valeat res ipsa per eam consequenda , non tamen tanto minoris, quanto ipsi illas actiones minoris emunt.Nec possunt excusari , dicendo, quòd accipiunt titulo contractus innominati do vt facias, vel facio , vt des : quia accipiendo longè plus, quàm labor,industria, & occupatio suæ interces'sionis meretur , contrauenium iustitiæ commutatiuæ , quæ in omni contractu , siue nominato,siue innominato, iubet seruari æqualitatē rei datę,& acceptę,& facti alterius,vt supra dictū est,n.51.

Quarto infertur,quot,& quæ fuissent considerandа in eo responso , quod ante 15. annos dedimus Madrici, cùm aliis de causis in Curia Regia essemus, super actione ex lege Iul. repetun. intenta contra clarissimum eundemque prudentissimum , & regiæ Maiestati multis nominibus commodum , eiusque Regiæ rei seruandæ custodem fidissimum , & augendæ maximè industrium , Franciscum ab Eraſso, maximum, dum viueret, Caroli V.& Philippi II. Regum Hispaniarum Secretarium , ad repetenda 13. vel 14. millia ducatorum aureorum sibi,tum à Serenissimo Lotharingiæ Duce , cùm in matrimā vnius filij sui inuitata fuisset , tum ab aliis multis Magnatibus Hispaniæ, Germaniæ , & Belgiæ intra 30. annos variis occasionibus oblatis, donata : quando ante prædictos 15. annos insolito ad illum diem Castellæ more, iussus fuit reddere rationem quadraginta,& amplius miriadum seu milionum ducatorum auri,retrò 30.prędictos annos suis schedis impensorum : considerandum enim erat, an essent accepta ob causam spiritualem, vel tēporalem inuēdibilem,an ob officia debita vel gratuita,debito modo, vel gratuito facta, vel facienda: & si gratuito, an bona,& bene præstita, vel præstanda, an mala, vel male præstita vel præstanda: & an vt debita de iustitia,vel vt merè donata?& an sciente,& probāte regia Maiestate,an ignorante,vel nolente,& an clā, vel manifeste,& quæ qualitas erat personarum donātium: & quæ necessitas,vel vtilitas, quibus ad id moti fuerunt ? Prætermisso autem , quòd prædicta considerationе præmissa de singulis singulariter respondendum fuit , memini me respondere in genere , magnæ laudi vertendum ei fuisse illius actionis intentionem, eo quòd tot adeò petentes, & adeò magnis muneribus fungentes cum multis maléuolis, egregiè in inquirendo aliena peccata industriis non inuenissent plura , quæ opponerent , qui tot miriadas, tot annis , & in tot regnis , & innumeris vicibus impendisset : & ea quidem non accepta ex regia pecunia , sed ex donariis summatum , quibus palam erat quàm de iustitia tenebatur apud imperatoriam,& regiam Maiestatem eis præstitisse.

54

TOMI SECVNDI FINIS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca